BIJBELVERKLARING.

XIV. DEEL.

DE
BIJBEL,
DOOR BEKNOPTE
UITBREIDINGEN,
EN OPHELDERENDE
AENMERKINGEN,
VERKLAERD;
DOOR

J. VAN NUYS KLINKENBERG,

A. L. M. THEOL. ET PHIL. DOCTOR, HOOG-LEERAAR IN DE H. GODGELEERDHEID EN KERKELYKE GESCHIEDENIS, AEN HET ILLUSTRE ATHENÆUM, EN PREDIKANT IN DE GEMEENTE TE AMSTERDAM; MITSGADERS LID VAN HET ZEEUWSCH GENOOTSCHAP DER WETENSCHAPPEN TE VLISSINGEN.

VEERTIENDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART,
MDCCLXXXVII.

Met Privilegie van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten van Holland en Westvriesland.

Met Adprobatie van Gecommitteerden van de Eerw. Klassis van Amsterdam.

den 30ste July 1787.

INLEIDING

TOT DE

PROPHECY

VAN

JEREMIA.

In onzen Bijbel heeft JEREMIA de tweede plaets, onder de groote Propheten, hoe zeer de *Thalmud* en vele Rabijnen hem den eerſten rang geven. Trouwens hy heeft, lang na JESAIAS, geleevt, die onder UZZIA, JOTHAM, ACHAZ, en HISKIA, Koningen van Juda, geprophetеert heeft.

Tot nader verſtand van deze Godſpraek, zullen wy kortelyk het een en ander aenmerken.

I. *Omtrent den Schrijver.*

Het opſchrivt Kap. I: 1. verzekert ons, dat de Propheet JEREMIA de opſteller zy van deze Godſpraken.

Hy was van een Priesterlyk geſlacht, zijnde *een zoon van* HILKIA, *uit de Priesteren die te Anathoth waren, in het land van Benjamin* Kap. I: 1. Deze HIL-

KIA was, in zijnen tijd, een wel bekend Priester. CLEMENS *de* ALEXANDRIJNER heeft zich grootelyks vergist, wanneer hy zich verbeeldde, dat onze Propheet een zoon geweest ware van dien vermaerden HILKIA, die, onder de regeering van den vromen Koning JOSIA, de Hoogepriesterlyke waerdigheid bekleed heeft 2 Kon. XXII: 4, 8. De Hoogepriester had zijn huis en gewoon verblijv te Jerusalem, en de Vader van onzen Propheet woonde, in de Priesterlyke Stad *Anathoth*, welke in het ervdeel van Benjamin gelegen was, Jos. XXI: 18. 1 Chron. VI: 60.

Hy werd tot het Prophetiesch ambt geroepen, toen hy nog zeer jong was, Kap. I: 6. Evenwel zal hy, op dien tijd, 20 of 25 jaren bereikt hebben: want zijne jongheid, en daeruit voortspruitende onbekwaemheid, moet, in vergelijking van zijnen zwaren en verhevenen post, verstaen worden. — Geduurende bykans eene halve eeuw, heeft hy dit gewichtig ambt, met alle getrouwheid, onder veelerlei tegenstand, yverig waergenomen. In het 13de jaer der regeering van den braven Koning JOSIA, aenvaerdde hy de Prophetische bediening, Kap. I: 2, en heeft dezelve, in het Joodsche land, blijven waernemen, tot op de sloping van het gansche Koningrijk, in het 11de jaer van Koning ZEDEKIA, en derhalven geduurende een tijdperk van ruim 40 jaren. Na dien tijd bleev hy nog, onder de Joden, prediken en Propheteeren,

ken, eerst onder de overgeblevene Joden in Kanaan, en daerna in Egypte; waer voor men ongeveer 10 jaren ſtellen mag.

Dan hoe zeer hy zijn ambt, met allen yver en getrouwheid, waernam, werd hy van zijne hardnekkige landgenooten zeer ondankbaer behandeld. Spotterny, hoon, lastering, vervolging, gevangenis, ketenen, en doodsgevaer, waren de belooning van zijnen yver, vergel. Kap. XI: 19. XII: 5, 6. XV: 10. XVIII: 18. XX. XXVI: 7—. XXXII: 3. XXXVI: 26. XXXVII. 13—. XXXVIII. Dan des niet tegenſtaende bezweek hy in zijnen yver niet. Onder de meest dreigende gevaren, bleev hy getrouw, Kap. XVII: 15, 16; onder de zwaerſte verzoekingen, bleev hy ſtandvastig, Kap. XII. XV. XX: 7; onder allerlei mishandelingen, ſprak hy vrymoedig, maer verloor den eerbied, voor de Oudſten zijnes volks, nimmer uit het oog, Kap. XXVI: 14, 15. XXXVII: 20; onder alle de bitterheden, welke hem, door zijn volk werden aengedaen, bleev hy hen hartelyk lievhebben, hunne belangen ernſtig behartigen, en yverig voor hun bidden, Kap. VIII: 21—. VII. XI. XIV.

Hy waerſchuuwde de diep bedorvene Natie der Joden, en vermaende dezelve tot bekeering, zoo lang 'er nog redding mogelyk was, en, toen Stad en Tempel verwoest waren, weende hy ten minſten nog, over de puinhopen. — Geduurende de

belegering van Jerusalem, geraekte hy in de gevangenis, Kap. XXXVII, XXXVIII; maer, by de verovering van de Stad, werd hy op bevel van NEBUCADNEZAR, Koning van Babel, ontslagen, met volle vryheid, om eene plaets uit te kiezen, alwaer hy zijne dagen wilde eindigen, Kap. XXXIX, XL. Hy verkoos, om onder de Joden, die in Kanaan werden overgelaten, te blijven woonen. Hy woonde te Mizpa, alwaer GEDALIA, welken NEBUCADNEZAR tot Landvoogd in Judæa gesteld had, zijn verblijv hield. Hier voer hy voort, het ongelukkig overschot van zijn volk, met raed en vermaningen, te dienen. Toen de gemelde GEDALIA, door den verraderlyken Ismaël, vermoord was, namen de overgeblevene Joden het vertwijffeld besluit, om naer Egypte te vluchten, Kap. XLI. Zoo lang hy konde, raedde hy deze vlucht ernstig af. Maer toen alle zijne voorstellen niets vermochten, besloot hy zijne ongelukkige medeburgeren te volgen, om hen met zijnen raed by te staen, en toog, in eenen merkwaerdigen ouderdom, naer Egypte, alwaer hy de Joden, even zoo yverig als te vooren, bestrafte, hun de Godlyke gramschap bedreigde, en den ondergang van Egypte voorspelde, Kap. XLI—XLIV.

Hoe lang hy, in Egypte, geleevt hebbe, en op welke eene wijs hy gestorven zy, is niet aengeteekend. —— De overige berichten van zijn leven, welke men by de Joden en de Kerkvaderen

aentreft, zijn van genoegzamen grond ontbloot; dat hy namelyk, by de verbranding van Jerusalem, het heilig vuur, den Reuk-altaer, de Verbondsark, en den Tabernakel, in een hol van den berg Horeb, zou verborgen hebben Maccab. II: 4-8; dat hy in Egypte, om eene onaengename Godspraek, door zijne eigene landslieden zou gesteenigd zijn; dat ALEXANDER, toen hy in Egypte kwam, het lichaem van dezen Propheet, om hem te vereeren, naer ALEXANDRIE zou gevoert hebben, en aldaer laten begraven; en dat JEREMIAS aen JUDAS den Maccabeer zou verscheenen zijn, om hem tot den strijd aen te moedigen, II Maccab. XV: 12-16.

II. *De toestand van het Joodsche volk, ten tijde der Prophetische bediening van* JEREMIA.

Tot het rechte verstand van deze Godspraken, is het ten hoogsten noodig, dat wy een behoorlyk denkbeeld hebben, van den toestand des Joodschen volks, ten tijde der Prophetische bediening van JEREMIA.

Hy aenvaerdde dezelve, in het 13de jaer der regeering van den Godvruchtigen Koning JOSIA. — Dees had door zijne lovwaerdige pogingen, eene zeer aenmerkelyke en gezegende Hervorming te weeg gebracht. Maer deze Hervorming maekte slechts eene verandering, in de uitwendige Gods-

dienstpleging, maer niet in het harte. De bekeering der Joodsche Natie was, voor het grootste gedeelte, alleen uitwendig, bestaende eenvouwig, in het afschaffen van den openbaren afgodsdienst. De volgende Koningen JOACHAS, JOJAKIM, JECHONIAS, en ZEDEKIA waren zeer ondeugende Vorsten, en dit bracht te weeg, dat het volk veel ondeugender wierd, dan het voor den tijd van JOSIAS, geweest was. —— Zoodanig was de zedelyke toestand van het Joodsche volk.

De burgerstaet was allertreurigst gesteld. —— Toen PHARAO NECHO, Koning van Egypte, naer Carchemis aen den Euphraet, tegen NABOPOLASSAR optrok, verzette zich JOSIA tegen dien doortocht, en sneuvelde in den slag, hebbende den ouderdom bereikt van nog gene 40 jaren, 2 Kon. XXIII: 29, 30. 2 Chron XXXV: 20-27. —— JOACHAS of SALLUM werd, door het volk, Koning gemaekt, Kap. XXII: 10-12. Maer hy bezat den throon niet langer, dan drie maenden, wanneer PHARAO NECHO, zegepralend wedergekeerd, hem afzette en gevangelyk naer Ribla voerde, en JOJAKIM Koning maekte, 2 Kon. XXIII: 33-37. 2 Chron. XXXVI: 3-5. —— In het 4[de] jaer van JOJAKIM, trok NEBUCADNEZAR naer het Joodsche land, met een leger van Syriers en Chaldeeuwen, en, nadat hy het Joodsche land rondom in had, nam hy de Stad Jerusalem in, en bondt JOJAKIM, om hem naer Babel te voeren. Maer dees onderwierp zich, en

daerop

daerop keerde NEBUCADNEZAR, met een deel der Tempelvaten, en een aental gevangenen, naer Babel weder, 2 Chron. XXXVI: 6, 7. —— Van hier beginnen de LXX jaren der Babylonische dienstbaerheid. Tot dus ver derhalven beleevde JEREMIA eenen tijd, wanneer de grondvesten van den Staet waggelden, om binnen kort inteſtorten. —— Maer vervolgens werd de ſtaet van het Joodſche volk al meer en meer akelig. Nadat JOJAKIM 3 jaren, aen NEBUCADNEZAR, was onderworpen geweest, ondernam hy het, om tegen dien machtigen Alleenheerſcher te rebelleeren. Daerop zondt de Koning van Babel, de Chaldeers, Syriers, en andere hem onderhoorige volken, in het Joodſche land, om het zelve te verderven, 2 Kon. XXIV: 2. Twee jaren later trok NEBUCADNEZAR zelvs, naer het Joodſche land, en, nadat hy vele plaetſen had ingenomen, keerde hy, met een aental gevangenen, naer Babel weder, Kap. LII: 28. Vervolgens liet hy Jeruſalem, door zijn leger, inſluiten, en Koning JOJAKIM kreeg, by het doen van eenen uitval, eene wonde, aen welke hy niet lang daerna geſtorven is, 2 Kon. XXIV: 6. Die van Jeruſalem maekten daerop JECHONIA Koning, maer NEBUCADNEZAR daervan bericht ontvangen hebbende, kwam in perſoon in zijn leger, en benauwde Jeruſalem zoodanig, dat JECHONIA zich met de geheele Koninglyke familie overgav. ——

ZEDEKIA werd door NEBUCADNEZAR, op den throon geplaetst. Maer, in het 7de jaer zijner regeering, viel hy van NEBUCADNEZAR af, het welk de slooping van het gansche Koningrijk ten gevolge had. NEBUCADNEZAR belegerde Jerusalem ten derden male, nam de Stad in, stak ZEDEKIA de oogen uit, en voerde hem in ketenen naer Babel. Kort daerna kwam NEBUZARADAN te Jerusalem, die den Tempel verbrandde, en de groote wechvoering van het gansche volk deedt, Kap. LII. 2 Kon. XXV.

De Zedelyke en Burgerlyke toestand derhalven van het Joodsche volk gav den Propheet overvloedige aenleiding, om zijne landgenooten, van allerlei rang, ernstig te waerschouwen en gemoedelyk te vermanen.

III. *Het oogmerk van* JEREMIAS *Prophecyen.*

Uit het gezegde is het klaer genoeg, dat JEREMIA, met zijne leerredenen, ten oogmerke had, om het Joodsche volk tot boete en bekeering op te wekken, om het nakend oordeel van de geheele slooping des Koningrijks nog in tijds aftewenden, en om de weinige Godvruchtigen, door bemoedigende belovten, te versterken.

IV.

IV. *De inhoud van dit Boek.*

De inhoud van dit Boek is, deels *Geschiedkundig*, deels *Leerstellig*, deels *Prophetiesch*.

Kap. XXXIX—XLIV. vinden wy een geschiedkundig verhael, nopens het innemen van Jerusalem, zijne eigene lotgevallen, en het wedervaren der Joden, die in Kanaan werden overgelaten.

Het leerstellig gedeelte bestaet in ernstige bestraffingen, gemoedelyke waerschouwingen, nadrukkelyke vermaningen, en ontzettende bedreigingen van schroomelyke oordeelen, welke, op den geheelen ondergang van der Joden Kerk en Burgerstaet, zouden uitlopen.

Het Prophetiesch gedeelte behelst niet alleen voorzeggingen, omtrent de lotgevallen der Joden, maer ook der nabuurige volken, byzonder der zoodanigen, die den Joden vyandig waren. Voorts ontmoeten wy hier zeer bemoedigende belovten, omtrent de slaking der Babylonische gevangenis, de herstelling van het Gemeenebest, de komst van den Verlosser, en de betere huishouding, welke Hy zou oprichten.

V. *Over* BARUCH, *den Schrijver van onzen Propheet.*

Tweemalen lezen wy, dat de Propheet zich van BARUCH, tot het opschrijven van zijne Godspraken,

bedient hebbe, Kap. XXXVI: 4, 32. —— Sommigen hebben 'er uit afgeleid, dat alle de Godspraken, welke wy van den Propheet hebben, door dezen BARUCH zijn afgeschreven. Men meent, dat gebrek in schrijvkunst, of immers van genoegzame oeffening in dezelve, de oorzaek geweest zy, waerom JEREMIA zijne Godspraken niet eigenhandig op het papier gebracht, maer aen BARUCH gedicteert hebbe. —— Dan deze gevolgtrekking gaet in het geheel niet aen. JEREMIA dicteerde aen BARUCH alleenlyk den hoofdzakelyken inhoud van alle de woorden, welke de HEER, geduurende den ganschen tijd van zijne Prophetische bediening, in onderscheidene Openbaringen, gesproken had, met bevel om dit geschrivt, op eenen plechtigen vastendag, wanneer 'er eene ongewoone toevloed van volk was, in de voorhoven van den Tempel, openlyk voor te lezen, opdat het volk zich verootmoedigen mogt, over het schroomelyk gevaer, het welk hun door NEBUCADNEZAR dreigde, toen dees de Egyptenaren, op welke de Joden hun grootste vertrouwen stelden, by Carchemis verslagen had, en werkelyk in aentocht was om hun op het lijv te vallen. —— Nadat Koning JOJAKIM dit geschrivt verbrandt had, liet JEREMIA door BARUCH, op Gods bevel, eene andere rolle schryven, hoofdzakelyk wel van den zelvden inhoud, maer met byvoeging van veele andere zaken, welke byzonder betrek-

king

king hadden, tot het rampzalig lot van Koning JOJAKIM.

JEREMIA derhalven liet BARUCH den korten inhoud van zijne Godspraken opschrijven, om hem het voorlezen daer van des te gemakkelyker te maken, naedien men zijn eigen geschrivt het best en vaerdig lezen kan.

VI. *Over den stijl van dit Boek.*

Sommigen hebben den stijl van JEREMIA te hoog verheven, door denzelven gelijk te stellen, met dien van JESAIA. Onze Propheet heeft, in sommige voorzeggingen, byzonder Kap. XLVI, zeer duidelyk getoont, dat hy op eenen verhevenen trant schrijven konde. Maer evenwel, over het algemeen, kan hy, in zwier en hoogdràvenheid, by JESAIA op verre na niet halen. —— Aen den anderen kant heeft HIERONYMUS te laeg gesproken, omtrent den stijl van JEREMIA, wanneer hy beweerde, dat dezelve slecht en boersch ware, om dat hy in het stedeken *Anathoth* geboren en opgevoed was. De inwooners van dit stedeken waren meerendeels Priesters, en derhalven geoeffende lieden. Daerenboven heeft de Propheet, het meeste gedeelte van zijnen leevtijd, te Jerusalem verkeert. Elk die dit Boek leest, zal dadelyk bemerken, dat HIERONYMUS zeer verkeerd geoordeeld hebbe. Het zy de Propheet bestraft, het zy hy

waerschouwt, het zy hy bedreigt, het zy hy vermaent, het zy hy beloovt; zijn stijl is altoos geschikt naer de onderwerpen, volzinnig, nadrukkelyk, doormengd, met zeer gepaste leenspreuken, zinbeelden, en gelykenissen, recht geschikt, om de aendacht op te wekken, en de hartstochten te roeren.

VII. *Over de orde der Prophetische Leerredenen, in dit Boek.*

De Prophetische leerredenen van JEREMIA volgen niet altoos op elkanderen, naer de orde van den tijd, in welken zy zijn uitgesproken. Dit moet elk, die dit Boek maer met eenigen aendacht leest, aenstonds in het oog loopen. Hier komt nog by, dat de Prophetische redevoeringen van JEREMIA, in de Griekſche Overzetting der LXX, in eene geheel andere orde volgen, dan in onze Hebreeuwsche Bijbels.

Veelen hebben 'er zich op toegelegt, om de oorzaek van deze verwarring naer te spooren. Onder anderen heeft de Heer EDUARD WELS daervan zijn werk gemaekt, in eene opzettelyke verhandeling, *over de orde en schikking van* JEREMIAS *Prophecyen*, geplaetst voór de *Bijbelverklaring der Engelsche Godgeleerden*, IX Deel. —— 's Mans begrip komt hier op neder, dat misschien de verwarde staet der Joden, geduurende welken het grootste

deel

deel dezer Prophecyen geschreven zijn, de eerste aenleiding gegeven hebbe, tot deze ongeregelde rangschikking, voor zoo ver JEREMIA daerdoor kan verhinderd zijn, om een genoegzaem getal van afschrivten te vervaerdigen, en op eene bekwame plaets te bewaren; en vermits de Joden, na de verwoesting van Jerusalem, van de eene plaets, naer de andere omzworven, meent hy, dat door zulke gedwongene verhuizingen, de weinige afschrivten, welke de Joden van JEREMIAS Prophecyen by zich hadden, ligtelyk in wanorde geraken konden, vooral omdat men, in dien tijd, op losse bladen schreev, welke slechts aen het einde waren zamengehecht; wanneer nu de draed, waermede de losse bladen aen een gehecht waren, by toeval los brak, konden zy ligtelyk door malkanderen raken. —— Voorts stelt de gemelde Heer WELS vast, dat EZRA, toen hy de Heilige Schrivten overzag, alles, wat hy in het Boek van JEREMIA kwalyk geplaetst vondt, weder op de rechte plaets herstelt hebbe, immers dat gene, het welk, volgens de opschrivten, duidelyk was te recht te brengen. Het komt hem daerom waerschijnlyk voor, dat de tegenwoordige verwarring voornamelyk, zoo niet alleen, veroorzaekt zy, door de uitschrijveren van den Hebreeuwschen Bijbel, na de dagen van EZRA.

De Heer EICHHORN, *Inleiding tot het Oude Testament* III Deel. p. 162— zoekt het verschil tus-

ſchen de rangſchikking van JERKMIAS Leerredenen, in den Hebreeuwſchen Bijbel, en in de Griekſche vertaling der LXX, te verklaren, uit de veronderſtelling van eene tweederlei uitgaev. — Te weten, in het begin, zou JEREMIA zijne Godſpraken door BARUCH, op afzonderlyke rollen, hebben laten ſchrijven, in het 5de jaer van JOJAKIM. Dit afſchrivt, het welk veronderſte.[1] wordt op veele plaetſen eenigzins korter geweest te zijn, en de Godſpraken tegen de heidenſche volken, in eene geheel andere orde gehad te hebben, zou JEREMIA naer Egypte medegenomen hebben, en dit afſchrivt zouden de LXX Griekſche Overzetters gevolgt hebben. —— Maer naderhand zou JEREMIA eene verbeterde uitgaev van zijne Prophecyen gemaekt hebben. Hy zou zijn werk nagezien, beſchaevt, en met eenige byvoegſelen vermeerdert hebben. Van dit verbeterde werk zou hy door BARUCH, een afſchrivt hebben laten maken, en het zelve aen zijne landgenooten, in Babel gezonden hebben; en wanneer de Joden, na het eindigen der Babyloniſche gevangenis, in hun Vaderland wederkeerden, zouden zy het gemelde afſchrivt, het welk in onze Hebreeuwſche Bijbels gevolgd is, terug gebracht, en onder de Heilige Schrivten geplaetst hebben.

Wy voor ons willen gaerne bekennen, dat wy de oorzaken van de gemelde verwarring, in de tijdorde, niet bepalen kunnen. De Propheet zelzs, of

of de verzamelaer van zijne Leerredenen, kan voor deze schikking redenen gehad hebben, welke ons onbekend zijn. Mogelyk heeft hy de Prophecyen, welke ten aenzien van het onderwerp, eene nadere betrekking op elkanderen hadden, byeengevoegd, al waren zy op verschillende tijden uitgesproken; zoo is het althans gelegen met die Godspraken, welke de heidensche volken betreffen.

Voor het overige, is de zaek van weinig aenbelang. —— Het doet niets tot gezach van dit Boek, door wie, en in welke orde de Leerredenen, zijn zaemgevoegd; en doorgaensch wordt de tijd, op welke de redevoeringen zijn uitgesproken, in het begin aengewezen.

VIII. *Het Godlyk gezach van dit Boek.*

Dat JEREMIAS Prophecyen van eenen Godlyken oorsprong zijn, heeft geen uitvoerig betoog noodig. —— Dit blijkt allerduidelykst.

A. Uit zijne roeping, tot het Prophetiesch ambt. De HEER zelvs verscheen hem in eene menschelyke gedaente; roerde zijnen mond aen, tot eene zinbeeldige vertooning der mededeeling van 's Geestes gaven, en deedt hem deze zeer merkwaerdige belovte: *Ik geev mijne woorden in uwen mond*, Kap. I: 4-9. —— Her-

haelde keeren zegt de Propheet: *het woord des* HEEREN *geschiedde tot my.*

B. Uit zoo veele duidelyke voorzeggingen, omtrent de lotgevallen van het Joodfche volk, hunne gevangelyke wechvoering naer Babel, en hunne verlosfing uit die gevangenis; omtrent de lotgevallen van machtige Koningrijken, onder de Heidenen; omtrent den MESSIAS, zijn Koningrijk en zegeningen. Alle deze duidelyke Voorzeggingen zijn reeds meerendeels, in alle de byzonderheden, blijkbaer vervuld.

C. Uit de algemeene overeenftemming der Joodfche en Christen Kerk, by welke dit Boek altoos, als een Godlyk gefchrivt, geëerbiedigd is.

D. Uit de menigvuldige aenhalingen van JEREMIAS Prophecyen, in de fchrivten van het Nieuwe Testament; Matth. XI: 18. XXI: 13. Luc. XIX: 46. Jon. II: 16. Rom. IX: 20, 21. enz.

IX. *De verdeeling van dit Boek.*

Dit Boek beftaet uit drie deelen, de *Inleiding*, den *inhoud* zelven, en een *byvoegfel.*

I. De *Inleiding* behelst een omftandig verhael, van JEREMIAS roeping tot de Prophetifche bediening, Kap. I.

II. De *Inhoud* zelve is drieledig, vervattende.

א. Prophetifche Redevoeringen, vermengd met ge-

gefchiedkundige berichten, welke JEREMIA tot de Joden gehouden heeft, onder de Koningen, JOSIA, JOJAKIM, en ZEDEKIA, tot dat Jerufalem, door de Chaldeeuwen, verwoest, en het ganfche volk gevangelyk naer Babel gevoerd was, Kap. II—XXXIX.

b. Godfpraken, welke de Propheet, na de flooping van het Koningrijk, ontvangen heeft, Kap. XL—XLV.

c. Een bundel van voorzeggingen, omtrent de lotgevallen der omliggende volken, Kap. XLVI—LI.

a. Het eerfte ftuk behelst, deels Prophetifche Redevoeringen, deels Gefchiedkundige berichten, Kap. II—XXXIX.

1. De Prophetifche Redevoeringen, welke de Propheet, van den aenvang zijner bediening, in het 13de jaer der regeering van Koning JOSIAS, tot op de flooping van het ganfche Koningrijk, voor de Joden gehouden heeft zijn XXIII in getal.

A. In de *eerfte*, twist de Propheet in 's HEEREN naem, tegen de ondankbare Joden, Kap. II—III: 5.

A. In het beftraffend deel, Kap. I: 1-18.

α. Vertoont de Propheet de groote weldaden, welke de Joden van den HEER ontvangen hadden, vs. 1-3.

β. Daerna befchrijvt hy hun grouw-

zaem gedrag, met het welk zy die weldaden beantwoordt hadden, vs. 4-18.

B. In het bedreigend deel, Kap. II: 19-37.

α. Beschrijvt de Propheet de geduchte oordeelen, met welke zy zouden gestraft worden vs. 19-21. en

β. Vervolgens betoogt hy, dat zy deze oordeelen rechtvaerdig verdiend hadden, vs. 22-37.

C. In het vermanend deel, wekt hy hem op, om oprechtelyk, tot den HEER weder te keeren, Kap. III: 1-5.

B. In de *tweede* Redenvoering, Kap. III: 6— IV: 2.

A. Vertoont de Propheet, hoe de boosheid van Juda nog veel snooder ware, dan die van Israël, Kap. III: 6-11.

B. Wijders vermaent hy hen, tot bekeering, Kap. III: 12— IV: 2.

C. De *derde* Redevoering vinden wy, Kap. IV: 3— VI: 30.

A. Zy begint, met eene algemeene opwekking en bedreiging, Kap. IV: 3, 4.

B. Hierop volgt eene uitvoerige beschrijving van de verwoesting des Joodschen Koningrijks, door de Baby-

byloniers, welke de Propheet affchildert, als werkelyk tegenwoordig, om dat het volk weigeren zou zich te bekeeren, Kap. IV: 5-31.

C. Wijders verdeedigt de HEER zijne wegen, welke hy met de hardnekkige Joden, by den vyandelyken inval der Chaldeeuwen, zoude inflaen, Kap. V.

α. Ten dien einde worden de hoogstgaende grouwelen der Joden befchreven, Kap. V: 1-11. en

β. Daerna hunne hardnekkigheid meer byzonder aengewezen, daer zy, onder alle des HEEREN bedreigingen, zorgloos en verhard bleven, Kap. V: 12-31.

D. Eindelyk wordt de verwoesting van Jerufalem, door de Chaldeeuwen, als werkelyk tegenwoordig, zeer omftandig afgeteekend, Kap. VI.

α. Het een en ander wordt op zich zelve voorgefteld, Kap. VI: 1-26.

β. Daerop wordt Gods rechtvaerdigheid, in deze oordeelen aengetoond Kap. VI: 27-30.

D. De *vierde* Redevoering ftrekt zich uit van Kap. VII tot X. —— Onzes erachtens is zy gehouden, in het begin der regeering van Koning JOJAKIM, by

eene plechtige gelegenheid, wanneer de Joden van alle kanten te Jerusalem waren zäemgevloeid, om den Godsdienst, in den Tempel, te verrichten. —— Het hoofdoogmerk van deze leerreden was, om het ydel vertrouwen der Joden op den Tempel, en de belovten der valsche Propheten te beschamen, en het volk, over het schroomelykst bederv der zeden, te bestraffen, onder bedreiging van eene geheele verdelging des Koningrijks, door de Chaldeeuwen.

A. Eerst wordt het ydel vertrouwen der Joden, op den Tempel, beschaemd, onder bedreiging van de verwoesting des Koningrijks, Kap. VII: 1— VIII: 3.

B. Daerna wordt de hardnekkige verstokking der Joden, in de snoodste boosheden, met zeer geduchte oordeelen bedreigd, Kap. VIII: 4— IX: 22.

C. Wijders worden de Joden aengespoord, om den rechten weg in te slaen, ten einde zy nog Gods aennaderende oordeelen mogten afwenden, Kap. IX: 23-26.

D. Eindelyk komen de Joden Kap. X voor, als werkelyk wechgevoerd naer Babel.

a. Zy

α. Zy worden vermaend, om zich niet te laten vervoeren tot de afgodery, welke aldaer in zwang ging, Kap. X: 1-16.

β. En ernstig opgewekt, om tot den HEER, met nedrige schuldbekentenis, en ernstige gebeden, oprechtelyk weder te keeren, Kap. X: 17-25.

E. De *vijfde* Redevoering is vervat Kap. XI, XII. —— Zy schijnt, nog by het leven van Koning JOSIAS, gehouden te zijn, naedien de aenleiding, volgens het beloop van zaken, voor het naest moet gesteld worden, in de vernieuwde trouwloosheden van het Joodsche volk, na de hervorming, onder den vroomen Vorst JOSIAS, en de plechtige vernieuwing van het Verbond met den HEER.

A. Eerst wordt de trouwloosheid der hardnekkige Joden, aen den HEER en zijn Verbond beschreven, benevens de geduchte oordeelen, met welke de HEER dezen afval straffen zoude, Kap. XI: 1-17.

B. Hierop volgt eene meer byzondere aenspraek, aen de mannen van Anathoth, wegens de snoode zamenzweering, welke zy tegen JEREMIA, dien

getrouwen boetgezant, gesmeedt hadden, Kap. XI. XII: 6.

C. Wijders wordt de Leerreden, tot het Joodsche volk, welke door de zaek der mannen van Anathoth was afgebroken, wederom hervat en voortgezet, Kap. XII: 7-17. zoodat

α. Het Godlyk vonnis, tegen het Joodsche volk, worde voorgesteld, vs. 7.

β. Daerna worden de redenen van dat vonnis opgegeven vs. 8-13.

γ. Ten laetsten volgt 'er eene voorzegging, omtrent de nabuurige volken, die rondom Kanaan woonden, vs. 14-17.

F. In de *zesde* Redevoering, welke, ten tijde van Koning JECHONIA, schijnt uitgesproken, verhaelt de Propheet, hoe de HEER hem, door twee zinbeeldige vertooningen, had aengewezen, dat Hy het Joodsche volk, om hun grouwzaem wangedrag, verdoen zoude, Kap. XIII.

A. De gelykenissen vs. 1-14. zijn ontleend:

α. Van eenen gordel, die geheel verdorven werd, vs. 1-11.

β. Van wijnvlesschen, die aen stukken gestooten werden, vs. 12-14.

B. Hierop

B. Hierop volgen eenige vermaningen, welke, uit die zinbeeldige voorſtellen, worden afgeleid, vs. 15-27.

G. De *zevende* Redevoering, Kap. XIV, XV. behelst eene zeer merkwaerdige zamenſpraek, tusſchen den HEER en den Propheet, by gelegenheid van eene groote droogte, welke eene algemeene onvruchtbaerheid ten gevolge had. Over deze onheilen klaegt de Propheet, by den HEER, met ernſtige voorbidding voor het volk.

De gemelde droogte heeft plaets gehad, in het 4[de] jaer der regeering van Koning JOJAKIM, en by die gelegenheid, werdt 'er een vasten gehouden, in de 9[de] maend, Kap. XXXVI: 5-32. —— Dit oordeel is derhalven over het Joodſche volk gekomen, voor den inval der Chaldeeuwen, Syriers en Moabieten, welke eerst begon, in het 7[de] jaer van JOJAKIM, 2 Kon. XXIV: 1, 2. Gevolgelyk is deze redevoering gehouden voor die, welke wy Kap. XIII. vinden, en omtrent denzelvden tijd als die, welke wy Kap. VII—X. ontmoetten. — Zy behelst,

A. Eene zamenſpraek tusſchen den HEER

en den Propheet, Kap. XIV, XV. 1-9, welke, uit drie deelen bestaet.

α. In het eerste deel,

a. Spreekt de Propheet, klagende, over de geduchte gevolgen eener langduurige droogte, en smeekende om uitkomst, Kap. XIV: 1-9.

b. Daerop antwoordt de HEER, dat des Propheten voorbidding, om de hardnekkigheid des volks, geheel vruchteloos wezen zoude, vs. 10-12.

β. In het tweede deel,

a. Werpt de Propheet, om het volk te verschoonen, de schuld op de valsche Propheten, die het zelve bedrogen hadden, vs. 13.

b. Maer de HEER antwoordt, dat de valsche Propheten, zoo wel als het volk, het welk zich had laten bedriegen, rechtvaerdig zouden gestraft worden, vs. 14-16.

γ. In het derde deel,

a. Hervat de Propheet nog eens zijne voorbidding voor het volk, vs. 17-22.

b. Dan de HEER antwoordt, dat het

oor-

oordeel vastelyk besllooten ware, Kap. XV: 1-9.

B. Hierop volgt eene nadere onderhandeling van den HEER, met den Propheet; dienende niet alleen ter bevestiging van het Godlyk oordeel, over Juda en Jerusalem, maer ook voornamelyk om JEREMIA te vertroosten, en ter getrouwe waerneming van zijne gewichtige bediening op te wekken, vs. 10-22. —— Deze nadere onderhandeling bestaet uit twee zamenspraken.

α. De eerste behelst eene moedeloze weeklacht van den Propheet, welke door den HEER beantwoord wordt, vs. 10-14.

β. De tweede vervat een gebed van JEREMIA, het welk wederom, door den HEER, beantwoord wordt, vs. 15-21.

H. De *achtste* Redevoering vinden wy Kap. XVI, XVII. —— Onzes erachtens behoort deze Godspraek, tot den tijd van Koning JOJAKIM, naerdien 'er Kap. XVI. verscheidene byzonderheden voorkomen, welke het best, op den gemelden tijd worden toegepast. Ook vinden wy Kap. XVII. verscheidene zaken, welke

deze veronderstelling blijkbaer begunstigen. Deze Godspraek behelst.

A. Eene zeer levendige afbeelding van een allerschroomelykst oordeel, waermede de Joden rechtvaerdig zouden gestraft worden, Kap. XVI: 1-13.

B. Eene zeer heuchlyke belovte van de herstelling der Joden, Kap. XVI: 14—

α. Deze belovte wordt op zich zelve voorgesteld, Kap. XVI: 14-18.

β. Daerop volgt eene zamenspraek tusschen den HEER en den Propheet, Kap. XVI: 19— XVII: 27.

a. De Propheet verklaert; dat hy, in alle nooden en ongelegenheden, in welke hy stondt te komen, wanneer God de bedreigde oordeelen uitvoerde, op den HEER vertrouwen zoude, en voegt 'er by, dat de Heidenen eens, tot de gemeenschap der Kerke, zouden worden toegevoegd, Kap. XVI: 19.

b. Hierop antwoordt de HEER, om zijne handelwijs te billyken, Kap. XVI: 20— XVII: 11.

a. Dat Hy zijne belovte vs. 14-18. niet eer vervullen zoude, dan nadat hy vooraf de

af-

afgodery der Joden, op de gestrengste wijs, gestraft had, Kap. XVI: 20. XVII: 4.

b. Wijders wordt het verschillend lot beschreven van menschen, die op den HEER, en die op ydelheden, vertrouwen, Kap. XVII: 5-11.

c. Hierop begint de Propheet wederom te spreken, Kap. XVII: 12-18.

a. Eerst bedreigt hy een zeer geducht oordeel, aen allen die God verlaten, hoe zeer zy des HEEREN heiligdom in hun midden hadden, vs. 12, 13.

b. Daerna bidt de Propheet, dat hy van de onheilen, welke hem boven het hoofd hingen, zoo van de Joden als van de Chaldeeuwen, gunstig mogt verlost worden, vs. 14-18.

d, Eindelyk geevt de HEER een bevel aen JEREMIA, om by het volk, op het onderhouden van den Sabbath, ernstig aen te dringen, vs. 19-27.

I. De *negende* Redevoering Kap. XVIII. schijnt uitgesproken, in het begin der

regeering van Koning JOJAKIM, wanneer de afgodsdienst wederom openlyk, onder de Joden, was ingevoerd, vs. 15. Wy vinden hier

A. Een Godlyk bevel aen JEREMIA, om zich in het huis van eenen pottenbakker te begeven, alwaer hy een vat zag maken, het welk verdorven werd, terwijl 'er een ander in deszelvs plaets werdt toebereid, vs. 1-4.

B. Dit leerzaem zinnebeeld past de HEER toe, op den ſtaet van het Joodſche volk, vs. 5-17.

α. Eerst verklaert de HEER zijne volſtrekte vrymacht, om met menſchen en volken te handelen, naer zijn wel behagen, vs. 5-6.

β. Vervolgens beſchrijvt de HEER de wegen, welke Hy gewoon is, in zijne Voorzienigheid, met volken en Koningrijken te houden, naerdien Hy, in het beſtuuren van dezelve, niet handelt, volgens de rechten van zijne volſtrekte vrymacht, maer overeenkomſtig met zijne Volmaektheden, en de zedelyke hoedanigheden der Natien, vs. 7-10.

γ. Wijders vermaent de HEER het Jood-

Joodſche volk, tot eene ſpoedige èn oprechte bekeering, onder bedreiging, dat anderszins hun land ten eenenmale zoude verwoest worden, vs. 11-17.

C. Toen JEREMIA deze Godſpraek, aen het Joodſche volk bekend maekte, werden zy zodanig verbitterd, dat zy hem, van eene misdaed des doods waerdig, beſchuldigden, vs. 18-23.

K. De *tiende* Redevoering Kap. XIX. ſchijnt, een weinig later dan de voorige, mede in het begin der regeering van Koning JOJAKIM, gedaen te zijn. Kap. XX. verhaelt de Propheet wat hem, wegens deze Godſpraek, wedervaren zy.

A. Wy ontmoeten Kap. XIX. wederom eene aenkondiging van Jeruſalems verwoesting, en de omkeering des ganſchen Rijks, door de Chaldeeuwen. Dit oordeel wordt zinbeeldig voorgeſteld, onder de teekening van een aerden vat, het welk in Topheth, onherſtelbaer verbroken werd. Het zelve wordt tweemalen aengekondigd.

α. Het eerſte voorſtel vinden wy vs. 1-13.

β. Het tweede vs. 14, 15.

B. Kap. XX. is geſchiedkundig, en be-

helst een verhael van het geen den Propheet, wegens deze Godspraek, wedervaren is.

α. De zaek was deze: een zeker Priester, met name PASHUR, deedt hem in de gevangenis werpen vs. 1, 2, en by zijn ontslag uit de gevangenis, verkondigde de Propheet den gemelden PASHUR, en gansch Jerusalem, Gods geduchte oordeelen, vs. 3-6.

β. Daerna geevt JEREMIA de uitwerking op, welk het een en ander had op zijn persoon, vs. 7-18.

a. Eerst verdeedigd hy zich, tegen den laster zijner vyanden, als of hy vermaek stelde, in het aenkondigen van bittere dingen, vs. 7-9.

b. Wijders verklaert hy zijn vertrouwen op den HEER, door het welk hy zich veilig achtte, tegen de listen en aenvallen van zijne vyanden, vs. 10-13.

c. Eindelyk beschrijvt hy het rampzalig lot, het welk PASHUR te wachten had, vs. 14-18.

L. De *elvde* Redevoering vinden wy Kap. XXI—XXIII.

A. Eerst

A. Eerst wordt de gelegenheid opgegeven, by welke JEREMIA deze Prophetische Redevoering heeft uitgesproken, Kap. XXI: 1, 2. — Koning ZEDEKIA zondt een plechtig gezandschap aen den Propheet, by gelegenheid, dat NEBUCADNEZAR, na den aftocht van PHARAO HOPHRA, was terug gekeerd, om Jerusalem andermael te belegeren, met verzoek, om voor het volk, by den HEER, ernstig te bidden.

B. Hierop volgt de Godspraek zelve, Kap. XXI: 3— XXIII: 40.

α. De Propheet antwoordde den gezanten, uit 's HEEREN naem, dat NEBUCADNEZAR de Stad Jerusalem innemen en verwoesten zoude, als mede dat Koning ZEDEKIA zou gevangen en verblind worden, en dat zijne zoonen, met zijne Hovelingen, en eene menigte des volks, door den Koning van Babel, zouden geslacht worden, Kap. XXI: 3-14.

β. Daerop herhaelde de Propheet, aen den afgezanten van Koning ZEDEKIA, eene redevoering, welke hy voorheen, ten tijde van Koning JOJAKIM, had uitgesproken, Kap. XXII.

a. Vs. 1, 2. vinden wy het Godlyk bevel aen den Propheet, om den Koning van Juda, en zijn Hovgezin, des HEEREN woord voor te dragen.

b. Hierop volgt de Godſpraek zelve vs. 3, 30, behelzende;

𝔞. Een bevel, aen dit Koninglyk huis, om recht en gerechtigheid te handhaven, vs. 3-9.

𝔟. De lotgevallen der Koningen van Juda, vs. 10-30.

1. Van SALLUM, den onmiddelyken opvolger van den vromen JOSIAS, vs. 10-12.
2. Van JOJAKIM, vs. 13-19.
3. Van JECHONIA, vs. 20-30.

γ. Kap. XXIII. behelst eene aenſpraek, tot den Koning en zijne knechten, maer zoo dat het volk geenzins zy uitgeſloten verg. vs. 33. —— De inhoud van dit Kap. beſtaet, in zware bedreigingen, waeronder tevens troostredenen en belovten gemengd zijn, betreffende de *Herderen* of Burgerlyke Overheden, en de *Propheten*.

a. De Redevoering tot de *Herderen*, of Burgerlyke Overheden, vinden wy vs. 1-8. behelzende; 𝔞.

𝔞. Eene bedreiging, omdat zy, in plaets van het heil des volks te bevorderen, deszelvs ondergang berokkent hadden, vs. 1, 2.

𝔟. Eene toezegging, omtrent het verwekken van lovwaerdige herderen, als ZERUBBABEL, EZRA en NEHEMIA, die de Joden, uit Babels gevangenis, weder in hun land leiden zouden, vs. 3, 4.

𝔠. Eene belovte, omtrent de koomst van den MESSIAS, vs. 5, 6.

𝔡. Eene nadere bevestiging, omtrent de zekerheid der voorheen gemelde Verlossing, uit Babel, vs. 7, 8.

b. In de aenspraek tot de *Propheten*, en Opzieners van den Joodschen Kerkstaet, vs. 9-40. vinden wy

𝔞. Veelerlei bestraffingen, aen de Propheten, vs. 9-32 en daerna

𝔟. Eene waerschouwende bedreiging, aen het volk, vs. 33-40.

M. De *twaelvde* Redenvoering Kap. XXIV. is zeer kort, behelzende een gezicht van twee korven, in welkers eene goede, en in de andere kwade vijgen waren, met de verklaring van deze zinbeeldige ver-

tooning. —— Zy is uitgesproken, toen NEBUCADNEZAR, den Koning ZEDEKIA, met zijne Vorsten, en de nuttigste burgeren, gevangelijk naer Babel had wechgevoerd.

A. Het gezicht zelve vinden wy vs. 1, 2.

B. De verklaring daervan vs. 3-10.

α. Ten aenzien van de goede vijgen, vertoonende de nakomelingen van JECHONIA, en die met hem naer Babel waren wechgevoerd. Deze zou de HEER in Kanaan terug brengen, en met allerlei zegeningen overladen, vs. 3-7.

β. Met opzicht tot de kwade vijgen, vertoonende die Joden, welke, na de gemelde wechvoering, in Kanaan zouden overblijven en naer Egypte vluchten. Deze zouden, door het zwaerd, den honger en de pestilentie, omkomen, vs. 8-10.

N. De *dertiende* Redenvoering Kap. XXV. is gehouden, in het 4de jaer van JOJAKIM, toen NEBUCADNEZAR, door zijnen vader NABOPOLASSER, tot Koning van Babel was aengesteld. Deeze NEBUCADNEZAR zou de roede van Gods toorn wezen, om alle de voorheen gedane bedreigingen, aen het Joodsche volk, ter uitvoer te brengen.

A. Na

A. Na het opſchrivt dezer Redenvoering, vs. 1, 2.

B. Vinden wy in de Godſpraek zelve,

α. Eene beſchrijving van de oordeelen, welke de HEER, door NEBUCADNEZAR, over de Joden zou uitoeffenen, vs. 3-14.

β. Een gezicht van eenen drinkbeker, welken de Propheet allen volken moest toedienen, tot een zinbeeld van de oordeelen, met welke zy zouden bezocht worden, vs. 15-29.

γ. Eene nadere bekrachtiging van het een en ander, vs. 30-38.

O. De *veertiende* Redenvoering Kap. XXVI. is gehouden, in het begin der regeering van Koning JOJAKIM, om het verharde volk, zoo zy zich niet bekeerden, de verwoeſting van Stad en Tempel te bedreigen.

A. De HEER gelaste den Propheet, om eene boetreden, tot de Joden te prediken, vs. 1-6.

B. De uitvoering van dezen last, vinden wy vs. 7. en

C. De gevolgen daervan, vs. 8-24. zijnde

α. Het doodsgevaer, waerin de Propheet, door het uitvoeren van dien last, geraekt is, vs. 8-11.

β. De zeer merkwaerdige uitredding, uit het zelve, vs. 8-24.

P. In de *vijvtiende* Redenvoering Kap. XXVII. vinden wy eene Openbaring, welke JEREMIA fchijnt ontvangen te hebben, in het begin der regeering van Koning JOJAKIM, om hem den loop der aenftaende lotgevallen van het Joodfche volk bekend te maken, maer dezelve geheim gehouden te hebben, tot de dagen van ZEDEKIA. Dit Kap. XXVII. bevat, behalven het opfchrivt vs. 1.

A. Het zinnebeeldig bevel, aen JEREMIA gegeven, om jukken en banden aen zijnen hals te doen, en dezelve aen eenige Heidenfche Koningen te zenden, vs. 2, 3.

B. De verklaring van dit zinbeeldig bedrijv, dat alle die Koningen, zoo wel als ZEDEKIA, aen NEBUCADNEZAR zouden onderworpen worden, vs. 4-11.

C. Eene zeer ernftige vermaning, aen den Koning, de Priesteren, en het volk der Joden, vs. 12-22.

Q. De *zestiende* Godfpraek Kap. XXVIII. betreft den valfchen Propheet HANANJA. —— Zy werdt uitgefproken, in het 4de jaer der regeering van Koning ZEDEKIA. —— Wy ontmoeten 'er in:

A. De

A. De valsche Voorzegging, welke de gewaende Propheet HANANJA gedaen had, in het voorhov van den Tempel, ten aenhooren van eene groote meenigte, dat Babel vallen zou, en Juda hersteld worden, vs. 1-4.

B. De verzekering van den Propheet, dat HANANJA leugens voorspelde, en nog binnen dat zelvde jaer, sterven zou, vs. 5-17.

R. De *zeventiende* Redenvoering Kap. XXIX. behelst eene boodschap, welke JEREMIA, onder de regeering van Koning ZEDEKIA, op Gods bevel, by wijs van eenen briev, aen den Joden in Babel, die derwaerds met JOJAKIM waren wechgevoerd, gezonden heeft. —— Er waren, onder de gevangelyk wechgevoerden, de zoodanigen, die zich voor Propheten uitgaven, en den Joden wijs maekten, dat zy eerlang naer Kanaan zouden wederkeeren. — JEREMIA verzekerde daerentegen, den wechgevoerden naer Babel, dat zy niet eerder, dan na verloop van 70 jaren, naer hun Vaderland zouden wederkeeren —— Wy vinden hier

A. Den gemelden briev zelven, vs. 1-23.

B. Het gevolg van dien briev, zijnde het wederom schrijven van eenen zekeren

SAMAJA, aen den Priesteren te Jerusalem, vs. 24-32.

S. De *achtiende* Redenvoering, is vervat Kap. XXX en XXXI. —— Zy schijnt uitgesproken, en door den Propheet in een boek geschreven, na de verwoesting van Stad en Tempel. —— Zy is ingericht tot gansch Israël, en behelst zeer troostrijke belovten, welke niet alleen by de slaking der Babylonische gevangenis, maer vooral in de dagen van den MESSIAS, zouden vervuld worden.

A. Het eerste deel Kap. XXX: 1—XXXI: 1. hehelst

α. Eene algemeene belovte, by wijs van inleiding, omtrent de wederkeering der Joden, in hun Vaderland, vs. 1-3.

β. Eene meer byzondere toezegging van de verlossing uit Babel, welke, in de dagen van den MESSIAS, zou voltooid worden, vs. 4-24.

a. Deze toezegging wordt voorgesteld, vs. 4-11. en

b. Nader uitgebreid, vs. 12.—Kap. XXXI: 1.

B. Het tweede deel behelst twee hoofdbyzonderheden, Kap. XXXI: 2-40.

α. De eerste is eene nadere uitbreiding

ding van de tijdelyke zegeningen, welke Kap. XXX, aen Israël en Juda gedaen waren, vs. 2-30.

a. Vooraf gaet eene ſierlyke Voorrede, vs. 2, 3.

b. Hierop volgen byzondere belovten van tijdelyke zegeningen, vs. 4-30.

𝔞. Jeruſalem zou herbouwd, Kanaan bewoond, en de Godsdienst in den Tempel herſteld worden, vs. 4-6.

𝔟. De wederkeering der Joden, zou met groote blijdſchap gepaerd gaen, vs. 7-14.

𝔠. De voorige zwarigheid zou geheel en al ophouden, vs. 15-22.

𝔡. Wijders wordt de voorſpoed der wedergekeerde Joden beſchreven, vs. 23-30.

β. De tweede hoofdbyzonderheid, vs. 31-40. behelst zoodanige belovten, welke betrekkelyk zijn, tot de latere dagen van het Nieuwe Testament.

a. De geestelyke voorrechten, welke de Joden onder den dag van het Nieuwe Testament genieten zouden, vs. 31-34.

b. De bestendige bewaring van het Joodsche volk, vs. 35, 36.

c. De herbouwing van Jerusalem, vs. 37-40.

T. De *negentiende* Openbaring ontving JEREMIA, op het einde des tienden jaers van Koning ZEDEKIA, Kap. XXXII. —— Omdat JEREMIA voorspeld had, dat Jerusalem, door de Chaldeeuwen, zou worden ingenomen, werd hy in de gevangenis gesteld. Maer tot een teeken, dat de Joden in hun Vaderland zouden wederkeeren, en de voorige goederen bezitten, kocht hy op Gods bevel, eenen akker van zijnen Neev. —— Het een en ander vinden wy in dit Kapittel.

A. Eerst verhaelt de Propheet de geschiedenis van zijne gevangenneeming, vs. 1-5.

B. Daerna bericht hy, dat hy, op Gods bevel, eenen akker gekocht had, vs. 6-15.

C. Eindelyk meldt hy, hoe de HEER, op zijn gebed, dit zinbeeldig bedrijv verklaert had, vs. 16-44.

U. De *twintigste* Openbaring ontving JEREMIA, in de even gemelde gevangenis, Kap. XXXIII.

A. Na

A. Na het opschrivt, en eene gepaste Voorreden, vs. 1-3. volgt

B. De Godspraek zelve, vs. 4-26. Zy behelst twee hoofdzaken.

α. Eene vernieuwde aenkondiging van het zeer geducht oordeel, het welk Jerusalem, door de hand der Chaldeeuwen, treffen zou, vs. 4, 5.

β. Eene heuchlyke belovte van de zegeningen, welke de Joden, na het slaken der Babylonische gevangenis, genieten zouden, vs. 6-26.

a. Eerst worden de zegeningen voorgesteld, welke de Joden in hun Vaderland, van de wederkeering uit Babel, tot de komst van den MESSIAS, genieten zouden, vs. 6-13.

b. Alle deze zegeningen zouden vergroot worden, met de komst van den MESSIAS zelven, vs. 14-16.

c. Vervolgens worden deze belovten nader bevestigd, vs. 17-22, en

d. Eindelyk, tegen alle bedenkingen van het vleeschelyk Jodendom, verdeedigd, vs. 23-26.

V. De *een en twintigste* Redenvoering Kap. XXXIV: 1-7. is bepaeldelyk ingericht, tot den Koning ZEDEKIA, en uitgesproken toen NEBUCADNEZAR, bezig was om

Jerusalem te belegeren. —— Zy voorspelt de verwoesting van Jerusalem, en de gevangenis van Koning ZEDEKIA.

W. De *twee en twintigste* Redenvoering, welke een weinig later, dan de voorige is uitgesproken, toen NEBUCADNEZAR, op het aennaderen der Egyptische hulpbenden, het beleg van Jerusalem, voor eenen korten tijd, had opgebroken, Kap. XXXIV: 8-22.

X. De *drie en twintigste* Redenvoering Kap. XXXV. behelst eene plechtige bevestiging van Gods bedreigde oordeelen, over Juda en Jerusalem, tot eene rechtvaerdige straf van hunne hardnekkige ongehoorzaemheid. —— Zy is, in de dagen van Koning JOJAKIM, toen NEBUCADNEZAR naer het land Kanaan was opgetrokken, uitgesproken by gelegenheid, dat de *Rechabieten*, eene zeer merkwaerdige proev gaven van hunne gehoorzaemheid, aen het gebod van hunne voorvaderen, om nimmermeer wijn te drinken.

A. Vooraf gaet een geschiedkundig bericht, omtrent de gehoorzaemheid der *Rechabieten*, aen het gebod van hunne voorvaderen, vs. 1-11.

B. Daerna wordt dit geval, op het gedrag der Joden, toegepast, vs. 12-19.

2. Op

2. Op de gemelde Prophetische Redenvoeringen, volgen geschiedkundige berichten, Kap. XXXVI—XLV.

A. Kap. XXXVI. verhaelt de Propheet, hoe hy op Gods bevel, aen BARUCH zijnen Schrijver gelast hebbe, om alle de Prophecyen, welke hy tegen Juda en Israël gedaen had, in een Boek, te schrijven; hoe BARUCH dit Boek, aen het volk, in den Tempel hebbe voorgelezen, met dat gevolg, dat Koning JOJAKIM, daervan bericht gekregen hebbende, dit Boek verbrandde; en hoe hy JEREMIA zelvs den inhoud van dit verbrandde Boek herschreven, en op nieuws zeer zware onheilen, over den Koning en het volk, bedreigd hebbe. —— Wy vinden hier derhalven twee hoofdbyzonderheden.

A. Het schrijven van JEREMIAS Godspraken, door BARUCH, in een Boek, het welk de Koning JOJAKIM verbrandde, vs. 1-26.

B. Het herschrijven van den inhoud des verbrandden Boeks, door JEREMIA zelven, vs. 27-32.

B. Kap. XXXVII en XXXVIII. verhaelt de Propheet, hoe hy by gelegenheid van eene Voorzegging, tegen Koning ZEDEKIA, in de gevangenis gekomen zy.

A. De Voorzegging zelve vinden wy, Kap. XXXVII: 1-10.

α. Toen NEBUCADNEZAR, op het aennaderen der Egyptifche hulpbenden, het beleg van Jerufalem, voor eenen korten tijd, had opgebroken, zondt Koning ZEDEKIA tot den Propheet, om voor hem en het volk te bidden, Kap. XXXVII: 1-5.

β. By die gelegenheid voorfpelde de Propheet, dat de Egyptifche Koning zou terug trekken, en dat de Chaldeeuwen Jerufalem zouden veroveren, vs. 6-10.

B. Hierop volgde de gevangenis van den Propheet, Kap. XXXVII: 11—XXXVIII: 28.

α. Wetende, dat alle verwachting voor Jerufalem was afgefneden, zocht hy te vluchten, maer hy werdt, door den fchildwacht, aen de poort aengehouden, en als een overlooper, ten huize van JONATHAN den Schrijver, gevangen gezet, Kap. XXXVII: 11-15.

β. Maer op bevel van Koning ZEDEKIA, werdt de gevangenis van den Propheet merkelyk verzacht. Uit den akeligen kerker, in het huis van

JO-

JONATHAN, werdt hy overgebracht in het voorhov der bewaring, Kap. XXXVII: 16-21.

a. Dan kort daerna geraekte hy, in een ogenſchijnlyk doodsgevaer, uit het welk hy, door Gods gunstig beſtel, gered werdt, Kap. XXXVIII: 1-13.

b. Voorts werdt hy, by Koning ZEDEKIA, ontboden, met welke hy eene byzondere zamenſpraek gehouden heeft, over de uitkomst, welke de toenmalige treurige omſtandigheden, zoo voor de Stad en het volk, als voor den Koning zelven, hebben zouden, Kap. XXXVIII: 14-28.

C. De inhoud van Kap. XXXIX. is geheel geſchiedkundig. —— Het behelst,

A. Een verhael, omtrent de verovering van Jeruſalem, vs. 1-14.

B. Een bericht van de belovte, welke de Propheet aen EBED MELECH gedaen had, dat hy, in het midden der algemeene ellende, zou beveiligd worden vs. 15-18.

ב. Het tweede ſtuk vervat de Godſpraken, welke de Propheet, na de ſlooping van het

Joodſche Koningrijk, ontvangen heeft, Kap. XL—XLV. Dit ſtuk is tweeledig.

1. Het eerſte lid behelst die Godſpraken, welke de Propheet, geduurende zijn verblijv in Kanaan, ontvangen heeft, Kap. XL—XLII. Hier vinden wy,

A. Een geſchiedkundig verhael van die dingen, welke, en den Propheet, en het overblijvſel des volks, in het Joodſche land, zijn overgekomen, Kap. XL—XLII: 6.

A. De lotgevallen, welke JEREMIA, onmiddelyk na de verwoesting van Jeruſalem, zijn overgekomen, worden beſchreven, Kap. XL: 1-6.

B. Daerop volgt een verhael, van het geen den Joden bejegend is, zoo die in Kanaan waren overgelaten, als die, onder de omliggende volken, verſtrooid waren, Kap. XL: 7-16.

α. Eerst verhaelt de Propheet, hoe de Joden, zoo die zich binnen als buiten Kanaan bevonden, zich, onder het beſtuur van GEDALIA, begeven hebben, Kap. XL: 7-12.

β. Daerna hoe 'er eene verraderlyke toeleg, tegen het leven van GEDALIA, ontdekt zy, Kap. XL: 17-16.

γ. Wij-

γ. Wijders hoe ISMAEL zijn verraderlyk voornemen volbracht, en GEDALIA vermoordt hebbe, het welk de vlucht der Joden, naer Egypte, ten gevolge had, Kap. XLI: 1—XLII: 6.

a. Het vermoorden van den Landvoogd GEDALIA vinden wy, Kap. XLI: 1-3.

b. De ſchikkingen van het volk, om, naer Egypte, te vluchten, Kap. XLI: 4— XLII: 6.

B. Hierop volgt eene Prophetiſche aenkondiging, waerin JEREMIA zijne volksgenooten, uit 's HEEREN naem, ernſtig afmaent, om toch niet naer Egypten op te trekken, met byvoeging van zeer heerlyke belovten, zoo zy des HEEREN bevel opvolgden, en van de vreesſelykſte bedreigingen, wanneer zy ongehoorzaem waren, Kap. XLII: 7-22.

2. Het tweede lid behelst de Openbaringen, welke JEREMIA in Egypte ontvangen heeft, Kap. XLIII—XLV.

A. In Egypte is de Propheet, met eenige Openbaringen, verwaerdigd, Kap. XLIII, XLIV.

Α. Vooraf gaet een geſchiedkundig bericht, omtrent den optocht der over-

geblevene Joden naer Egypten, Kap. XLIII: 1-7.

B. Daerop volgen de Godspraken, welke den Propheet in Egypten geopenbaerd zijn, Kap. XLIII: 8— XLIV.

α. De eerste Godspraek voorspelde, dat het Koningrijk van Egypte, door NEBUCADNEZAR, diep zoude vernederd, en eindelyk door CAMBYSES, den zoon van CYRUS, geheel overmeesterd worden, Kap. XLIII: 8-13.

β. In de tweede liet de HEER de Joden in Egypte, door den Propheet, ernstig bestraffen, over de grouwzame afgodery, tot welke zy zich hadden laten verleiden, Kap. XLIV.

B. Kap. XLV. behelst eene Prophetische Redevoering, welke JEREMIA, tot BARUCH zijnen Schrijver, gedaen heeft, in het vierde jaer der regeering van Koning JOJAKIM? —— Zy schijnt ter dezer plaets ingelascht, omdat de Godspraken van den Propheet, omtrent het Joodsche volk, waren afgeloopen, daer met Kap. XLVI, zulke Voorzeggingen beginnen, welke andere volken raekten.

3. Het derde stuk is een bundel van voorzeggingen, omtrent de lotgevallen der omliggende volken, Kap. XLVI—LI. 1.

1. Deze bundel begint, met een algemeen opschrivt, te kennen gevende, dat dezelve betrekkelyk zy, tot Heidensche volken, Kap. XLV: 1.

2. Hierop volgen de Godspraken zelve, Kap. XLVI: 2— LI.

A. De eerste is ingericht, tegen EGYPTE, en behelst eene bedreiging van deszelvs verwoesting en ondergang, Kap. XLVI: 2-28. —— Hier wordt voorspeld.

A. Dat het leger van PHARAO NECHO, by Carchemis, door NEBUCADNEZAR, zou verslagen worden, vs. 2-12.

B. Dat Egypte zelve zou verwoest, maer, in vervolg van tijd, wederom bewoond worden, vs. 13-26.

C. Dat het Joodsche volk eens, uit de banden van hunne gevangenis, zou verlost worden, vs. 27, 28.

B. De tweede is eene aenkondiging van Gods oordeelen, over de PHILISTIJNEN, aengemerkt als medehelpers van de Tyriers en Sidoniers, dewelke, door het oorlogszwaerd der Babyloniers, zouden worden uitgeroeid, Kap. XLVII. —— Dit oordeel wordt,

A. Eerst in het algemeen voorgesteld, vs. 1-3.

B. Daerna meer byzonder afgeteekend, vs. 4-7.

C. De derde bedreigt zeer zware oordeelen, over de MOABIETEN, Kap. XLVIII. — Wy ontmoeten 'er in:

A. Eene beſchrijving van de oordeelen, welke door NEBUCADNEZAR, over de MOABIETEN, zouden worden uitgeoefſend, vs. 1-46.

a. Deze oordeelen worden zeer omſtandig voorgedragen, vs. 1-39.

a. Eerst wordt 'er geſproken, over de verwoesting van die Gewesten, welke oorſprongelyk aen den Israëlieten behoord hadden, en naderhand, door de Moabieten, onderworpen waren, vs. 1, 2.

b. Daerna vertoont de Propheet, hoe de Moabieten, over de verwoesting van hun land, bitterlyk kermen zouden, vs. 3-5.

c. Wijders ſpreekt hy de Moabieten regelrecht aen, hen vermanende, hun land hoe eer zoo beter te verlaten, wilden zy niet gedood of gevangen worden, vs. 6-8.

d. Verder wordt den Babyloniers be-

bevel gegeven, om de Moabieten, met geweld, wech te voeren, en hun land te verwoesten, vs. 9-15.

e. Vs. 16-30. vinden wy eene zeer levendige afteekening van de geheele verwoesting des Moabitischen lands.

f. Vs. 31-35. schildert de Propheet de algemeene droevheid der Moabieten, en

g. Vs. 36-39. kermt de Propheet van medelijden, over de geduchte onheilen der Moabieten.

ß. Vervolgens worden de bedreigde oordeelen, over de Moabieten, nog eens kortelyk herhaeld, vs. 40-46.

B. Eindelyk wordt 'er eene belovte bygevoegd, omtrent de herstelling der Moabieten, vs. 47.

D. De vierde Godspraek voorspelt de lotgevallen der AMMONIETEN, Kap. XLIX: 1-6.

A. Eerst wordt het kwaed voorgesteld, het welk de Ammonieten bedreven hadden, vs. 1.

B. Daerna worden de oordeelen afge-

teekend, welke over hen komen zouden, vs. 2-5.

C. Eindelyk wordt er eene belovte van herstelling bygevoegd, vs. 6.

E. De vijfde Godspraek is ingericht, tegen de EDOMIETEN, Kap. XLIX: 7-22.

A. De geheele verwoesting van Edom wordt vs. 7-11. voorgesteld, en

B. Vervolgens nader uitgebreid, vs. 12-22.

α. Vs. 12, 13. wordt de zekerheid van dit oordeel aengewezen.

β. Vs. 14-22. wordt de uitvoering van dit oordeel, in eenige byzonderheden, nader afgeteekend.

F. De zesde Godspraek betreft de SYRIERS, Kap. XLIX: 23-27.

G. De zevende de ARABISCHE KEDARENEN, vs. 28-33.

H. De achtste de ELAMIETEN, vs. 34-39.

I. In de negende of laetste Godspraek, Kap. L, LI, voorspelt de Propheet, hoe de heerschappy van Babel, door de Meden en Persen, van tijd tot tijd zou vernederd, en eindelyk aen eene volkomene verwoesting overgegeven worden. —— Wy onderscheiden 'er vijf hoofddeelen in, in welke telkens de-

zelvde

zelvde zaek, maer met eene aengename verscheidenheid, wordt voorgedragen.

A. Het eerste deel is vervat, Kap. L: 1-32.

α. Eerst wordt het oordeel over Babel, en het hoofdoogmerk daer van, in het algemeen voorgesteld, Kap. L: 1-5.

β. Deze voorzegging wordt vervolgens nader uitgebreid, Kap. L: 6-32.

a. Eene meer uitvoerige afteekening, zoo van Babels overmeestering, als van Israëls wederkeering, vinden wy Kap. L: 6-16.

b. De vyanden der Chaldeeuwen worden tegen hen, op driederlei wijs, opgeroepen, Kap. L: 17-32.

B. Het tweede deel van deze uitvoerige Godspraek vinden wy Kap. L: 33-46.

α. Eerst worden de redenen van Gods geduchte oordeelen, over Babel, aengewezen, Kap. L: 33, 34.

β. Daerna worden die oordeelen, in eenige byzonderheden beschreven, Kap. L: 35-40.

γ. Eindelyk worden de vyanden van Babel uitvoerig afgeteekend, Kap. L: 41-46.

C. Hierop volgt het derde deel der Godſpraek tegen Babel, Kap. LI: 1-32.

α. Vs. 1-5. vinden wy een beknopt voorſtel van het oordeel over Babel.

β. Vs. 6-32. wordt dit oordeel, in de byzonderheden, nader afgeteekend.

a. Vs. 6-19. wordt Babels onvermijdelyke val beſchreven.

b. Vs. 20-32. wordt dezelvde gebeurtenis nog omſtandiger afgeteekend.

D. Het vierde deel van de Godſpraek, tegen Babel, is vervat Kap. LI: 33-57.

α. Eerst worden de redenen van het oordeel over Babel opgegeven, Kap. LI: 33-35.

β. Daerna wordt de ondergang van Babel beſchreven, Kap. LI: 36-44.

γ. Eindelyk worden de voordeelige gevolgen van Babels ondergang, voor het Joodſche volk, aengewezen, Kap. LI: 45-57.

E. Het

Æ. Het laetste deel der Godspraek, tegen Babel, vinden wy Kap. LI: 58-64.

α. De verwoesting van Babel wordt vs. 58. afgeteekend, en dan

β. Nader bevestigd, vs. 59-64.

II. Het byvoegsel Kap. LII. behelst een kort verhael, omtrent de slooping van het Joodsche Koningrijk, de verwoesting van Jerusalem en het verbranden van den Tempel, als mede hoe de gewezen Joodsche Koning JOJAKIM, door den Babylonischen Alleenheerscher EVILMERODACH, den zoon van NEBUCADNEZAR, uit zijne gevangenis verlost zy.

De voorheen gemelde Heer WELLS is van oordeel, dat JEREMIA dit Kapittel, aen het hoofd van zijne KLAEGLIEDEREN, gestelt hebbe, als eene Geschiedkundige Inleiding tot dezelve, maer dat het daervan zedert zeer onbedacht afgezonderd, en, aen het einde van JEREMIAS Prophecyen, geplaetst zy.

Maer het is zekerlyk een byvoegsel van lateren tijd. —— JEREMIA zelvs kan het niet geschreven hebben. Het vervolgt de geschiedenis, tot op den tijd van EVILMERODACH, en zoo lang kan onze Propheet niet geleevt hebben. Ook verhaelt het gevallen, welke JEREMIA reeds elders uitvoeriger gemeld had, Kap. XXXIX, XL. Voeg 'er by, dat dit bericht, *in het tweede Boek der* KONINGEN, Kap. XXIV, XXV, woor-

delyk voorkome. Eindelyk wordt het Boek van onzen Propheet Kap. LI: 64, op deze wijs beslooten, *tot hiertoe zijn de woorden van* JEREMIA.

Meer dan waerschijnlyk derhalven heeft de opsteller van *de Boeken der* KONINGEN dit stuk, als een aenhangsel, by het Boek van JEREMIA, gevoegt; om aen het zelve, door het aenwijzen der vervulling van zijne Godspraken, omtrent den ondergang van het Joodsche Koningrijk, een zoort van voltoojing te geven.

X. *Uitlegkundige Schrivten.*

Behalven de algemeene verklaringen, over den ganschen Bijbel, door de *Engelsche Godgeleerden*, en HENRY en STACKHOUSE, als mede HARTMANS HUISBIJBEL, hebben wy in onze tael, gene uitlegkundige Schrivten, over de Prophecyen van JEREMIA, dan

E. NOORDBEEK, *over den Propheet* JEREMIA II Deelen in 4°.

INLEIDING

TOT DE

KLAEGLIEDEREN

VAN

JEREMIA.

By wijs van Inleiding, tot de KLAEGLIEDEREN *van* JEREMIA, hebben wy kortelyk het een en ander aen te merken.

I. *Omtrent den naem van dit Boek.*

By de Hebreeuwen, wordt dit Boek genaemd איכה, dat is *hoe*, omdat het gemelde woord het eerſte is, waermede deze liederen beginnen, op dezelvde wijs als ook de Boeken van MOSE genaemd worden, naer de eerſte woorden, met welke zy beginnen. Anders noemen de Joodſche Uitleggers dit Boek קינות, dat is *klachten*, of KLAEGLIEDEREN. By de LXX heet dit geſchrivt, even als by ons, Θρῆνοι of KLAEGLIEDEREN.

II. *Over den Schrijver.*

Nimmer is 'er, door de Joden aen getwijffeld, of deze KLAEGLIEDEREN zijn opgesteld, door denzelvden JEREMIA, die de Schrijver is van de onmiddelyk voorgaende Prophecyen. Ook passen alle de omstandigheden, welke hier vermeld worden, volkomen op den persoon van JEREMIA, en de gewichtige gebeurtenissen, welke in zijnen tijd zijn voorgevallen. Zelvs maekte hy, in de Klaegliederen, toespelingen op zijne Voorzeggingen; in zijne Prophecyen Kap. XIV: 3. betreurt hy, dat valsche Propheten zijne volksgenooten zochten te misleiden, en hier Kap. II: 14. dat de Joden zich hadden laten bedriegen.

III. *Over de aenleiding, tot het opstellen van deze* KLAEGLIEDEREN.

Sommige Joodsche Leeraers hebben beweert, dat dit geschrivt het treurlied wezen zou, het welk JEREMIA, over den dood van den vroomen Koning JOSIA, had opgestelt. Van dit begrip was ook JOSEPHUS *Antiq. Jud.* l. 10. c. 5, en men moet zich verwonderen, dat deze gedachte, niet alleen door den Oudvader HIERONYMUS, maer ook, door latere geleerden onder de Christenen, zy overgenomen. —— De inhoud der KLAEGLIEDEREN geevt de ongegrondheid van dit begrip duidelyk

ge-

genoeg te kennen. Er is geene de minste melding van Koning JOSIA en zijnen dood. Er wordt niets lovwaerdigs van hem vermeld, van zijne regeering, treffelyke inrichting, en merkwaerdige Hervorming in den Godsdienst. Elk ziet aenstonds van zelvs, dat de verwoesting van Jerusalem, het verbranden van den Tempel, het omkomen van duizenden Joden, door den honger en het zwaerd, en het treurig noodlot der overgeblevenen, die, naer een vreemd land, gevangelyk waren wechgevoerd, de onderwerpen van deze treurliederen uitmaken.

Dan, niet tegenstaende dit alles, heeft de HEER MICHAELIS, *ad* LOWTH *de Sacra Hebr. poesi*, zich zeer veel moeite gegeven, om aentetoonen, dat hier de onheilen bezongen worden, welke het Joodsche volk, na den veldslag by Megiddo, in welken Koning JOSIA gesneuveld is, 2 Kon. XXIII: 29, 30. 2 Kron. XXXV: 20-27, getroffen hebben. Om deze zaek des te waerschijnlyker te maken, veronderstelt de HEER MICHAELIS, dat Koning JOACHAZ nog eenen veldslag, tegen de Egyptenaren, zal gewaegt hebben, eer hy zich, door PHARAO, van den throon liet afzetten; dat deze veldslag wederom ongelukkig zy uitgevallen; dat de vluchtende Joden zich, binnen Jerusalem, verschanst hebben; dat de Egyptenaers de Stad bestormt; en in de derde maend der belegering, stormenderhand hebben ingenomen; en dat, by die gelegen-

heid, foortgelyke rampen hebben plaets gehad, als hier bezongen worden. —— Maer behalven dat dit alles, zonder eenig bewijs, willekeurig wordt aengenomen, zoo is evenwel de gansche veronderstelling nog niet geëvenredigd, naer die geduchte onheilen, welke, in deze KLAEGLIEDEREN, worden afgeschilderd. De Dichter spreekt hier nog daerenboven, van eenen woedenden hongersnood, van de geheele verwoesting van Stad en Tempel, van het vermoorden der burgeren, van de gevangelyke wechvoering der overgeblevenen, en van de slooping des ganschen Koningrijks.

Het is waer, JEREMIA heeft een klaeglied gemaekt, op den dood van Koning JOSIA 2 Kron. XXV: 25. Maer mag men daeruit besluiten, dat deze KLAEGLIEDEREN het gemelde Treurlied, over den dood van den gemelden Koning, uitmaken. — Het klaeglied, over den dood van den vroomen JOSIA is verloren, en misschien heeft onze JEREMIA, ook by andere gelegenheden, meer Klaegliederen gedicht.

Het is, uit den ganschen inhoud van dit Boek, allerduidelykst, dat de ellendige toestand van het Joodsche volk, na de slooping van hun Koningrijk, aenleiding gegeven hebbe, tot het opstellen van deze KLAEGLIEDEREN. —— Het was toen, met het Koningrijk, geheel gedaen, Jerusalem was verwoest, de Tempel was verbrand, het land was ont-

ontbloot van inwooneren, vele duizenden van Joden waren, door den hongersnood, geduurende de belegering, en door het zwaerd der Chaldeeuwen, by de verovering van de Hoofdſtad, jammerlyk omgekomen, en de overige waren gevangelyk, naer Babel, wechgevoerd.

Dit zal nog verder blijken, by eene nadere beſchouwing van den

IV. *Inhoud dezer* KLAEGLIEDEREN.

Volgens de Poëtiſche teekening van deze KLAEGLIEDEREN, liggen de ſtraten van Jeruſalem bedekt, met de doode lichamen der verſlagenen, en 'er heerscht, in de Stad, een nijpende hongersnood, zoodat de zuigeling verſmacht aen de borsten, en de moeders hare kinderen ſlachten, Kap. I: 11, 19, 20. II: 11, 12, 19. IV: 3, 4, 5. Nu weten wy, uit de geſchiedenis, dat 'er binnen Jeruſalem, nadat die Stad, door de Chaldeeuwen, ingeſlooten, en van allen toevoer beroovd was, een zeer zware hongersnood ontſtaen zy. 2 Kon. XXV: 8. Jer. LII: 6. —— Er ſneuvelen duizenden, zonder onderſcheid van jaren en kunne, Kap. II: 4, 21, 22. En zekerlyk is eene groote menigte van bloed vergooten, niet alleen geduurende de belegering, maer vooral toen de Chaldeeuwen ſtormenderhand ter Stad indrongen, 2 Kon. XXV: 4. Jer. LII: 7. —— De Heidenen

worden hier vertoond, als gekomen in den Tempel, en, op die heilige plaets, daer men anders lovliederen, ter eere van den HEER, hoorde zingen, weergalmde thans het moordgeſchrei der vyanden, Kap. I: 10. II: 7. —— Stad en Tempel worden hier geſchilderd, als geheel verwoest, Kap. II: 7. de poorten neergeworpen, de grendels verbroken, en de vestingen geſloopt, Kap. II: 9, Zion is tot den grond toe verbrand, Kap. II: 1, 2, 3, 16. IV: 11. Het overwonnen volk wordt, naer het land van hunne vyanden, gevangelyk heen gevoerd, Kap. I: 3, 5, 6, 18. II: 9. IV: 2. —— De Edomieten verheugen zich, over den ondergang van het Joodſche Koningrijk, Kap. IV: 21, 22, vergel. Jer. XXV: 12. XXVII: 2.

Dit zijn de hoofdtrekken van deze KLAEGLIEDEREN, welke ons, naer den ondergang van Jeruſalem en den Tempel, allerduidelykst heenen wijzen. Zy behelzen niet alleen bittere klachten, over den jammerſtaet van Gods oude volk, onder de bezoekingen van Gods hand, na de ſlooping van het ganſche Koningrijk, maer zy zijn tevens doormengd, deels met aendoenlyke klachten, over de langduurige en hoogstgaende boosheden, door welke die ondankbare Natie zich zulke geduchte oordeelen had op den hals gehaelt, deels met beweeglyke vermaningen, tot boete en bekeering, deels met bemoedigende belovten, dat de HEER hen, ter bepaelder tijd, in hun Vaderland

land, zoude wederbrengen, en zijne rechtvaerdige wraek uitoeffenen, over hunne vyanden, die hen nu beſchimpten.

V. *Over den tijd, wanneer dit Boek geſchreven is.*

Sommigen denken, dat JEREMIA deze KLAEGLIEDEREN, voor de verwoesting van Jeruſalem, hebbe opgeſtelt; en beſchouwen dezelve, als eene voorzegging van toekomende rampen des Joodſchen volks, welke hy, door den Prophetiſchen Geest, zou gedicht hebben. — Dan 'er is geene ſchijnbare aenleiding, om te vermoeden, dat deze liederen, voor de betreurde gebeurtenisſen zelve, zouden gedicht zijn. De ellende, welke hier beweend worden, ſchildert de Propheet af, als werkelyk tegenwoordig, en de ganſche inhoud der liederen wijst ons allerduidelykst, naer eenen tijd, in welke Jeruſalem verwoest, en het Joodſche volk, naer Babel, was wechgevoerd. — Hier komt nog by, dat de Griekſche vertaling dezer liederen dit opſchrivt hebbe: *het is geſchied, na het gevangelyk wechvoeren van Israël, en het verwoesten van Jeruſalem, dat* JEREMIA *weenende zat; en dit Klaeglied klaeglyk gezongen hebbe te Jeruſalem.* Deze overlevering is zeer oud, en 'er is geene reden, om dezelve te verwerpen.

Voorts is het, uit den inhoud zelven, vry duidelyk, dat de verſchillende liederen, op on-

derscheidene tijden, gedicht zijn, gelijk, by de uitbreiding, nader blijken zal.

Even buiten eene der poorten van Jerusalem, vertoont men nog een groot grot, waerin de Propheet JEREMIA zich, eenen tijd lang, zou onthouden hebben; ook wijst men de plaets, daer hy de KLAEGLIEDEREN zou geschreven hebben.

VI. *Over het oogmerk van deze* KLAEGLIEDEREN.

Zy dienden, in het gemeen, om het gansche Joodsche volk, in de gevangenis van Babel, te bepalen, by hunne hoogstgaende overtredingen, als de verdienende oorzaken van hunne tegenwoordige rampen, en hen, tot eene oprechte bekeering, ernstig op te wekken. —— Meer byzonder waren zy ingericht, om den oprechten Gods trouw en waerheid te herinneren, en hen aen te spooren, om zich, met alle hunne ellenden, tot den HEER te wenden.

Deze Klaegliederen behooren nog, onder die vijf Feestboeken, welke de Joden openlyk voorlezen, op hunnen biddag, den negenden van de maend Ab, invallende in onzen July, ter gedachtenis der verwoesting van Stad en Tempel.

VII. *Over den ſtijl der* KLAEGLIEDEREN.

De ſtijl is zekerlyk dichtmatig, en zeer beweeglyk, recht geſchikt, om de hartstochten te roeren.

Het geheele Boek beſtaet, uit vijf onderſcheidene Treurzangen, op onderſcheidene tijden gedicht; wanneer het hart van den Propheet, door de ſmert over de rampen van zijn volk, het gevoeligst getroffen was, zette hy zich, tot weenen en klagen, over deszelvs jammere en onheilen; en, by zulke gelegenheden, werdt hy, door Gods Geest, aengeblazen. —— Om deze reden hangen zy ook niet zamen. Het zijn afzonderlyke ſtukken, van welk elk een geheel uitmaekt, en op zich zelven ſtaet.

De maet der onderſcheidene gezangen is ook verſchillende. —— Alle loopen zy af, in 22 afdeelingen of verſen, naer de 22 letteren van het Hebreeuwſche Alphabeth. In de IV eerſte begint elk een vers, met den letter, die hem, naer den rang van het Hebreeuwſche Alphabeth, toekomt; maer het V^de^ heeft alleen 22 verſen, zonder dat de gemelde byzonderheid zy waergenomen.

In de III eerſte Treurzangen, beſtaet ieders vers, uit drie kleiner regels, en het III^de^ heeft die byzonderheid, dat alle drie de regels, met den letter van het vers, beginnen. In de II

laetste Treurzangen bestaet elk vers, uit twee regels; alleen zijn in het V^de^ lied, de beide regels veel korter, dan in het IV^de^.

De Heer LOWTH heeft opgemerkt, dat men hieruit eenigermate de versenmaet der Hebreeuwen, in de Treurliederen, nader zou kunnen bepalen. Dan, over dit stuk, het welk nog veelzins in het duistere ligt, zullen wy ons niet nader uitlaten.

VIII. *Over de verdeeling der* KLAEGLIEDEREN.

De Dichter is gevoelig aengedaen, over de rampen van het Joodsche volk. —— Nu laten aendoeningen zich niet, in kunstige schikkingen brengen, en daerom kan men de KLAEGLIEDEREN niet ontleden. —— Het geen men daerom, ter nadere verdeeling dezer Liederen, ondernomen heeft, is zeer gedrongen. De tael van een ontroerd hart, laet zich niet, onder kunstige deelen en onderdeelen, brengen

Evenwel zouden wy deze algemeene hoofdverdeeling maken kunnen, dat

I. De vier eerste Kap. eigenlyk gezegde Treurliederen vervatten; terwijl,

II. Het laetste meer een gebed is.

IX. *Over*

IX. *Over het Godlyk gezach van deze Dichtſtukken.*

De Godlyke oorſprong van deze Liederen is, boven alle bedenking. Dit wordt bevestigd, door het gezach der Joodſche Kerk, welke dezelve, onder de *Hagiographa*, gerangſchikt heeft, en de handelwijs der Joodſche Kerk, in het verzamelen der Godlyke Schrivten van het Oude Testament, is, door het onfeilbaer gezach van onzen Verlosſer, genoegzaem bekrachtigd. —— Voeg 'er by, dat de Propheet JEREMIA, in zijne Godſpraken Kap. XIII: 17. en XIV: 17, melding make van de tranen, welke hy, over de onheilen van zijn volk en land, geſtort heeft; als mede dat 'er Zach. I: 6. en Jac. I: 12, op deze KLAEGLIEDEREN, Kap. II: 17. en Kap. III: 26. ſchijne geoogd te worden.

Ook heeft het ongeloov nimmer eenige bedenking, tegen deze Liederen, ingebracht.

X. *Uitlegkundige Schrivten.*

Wy kennen niemand, die, in onze tael, afzonderlyk over de KLAEGLIEDEREN van JEREMIA, geschreven heeft; dan,

H. LANGENES *volledige verklaring over de* KLAEGLIEDEREN, in 4°. en

J. LAMOTIUS, over de KLAEGLIEDEREN *van* JEREMIA, in 12°.

J. VAN NUYS KLINKENBERG.

Amsterdam den
18de July 1787.

DE
PROPHEET
JEREMIA.

DE
PROPHEET
JEREMIA.

HET I. KAPITTEL.

Na het algemeene opschrivt van dit gansche Boek vs. 1-3, vinden wy een omstandig verhaal van JEREMIAS *roeping, tot de Prophetische bediening vs.* 4-19.

1. DE woorden, in Prophetische redevoeringen, van Jeremie, des soons Hilkia; zijnde oorsprongelyk uyt de Priesteren, die te Anathoth woonachtig waren. Dit Anathot was eene Priesterlyke Stad, in den lande Benjamins:

Onze Propheet was de zoon van eenen zekeren HILKIA, die in zijnen tijd zeer wel bekend was. — Onder de regering van Koning JOSIAS, is 'er een Hoogepriester geweest, die ook den naem droeg van HILKIA 2 Kon. 22: 8. Maer dees wordt hier niet bedoeld: want de Hoogepriester had zijn huis en gewoon verblijv binnen Jerusalem, en de Vader van onzen Propheet woonde, in de Priesterlyke Stad Anathot, welke in het ervdeel van Benjamin gelegen was, Jos. 21: 18. 1 Chron. 6: 60.

2. Tot welcken JEREMIA het woort des HEEREN, door buitengewoone openbaringen geschiedde, om het zelve, uit Gods naem, aen het volk bekend te maken, in de dagen en onder de regeering van den vromen (*a*) Josia, sone van den grouwzamen Amon, Koningh

(*a*) 2 Kon. 21: 26. ende 22: 1, &c. 2 Chron. 34: 1, &c.

van Juda: Jeremias ontving de eerste Godlyke Openbaring onder Koning Josias, in het dertiende jaer sijner regeeringe, en, vermids deze lovwaerdige Vorst 31 jaren regeerde 2 Kon. 22: 1, zoo heeft Jeremia nog 18 jaren, onder zijn bewind, de Prophetische bediening waergenomen.

3. Oock geschiedde 't woord des HEEREN vervolgens [*tot hem*] in de dagen, en onder het Rijksbestuur van (*b*) Jojakim, den sone van Josia, Koningh van Juda, tot dat voleyndt wert of gekomen was het elfde jaer van (*c*) Zedekia, den jongeren sone van Josia, den laetsten Koningh van Juda: tot dat Jerusalem gevanckelick wert wechgevoert, in de (*d*) vijfde maent, zoodat hy van zijne eerste roeping, tot de gevangelyke wechvoering, in alles ruim 40 jaren gepropheteerd heeft.

Hier worden de Koningen JOAHAZ, de onmiddelyke opvolger van den braven JOSIAS, en JOJACHIN, die JOJAKIM vervangen heeft, niet genoemd, omdat de tijd van hunne regeering zeer kort geweest is. — Er zijn onderscheidene wechvoeringen der Joden naer Babel geweest: maer hier wordt de laetste grootste wechvoering, onder ZEDEKIA, bedoeld, welke, met de verwoesting van Jerusalem en den Tempel, gepaerd ging. — Ondertusschen is dit zoo niet te verstaen, als of JEREMIAS, by die laetste wechvoering, zijne Prophetische bediening geheel geëindigd hebbe; maer hier wordt gesproken van zijne Prophecyen, zoo lang de Stad en Tempel in wezen waren. — Na de slooping van het Joodsche Koningrijk, heeft hy nog eenigen tijd gepropheteerd, zoo in Judæa, als in Egypte Kap. 40, 43, 44.

Na dit algemeene opschrivt, begint JEREMIA *het Boek zijner Godspraken aldus:*

4. Het woort des HEEREN dan geschiedde tot my voor de eerstemael, in het 13de jaer van den Godvruch-

(*b*) 2 Kon. 23: 34. 2 Chron. 36: 4. (*c*) 2 Kon. 24: 17. 2 Chron. 36: 10, &c. Jer: 52: 1, &c. (*d*) 2 Kon. 25: 8.

vruchtigen Koning Josia. De HEER riep my, tot de Prophetische bediening, seggende, in eene openbaring:

5. Eer dat ick u in [*moeders*] buyck formeerde, hebb' ick u gekent, ende tot een zeer gewichtig werk geschikt; lang eer dat gy uyt de baermoeder voortquaemt, (*e*) hebb' ick u geheyligt en afgezonderd, tot de Prophetische bediening: ick hebb' u, niet alleen den Joden, maer ook anderen volcken ten Prophete gestelt. Vergel. Kap. 44—51.

6. Doe seyd' ick, (*f*) Ach Heere HEERE, verschoon my van dien moeilyken last, vooral uit aanmerking van mijne onbedrevene jongheid, siet, ick en kan niet op de behoorlyke wijs spreken: my ontbreekt de vereischte achtbaerheid, en mijne woorden zullen geen gezach hebben: want ick ben jongh en een kind in bekwaemheden.

7. Maer de HEERE oordeelde deze verschooning onvoldoende, en seyde tot my, En segt niet, Ick ben jongh en onbekwaem, om de gewichtige bediening van eenen Propheet waer te nemen: want Ik zal u met de noodige gaven voorzien, overal waer henen ick u senden sal, sult gy vrymoedig gaen, ende alles wat ick u gebieden sal, sult gy op eene zeer gepaste wijs spreken.

8. En laet de achtbaerheid der personen, tot welke gy zult gezonden worden, u niet bekommerd maken; (*g*) vreest niet voor haer aengesichte: want (*h*) ik zal u ondersteunen en beveiligen; ick ben met u, om u uit alle gevaren en ongelegenheden te redden, spreeckt de HEERE, de onfeilbare vervuller van alle zijne beloften.

9. Ende de HEERE, die my in eene menschelyke gedaente verscheenen was, stack sijne hant uyt, ende (*i*) roerde mijnen mont aen: ende de HEERE seyde tot my, na deze verrichting, welke eene zinbeeldige vertooning was der mededeeling van 's Geestes gaven, Siet (*k*) ick geve mijne woorden in uwen mont, en

(*e*) Gal. 1: 15. (*f*) Exod. capp. 3. 4. ende 6: 11, 29. (*g*) Ezech. 2: 9. (*h*) Deut. 31: 6, 8. Jos. 1: 5. (*i*) Jes. 6: 6, 7. (*k*) Jer. 5: 14.

deel u het vermogen mede, om, by elk eene gelegenheid, op eene gepaste wijs te spreken.

10. Siet, ick ſtelle u te deſen dage, niet ſlechts over byzondere perſonen, maer over de volcken, ende over de Koninckrijcken, om (*l*) uyt te rucken, ende af te breken, ende te verderven, ende te verſtooren: [*oock*] om te bouwen, ende te planten, op ſoortgelijk eene wijs, aen een hovenier plant en uitrukt; of als een bouwmeester opbouwt en verwoest.

De Propheten worden zeer gemeenzaem gezegd, zekere dingen te verrichten, voor zoo ver zy dezelve, uit Gods naem, voorſpellen en bekend maken. In dien zin moeten ook deze woorden des HEEREN verſtaen worden. JEREMIAS werd *over de volken en over de Koningrijken geſteld, om uit te rukken en af te breken* enz., voor zoo ver hy gezonden werd, om den aenſtaenden bloeiſtaet of ondergang van volken en Koningrijken te voorſpellen.

11. Wijders geſchiedde des HEEREN woort, in die zelvde eerſte openbaring, met welke ik verwaerdigd werd, tot my, ſeggende, Wat ſiet gy, Jeremia, in deze verrukking van zinnen? ende ick ſeyde, Ick ſie een amandelroede.

12. Ende de HEERE ſeyde tot my, Gy hebt wel en recht geſien: want ick ſal wacker zijn over mijn woort, om dat te doen, en het *haestig* te doen komen. Ik zal mijne bedreiging, welke gy uit mijnen naem zult doen, ſpoedig en zeker ter uitvoering brengen.

In den grondtext is eene eigenaertige zinſpeling, tusſchen het woord *amandelboom*, en het woord *wakker zijn* of *haesten*. De Amandelboom wordt gezegd zich te haesten, omdat zy de eerſte van alle boomen pleegt uit te botten en te bloeijen. — Het gezicht derhalven van eene amandelroede was, voor den Propheet, een zinbeeldig teeken, dat des HEEREN woord ſpoedig zou vervuld worden.

13. Ende des HEEREN woort geſchiedde, nog al in die zelvde openbaring, ten tweeden male tot my, ſeg-

(*l*) Jer. 18: 7. 2 Cor. 10: 4, 5.

ſeggende; Wat ſiet gy? ende ick ſeyde, Ick ſie eenen ſiedenden pot, welckes voorſte deel of *aengezicht* tegen het noorden is, voor zoo ver dat gedeelte van het fornuis, waerin het vuur wordt aengeſtookt, om den pot te doen kooken, zich naer het Noorden uitſtrekt.

Deze ziedende pot was eene zinbeeldige afteekening van den akeligen toeſtand, in welken Jeruſalem, gedurende de belegering der Chaldeeuwen, door het vuur van Gods geduchten toorn komen zoude. De opening van het fornuis was naer het Noorden; omdat de Babyloniers, de middel-oorzaken dezer rampen, uit het Noorden komen zouden.

14. Ende de HEERE ſeyde tot my: (*m*) Van 't noorden, uit Chaldæa, het welk Noordwaerds of Noordoostwaerds van Jeruſalem gelegen is, ſal ſich dit quaet opdoen, en zich uitſtrekken over alle inwoonders des lants Kanaan.

15. Want ſiet, (*n*) ick roepe alle geſlachten der Koninckrijcken van 't noorden, die onderworpen zijn aen den Babelſchen Alleenheerſcher, ſpreeckt de HEERE: ende ſy ſullen, door eene verborgene werking van mijne Voorzienigheid beſtuurd, komen, ende (*o*) ſetten een yegelick ſijnen throon, of Veldtente, [*voor*] de deure der poorten van Jeruſalem, ende tegen alle hare mueren rontomme, om die beroemde Hoofdſtad te belegeren, ende op dezelvde wijs zullen zy zich legeren tegen alle ſteden van Juda.

16. Ende ick ſal mijne oordeelen over Jeruſalem zenden, en dezelve, door de uitoeffening, tegen haer uytſpreken, tot eene rechtvaerdige ſtraf, over alle hare booſheyt: voornamelyk hier in beſtaende, dat ſy my verlaten hebben, ende anderen goden geroockt, ende ſich gebogen hebben voor de wercken harer handen.

(*m*) Jer. 4: 6. (*n*) Jer. 5: 15. ende 6: 22. ende 10: 22. (*o*) Jer. 52: 4, 5.

17. Gy dan, Jeremia mijn Propheet, gordt uwe lendenen, maek u gereed, tot het aenvaerden der bediening, welke Ik u heb aenbevolen, ende maeckt u vrymoedig op, om mijn woord, aen den zondigen inwooneren van Juda en Jerusalem, bekend te maken, ende spreeck tot hen alles wat ick u gebieden sal: weest niet verslagen voor haer aengesichte, ontzie zelvs de machtigsten en aenzienlyksten niet; op dat ick u voor haer aengesichte niet en verslae, en door mijne oordeelen verschrikke, wanneer gy ontrouw zoudt wezen aen uwe verplichting.

18. Want, siet, ick stelle u heden (*p*) tot eene vaste en onverwinbare stadt, ende tot eenen yseren pilaer, ende tot kopere mueren tegen alle de inwooneren van het gantsche lant, ja zelvs tegen de Koningen van Juda, tegen hare Vorsten, tegen hare Priesteren, ende tegen het gansche volck van den lande. Menschen van allerlei rangen en staten zullen zich wel tegen u verzetten, wanneer zy mijne geduchte bedreigingen uit uwen mond hooren zullen; maer Ik zal u zoodanig ondersteunen, dat zy even weinig tegen u vermogen zullen, als tegen eene onverwinbare sterkte.

19. Ende sy sullen tegen u strijden, allerlei listige en geweldige ontwerpen maken, om u van het leven te berooven, maer tegen u niet vermogen: alle hunne vyandige maetregelen zullen verydeld worden: want ick ben met u, spreeckt de HEERE, om u, door mijne alles vermogende voorzorg, uyt alle gevaren te helpen.

(*p*) Jer. 6: 27. ende 15: 20.

HET

HET II. KAPITTEL.

In deze Prophetische redevoering, twist de Propheet, in den naem des HEEREN, *tegen de ondankbare Joden. Hy herinnert hun de uitnemende weldaden, welke zy van God ontvangen, en het verfoeilyk wangedrag, waermede zy dezelve beantwoord hadden; wijders vertoont hy hun de geduchte oordeelen, welke zy te wachten hadden, en hoe dwaesselyk zy vertrouwden, op den bystand van de zulken, die hen niet zouden kunnen verlossen. — Wy ontmoeten 'er in twee deelen. I. Het eerste is bestraffende vs. 1-18. II. Het ander bedreigende vs. 19-37.*

I. IN het bestraffende deel, vs. 1-18.

א. Vertoont de Propheet de groote weldaden, welke de Joden van den HEER ontvangen hadden, vs. 1-3.

ב. Daerna beschrijvt hy hun grouwzaem gedrag, met het welk zy die weldaden beantwoord hadden, vs. 4-18.

II. In het bedreigend deel, vs. 19—37.

א. Beschrijvt de Propheet de geduchte oordeelen, met welke zy zouden gestraft worden, vs. 19-21, en

ב. Vervolgens betoogt hy, dat zy deze oordeelen rechtvaerdig verdiend hadden, vs. 22-37.

1. Ende des HEEREN woort geschiedde tot my, in eene openbaring, seggende:

2. Gaet naer de hoofdstad van het Joodsche land, ende roept openlyk, voor de ooren aller inwooneren van Jerusalem, seggende: Soo seyt de HEERE; Ick gedencke *u*, of *herinner u* de blijken der weldadigheyt uwer jeugt, der liefde uwer ondertrouwe, de kennelykste proeven van mijne weldadigheid en lievde, welke

Ik u bewezen heb, toen Ik u uit Egyptenland uitvoerde, en tot het volk van mijn byzonder eigendom aennam, doe gy my nawandeldet en ik u veilig henen leidde, in en door de Arabische woestijne, in onbezaeyden en onbebouwden lande.

3. Israël was den HEERE eene heyligheyt, afgezonderd van alle andere volken, om my den eenigen en waren God te dienen, gelijk de eerstelingen sijner inkomste den HEER heilig en afgezonderd zijn. De Allerhoogste God beveiligde Israël: alle die hem op-aten en zochten te verderven, wierden voor schuldigh gehouden, niet minder dan of zy heiligschennis begaen hadden, quaet quam hen over, gelijk de Egyptenaers, Amalekieten, Moabieten, en Kanaanieten ondervonden hebben, spreeckt de HEERE.

4. Hooret des HEEREN woort, gy huys Jacobs; ende alle geslachten des huyses Israëls.

De Propheet richt hier zijne tael, niet alleen tot het Koningrijk van Juda, maer ook tot alle de stammen van Israël. — De X stammen, die het Koningrijk van Israël hadden uitgemaekt, waren ter dezer tijd, reeds gevangelyk naer Assyrien wechgevoerd: maer na die wechvoering, wordt de naem van Israël meermalen, aen het Koningrijk van Juda gegeven; omdat er onder Juda, vele Israëlieten woonden, die oorsprongelyk tot de overige stammen behoorden; ook waren 'er nog eenige Israëlieten, onder de Assyrische volkplantingen, in het land van Samaria overgebleven. Over deze had MANASSE, na zijne herstelling in 't Rijk, ook eenig bewind gekregen, gelijk blijkt uit de hervorming door JOSIAS gedaen, 2 Kon. 23: 15-19. 2 Chron. 34: 6-9, 33. 35: 18.

5. Soo seyt de HEERE; (*a*) Wat voor onrecht hebben uwe vaders aen my gevonden? Heb Ik niet altoos de belovten van mijn Verbond getrouwelyk onderhouden? Heb Ik 'er hun ooit redenen toe gegeven, datse verre van my geweken zijn? ende waerom hebben zy dan de ydelheyt van den verfoeilyken afgodsdienst nagewandelt, ende sy zijn ydel geworden in hunne overleggingen en gedragingen?

6. Ende

(*a*) Mich. 6: 3, 4.

6. Ende waerom en feyden zy niet, met een dankbaer hart, by zich zelven; Waer is de HEERE, die ons, door verbazende wonderen, opvoerde uyt Egyptenlant? die ons veilig leydde in de woestijne, in een lant van wildernissen ende kuylen, in een lant van dorheyt ende schaduwe des doots, in een lant, daer niemant door en gingh, ende daer geen mensche en woonde, toen wy naer Kanaan heenen reisden, en van alle kwaed bevrijd werden? waer is die weldadige God, dat wy Hem onze hulde en dankbaerheid bewijzen?

7. Ende ick bracht u gelukkig in het gezegend Kanaan, een ongemeen vruchtbaer lant, om de vrucht van dien ende het goede van dien te eten: maer doe gy daer in quaemt, verontreynigdet gy mijn lant, het land het welk Ik had afgezonderd om in het zelve gediend te worden, door allerlei grouwelen, ende steldet mijne erffenisse, het land het welk Ik u ten ervdeel gegeven had, tot eenen grouwel.

8. Het schroomelyk bederv der zeden was spoedig doorgedrongen, tot allerlei rangen van menschen. De Priesters zelve en seyden niet, Waer is de HEERE, dat wy hem zoeken en dienen? Deze dienaers van het Heiligdom, die anderen moesten opwekken om my te dienen, zochten my zelve niet; ende (*b*) die de wet handelden en voor het volk verklaren moesten, kenden my niet, ende de herders, dat is de Koningen en burgerlyke Overheden, die het volk op den weg der Godsvrucht leiden moesten, overtraden tegen my: ende de Propheten propheteerden valschelyk, voorwendende, dat zy door Baal aengeblazen wierden, ende wandelden na [*dingen die*] geen nut en doen, dienende de afgoden, die hun geen het minste voordeel konden aenbrengen.

9. Daerom sal ick nogh met ulieden twisten, spreeckt de HEERE, en door geduchte oordeelen openbaer maken, hoe schandelyk gy tegen My overtreden

(*b*) Rom. 2: 20.

hebt; ja met uwe kintskinderen sal ick, in den gezegden zin twisten, voor zoo ver zy de schroomelyke uitwerksfelen van mijne rechtvaerdige gramschap ondervinden zullen.

10. Want gy hebt het erger gemaekt dan de blinde heidenen, welke Ik in hunne wegen heb laten wandelen; gaet over in de eylanden der Chittiten, vergel. Jes. 23: 1, en begeev u naer de overzeesche landen der Heidenen, ende siet toe, of ook aldaer, onder de Heidenen, zulk eene ondankbaerheid plaets hebbe, als aen welke gy u hebt schuldig gemaekt, ende sendet [*nae*] de zwervende inwoonderen van Arabie, die uit Kedar oorspronge-lyk zijn, vergel. Jes. 21: 16, ende merckt 'er wel op het gedrag van deze natien: ende siet, of diesgelijcks geschiet zy, of zy zich aen soortgelijke grouwelen, als gylieden, hebben schuldig gemaekt.

11. Heeft oock een volck de goden verandert, en zich niet volstandig gehouden aen den dienst van die goden, welke hunne voorvaders geëerbiedigd hebben? hoewel de selve wezens, welke zy als Goden dienen, in de daed geene Goden en zijn? alle volken houden zich gezettelyk aen hunnen eerdienst, hoe zeer zy dwalen ten aenzien van de voorwerpen, nochtans heeft mijn volck Israël sijne (*c*) eere verandert in ['*t gene dat*] geen nut en doet, zy hebben My den eenigen en waren God verlaten, die hen met mijne byzondere bescherming vereerd had; en in mijne plaets ydele afgoden gediend, die hun geen voordeel kunnen aenbrengen, noch hen redden ten dage der benauwdheid.

12. Ontsettet u hier over, gy (*d*) hemelen: ende zijt verschrickt, wordet seer woeste of *uitgeput*, verbergt uwen glans gy hemelsche lichten, en beschijnt de aerde niet langer van ontsteltenis, spreeckt de HEERE. Helaes! het wangedrag der bevoorrechte Joden is zoo snood, dat 'er zich de Zon, Maen, en Starren, indien zy met reden begaevd waren, over verbazen en bedroeven zouden.

13. Want

(*c*) Psalm 106: 20. (*d*) Deut. 32: 1. Jes. 1: 2.

13. Want Israël, het welk Ik, als mijn byzonder eigen volck, by uitnemendheid beweldadigd had, heeft twee allerverfoeilykste boosheden gedaen: My, den (*e*) sprinck-ader des levendigen waters, die voor hun een onuitputbare bron was van altoosduurende zegeningen, gelijk een springader die onophoudelyk stroomend water oplevert, hebben sy verlaten en den dienst als het ware opgezegd, om haerselven backen uyt te houwen, of en *daerenboven hebben zy zich zelven bakken uitgehouwen*, gebrokene backen, die geen water en houden. Israël heeft den dienst van my, den eenigen God, die hen met allerlei zegeningen by aenhoudendheid overladen had, schandelyk verlaten, en hunne toevlucht genomen tot nietige afgoden, by welke zy geen heil vinden kunnen. Zy hebben daerin even zoo dwaes gehandeld, als dat iemand eene altoos wellende bronader verlaet, en zich naer elders begeevt om naer water te graven; of zich kuilen maekt, om het nedervallend regenwater op te vangen; maer kuilen zoo gebrekkelyk, dat 'er het opgevangen water aenstonds wederom uit wechloopt.

14. Is dan Israël een knecht? is hy tot eenen verachtelyken slavenstand geschikt? ofte is hy een ingeboren slaev des huyses, die uit de slaven zijnes Heeren geboren is? Immers neen. De HEER heeft hem verlost, uit de dienstbaerheid van Egypte, om Hem, als een vry en onafhangelyk volk, blymoedig te dienen: waerom is hy [*dan*] ten roove geworden? Wat mag dan de reden zijn, dat Israël door vreemden overheerscht wordt, of eerlang zal overheerscht worden? is het niet het snoode wangedrag van dit ondankbaer volk?

15. (*f*) De jonge leeuwen hebben over hem gebrullet, de vyanden van Israël zijn woedende op hem aengevallen, gelijk leeuwen al brullende toeschieten, om hunnen roov aen te grijpen, sy hebben hare stemme verheven: de vyanden van Israël hebben hem wreedaertig aengevallen, met een woest geschreeuw, gelijk een leeuw

(*e*) Hoogl. 4: 15. Jer. 17: 13. (*f*) Jes. 5: 29. Jer. 4: 7.

op den roov aenvalt; ende sy hebben sijn lant gesett in (*g*) verwoestinge, sijne steden zijn verbrandt, dat 'er niemant in en woont.

Deze aenval der vyanden op Israël wordt hier, in den voorledenen tijd voorgesteld, om de zekerheid dezer gebeurtenis, welke eerlang aenstaende was, te vertoonen.

16. Oock hebben u, o ondankbare Joden, de kinderen of inwooners van de Egyptische steden Noph verg. Jes. 19: 13, ende Tachpanhes den schedel, dat is uwe beste en vruchtbaerste landeryen, welke als het hoofd van uwe akkeren waren, afgeweydet. De Egyptenaers, van welke gy uwe hulpe verwachttet, hebben u mede bedorven.

17. En doet gy u dit niet selfs? hebt gy alle deze onheilen niet aen u zelven, en aen uwe eigene boosheid te wijten? [*door dien*] gy den HEERE uwen Godt verlaet of *verlaten hebt*, ter tijt als hy u op den wegh leydt of *leidde*, terwijl de HEER u gunstig verzorgde, op den veiligen weg leidde, en voor alle kwaed behoedde? Deze trouwloze ondankbaerheid is de bron van alle uwe rampen en ellenden.

18. Ende nu, wat hebt gy te doen met den wegh van (*h*) Egypten, wat behoevt gy uwe toevlucht te nemen naer Egypten, om de wateren Sihors te drincken, en byſtand te zoeken by de Egyptenaren? ende wat hebt gy te doen met den wegh van Assur, om de wateren der riviere de Euphraet te drincken? wat beweegt u, om in plaets van by my, by de Asſyriers hulp te zoeken?

19. Uwe (*i*) boosheyt sal u kastijden, ende uwe afkeeringen sullen u straffen: gy zult de rechtvaerdige straffen van uw grouwzaem wangedrag gevoelig ondervinden: weet dan ende siet, laet de treurige ondervinding u overtuigen, dat het quaet ende bitter is, dat gy den HEERE uwen Godt verlatet, ende mijne vreese niet by u en is, dat het afwijken van mijnen dienst de allerakeligste gevolgen naer zich sleepe, spreeckt de Heere, de Richter der gansche aerde, de HEERE der

(*g*) Jer. 4: 7. (*h*) Jes. 31: 1. (*i*) Jes. 3: 9. Hos. 5: 5.

der heyrscharen, die het bewind voert over alle geschapene wezens.

20. Als ick van oudts, by de verlossing uit Egypte, uw jock verbroken, [*ende*] uwe banden van tijd tot tijd, ten dage der Richteren, krachtdadig verscheurt, en u door mijn Alvermogen, uit de overheersching van uwe vyanden, verlost hadde, so seydet gy, Ick en sal de vreemde goden niet dienen, ik zal geen geestelyk overspel begaen: maer, wel verre van uw woord te houden, op allen hoogen heuvel, ende onder allen groenen boom loopt gy om, hoereerende, om uwe hulde te bewijzen aen de afgoden der heidenen.

21. Ick hadde u doch in het vruchtbaer Kanaan (*k*) geplant, tot eenen edelen wijnstock, en zoo veel zorg omtrent u gedragen, als immer een landman omtrent eenen wijnstok kan aenwenden. Elk verwachtte, dat gy aengename vruchten van dankbaerheid zoudt hebben voortgebracht; men verwachtte dat gy een geheel getrouw zaet zoudt geweest zijn, volkomen beantwoordende aen de uitzichten van den Godlyken Landman: maer wat is er van u geworden? hoe schandelyk zijt gy my dan verandert [*in*] verbastaerde-rancken eens vreemden wijnstocks, die stinkende vruchten van allerlei boosheid voortbrengt? Vergel. Jes. 5: 1—

22. Uwe boosheid is geheel onverschoonbaer. Alle uwe verontschuldigingen zijn van geen het minste gewicht. Want, al (*l*) wiescht gy u met salpeter, ende naemt u veel zeepe, hoe zeer gy uwe schuld mogt zoeken te verbloemen, en uwe misdaden te verkleinen, so is [*doch*] uwe ongerechtigheyt voor mijn aengesichte duidelyk geteeckent, in alle hare afschuwelykheid, sprteckt de Heere HEERE.

23. Hoe segt gy, en hoe kunt gy met mogelykheid staende houden; Ick en ben door afgodery niet verontreynigt, ick en hebbe de Baals niet nagewandelt? siet uwen wegh in het dal, kent wat gy gedaen

(*k*) Exod. 15: 17. Psalm 44: 3. ende 80: 9. (*l*) Job 9: 30.

hebt, en let op uwe voetstappen, welke gy in de valleien hebt nagelaten, toen gy naer de hoogten zijt opgeklommen, om aldaer den afgoden te rooken; gy hebt u, in het nahoereeren van uwe geestelyke boelen, eveneens gedragen, als eene lichte snelle kemelinne, die hare wegen verdraeyt, om de mannen van haer geslacht na te loopen, en op te zoeken.

24. Sy is, en mijn volk gedraegt zich, als een woutesel, gewennet in de woestijne rond te zwerven, nae den lust harer ziele, naer de mannekens van haer geslacht, schept sy den wint, om hen door middel van den reuk, en het opsnuiven van den wind, te ontdekken, wie soude hare ontmoetinge afkeeren, en haer kunnen tegenhouden, wanneer zy, in hare geile drivt, het manneken achter na rent? alle diese soecken en sullen niet moede worden van zoeken, maer haer evenwel niet vinden, evenwel in hare maent sullen syse vinden. De jägers, die den rechten tijd weten om haer te kunnen vangen, zullen haer, wanneer de paertijd voorby is, zoeken, en dan ook vinden.

25. Bedwingt uwen voet van ontschoeyinge, draegt zorg, dat gy niet ontschoeid wordt, en genoodzaekt om barrevoets te gaen, ende bedwingt uwe kele van dorst, draegt zorg dat gy niet van dorst versmacht: maer gy segt, 't Is buyten hope, dat gy my bewegen zoudt, om de afgodery en de boosheid te verlaten, Neen; want ick hebbe de vreemde goden lief, ende die sal ick nawandelen.

26. Gelijck een dief beschaemt wort, en niets ter zijner verontschuldiging heeft in te brengen, wanneer hy gevonden en op de daed betrapt wort, alsoo zijn die van den huyse Israëls beschaemt, en hebben niets tot hunne verschooning in te brengen: sy, hare Koningen, hare Vorsten, ende hare Priesters, ende hare Propheten:

27. Die tot stomme afgoden, gemaekt uit een stuk hout seggen, Gy zijt mijn vader, aen u ben ik mijn bestaen verschuldigd, ende tot eenen afgod, uit steen ge-

gevormd, Gy hebt my gegenereert: want ſy keeren my den necke toe, met ſmaed en verachting, ende niet het aengeſichte, om my hulde te doen; maer ter tijt haers quaets, wanneer zy in de benauwdheid zijn, keeren zy zich tot my, dan ſeggen ſy, Staet op ende verloſt ons.

28. Waer zijn dan uwe goden, die gy u gemaeckt hebt? waerom helpen u deze niet? laetſe opſtaen om u hulp toe te brengen, en te beproeven offe u ter tijt uwes quaets ſullen verloſſen: want uwe zoogenaemde Goden maken een verbazend getal uit, (*m*) [*nae*] 't getal uwer ſteden zijn uwe goden, o Juda. Elk eene Stad heeft haren byzonderen beſchermgod.

29. Waerom twiſtet gy tegen my, en zoekt gy u zelven te verdeedigen? gy hebt alle tegen my overtreden, ſpreeckt de HEERE.

30. Nadat Ik u eerst, op eene zachte wijs, door het ſchenken van allerlei weldaden, tot mijnen dienst had zoeken uittelokken, heb Ik geſtrenge middelen beproevd, o Juda; maer deze zijn ook ten eenemael vruchteloos geweest. Te vergeefs heb ick uwe kinderen door mijne oordeelen (*n*) geſlagen, maer ſy en hebben de (*o*) tucht niet aengenomen, en zich niet laten verbeteren. Zelvs hebt gy mijne knechten, die u tot bekeering aenmaenden, geweldig vervolgd: (*p*) ulieder ſweert heeft uwe Propheten verteert, als een verdervende leeuw.

31. O tegenwoordig en diep verdorven geſlachte van Juda! aenmercket [*doch*] gylieden des HEEREN woort, en geevt toch acht op de vermaningen, welke u uit Gods naem gedaen worden: Ben ick Iſraël eene woeſtijne geweeſt in welke noch ſpijs noch drank te vinden is? heb Ik mijn volk, van al het noodige en verkwikkelyke, niet rijkelyk verzorgd? of ben Ik mijn volk een lant der uyterſte donckerheyt geweest; zoodat

(*m*) Jeſ. 2: 8. Jer. 11: 13. (*n*) Jeſ. 1: 5. Jer. 5: 3. (*o*) Jer. 5: 3. (*p*) Matth. 23: 29, &c.

hun alle troost en byſtand geheel ontbrak? waerom ſeyt [*dan*] mijn volck, het welk Ik zoo zonderling begunſtigd heb: Wy zijn heeren, wy maken een machtig volk uit; wy zullen over alle andere Natien heerſchen; wy hebben den byſtand van den God onzer Vaderen niet noodig; HEER wy en ſullen niet meer tot u komen om by U hulp te zoeken?

32. Vergeet oock eene jonckvrouwe haers vercierſels? [*ofte*] eene bruyt harer bindſelen waermede zy zich oppronkt? nochtans heeft mijn volck mijner, hoewel Ik hunne grootſte cieraed was, en hun wezenlyk heil aen mijnen dienst verbonden was, mijner geheel (*q*) vergeten, en dat niet voor eenen korten tijd, maer dagen ſonder getal.

33. Wat maeckt gy uwen wegh goet, waerom doet gy zoo veel moeite, om uwe misdaden te verontſchuldigen, daer gy boeleeringe ſoeckt, en geheel verſlaevd zijt aen den verfoeilyken afgodsdienst? daerom gy oock de booſte [*hoeren*] uwe wegen geleert hebt. Gy hebt, door uw grouwzaem voorbeeld, ſnoode volken nog erger gemaekt dan zy waren.

34. Ja zelvs hebt gy, by de afgodery, het geweld en de onderdrukking gevoegd: want het bloet van de zielen der onſchuldige nootdruftigen, het welk gy onrechtvaerdig vergooten hebt; is in uwe zoomen gevonden: Ick hebbe dat niet met opgraven gevonden, Ik heb geen langduurig onderzoek noodig gehad, om de blijken van uw geweld en onderdrukking nae te ſpooren, maer aen alle die zoomen van uwe kleederen heb Ik het van zelvs en gereedelyk gevonden.

35. Nogh ſegt gy, niet tegenſtaende dit alles, Seker ick ben onſchuldigh; God zal my niet ſtraffen; ſijn toorn is immers van my afgekeert: ſiet ick ſal met u rechten, en uwe ſchuld overtuigende bewijzen, om dat gy ſegt, Ick en hebbe niet geſondigt.

36. Wat

(*q*) Jer. 3: 21.

36. Wat reyst gy veel uyt, ginds en herwaerds zwervende om hulp te zoeken, veranderende uwen wegh, dan naer den eenen, dan naer den anderen kant? Gy sult oock van de inwooneren van (*r*) Egypten, op welke gy zoo veel vertrouwen stelt, beschaemt en jammerlyk te leur gesteld worden, gelijck als gy door de nakomelingen van Assur beschaemt zijt, toen gy by dat volk uwe hulp gezocht hebt.

37. Gy sult oock van hier uytgaen, en uit dit gezegend land gevangelyk worden wechgevoerd, met uwe handen op uw hooft, tot een teeken van angst en vrees: want de HEERE heeft al uw vertrouwen verworpen en verydeld, so dat gy daer mede niet en sult bedyen.

HET III. KAPITTEL.

Vs. 1-5. behelst het slot der voorige redevoering, in het welk het Joodsche volk vermaend wordt, om tot den HEER *oprechtelyk wedertekeeren. — Met vs 6. begint eene nieuwe Prophetische Leerrede, in welke wordt aengetoond, dat de boosheid van Juda nog veel snooder ware, dan die van Israël vs. 6-11. Hierop volgt eene herhaelde vermaning tot bekeering vs. 12-25.*

1. MEn seyt, als een gemeen spreekwoord: So een man sijne huysvrouwe verlaet, met een scheidbriev wech zendt, ende sy gaet van hem, ende wort eens anderen mans, sal hy, die voorheen haer man geweest is, oock tot haer nogh wederkeeren? immers neen! en soude dat selve lant waerin dit plaets

(*r*) Jes. 31: 1.

had, dat de vrouwen van den eenen man tot den anderen, gingen en wederkeerden, door zulke wangedragingen, niet grootlicks ontheyligt worden? Immers ja. Maer niet tegenſtaende dit alles, offchoon gy my verlaten hebt, is het u evenwel vergund tot my wedertekeeren; gy nu, hebt [*met*] vele boeleerders gehoereert, voor zoo ver gy eene groote menigte van afgoden gediend hebt; keert nochtans weder tot my, ſpreeckt de HEERE, en Ik zal u in gunst en genade wederom aennemen.

2. Heft uwe oogen op nae de hooge plaetſen, alwaer de afgoden plegen gediend te worden, ende ſiet toe, waer en zijt gy niet beſlapen? waer is eene hoogte in het ganſche land, alwaer gy geen geestelyk overſpel begaen, en geene afgodery bedreven hebt? gy hebt overal de afgoden nagehoereerd, en voor hen geſeten aen de wegen, om geene gelegenheid tot afgodery te laten voorbijgaen, als een Arabier in de woeſtijne zit te loeren op den roov: alſo hebt gy het lant ontheyligt met uwe hoereryen ende met uwe booſheyt.

3. Daerom zijn de regensdroppelen, tot uwe rechtvaerdige ſtraf, door mijne alles beſtuurende Voorzienigheid ingehouden, ende daer en is geen ſpade regen geweeſt: maer gy hebt een onbeſchaemd hoeren voorhooft, gy weygert ſchaemroot te worden, zoodanig zijt gy in het kwaed verhard.

4. Sult gy daerom niet eindelyk tot inkeer komen, en van nu af tot my roepen, Mijn Vader: gy zijt de leydsman mijner jeugt? Ons volk heeft, by deszelvs eerſten oorſprong, zulke uitnemende weldaden van u ontvangen; wien zouden wy dan eeren, op wien vertrouwen, aen wiens dienst ons verbinden, behalven U?

5. Sal hy, die des ontfermens nimmer moede is, in eeuwigheyt [*den toorn*] behouden? ſal hy [*dien*] geſtadiglick bewaren? Maer Siet, in plaets van tot my weder te keeren, verhardt gy u in de ongerechtigheid, gy ſpreeckt ende doet die booſheden, ende neemt de overhant; door uwe hardnekkige boosheid, verhardt gy u tegen mijne Goedertierenheid.

Met

Met vs. 6. begint eene nieuwe Prophetische Leerrede, in welke de Joden zeer ernstig en by herhaling vermaend worden, om zich, van hunne hoogstgaende boosheid, tot den HEER *oprechtelyk te bekeeren.*

6. Voorts of *wederom*, seyde de HEERE tot my, in eene andere openbaring, met welke ik verwaerdigd werd in de dagen des Konings Josia; Hebt gy gesien en wel eens bedaerdelyk nagedacht, wat de afgekeerde Israël gedaen heeft? Het Rijk der X stammen heeft zich trouwloos omtrent My gedragen, op soortgelijk eene wijs, als eene overspelige vrouw met haren man handelt: sy (*a*) gingh henen op allen hoogen bergh, ende tot onder allen groenen boom, ende hoereerde aldaer, door hulde te bewijzen aen de afgoden der heidenen.

7. Ende ick seyde, na dat sy sulcks alles gedaen en My lang getergd hadde, Bekeert u tot my, en Ik zal u, nae den rijkdom van mijne langmoedigheid, wederom in genade aennemen; maer sy en bekeerde haer niet, en ging onverzettelyk voort in hare boosheid. Dit sagh de trouwloose, hare suster Juda, welke My mede door het allerschandelykst overspel, in het dienen der afgoden, verlaten heeft! Juda zag het wangedrag van Israël, en de geduchte straffen welke daerop gevolgd zijn; maer ging met dat alles, in de boosheid hardnekkig voort, en behield, onder dat alles, den uiterlyken schijn van den waren Godsdienst.

8. Ende ick sagh, als ick ter oorsake van alles, daer in de afgekeerde Israël overspel bedreven hadde, haer verlaten, ende haer haren scheydbrief gegeven hadde, door haer in de macht der Assyriers over te geven; dat de trouwloose, hare suster Juda, niet en vreesde, maer gingh henen ende hoereerde selfs oock, en gav zich hoe langs zoo meer over, aen den verfoeilykften afgodsdienst.

(*a*) Jer. 2: 20.

9. Ja het geschiedde van wegen het geruchte harer onbeschaemde hoererye, het welk zich allerwegen verspreid had, dat sy het lant Kanaan, het welk Ik haer tot eene ervelyke bezitting gegeven had, ontheyligde: want sy bedreef overspel met steen ende met hout, met de stomme beelden van nietige afgoden.

10. Ende selfs in allen desen, onder de rechtvaerdige straffen, met welk Ik het afgodisch Israël bezocht heb, en heeft haer hare trouwloose suster Juda tot my niet bekeert met haer gantsche herte; maer valschelick, spreeckt de HEERE.

Juda wordt hier beschreven als eene *trouwloze* vs. 7, 8, 10, 11, en gezegd zich tot den HEER *bekeerd te hebben*, *niet met haer ganfche hart*, *maer valschelyk* vs. 10. — Te weten zy, die tot het Koningrijk van Juda behoorden, hadden nog de geveinsde vertooning gemaekt, als of zy den HEER en zijnen dienst bleven aenkleven; maer met dit alles hadden zy het ruim zoo erg gemaekt als hunne broeders, die het Rijk der X stammen uitmaekten. Koning HISKIA had wel in het uiterlyke, eene aenmerkelyke hervorming te weeg gebracht; maer by ver weg het meerder deel van het volk, was het slechts eene geveinsde vertooning. De grouwzame MANASSE verwoestte wederom alles, wat de vroome HISKIAS gedaen had, en de afgodery werd wederom algemeen 2 Kron. 33. In de dagen van den toenmaligen en braven Koning JOSIAS, volhardde het volk in den afgodsdienst; schoon het in het uiterlyke de geveinsde vertooning maekte van den HEER aen te kleven, 2 Kron. 34: 32, 33.

11. Dies de HEERE tot my zijnen Propheet, in die zelvde openbaring seyde; De afgekeerde Israël heeft hare ziele gerechtveerdigt; meer dan de trouwloose Juda. Die uit het Koningrijk der X stammen hebben my wel geheel verlaten; maer met dit alles, zouden zy meer ter hunner verontschuldiging kunnen inbrengen, dan zy die tot het Koningrijk van Juda behooren: deels omdat de laetste hunnen afval, nog onder den uiterlyken schijn van Godsdienstigheid, hebben zoeken te verbergen; deels omdat zy zich, door de geduchte straffen, welke over het

het Rijk der X ſtammen gekomen zijn, niet hebben laten waerſchouwen, aen welke zy zich hadden behooren te ſpiegelen.

12. Gaet henen, zeide daerom de HEER tot my, ende roept deſe volgende woorden uyt tegen 't noorden, met uw aengezicht naer het land van Asſyrien, werwaerds die van het Rijk der X ſtammen gevangelyk zijn wechgevoerd, ende ſegt; Bekeert u, gy afgekeerde Iſraël, ſpreeckt de HEERE, ſo en ſal ick mijnen toorn, die reeds zoo blijkbaer op u rust, op ulieden niet voor altoos doen vallen: want ick ben (*b*) goedertieren, ſpreeckt de HEERE, ick en ſal [*den toorn*] niet in eeuwigheyt behouden.

13. Alleen kent uwe ongerechtigheyt, erkent boetvaerdig met ſchaemte en berouw, dat gy tegen den HEERE uwen Godt hebt overgetreden; ende uwe wegen verſtroyt hebt, en yverig herwaerds en derwaerds geloopen zijt, tot de vreemde en zoogenaemde Goden der heidenen, om aen dezelve onder allen groenen boom hulde te bewijzen, maer en zijt mijner ſtemme niet gehoorſaem geweeſt, ſpreeckt de HEERE, gy zijt in uwe boosheid hardnekkig voortgegaen.

14. Bekeert u, alle gy nakomelingen van Jacob, gy die als afkeerige kinderen, mijnen dienst allerſchandelykst verlaten hebt, ſpreeckt de HEERE, want ick heb u getrouwt, en by het Sinaitiesch Verbond, tot het volk van mijn byzonder eigendom aengenomen: ende ick ſal u, wanneer gy u oprechtelyk bekeert, weder aennemen, al was het maer éénen uyt eene ſtadt, ende twee uyt een geſlachte, ende ſal u weder brengen te Zion.

15. Ende ick ſal ulieden (*c*) herders, Burgerlyke en Kerkelyke beſtuurers, geven nae mijn herte, aen

(*b*) Pſ. 86: 15. ende 103: 8, 9. ende 145: 17. (*c*) Jer. 23: 4. Ezech. 34: 23. Ephes. 4: 11.

welke Ik een byzonder welgevallen heb, die fullen u weyden, beftuuren en befchermen, [*met*] wetenfchap ende verftant.

16. Ende het fal gefchieden, wanneer gy vermenigvuldigt ende vruchtbaer fult geworden zijn in den lande Kanaan, in die gezegende dagen, welke na uwe gevangelyke wechvoering volgen zullen, fpreeckt de HEERE, en fullen fy niet meer feggen; De Arke des verbonts des HEEREN is in het midden van ons: want alsdan zullen alle fchaduwachtige plechtigheden geheel zijn afgefchaft, oock en fal fy in 't herte niet opkomen: ende de bekeerde Israëlieten zullen zich, aen de Verbonds-Ark, en den geheelen toeftel der fchaduwachtige plechtigheden, in het geheel niet laten gelegen liggen; fy en fullen aen haer niet gedencken, ende [*haer*] niet befoecken, ende fy en fal niet weder gemaeckt worden.

17. Te dier tijt fullen fy Jerufalem noemen, des HEEREN throon, omdat de Allerhoogfte God aldaer de duidelykfte blijken geven zal van zijne byzondere en gunstige tegenwoordigheid, ende alle de Heydenen fullen tot haer vergadert worden, om des HEEREN naems wille, om den Allerhoogften God hunne hulde te bewijzen, te Jerufalem: ende fy en fullen niet meer wandelen na het goetduncken hares boofen herten, maer hun gedrag nae het voorfchrivt der Godlyke Wet inrichten.

18. In die dagen fal het huys Juda gaen tot den huyfe Ifraëls: de beide Koningrijken, welke, zedert de ongelukkige fcheuring onder den dwingeland Rehabeam, zijn onderfcheiden geweest, zullen alsdan wederom tot één volk vereenigd zijn, ende fy fullen t' famen komen uyt den lande van Asfyrien en Chaldæa, werwaerds zy zullen verbannen worden, gelegen tegen 't noorden, en weder gevestigd worden in 't gezegend lant Kanaan, dat ick uwen vaderen ten erve gegeven hebbe.

Laten wy by deze belovte vs. 14-18. *een weinig stilstaen.*

Deze belovte is buiten allen twijffel Euangeliesch, ziende op de dagen van den MESSIAS. — Vs. 16. wordt de geheele afschaffing van den plechtigen schaduwdienst allerduidelykst voorspeld. Vs. 17. vinden wy eene allerlevendigste afteekening van de bekeering der Heidenen, die zich by het geestelyk Jerusalem, de Kerk van het Nieuwe Testament, voegen zouden. — Er is die oordeelen, dat hier gezien worde, op de aenstaende algemeene bekeering der Joden, wanneer zy weder in hun Vaderland zullen te rug komen. Maer dit schijnt niet bestaenbaer, met het verband van zaken, daer vs. 18. de wederkeering der Joden uit de gevangenis van Babel, toen 'er zich vele uit de andere stammen gevoegd hadden, ontegenzeggelyk bedoeld wordt. Voeg 'er by, dat de ingang van de volheid der heidenen de algemeene bekeering der Joden zal voorafgaen Rom. 11: 25, 26, maer hier komen de heidenen voor, als zich vergaderende tot Jerusalem vs. 17. — Wy zouden daerom liever denken aen dien tijd, toen de Joodsche Kerk, na het afschaffen van den schaduwdienst, by de verwoesting van Stad en Tempel, door de toevoeging der bekeerde heidenen, aenmerkelyk is uitgebreid. — Tot deze groote omwending, zou de HEER den weg banen, door de Joden, uit de Babylonische gevangenis, in hun Vaderland te doen wederkeeren, en dit volk aldaer grootelyks te doen vermenigvuldigen vs. 16, 18.

Dan ter nadere opheldering van vs. 14, hebben wy nog het een en ander op te merken.

De onzen hebben: *bekeert u gy afkeerige kinders: spreekt de* HEER: *want ik heb u getrouwd, en ik zal u aennemen, eenen uit eene Stad, en twee uit een geslachte, en zal u brengen te Zion.* — Maer de uitdrukking: *want ik heb u getrouwd*, zal al zoo wel vertaeld worden, *hoe wel ik u verstooten heb*, gelijk een man zijne vrouw, tegen welke hy eenen weerzin heeft opgevat, met eenen afkeer verstoot; zoodat de zin deze zy: „ Be-

„ keert u tot my, gy afkeerige kinders, die Mijnen dienst
„ zoo schandelyk verlaten hebt, spreekt de HEER; en dus-
„ doende zult gy Mijne gramschap afwenden, hoe zeer ik
„ u verstooten heb, en wegens uwen grouwzamen afval, uit
„ dit gezegend land, naer Asfyrien heb verbannen.” —
De volgende woorden: *Ik zal u aennemen, eenen uit eene Stad, en twee uit een geslachte, en zal u brengen te Zion*, zijn vry duister. Het *aennemen* staet duidelyk over, tegen het evengemelde *verstooten*. Hier wordt derhalven de verlossing der X stammen uit de Asfyriesche gevangenis voorspeld; zoo evenwel dat niet het geheele volk, maer eenige weinigen, in hun Vaderland zouden wederkeeren, en zich met de Joden vereenigen. Er zouden als 't ware, slechts één uit eene Stad, en twee uit een geslacht, te Sion en te Jerusalem werden wedergebracht. Ook zouden deze weinigen niet het voorig Koningrijk van Israël wederom oprichten, maer by die van Juda en Benjamin worden ingelijvd. De vervulling heeft hieraen allerduidelykst beantwoord; daer 'er maer zeer weinige Israëlieten, van die X stammen, uit de gevangenis zijn wedergekeerd.

19. Ick seyde wel by my zelven, Hoe sal ick u onder de kinderen of *in kinderen* setten? op welk eene wijs zal Ik uw volk grootelyks vermenigvuldigen, en u met een zeer talrijk nageslacht zegenen? ende hoe zal Ik u geven het gewenschte lant, het gezegend Kanaan? hoe zal Ik u geven de cierlicke erffenisse, der heyrscharen der Heydenen? hoe zal Ik die groote gebeurtenis te weeg brengen, dat de heirscharen der heidenen naer Jerusalem zullen toevloeien, en gy dezelve beërven zult, gelijk aen Abraham voorspeld is? hoe zal Ik u alle die weldaden schenken? hoe zal dit, overeenkomstig mijne Volmaektheden, geschieden kunnen? zal het My betamen u zoo blijkbaer te zegenen, zoo lang gy in uwe boosheid onverzettelyk voortgaet? maer ick seyde; of *Ik zal* daerom op dien tijd, wanneer Ik u die weldaden stae te bewijzen, *zeggen*, en door mijne Almachtige genade te weeg brengen, dat Gy sult tot my roepen, Mijn Vader, gy zult

My wederom erkennen als uwen Vader, die u verkregen, gemaekt, en bevestigd heeft, Deut. 32: 6, ende gy en ſult van achter my niet wederom af keeren.

20. Waerlick, [*gelijck*] eene vrouwe trouwlooslick ſcheydt van haren man, die haer vrient was en haer tederlyk beminde: alſoo hebt gylieden, die door het Sinaitiesch Verbond aen my getrouwd waert, trouwlooſlick tegen my gehandelt, en dat daer Ik u de kennelykſte proeven van mijne lievde en weldadigheid gegeven had, gy ondankbaer huys Iſraëls, ſpreeckt de HEERE.

21. Daer is eene ſtemme gehoort op de hooge plaetſen. Ik was in eene verrukking van zinnen, en het was even eens, als of Ik op de bergen en heuvelen, welke de Israëlieten, voorheen, tot de voornaemſte plaetſen van hunne afgodery gekozen hadden, iemand met eene zeer zware en verſtaenbare ſtem hoorde roepen. Het was de ſtem van een geween, een bitter gekerm, [*ende*] ſmeeckingen der kinderen Iſraëls: om dat ſy haren wegh verkeert, hunne zeden diep verdorven, [*ende*] des HEEREN hares Godts (*d*) vergeten hebben, zich aen den afgodsdienst geheel en al hebbende overgegeven.

Men moet dit zoo niet opvatten, dat de afwijkingen der Israëlieten van den HEER de oorzaken waren van hun weenen en kermen; zoodat zy daer over bitterlijk bedroevd waren, dat zy, zoo lang en ſchroomelyk, tegen den HEER gezondigd hadden. Dan zou deze uitdrukking reeds eene waerachtige bekeering inſluiten; en dit ſtrookt niet met het verband, daer de Israëlieten vs. 22. nog tot bekeering worden opgewekt. De Propheet wil derhalven te kennen geven, dat de Israëlieten, die tot op dezen dag waren verhard gebleven, nog eenmael tot inkeer komen zouden, bitterlyk weenen over de geduchte onheilen onder welke zy zuchten, en openlyk erkennen, dat zy zich zelven alle die onheilen berokkend hadden, door den HEER te verlaten, en zich aen allerlei boosheden over te geven.

(*d*) Jer. 2: 32.

Dan hier by zou het niet blijven. De Israëlieten zouden tot den HEER, den God hunner Vaderen, uit kracht van zijne minzame uitnodiging wederkeeren, en door Hem weder in gunst worden aengenomen, vs. 22, 23.

22. Onmiddelyk na de ſtem der kermende Israëlieten, hoorde ik, in dat zelvde Prophetisch gezicht, de ſtem van den Allerhoogſten God zelven, die de weenende Israëlieten op eene zeer minzame wijs aenſprak. Keert weder, riep de HEER, gy afkeerige kinderen, wederſpannige zoonen: gy hebt My, die u als een Vader verzorgde en begunstigde, ſchandelyk verlaten, en u gewend tot de nietige afgoden. Welke geduchte oordeelen hebt gy daerdoor u zelven op den hals gehaeld? Met recht kermt gy bitterlyk, over uwen rampſpoedigen toeſtand; maer mijne Vaderlievde blijvt nog dezelvde, en Ik heb medelijden met uwe ellenden. Komt mijne afgewekene kinders, verlaet de afgodery en de boosheid, en keert weder tot my en mijnen dienst; ick ſal uwe afkeeringen geneſen: Gy zijt door uwe zonden, en door mijne rechtvaerdige ſtrafgerichten, als geheel krank; maer Ik zal uwe zonden, wanneer gy boetvaerdig tot my wederkeert, genadig vergeven, en u verloſſen uit alle de onheilen, welke gy u zelven, door uw wangedrag, moedwillig berokkend hebt. Daerop hoorde ik de kermende Israëlieten in die zelvde verrukking van zinnen, den HEER eerbiedig antwoorden: Siet [*hier*] zijn wy, het zy verre van ons, HEER! dat wy uwen Vaderlyken raed en minzame uitnodiging zouden in den wind ſlaen, dat wy nog al verder van U zouden afdwalen, en onze harten verſtokken. Wy zijn hartelyk genegen om tot U wedertekeeren; wy komen tot u, om ons zelven aen U aen te bieden; wy geven ons geloovig aen U over, om van onze afkeerigheden genezen te worden; wy verlaten ons op Uw woord, en ſtellen alle onze belangen in uwe handen: want gy zijt de HEERE, de getrouwe vervuller van Uwe belovten, en onſe Godt, die ons oulings, tot het volk van Uw byzonder eigendom had aengenomen.

23. Waerlick, (*e*) te vergeefs [*verwacht men 't*] van

(*e*) Pſalm 121: 1.

van de heuvelen [*ende*] de menigte der bergen, op welke de Heidenen hunne goden vereerden: of (gelijk 'er eigenlyk ſtaet) *de heuvelen zijn louter bedrog, en de bergen enkel beroering. Wy zijn* tot die buitenſpoorige dwaesheid vervallen, dat wy ons heil van de bergen en van de heuvelen verwachtten; wy hebben op de hoogten gerookt, aen de afgoden der heidenen, en ons vertrouwen gevestigd op allerlei ydelheden. Maer nu weten wy, door de droevige ondervinding, en wy hebben het tot onze ſchade geleerd, dat wy dwaesſelyk gehandeld, en ons zelve te jammerlyk bedrogen hebben: waerlick, in den HEERE onſen Godt, is Iſraëls heyl, de verlosſing uit onze tegenwoordige rampen, met al het gene wy tot ons wezenlyk geluk noodig hebben, kunnen wy by niemand anders zoeken en vinden, dan by den HEER, den God van onze Vaderen.

24. Want de Schaemte, dat is de ſchandelyke afgodsdienst, heeft den arbeyt onſer vaderen opgegeten, van onſer jeugt aen: hare ſchapen, ende hare runderen, hare ſonen ende hare dochteren. Onze Vaders hebben alle hunne bezittingen, aen den ſchandelyken dienst der afgoden opgedragen, en zelvs hunne kinderen aen den Moloch geofferd; maer 'er geen het minſte nut van getrokken.

25. Wy liggen in onſe ſchaemte, wy zijn dermate beſchaemd over onze grove dwaesheid, dat wy niet weten werwaerds wy ons keeren zullen, en nauwlyks ons hoofd durven opheffen, ende onſe ſchande overdeckt ons, want wy hebben tegen den HEERE onſen Godt geſondigt, wy ende onſe vaderen, van onſer jeugt aen, van dat wy een afzonderlyk volk hebben beginnen uit te maken, tot op deſen dagh: ende wy en zijn der ſtemme des HEEREN onſes Godts in het geheel niet gehoorſaem geweeſt.

HET IV. KAPITTEL.

De twee eerste versen behooren nog tot de voorige Leerrede, en hadden daerom tot Kap. 3. behooren gebracht te zijn. — Vs. 3. begint eene nieuwe Redevoering.

1. OP de evengemelde betuiging der boetvaerdige Israëlieten Kap 3· 23 25, hoorde ik den HEER, in dat zelve Prophetiesch gezicht antwoorden: Sō gy u bekeeren sult, Israël, gelijk gy daer zoo even verklaerd hebt; spreeckt de HEERE, bekeert u oprechtelyk tot my, als tot uwen Vader: vergel. Kap. 3: 19. ende so gy uwe verfoeysfelen, de grouwelyke afgoden, van mijn aengesichte sult wechdoen, so en swerft niet om: hinkt niet langer op twee gedachten, zegt dan den afgoden den dienst geheel en al op; en laet ook geen wantrouwen tegen my, u den minsten schroom inboezemen.

2. Maer sweert, of *gy zult zweeren*, [*Soo waerachtigh als*] de HEERE leeft, in (*a*) waerheyt, in recht, ende in gerechtigheyt: so sullen sich de Heydenen in hem (*b*) segenen, ende sich in hem roemen.

Hier beschrijvt de HEER de echte vereischten van eene waerachtige bekeering. Er wordt niet eenvouwig gesproken, over de hoedanigheden van een recht en wettig eedzweeren. — De Israëlieten zouden *zweeren, de* HEER *leevt:* want het inlasschen der woorden, *zoo waerachtig als*, is hier niet noodig. Nu te *zweeren, de* HEER *leevt;* zegt in den gewoonen stijl der Heilige Schrivt, openlyk belijden, dat de HEER de levendige God zy, en zich plechtig aen zijnen dienst verbinden, vergel. Jes. 45: 23. — De woorden *in waerheid, in recht, en in gerechtigheid*, geven te kennen, dat de dienst van God, in het betrachten van deze deugden, in

(*a*) Jes. 48: 1. (*b*) Gen. 22: 18.

in tegenstelling der schaduwachtige plechtigheden van MOSES wet, gelegen zy.

De volgende belovte, *zoo zullen zich de Heidenen in hem zegenen, en zich in hem roemen*, zijn eenigermate duister. — De heidenen zouden zich *in hem*, dat is in God zegenen, en zich *in hem*, dat is in God roemen; en dewijl hier van God, in den derden persoon gesproken wordt, komen deze woorden hier voor, als de woorden van Israël, die den HEER voor den levenden God erkennen zouden. Zoodat de zin deze zy: „ Israël zal belijden, dat JEHOVAH de „ ware God zy, die ook de Heidenen tot zijne gemeen- „ schap roepen zal; zy zullen zich plechtig aen den dienst „ des HEEREN verbinden, en hunne bekeering openbaer „ maken, door het betrachten van allerlei deugden."

Vs. 3. begint eene redevoering, welke zich uitstrekt, tot Kap. 6: 30. — Zy begint, met eene algemeene opwekking en bedreiging vs. 3, 4. hierop volgt eene uitvoerige beschrijving van de verwoesting des Joodschen Koningrijks, door de Babyloniers; welke de Propheet afschildert als werkelyk tegenwoordig, omdat het volk weigeren zou zich te bekeeren vs. 15-31.

3. Want of liever *Waerlijk*, soo seyt de HEERE bepaeldelyk tot de mannen des Koningrijks van Juda, ende tot de inwooneren van Jerusalem; Braeckt ulieden een braecklant: ende en zaeyt niet onder de doornen.

Braekt ulieden een braekland, beter *ploegt u een ploegland*, maekt u door het ploegen, duidelyke en heldere voren, gelijk een landman doet, by het omploegen van den akker. Dit moesten de Joden doen, *om niet te zaeijen onder de doornen.* — Het voorstel is zekerlyk zinbeeldig, en teekent ons het uitroeien van de afgodery. Een akker, door het omploegen van doornen gezuiverd, is eerst geschikt om bezaeid te worden en vruchten voort te brengen. De akker of het *ploegland* vertoont ons het Joodsche land, benevens het hart en de neigingen van het volk. De *doornen* betee-

kenen de afgoderyen, welke allen zegen van het volk afweerden. Het ploegen en bearbeiden van den akker, wijst ons naer het aenwenden van alle geschikte middelen, om de afgodery uitteroeien; en het *zaeijen*, naer alle middelen, welke het volk by de hand nam, om hunnen voorspoed en welvaert te bevorderen. — De meening is derhalven deze:
„ Gelijk een akker moet geploegd, en van alle doornen
„ gezuiverd worden, zal dezelve met een gewenscht vrucht-
„ gevolg bezaeid worden; zoo moet gy ook, mannen van
„ Juda en inwooners van Jerusalem, de afgodery niet alleen
„ uit uw land, maer ook uit uwe harten verbannen, zul-
„ len uwe pogingen gezegend wezen, om uwen bloeistaet
„ en welvaert te bevorderen."

4. Besnijdet u den HEERE, draegt u zelven plechtig aen zijnen dienst op, ende doet wech de voorhuyden uwes (*c*) herten, ontdoet u van de booze neigingen en schandelyke begeerlykheden, welke inwendig in uwe harten huisvesten, gy mannen van Juda, ende inwoonders van Jerusalem: op dat mijne grimmigheyt niet uyt en vare als een onuitbluschbaer (*d*) vyer, ende brande, dat het niemant blusschen en konne, van wegen de boosheyt uwer handelingen. Mijne aennaderende oordeelen zoudt gy nog, doch alleen door eene oprechte bekeering, kunnen afwenden.

5. Verkondiget in Juda, ende latet hooren te Jerusalem, ende segt het, dat de vyand nadert; ja blaset de basuyne in den lande, om alle ingezetenen van de aennadering der vyanden te waerschouwen: roepet met voller en luide [*stemme*], ende segget aen de lieden, die op het platte land, en in onverdeedigbare steden woonen; Versamelt ulieden, ende laet ons ingaen in de vaste steden, om ons aldaer te verschuilen.

6. Werpet de baniere op nae Zion, om de ingezetenen des lands te waerschouwen, dat zy hoe eer zoo beter naer Jerusalem vluchten; dat 'er eene algemeene stem opgae, vluchtet met hoopen, en blijvet niet staen,

op

(*c*) Deut. 10: 16. ende 30: 6. (*d*) Jes. 65: 5.

op den weg, voordat gy binnen Jerusalem in veiligheid zijt: want ick brenge een quaet aen, een schroomelyk verderv, het welk van 't noorden, uit Chaldæa komen zal, endè eene groote breucke, eene zware verwoesting.

7 De (*e*) leeuw is opgekomen uyt sijne hage, en het digte bosch, waerin hy gewoon is zijn verblijv te houden, ende de verderver der Heydenen is opgetrocken, hy is uytgegaen uyt sijne plaetse: om uw lant te stellen in verwoestinge; uwe steden sullen verbrand en geheel (*f*) verstoort worden, dat 'er niemant in en woone.

NEBUCADNEZAR de Koning van Babel, wordt hier leenspreukig een leeuw genaemd, van wege zijne groote macht. De *hage* of het digte bosch, waeruit hy zou opkomen, is Babel, de hoofdstad en zetel van zijn Koningrijk. Hy heet de *verderver der heidenen*, omdat hy reeds vele volken verdelgd, en zich onderworpen had.

8. Hierom gordet sacken aen, tot een teeken van verootmoediging, (*g*) bedrijvet misbaer ende huylet: want of *voorwaer*, moogt gy elkander wel toeroepen, de hittigheyt van des HEEREN toorn en is niet van ons afgekeert, maer brandt tegen ons met alle mogelyke woede.

9. Ende het sal te dier tijt geschieden, spreeckt de HEERE, [*dat*] het herte des Konings ende het herte der Vorsten vergaen sal: 'er zal eene algemeene verslagenheid onder het volk plaets hebben, zelvs by den Koning en zijne eerste Staetsdienaren: ende de Priesters sullen sich ontsetten en geheel verbijsterd staen, ende de Propheten sich verwonderen en verbaesd staen, omdat zy het volk met ydele belovten bemoedigd hebben.

10. Doe seyd' ick, Ach Heere HEERE, Waerlick gy hebt dit volck, ende Jerusalem, grootlicks bedrogen, seggende; Gylieden sult vrede hebben

(*e*) Jes. 5: 29. Jer. 2: 15. ende 5: 6. (*f*) Jer. 2: 15. (*g*) Jes. 32: 12.

en voorspoed genieten: daer nu in tegendeel het sweert tot aen de ziele raeckt. Wy worden, niet alleen van onze bezittingen, maer zelvs van ons leven beroovd.

Onze Overzetters nemen de woorden van vs. 10. stellig op: en dan wordt de HEER gezegd, het volk van Juda, en de Inwooneren van Jerusalem, *grootelyks bedrogen* te hebben; voor zoo ver Hy het volk had overgegeven aen eenen geest der leugenen, by wijs van een rechtvaerdig oordeel; zoodat de HEER had toegelaten, dat de Joden zich door valsche Propheten lieten bedriegen. — Maer wy zouden ons liever by anderen voegen, die het voorstel vraegswijze opvatten: „ Waerlyk HEER, hebt Gy het volk van Juda „ en de inwooneren van Jerusalem grootelyks bedrogen, „ en wijsgemaekt door uwe Propheten, dat zy vrede hebben zouden? immers neen, daer gy het tegendeel uitdrukkelyk hebt laten betuigen."

11. Te dier tijt, wanneer die bedreigde inval der Babyloniers geschieden zal, dan sal tot desen volcke ende tot Jerusalem, ter bemoediging der ingezetenen, geseyt worden; Een dorre wint, die alles verzengt en doet verdorren, van de hooge plaetsen in de woestijne, des weegs der dochter mijns volcks, dat is langs den weg, die regelrecht naer mijn volk loopt, zal spoedig opkomen: niet om te wannen, nochte om te suyveren: niet om ons volk uit te roeien, en als wech te blazen, gelijk by het wannen en zuiveren van het koorn plaets heeft; maer om de Babyloniers wech te drijven.

Door dit zinbeeldig voorstel wordt aengeduid, hoe het Joodsche volk zich, by den inval der Babyloniers, bemoedigen zoude, met de hoop, dat zy door de Egyptenaren zouden geholpen worden.

12. Maer Daer sal my een wint komen, die hen te sterck sal zijn: de wind namelyk van het geweld der Chaldeeuwen, die zoo verwoestende zijn zal, dat alle hoop op den bystand der Egyptenaren, geheel zal verydeld worden. Nu, wanneer die vyandige inval geschiedt, sal ick de HEER, de rechtvaerdige Richter, oock oordeelen tegens hen uytspreken.

13. Siet, zoo zult gy Joden, die u nog vleit met een ydele hoop, als dan wel zeggen mogen: hy, Nebucadnezar, de machtige Koning van Babel, komt als een geweldige en alles verwoestende wind op, zoo ſpoedig en in zulk eene groote menigte, als digte wolcken, ende ſijne krijgs-wagenen zijn zoo ſnel als een wervelwint, ſijne peerden zijn ſneller dan arenden: wee ons, want wy zijn verwoeſt, en 'er is geene hoop op uitkomst.

14. De eenige weg van bevrijding is eene ſpoedige en ongeveinsde bekeering; zonder dit zullen de Babyloniers uw land, gelijk zy dat van vele andere volken gedaen hebben, binnen korten tijd geheel verwoesten. (*h*) Waſcht, daerom hoe eer hoe beter, uw herte van booſheyt, o Jeruſalem, op dat gy behouden wordet: hoe lange ſult gy de gedachten uwer ydelheyt in 't binnenſte van u laten vernachten, en u vruchteloos vleien, met eene ongegronde hoop van ontkoming?

15. Want eene ſtemme verkondigt den inval der Chaldeeuwen, en de verwoestingen welke zy aenrichten. Dit akelig gerucht komt uit het Noorder gedeelte des lands, van Dan af, ende doet elende hooren, door de ganſche uitgeſtrektheid van het land, tot 't gebergte Ephraims toe.

16. Vermeldet den volckeren, of *aengaende* de volken, hoe de heidenen uit Chaldæa komen, om het Joodſche land te verwoesten, ſiet, doet 'et hooren tegen Jeruſalem; en laet de inwooners van die Stad gewaerſchouwd worden, Daer komen hoeders, *wachters*, lagenleggers, die waken om ons te verderven, vergel. Job 7: 20. Spreuk. 24: 12, uyt verren lande: ende ſy verheffen hare vyandelyke ſtemme tegen de ſteden van Juda, om dezelve te overweldigen.

17. Als de wachters der velden en der wijngaerden, dezelve zeer nauw bewaren, opdat de vruchten door menſchen of dieren niet geroovd worden, zoo nauw be-

(*h*) Jeſ. 1: 16.

waren ook de Chaldeeuwsche soldaten de belegerde steden van Juda; door eene nauwe insluiting zijn sy rontom tegen haer: al dit kwaed komt den Joden over, van mijne straffende hand; ook zal de hoofdstad Jerusalem belegerd en verwoest worden, om dat sy tegen my wederspannigh geweest is, spreeckt de HEERE.

18. Uw godlozen wegh, in het nahoereeren der afgoden, ende uwe grouwzame handelingen hebben u dese dingen gedaen, en al dit kwaed berokkend: dit is het gevolg van uwe boosheyt, dat het kwaed en de woede der vyanden zich niet slechts tot uwe goederen bepaelt, maer zelvs [*soo*] bitter is, dat het tot aen uw herte en leven raeckt.

Vs. 19-22. vinden wy eene zeer aendoenlyke klagte van den Propheet, over den vyandigen inval der Chaldeeuwen, en de daerop gevolgde verwoesting van het ganſche land, welke zaken als dadelyk tegenwoordig worden afgeteekend. De Propheet vraegt, hoe lang die ellende duuren zal, en daerop volgt het antwoord des HEEREN.

De aendoenlyke klagt, met de gemelde vraeg van den Propheet, vinden wy vs. 19, 20, 21.

19. O mijn (*i*) ingewant, mijn ingewant! ick hebbe barenswee, o wanden mijns herten! mijn herte maeckt getier in my, ick en kan niet swijgen: want gy, mijne ziele, hoort het geluyt der basuyne, [*ende*] het krijgsgeschrey.

Het *ingewand* beteekent het ingewand van den onderbuik, en *de wanden des harten*, zijn de ingewanden van de borst, die rondom het hart liggen, en het zelve als insluiten. — De *barensween* worden derhalven eigenaertig aen de ingewanden toegeschreven. Het woord *getier maken* zegt eigenlyk *onstuimig zijn.* De rusteloze onstuimigheid openbaert zich door kermen, klagen en schreeuwen, en wordt wederom eigenaertig aen het hart toegeschreven, om-

(*i*) Jes. 21: 3. Jer. 9: 1.

omdat de ingewanden van de borst, die het hart omringen, in zulk een geval bewogen en gefchokt worden.

Het is derhalven, als of de Propheet zeide: „ Mijn gemoed is bitterlyk bedroevd; en ik gevoel zulk eene inwendige ontroering, dat ik het van weedom en angst moet uitfchreeuwen, en met eene luide klaegftem roepen, even als eene vrouw in hare barensween, o mijn ingewand, mijn ingewand! — o mijne ingewanden, welke in mijne borst het benauwde hart omringen! mijn beangftigd hart klopt geweldig, en is in eene geduurige beweging. Ik kan en zal niet zwijgen. Ik kan en zal mijne weeklagten niet bedwingen: want ik hoor met mijne ziel, het geluid der vyandige bazuinen, ik weet zeker, dat 'er een allerakeligst krijgsgefchrei opgaet."

20. Breucke op breucke wort 'er uytgeroepen; nauwlyks heeft men het bericht van de eene verwoesting gehoord, of 'er komt aenftonds tijding van eene andere, want het gantfche lant is verftoort en verwoest: haeftelick zijn mijne tenten verftoort, mijne gordijnen in een oogenblick, de fteden van mijn Vaderland zijn door de vyanden, zoo fpoedig en gemakkelyk verwoest, als of het flechts ligt opgeflagen tenten geweest waren.

21. Hoe lange fal ick de baniere fien? het geluyt der bafuyne hooren? hoe lang zal de woede van den oorlog in mijn Vaderland wel duuren?

Hierop volgt het Godlyk antwoord vs. 22.

22. Sekerlick zal de vyandige woede der Chaldeeuwen tegen de Joden, nog eenen geruimen tijd aenhouden; want mijn volck is dwaes, de Joden hebben deze onheilen, door hunne dwaze handelingen, rechtvaerdig verdiend; my den eenigen en waren God, die hen, met zoo vele weldaden overladen heb, en kennen fy niet; 't zijn fotte kinderen, die My en mijnen dienst zeer dwaesfelyk verlaten hebben, ende zy en zijn niet minder dan verftandigh: wijs en als het ware uitgeleerd, zijnfe om quaet te doen, maer goet te doen en wetenfe

of willen zy niet. Daerom zal Ik hun, door zware en langduurige oordeelen, nae hun doen vergelden.

Na die klagende uitroep, en het Godlyk antwoord vs. 19-22, vat de Propheet den draed zijner redeneering wederom op, en geevt eene levendige beschrijving van de verwoestingen, welke de Chaldeeuwen in het Joodsche land zouden aenrichten vs. 23-28. — Dan de Joden bleven even gerust en zorgloos vs. 29-31.

23. Ick sagh in een gezicht, in het welk my den vast aennaderenden ellendestaet van mijn Vaderland vertoond werd, het lant van Juda aen, ende siet het was woest ende ledigh, ontbloot van inwooneren, daer alles als het onderste boven gekeerd was: oock zeg ik nae den hemel, ende sijn licht en was 'er niet, do zon scheen haer licht, tot een teeken van treurigheid, te verbergen. Het zag 'er overal even somber uit.

24. Ick sagh de bergen aen, ende siet sy beefden: zy schenen my beroerd, over de jammerlyke verwoesting van het Joodsche land, ende alle de heuvelen schuddeden als ware van ontzetting.

25. Ick sagh, ende siet daer en was geen mensche: alle de inwoonders waren verjaegd of gevangelyk wechgevoerd, ende alle vogelen des hemels zelvs waren wechgevlogen, omdat zy, in het onbewoonde land, geen voedsel vinden konden.

26. Ick sagh, ende siet het voorheen zoo ongemeen vruchtbaer lant was in eene huilende woestijne veranderd: ende alle sijne steden waren afgebroken, door de Chaldeeuwen, die alle deze verwoestingen van wegen den HEERE, en als werktuigen in zijne straffende hand hadden aengericht. Dit alles is ons overgekomen van wegen de hittigheyt sijns toorns, die rechtvaerdig ontstoken was, door de grouwelen van ons volk.

27. Want soo seyt de HEERE, de Waerachtige, die niet liegen kan; Dit gantsche lant, het welk voorheen

heen zoo bloeiende en een lust der oogen was, ſal eene woeſtheyt zijn: (doch ick en ſal evenwel geene (*k*) voleyndinge maken.) Het land zal nog eens herbouwd worden, en de Joden derwaerds wederkeeren.

28. Hierom ſal de aerde treuren, ende de hemel daer boven ſwart zijn: de levenloze wezens zullen, als het ware ontroerd zijn, en treuren over de akelige geſteldheid van het Joodſche land; om dat ick het hebbe geſproken, ick hebbe 't voorgenomen, het ſtaet by my onherroepelyk vast, en Ik zal mijne bedreiging, tegen de hardnekkige Joden, ter uitvoering brengen, ende 't ſal my niet rouwen, ende ick ſal my daer van niet afkeeren, dat Ik deze ondankbare boosdoeneren, in de hand van Nebucadnezar zal overgeven.

29. Van 't geroep der aennaderende Chaldeeuwſche ruyteren ende boogſchutters vluchten alle de inwooners, uit de ſteden van Juda, zich vleijende dat zy elders behoudenis vinden zullen; met dit oogmerk is het, dat ſy gaen in de wolcken, of liever *in de bosſchen*, om zich te verſchuilen, ende klimmen op de rotzen, om aldaer ontkoming te zoeken: alle de ſteden zijn verlaten, ſo dat niemant in deſelve en woont.

30. Wat ſult gy dan doen, gy verwoeſtede Stad Jeruſalem? gy verdrevene dochter van Zion? waer zult gy hulp en uitkomst zoeken? Wat zullen u de afgoden baten? al kleeddet gy u met ſcharlaken, al vercierdet gy u met gouden cieraet, al ſcheurdet gy uwe oogen met blancketſel, ſo ſoudt gy u [*doch*] te vergeefs oppronkcen: de boelen verſmaden u, ſy ſullen uwe ziele ſoecken.

Het Joodſche volk wordt hier afgeteekend, als een overſpelig wijv, het welk zich op alle mogelyke wijzen opciert, om zich by hare boelen te veraengenamen, maer met dat alles verſmaed wordt. — Het geevt te kennen, dat het Joodſche volk, door allerlei eerbewijzingen, de gunst en hulp der afgoden zou zoeken te erlangen; maer dat zy in

(*k*) Jer. 5: 10, 18. ende 30: 11. ende 46: 28.

hunne dwaze verwachting zouden te leur gesteld worden, in zoo ver zelvs, dat de afgoden hunne ziel zoeken, en hun verderv berokkenen zouden, voor zoo ver dit geschieden zou door heidenen, die dezelve afgoden vereerden.

31. Het zal u, o hardnekkige Joden, even eens gaen als eene barende vrouw, die in hare benauwdheid hulp en uitkomst zoekt, maer nergens vinden kan. Dit is my, in een gezicht, levendig vertoond: Want ick hoor' of *heb gehoord* eene stemme als eener [*vrouwe*] die in arbeyt is, eene benaeuwtheyt als eener die in des eersten kindes nooden is. Deze barende vrouw vertoonde het Joodsche volk, ten dage van den vyandigen inval der Chaldeeuwen. Het was de stemme der dochter Zions, sy hijgt van benauwdheid, sy breydt hare handen uyt van angst: [*seggende,*] O wee my nu, want mijne ziele is moede van wegen of *voor het aengezicht* van de dootslagers, die niets ontzien, en geen hoop van ontkoming overlaten.

HET V. KAPITTEL.

In dit Kapittel verdeedigt de HEER *de wegen, welke Hy, met de hardnekkige Joden, by den vyandelyken inval der Chaldeeuwen, zoude inslaen. Ten dien einde worden eerst de hoogstgaende grouwelen der Joden beschreven vs.* 1-11, *en daerna hunne hardnekkigheid meer byzonder aengewezen, daer zy, onder alle des* HEEREN *bedreigingen, zorgloos en verhard bleven vs.* 12-31.

VOoraf hebben wy op te merken, dat hier niet zoo zeer die tijd bedoeld worde, op welken de Propheet deze redevoering gedaen heeft, namelyk onder den vromen Koning JOSIAS; maer meer bepaeld de laetste tijd van het Joodsche Gemeenebest, wanneer het algemeen bederv der zeden ten hoogsten toppunt geklommen was, en toen de

wei-

weinige Godvruchtigen, of uitgestorven, of met JOJACHIN gevangelyk wechgevoerd waren.

1. Het bederv der zeden is algemeen geworden, zegt de HEER. Er zijn geéne deugdzame leden meer, noch in Jerusalem, noch in het gansche land. Gaet vry om, gy alle die 'er aen twijffelen mogt, door alle de wijcken en straten van Jerusalem, ende siet nu nauwkeurig toe, ende vernemet zorgvuldig, ende soecket met alle mogelyke opmerking, op alle hare straten, of gy yemant vindet, die my in waerheid vreest, en of 'er een is die recht doet, die waerheyt soeckt: so sal ick haer genadigh zijn, en de Stad sparen, dat zy niet valle in de handen der Babyloniers.

Men moet dit evenwel zoo volstrekt niet verstaen, als of alle de inwoonders van Jerusalem, tot één toe, snoode deugnieten waren. Er werden, behalven JEREMIAS en BARUCH, nog eenige weinige godvreezende lieden gevonden. — Maer de HEER spreekt hier bepaeldelyk van de grooten en aenziehlyke lieden vs: 5; en schoon 'er, onder menschen van allerlei rang, nog hier en daer, dees en die wezen mogt, die God in waerheid diende, zy waren onbekend, om dat zy zich schuil hielden en niet openlyk uitkwamen, nog zich tegen het heerschend verderv aenkanteden.

2. Ende of sy al seggen; [*Soo waerachtigh als*] de HEERE leeft: of schoon 'er zijn die openlyk belijden, dat Ik de HEER de levendige God ben, en dat de afgoden nietige wezens zijn, so sweeren sy doch valschelick, en blijven met hunne harten aen den afgodsdienst, of aen eenen losbandigen wandel vastgehecht.

Hier op antwoordt de Propheet, bevestigende de beschuldiging welke de HEER vs. 2. gedaen had.

3. O HEERE, het is indedaed, met den zedelyken toestand van het Joodsche volk; zoo gelegen, als Gy gezegd hebt. De zaek is blijkbaer, en heeft geen verder onderzoek noodig: en [*sien*] uwe oogen niet nae waerheyt? zou de staet en het gedrag van ons volk, voor U den Alwetenden, verborgen zijn? Gy laet U door

geene enkele betuigingen en uiterlyke vertooningen misleiden. De Joden zijn geheel onbuigzaem, en hebben zich tegen alle middelen ter verbetering verhard; gy hebtse (*a*) geslagen, en gevoelige blijken van Uw rechtvaerdig ongenoegen gegeven, maer sy en hebben geen pijne gevoelt; zy zijn, onder alle Uwe oordeelen, ongevoelig en verhard gebleven, gy hebtse verteert, voor zoo ver. Gy hun de geheele verwoesting van hun land hebt laten bedreigen, [*maer*] sy hebben geweygert de (*b*) tucht aen te nemen en zich te bekeeren; zy hebben zich in de boosheid onbeschaemd verhard: sy hebben hare aengesichten harder gemaeckt dan eene steenrotze, sy hebben geweygert sich te bekeeren.

4. Doch ick seyde tot den HEER: het bederv heerscht het meest by den gemeenen man; Sekerlick of *alleenlyk* dese hardnekkige zondaers, die zich in het kwaed verharden, zijn arm, het zijn geringe en ongeoeffende lieden. De onkunde is de bron van het verderv: sy handelen sottelick, om dat sy den wegh des HEEREN, het recht hares Godts, niet en weten.

5. Ick sal daerom gaen tot de Groote en aenzienlyke lieden, ende met hen spreken, om onderzoek te doen naer hunne Zedelyke en Godsdienstige beginselen; want deze zijn wel geoeffend in zaken van den Godsdienst, en kunnen zich met hunne onkunde niet verschoonen; die weten den wegh des HEEREN, het recht hares Godts: maer ik vond het 'er ruim zoo slecht gesteld, als by de geringe lieden; sy hadden te samen het jock verbroken, der Godlyke Wet eenparig gehoorzaemheid ontzegd, [*ende*] alle de banden van zedelyke verplichting verscheurt.

6. Daerom is het aennaderend oordeel der verwoesting alleszins rechtvaerdig, en het zal, ten tijde van Koning Zedekia, zekerlyk komen. Tot eene rechtvaerdige straf, over de hardnekkige boosheid der Joden, zal men eerlang zeg-

(*a*) Jes. 1: 5. ende 9: 12. Jer. 2: 30. (*b*) Jer. 2: 30.

zeggen moeten, het ftse Nebucadnezar als een verscheurende (*c*) leeuw uyt den woude verslagen; en als een wolf der wildernissen salse de Chaldeeuwsche Alleenheerscher verwoesten; als een woedend luypaert waeckt en trekt hy op, tegen hare steden, al wie uyt deselve uytgaet sal verscheurt worden: want hare overtredingen zijn vermenigvuldigt, hare afkeeringen zijn machtigh veel geworden, en daerom zal het, met het Joodsche volk, eindelyk tot een oordeel der verwoesting komen.

Ter nadere verdeediging van zijne wegen, beroept zich de HEER meer byzonder, op de heerschende afgodery vs. 7-11.

7. Hoe soud' ick de rechtvaerdige Richter, over fulcks, daer uwe boosheid zoo groot en algemeen is, u o Zion vergeven? uwe kinderen en inwooners verlaten my, ende sweeren by dien die geen Godt en zijn: zy bewijzen hunne eer en hulde aen de nietige afgoden. De zegeningen en weldaden, welke zy van my ontvangen, misbruiken zy ter eere van de afgoden: als ickse versadigt hebbe, so bedrijven sy overspel, ende versamelen by hoopen in 't hoerenhuys.

8. [*Als*] welgevoederde hengsten, (*d*) zijnse vroegh op: sy hunckeren, een yegelick nae sijns naesten huysvrouwe, lichamelyke hoerery en overspel paren zy met de geestelyke.

9. (*e*) Soud' ick over die grouwelyke dingen geene besoeckinge doen, spreeckt de HEERE? ofte en soude mijne ziele haer niet wreken aen sulck een hardnekkig volck als dit is? Zou Ik, behoudens mijne rechtvaerdigheid, zulk een wangedrag kunnen ongestraft laten?

10. Daerom zal Ik den vyanden van het Joodsche volk toelaten, hun land en hoofdstad te verwoesten. Beklimt vry hare mueren, gy Babyloniers, om Jerusalem stormender hand in te nemen; ende verderftse, stelt alle middelen van geweld in het werk, om het Joodsche volk

(*c*) Jer. 4: 7. (*d*) Ezech. 22: 11. (*e*) ond. vs. 29. ende 9: 9.

uit te roeien (doch en maeckt (*f*) geene voleyndinge: het zal u niet toegelaten worden, om het zelve geheel en al te verdelgen, neen, 'er zal een overblijvsel verschoond worden). Maer gy zult de Joden diep vernederen; doet hare spitsen wech, werp hunne sterktens en vestingen ter aerde; want sy en zijn des HEEREN niet. Ik zal de Joden niet meer, als het volk van mijn byzonder eigendom beschermen, omdat zy my schandelyk verlaten hebben.

11. Want het huys Israëls, ende het huys Juda, hebben gantsch (*g*) trouwloosllick en ondankbaer tegen my gehandelt, spreeckt de HEERE.

Men heeft opgemerkt, dat het Hebreeuwsche woord, vs. 10. door *spitsen* vertaeld, nergens anders gebruikt wordt, dan van de takken eenes wijnstoks, die zich wijd en zijd verspreiden, vergel. Kap. 18: 5. 48: 32, en dan zal de leenspreuk van wijnstokken genomen zijn. Door *de muuren* kan men dan de steunsels der wijnstokken verstaen. — Het Joodsche volk wordt dus by eenen wijnstok vergeleken. De *muuren* of steunsels zijn alle die zaken, op welke de Joden hun vertrouwen vestigden. Zoodat de meening deze zy: de Chaldeërs zullen den wijnstok van het Joodsche volk geweldig knotten, hun alle gronden van vertrouwen doen ontzinken, en de takken van dien wijnstok afhouwen; door de inwoonneren des lands, deels te dooden, deels naer Babel te vervoeren. Evenwel zal de wijnstok niet geheel uitgeroeid, noch het gansche volk volkomen verdelgd worden.

Vs. 12-31. wordt de hardnekkige boosheid der onverbeterlyke Joden meer byzonder aengewezen.

12. Sy verloochenen den HEERE, versmaden zijne wetten, en bewijzen Hem de verschuldigde hulde niet, schoon zy dezelve plechtig beloovd hebben. Zelvs ontzien zy zich niet, om God, zijnen dienst, en zijne Pro-
phe-

(*f*) Jer. 4: 27. (*g*) Jer. 3: 20.

pheten, openlyk te lasteren, ende onbeſchaemd te ſeggen, Hy en is 't niet: of *Hy is niets*, God bekommert zich over ons niet, wy hebben van zijne Voorzienigheid niets te vreezen, vergel. Pſ. 14: 1. ende ons (*h*) en ſal geen quaet overkomen, hoe zeer wy de Godlyke wetten overtreden, wy ſullen noch ſweert noch honger ſien, gelijk de Propheten ons uit 's HEEREN naem bedreigen: Wy hebben voor die bedreigingen niets te vreezen.

13. Ja die Propheten ſullen tot wint worden, en het zal by de uitkomst blijken, dat hunne bedreigingen ydel zijn: want het woort der vertroosting, het welk de echte Propheten gewoon zijn te ſpreken, en is niet by hen: henſelven ſal ſoo geſchieden, gelijk wy gezegd hebben, dat hunne bedreigingen op wind zullen uitkomen, ja hun zelven zullen tot ſtraffe die onheilen treffen, welke zy ons dreigen.

14. Daerom ſeyt de HEERE, de Godt der heyrſcharen, die het bewind voert over alle geſchapene wezens, alſoo; Om dat gylieden dit onbedachtzaem woort ſpreeckt, en zoo onbetamelyk redeneert, over den HEER en zijne Voorzienigheid; daerom, om u te beſchamen en te leugenſtraffen, heeft de God der waerheid tot my zijnen Propheet, in eene openbaring geſproken: Siet ick ſal (*i*) mijne woorden in uwen monde tot vyer maken, ende dit volck [*tot*] hout; ende het ſalſe verteeren.

Dit zinbeeldig voorſtel geevt te kennen, dat de woorden van den Propheet niets minder dan *wind* wezen zouden. Zy zouden als een *vuur* wezen, voor zoo ver de *verteering*, welke hy bedreigde, zekerlyk komen zou; en het Joodſche volk zou *tot hout* zijn, voor zoo ver zy, voor het vuur van den Godlyken toorn bezwijken zouden, en daerdoor verteerd worden.

15. Siet (*k*) ick ſal over ulieden een vyandig volck van verre brengen, uit het land der Chaldeeu.

(*h*) Jeſ. 28: 15. (*i*) Jer. 1: 9. (*k*) Deut. 28: 49. Jer. 1: 15. ende 6: 22.

wen, o huys Israëls, spreeckt de HEERE: het is een sterck volck, een dapper en onverzaegd volk, het is een seer oudt volck, het welk zich vele eeuwen heeft weten staende te houden, een volck welckes sprake gy niet en sult kennen, ende niet hooren wat het spreken sal, zoodat gy met het zelve geene de minste verkeering zult kunnen hebben.

16. Sijn pijlkoker is als een open graf: zy zijn voorzien van eene zeer groote menigte pijlen, en weten 'er zoo vaerdig mede om te gaen, dat alle hunne schoten doodelyke wonden aenbrengen, en de gekwetsten naer het grav sleepen: sy zijn altemael helden, vol moed en dapperheid.

17. Ende zy zullen uw gansche land geheel en al verwoesten. Dat oorlogzuchtig volk zal niets verschoonen; het sal uwen (*l*) oogst ende uw broot op-eten, [*dat*] uwe sonen ende uwe dochteren souden eten, of *zy zullen uwe zonen en dochteren zelve* verslaen, en in zoo ver als brood *eten*, het sal uwe schapen ende uwe runderen op-eten, het sal uwen wijnstock ende uwen vijgeboom op-eten: uwe vaste en wel gesterkte steden, op dewelcke gy vertrouwt, sal het arm maken, door den sweerde.

18. Nochtans en sal ick oock in die dagen, spreeckt de HEERE, (*m*) geene voleyndinge met ulieden maken. Het geheele volk zal niet volkomen werden uitgeroeid.

19. Ende het sal geschieden, wanneer gy, die van de algemeene slagting overblijvt, sult seggen; (*n*) Waerom heeft ons de HEERE onse Godt alle dese dingen gedaen? waerom heeft Hy ons en het Joodsche volk zoo zwaer gestraft? dan zullen de Propheten u naer het grouwzaem gedrag van het volk henen wijzen. Wanneer de Joden naer de oorzaken van hunne rampen vragen, sprak de HEER tot my zijnen Propheet, dan wil Ik, dat gy uit mijnen naem

(*l*) Lev. 26: 16. Deut. 28: 31, 33. (*m*) Jer. 4: 27. (*n*) Jer. 16: 10.

naem tot hen feggen fult; Gelijck als gylieden my hebt ver'a'en, ende vreemde goden in uwen lande gedient; alfoo fult gy den uytlandifchen dienen, in een lant, dat uwe niet en is.

20. Verkondiget dit in den huyfe Jacobs; ende laett het hooren in Juda, feggende:

21. (*o*) Hooret nu dit, gy dwaes, ende hertenloos volck: dat geene wijsheid en voorzichtigheid bezit, die oogen hebben, maer en fien niet, die ooren hebben, maer en hooren niet, die willens en wetens onkundig en godloos blijvt.

22. En fult gylieden my, den eenigen en waren God, niet vreefen, fpreeckt de HEERE? fult gy voor mijn aengefichte niet met ontzach en eerbied beeven? die ick der zee het zant tot eenen (*p*) pael geftelt hebbe, met eene eeuwige infettinge, datfe daer over niet en fal gaen: of fchoon hare golven fich bewegen, fo en fullenfe doch niet vermogen, offe fchoon bruyfen, fo en fullenfe doch daer over niet gaen.

23. Maer dit volck heeft een afvalligh ende wederfpannigh herte: fy zijn van My en mijnen dienst fchandelyk afgevallen ende henen gegaen, zy volharden in dien afval, en blijven by aenhoudendheid weigeren, om tot My weder te keeren.

24. Ende zy beantwoorden mijne weldaden, met eene grouwzame ondankbaerheid, fy en feggen niet in haer herte; Laet ons nu den HEERE onfen weldadigen Godt vreefen, die ons in den rijkdom zijner langmoedigheid den regen geeft, (*q*) foo vroegen regen als fpaden regen, in fijnen tijt: [*die*] ons de weken, de gefette tijden des oogfts, bewaert.

Vs. 22-24. verwijt de HEER het ondankbaer volk der Joden, dat zy den rijkdom van zijne goedheid, verdraegzaemheid, en langmoedigheid veracht hadden, en dat zy,

(*o*) Jef. 6: 9. (*p*) Job 38: 10, 11. Pfalm 33: 7. ende 104: 9.
(*q*) Deuter. 11: 14.

in plaets van tot dankbaerheid bewogen te worden, in allerlei boosheid hardnekkig waren voortgegaen. — Zy mogten zich niet ontzien om te zeggen, dat de HEER *niets zy*, en zijne Voorzienigheid verlochenen vs. 12; maer de HEER had hun de kennelykste proeven gegeven van zijne gunstige voorzorg. Er worden twee duidelyke blijken van opgegeven: het een, in het wederhouden van de zee, dat dezelve het land niet overstroomd had; het ander in het verleenen van den vruchtbaermakenden regen, op den meest geschikten tijd, om den oogst wel te doen gelukken.

25. Met deze en dergelijke blijken van Gods goedertieren voorzorg, zoudt gy by aenhoudendheid zijn begunstigd geworden, maer gy hebt dezelve, door uw grouwzaem wangedrag, van u en uw land afgeweerd. Uwe ongerechtigheden wenden die dingen af: ende uwe sonden weeren dat goede van ulieden.

26. Want onder mijn volck worden zeer vele godtloose gevonden, die hunne boosheid, in allerlei wanbedrijven, schaemteloos openbaer maken: een yeder van hen loert, gelijck haer de vogelvangers schicken, om de vogels te verstrikken. Zy bedenken listige en boosaertige aenslagen, om zich, langs allerlei wegen van onrecht, te bevoordeelen; sy setten een verderflickstrick, sy vangen de menschen, en leggen 'er zich op toe om hunne goederen te roven.

27. Gelijck een kouwe vol is van gevogelte, het welk de Vogelaer door list gevangen heeft, alsoo zijn hare huysen vol van geroovde goederen, welke zy door alle kunstgrepen des bedrogs verkregen hebben: daerom zijnse groot ende rijck geworden, langs allerlei wegen van onrecht.

28. (r) Sy zijn, in weerwil van hunne grouwzame boosheid, vet, sy zijn glat, zy zien 'er ongemeen wel gedaen uit, zy leven 'er lekker en wellustig van, en mesten zich met den geroovden buit; selfs de daden der boosen gaen sy te boven, zy overtreffen de heidenen zelvs

(r) Deuter. 32: 15.

zelvs in boosheid. Alle hunne handelingen maken eene aeneenschakeling van onrechtvaerdige schelmstukken, de (s) rechtssake en richten sy niet, [*selfs*] de rechtssake des weesen, nochtans zijn sy, in weerwil van alle hunne boosheid, voorspoedigh: oock en oordeelen sy het recht der nootdruftigen niet, zy verdrukken weduwen en weezen.

29. (t) Soud' ick over die grouwzame dingen geene besoeckinge doen, spreeckt de HEERE? soude mijne ziele haer niet wreken aen sulck een volck, als dit is? zou Ik zulk een hemeltergend wangedrag kunnen ongestraft laten?

30. Onder alle deze grouwelen evenwel, blijven de Joden gerust en zorgloos. Eene schrickelicke ende afschouwelicke sake geschiet 'er in den lande. Er heeft eene hardnekkigheid plaets, welke alle verbeelding te boven gaet.

31. De Propheten propheteeren (v) valschelick, beloovende vrede en voorspoed, ende de Priesteren heerschen door hare handen, ende mijn volck heeft het geerne alsoo, zy hooren deze valsche beloften met genoegen, en gelooven 'er aen: maer wat sult gy ten eynde van dien maken? wanneer het land zal voleindigd en verwoest worden, waer zult gy dan vertroosting vinden?

De uitdrukking: *de Priesters heerschen door hunne handen*, heeft een weinig nader opheldering noodig. — Gemeenlyk verstaet men dezelve van eene zamenspanning, tusschen de Priesteren en valsche Propheten; voor zoo ver de eerste, door de laetsten, in hun godloos gedrag getergd en gesterkt werden. — Het woord, het welk de onzen door *heerschen* vertalen, zegt eigenlyk *drukken*; en derhalven kan de zin zijn, dat de Priesters op de handen der Propheten gedrukt, en hunne bedrieglyke handelwijs, in het volk zorgloos te maken, hebben goedgekeurd.

(s) Jes. 1: 23. Zach. 7: 10. (t) bov. vs. 9. ond. 9: 9. (v) Jer. 14: 18. ende 23: 25, 26. Ezech. 13: 6.

HET VI. KAPITTEL.

In dit Kapittel wordt de verwoesting van Jerusalem door de Chaldeeuwen, als werkelyk tegenwoordig, zeer omstandig afgeteekend. — Het een en ander wordt op zich zelve voorgesteld vs. 1-26, en daerop wordt Gods rechtvaerdigheid in deze oordeelen betoogd, vs. 27-30.

1. VLuchtet met hoopen, gy kinderen Benjamins, die een groot gedeelte van Jerusalem bewoont, het welk tot uw erfdeel behoort Jos. 18: 28, uyt het midden van Jerusalem, het welk eerlang, door de Babyloniers, zal belegerd en verwoest worden, ende blaset de basuyne te Thekoa, ende heffet een vyerteecken op te Beth-Cherem, om de ingezetenen, wegens de aennadering van den vyand, te waerschouwen: want daer kijckt een quaet uyt en hangt reeds boven uwe hoofden, het welk (a) van 't noorden komen zal, ende eene groote breucke, eene schroomelyke verwoesting, zal te weeg brengen.

De Propheet richt zijne tael byzonder tot de Benjaminieten: deels omdat zy zijne stamgenooten waren, tot welke hy eene nadere betrekking had; deels omdat zy de dapperste helden waren in het Koningrijk van Juda, zoodat, wanneer zy vluchteden, de gansche zaek geheel hopeloos ware. — De inwooners des lands worden gewaerschouwd, om naer *Thekoa* en *Beth-Cherem* te vluchten. Deze plaetsen worden ten voorbeelde genoemd, omdat zy ten Zuiden van Jerusalem lagen, en men derwaerds zou moeten vluchten om het kwaed te ontwijken, het welk van het Noorden zou opkomen.

2. Ick

(a) Jerem. 1: 13, 14.

2. Ick hebbe [*wel*] de dochter Zions, de menigte der inwooneren van Jerusalem, by eene schoone ende wellustige [*vrouwe*] vergeleken: daer zy overvloed hadden van alles, en voor geen kwaed vreesden.

Het woord *vrouwe* staet niet in het oorsprongelyke. Men zou het kunnen aenvullen door *land. Ik heb de dochter van Zion, by een schoon en wellustig* (*land*) *vergeleken*, by eene gezegende en lievlyke woonplaets. — Anderen meenen, dat de dochter van Zion regelrecht worde aengesproken op deze wijs: *dochter van Zion, gy gemakkelyke en wellustige bewoonster, gy zijt verloren.* — Zion was het middelpunt van het gansche Koningrijk, derhalven eene *gemakkelyke bewoonster*, of gemakkelyk om bewoond te worden; ook was zy *wellustig*, door den voorspoed was zy trotsch en weeldrig geworden. Maer nu zou Jerusalem eerlang verloren gaen, en door de Chaldeeuwen verwoest worden.

3. [*Maer*] daer sullen Chaldeeuwsche Vorsten, als zoo vele herders en leidslieden van hunne talrijke legermachten, tot haer komen, met hare benden, welke zy als kudden geleiden zullen: sy sullen Jerusalem belegeren en tenten rontomme tegen haer opslaen; sy sullen, een yegelick sijne ruymte, afweyden, elk zal in zijne byzondere standplaets, aen de bestorming van Jerusalem medewerken.

4. De Chaldeeuwen zullen die prachtige hoofdstad geheel verwoesten. Zy zullen elkanderen aenmoedigen, en toeroepen: Heyliget den krijgh tegen haer, zondert u af en beyvert u, met inspanning van alle uwe vermogens, om Jerusalem te overmeesteren, maeckt u op, ende laet ons optrecken in den middagh: laet ons geen tijd verzuimen, opdat wy in den avond, wanneer de beste tijd vervlogen is, niet klagen mogen, o wee ons, want de dagh heeft sich gewendt; want de avontschaduwen neygen haer.

5. In allen gevalle, wy moeten tijdig of ontijdig niet rusten, voor dat Jerusalem verwoest is. Maeckt u op spitsbroeders, ende laet ons optrecken in der nacht, ende hare paleysen verderven.

6. Deze bedreiging zal zekerlyk vervuld worden, en de Chaldeeuwen zullen middelen in Gods hand wezen, om de hardnekkige Joden, op eene geduchte wijs te ſtraffen. Want ſoo ſeyt de HEERE der heyrſcharen, die alle geſchapene wezens beſtuurt; Houwet boomen af gy Chaldeeuwen, zoo vele 'er u in den weg ſtaen, om de hoofdſtad van het Joodſche land te bemachtigen, ende werpet eenen wal op tegen Jeruſalem: ſy is de ſtadt die beſocht, en op eene allerblijkbaerſte wijs geſtraft ſal worden; in 't midden van haer is enckel verdruckinge, de boosheid is algemeen.

7. Gelijck een bornput by aenhoudendheid ſijn water in groote menigte opgeeft, alſoo geeft ſy hare booſheyt op by aenhoudendheid: gewelt ende verſtooringe wort in haer gehoort, een aental van mishandelde menſchen klaegt geduurig en openlyk, over geweld en onrecht, weedom, onderdrukking, ende plaginge is ſteets met afkeer voor mijn aengeſichte.

8. Laet u, geduurende de zoo evengemelde belegering van uwe hoofdſtad, nog tuchtigen, en tot bekeering bewegen, gy verſtokte inwooners van Jeruſalem, op dat mijne ziele en langmoedige verdraegzaemheid van u niet geheel en volkomen afgetrocken en worde: op dat ick u niet in de handen van uwe woedende vyanden overgeve, en daerom uwe hoofdſtad ſtelle [*tot*] eene woeſtheyt, [*tot*] een onbewoont lant. Indien gy u, geduurende de belegering van Jeruſalem, nog bekeert, zal die Stad verſchoond werden.

9. Soo ſeyt de HEERE der heyrſcharen; dewijl de Joden zich niet zullen laten tuchtigen, zullen de Chaldeeuwen onder hen eene verbazende ſlagting maken. Sy ſullen Iſraëls overblijffel vlijtiglick naleſen, gelijck eenen wijnſtock: (*b*) Brengt uwe hant weder, gelijck een wijnleſer, aen de korven.

Het zinneprent is ontleend van den wijn-oogst. — De Chaldeeuwen zouden *Israëls overblijvſel vlijtig nalezen, gelijk eenen*

(*b*) Jeſ. 24: 13.

eenen wijnstok, na dat namelyk de oogst reeds is ingezameld, om de nog overig geblevene druiven op te lezen. Er wordt derhalven geoogd, op den tijd van Koning ZEDEKIA, wanneer de Joden, die van de voorige wechvoeringen nog waren overgebleven, naer Babel verbannen werden. — Zy zouden *hunne hand wederbrengen, gelijk een wijnlezer aen de korven:* dat is de Chaldeeuwen zouden, van tijd tot tijd, in het Joodsche land wederkeeren, om het zelve te berooven, en zich niet te vrede houden, voor dat 'er niets was overgebleven.

10. Dit oordeel zal alleszins rechtvaerdig wezen, naedien de Joden volstrekt onverbeterlyk zijn. Tot wien sal ick spreken ende betuygen, dat sy 't hooren? zy verwerpen alle vermaningen en verharden 'er zich tegen; Siet, haer (c) oore is onbesneden, dat sy geheel vereeld zijn en niet en konnen toeluysteren: siet, het woort des HEEREN is hen tot eenen smaet en walg, sy en hebben geenen lust daer toe.

11. Daerom zullen zy zwaerlyk gestraft worden, door Gods geduchte oordeelen, welke ik als Propheet genoodzaekt ben den volke bekend te maken. Zelvs ben ick vol van des HEEREN grimmigheyt, en genoodzaekt, om de Godlyke gramschap aen te kondigen, en kan de woorden der bedreiging niet inhouden. Ik heb reeds, zedert eenigen tijd, de oordeelen, welke my geopenbaerd zijn, verzwegen, hopende dat het volk zich nog bekeeren zoude; maer ick ben moede geworden van inhouden, en kan my nu niet langer bedwingen; ick salse uytstorten, en Gods aennaderende oordeelen openlyk bekend maken, over en aen de kinderkens op der strate, ende over de vergaderinge der jongelingen te samen, omdat de Babyloniers, by hunnen vyandigen inval in het land, noch jeugd noch ouderdom sparen zullen: want selfs de man met de vrouwe sullen gevangen worden, de oude met den stokouden, dien die vol is van dagen; niemand zal verschoond worden.

(c) Jer. 7: 26.

12. (*d*) Ende hare huysen sullen omgewendt worden tot anderen, en in het bezit van vreemden komen. Even zoo zal het ook gaen met alle de bezittingen. De Chaldeeuwen zullen zich alles toeeigenen, t'samen de ackeren ende wijven: want ick sal mijne straffende hant, op eene voorbeeldige wijs, uytstrecken tegen de grouwzame inwoonders deses lants, spreeckt de HEERE.

13. Want van haren kleynsten aen tot haren grootsten toe, (*e*) pleegt een yeder van hen gierigheyt: de hebzucht is algemeen, en baent den weg tot de meest schreeuwende ongerechtigheden: ende het verderv is doorgedrongen tot allerlei rangen van menschen, zelvs tot de Voorgangeren in de Kerk, die het volk, met leer en leven, tot deugd en Godsvrucht moesten opwekken: want van den Propheet aen tot den Priester toe, bedrijft een yeder van hen valscheyt, de eerste bedriegt het volk door valsche belovten, en de laetste begunstigt heimelyk den afgodsdienst.

14. (*f*) Ende sy genesen de breucke der dochter mijns volcks, op 't lichtste, seggende, Vrede, vrede; doch daer en is geen vrede.

De spreekwijzen zijn ontleend, van eenen heelmeester of wond-arts, die eene dodelyke wonde ligt stelt, als of dezelve gemakkelyk te genezen ware, en tot dat einde enkel-verzachtende middelen gebruikt, welke voor eenigen tijd wat verligting geven. — Hier wordt gezien, op de bedrieglyke handelwijs der Propheten, die het Joodsche volk, hoe zeer de geheele ondergang van het Koningrijk naderde, vrede en voorspoed beloovden. — De *breuk der dochter van het Joodsche volk*, beteekent den aennaderenden ondergang van het gansche Koningrijk, met alle de geduchte onheilen, welke daermede zouden gepaerd gaen. Deze breuk *genezen* de Propheten *op het ligtste*, door de zwarigheden te verkleinen, of het volk wijs te maken dat zy geen kwaed te vreezen hadden.

15. Zijnse

(*d*) Deuter. 28: 30. (*e*) Jes. 56: 11, Jer. 8: 10. (*f*) Jer. 8: 11. Ezech. 13: 10.

15. Zijnse beschaemt, om datse grouwel bedreven en het volk misleid hebben, wanneer zy, by de uitkomst ontdekt worden bedriegers te zijn? Niets minder dan dit; zy gaen onbeschaemd voort met te verzekeren, dat het niet tot het uiterste komen zal. Ja sy schamen sich in 't minste niet, weten oock niet van schaemroot te maken; daerom sullen sy, by de inneming van Jerusalem, ook niet gespaerd worden. Zy zullen door het zwaerd vallen onder de vallende, ter tijt als ickse besoecken sal, sullen sy struyckelen, en onder de verslagenen nedervallen, seyt de HEERE.

16. Soo seyt de HEERE, en zoo heeft de HEER by aenhoudendheid gesproken; Staet op de wegen, bedenkt tog, welken weg gy inslaen, en welk eene levenswijs gy kiezen zult; ende siet toe, dat gy geenen verkeerden weg inslaet; ende vraget nae de oude paden, waerop uwe brave voorvaders gewandeld hebben, waer doch de goede wegh zy, om My te behagen en uwe belangen te bevorderen, ende wandelt daer in, (g) so sult gy ruste vinden voor uwe ziele, zegen en voorspoed met een gerust geweten erlangen: maer de ondankbare Joden hebben Mijnen raed verworpen, en sy seggen nog, Wy en sullen die oude paden niet opzoeken en [*daer in*] niet wandelen.

17. Ick heb u oock van tijd tot tijd mijne Propheten toegezonden, en dezelve tot Wachters over ulieden gestelt, om u, tegen de aennaderende oordeelen, welke gy zoo rechtvaerdig verdiend had, te waerschouwen, ten einde gy dezelve nog in tijds, door eene waerachtige bekeering, zoudt afwenden, [*seggende*,] Luystert nae 't geluyt der basuyne van den aennaderenden vyand: maer de Joden slaen alle waerschouwingen hardnekkig in den wind, en sy seggen, Wy en sullen niet luysteren.

18. Ik roep zelvs de Heidenen tot Richters, om te beoordeelen, of de Joden niet alle medelijden verbeurd hebben. Daerom hooret, gy Heydenen; ende ver-

(*g*) Matth. 11: 29.

neemt, o gy vreemde volken, by wijs van eene richterlyke vergaderinge, wat onder hen is, hoe hoog de wederspannigheid gerezen zy.

19. Hoort toe, gy inwooners der aerde, siet ick sal een quaet en eene aeneenschakeling van geduchte oordeelen brengen over dit volck, de vrucht harer gedachten, de vergelding van alle hunne grouwzame raedslagen, zal ik hun doen overkomen: want sy en mercken niet op mijne woorden, ende mijne wet die verwerpen sy.

20. Het is waer, zy vereeren my met offeranden, en andere plechtigheden van den openbaren Godsdienst; maer in dit alles kan Ik geen welgevallen hebben: daer hunne gansche eerdienst alleen bestaet in eene geveinsde vertooning, en gepaerd gaet met eene blijkbare verachting van mijne zedelyke geboden. (*h*) Waer toe sal dan de beste en kostbaerste wieroock voor my uyt Scheba, en het gelukkig Arabie komen? ende de beste calmus of welriekende oly uyt verren lande? dit alles kan My niet behagen, zonder gehoorzaemheid aen mijne zedelyke geboden: uwe brand offeren en zijn [*my*] daerom niet behaeglick, ende uwe slacht-offeren en zijn my niet soet.

21. Daerom seyt de HEERE alsoo; Siet, ick sal desen volcke allerley aenstoot stellen: Ik zal *struikelblokken* onder hen werpen, ende daer aen sullen sich de Joden van allerlei levensstanden stooten t'samen vaders ende kinderen, de naebuer ende sijn metgeselle, ende sullen te gelijk omkomen. Ik zal hun mijne geduchte oordeelen toezenden, door welke zy in het verderv zullen nederstorten.

22. Deze oordeelen zullen door de Chaldeeuwen worden uitgeoeffend. Soo seyt de HEERE; Siet, daer komt een vyandig en onverwinbaer volck uyt den lande van 't noorden: ende een (*i*) groote natie sal

(*h*) Jes. 1: 11. ende 66. 3. Amos 5: 21. Mich. 6: 6, &c. (*i*) Jer. 50: 41, 42, 43.

ſal opgeweckt worden uyt de zijden der aerde, van de verst afgelegene gewesten, voor zoo ver zy aen den Babelſchen Alleenheerſcher onderworpen zijn.

23. Het is een dapper en oorlogzuchtig volk, uitgeleerd in den wapenhandel. Boge ende ſpieſſe ſullen ſy voeren, 't is een wreet [*volck*], het welk niemand in den oorlog ontziet, ende ſy en ſullen niet barmhertigh zijn, noch acht geven op kermen en klagen, hare ſtemme ſal bruyſen als de zee, het krijgsgeſchrei het welk zy aenheffen, is zoo verſchrikkelyk, dat men zich verbeelden zou de zee te hooren bruiſchen, ende op peerden ſullenſe rijden: in hun leger is eene zeer talrijke ruitery, het is toegeruſt, en van allerlei oorlogstuig rijkelyk voorzien, als een dapper man zich ten oorloge bereidt, om optetrekken ten oorloge tegen u, o dochter Zions.

24. De aennadering van dezen ontzachlyken vyand zal, onder u o Joden, hoe gerust gy nu nog wezen moogt, eene algemeene verſlagenheid te wege brengen. Wy hebben, zult gy dan zeggen, ſijn ſchrikbarend geruchte met ontroering gehoort, onſe handen zijn ſlap geworden; wy hebben den moed laten zinken, en zijn geheel radeloos: benaeuwtheyt heeft ons aengegrepen, weedom perst ons van alle kanten, als eener (*k*) barender [*vrouwe*].

25. Nergens zijn wy veilig; overal dreigt ons het doodsgevaer. En gaet niet uyt in 't velt, roepen wy daerom de een den anderen toe, noch en wandelt niet op den wegh: want des vyants ſweert is'er, ſchrick van rontomme. Het ziet het 'er overal even verſchrikkelyk uit, en nergens kunnen wy eene plaets van veiligheid vinden.

26. O dochter mijns volcks, volg tog mijnen raed, welken ik u met zoo veel welmeenendheid voorſchrijv, als een Vader aen zijne kinderen doet; vernedert u onder

(*k*) Jer. 4: 31. ende 49: 24. ende 50: 43.

Gods slaende hand, (*l*) gordet eenen sack aen, ende wentelt u in der asschen, verootmoedigt u op het diepst, met een hartelyk berouw over uwe schroomelyke wangedragingen, maeckt u rouwe, gelijk men bedroevd is over het verlies eens eenigen [*soons*,] maekt een seer bitter misbaer: want de Babylonische Alleenheerscher, die vreesselyke verstoorder, die alles verwoesten zal, sal ons snellick overkomen.

De woorden van vs. 26. behelzen eene tusschen beide ingelaschte vermaning van den Propheet. Hy sluit zich zelven allerduidelykst mede in: *de verstoorer zal* ONS *snellelyk overkomen.*

Vs. 27-30. spreekt de HEER tot onzen Propheet: verklarende dat onze JEREMIAS zich van zijnen plicht trouwelyk gekweten had, in het waerschouwen en vermanen van het volk, maer dat de Joden zich tegen dit alles verhard, en geheel onverschoonbaer gesteld hadden.

27. Ick heb u onder de Joden, welke Ik oulings tot mijn volck had aengenomen, gestelt [*tot*] eenen wachttoren, of *tot een toetssteen*, om de denk- en handelwijs der Joden nauwkeurig te toetsen. Ik heb u ten dien einde gesteld [*tot*] of *in* eene vestinge, dat is binnen Jerusalem, op welke Stad zy, als op eene onverwinbare vesting, vertrouwden: op dat gy haren wegh en handelingen soudet weten ende proeven, of, *en gy hebt geproefd*, gy hebt u in dezen opzichte, zeer getrouwelyk van uwen plicht gekweten.

28. Gy hebt bevonden dat de boosheid ten hoogsten toppunte geklommen zy. Sy zijn immers alle de afvalligste der afvalligen, het allerschroomelykst bederv is algemeen geworden. Zy zijn alle even wederspannig, wandelende [*in*] achterklap, en lasterende My, zoo wel als hunne naesten. Er is onder hen geen goud van oprechte Godsvrucht te vinden, sy zijn geheel (*m*) koper ende yser: sy zijn altemael verdervers.

De

(*l*) Jer. 4: 8. (*m*) Ezech. 22: 18.

De spreekwijzen zijn ontleend van de goudsmeden, die de metalen toetsen. Het goud is doorgaends min of meer vermengd, met ertsen van minder waerde. Maer by de Joden was in het geheel geen goud van ware Godsvrucht. Zy waren geheel *koper en yzer*, van wegen hunne verharding in de boosheid; *zy waren altemael verdervers* en boosdoeners, en die weinigen die God in waerheid vreesden, hielden zich schuil, en durvden 'er niet voor uitkomen.

29. De blaesbalck is verbrandt, het loot is van 't vyer verteert: alle zedelyke middelen, ter verbetering van de verdorvene Joden aengewend, zijn geheel vruchteloos geweest: te vergeefs heeft [*de smelter*] soo vlijtiglick gesmolten, alle de pogingen der Propheten hebben niets kunnen uitwerken, dewijle de boose niet afgetrocken en zijn, dewijl het schuim der boosheid niet uit hun midden is wech gedaen.

30. Men noemtse (*n*) een verworpen silver, dat is eene ertsstof, welke de gedaente van zilver vertoont, maer in de daed niets behelst dan lood en schuim; als zoodanig zullen de Joden openbaer worden: want de HEERE heeftse verworpen, omdat zy, onder alle hunne geveinsde vertooningen van uiterlyke Godsdienstigheid, geheel ondeugend zijn.

(*n*) Jes. 1: 22.

HET VII. KAPITTEL.

Hier begint eene nieuwe Prophetische Redevoering, welke zich uitstrekt tot het einde van Kap. X.

MEn vraegt, wanneer de Propheet deze redevoering gehouden hebbe? Gemeenlyk stelt men dit geschied te zijn, ten tijde van Koning JOSIAS, en wel na de Hervorming welke die Vorst had ingevoerd; toen de plechtige Godsdienst in den Tempel verricht werd, en des HEEREN Wet in ieders handen was, Kap. 7: 4. 8: 8. Maer de gedachten der gener, die hier aen het begin der regeering van JOJAKIM denken, schijnt ons wel zoo aennemelyk.

A. Er komen, in deze redevoering, eenige dingen voor, welke op den tijd van Koning JOSIAS niet wel schijnen te passen. Indien de Propheet deze Leerrede had uitgesproken na de Hervorming, door den gemelden Vorst ingevoerd, zou hy geen grond gehad hebben, om over de algemeenheid van de afgodery te klagen; maer hier wordt een tijd bedoeld, daer de afgodery gepleegd werd, niet alleen in de steden van Juda, maer ook op de straten van Jerusalem, en zelvs in den Tempel, Kap. 7: 17, 30. Ook past het in het geheel niet op den tijd van Koning JOSIAS, dat de Joden hunne kinderen, in het dal des zoons van Hinnom, met vuur verbrandden Kap. 7: 31, daer die Godvruchtige Vorst deze grouwzame gewoonte had afgeschaft 2 Kon. 23: 10.

B. Kap. 26. verhaelt de Propheet, hoe de Vorsten, de Priesters, en het volk der Joden, hem ter dood veroordeeld hadden, omdat hy in het voorhov van den Tempel bedreigd had, dat het zelvde Heiligdom, met de Stad Jerusalem, geheel zou verwoest worden. Maer soortgelijk eene bedreiging deedt hy, in het voorhov

van

van den Tempel, door die Prophetische redevoering, welke wy thans voor handen hebben Kap. 7—10. Het is derhalven meer dan waerschijnlyk, dat deze redevoering Kap. 26. bedoeld worde; en die redevoering is geschied, in het begin der regeering van JOJAKIM Kap. 26: 1.

Wy meenen, uit het een en ander, te mogen besluiten, dat deze Prophetische Leerrede, vervat Kap. 7—10, niet ten tijde van den braven Koning JOSIAS, maer in het begin der regeering van Koning JOJAKIM gehouden zy.

Het geschiedde in het voorhov van den Tempel, by eene plechtige gelegenheid, wanneer de Joden van alle kanten te Jerusalem waren zaemgevloeid, om den Godsdienst in den Tempel te verrichten.

Het hoofdoogmerk van deze Leerrede was, om het ydel vertrouwen der Joden op den Tempel, en de belovten der valsche Propheten, te beschamen, en het volk over het schromelykst bederv der zeden te bestraffen, onder bedreiging van eene geheele verdelging des Koningrijks, door de Chaldeeuwen. — Na den dood van Koning JOSIAS, schijnen de Joden, in het begin der regeering van JOJAKIM, wederom moed te hebben opgevat, omdat 'er een verbond gesloten was met den Koning van Egypte 2 Kon. 23: 34, 35, en zich van nieuws aen de afgodery geheel te hebben overgegeven.

In dit 7de Kapittel onderscheiden wy 5 hoofdbyzonderheden.

I. Eene wederlegging van de ydelheid des vertrouwens, het welk de Joden by zich zelve voedden, vs. 1-7.

II. Eene bedreiging van de verwoesting des Joodschen Koningrijks, tot eene rechtvaerdige straf van 's volks hoogstgaende boosheid, vs. 8-16.

III. Eene billyking van dit geduchte oordeel, vs. 17-20.

IV. Een betoog, dat eene uitwendige vertooning van Godsdienstigheid hun niet met al baten konde, vs. 21-28.

V. Eindelyk wordt de bedreiging der evengemelde oordeelen nader bekrachtigd, vs. 29-34.

1. Het woort, dat tot Jeremia, door eene buitengewoone openbaring geschiet is, onmiddelyk van den HEERE zelven, seggende:

2. Staet in de poorte des voorhovs van des HEEREN huys, ende roept aldaer, terwijl het volk zich in den Tempel verzamelt, dit woort met luider stemme uyt: ende segt, Hooret des HEEREN woort, met de vereischte aendacht en eerbied, o gantsch Juda, die thans, by deze plechtige gelegenheid, van alle kanten zijt zamengevloeid, gy alle die nu door dese poorten, in het voorhov van den Tempel ingaet, om den HEERE aen te bidden.

3. Soo seyt de HEERE der heyrscharen, de oneindige Maker van het gansch Geheelal, die het bewind voert over alle geschapene wezens: de Godt Israëls; die Jacobs nakomelingen, aen Sinai, tot het volk van zijn byzonder eigendom heeft aengenomen: (*a*) Maket uwe wegen ende uwe handelingen goet, verbetert uw gedrag, en bekeert u oprechtelyk tot mijnen dienst: so sal ick ulieden doen woonen in dese plaetse, en dan hebt gy in het geheel niet te vreezen, dat gy uit dit gezegend land zult verbannen worden. Dusdoende zult gy mijne geduchte oordeelen, welke Ik u reeds meermalen heb laten bedreigen, nog kunnen afwenden, om integendeel gerust en voorspoedig in Kanaan mogen leven.

4. En vertrouwet u niet op valsche woorden, vleit u niet met eene ongegronde hoop, bedriegt u niet met ydele overleggingen, seggende met veel drivt en ophef: Des HEEREN Tempel, des HEEREN Tempel, des HEEREN Tempel, zijn dese gebouwen, welke wy thans voor onze oogen hebben. De Tempel des HEEREN is in het midden van ons, en derhalven God heeft ons nog niet verbannen uit dit land, alwaer Hy zijnen zetel gevestigd heeft.

5. Maer

(*a*) ond. vs. 5. ende 18: 11. ende 26: 13.

5. Maer indien gy uwe wegen ende uwe handelingen waerlick sult goet maken en uw gedrag verbeteren, door het zelve nae het voorschrivt van mijne wet in te richten: indien gy waerlick sult (*b*) recht doen tusschen den man ende tusschen sijnen naesten, en alle onrecht en verdrukking uit uw midden wechdoen:

6. Den vreemdelingh, weese, ende (*c*) weduwe, of andere weerloze personen, niet en sult verdrucken, ende geen (*d*) onschuldigh bloet in dese plaetse vergieten: ende andere goden niet en sult nawandelen, ulieden ten quade, en om uw eigen verderv te berokkenen:

7. So sal ick u in dese plaetse, in 't gezegend lant Kanaan, dat ick uwen vaderen gegeven hebbe gerust en voorspoedig doen woonen van eeuwe tot eeuwe.

8. Mijne vermaning, om u niet langer met eene ongegronde hoop te vleijen, of met ydele overleggingen te bedriegen, is hoogst noodzakelyk. Siet gy vertrouwet u op valsche woorden, die geen nut en doen. Gy laet u door de belovten van valsche Propheten misleiden, waerby gy te jammerlyk bedrogen zult uitkomen.

9. Sult gy stelen, dootslaen, ende overspel bedrijven, ende valschelick sweeren, ende Baal roocken, ende andere goden nawandelen, die gy niet en kennet, en van vreemde volken hebt overgenomen?

10. Ende [*dan*] komen ende staen voor mijn aengesichte in dit huys, dat nae mijnen name genoemt en tot mijnen dienst geschikt is, ende onder dat alles nog seggen, Wy zijn verlost en hebben voor geen kwaed te vreezen? zou eene geveinsde vertooning van Godsdienstigheid, onder het plegen van allerlei boosheid, u eenigzins kunnen baten? zoudt gy u straffeloos overgeven, om alle dese grouwelen te doen, onder het schijnheilig dekkleed van geveinsde Godsdienstigheid?

(*b*) Jer. 5: 28. (*c*) Jes. 10: 1, 2. (*d*) Jes. 59: 7.

11. Is dan dit huys, dat nae mijnen name genoemt en tot mijnen dienst gefchikt is, in uwe oogen en nae uwe verbeelding, gefchikt om eene (*e*) fpeloncke der moordenaren te zijn? fiet, ick hebbe [*het*] oock met afgrijzen gefien, en zal ook zulk een fnood bedrijv niet ongeftraft laten, fpreeckt de HEERE.

De laetfte woorden van vs. 10. kunnen ook tot vs. 11, gebracht worden, op deze wijs: „ *om* of van wegen *alle* „ *deze grouwelen te doen, is dit huis, het welk nae mijnen naem* „ *genoemd is, in uwe oogen een fpelonk der moordenaren*," dat is, naedien gy alle die gemelde grouwelen bedrijvt, en evenwel onder dit alles den fchijn wilt hebben, van godsdienstig te wezen, moet gy in de verbeelding ftaen, dat de Tempel, in plaets van eene vergadering der Godvruchtigen te wezen, gefchikt is tot een fpelonk van moordenaren en allerlei deugnieten; zulk een wangedrag kan ik niet ongeftraft laten. *Ik zie* het, met oogen van gramfchap.

In de Uitbreiding hebben wy ons nae deze waerneming eenigermate gefchikt. — Volgens onze vertaling, welke de woorden *om alle deze grouwelen te doen*, tot vs. 10. gebracht heeft, is de meening deze: „ wy zijn verlost, en zullen, „ onder het uiterlyk waernemen van den plechtigen Gods- „ dienst, vrede en voorfpoed genieten, om in zulk een „ wangedrag te onverbeterlyker voort te gaen."

12. Ik zal deze Stad, met den Tempel, op welken gy uw ydel vertrouwen vestigt, door de Chaldeeuwen laten verwoesten, en daer mede even eens handelen, als Ik voorheen gedaen heb met Silo, de oude verblijvplaets van den Tabernakel. Want gaet nu henen nae mijne plaetfe, de voorige plaets van mijnen plechtigen eerdienst, die te Silo was, alwaer ick mijnen name in 't eerfte hadde doen woonen: waer ik eerst, ten tijde van Jofua, mijnen Tabernakel gevestigd had Jof. 18: 1, ende fiet (*f*) wat ick daer aen gedaen hebbe, van wegen de boofheyt mijns volcks Ifraëls.

De

(*e*) Matth. 21: 13. Marc. 11: 17. Luc. 19: 46. (*f*) 1 Sam. 4: 11. Pfalm 78: 60.

De HEER had Silo, de verblijvplaets van den Tabernakel verlaten, en deze zijne wooning naer elders overgebracht. Het leger der Israëlieten, die de Verbonds-ark hadden met zich gevoerd, werd door de Philiſtijnen geſlagen, en de Ark gevangen genomen; en ſchoon dit zichtbaer teeken der Godlyke tegenwoordigheid naderhand werd te rug gebracht, is het evenwel nooit weder te Silo gekomen. Dit geſchiedde *van wege de boosheid des volks Israëls*, byzonder om de godloosheid der Priesteren HOPHNI en PINEHAS 1 Sam. 2-4. — Zelvs was Silo, by de verwoesting van het Rijk der X ſtammen, in de handen der Asſyriers gevallen.

Aen dit Silo moesten de Joden zich ſpiegelen, en 'er uit leeren, dat ook de Tempel te Jeruſalem hen niet zou kunnen bevrijden, van het oordeel der verwoesting, het welk zy door hunne grouwelen zoo rechtvaerdig verdiend hadden.

13. Ende nu, nu zal Ik met Jeruſalem en den Tempel even eens handelen, als Ik voorheen met Silo en den Tabernakel gehandeld heb; om dat gylieden alle deſe grouwzame wercken doet, ſpreeckt de HEERE: ende ick tot u ter uwer waerſchouwing geſproken hebbe, (*g*) vroegh op zijnde, door mijne Propheten, die u uit mijnen naem naerſtig ende onvermoeid vermaend hebben, ſprekende uit mijnen naem, maer gy niet gehoort en hebt, ende ick u (*h*) geroepen heb tot bekeering, maer gy niet geantwoordt en hebt, u in de boosheid verhardende:

14. So ſal ick aen dit huys, dat nae mijnen name genoemt, aen dezen Tempel, die tot mijnen plechtigen eerdienst geſchikt is, daer op gy vertrouwet, u inbeeldende, dat gy veilig wezen zult omdat de Tempel in uw midden is, ende aen deſe plaetſe, die ick u ende uwen vaderen gegeven hebbe, aen dit ganſche land, even eens doen, gelijck als ick aen Silo gedaen hebbe. Ik zal den Tempel door de Chaldeeuwen laten

(*g*) 2 Chron. 36: 15. ond. vs. 25. ende 11: 7. &c. (*h*) Spr. 1: 24. Jeſ. 65: 12. ende 66: 4.

verwoesten, en dit gansche land in hunne handen overgeven.

15. Ende ick sal ulieden van mijn aengesichte wechwerpen: door u uit Kanaan te verbannen, en naer Babel gevangelyk te laten wechvoeren, gelijck als ick alle uwe broederen, die het Rijk der X stammen uitmaekten, het gantsche zaet Ephraims, wechgeworpen hebbe, en in ballingschap verzonden naer Assyrien.

16. Gy dan Jeremias, dit voegde 'er de HEER in die zelvde Openbaring by, en (*i*) bidt niet voor dit volck, dat Ik mijne gramschap afwende, ende en heft geen geschrey noch gebedt voor hen op, uwe krachtigste gebeden zouden niet met al helpen kunnen, noch en loopt my niet aen, als wildet gy, door aenhoudende gebeden, op My geweld doen: want ick en sal u niet hooren. Mijn besluit om Jerusalem en den Tempel te doen verwoesten, en de Joden naer Babel te verbannen, is onherroepelyk, indien zy zich blijven verharden.

17. Alle redelyke wezens zullen mijne wegen moeten billyken, daer de hoogstgaende boosheid der Joden algemeen en onverbeterlyk is. Dit zult gy Jeremias ook erkennen moeten, dat Ik rechtvaerdig ben in mijne oordeelen. En siet gy niet wat sy openlyk en onbeschaemd doen in de steden van Juda, ende op de straten van Jerusalem? Allerwegen wordt de grouwzaemste afgodery onbeschaemd gepleegd.

18. Ouden en jongen zijn yverig bezig in den afgodsdienst. Elk brengt nae zijn vermogen het zijne toe, om de afgoden te vereeren. (*k*) De kinderen lesen hout op, ende de vaders steken het vyer aen, ende de wijven kneeden den deegh: om gebeelde koecken, vercierd met de afbeelding der gewaende Godheden, te maken voor (*l*) de Maen, de Melecheth, of Koninginne des hemels, ende even zoo zeer beyveren zy zich, om anderen valsch genaemden goden dranckoffe-

(*i*) Exod. 32: 10. Jer. 11: 14. ende 14: 11. (*k*) Jer. 44: 19.
(*l*) Jes. 65: 11. Jerem. 8: 2. ende 19: 13. ende 44: 19.

offeren te offeren, om my verdriet aen te doen en als te tergen.

19. Maer kunnen zy My den rechtvaerdigen Richter, voorbedachtelyk en met eene opgehevene hand tergen, zonder hun eigen verderv te berokkenen? Doen ſy my verdriet aen, ſpreeckt de HEERE? en [*doenſe 't*] henſelven niet aen? zal zulk een wangedrag niet uitloopen tot hun verderv en ſmerten, (*m*) tot beſchaminge haers aengeſichts?

20. Daerom ſeyt de Heere HEERE alſoo; Siet, mijn toorn ende mijne grimmigheyt ſal uytgeſtort worden over deſe plaetſe, over de menſchen, ende over de beeſten, ende over 't geboomte des velts, ende over de vrucht des aerdrijcks: ende ſal als een vuur branden, ende niet uytgebluſcht worden. De geduchte uitwerkſels van mijne lang getergde gramſchap zullen niet kunnen geſtuit worden. Het geheele Joodſche land met alles wat 'er in is, menſchen, beesten, boomen en planten, zal door de Chaldeeuwen ten eenemael verwoest worden.

21. De uitwendige vertooning van uwe geveinsde Godsdienstigheid zal u niet kunnen verſchoonen. Soo ſeyt de HEERE der heyrſcharen, de Godt Iſraëls: (*n*) Doet uwe brand-offeren tot uwe ſlacht-offeren, vermenigvuldigt uwe offeranden zoo veel gy wilt, ende etet vleeſch. Gy zult 'er My niet mede behagen kunnen, en 'er geen ander nut van hebben, dan dat gy vleesch etet.

De HEER wil met één woord zeggen, dat de Joden zich by Hem, met alle hunne offeranden, hoe talrijk en kostbaer zy ook wezen mogten, niet konden veraengenamen; en dat zy 'er voor zich zelven geen meerder nut van hebben zouden, dan dat zy vleesch aten. Het was derhalven het zelvde; of zy den HEER offeranden toebrachten, dan of zy het vleesch zelvs aten. In dien zelvden zin zegt de HEER, ik heb lust tot weldadigheid en niet tot offer Hoſ. 6: 6. en

(*m*) Jeſ. 65: 13. (*n*) Jeſ. 1: 11. Jer. 6: 20. Amos 5: 21.

SAMUEL, tot Koning SAUL: gehoorzamen is beter dan offer, opmerken dan het vette der rammen 1 Sam. 15: 22.

22. Want ick en hebbe met uwe vaderen, ten dage als ickſe uyt Egyptenlant uytvoerde, niet geſproken, noch hen geboden van ſaken des brand-offers ofte ſlacht-offers.

23. Maer deſe ſake hebbe ick hen geboden, ſeggende, (*o*) Hooret nae mijne ſtemme, (*p*) ſo ſal ick u tot eenen Godt zijn, u mijne byzondere gunst en beſcherming doen ondervinden, ende gy ſult my tot een volck van mijn byzonder eigendom zijn: ende wandelet in al den wegh, dien ick u gebieden ſal, op dat het u wel gae.

God zelvs had de offeranden, en alle plechtigheden van den Levitiſchen ſchaduwdienst, uitdrukkelyk bevolen, en omſtandig voorgeſchreven. Hoe kan derhalven de HEER ter dezer plaets, tot het Joodſche volk zeggen, dat hy hunnen Vaderen, by de uitvoering uit Egyptenland, niet geſproken of geboden had, van de zaek der offeranden? — Maer deze verklaring moet niet volſtrektelyk worden opgevat. De HEER wil alleenlyk dit zeggen, dat hy *niet alleen* geſproken en geboden had, van zaken de offeranden betreffende, maer ook van zedelyke voorſchrivten; dat het gehoorzamen van de zedelyke wet het meest wezenlyk gedeelte van den Godsdienst uitmaekt; dat de ſchaduwachtige plechtigheden ſlechts een ſoort van aenhangſel uitmaekten, geſchikt naer de toenmalige omſtandigheden; en dat derhalven de uitwendige plechtigheden, den hoogen God, zonder hartelyke gehoorzaemheid aen de zedelyke wet, met geene mogelykheid behagen konden. Deze verklaring was hier in het verband van zaken ongemeen geſchikt, om Israël onder het oog te brengen, dat zy vergeevsch vertrouwden op den Tempel, en hunnen ſchaduwachtigen Godsdienst, naedien zy, onder eene uiterlyke vertooning van Godsdienstigheid, allerlei grouwelen bedreven, vergel. vs. 8-11.

24. Doch hoe duidelyk Ik uwen Vaderen, van de ver-

los-

(*o*) Deut. 6: 3. (*p*) Exod. 19: 5. Lev. 26: 12.

losfing uit Egypte af, hunnen plicht heb voorgeschreven, en hen daertoe met de meest uitlokkende belovten aengemoedigd, sy en hebben naer mijne geboden niet gehoort, noch hare oore met eerbied en onderwerping tot My geneygt, maer integendeel zy hebben gewandelt in de raetslagen, in 't (q) goetduncken hares boosen herten: zy hebben hun gedrag ingericht, naer de onstuimige begeerlykheden van hunne booze harten, verg. Kap. 3: 17, ende (r) sy zijn achterwaerts gekeert, ende niet voorwaerts. Zy hebben zich hardnekkig tegen My aengekant, op soortgelijk eene wijs, als halstarrige ossen plegen te doen, die terug dringen, en weigeren zich aen het juk te onderwerpen.

25. Van dien dage af, dat uwe vaders uyt Egyptenlant zijn uytgegaen, tot op desen dagh, so heb ick alle mogelyke zedelyke middelen aengewend, om u tot mijnen dienst te bewegen, maer over het algemeen zijn zy geheel vruchteloos geweest. Van tijd tot tijd heb ik tot u gesonden alle mijne knechten, de Propheten, om u te onderwijzen, te waerschouwen en te vermanen. Ik heb allen yver aengewend om u te verbeteren, dagelicks vroegh op zijnde, by aenhoudendheid niets onbeproevd latende, om u tot mijnen dienst uittelokken, ende sendende geduurig Propheten op Propheten.

26. Doch dit alles heeft by de hardnekkige Joden niets kunnen uitwerken; sy en hebben nae my en mijne bevelen niet gehoort, noch hare oore met eerbied en onderwerping geneygt naer mijne vermaningen door den mond mijner Propheten: maer sy hebben haren (s) necke verhardet, en zich in de boosheid verstokt; zy zijn zelvs van kwaed tot erger overgeslagen, de boosheid van het tegenwoordig geslacht is ten hoogsten toppunte geklommen, sy hebben 't erger gemaeckt dan hare vaders.

Vs. 26. begint de HEER *zijne tael te richten, onmiddelyk tot den Propheet* JEREMIAS, *in eene beschrijving van de hoogst-*

(q) Jer. 3: 17. ende 16: 12. (r) Jer. 2: 27. ende 32: 33. (s) Nehem. 9: 17, 29. Jer. 17: 23. ende 19: 15.

gaende boosheid der toenmalige Joden. Deze aenspraek aen JEREMIAS *gaet voort tot vs.* 34.

27. Oock sult gy alle dese woorden, van waerschouwing en vermaning, welke Ik thans in uwen mond leg, tot hen spreken, maer sy en sullen nae u niet hooren: zy zullen uwe woorden, met smaed en verachting, in den wind slaen: gy sult wel tot hen als uit de keele, met allen ernst en aendrang roepen, maer sy en sullen u niet antwoorden, en op uwe woorden in het geheel geen acht geven.

28. Daerom segt tot hen; Dit is het meer dan heidensch volck, dat nae de stemme des HEEREN sijns Godts niet en hoort, ende de (*t*) tucht niet aen en neemt, maer alle vermaningen in den wind slaet; (*v*) de waerheyt, de trouw, de deugd, en Godsvrucht is ondergegaen en verloren, ende uytgeroeyt van haren monde, zoodat men 'er zelvs den naem niet meer van noemen hoort.

29. (*x*) Scheert uw hoofthayr af, [*o Jerusalem,*] zoo gelastte de HEER my verder tot Zion te zeggen, ende werpt het wech, tot een teeken van eene zeer groote rouwe, ende verheft eene treurige weeklage op de hooge plaetsen: want de HEERE heeft het geslachte sijner verbolgenheyt, het tegenwoordig diep verdorven geslacht der Joden, tegen het welk zijne gramschap geweldig ontstoken is, verworpen ende verlaten. Het zal in de handen der Babyloniers worden overgegeven, en Ik zal hun geenen bystand verleenen.

30. Want de kinderen van Juda hebben by aenhoudendheid, en in den sterksten nadruk gedaen, dat quaet is in mijne oogen, spreeckt de HEERE: sy hebben zich niet vergenoegd met de afgoden, in de bosschen en op de hooge plaetsen te dienen, maer zelvs is de boosheid zoo ver gegaen, dat zy deze hare verfoeysselen gestelt hebben in den Heiligen Tempel, het huys, dat nae mijnen name genoemt, en tot mijnen plechtigen

(*t*) Jer. 5: 3. (*v*) Jer. 5: 1. (*x*) Job 1: 20. Jes. 15: 2. Jer. 16: 6.

gen eerdienst gefchikt is, om dat op de grouwzaemste wijs te verontreynigen, vergel. 2 Kon. 21: 4.

31. Ende sy hebben gebouwt de (y) hoogten van Topheth, dat in den dale des soons Hinnoms is, en op die onreine plaets altaren opgericht, om de grouwzaemste en meest onmenschelyke offeranden te verrichten 2 Kon. 21: 3. 23: 10, om hare sonen ende hare dochteren met vyer, ter eere van den Moloch, te verbranden: het welcke ick niet en hebbe geboden, nochte in mijn herte is opgekomen, maer my tot eenen allergrootsten grouwel geweest is.

32. Daerom siet, de dagen komen, spreeckt de HEERE, dat het niet meer sal geheeten worden Topheth, nochte dal des soons Hinnoms, maer Moortdal, of het dal der verslagenen, omdat de verslagenen aldaer zullen begraven worden: ende sy sullense in Topheth begraven, om of *tot* dat 'er geene plaetse en sal zijn, de verslagene zullen aldaer begraven worden, maer 'er zullen 'er zoo vele wezen, dat ze daer niet alle kunnen geborgen worden. Zy, die in en rondom Jerusalem, door de Chaldeeuwen staen verslagen te worden, zullen in het dal van Topheth, zoo veel de plaets toelaet begraven worden.

33. (z) Ende de overige doode lichamen deses volcks sullen, wanneer het dal van Topheth vol is, onbegraven blijven liggen, zoo dat zy den gevogelte des hemels, ende den gedierte der aerde tot spijse zijn: ende niemant en salse afschricken.

34. (a) Ende ick sal uyt de steden van Juda, ende uyt de straten van Jerusalem doen ophouden de stemme der vrolickheyt ende de stemme der vreugde, de stemme des bruydegoms, ende de stemme der bruyt, met allerlei soort van vreugde-teekenen: want het lant sal van menschen ontledigd, en (b) tot eene verwoestinge worden.

(y) 2 Kon. 23: 10. Jer. 2: 23. ende 19: 5, 6. (z) Deuter. 28: 26. Jer. 34: 20. (a) Jes. 24: 7, 8. ond. 16: 9. ende 25: 10. Ezech. 26: 13. Hos. 2: 10. (b) Jer. 6: 8.

HET VIII. KAPITTEL.

De drie eerste versen zou men al zoo voegzaem, tot het voorige Kapittel gebracht hebben, als behelzende een vervolg der bedreiging, welke Kap. 7: 32. begonnen was. — Het overige van dit Kap. behelst twee hoofdzaken. I. Eene beschrijving van de hardnekkige verstokking der Joden, in de snoodste booshaden vs. 4-9. II. Eene bedreiging van de meest geduchte oordeelen vs. 10-22.

1. TEr selver tijt, wanneer de evengemelde slagting onder het Joodsche volk, zal plaets hebben Kap. 7: 32-34, spreeckt de HEERE, sullen de Chaldeeuwen op eene vreesselyke wijs woeden, en heilig noch onheilig sparen. Zelvs zullen sy de beenderen der Koningen van Juda, ende de beenderen harer Vorsten, ende de beenderen der Priesteren, ende de beenderen der Propheten, ende de beenderen der inwoonderen van Jerusalem, uyt hare graven uythalen: de Chaldeeuwen zullen zelvs de graven, welke anders voor onschendbaer gehouden worden, omreeren, en 'er de beenderen uit smijten, om naer schatten en kostbaerheden te zoeken. Vergel. JOSEPHUS *Antiq. Jud.* l. 13. c. 15.

2. Ende de Chaldeeuwen zullen die beenderen niet wederom begraven, maer sy sullense uytspreyden voor de sonne, ende voor de mane, ende voor het gantsche heyr des hemels; die sy, als Godheden, geeerd en lief gehadt, ende die sy (*a*) gedient, ende die sy nagewandelt, ende die sy gesocht hebben, ende voor dewelcke sy sich nedergebogen hebben: sy en sul-

(*a*) Jer. 7: 18. ende 19: 13.

ſullen niet verſamelt nochte op nieuw begraven worden; tot miſt op den aerdbodem ſullenſe zijn.

De afgodiſche Joden hadden, in naevolging der blinde heidenen, de zon, de maen, en het ganſche heir der hemelen gediend. — De opeenſtapeling der uitdrukkingen, welke zy *liev gehad*, *gediend*, *nagewandeld*, *gezocht*, *en voor welke zy zich nedergebogen hebben*, diend om de ſterke zucht der Joden, en hunne verbazende gehechtheid aen den afgodsdienst, afteteekenen.

3. Ende die Joden, die de algemeene ſlagting ontkomen, zullen op de meest duldelooze wijs mishandeld worden, zoodanig dat zy tot woede en wanhoop vervallen zullen, de doot ſal voor 't leven verkoren worden, by 't gantſche overblijfſel der overgeblevenen uyt deſen booſen geſlachte: zy zullen wenſchen dat zy in de algemeene ſlagting mede waren omgekomen, in alle de plaetſen der overgeblevenen, daer ickſe henen gedreven ſal hebben, ſpreeckt de HEERE der heyrſcharen, zullen zy, die voor het aengezicht der Chaldeeuwen gevloden zijn, tot woede en wanhoop overſlaen. Het leven zal hun bitter wezen.

4. Segt wijders tot hen, gy Jeremias mijn Propheet; Soo ſeyt de HEERE, of zoo *ſprak* de HEER tot my in die zelvde openbaring: Sal men vallen, ende niet wederopſtaen? ſal men afkeeren, ende niet wederkeeren? Immers neen. Elk die gevallen is, zal zijn best doen om wederom op te ſtaen; en elk, die van zijn huis of van den rechten weg is afgekeerd, zal zich benaerſtigen om weder te keeren. Maer geheel anders handelen de Joden; zy blijven in hunnen afval liggen, en volharden in hunne afkeeringen.

5. Waerom keert [*dan*] dit hardnekkig volck, het welk te Jeruſalem woont, af [*met*] eene altoosduerende afkeeringe, zonder dat zy immer eenig voornemen of eenige begeerte hebben, om tot My, van welken zy zoo ſchandelyk zijn afgekeerd, boetvaerdig weder te keeren? ſy houden vaſt aen bedrogh, zy blijven by

de geveinsde vertooning van Godsdienstigheid, maer sy weygeren met hun hart tot My weder te keeren.

6. Ick hebbe, om de zaek als Richter wel en nauwkeurig te onderzoeken, aendachtig geluystert ende scherp toegehoort, om hunne woorden en bedrijven na te gaen, maer Ik heb niets goeds kunnen ontdekken, sy spreken dat niet recht en is, maer maken de boosheid hunner harten, met hunne woorden openbaer, daer en is niemant, die berouw hebbe over sijne boosheyt, seggende, Wat heb ick gedaen? zy zijn alle even onverbeterlyk en verhard in het kwaed; een yeder keert sich om in sijnen loop, en tot zijnen gewoonen weg, om allerlei godloosheid breidelloos te plegen, gelijck een onbesuyst peert in den strijt, het welk niet te temmen is.

7. Selfs een oyevaer aen den hemel, weet sijne gesette tijden, ende een tortelduyve, ende kraen, ende swaluwe, nemen den tijt harer aenkomste waer: deze vogelen nemen den rechten tijd waer, om te gaen en te komen, maer mijn volck, het welk Ik wijzer gemaekt heb dan het gevogelte des hemels, en (b) weet het recht des HEEREN niet, zy nemen den tijd der bekeering niet in acht, om het *recht* en de wraek van den opperften Richter te ontwijken.

8. Hoe kwalyk segget gy dan, Wy zijn wijs, ende de wet des HEEREN is by ons, daer gy de grootste dwaesheid openbaer maekt, en geenen den minsten acht slaet op Gods geboden? Zelvs is de wijsheid ook van de Schrivtgeleerden geweken, Siet, waerlick, te vergeefs werckt of *brengt leugens* voort de valsche penne der Schriftgeleerden, die valsche verklaringen maken van de Wet.

9. De zoogenaemde wijse zijn, nadat de valschheid van hunne voorgevens ontdekt was, beschaemt geworden, verschrickt, ontroerd, verbijsterd, ende gevangen of be-

(b) Jer. 5: 4, 5.

bedrogen uitgekomen: Siet, ſy hebben des HEEREN woort, het eenige richtſnoer van hunnen wandel, verworpen, en daerop in het geheel geenen acht gegeven, wat wijſheyt ſouden ſy dan hebben daer zy geheel verdwaesd zijn?

10. Daerom ſal ick hare (c) wijven aen andere geven, hare ackeren aen [*andere*] beſitters; want (d) van den kleynſten aen tot den grootſten toe, (e) pleegt een yeder van hen gierigheyt: van den Propheet aen tot den Prieſter toe, welker ambt het medebrengt, om het volk te onderwijzen en te vermanen, bedrijft een yeder van hen valſcheyt. Het bederv der zeden is algemeen geworden, en tot allerlei rangen van menſchen doorgedrongen.

11. Ende ſy geneſen de breucke der dochter mijns volcks op 't lichtſte, door het volk wijs te maken, dat zy voor geen kwaed te vreezen hebben, ſeggende, Vrede, vrede, rust en voorſpoed zult Gy beſtendig genieten: doch daer en is geen vrede, niets dat naer rust en voorſpoed gelijkt. Vergel. Kap. 6: 14.

12. (Tegen de allerduidelykſte proeven van mijn rechtvaerdig ongenoegen aen, gaen zy hårdnekkig voort, met het volk zorgeloos te maken. Zijn ſy beſchaemt, om dat ſy grouwel bedreven en het volk misleïd hebben? wanneer zy by de uitkomst ontdekt worden bedriegers te zijn? Niets minder dan dit. Zy gaen onbeſchaemd voort, met te verzekeren dat het niet tot het uiterſte komen zal;) ja ſy ſchamen ſich in 't minſte niet, ende en weten niet ſchaemroot te worden, al worden zy nog zoo blijkbaer geleugenſtraft: daerom ſullen ſy, by de inneming en verwoesting van Jeruſalem door de Chaldeeuwen, vallen onder de vallende, ter tijt harer beſoeckinge ſullen ſy ſtruyckelen, en onder de verſlagenen nedervallen, ſeyt de HEERE.

13. Ick ſalſe voorſeker wechrapen en geheel verteeren, ſpreeckt de HEERE: daer en zijn geene

(c) Jer. 6: 12. (d) Jerem. 6: 13, 14, 15. (e) Jeſ. 56: 11.

druyven aen den (*f*) wijnſtock, noch geen vijgen aen den (*g*) vijgeboom, ja het bladt is afgevallen; het is een tijd van algemeene ſchaersheid, ende [*de geboden, die*] ick hen gegeven hebbe, die overtreden ſy.

Daer zijn geene druiven aen den wijnſtok, noch geen vijgen aen den vijgeboom, ja het blad is afgevallen. — Hier ſchijnt de ſchaersheid en de hongersnood te worden afgeteekend, welke de belegering van Jeruſalem zou te weeg brengen. Anders zou men het zinbeeldig van de Joden zelve verſtaen kunnen; voor zoo ver het ganſche land van volk zou ontbloot worden.

Maer de laetſte woorden zijn donkerer. — Onze Overzetters verſtaen het, van de hardnekkige boosheid der Joden, te midden van Gods geduchte oordeelen; en lasſchen 'er daerom de woorden, *de geboden* enz., tusſchen beide in. Eigenlyk ſtaet 'er: *Ik zal hun geven, die hen overtreden zullen.* Het Hebreeuwſche woord *overtreden* vertaeld, zegt eigenlyk het opzwellen van eene overſtromende rivier; en kan daerom zeer eigenaertig worden overgebracht, tot de invallen van een vyandig leger, het welk het ganſche land als overſtroomt, en alles wechvoert. — De meening is derhalven deze, en dit ſtrookt ook veel beter met het verband der zaken, dat de HEER de Chaldeeuwen zou doen komen, om het Joodſche land, als een watervloed, te overſtroomen.

14. Er zal eerlang een tijd komen, dat gy voor den geweldigen inval der Chaldeeuwen vluchten zult. Waerom zoo zult gy dan de een den anderen toeroepen, blijven wy zorgloos ſitten? (*h*) verſamelt u, ende laet ons ingaen in de vaſte en verſterkte ſteden, ende aldaer ſtille ſwijgen en wanhopig afwachten, wat ons lot wezen zal: Immers heeft ons de HEERE onſe Godt doen ſtille ſwijgen, het zou vruchteloos wezen den vyand wederſtand te bieden. De moed is ons geheel benomen, ende de HEER heeft ons met (*i*) gallewater gedrenckt, en

(*f*) Jeſ. 5: 1, &c. (*g*) Matth. 21: 19. Luc. 13: 6, &c. (*h*) Jer. 4: 5. (*i*) Jer. 9: 15. ende 23: 15.

en ons bitterlyk bedroevd, om dat wy tegen den HEERE zoo grouwzaem en hardnekkig gesondigt hebben.

15. (*k*) Men wacht nae vrede, voorspoed en herstelling van onze zaken, maer te vergeevsch, daer en is niet goets: onze omstandigheden worden hoe langs zoo akeliger. Men heeft, volgens de bedrieglyke belovte van gewaende Propheten, al lang gewacht, nae tijt van genesinge en uitkomst, maer siet, daer is in tegendeel verschrickinge.

16. Van den Noorderkant is de vyand reeds, met eene ontembare woede, in het land gevallen. (*l*) Van Dan af, de Noorder grenspael van het Joodsche land, wort het gesnuyf en het briefschen sijner peerden gehoort; de geduchte ruitery der Chaldeeuwen is reeds in ons land getrokken, het gantsche lant beeft, van het geluyt der brieffchingen sijner stercken paerden: ende sy komen daer henen, en trekken al verder door, dat sy het lant op-eten ende de volheyt of inkomsten van dien, zelvs de sterkste en meest verdeedigbare stadt, ende die daer in woonen. De Chaldeeuwen berooven het gansche land, zy plunderen de steden zoo wel als de dorpen; en gy zijt geheel buiten staet, om tegenstand te bieden.

17. Want siet, ick sende slangen, basiliskken onder ulieden, tegen dewelcke geene (*m*) besweeringe en is: het zal u even zoo min mogelyk wezen, het heirleger der Chaldeeuwen te wederstaen, als u te beveiligen tegen de vergivtige beten van slangen. De Chaldeeuwen zullen overal den dood en de verwoesting met zich voeren, en die sullen u, even als vergivtige en ontembare slangen, doodelyke wonden bijten, spreeckt de HEERE.

Vs. 18-23. *voert de Propheet het woord; verzekerende, dat de geheele ondergang van het Joodsche Koningrijk vastelyk besloten ware, en dat 'er voor hem derhalven niets anders overbleev, dan kermen en treuren.*

(*k*) Jer. 14: 19. (*l*) Jer. 4: 15. (*m*) Psalm 58: 5, 6.

18. Mijne verquickinge is in droefheniſſe: daer de ondergang van het Joodſche Koningrijk vastelyk beſloten is, van wege de hardnekkigheid des volks, kan ik nergens eene vertroosting vinden. Ik geev my geheel over aen het weenen en treuren, mijn herte is flaeuw in my, en afgemat van droevheid.

19. Siet, de ſtemme des geſchreys en des geklaegs der dochter mijns volcks is uyt ſeer verren lande: zy brengen hunne klachten by den Koning van Egypte, en zoeken hulp by dien Vorst, tegen de Babyloniers. Het is als of ik de Joodſche gezanten, in verre landen, in Egypte, hunne klachten en verzoeken aen Pharao hoor voorſtellen. Maer welk eene grouwzame handelwijs? wat is dit anders dan den HEER, den God hunner vaderen te verzaken? Is dan de HEERE niet te Zion? is haer Koningh niet by haer? Waerom hebben ſy, vraegt de HEER, my vertoornt met hare geſnedene beelden, met ydelheden der vreemden? waerom hebben zy in de grouwzaemſte afgodery, tegen alle vermaningen aen, blijven volharden? hebben zy niet de maet van hunne ongerechtigheid volkomen vervuld?

20. Het is nu geen tijd meer om op uitkomst te hopen. Het is nu met het Joodſche volk geheel gedaen, en alle verwachting is voor altoos afgeſneden. De oogſt is voorbygegaen, de ſomer is ten eynde: nogh en zijn wy niet verloſt. Het zou even zoo dwaes zijn, om nu nog op verlosſing te hopen, als dat een land nog op vruchten wachtte, nadat de oogsttijd geheel verloopen is.

21. Ick ben als het ware gebroken, en geheel door droevheid verbrijzeld, van wegen de breucke der dochter mijns volcks: de hartgrievende treurigheid, over de ſchroomelyke onheilen van mijne land en volksgenooten, maekt my geheel krachteloos: ick gae in 't ſwart, tot een teeken van bittere droevheid, ontſettinge heeft my aengegrepen, ik ben geheel ontroerd, omdat het verderv van mijn volk onherſtelbaer is.

22. En

22. En is 'er geen (*n*) balfem in Gilead? is geen heelmeefter aldaer? hadden de Joden niet by tijds gepaste middelen kunnen en moeten aenwenden, om den aennaderenden ondergang aftewenden en voor te komen? immers ja: want, waerom en is de gefontheyt der dochter mijns volcks niet gerefen? Alleen omdat zy de middelen ter ontkoming, hardnekkig verfmaed hebben.

Uit Gilead kwam eene kostbare balfem voort, die tot een geneesmiddel gebruikt werd, vergel. Kap. 46: 11. Het voorftel is hier zinbeeldig; men denke aen alle die middelen welke God had aengewend, en van welke de Joden een betamelyk gebruik hadden moeten maken, om de flooping van hun Koningrijk aftewenden. De HEER komt daerom voor als een *heelmeester*, die bereid was geweest, om de doodelyke krankheid van het Rijk te genezen, indien men zijnen raed had opgevolgd. — Ik ftae daerover verbaesd, wil de Propheet zeggen, dat het Joodfche volk niet genezen is, daer de geneesmiddelen niet ontbraken; dat zy de middelen, hun door God voorgefchreven, om het Koningrijk te beveiligen en te herftellen, moedwillig verfmaed hebben.

(*n*) Gen. 37: 25. Jer. 46: 11. ende 51: 8.

HET IX. KAPITTEL.

Vs. 1. behelst een vervolg van de evengemelde klachte. Wijders werd de zondige en grouwzame staet der Joden afgeteekend vs. 2-9; daerna wordt de aenstaende verwoesting van het gansche land beschreven vs. 10-22. Eindelyk worden de Joden aengespoord, om den rechten weg in te slaen, ten einde zy nog Gods aennaderende oordeelen mogten afwenden vs. 23-26.

1. OCh (*a*) dat mijn hooft vol water ware, ende mijn ooge een sprinck-ader van tranen! so soud' ick dagh ende nacht beweenen de verslagene der dochter mijns volcks. De ellende van het Joodsche volk, welke om hare nabyheid, wel als tegenwoordig mag worden aengemerkt, is zoo groot, dat my genoegzame tranen ontbreken, om dezelve genoeg te beweenen. Deze oordeelen zijn allerrechtvaerdigst; de zedelyke toestand van het Joodsche volk is allergrouwzaemst.

2. Och dat ick in de eenzame woestijne een herberge der wandelaers hadde! slechts zulk een hutken, als de reizigers in de woestijnen plegen op te slaen, om in dezelve wat te rusten! so soud' ick mijn volck verlaten, ende van hen trecken: ik zou in dat eenzame verblijv mijnen intrek nemen: want het is voor iemand, die maer eenige beginselen heeft van deugd en Godsdienst, onverdraeglyk, om onder zulk een grouwzaem volk te woonen, sy zijn alle (*b*) overspeelders, een trouwloose hoop, en deugnieten van den eersten rang.

3. Ende sy spannen hare tonge, [*als*] haren boge, [*tot*] (*c*) leugen, om de pijlen van leugen en lasteringen aftescheiten; sy worden geweldigh in den lande,

(*a*) Jes. 22: 4. Jer. 4: 19. (*b*) Jer. 5: 7, 8. (*c*) Jes. 59: 4, 13, 15.

lande, zy nemen toe in vermogen en ontzien niemand; doch zy zijn niet geneigd tot waerheyt: want sy gaen voort van (*d*) boosheyt tot boosheyt, maer my en kennen sy niet, spreeckt de HERE.

4. Het bedrog en de trouwloosheid is algemeen geworden. Wachtet u, en wees altoos op uwe hoede, men kan niemand vertrouwen. Wachtet u een yegelick zelvs van den genen, dien hy voor sijnen vrient houdt, ende en vertrouwet niet zelvs op eenigen broeder: want elck broeder doet niet dan zijnen broeder bedriegen, waer hy kan, ende elck vrient (*e*) wandelt [*in*] achterklap.

5. Ende sy handelen bedrieglick, een yeder met sijnen vrient, ende en spreken de waerheyt niet; sy leeren hare tonge, en oeffenen 'er zich in, om leugen te spreken, en dezelve den schijn van waerheid te geven, sy maken sich moede met verkeerdelick te handelen, zy worden afgemat van het ingespannen denken, hoe zy bedrog en boosheid plegen zullen.

6. Uwe wooninge, heeft daerom de HEER tot my gezegd, is in 't midden van bedrogh: gy woont in het midden van leugenaers en boosdoeners: door het bedrogh der valsche Propheten, die hen met leugenachtige belovten vleijen, weygeren sy my te kennen, en verharden zich in de boosheid, spreeckt de HEERE.

7. Daerom seyt de HEERE der heyrscharen, de hooge Bestuurer van alle geschapene wezens, alsoo; Siet ick salse smelten, gelijk men het metael doet, in den smeltkroes der ellende, ende salse beproeven en louteren, door de godlozen, die onder hen zijn, als schuim te verteeren: want hoe soud' ick [*anders*] doen, ten aensien der diep bedorvene dochter mijns volcks? Er is geen ander middel over, om het hardnekkig Juda tot nadenken en verbetering te brengen.

8. Hare (*f*) tonge is een moortpijl, altoos gereed, om anderen in hunne eer en goeden naem te kwet-

(*d*) Jer. 6: 7. (*e*) Jer. 6: 28. (*f*) Ps. 102: 3, 4. Spr. 30: 14.

ſen, ſy ſpreeckt bedrogh: een yeder ſpreeckt met ſijnen naeſten geveinsdelyk [*van*] vrede met ſijnen (*g*) mont, maer in ſijn binnenſte leyt hy heimelyk ſijne lagen.

9. (*h*) Soud' ickſe om deſe dingen niet beſoecken? zou Ik, de rechtvaerdige Richter, zulke grouwelen ongeſtraft laten? ſpreeckt de HEERE? en ſoude mijne ziele haer niet wreken aen ſulck een onverbeterlyk en hardnekkig volck, als dit is?

Vs. 10-22. wordt de aenſtaende verwoesting van het ganſche Joodſche land beſchreven.

Vs. 10. ſtelt de Propheet zich voor als iemand, die bitterlyk kermen zou over de algemeene ellende; deels, om zijn medelijden met zijne landgenooten te betuigen; deels, om de algemeene droevheid te vertoonen, welke eerlang onder het ganſche volk heerſchen zou.

10. Ick ſal een kermend geween ende eene bittere weeklage opheffen over de voorheen zoo vruchtbare bergen, daer eene menigte van druiven en olijven pleegt te wasſen, ende een zeer aendoenlyk klaegliedt over de verwoeste herdershutten der grasrijke woeſtijne: want ſy zijn afgebrandt, alles is door vuur en zwaerd jammerlyk verwoest, zoo dat 'er niemant door en gaet, ende men hoort 'er geene ſtemme van vee; van de vogelen des hemels aen tot de beeſten toe, zijnſe wechgeſworven, doorgegaen, om dat 'er in dit wel eer zoo vruchtbaer land geen voedſel te vinden is.

Vs. 11. voert de Propheet den HEER zelven ſprekende in; toonende dat de algemeene verwoesting zich ook tot de hoofdſtad zoude uitſtrekken.

11. Ende ick ſal zelvs Jeruſalem, die zeer prachtige en beroemde hoofdſtad van het Joodſche land, geheel laten verwoesten. Door de alles vernielende wapenen der Chaldeeuwen zal ik dezelve ſtellen tot [*ſteen*]hoopen, [*tot*]

(*g*) Pſalm 12: 3. ende 28: 3. (*h*) Jer. 5: 9, 29.

[*tot*] eene wooninge der (*i*) draken: ende de overige
steden van Juda sal ick stellen [*tot*] eene verwoes-
tinge, sonder inwoonder.

12. Wie is de wijse man, die dit verstae? wie is
onder de Joden verstandig genoeg, om de ware oorzaken
van deze zoo zeer geduchte rampen op te merken? ende
tot wien heeft de mont des HEEREN gesproken,
dat hy 't verkondige? Er zijn velen, die zich voor
Propheten van den levendigen God uitgeven: maer de zoo-
danigen betaemt het openlyk bekend te maken, welke on-
heilen het volk boven het hoofd hangen, en welke daervan
de redenen zijn; wie is verstandig genoeg om op te mer-
ken, Waerom het lant vergaen [*ende*] afgebrandt
zy als eene woestijne, dat 'er niemant door en gaet.

13. Ende de HEERE heeft my, niet alleen de aen-
staende verwoesting van het gansche land, maer ook de
oorzaken daervan bekend gemaekt, toen Hy tot my in eene
openbaring seyde: Al dit kwaed zal den Joden eerlang en
zekerlyk overkomen; Om dat sy mijne wet, die ick
voor haer aengesichte gegeven hadde, verlaten
hebben: ende nae mijne stemme niet gehoort, noch
daer nae gewandelt en hebben:

14. Maer wel verre daervan daen, zy hebben in te-
gendeel gewandelt na het goetduncken haers boozen
herten: ende zy hebben nagewandeld de Baals en de
afgoden, nae het voorschrivt, het welcke hare verbasterde
vaders hen geleert hadden:

15. Daerom omdat zy my zoo schandelyk verlaten heb-
ben, seyt de HEERE der heyrscharen, de Godt
Israëls, alsoo; Siet ick sal dit grouwzaem volck
spijsen met (*k*) alssen: ende ick salse drencken met
(*l*) gallewater. Ik zal hun zeer bittere rampen toe-
zenden.

16. Ende ick salse uit hun land verbannen, hen (*m*)
verstroyen onder de Heydenen, die sy niet ge-
kent en met welke zy geene gemeenschap gehouden heb-

(*i*) Jer. 10: 22. (*k*) Jer. 23: 15. (*l*) Jer. 8: 14. (*m*) Levit. 26: 33.

ben, ſy noch hare vaders: ende ick ſal het ſweert achter hen ſenden, tot dat ickſe verteert ſal hebben, zoo velen 'er ter verteering geſchikt zijn.

17. Soo ſeyt de HEERE der heyrſcharen, Bedenkt tog, welke rampen u boven het hoofd hangen, Merckt daer op met verootmoediging, ende met alle blijken van bittere droevheid; roepet ten dien einde klaegvrouwen, datſe komen: ende ſendet overal henen nae de wijſe [*vrouwen*], die op 't kermen zijn afgericht, datſe komen,

18. Ende haeſten, ende een weeklage over ons en onzen rampſpoedigen toeſtand opheffen: dat onſe oogen als in eenen vloed van tranen nederdalen, ende onſe oogenleden van water vlieten.

19. Want daer is eene ſtemme van weeklage gehoort uyt Zion of Jeruſalem, de hoofdſtad zelve: 'er is een algemeen gekerm opgegaen; de een riep den anderen toe: Hoe zijn wy verſtoort? hoe is deze voorheen zoo prachtige Stad verwoest? wy zijn ſeer beſchaemt en in de uiterſte verlegenheid, om dat wy voor het aengezicht van onze vyanden hebben moeten vluchten, en het gezegend lant Kanaan, dat ons zoo dierbaer is, hebben moeten verlaten, om dat de Chaldeeuwen ons verjaegd, en om datſe onſe wooningen hebben omgeworpen.

De Propheet ſtelt hier wederom deze zaken voor, als of zy reeds werkelyk gebeurd waren, omdat zy zeker en wel binnen korten zouden voorvallen.

20. Nu is het een tijd van een algemeen geween en gekerm. Hooret dan des HEEREN woort, gy wijven, ende uwe oore ontfange het woort ſijns monts: maekt 'er ſtaet op, dat deze bedreiging eerlang zal vervuld worden. Maekt u daerom gereed om te kermen, ende leeret reeds by voorraed uwe dochteren weeklagen, ende elck-eene hare metgeſellinne klaegliederen.

21. De vyand is als het ware, reeds op het onverwachtst in onze huizen gevallen, om al wat leevt te vermoorden, en niemand te ontzien: Want de doot is als een

een diev geklommen in onſe venſteren, ſy is in onſe paleyſen gekomen: om de kinderkens uyt te roeyen van de wijcken, de jongelingen van de ſtraten.

Sommigen verſtaen dit van den hongersnood en de pest, welke daermede zoude gepaerd gaen, gelijk ſoortgelijke uitdrukkingen in dien zin voorkomen, Job 15: 20. 17: 15. Pſ. 33: 19. — Al zoo liev evenwel zouden wy denken, op de woede der vyanden; die Jeruſalem ſtormenderhand zouden innemen, en alles over den kling doen ſpringen, zonder onderſcheid te maken tusſchen jeugd en ouderdom.

22. Spreeckt tot het weerbarstig Juda, de gemelde bedreiging zal gewisſelyk vervuld worden; Soo ſpreeckt de HEERE, of *zoo heeft de* HEER, in eene openbaring, tot my geſproken: (*n*) Ja zelvs een doot lichaem des menſchen, dat is eene ganſche menigte van lijken, ſal *vallen* en onbegraven blijven liggen, als miſt op het open velt: ende als eene garve achter den maeyer, die niemant op en ſamelt. Men zal op de doode lijken niet meer acht geven, dan op een weinig verſtrooide garven, welke hier en daer uit de hand des maeijers vallen, en op het veld blijven liggen.

23. Vertrouwt niet langer, gy weerbarstige en verdwaesde Joden, op uwe ingebeelde wijsheid, dapperheid en rijkdommen. Zulk een vertrouwen is ten eenemael ydel. Er is maer één weg, om de aennaderende onheilen aftewenden, en in de Godlyke gunst herſteld te worden; de eerbiedige erkentenis namelyk, en de naevolging van Gods zedelyke Volmaektheden. Soo ſeyt de HEERE; (*o*) Een wijſe en beroeme ſich niet in ſijne wijſheyt, de wijsheid van uwe Vorsten en Staatsmannen zal u, tegen den naderenden inval der Chaldeeuwen, niet kunnen beveiligen: ende de ſtercke en beroeme ſich niet in ſijne ſterckheyt, dat uwe helden en dappere lieden zich niet verbeelden, dat zy de vyanden met hunne wapenen zullen

(*n*) Jer. 7: 33. (*o*) 1 Cor. 1: 31. 2 Cor. 10: 17.

wederstaen kunnen: een rijcke en beroeme sich niet in sijnen rijckdom, verbeeld u niet, dat 'er nog geld genoeg zy om vreemde hulpbenden te huuren. Alle deze gronden van vertrouwen zijn geheel ydel, en zullen u gewis beschamen.

24. Maer die sich beroemt, en zich op eenen genoegzamen grond van vertrouwen verlaten wil, beroeme sich en stelle eenen grond van vertrouwen hier in, dat hy verstaet en waerlijk wijs is, ende my kent, dat ick de HEERE ben, doende weldadigheyt, recht ende gerechtigheyt op der aerden: want in die dingen, of in die genen die my kennen, als den rechtvaerdigen en weldadigen Opperheer der waereld, op mijne wegen acht slaen, en mijn voorbeeld in hun gedrag pogen nae te volgen, in de zoodanigen hebbe ick lust, spreeckt de HEERE, de zoodanigen zal Ik met mijne gunst vereeren.

25. Siet, de dagen komen, spreeckt de HEERE, dat ick openlyk zal doen blijken, ook ten aenzien der heidenen, aen den eenen kant, dat *wijsheid* der Staetkundigen, *dapperheid* der helden, en schatten der *rijken*, niemand beveiligen kunnen; en aen den anderen kant, dat Ik zonder aenneming des persoons, *recht en gerechtigheid doe op aerde.* De tijd komt dat ik besoeckinge sal doen en mijne oordeelen uitoeffenen, over allen besnedenen, met de gene die de voorhuyt hebben. Vermids de Joden niet minder bedorven zijn dan de heidenen, zal Ik de eerste zoo min als de laetste ongestraft laten.

26. Over Egypten, van waer gy te vergeevsch hulp verwacht Ezech. 29: 6, 7, 16; zal Ik mijne oordeelen uitoeffenen, ende ook over u, o Juda, ende over Edom, ende over de kinderen Ammons, ende over Moab, ende over alle die aen de hoecken afgekort zijn, die in de woestijne woonen: want alle de Heydenen hebben de voorhuyt en zijn vervreemd van mijnen dienst, maer het gantsche huys Israëls, of schoon het lichamelyk besneden is, heeft met dat alles

(*p*) de

(*p*) de voorhuyt des herten, het is ten eenemael verstokt, en niet minder boos dan de heidenen.

Wie worden hier bedoeld, onder den naem van *alle die aen de hoeken afgekort zijn, die in de woestijne woonen?* — De bewooners van het woest Arabien. Zy werden dus genaemd, omdat zy gewoon waren, hun hoofdhair rondom af te korten.

HET X. KAPITTEL.

De Joden komen hier voor, als werkelyk wechgevoerd naer Babel; en vermaend om zich niet te laten vervoeren tot de afgodery, welke aldaer in zwang ging, maer den JEHOVAH, als den eenigen en waren God, alleen te vreezen, vs. 1-16. Daerna worden de verbannene Joden ernstig opgewekt, om tot den HEER, met nedrige schuldbekentenis en ernstige gebeden, zoo om hunne verlossing, als om den ondergang van hunne vyanden, oprechtelyk weder te keeren, vs. 17-25.

De Joden worden hier vertoond, als reeds met de daed verkeerende in de gevangenis van Babel; om aen te toonen dat deze wechvoering gewisselyk en spoedig geschieden zou. — Zy worden aengesproken, onder de algemeene benaming van *huis Israël* vs. 1, omdat 'er nu geen onderscheid meer wezen zou, tusschen Israël en Juda. Beide Koningrijken komen hier voor als gesloopt; Israël en Juda waren nu beide, uit hun Vaderland verbannen, en gevangen onder de heidenen.

1. Hooret het woort, met de verschuldigde aendacht en eerbied, dat de HEERE, door den mond van my zijnen Propheet, tot uliedEn spreeckt, o huys Israëls.

2. Soo seyt de HEERE, de eenige en ware God,

(*p*) Lev. 26: 41. Rom. 2: 28, 29.

de almachtige Schepper, en hooge Bestuurer van alle geschapene wezens; En leeret den wegh der Heydenen niet, volgt het voorbeeld der afgodische Chaldeeuwen, in welker midden gy verkeert, niet na, ende en ontsettet u niet voor de teeckenen des hemels, dewijle sich de Heydenen voor deselve ontsetten.

Onder de Chaldeeuwen was de starren-wichelary zeer gemeen. Zy geloovden en gaven voor, dat zy uit den stand der starren, toekomende dingen, de lotgevallen van menschen en volken, voorspellen konden. Wanneer nu de zamenstelling der starren van dien aert was, dat zy daeruit nadeelige gebeurtenissen meenden te voorzien, dan *ontzetteden zy zich voor de teekenen des hemels.* — Tot dit soort van bygeloovigheid, het welk de HEER volstrektelyk verboden had Deut. 18: 10, 14. en met het hoogste recht bespot wordt, Jes. 47: 13, moesten de Joden zich, in het land van hunne vreemdelingschap, door de afgodische Chaldeeuwen niet verleiden laten.

3. Want voegt 'er de Propheet uit 's HEEREN naem by, de insettingen der heidensche volckeren, de bygeloovige waernemingen der Chaldeeuwen, omtrent den stand en den invloed der starren, zijn enkele ydelheyt: de geheele afgodery is bespottelyk: want (*a*) het gesneden beeld, aen het welk zy Godsdienstige hulde bewijzen, is niets anders, dan een stuk hout dat men uyt den woude gehouwen heeft, een werck van 's werckmeesters handen, het welk hy met de bijle en beitel gefatsoeneerd heeft.

4. Men pronckt het houten beeld op met silver ende met gout: daerna zetten de werkmeesters deze stomme afgoden vast, sy (*b*) hechtense met nagelen, ende met hameren aen den wand, op dat het niet en waggele.

5. Sy zijn recht en onbuigzaem, gelijck een palmboom. Zy maken eene goede vertooning, zy zijn van dichten wercke en naer de kunst gefatsoeneerd; maer met

(*a*) Jes. 44: 14, &c. (*b*) Jes. 41: 7.

met dat alles, zijn zy beweeg- en radeloos, zy en (*c*) konnen niet ſpreken, ſy moeten (*d*) gedragen worden, want ſy en konnen niet gaen: En vreeſet niet voor hen, want ſy en konnen (*e*) geen quaet doen, oock ſo en is 'er geen goet doen by hen.

Nadat de Propheet uit 's HEEREN naem, de dwaesheid der ſtarren-wichelary, en van den afgodsdienst in het algemeen had aengetoond, gaet hy over om aen het volk, den HEER, als den waren God, en het eenige voorwerp van vertrouwen, voor te dragen vs. 6-16.

6 Om dat niemant (*f*) u gelijck is, o HEERE, die boven alle geſchapene wezens oneindig verheven zijt, ſo zijt gy groot, ende groot is uw naem, in mogentheyt, daer Gy de kennelykſte proeven geevt van uw onbeperkt Alvermogen.

7. (*g*) Wie ſoude u niet vreeſen, gy Koningh der Heydenen? Gy opperſte Beſtuurer van het gansch Geheelal, die de lotgevallen van alle volken in Uwe hand hebt! want het komt u toe: alle redelyke wezens zijn verplicht om U te vreezen, en het is de buitenſpoorigſte dwaesheid Uwe hulde aen nietigen afgoden te geven, Om dat doch onder alle wijſe en machtigen der Heydenen, ende in haer gantſche Koninckrijck, niemant u gelijck en is.

8. Hoe dwaes is de afgodsdienst? Hoe onredelyk handelen zy, die den beelden eer aendoen? In één dingh, en dat van het hoogſte aenbelang is, in den Godsdienst namelyk, zijn ſy doch (*h*) onvernuftigh ende ſot: een ſtuk hout, het welk zy als eene Godheid eerbiedigen, is een onderwijs der ydelheden, een ydel onderwijs: zulk een hout Godsdienstige hulde te bewijzen, is de buitenſpoorigſte dwaesheid zelve.

9. Uytgereckt ſilver wort gebruikt, om een ſtuk hout te verſieren; dit zilver pleegt van Tharſis of *Tartesſus* in Spanje gebracht te worden, ende het gout-haelt

(*c*) Pſ. 115: 5. (*d*) Jeſ. 46: 1, 7. (*e*) Jeſ. 41: 23. (*f*) Pſalm 86: 8, 10. (*g*) Openb. 15: 4. (*h*) Jeſ. 41: 29. Habak. 2: 18. Zach. 10: 2.

men van Uphaz of *Ophir* vergel. 1 Kon. 10: 22, [*ten*] wercke des werckmeesters, ende der handen des goutsmits, om de afgodsbeelden te vercieren: eene zeer kostbare stof van hemelsblaeuw ende purper is hare kleedinge, een werck der wijsen en kunstenaers zijnse al te samen.

10. Maer de HEERE Godt is de waerheyt of God in waerheid, de HEER, de God van Israël is de waerachtige God, de Schepper en Bestuurer van het groot Geheelal, hy is de levendige Godt, oneindig verheven boven de stomme afgoden, ende een eeuwigh Koningh, die het bewind voert over alle geschapene wezens: Hy bezit eene oneindige Majesteit: van sijne verbolgenheyt beeft de aerde, ende de Heydenen en konnen de geduchte uitwerksels van sijne gramschap niet verdragen.

11. (Aldus sult gylieden, wanneer de Chaldeeuwen u tot afgodery zullen verleiden, tot hen seggen; De zoogenaemde goden, welker eerdienst gylieden ons zoekt aen te prijzen, die den hemel ende de aerde niet gemaeckt en hebben, sullen vergaen van der aerden, ende van onder desen hemel.) Het zal eens, voor het oog der geheele waereld, openbaer worden, dat uwe zoogenaemde goden nietige en verachtelyke wezens zyn, welke geen het minste vermogen bezitten.

De woorden welke hier vs. 11. voorkomen, breken den zamenhang geheel en al af. — Daerenboven zijn zy niet in zuiver Hebreeuwsch, maer in den Chaldeeuwschen tongval voorgedragen, even-als Ezra 4-7. Dan. 2-4. — Deze overwegingen hebben sommigen aenleiding gegeven om te vermoeden, dat dit een byvoegsel zy van eene andere hand, het welk, ten tijde der Babylonische gevangenis, in den text is ingelascht.

12. Die God, die de (*i*) aerde gemaeckt heeft door sijne oneindige kracht, die de beneden werelt, tot eene woonplaets voor de menschen, bereydt heeft door

(*i*) Gen. 1: 1. Jer. 51: 15.

door sijne aenbiddelyke wijsheyt; ende den hemel vercierd met eene verbazende verscheidenheid van glansrijke lichten, als eene tente over de aerde, (*k*) uytgebreydt heeft door sijn verstant, van het welk geen getal is; die God is alleen de eenige en ware God.

13. Hy is het die alles bestuurt, door zijne aenbiddelyke wijsheid. Als hy sijne stemme geeft, en dondert in de hoogte Ps. 18: 13, so is 'er een gedruys een geweldig geluid als van groote wateren in den Hemel, ende hy doet de (*l*) dampen opklimmen van 't eynde der aerde: of *hy doet de opgehevene dampen*, welke zwarte wolken vertoonen, by een ontzettende donderbui *uitbarsten*, zoodat het water stroomt *over de geheele aerde*: hy maeckt de blicksemen te gelijk met en onder den regen, ende doet den wint voortkomen uyt sijne schatkameren, wanneer het Hem behaegt.

14. Hoe blijkbaer is het lot der gener, die den eenigen en waren God vreezen, onderscheiden van dat der dwaze afgodendienaers! (*m*) Een yeder mensche, die de afgoden dient, is onvernuftigh en geheel verdwaesd geworden, vergel. Rom. 1: 22, so dat hy, met zijne ingebeelde wijsheid, indedaed geen wetenschap en heeft, een yeder goutsmit is beschaemt van het gesneden beelt, hy zal zijne dwaesheid opmerken, zoo hy maer eenigzins tot nadenken komt, en zich daer over schamen moeten: want sijn gegoten beelt is leugen, een bedrieglyk ding, eene vertooning van het gene het niet is. De afgodsbeelden zijn levenloze dingen, ende daer en is geen geest in hen.

15. Ydelheyt zijnse, een werck van verleydingen en van *verstandeloozen*: ter tijt harer besoeckinge, wanneer de afgodendienaers aen rampen worden blootgesteld, sullense te gelijk met de afgoden vergaen.

16. Maer geheel anders is het gelegen met hun, die den

(*k*) Job 9: 8. Psalm 104: 2. Jes. 40: 22. ende 44: 24. ende 51: 13.
(*l*) Ps. 135: 7. (*m*) Jerem. 51: 17, 18.

eenigen en waren God dienen. (*n*) Jacobs deel, dat is de JEHOVAH de ware God, die zich aen Jacob, in alle zijne volmaektheden geopenbaerd, en de bescherming van deszelvs nageslacht op zich genomen heeft, en is niet gelijck die afgoden der Heidenen, van welke zoo even gesproken is; want hy is de formeerder van alles, ende Israël, is (*o*) de roede of scepter sijner erffenisse: Israël is het eigen volk des HEEREN, over het welk Hy als Koning regeert: HEERE der heyrscharen, opperste Bestuurer van het groot Geheelal, is sijn naem, en de tytel die Hem toekomt.

Vs. 17-22. wendt de Propheet in 's HEEREN naem, zijne tael tot de Joden, die hier verbeeld worden, als werkelyk naer Babel verbannen, om hen tot boete en bekeering op te wekken.

17. Raept uwe kramery wech uyt den lande, gy inwoonersse der vestinge.

De aenspraek is tot de *inwoonersse der vesting*, dat is tot Zion of het Joodsche volk, het welk hier als eene vrouw wordt afgebeeld. Zy komt voor, onder den naem van *inwoonersse der vesting* of van *eene enge plaets*; omdat de Joden hier voorgesteld worden, zoo als zy eerlang, in de Babylonische gevangenis, zouden geprangd en benauwd worden. — Zion wordt vermaend, om *hare kramery wech te rapen uit den lande*. Dit is vry duister. Dan Taelkenners hebben opgemerkt, dat het Hebreeuwsche woord door *kramery* vertaeld, eigenlyk van vogelen gebruikt worde, wanneer aen dezelve de *vleugelen worden zamengetrokken*, om het vliegen te beletten. In zulk een geval wordt de kracht der vogelen benomen, en zy zijn genoodzaekt op de aerde te blijven. Leenspreukig wordt het hier overgebracht, tot den machteloozen staet van eenen mensch, die als het ware gekortwiekt, en van zijn vermogen beroofd is. — De vertaling zy derhalven, by wijs van uitbreiding deze: „ Zion, thans

„ zijt

(*n*) Jer. 51: 19. (*o*) Ps. 74: 2.

„ zijt gy eene *bewoonster van eene enge plaets*, verkeerende
„ in benauwende omstandigheden: maer *verzamel u uit het*
„ *land der zamentrekking van uwe vleugelen*, uit het land van
„ uwe kortwieking; verzamel uwe zwervende en wanho-
„ pende gedachten, bepael dezelve tot den HEER, als die
„ machtig en gewillig is om u te verlossen."

18. Want soo seyt de HEERE; Siet ick sal de godloze inwoonders des lants Kanaän, op dit mael, nadat Ik hen voorheen, op eene zachte wijs, meermalen gekastijd heb, geheel verbannen. Ik zal hen uit hun Vaderland, als het ware wechslingeren, gelijk men eenen steen zeer gezwind wechslingert, ende sal se (*p*) benaeuwen, op dat sy 't kwaed gevoelig ondervinden.

19. O wee my, zal Zion als dan zeggen, over mijne breucke, mijne plage is smertelick: ende ick hadde geseyt, Dit is immers eene kranckheyt, die ick wel rechtvaerdig verdiend heb, en my zelve moedwillig op den hals gehaeld; waerom ik dezelve ook geduldig dragen sal.

20. Mijne tente is verstoort, ende alle mijne zeelen zijn verscheurt: Jerusalem, die beroemde Stad, in welke ik wel eer woonde als in eene prachtige tente, is geheel verwoest; mijne kinderen zijn van my uytgegaen, ende sy en zijnder niet meer; zy zijn verslagen of verbannen. Jerusalem is in eenen puinhoop veranderd; daer en is niemant meer die deze mijne tente uytspanne, ende mijne gordijnen oprichte. Alle deze rampen, hoe groot en verschrikkelyk zy ook wezen mogen, zijn my rechtvaerdig overgekomen.

21. Want de herders en Overheden van ons volk zijn onvernuftigh geworden, ende en hebben den HEERE niet gesocht: daerom en hebbense niet verstandiglick gehandelt, ende zy zijn niet voorspoedig geweest: want hare gantsche weyde is verstroyt, het gansche volk is verbannen.

(*p*) Jer. 6: 24.

Vs. 19-21, was Zion sprekende ingevoerd, maer vs. 22. vat de Propheet zelvs het woord op.

22. De verwoesting van Jerusalem, en de rampspoedige toestand, over welke Zion daer geklaegd heeft, is kort op handen. Siet, daer komt eene stemme des geruchts, ende een groot beeven uyt den lande van 't (*q*) noorden: de ontzettende heirlegers der alles verwoestende Chaldeeuwen zijn reeds in aentocht, zy bedreigen ons, en wy zien het duidelyk aenkomen, dat men de steden van Juda sal stellen tot eene verwoestinge, eene wooninge der (*r*) draken.

Eindelyk wordt Zion wederom sprekende ingevoerd, smeekende dat de HEER, *die alles door zijne Voorzienigheid bestuurt, zijne kastijdingen wilde matigen, en daer en tegen zijne gramschap uitoeffenen over hare wreede vyanden vs. 23-25.*

23. Ick weet', o HEERE, (*s*) dat alle lotgevallen der menschen in uwe hand zijn. Ik erken in eerbiedige overtuiging, dat by den mensche sijn wegh niet en is: dat het alleen van Uwe Voorzienigheid afhange, dat iemand, wie hy ook wezen moge, zulken of zulken weg inslae, zulke of zulke middelen by de hand neme, het en is niet by eenen man, van welk aenzien en vermogen hy ook zy, die wandelt, dat hy sijnen gangh richte. Niemand der stervelingen, wie hy ook wezen moge, kan eenige middelen in het werk stellen tot een zeker ontwerp, en nog veel minder zijn oogmerk bereiken, zonder de Godlyke bestuuring; zoodat alle lotgevallen der menschen alleen van de Godlyke bestelling afhangen.

24. De onheilen, welke my door de Chaldeeuwen zijn overgekomen, waren my door U, den oppersten Bestuurer van alle dingen toegeschikt. Ik had deze oordeelen rechtvaerdig verdiend. (*t*) Kastijdt my, HEERE, doch (*v*) met mate, en ter mijner verbetering: niet in uwen toorn,

(*q*) Jer. 1: 14. ende 4: 6. (*r*) Jer. 9: 11. (*s*) Spr. 16: 1. ende 20: 24. (*t*) Psalm 6: 2. ende 38: 2. (*v*) Jer. 30: 11. ende 46: 28.

toorn, en tot verdelgens toe, op dat gy my niet te niete en maket.

25. (*x*) Stort de geduchte uitwerkſelen van uwe grimmigheyt uyt over de Heydenen, de Chaldeeuwen, en de volken hun onderworpen, die u niet en kennen, ende over de afgodiſche geſlachten, die uwen name niet aenroepen: want ſy hebben Jacob, wiens nakomelingen Gy, tot het volk van uw byzonder eigendom, had aengenomen, als het ware (*y*) opgegeten en verſlonden; ja ſy hebben hem opgegeten, ende hem (*z*) verteert, ende het gezegend Kanaan, het welk Gy hem tot ſijne wooninge gegeven had, geheel verwoeſtet.

Deze ſmeekbede heeft men aen te merken als eene Voorzegging, welke ook blijkbaer vervuld is. Nadat het Koningrijk van Babel verſcheidene andere volken had te ondergebracht, is het ten laetſten zelvs door CYRUS, den Koning der Perſianen, overweldigd.

HET XI. KAPITTEL.

Uit het opſchrivt vs. 1. blijkt het allerduidelykst, dat hier eene nieuwe redevoering beginne, welke doorloopt tot het einde van Kap. 12; en uit het eerſte vers van Kap. 13. is het even zoo blijkbaer, dat aldaer weder eene andere Prophetiſche Leerrede haren aenvang neme.

Het oogmerk der redevoering Kap. 11 en 12. vervat, is den Propheet en het Joodſche volk, de rechtvaerdigheid van dat geduchte oordeel onder het oog te brengen, het welk de HEER, over deze tergende Natie, eerlang ſtond uit te oeffenen. — Ten dien einde ſtelt de Allerhoogſte God, Kap. 11, den trouwlozen afval van het Joodſche volk voor,

(*x*) Pſalm 79: 6. (*y*) Jer. 8: 16. (*z*) Jer. 9: 16.

waerdoor zy het Sinaitiesch Verbond schandelyk verbroken hadden, van de dagen hunner Vaderen af, telkens by vernieuwing, tot op den toenmaligen dag. Hier door hadden zy eenen geheelen ondergang verdiend; die vastelyk besloten was en eerlang komen zoude.

Hoewel de tijd niet gemeld worde, op welken de Propheet deze zaken uit 's HEEREN naem aen het volk heeft voorgesteld, schijnt evenwel deze redevoering, nog by het leven van Koning JOSIAS gehouden te zijn; naedien de aenleiding voor het naest moet gesteld worden, in de vernieuwde trouwloosheden van het Joodsche volk, na de hervorming onder den vromen Vorst JOSIAS, en de plechtige vernieuwing van het Verbond met den HEER, vergel. vs. 9, 10.

Na het opschrivt vs. 1, ontmoeten wy hier twee hoofdzaken.

I. Het eerste deel behelst eene beschrijving van de trouwloosheid der hardnekkige Joden, aen den HEER en zijn Verbond, benevens de geduchte oordeelen, met welke de HEER dezen grouwzamen afval straffen zoude, vs. 2-17.

II. Het tweede deel vervat eene meer byzondere aenspraek aen de mannen van Anathoth, wegens de snoode zamenzweering, welke zy tegen JEREMIAS, dien getrouwen boetgezant, gesmeed hadden, vs. 18-23.

1. Het woort, dat tot Jeremia, in eene onmiddelyke openbaring, geschiet is, van den HEERE, om het zelve aen het volk bekend te maken, seggende:

Vooraf vermeld de Propheet den Godlyken last die hem gegeven was, by wijs van voorrede vs. 2, 3[a], en daerop volgen de woorden zelve, welke de HEER hem geboden had, tot het gansche volk van Juda te spreken vs. 3[b]-17.

Omtrent deze voorrede verdient het onze opmerking, dat de HEER hier den Propheet JEREMIAS niet alleen, maer te gelijk met anderen, in het meervouwig getal aenspreke: *hoort gylieden de woorden dezes Verbonds* enz. — Het voorstel is

is kort en eenigszins afgebroken. De perfonen worden niet uitdrukkelyk genoemd, aen welken deze last gegeven was. Allereerst moeten wy zekerlyk, aen den Propheet zelven denken, die dezen Godlyken last met *Amen* bevestigde vs. 5; maer ook tevens aen zijne medeambtgenooten in de Heilige bediening, de Priesteren en Propheten, welker post het was, den inhoud van Gods Verbond, aen het volk geduurig voor te ftellen. Het getal der gener die den HEER vreesden, was in deze dagen van algemeen bederv, wel zeer gering onder allerlei rangen van menfchen, maer 'er waren evenwel nog eenige weinige ware Propheten, die onzen JEREMIAS onderfteunden; gelijk URIA, die naderhand door JOJAKIM gedood is, Kap. 26: 23, BARUCH Kap. 43: 6, en ZEPHANJA, Zeph. 1: 1. — Althans deze last raekte alle de genen, welker post het was, het volk uit 's HEEREN naem te leeren, te vermanen en te waerfchouwen.

De Propheet had 'er byzondere redenen voor, om dezen last zoo uitdrukkelyk te vermelden, in welken hy vooral mede begrepen was. Het was om meerder ingang by het volk te verwekken, en het zelve onder het oog te brengen, dat hy, hoe hard zijne voorftellen ook wezen mogten, niet anders mogt fpreken, dan de HEER hem bevolen had.

2. Hooret, zoo fprak de Allerhoogfte God tot my in eene openbaring: hoort gylieden Jeremia en de overige Propheten, met alle Priesters en Leeraers van het volk, de woorden defes verbonts, ende fpreket tot de mannen, die het Koningrijk van Juda uitmaken, ende tot de inwoonders van Jerufalem, de Koninglyke Hoofdftad.

Het hier bedoelde *Verbond* is het Verbond, het welk de HEER, reeds aen Sinai, met Israël had opgericht; behelzende verfcheidene wetten, geftaevd door zware bedreigingen, aen welke zich het volk onderworpen had.

3. Segt gy Jeremias dan tot hen, die tot het Koningrijk van Juda behooren, als mede vooral tot de burgers van de hoofdftad Jerufalem; Soo feyt de HEERE,

de Godt Israëls: (*a*) Vervloeckt en rampzalig zy de man, wie hy ook wezen moge, die niet en hoort de woorden deses verbonts, en deszelvs voorschrivten niet gehoorzaemt.

God had den vloek bedreigd, over alle overtrederen van dit Verbond Deut. 27: 26. — Deze vervloeking wordt hier aen het Joodsche volk herinnerd, omdat zy het Verbond reeds overtreden, en zich daerdoor aen den vloek onderworpen hadden, en om hen tevens te bepalen by het gewicht der zaken, welke de Propheet hun uit 's HEEREN naem zou voordragen.

4. Dat Verbond, zegt de HEER, het welk ick uwen vaderen reeds aen Sinai geboden hebbe ten dage als, en kort nadat ickse uyt Egyptenlant, uyt den (*b*) yser-oven, uytvoerde, seggende, (*c*) Zijt mijner stemme gehoorsaem, ende doet deselve, nae alles dat ick ulieden gebiede: so sult gy my tot een volck zijn, ende ick sal u tot eenen Godt zijn.

5. Op dat ick den (*d*) eedt bevestige, dien ick uwen vaderen gesworen hebbe; hen te geven een lant, vloeyende van melck ende honich, als het is te desen dage: Doe antwoordde ick ende seyde, Amen, o HEERE.

Egypte wordt vs. 4. de *yzeroven* genaemd, van wegen de veelvuldige rampen en zware verdrukkingen, welke de Israëlieten aldaer ondergaen hadden; met toespeling op eenen smeltoven, geschikt om yzer, het welk nog in de Erts of daervan reeds gezuiverd is, te doen smelten en vloeibaer te maken. By zulk eenen yzeroven, waertoe een zeer heet en geweldig vuur vereischt wordt, vergelijkt de HEER de hitte der verdrukkingen, aen welke de Israëlieten in Egypte waren blootgesteld geweest. — Dit wordt hier erinnerd, om den Joden de schroomelyke ondankbaerheid onder het oog te brengen, waermede zy des HEEREN uitnemende weldadigheid beantwoord hadden.

Wan-

(*a*) Deuter. 27: 26. Gal. 3: 10. (*b*) Deuter. 4: 20. (*c*) Levit. 26: 3, 12. (*d*) Deuter. 7: 12.

Wanneer de Joden des HEEREN wetten gehoorzaemden, zou Hy hun, uit kracht van het Sinaitiesch Verbond, tot *eenen God zijn*, door alle zijne Volmaektheden, tot hun wezenlyk welzijn aen te leggen; en zy zouden den HEER *tot een volk* van zijn byzonder eigendom zijn, het welk Hy onder zijne onmiddelyke bescherming had aengenomen. — De HEER had beloovd, dat hy JACOBS nageslacht, het gezegend Kanaan tot eene ervelyke bezitting geven zou, en deze belovte als met eenen eed bevestigd Deut. 7: 12. Ook had de HEER deze belovte tot op dien dag gestand gedaen, *als het is ten dezen dage*. De Joden woonden nog, tot op dien dag, in het gezegend Kanaan, onder het genot van de uitnemendste voorrechten; hoewel het nu niet lang meer duuren zoude, naedien de tijd van Gods getergde langmoedigheid ten einde liep.

Dit Verbond, het welk den Propheet werd voorgedragen, om het uit Gods naem, aen het volk te herinneren, had de Propheet met *Amen* bevestigd: *doe antwoordde ik en zeide Amen, o* HEERE. — Hy verklaerde 'er mede, niet alleen den inhoud van dit Verbond voor zich, maer ook des HEEREN bevel, om het zelve aen het volk voor te dragen, van ganscher harte toe te stemmen en goed te keuren.

Nadat JEREMIA deze woorden des HEEREN met *Amen* beantwoord had, gav God hem verderen last aen het volk van Juda.

6. Ende de HEERE seyde vervolgens tot my; Roept alle dese woorden, zoo die van mijn Verbond, als die Ik vervolgens zal voordragen, openlyk uyt in de steden van Juda, ende in de straten van Jerusalem, maek dezelve allerwegen bekend op alle openbare plaetsen, door het geheele land, byzonder te Jerusalem, overal daer men gewoon is iets openlyk, voor de ooren van het gansche volk uit te roepen, en daer het maer eenigszins gevoeglyk geschieden kan, seggende: Hooret de woorden deses verbonts, ende doet deselve.

7. Want ick hebbe uwe vaderen ernstelick betuygt, of *betuigende betuigd*, Ik heb 'er by hen, met belovten en bedreigingen, ernstig op aengedrongen, dat zy

mijne geboden zouden gehoorzamen, ten dage als ickse uyt Egyptenlant opvoerde, en 'er by aenhoudendheid op blijven aendringen, tot op desen dagh; (*e*) vroegh op zijnde ende betuygende, als iemand die geene moeite ontziet, en alle naerstigheid aenwendt, seggende, door den mond van mijne Propheten, die Ik hun van tijd tot tijd heb toegezonden: Hoort nae mijne stemme.

8. Maer sy en hebben naer de stem van mijne geboden niet gehoort, noch hare (*f*) oore geneygt, maer zy hebben zich, tegen My en mijne wetten, hardnekkig aengekant, zy hebben gewandelt, een yegelick nae het (*g*) goetduncken en de averrechtsche neigingen van haerlieder boos herte: daerom heb ick over hen gebracht alle de straffen bedreigd in de woorden deses verbonts, dat ick geboden hebbe te doen, maer sy niet gedaen en hebben.

9. Voorts seyde de HEERE tot my, in die zelvde openbaring, met last om het mijnen land en tijdgenooten voor te dragen: Daer is eene verbintenisse, een boosaertig opzet bevonden onder de mannen van Juda, ende onder de inwoonders van Jerusalem, om van My en van mijn verbond af te wijken. Hunne handelingen zijn van dien aert, als of zich het gansche volk onderling door eene zamenzweering verbonden had, om My en mijnen dienst geheel te verlaten.

De toespeling is op eene zamenzweering, welke listig, en in het heimelyke gesmeed wordt, maer welke de HEER, wiens oogen de gansche aerde doorloopen, als by een gerechtelyk onderzoek ontdekt had, offchoon dezelve, onder de regeering van den vroomen JOSIAS, door den uiterlyken schijn van Godsdienstigheid, nog al eenigen tijd verbloemd ware.

10. De tegenwoordige Joden zijn diep bedorven. Sy zijn wedergekeert tot de ongerechtigheden harer voorvaderen, die mijne woorden geweygert hebben

(*e*) Jerem. 7: 13, 25. (*f*) Jer. 7: 26. (*g*) Jer. 3: 17. ende 7: 24. ende 9: 14.

ben te hooren; onder de Godvruchtige Koningen, en nog onlangs onder de regeering van JOSIAS den tegenwoordigen Vorst, hebben zy het Verbond met My zeer plechtig vernieuwd, maer zy zijn telkens wedergekeerd, om de godloze voetſtappen van hunne hardnekkige voorvaderen nae te volgen, die My in de woestijne, door hunne murmureeringen, zoo grouwzaem getergd hebben. Zelvs zijn zy geheel van My afgevallen; ende ſy hebben andere zoogenaemde goden nagewandelt, om die te dienen: het huys Iſraëls, het welk reeds naer Asſyrien verbannen is, ende het huys Juda, het welk nog in ſtand is, hebben mijn verbont gebroken, dat ick met hare vaderen gemaeckt hebbe.

Het is waer, de afval der Joden was nu meer heimelyk. De grove afgodery was, by het leven van Koning JOSIAS, nog zoo openlyk niet uitgebarsten; maer de zucht, en de heimelyke geneigdheid van het volk tot den afgodsdienst, was voor den Alwetenden Hartenkenner niet verborgen.

11. Daerom ſeyt de HEERE alſoo; Siet ick, de rechtvaerdige Richter der ganſche aerde, die recht doe, ſal een quaet by uitnemendheid, eene zeer zware ſtraf, over hen brengen, uyt het welcke ſy niet en ſullen konnen uytkomen: dit kwaed zal op niets minder, dan op eenen geheelen ondergang uitloopen: als ſy dan, uit hunne nooden en benauwdheden, tot my ſullen (*h*) roepen, en het kermende *uitſchreeuwen*, en ſal ick nae hen niet hooren, en op hunne ſmeekingen geenen acht geven.

12. Geene afgoden, hoe zeer de Joden zich tot dezelve wenden mogen, en die overal door het ganſche land voor handen zijn, zullen hun hulp of uitredding kunnen toebrengen. Dan ſullen de burgers der ſteden van Juda, ende de inwoonders van Jeruſalem henen gaen, ende roepen tot de zoogenaemde goden, die ſy geroockt hebben: maer ſy en ſullenſe gantſch niet

(*h*) Spr. 1: 28. Jeſ. 1: 15. Jer. 14: 12. Ezech. 8: 18. Mich. 3: 4.

konnen verloſſen ter tijt hares quaets, en in den dag van mijne oordeelen.

13. Want (*i*) [*nae*] 't getal uwer ſteden, zijn uwe goden geweeſt, o Juda: ende [*nae*] 't getal der ſtraten van Jeruſalem hebt gylieden altaren geſtelt voor die Schaemte; altaren, om den Baal te roocken.

Dit is eene teekening van de heerſchende afgodery, welke allerwegen was doorgedrongen. Niet dat 'er juist even zoo vele afgoden, als ſteden in Juda waren; maer dat het ganſche land overal vervuld was met afgodsbeelden, welke men allerwegen by de hand had. — *Altaren voor die ſchaemte* zijn altaren voor zulk ſoort van afgodsdienst, die den Joden by uitſtek tot ſchande verſtrekte, en over welken zy zich niet genoeg ſchamen konden. — Onder den braven Koning JOSIAS was 'er wel eene groote Hervorming aengevangen; maer by het groote gros van het volk, was nog zeer veel van die ſchandelykheid overgebleven: behalven dat de grouwelen van MANASSE, niet tegenſtaende de uiterlyke verbetering onder JOSIAS, nog in Gods gedenkboek waren, als de rechtvaerdige oorzaken van de meest geduchte oordeelen.

14. Zelvs heeft de HEER my verboden, om voor het volk te bidden, naedien deszelvs ondergang onherroepelyk bepaeld is. Gy dan, ſprak de HEER al verder tot my, en (*k*) bidt niet voor dit volck, ſmeek niet om afwending der bedreigde oordeelen, ende en heft geen geſchrey noch gebedt voor hen op, onthoud u van aendoenlyk weeklagen over de zware rampen, welke de Joden treffen zullen: want ick en ſal niet hooren, en geen gebed ten voordeele van de Joden, noch van u, noch van iemand anders wie het ook wezen moge, verhooren, ter tijt als ſy over haer quaet en verderv tot my ſullen roepen.

Maer, mag men denken, is God niet oneindig in barmhar-

(*i*) Jer. 2: 28. (*k*) Jer. 7: 16. ende 14: 11.

hartigheid? en hoe ſtrooken deze woorden met Gods bemoedigende verklaring: *Roept my aen in den dag der benauwdheid, Ik zal 'er u uit helpen* Pſ. 50: 15? — Maer hier wordt gezien, op een bidden en roepen van het volk tot den HEER, enkel uit verlegenheid, wanneer alle hoop op uitredding was afgeſneden; op eene roeping en ſmeeking, niet om vergeving van zonden en bekeering, maer enkel om verloſsing van tijdelyke rampen. En wat het verbod aen den Propheet betreft, om voor het volk te ſmeeken: Hy mogt niet bidden om verſchooning van den geheelen ondergang, omdat dezelve onherroepelyk was vastgeſteld. Ondertusſchen is 'er geen twijffel aen, of de Propheet zal evenwel om ſchuldvergevende en bekeerende genade, voor het volk gebeden hebben, als mede om de bewaring van een overblijvſel, vergel. Kap. 14: 7-9.

Het onherroepelyke van de bedreigde oordeelen wordt vervolgens nader geſtaevd, door eene betuiging, dat alle de voorrechten, den Joden voorheen bewezen, hun, van wegens de tegenwoordige boosheden, niet zouden kunnen te ſtade komen vs. 15-17.

15. Wat heeft mijn beminde in mijn huys [*te doen*], dewijle ſy die ſchendelicke daet [*met*] velen doet, ende het heylige vleeſch van u geweken is? wanneer gy quaet [*doet*], dan ſpringt gy op van vreugde.

De oorſprongelyke uitdrukkingen in dit vers, zijn zeer kort en afgebroken, en uit dien hoofde vry duister. Van hier de verſchillende opvattingen der Uitleggeren. — Laten wy dezelve kortelyk pogen op te helderen.

Door *des* HEEREN *beminde* wordt het Joodſche volk bedoeld, dus genaemd uit hoofde van de Verbondsbetrekking, welke 'er plaets had tusſchen den HEER, en tusſchen de Joden, als een volk, het welk Hy zich, uit alle geſlachten der aerde gepaerd had. Hoe diep de Joden thans verdorven waren, bleven zy evenwel de beminden, om der Vaderen wil. — *Wat heeft mijn beminde*, vraegt de HEER,

in mijn huis te doen? dat is: Wat betrekking heeft het ontaerte Joodsche volk op den Tempel, daer Ik als in mijn huis woon, mijnen throon en mijne dienaren heb? hoe wanvoeglyk is het, dat zulk een volk langer in den Tempel verkeeren zal, en de vertooning maken, als of zy belang stelden in mijnen dienst, en in mijne gemeenschap?

Er wordt bygevoegd: *dewijl zy die schandelyke daed met velen doet, en het heilig vleesch van u geweken is.* — Hier komt het Joodsche volk voor als eene Vrouw, welke met God, uit hoofde van het Sinaitisch Verbond, als het ware in eene Huwelyks betrekking geplaetst was. *De schandelyke daed* derhalven, *welke zy met velen deed*, was het geestelyk overspel der Joden in het nahoereeren der afgoden. Het Joodsche volk, het welk, door het Sinaitisch Verbond, als het ware aen God getrouwd was, om Hem alleen te dienen, gedroeg zich, door het plegen van de grouwzaemste afgodery, als eene openbare hoer. Uit dezen hoofde was het wanvoeglyk, dat zy langer in des HEEREN huis komen zouden, en in het uiterlyke de schijnbare vertooning maken, als of zy Hem getrouw waren.

Het heilig vleesch, wordt 'er bygevoegd, *is van u geweken.* — Door dit *heilig vleesch*, kan men de besnijdenis verstaen, dat teeken des Verbonds, het welk de Joden in hun vleesch droegen, en waerdoor zy het bewijs hadden, dat zy een heilig en afgezonderd volk uitmaekten, het welk den HEER was toegewijd. Dit heilig vleesch was van de Joden *geweken*; de besnijdenis was hun tot voorhuid geworden, voor zoo ver de besnijdenis, by het schenden van Gods Verbond, waervan het een teeken was, niets te beduiden had. — Anders zou men, door *het heilig vleesch* kunnen denken, aen de offeranden der dieren, welke den HEER afgezonderd werden en heilig waren. Dit *vleesch der heiligheid* was van de Joden *wech geweken.* Zy slagteden wel offerbeesten; maer deze waren, onder zulk eene schandelyke Verbondsbreuk, en van zulken trouwlozen hoop, den HEER niet aengenaem. Vermids hunne harten van God afkeerig, en aen den snoodsten afgodsdienst gehecht waren, maekten de offeranden geen *vleesch der heiligheid* meer uit.

Het

Het oogmerk van dit gansche vraegswijze voorstel schijnt ingericht te zijn, om den Joden alle hoop te benemen, dat hunne gebeden en offeranden iets zouden kunnen vermogen, om den vast bepaelden ondergang voor te komen.

Eindelyk komt 'er nog by: *wanneer gy kwaed doet, dan springt gy op van vreugde.* — De meeste Uitleggers denken, met onze overzetters, die daerom het woordje *doet* ingelascht hebben, aen het kwaed der zonden; zoodat de Joden, wel verre van te treuren over hunne boosheden, hunne eer en hun vermaek stelden in kwaed te doen. — Voor het naest evenwel schijnt 'er geoogd te worden op het kwaed der straffe, zoodat de meening deze zy: „ Wanneer het kwaed na by „ is en reeds aenvangelyk komt, dan zijt gy nog gerust „ en zorgloos; dan vertrouwt gy nog op ydelheden, als „ waren 'er geene onheilen te vreezen, dan nog springt „ gy, in uwe dwaesheid, op van vreugde."

Het vergeevsch vertrouwen op de ydelheden, wordt door een zinbeeldig voorstel, zeer fierlyk nader bevestigd, vs. 16, 17. — *Het zinbeeldig voorstel vinden wy, vs.* 16, *het welk vervolgens nader verklaerd, en met gewichtige redenen bekleed wordt, vs.* 17.

16. De HEERE hadde uwen naem, o volk van Juda! genoemt, dat is u gesteld en doen kenbaer worden, als eenen groenen olijfboom, die zijn groen het gansche jaer door behoudt, voor zoo ver Hy u eenen bestendigen voorspoed geschonken had, zoodat gy eene voortreffelyke vertooning maektet onder de volken; Gy waert als een olijvboom, schoon van lieflicke vruchten, uitnemend fierlyk wegens den uitwendigen welvaert en voorspoed, waermede God u gezegend had: [*maer nu*] heeft hy met een geluyt van een groot geroep een vyer om denselven aengesteken, of *met een geluid van een geweldig gedruisch heeft een vuur denzelven aengestoken*, ende sijne tacken sullen verbroken worden, of dat vuur *heeft de klimmende* de nog in hare kracht zijnde, *takken* aengestoken of *doen splijten*.

De zakelyke zin komt hierop uit, dat der Joden Kerk

en Burgerstaet, van allen sieraed en luister geheel zou beroovd werden, en dat alle deszelvs heerlykheid zeer spoedig zou te gronde gaen. De Babyloniers zouden hen eerlang overvallen, en de vreeslykste verwoestingen onder hen aenrichten; zoodat de staet des Joodschen volks niet ongelyk zou wezen, aen eenen sierlyken en steeds groenenden olijvboom, maer die op eene vreesselyke wijs, door het vuur van den blixem getroffen, eensklaps van alle luister en heerlykheid beroovd wordt, zoodat 'er niets meer dan eene dorre tronk overblijvt.

17. Want de HEERE der heyrscharen, de hooge Bestuurer van alle geschapene wezens, die u in dit gezegend land van Kanaan, als zulken schoonen olijvboom, heeft (*l*) geplant, heeft een zeer groot quaet over u uytgesproken: het vonnis van uwe uitroejing is onherroepelyk geveld, en zal eerlang over u volvoerd worden, als eene rechtvaerdige strafoeffening, om der boosheyt wille des huyses Israëls, ende des huyses Juda, die sy onder hen, onder elkander, tegen alle vermaningen aen, hardnekkig bedrijven, om my te vertoornen, roockende den Baal, dien verfoeilyken afgod.

Het huis van Israël was reeds naer Asfyrien verbannen, en *het huis van Juda* zou, binnen korten, naer Babylonien gevangelyk worden wechgevoerd. Hunne voorige zegeningen en voorrechten zouden hun niet kunnen baten. Die zelvde Almachtige hand, die hen tot zulken schoonen olijvboom gemaekt had, zou hen, om hun grouwzaem wangedrag, ook wederom verderven en vernielen.

Het gene vs. 18-23. *volgt, heeft eene bepaelde betrekking tot de mannen van Anathoth, en hunne snoode handelwijs, omtrent den Propheet* JEREMIAS.

18. De HEERE nu heeft 'et my te kennen gegeven, dat ick 't wete: Doe hebt gy my hare handelingen doen sien. Deze

(*l*) Jerem. 2: 21.

Deze woorden befchrijven eenen listigen en fnooden aenflag. — Het eerfte lid van dit vers fchijnt te zien, op den onverbeterlyken toeftand van het volk, en op die verbintenis tegen den HEER, waervan vs. 9. gefproken is. De HEER had het den Propheet *te kennen gegeven, dat Hy het wiste*, om van deze ontdekking, by het volk, gebruik te maken. — Vervolgens keert zich de Propheet regelrecht tot God zelven: *doe hebt Gy my hunne handelingen doen zien.* Hy heeft het oog op die fnoode handelingen, en booze aenflagen, welke tegen hem gefmeed waren. Deze had de HEER hem, in die zelvde openbaring, bekend gemaekt. — Zy die dezen aenflag tegen den Propheet gefmeed hadden, waren zijne eigene landgenooten, vergel. vs. 21, namelyk de *mannen van Anathoth.* JEREMIA behoorde tot de Priesteren, die te Anathoth woonden. Deze waren het, die met den grouwelyken aenflag tegen den Propheet, thans hem door den HEER zelven bekend gemaekt, zwanger gingen. — De Propheet was intusfchen van hunnen fnooden toeleg geheel onkundig, verkeerende gerust in het midden van zijne medeburgeren.

19. Ende ick was als een zachtmoedig lam, het welk voor geen kwaed beducht is, [*als*] een offe, die zonder het te weten, geleydt wort om te flachten: want ick en wiste niet dat fy gedachten tegen my dachten en eenen doodelyken aenflag tegen my gefmeed hadden, onder elkander, [*feggende;*] Laet ons den boom met fijne vrucht verderven, ende laet ons hem uyt den lande der levendigen uytroeyen, dat fijn naem niet meer gedacht en worde.

Eigenlyk ftaet 'er: *laet ons den boom* IN *zijne vrucht*, of IN *zijn brood, verderven.* — De *boom* is JEREMIAS zelvs. *Zijne vrucht* beteekent zijne leeringen, vermaningen, en bedreigingen. Er wordt van deze vrucht des booms gefproken, om de reden van ter zijde aen te wijzen, waerom de mannen van Anathoth zoo zeer verbitterd waren tegen den Propheet; het was om zijne yverige leer, getrouwe vermaningen, en ernftige bedreigingen. — Men wilde dien boom, *uit het land der levendigen uitroeien*, om zich van zijne

lastige voorstellen, eens en voor altoos te ontslaen. Zelvs wilden zy zijnen naem en gedachtenis wech doen, als die van eenen valschen Propheet. — De mannen van Anathoth hadden, in het heimelyke, een ontwerp gesmeed, om den Propheet JEREMIAS, in het midden van zijn onderwijs, van kant te maken.

Over zulk eene verraderlyke handelwijs, was de Propheet billyk verontwaerdigd; en hy kon niet nalaten de rechtvaerdige wraek te billyken, welke de HEER, wiens zaek dit eigenlyk was, tot handhaving van zijne eigene eer, over de mannen van Anathoth, zou uitvoeren, vs. 20, 21.

20. Maer, o HEERE der heyrscharen, welken het aen geen vermogen ontbreekt, om mijne zaek, die ook in dit geval de Uwe is, te handhaven, gy rechtveerdige Richter, die elk vergeldt nae zijne daden, (m) die de nieren ende het herte proeft, zoodat Gy niet slechts de uiterlyke vertooningen aenziet, maer zelvs de heimelyke gedachten en bedoelingen der menschen gadeslaet; laet my uwe wrake van hen sien: of *ik zal uwe wraek aen hen zien*, ik vertrouw, dat Gy dit grouwelstuk, ter handhaving van uwe eer, niet zult ongestraft laten: want aen u heb ick mijne twistsake ontdeckt, en dezelve aen U overgelaten, omdat Gy zelvs daerin onmiddelyk betrokken zijt.

21. Daerom, soo seyt de HEERE, aengaende den aenslag van de mannen van Anathoth, uwe eigene land en Stadgenooten, die uwe ziele soecken en naer uw leven staen, seggende: En propheteert niet langer harde dingen, in den name des HEEREN, op dat gy van onse handen niet en stervet.

22. Daerom, soo seyt de HEERE der heyrscharen; Siet ick sal besoeckinge over hen doen, en dezen grouwzamen toeleg rechtvaerdig straffen: De jongelingen, voor den krijg geschikt, sullen door 't sweert

(m) 1 Sam. 16: 7. 1 Chron. 28: 9. Psalm 7: 10. ende 26: 2. Openb. 2: 23.

ſweert ſterven, hare ſonen ende hare dochteren ſullen van honger, het gevolg van den oorlog ſterven.

23. Ende ſy en ſullen geen overblijfſel hebben, hunne naem en gedachtenis zullen uitgeroeid worden. Ik zal hun zoo doen, als zy gedacht hadden u te doen: want ick ſal een zeer groot quaet brengen over de mannen van Anathoth, [*in*] het jaer of op den tijd harer beſoeckinge, wanneer Ik mijne geduchte oordeelen, over Anathoth zoo wel, als over het ganſche land van Juda, brengen zal.

Maer om welke redenen, werd dit verraderlyk voornemen der mannen van Anathoth, en de ſtraf die daerop volgen zoude, aen den Propheet bekend gemaekt, en door hem den volke voorgehouden? — Het was om elk te overtuigen, dat JEREMIAS door Godlyken last ſprak, en derhalven zeer verkeerdelyk tot een voorwerp van haet geſteld wierd; als mede om door zulk een ſtael, de onverbeterlyke hardnekkigheid van het Joodſche volk afteteekenen, en te doen opmerken, hoe rechtvaerdig de HEER ware, in de uitvoering der bedreigde oordeelen, en in het verbod aen den Propheet, om niet meer van zulk een volk te bidden.

HET XII. KAPITTEL.

KAp. 11: 18-23. is de verraderlyke toeleg voorgeſteld, welke de mannen van Anathoth tegen den Propheet geſmeed hadden, en tevens het ſchroomelyk oordeel beſchreven, welk hun deswegen overkomen zoude. Tot dit zelvde onderwerp behooren de 6 eerſte verſen van dit 12de Kapittel. — Te weten de HEER had Kap. 11: 22, 23. bedreigd, dat de ondergang der lieden van Anathoth zeker komen zoude, maer de tijd was niet bepaeld; zelvs was de manier van voorſtel zoodanig, dat men daeruit aenleiding kreeg om te denken, dat het nog zoo ras niet geſchieden zoude. Dit was voor hardnekkigen zondaren genoeg, om

den boozen dag ver te ſtellen, en in hunne onbekeerlykheid voort te gaen, en de Propheet nam daeruit aenleiding tot dit byzondere twistgeding, het welk Kap. 12: 1-6. voorkomt.

Wy onderſcheiden 'er in drie hoofdbyzonderheden.

A. Eerst vraegt de Propheet verlov, tot dit twistgeding, vs. 1ª.
B. Daerna klaegt hy over den voorſpoed der godlozen, vs. 1ᵇ. - 4.
C. Daerop volgt dan het Godlyk antwoord, vs. 5, 6.

1. Gy ſoudt rechtveerdigh zijn, o HEERE, Gy zijt in het gelijk geſteld geworden, en het zou openbaer worden, dat Gy rechtvaerdig zijt in alle uwe handelingen, wanneer ick tegen u ſoude twiſten, wanneer ik het ondernemen wilde, om met U den opperſten Richter, in een geding te treden, over de billykheid van uwe handelingen: ick ſal nochtans [*van uwe*] oordeelen met u ſpreken; maer met geen ander oogmerk, dan om daerdoor, des te meer, van uwe onkreukbare rechtvaerdigheid overtuigd te worden. (*a*) Waerom vraeg ik dan, is der godtlooſen wegh voorſpoedigh? Waerom gelukken de boosaertige aenſlagen, welke de werkers der ongerechtigheden ſmeden, om hunne naesten te verdrukken en te verderven? Hoe is dat beſtaenbaer met Uwe vergeldende rechtvaerdigheid? [*waerom*] hebbenſe ruſte, vrede en voorſpoed, alle die trouwlooſlick trouwlooſheyt bedrijven? waerom worden zy niet aenſtonds nae hunne verdiensten geſtraft?

2. Gy zelvs, die in den weg van Uwe Voorzienigheid, alle de lotgevallen der menſchen beſtuurt, hebtſe geplant, zoodat zy als een vruchtbaren boom weelig wasſen en voorſpoedig zijn, ſy zijn oock ingewortelt, zoo datze vastſtaen, en opgroeien, toenemende in aenzien, luister en vermogen; ſy gaen voort en wasſen geduurig op, oock

(*a*) Job 21: 7. Pſalm 73: 11, 12. Habak. 1: 3.

oock dragenſe vrucht, immers voor zoo ver zy in het uiterlyke, hoe boos ook hunne harten wezen mogen, eenige blijken geven van Godsdienstigheid: gy zijt [*wel*] naeby in haren (*b*) monde, zy ſpreken wel van U en uwen dienst, ook brengen zy offeren, zy geven tienden, en maken eene ſchoone vertooning van Godsdienstigheid, maer met dat alles, zijt Gy verre van hare nieren. Zy meenen niet het gene zy zeggen; zy dragen U, in hunne harten, geene ware hoogachting en lievde toe. Het is alles loutere geveinsdheid.

3. Maer geheel anders is het met my gelegen; gy, o HEERE weet het. Gy, voor wiens oogen niets verborgen is, (*c*) kent my en de oprechtheid van mijn hart, gy ſiet my, en geevt nauwkeurig acht op alle mijne beginſelen en bedoelingen, ende gy (*d*) proeft en doorzoekt mijn ganſche herte, en weet, [*dat het*] met u [*is*], en dat ik oprechtelyk aen U en uwen dienst verbonden ben. Hoe is het dan beſtaenbaer met Uwe rechtvaerdigheid, dat de huichelachtige godlozen, in alles voorſpoedig zijn, daer ik met alle mijne oprechtheid verdrukt worde? Rucktſe uyt als ſchapen ter ſlachtinge, ende heyligtſe tot den dagh der doodinge. Dit ſchijnt reeds over lang het lot dezer boosdoeneren te moeten geweest zijn, indien hun nae hun doen zoude vergolden worden.

4. Hoe lange ſal het lant treuren, en het veld dor en onvruchtbaer zijn, door droogte, ongedierte, of de woede van den oorlog? ende hoe lang zal het kruyt des gantſchen velts verdorren? van wegen de booſheyt der gener die daer in woonen, vergaen de (*e*) beeſten ende het gevogelte vliegt wech; omdat het geen voedſel vindt. In deze algemeene rampen, moeten ook de Godvruchtigen deelen, omdat de boosdoeners zich in het kwaed verharden: dewijle ſy ſeggen; Hy en ſiet ons eynde niet, onze ondergang, door Jeremias be-

(*b*) Jeſ. 29: 13. (*c*) Pſ. 17: 3. ende 139: 1. (*d*) Jer. 11: 20.
(*e*) Jer. 4: 25. ende 7: 20. ende 9: 10.

dreigd, is nog niet gekomen en zal ook niet komen. Het schijnt althans met de rechtvaerdigheid beter overeen te komen, dat enkel deze boosdoenders, om welker wil het gansche land onder de algemeene rampen zuchten moet, geheel en al wierden uitgeroeid.

Hierop volgt het Godlyk antwoord vs. 5, 6.

5. Als gy loopt met de voetgangers, so maken sy u reeds moede; hoe sult gy u dan mengen met de peerden, en hoe zal het u bekomen, wanneer gy tegen paerden draven wilt? so gy [*alleenlick*] vertrouwt in een lant van vrede, hoe sult gy 't dan maken in de verheffinge van de Jordane, wanneer al het omliggend land overstroomd wordt?

De meening van dit zinbeeldig voorstel komt hier op uit: — De mannen van Anathoth waren de wederpartijders van onzen Propheet; deze waren gewassen in aenzien en vermogen. Dit vermoeide zijnen geest en maekte hem moedeloos. Maer evenwel de mannen van Anathoth verschilden zoo veel in vermogen van de Grooten te Jerusalem, als *voetgangers* zwakker zijn dan *paerden*. Daer hy nu reeds bezweek onder de vervolging der mannen van Anathoth, hoe zou het hem dan vergaen, wanneer hy te Jerusalem propheteeren moeste, daer hy veel machtiger tegenstanders ontmoeten zoude? — Deze zelvde zaek wordt nog eens voorgesteld, door het vergelijken van een *land van vrede*, *met de verheffing van de Jordaen*. Zoo de Propheet in een land van vrede, waerop hy vertrouwde en gerust leevde, moede wierd, en den moed liet zinken, hoe zou het hem dan vergaen, by de overstrooming van de Jordæn? — Het een en ander geevt zinbeeldig te kennen, dat de Propheet nog geheel andere en veel zwarer vervolgingen te wachten had.

6. Want oock uwe broeders, ende uwes vaders huys, oock die selve, die uwe medeburgers te Anathoth, en uwe bloedverwanten zijn, handelen trouwloosliek tegen u, oock die selve roepen u met voller

ler [*stemme*] en luidkeels achter na, met scheldwoorden en vervloekingen: daerom en (*f*) gelooftse niet, wanneer sy vriendelick tot u spreken, want zy meenen niet het gene zy zeggen: Beloov u derhalven geene betere tijden; wordt gy zoo gehandeld te Anathoth, door uwe medeburgers en bloedverwanten, wat zal het dan wezen, wanneer gy, in de Koninglyke hoofdstad Jerusalem, daer lieden zijn van onvergelijkelyk grooter vermogen, propheteeren zult.

Vs. 7. wordt de Leerrede tot het Joodsche volk, welke door de zaek der mannen van Anathoth was afgebroken, wederom hervat en voortgezet tot vs. 17. — A. Eerst wordt het Godlyk vonnis, tegen het Joodsche volk voorgesteld vs. 7. B. Daerna worden de redenen van dat vonnis opgegeven vs. 8-13. C. Eindelyk volgt 'er eene Voorzegging omtrent de nabuurige volken, die rondom Kanaan woonden vs. 14-17.

7. Ick zegt de HEER, hebbe mijn huys verlaten, en mijne bescherming van den Tempel afgetrokken, ick hebbe de Joodsche Natie, mijne erffenisse, het volk van mijn byzonder eigendom, laten varen: ick hebbe Juda, die wel eer de beminde mijner ziele was, om rechtvaerdige redenen, in de hant harer vyanden gegeven. Dit vonnis heb Ik reeds geveld, en zal het eerlang ter uitvoering brengen.

8. Mijne erffenisse is my geworden als een leeuw in den woude: sy heeft hare stemme tegen my verheven, daerom heb ickse gehaet.

Het hardnekkig Juda wordt hier vergeleken, *by eenen leeuw in het woud*, dat is eenen trotschen en ontembaren leeuw, die niets ontziet, en op ieder eenen brullende aenvalt. Het teekent de boosaertigste ongehoorzaemheid der Joden; zy hadden zich aen den HEER niet willen onderwerpen, maer in tegendeel, als een brullende leeuw, *hunne*

(*f*) Spr. 26: 25.

ftem tegen Hem verheven. Zy hadden alle vermaningen en bedreigingen niet alleen in den wind geflagen, maer zelvs openlyk en ftoutmoedig verklaerd, dat zy zich aen den HEER niet onderwerpen zouden. — Daerom had de heilige God hen *gehaet*, Hy had eenen heiligen afkeer van zulke booswichten, welke Hy niet kon ongeftraft laten.

9. Juda, Mijne erffenisse is my een gesprinckelde vogel, als een vreemde en onbekende vogel, die vele vreemde verwen heeft; de andere vogelen zijn rontomme tegen haer, om haer te vernielen: want gelijk alle vogels, op zulken gesprenkelden vogel aenvallen, zoo zullen ook de Chaldeeuwen, met alle hunne bondgenooten, op de Joden aenvallen, om hen te vernielen. Zy zullen even als roovdieren op de Joden aenvallen, en elkander daertoe opwekken, zeggende: komet aen, versamelt al gy gedierte des velts, komet (*g*) om te eten, en het Joodsche land te plunderen.

10. Vele (*h*) herders en Vorsten der heidenen hebben het Joodsche land, het welk Ik, uit hoofde van mijnen vruchtbaermakenden zegen, mijnen wijngaert noemen mogt, met de kudde hunner krijgsknechten verdorven, sy hebben Kanaan, mijnen acker vertreden: sy hebben dezen mijnen recht gewenschten acker geftelt tot eene woefte wildernisse, en alles geheel vernield.

11. Men heeft den akker van Kanaan geheel verwoest, en hem geftelt tot eene woeftheyt, verwoeft zijnde treurt hy tot my: Kanaan doet als het ware eene ftille klacht tot My, van wegens deszelvs rampzaligen toeftand, het gantsche lant is verwoeft, om dat 'er niemant en is, die 't ter herten neemt. Het gansche volk is zoo verblind, dat niemand eens denkt aen de oorzaken van deze onheilen.

12. Op alle hooge plaetsen in de woeftijne zijn verftoorders gekomen; geene fterktens of vestingen hebben de invallende Babyloniers kunnen ftuiten: want het sweert des HEEREN, het zwaerd der Chaldeeuwen, het welk eene roede is in 's HEEREN hand, verteert van

(*g*) Jer. 7: 33. (*h*) Jer. 6: 3.

van het [*een*] eynde des lants tot aen 't [*ander*] eynde des lants: daer en is geen vrede voor eenigen vleesche, niemand wordt in die algemeene slagting verschoond.

13. De Joden hebben wel middelen by de hand genomen, om deze onheilen aftewenden, vooral door hulp te zoeken by de Egyptenaren; maer alle deze pogingen zijn verydeld. Sy hebben tarwe (*i*) gezaeyt, maer doornen gemaeyt, zy zijn in hunne verwachting te leur gesteld, even als een landman by het mislukken van den oogst, sy hebben sich gepijnigt, met ontwerpen tot hunne behoudenis te beramen, [*maer*] niet gevordert: wordet alsoo beschaemt van wegen ulieder inkomste, van wegen de hittigheyt des toorns des HEEREN, God zal, in zijne rechtmatige gramschap, uwe pogingen zoodanig verydelen, dat gy 'er u over schamen en verbazen zult.

Evenwel, deze onheilen der Joden zouden niet altijd duuren, en aen hunne vyanden niet ongewroken blijven, vs. 14-17.

14. Alsoo seyt de HEERE; Ik zal ook mijne gramschap, aen de nabuurige volken van Kanaan doen gevoelen. Aengaende alle mijne boose naebueren, de Philistijnen, Syriers, Moabieten, Ammonieten en Edomieten, vergel. Kap. 47—49, die mijne erffenisse aenroeren en dezelve lastig vallen, dewelcke ick mijnen volcke, Israël, erflick ingegeven hebbe: Siet ick salse uyt haer lant uytrucken en verbannen, (*k*) maer het huys Juda sal ick uyt haerlieder midden uytrucken, en uit hunne overheersching verlossen.

De omliggende volken worden *booze nabuuren* genaemd, omdat zy zich by de vyanden van Israël gevoegd hadden, om dit volk te onderdrukken, vergel. 2 Kon. 24: 2. — Ook is deze bedreiging blijkbaer vervuld; die booze nabuuren zijn, zoo wel als de Joden, in de hand van NEBUCADNEZAR gegeven, vergel. Kap. 25: 20, 22. Kap. 47, 48, 49. —

(*i*) Levit. 26: 16. Deut. 28: 38. (*k*) Deuter. 30: 3. Jer. 32: 37.

Vervolgens zijn ook de Joden, *uit het midden van deze volken uitgerukt.* Verscheidene Joden waren, voor de algemeene wechvoering door de Chaldeeuwen, naer de omliggende landen der Heidenen geweken, vergel. Kap. 15: 4. 40: 11. Sommigen van deze Joden zijn naderhand, met de inwooneren van die landen, door de Chaldeeuwen wechgevoerd, en anderen zijn afgetogen naer Egypte, vergel. Kap. 43, 44. Maer uit alle de plaetsen hunner verstroojing, zou de HEER de Joden uitrukken. Dit is gedeeltelyk vervuld, na de Babylonische gevangenis Ps. 147: 2, en het zal volkomen vervuld worden, in het laetst der dagen.

15. Ende het sal geschieden, vervolgt de HEER, na dat ickse sal uytgeruckt hebben, so sal ick in gunst, tot mijn oude volk wederkeeren, ende my harer ontfermen; ende ick salse wederbrengen, eenen yegelicken tot sijne erffenisse, ende eenen yegelicken tot sijn lant.

16. Ende het sal geschieden, indien sy de wegen, in welke de kinderen mijnes volcks wandelen moeten, vlijtiglick sullen leeren, sweerende met verfoejing van den afgodsdienst, by mijnen name, [*Soo waerachtigh als*] de HEERE leeft, gelijck als sy mijn volck geleert hebben te sweeren by Baal; so sullen sy in 't midden mijns volcks gebouwt worden.

Deze belovte werd gedaen aen den heidenen. Wanneer zy de *wegen van Gods volk vlijtiglyk zouden leeren*, zich in den waren Godsdienst zouden laten onderwijzen, en denzelven yverig beoeffenen; wanneer zy van de Joden leeren zouden by den eenigen en waren God te zweeren, gelijk zy Gods volk geleerd hadden by Baal te zweeren, en de afgoden te dienen; dan zouden zy in het midden der Joden woonen, en blijkbaer gezegend worden. — Dit is in nadruk vervuld, onder den dag van het Nieuwe Testament, wanneer de bekeerde heidenen zich by de gemeenschap der ware Kerk gevoegd hebben.

17. (*l*) Maer indien sy, naer de leer en de vermanin-

(*l*) Jes. 60: 12.

ningen der bekeerde Joden, niet sullen hooren, so sal ick die selve natie, die zich tegen My verhardt, t' eenemael uytrucken ende verdoen, spreeckt de HEERE.

HET XIII. KAPITTEL.

Dit Kapittel behelst eene Prophetische redevoering, welke wel kort is, maer tevens zeer zaekrijk. Zy schijnt het best te passen, op de regeering van JOJAKIM, of liever, volgens vs. 18, van JECHONIA, en in dien tijd te zijn uitgesproken. — De Propheet verhaelt hier, hoe de HEER hem, door twee zinbeeldige vertooningen, had aengewezen, hoe Hy het Joodsche volk, om hun grouwzaem wangedrag, verdoen zoude.

I. De eerste gelijkenis is ontleend van eenen gordel, die geheel verdorven werd, vs. 1-11.

II. De tweede van wijnvlesschen, die aen stukken gestooten werden, vs. 12-14.

III. Hierop volgen eenige vermaningen, welke uit die zinbeeldige voorstellen worden afgeleid, vs. 15-27.

1. Alsoo heeft de HEERE tot my geseyt, in een Prophetisch gezicht; Gaet henen, ende koopt u eenen linnen gordel, ende doet dien aen uwe lendenen, boven uwe opperkleederen tot een sieraed, gelijk lieden van aenzien, en byzonder de Priesters, gewoon zijn zulke gordels te dragen, maer en brengt hem niet in 't water. Gy zult hem aendoen, zoo als hy van den koopman komt, zonder hem te wasschen; en vervolgens zindelyk dragen, zoodat hy niet noodig had gewasschen te worden.

2. Ende ick kochte eenen gordel nae het woort des HEEREN: ende ick dede dien aen mijne len-

denen, denzelven gebruikende tot ſieraed, zoo als de HEER my bevolen had.

3. Doe geſchiedde des HEEREN woort, na verloop van eenigen tijd, ten tweeden male tot my, ſeggende, in eene openbaring:

4. Neemt den gordel, dien gy gekocht hebt, die aen uwe lendenen is: ende maeckt u op, [ende] gaet henen nae den Phrath, naer de rivier de Euphraet, of liever naer de vruchtbare landſtreek van Bethlehem, ende verſteeckt dien aldaer in de klove eener ſteenrotze, om denzelven, als eene zaek van groote waerdy, in eene veilige plaets te bewaren.

Sommigen zijn van oordeel, dat de rivier de Euphraet al te ver, van het Joodſche land verwijderd ware, dan dat JEREMIA aldaer zijnen gordel zou verborgen hebben; en denken daerom liever aen de landſtreek van Bethlehem, welke uit hoofde van de ongemeene vruchtbaerheid, Phrat, of Ephrata genaemd wordt. — Het woord *verſteken* wordt eigenlyk gebruikt van iets kostbaers, het welk als een ſchat, ter bewaring wordt wechgelegd, Job 20: 26. Jeſ. 45: 4.

5. So gingh ick henen, ende verſtack dien gordel, welken ik eenigen tijd boven mijne opperkleederen, om mijne lendenen gedragen had, by den Phrath: gelijck als de HEERE my geboden hadde, in de kloov eener ſteenrotſe.

6. Het geſchiedde nu ten eynde van vele dagen, dat de HEERE tot my ſeyde; Maeckt u op, gaet henen nae den Phrath, ende neemt den gordel van daer, dien ick u geboden hebbe aldaer te verſteken.

7. So gingh ick nae den Phrath, ende groef in de gemelde ſteenrotſe, ende nam den gordel van de plaetſe, alwaer ick dien verſteken hadde: ende ſiet de gordel was verdorven, geheel verrot, ende dochte nergens toe.

8. Doe geſchiedde des HEEREN woort tot my, ſeggende:

9. Soo seyt de HEERE: Alsoo op dezelvde wijs, als het gegaen is met dien gordel, sal ick verderven de hoovaerdye van Juda, ende die groote hoovaerdye van Jerusalem, alle die dingen zal Ik te niette doen, op welke de Joden en de inwooners van Jerusalem zich verhovaerdigd en hun vertrouwen gesteld hebben.

10. Dit selve boose volck, dat mijne woorden weygert te hooren, dat in 't goetduncken sijns herten wandelt, en leevt nae hunne zondige neigingen, ende andere goden navolgt, om die te dienen, ende voor die sich neder te buygen; dat sal worden gelijck dese gordel, die nergens toe en deugt.

11. Want gelijck als een gordel kleeft aen de lendenen eens mans, alsoo heb ick het gantsche huys Israëls ende het gantsche huys Juda aen my doen kleven, spreeckt de HEERE, om my te zijn tot een volck, ende tot eenen naem, ende tot lof, ende tot heerlickheyt; maer sy en hebben niet gehoort.

Laten wy deze gelijkenis wat nader beschouwen. — De linnen gordel, welken de Propheet gekocht had, en om zijne lendenen gedaen, vertoont ons alle de stammen van Israël, want het *huis van Israël*, en *het huis van Juda*, worden vs. 11. zamengevoegd. De HEER had deze gansche Natie tot zijn volk aengenomen. Zy waren ten nauwsten aen God verbonden, *gelijk een gordel kleevt aen de lendenen van eenen man.* Zy hadden den HEER, tot hunnen Koning en Beschermer aengenomen. Als Gods byzonder volk en een Koninglyk Priesterdom, waren zy den HEER *tot eenen naem, tot lov, en tot heerlykheid* vs. 11. — *Het afdoen van dezen gordel, van de lendenen des Propheten*, en deszelvs wechlegging in de vruchtbare landstreek van *Bethlehem*, wijst ons naer de overbrenging van Israëls Koningrijk, in het huis van DAVID, die uit Bethlehem oorsprongelyk was. — Het plaetsen van dien gordel, als eene kostbare zaek, in *de klove van eene steenrotse*, teekent ons de geduurzaemheid van DAVIDS Koningrijk; welke de HEER uitdrukkelyk beloovd had. — Maer om de hardnekkige ongehoorzaemheid van het volk,

was die *gordel verrot*; tot eene zinbeeldige vertooning, hoe het gansche Koningrijk van DAVID eerlang, door de Chaldeeuwen zou vernietigd worden.

Het tweede zinneprent vertoont het gansche volk als geheel verwoest, en door onderlinge twisten, ten eenemael verzwakt vs. 12-14.

12. Daerom zoo sprak de HEER verder tot my: wend u tot het Joodsche volk, en segt dit woort tot hen; Soo seyt de HEERE, de Godt Israëls; Alle flesschen sullen met wijn gevult worden: dan sullen sy tot u seggen; En weten wy niet seer wel, dat alle flesschen met wijn gevult sullen worden?

Volgens onze vertaling, zou den Joden dit zinbeeldig voorstel in het geheel niet vreemd zijn voorgekomen. Zy zouden tot den Propheet zeggen: *en weten wy niet zeer wel, dat alle flesschen met wijn zullen gevuld worden?* Wy verwagten immers niet anders dan tijden van blijdschap! — Maer het woord *weten* staet in den toekomenden tijd. Het voorstel moet derhalven vraegsgewijs worden opgevat: *zullen wy niet weten*, zult gy ons deze zinbeeldige vertooning niet nader verklaren, *dat* en *waerom alle flesschen met wijn zullen gevuld worden?*

13. Maer gy sult, ter nader verklaring van dit zinbeeld, tot hen seggen, Soo seyt de HEERE; Siet ick sal alle inwoonders deses lants, selfs de Koningen, die als opvolger van den Koning David op sijnen throon sitten, ende de Priesters, ende de Propheten, ende alle inwoonders van Jerusalem opvullen met dronckenschap.

De Joden derhalven van allerlei rangen en staten zouden *met dronkenschap opgevuld worden*, dat is, zy zouden geheel verdwaesd worden, en handelen als menschen, die door dronkenschap hun verstand verlooren hebben. — Indedaed zoo is het ook geschied. De Joden hebben zich, als dronkene en verdwaesde menschen aengesteld, door het versmaden van de vermaningen der Propheten; door zich aen den versoeilyksten afgodsdienst over te geven; door hulp, tegen de

de Chaldeeuwen, by de Egyptenaren te zoeken; door hunne onderlinge verdeeldheden, en tegen elkander te woeden, waerdoor zy hunnen ondergang verhaest hebben. — Ten aenzien van deze laetste byzonderheid, wordt 'er bygevoegd.

14. Ende ick salse in stucken slaen, den eenen tegen den anderen, gelijk men flesschen tegen elkander in stukken stoot, soo de vaders als de kinderen te samen, spreeckt de HEERE, ick en sal niet verschoonen nochte sparen, nochte my ontfermen, dat ickse niet en soude verderven.

Hier wordt ons zinbeeldig vertoond, hoe de Joden in hunne zedelyke dronkenschap tegen elkander woeden, en de een als het ware, tegen den anderen zou stooten, gelijk dronkene lieden. Hier door zouden zy, voor hunne vyanden, den weg banen, om hen geheel en al te verderven, zonder dat de HEER hun bystand verleenen zou, of zich over iemand ontfermen, om hem te verschoonen.

Hierop volgt nu eene ernstige vermaning tot bekeering, zoo A. aen den Joden in het gemeen, vs. 15-17. *als B. aen het Koninglyk huis, vs.* 18, 19. *C. en de inwooners van Jerusalem in het byzonder, vs.* 20-27.

15. Hooret mijnen raed gy verbasterde Joden, ende nemet mijne vermaning eerbiedig ter ooren, en verheffet u niet: laet uwen hoogmoed, uw ydel vertrouwen waren. Vernedert u voor den HEER, met eene boetvaerdige schuldbelijdenis en ernstige gebeden, om eene gunstige vergeving: want de HEERE heeft 'et gesproken, en indien gy het niet door eene spoedige bekeering afwendt, zal uw verderv eerlang en zeker komen.

16. Gevet eere den HEERE, uwen Godt, door u voor Hem, met boetvaerdige schuldbelijdenis, op het diepst te vernederen, eer dan hy het geheel duyster make, wanneer de Chaldeeuwen in het land zullen vallen en Jerusalem belegeren, ende eer uwe voeten sich stooten aen de schemerende bergen: dat gy nae

(*a*) licht wachtet, ende hy dat selve tot eene (*b*) schaduwe des doots stelle, ende tot eene donckerheyt sette.

De schemerende bergen zijn bergen, op welke zich de schemering van den aenbrekenden dageraed het eerst vertoont. Zy vertoonen ons zinbeeldig de machtige Egyptenaers, van welke de Joden bystand en ontzetting hoopten. Deze hoop was, als de flauwe schemering van den eersten dageraed. — Aen deze schemerende bergen zouden zich *de voeten* der Joden *stooten*, en gelijk het grondwoord eigenlyk zegt, *doodelyk gewond worden*; dat is, door het ydel vertrouwen op den bystand der Egyptenaren, zouden zy hun verderv bevorderen en verhaesten. — *Het licht* na het welk de Joden wachten, zou de HEER *tot eene schaduwe des doods stellen, en tot eene donkerheid zetten.* Uit de schemering van hoop, welke de Joden op de Egyptenaren vestigden, zou geen licht van hulp of blijdschap voortkomen. In tegendeel de HEER zou dezelve *tot eene schaduwe des doods*, en eene stikdonkere duisternis *zetten*, wanneer Jerusalem zou ingenomen, het Koningrijk gesloopt, en het volk gevangelyk wechgevoerd worden.

17. Sult gylieden dan nogh dat woord niet hooren, het welk ik uit 's HEEREN naem tot u spreek, om u tot bekeering te bewegen, so sal mijne ziele in verborgene plaetsen weenen van wegen des hoogmoets, en der hardnekkigheid: ende mijne (*c*) ooge sal bitterlick tranen, ja van tranen nederdalen, om dat des HEEREN kudde gevanckelick is wechgevoert.

De gevangelyke wechvoering der Joden, als een gevolg van hunne hardnekkige onbekeerlykheid, wordt hier als werkelyk tegenwoordig voorgesteld.

18. Segt tot den Koningh Jechonia, ende tot de Koninginne weduwe zijne moeder: Zoo heeft de HEER tot my, zijnen Propheet gesproken, Vernedert u, settet u in eene boetvaerdige gestalte neder: want uw gant-

(*a*) Jes. 59: 9. (*b*) Ps. 44: 20. (*c*) Klaegl. 1: 2, 16.

gantsche hooftcieraet, de kroone uwer heerlickheyt, is nedergedaelt, en van uwe hoofd wechgenomen.

19. De steden van 't zuyden zijn toegesloten, ende daer en is niemant diese opene: de steden in het Zuider deel van Kanaan zijn veroverd, en de ingezetenen gevangelyk wechgevoerd, het gantsche Juda is wechgevoert, het is heel ende al wechgevoert naer Babel.

20. Heffet uwe oogen op, o Jerusalem! ende siet op de Chaldeeuwen, die daer van 't noorden terug komen, om u ook te overweldigen: waer is de kudde, die u gegeven was, de schapen uwer heerlickheyt? Waer zijn de aenzienlykften uit uw volk? Zijn zy niet reeds, dit zie ik reeds vooruit, met Jechonia en zijne moeder, gevangelyk wechgevoerd?

21. Wat sult gy seggen, wanneer hy besoeckinge over u doen sal, daer gy hen geleert hebt [*tot*] Vorsten, tot een Hooft over u te zijn? Hoe zult gy te moede wezen, wanneer de HEER u zal laten overheerschen door vreemde volken, welker gunst gy zelve, door groote geschenken, gezocht hebt? en sullen u de smerten niet aengrijpen, (*d*) als eene barende vrouwe? en zult gy deze onheilen dan niet aen u zelven te wijten hebben?

22. Wanneer gy dan, ten tijde van uwe geheele verwoesting, in uw herte sult seggen; (*e*) Waerom zijn my dese dingen bejegent? waerom zijn my deze schroomelyke onheilen overgekomen? antwoord dan u zelven: het is om mijne hoogstgaende ongerechtigheid. Immers om de veelheyt uwer ongerechtigheyt zijn uwe (*f*) zoomen ontdeckt, omdat gy u, als het ware, gelijk eene onbeschaemde hoer ontbloot hebt, zult gy aen openbare schande worden blootgesteld, [*ende*] uwe hielen hebben gewelt geleden, gy hebt geweigerd u te

(*d*) Jer. 6: 24. (*e*) Jer. 5: 19. ende 16: 10. (*f*) Jes. 47: 2, 3.

verbeteren, en hebt u tegen de oordeelen verhard, even als een kwaedaertige os zijne hielen, tegen den prikkel, in stukken slaet.

23. Sal oock een Moorman sijne huyt veranderen? ofte een luypaert sijne vlecken? [*so*] sult gylieden oock konnen goet doen, die geleert zijt quaet te doen. Zondaers toch, die door eene langduurige gewoonte van kwaed te doen verhard zijn, kunnen zich even zoo min bekeeren, zelvs niet uitwendig, als een moorman zijn huid, of een luipaerd zijne vlekken zou kunnen veranderen: en daerom o Joden, vermids gy, door langduurig te zondigen, in het kwaed geheel verhard zijt, zullen alle middelen om u te verbeteren, geheel vruchteloos wezen; derhalven hebt gy niets anders, dan eenen ganschen ondergang te wachten.

24. Daerom sal ickse verstroyen, als bannelingen onder de Heidenen, even als eenen ligten en droogen stoppel die doorgaet en wechgedreven wordt, door eenen geweldigen wint der woestijne.

25. Dit schromelyk onheil, en deze eindelyke verstrooijing van het volk, sal uw rechtvaerdig lot, het deel uwer maten zijn, het deel van uwe rampen, het welk u, als het ware van my is toegemeeten, spreeckt de HEERE: die gy mijner hebt vergeten, mijne weldaden versmaed, mijnen dienst veracht, ende op ydele dingen, welke leugen en bedriegeryen zijn, vertrouwt.

26. So sal ick oock uwe zoomen ontblooten boven uw aengesicht; ende uwe schande sal gesien worden.

Dit *ontblooten der zoomen* ziet op het geestelyk overspel, gelyk wy reeds by vs. 22, hebben opgemerkt. Het Joodsche volk zou eene straf ondergåen, geëvenredigd nae hun geestelyk overspel. Het wordt hier geteekend als eene echtbreekster, welke zich voor de geestelyke boelen, de heidensche afgoden, ontbloot had; en daerom ook, door een rechtvaerdig vonnis, tot openbare schande zou verwezen worden, door het vernietigen van het Koningrijk,

en

en het gevangelyk wechvoeren van het gansche volk. Voorts heeft men nog op te merken, dat het Hebreeuwsche woord, door *ontblooten* vertaeld, eene geweldige afrukking te kennen geve. Het wijst ons derhalven naer zoodanig eene ontblooting, en te schande making, welke door vyandig geweld geschieden zoude. — Maer wat zegt het byvoegsel, *boven uw aengezicht?* het teekent ons eene geheele ontblooting, van onderen tot boven. Anders zou men het vertalen kunnen, *voor iederz aengezicht*, in het openbaer, zoodat alle volken getuigen wezen zouden van de schande der Joden.

27. Uwe overspelen ende uwe hunckeringen, en wellustige drivten welke niet te temmen zijn, de schendelickheyt uwes hoerdoms heb ik gezien, toen gy allerwegen bezig waert, met mijne eer aen de stomme afgoden te geven, op heuvelen, in den velde; ick hebbe alle deze uwe verfoeyselen, als een Rechter, die de zaek onderzocht heeft, gesien, en zal dezelve niet ongestraft laten: wee u, Jerusalem, en sult gy niet reyn worden? of liever stellig, *gy zult niet rein worden*, gy zijt geheel onverbeterlyk; hoe lange nogh na desen, zult gy in de boosheid hardnekkig voortgaen?

HET XIV. KAPITTEL.

Hier begint blijkbaer eene nieuwe redevoering, tot welke dit en het volgende Kap. behooren. — Zy behelst eene zeer merkwaerdige zamenspraek, tusschen den HEER en den Propheet, by gelegenheid van eene groote droogte, welke eene algemeene onvruchtbaerheid ten gevolge had. De Propheet klaegt over deze onheilen, en treedt by God voor het volk in; maer de HEER verklaert daerop, dat hy het volk verworpen had, en dat de voorbidding van den Propheet vruchteloos wezen zoude. Om het volk te verschoonen, werpt JEREMIAS de schuld op

de valfche Propheten. Hierop antwoordt de HEER, dat de hardnekkige Joden alle medelijden verbeurd hadden. JEREMIAS herhaelt wel zijne voorbidding, maer de HEER verzekert dat het volk, om deszelvs grouwelen, geheel ftond verdelgd te worden, en dat zelvs de voorbiddingen van MOSES en SAMUEL niets zouden kunnen uitwerken, om het zelve te verfchoonen. Dit antwoord maekt JEREMIAS zoo neerflachtig, dat hy afftand doen wil van zijn Prophetiesch ambt; maer de HEER bemoedigt hem, om in zijne bediening voort te gaen.

De aenleiding derhalven tot deze Prophetifche redevoering, was gelegen in *eene groote droogte* vs. 1. — Deze droogte heeft plaets gehad onder Koning JOJAKIM, en wel in het 4de of tegen den aenvang van het 5de jaer zijner regeering. By die gelegenheid werd 'er een vasten gehouden, in de 9de maend Kap. 36: 5-32. Terwijl het volk voor 's HEEREN aengezicht ftond, was de Propheet in het eenzaem, met den HEER in onderhandeling. — Dit oordeel is derhalven over het Joodfche volk gekomen, voor den inval der Chaldeeuwen, Syriers, en Moabieten, welke eerst begon, in het 7de jaer van JOJAKIM 2 Kon. 24: 1, 2. — Gevolgelyk is de redevoering gehouden voor die, welke wy Kap. 13. vinden, en omtrent dien zelvden tijd als die, welke wy Kap. 7—10. ontmoetten.

In dit 14de Kapittel ontmoetten wy

I. Het opfchrivt, vs. 1.

II. De zamenfpraek tusfchen den HEER en den Propheet, vs. 2-22.

א. Eerst fpreekt de Propheet klagende, over de geduchte gevolgen eener langduurige droogte, en fmeekende om uitkomst, vs. 2-9.

ב. Daerop antwoordt de HEER, dat des Propheten voorbidding, om de hardnekkigheid des volks, geheel vruchteloos wezen zoude, vs. 10-12.

ג. Om het volk te verfchoonen, werpt JEREMIAS de fchuld op de valfche Propheten, die het zelve bedroo-

droogen hadden; maer de HEER antwoordt, dat de valsche Propheten zoo wel als het volk, het welk zich had laten bedriegen, rechtvaerdig zouden gestraft worden, vs. 13-16.

V. Eindelyk hervat JEREMIAS nog eens zijne voorbidding voor het volk, vs. 17-22.

Het Godlyk antwoord, op deze laetste voorbidding volgt Kap. 15.

1. Het woort des HEEREN, dat tot Jeremia, in eene openbaring geschiet is, over de saken der grooter droogte, en der langduurige inhouding van den regen, welke in het 4de en 5de jaer van Jojakim is voorgevallen.

2. Gansch Juda treurt, ende hare poorten, dat is alle de steden in het land van Juda, vergel. Gen. 22: 17, zijn verswackt, het land is door de langduurige droogte onvruchtbaer geworden, en daerom kwijnen de steden van schaersheid. Alle de ingezetenen des lands zijn neerslachtig, sy zijn in 't swart gekleedet en zien 'er ongedaen zijn; hunne hoofden zijn van droevheid nedergebogen, ter aerden toe: ende Jerusalems geschrey klimt op. In de Koninglyke hoofdstad, de zetel van den Godsdienst, ziet het 'er niet minder treurig uit, dan in de andere steden.

3. Ende zelvs de voornaemste ingezetenen van Jerusalem hebben geen water meer, in hunne anders zoo overvloedige verzamelplaetsen, hare voortreffelicke senden hare kleyne en bediendens, om nae water te zoeken: sy komen tot de grachten of putten, maer sy en vinden geen water, sy komen [*met*] hare vaten ledigh weder; dit maekt zelvs de aenzienlyke lieden verlegen, sy zijn beschaemt, ja worden schaemroot, ende bedecken haer hooft, omdat hunne verwachting, by het ledig wederkeeren der bedienden, is te leur gesteld.

4. Om dat het aerdrijck gescheurt, en als tot stof verdroogd is, dewijle daer geen regen op der aerden en is: de ackerlieden zijn beschaemt, sy be-

decken haer hooft, van wegens de onvruchtbaerheid der landeryen.

5. Zelvs het gedierte des velds vergaet van dorst: Want oock de hinden, die anders gewoon zijn hun verblijv te houden in bergachtige ſtreken, komen nu op de vlakte en in 't velt, om water te zoeken. Daer werpen zy hare jongen, ende verlaten [*die*], om dat 'er geen jongh gras noch kruid en is.

6. Ende de wout-eſels ſtaen op de hooge plaetſen, ſy ſcheppen den wint gelijck de draken, ter verkoeling van de inwendige hitte, welke door den dorst veroorzaekt wordt: hare oogen verſmachten van verlangen naer voedſel, om dat 'er geen (*a*) kruyt en is.

7. Hoewel onſe ongerechtigheden tegen ons getuygen, o HEERE, en wy niets tot onze verſchooning kunnen inbrengen, doet [*het*] gene wy verlangen en geev ons regen, om uwes naems wille, ter openbaring van Uwe Volmaektheden, byzonder van Uwe macht en goedheid: want onſe afkeeringen zijn menigvuldigh, wy hebben zwaerlyk tegen u geſondigt: om onzent wille kunnen wy geen de minſte gunst meer verwachten, maer Uwe barmhartigheden zijn groot.

8. O Iſraëls verwachtinge, Gy die alleen in ſtaet zijt, om uw volk uitkomst te geven, die Israël zoo menigmalen geholpen hebt, en ſijn verloſſer geweest zijt, in tijt van benaeuwtheyt! waerom ſoudt gy zijn en u gedragen, als een vreemdelingh in den lande? ende als een reyſiger, [*die ſlechts*] inkeert om te vernachten? Zulk een vreemdeling heeft geene betrekking tot ons land, en trekt zich den algemeenen nood niet aen: maer Gy zijt de God van Israël, wy zijn het volk van uw byzonder eigendom; Gy hebt, onder ons, de plaets uwer inwooning in den Tempel: en zoudt Gy U gedragen, als of Gy tot ons geene betrekking haddet?

9. Waerom ſoudt gy zijn en u gedragen, als een vertſaegt man? als een anderszins dapper man, maer die door

(*a*) Jer. 12: 4.

door de menigte van zijne vyanden zoodanig omringd is, dat hy geene uitkomst zie? als een helt, [*die*] niet en kan verloſſen? gy zijt doch in 't midden van ons, o HEERE, woonende in den Tempel, ende wy zijn nae uwen name genoemt, wy maken het volk van uw byzonder eigendom uit! en verlaet ons daerom niet.

10. Alſoo ſeyt of *zeide* de HEERE, en gav my op mijne ſmeekingen, ten aenzien van deſen volcke, dit antwoord; Sy hebben ſoo lief gehadt en zijn 'er zoo zeer opgezet geweest, om my te verlaten, en rusteloos om te ſwerven, op allerlei wegen der ongerechtigheid, ſy en hebben hare voeten niet bedwongen, van de paden der godloosheid: daerom en heeft de HEERE geen welgevallen aen hen, maer eenen afkeer van zulk een volk, nu ſal hy harer (*b*) ongerechtigheyt gedencken, ende hare ſonden beſoecken, door het uitvoeren van dat rechtvaerdig vonnis, het welk reeds ten tijde van den grouwzamen Koning Manasſe geveld is, verg. Kap. 15: 4.

11. Wijders ſeyde de HEERE tot my: (*c*) En bidt niet langer voor dit zondig volck, het welk de maet der ongerechtigheid vervuld heeft, ten goede, naedien deze uwe poging toch geheel vruchteloos wezen zoude, daer het vonnis onherroepelyk geveld is.

12. De vernedering van het volk zou nu te laet zijn, en geene de minste verandering, in mijn onherroepelyk vonnis, kunnen te weeg brengen. (*d*) Of ſy ſchoon vaſten en kermen, ick en ſal nae haer geſchrey niet hooren, ende of ſy ſchoon (*e*) brand-offer ende ſpijs-offer offeren, ick en ſal aen haer geen welgevallen hebben: maer door 't ſweert, ende door den honger, ende door de peſtilentie ſal ickſe (*f*) verteeren, en geheel verdelgen.

13. Doe ſeyd' ick; Ach Heere HEERE, ſiet

(*b*) Hoſ 8: 13. ende 9: 9. (*c*) Exod. 32: 10. Jer. 7: 16. ende 11: 14. (*d*) Spr. 1: 28. Jer. 1: 15. Jer. 11: 11. Ezech. 8: 18. Mich. 3: 4. (*e*) Jer. 6: 20. ende 7: 21, 22. (*f*) Jer. 9: 16.

de schuld is by die valsche Propheten, die het volk misleiden. Deze seggen hen, Gy en sult geen sweert noch pestilente sien, ende gy en sult geenen honger hebben: de tegenwoordige droogte, en daeruit voortspruitende schaersheid, zal slechts van eenen korten duur zijn, maer ick sal u, zoo spreken zy als uit Uwen naem tot het volk, eene gewisse vrede en bestendigen voorspoed geven in dese plaetse.

14. Ende de HEERE seyde tot my; Die Propheten propheteeren valsch in mijnen name; (*g*) Ick en hebse niet gesonden, nochte hen bevel gegeven, nochte tot hen gesproken: ook hebben zy in het geheel geene blijken gegeven, dat zy door my gezonden waren. Uit deze aenmerking, had het volk zich niet moeten laten misleiden. Zy zijn kennelyke bedriegers. Zegt daerom uit mijnen naem tot het volk, sy propheteeren ulieden een valsch gesichte, ende waersegginge, ende nietigheyt, ende haers herten bedriegerye.

15. Daerom seyt de HEERE alsoo; Die valsche Propheten zullen den welverdienden loon ontvangen. Aengaende de gewaende Propheten, die in mijnen name propheteeren, daer ickse niet gesonden en hebbe, ende sy [*dan nogh*] seggen, Daer en sal geen sweert noch honger in desen lande zijn: die selve Propheten sullen door 't sweert ende door den honger verteert worden.

16. Ende het volck, tot welcken sy propheteeren, en dat zich door hen heeft laten bedriegen, sullen op de straten van Jerusalem wechgeworpen zijn van wegen den honger ende het sweert; ende daer en sal niemant zijn diese begrave, hen, hare wijven, ende hare sonen, ende hare dochteren: alsoo sal ick de straf van hare boosheyt over haer uytstorten.

17. Daerom sult gy dit woort tot hen seggen; (*h*) Mijne

(*g*) Jer. 23: 21. ende 27: 15. ende 29: 8, 9.

(*h*) Mijne oogen fullen van tranen nederdalen nacht ende dagh, ende niet ophouden: want de jonckvrouwe der dochter mijns volcks, is gebroken [*met*] eene groote breucke, eene plage die feer fmertelick is.

De eerfte woorden, *daerom zult gy dit woord tot hen zeggen*, had men tot het voorige vs. 16, moeten brengen. Zy behooren blijkbaer tot het antwoord, het welk de HEER aen den Propheet gegeven heeft. — Vervolgens beginnen weder de woorden van den Propheet; die het nog eens onderneemt, om voor het Joodfche volk te bidden, *Mijne oogen* enz. Vooraf gaet eene zeer aendoenlyke klachte, over de ellenden des Joodfchen volks, vs. 17ᵇ, 18, daerop volgt de fmeekbede zelve, vs. 19-22.

18. De ellende is even groot in de hoofdftad, als in het ganfche land. So ick uytgae in 't velt, fiet daer de verflagene van den fweerde; ende fo ick in de ftadt kome, fiet daer de krancke van honger: Ja de armoede en ellende heerfchen, zoo wel by de aenzienlyken als by de gemeenen, foo wel de Propheten als de Priefters loopen radeloos om in 't lant, ende en weten niet hoe zy zich en anderen hulp zullen toebrengen.

De Propheet fpreekt niet alleen van de *kranken door honger*, maer ook van de *verflagenen door het zwaerd*; ten blijke dat hy niet alleen het oog hebbe, op de akelige gevolgen van de droogte, maer ook op eenen vyandelyken inval. Gemeenlyk denkt men, dat hy tevens gezien hebbe op die rampen, welke de Joden eerlang, by de flooping van het Koningrijk, door NEBUCADNEZAR ondergaen zouden. Maer de Priesters en de Propheten komen hier nog voor, als vryelyk *omloopende in het land*, en het volgende fmeekgebed vooronderftelt, dat de HEER zijn volk nog niet werkelyk verworpen had. Wy zouden daerom liever denken, dat hy eene voorige flagting bedoeld hebbe, die namelyk, welke met den dood van Koning JOSIAS gepaerd ging.

(*h*) Jer. 13: 17. Klaegl. 1: 16. ende 2: 18.

Door deze voorledene oorlogsrampen, en de tegenwoordige onheilen, uit de langduurige droogte ontstaende, gevoelig getroffen, verstout JEREMIAS zich nog eens, om voor het Joodsche volk te bidden.

19. Hebt gy dan Juda gantschelick verworpen? is Uwe langmoedigheid geheel geeindigd? heeft uwe ziele eene walginge aen Zion, de plaets welke Gy eertijds tot Uwe wooning verkoren hebt? waerom hebt gy ons geslagen, dat 'er geene genesinge voor ons en is, en dat onze zaken geheel onherstelbaer zijn? (*i*) Men wacht nae vrede, uitkomst, herstelling en voorspoed, maer daer en is niet goets; ende nae tijt van genesinge, maer siet, daer is verschrickinge.

20. HEERE, wy kennen en erkennen boetvaerdig onse godtloosheyt, [*ende*] onser vaderen ongerechtigheyt: want, of wy erkennen, met schaemte en berouw *dat* wy hebben (*k*) tegen u gesondigt.

21. En versmaedt [*ons*] niet, om uwes naems wille; Uw naem zou by de Heidenen gelasterd worden, als of het U aen vermogen ontbrak, om ons langer te beschermen; en werpt den throon uwer heerlickheyt niet neder: dat toch de Tempel, in welken Gy, als op Uwen throon, pleegt te woonen, niet verwoest worde: gedenckt aen de betrekking, welke Gy op ons hebt, als op het volk van Uw byzonder eigendom, en vernietigt niet uw verbont, het welke Gy met ons hebt opgericht.

22. De tegenwoordige droogte, welke zulke rampzalige gevolgen heeft, is eene voorbode van onzen aennaderenden geheelen ondergang. Gy HEER! zijt alleen in staet, om ons uit den tegenwoordigen nood te verlossen, en daerdoor een blijk te geven van Uwe aenhoudende gunst. Zijnder onder de ydelheden of ydele afgoden der Heydenen, die doen regenen? of kan de hemel van zich zelven, zonder Uw almachtig bevel, droppelen geven? zijt (*l*) gy die niet, o HEERE onse Godt

alleen,

(*i*) Jerem. 8: 15. (*k*) Ps. 106: 6. Dan. 9: 8. (*l*) Psalm 135: 7. ende 147: 8. Jes. 30: 23. Jerem. 5: 24. ende 10: 13.

alleen, die het bewind voert over alle dingen? daerom ſullen wy op u wachten; want gy doet alle die dingen, en zijt alleen in ſtaet, om ons uit dezen dringenden nood te verloſſen.

HET XV. KAPITTEL.

Dit Kapittel behelst twee hoofddeelen.

I. HEt Godlyk antwoord, op de ſmeekbede van den Propheet, welke wy in het ſlot van het voorige Kap. ontmoet hebben, vs. 1-9.

II. Het vervolg der onderhandelingen van den HEER met den Propheet; dienende niet alleen, ter bevestiging van het Godlyk oordeel, over Juda en Jeruſalem, maer ook voornamelyk om JEREMIAS te vertroosten, en ter getrouwe waerneming van zijne gewichtige bediening op te wekken, vs. 10-21.

1. Maer de HEERE ſeyde tot my; toen ik my nog eens verſtout had, om voor het Joodſche volk in te treden Kap. 14: 17-22: (a) Al ſtont (b) Moſe, ende (c) Samuel, die krachtige Voorbidders, die zoo menigmael voor Israël ingetreden, en My verbeden hebben, voor mijn aengeſichte, ſo en ſoude [*doch*] mijne ziele tot deſen volcke niet weſen: drijftſe wech van mijn aengeſichte, ende laetſe uytgaen.

Des HEEREN gunst was van het Joodſche volk geheel vervreemd. *Mijne ziel* zegt Hy, *zou tot dezen volke niet wezen.* Des HEEREN *ziel* beteekent zijne gunst en toegenegenheid. Zoo was JUDA wel eer de beminde van zijne ziel Jer. 12: 7. Maer nu hadden zy den HEER en zijnen dienst ſchandelyk verlaten, en zich verhard tegen alle zedelyke

(a) Ezech. 14: 14. (b) Exod. 32: 14. (c) 1 Sam. 7: 9.

middelen. Dit maekte, dat de Heilige van Israël niet langer in lievde, omtrent zulk een grouwzaem volk verkeeren konde; dat zijne ziel voortaen niet met hun wezen zoude. Zijne ziel en toegenegenheid was van hun afgekeerd; hy had eenen walg van zulk een volk. — De krachtigste voorbiddingen van byzondere gunstelingen des Hemels zouden niet meer baten kunnen, omdat het vonnis onherroepelyk was uitgesproken. *Al stond Mose en Samuel voor mijn aengezicht*, wordt 'er daerom bygevoegd. Beide deze beroemde mannen hadden eenen vertrouwelyken toegang tot den HEER. De Allerhoogste sprak met MOSE van mond tot mond Num. 12: 8. SAMUEL werd dikwijls met Godlyke aenspraken verwaerdigd. Beide waren zy krachtige en veel vermogende voorbidders, vergel. Ps. 99: 6. Van MOSE bleek dit allerduidelykst Exod. 32. Num. 11: 14, en van SAMUEL 1 Sam. 7: 9. 12: 18. Maer al hadden deze krachtige Voorbidders voor Gods aengezicht gestaen, zy zouden nu niets hebben kunnen doen, om het vastelyk besloten oordeel van het Joodsche volk aftewenden.

Derhalven zou ook de voorbidding van JEREMIA geheel vruchteloos wezen. — Daerom voegt 'er de HEER dit bevel by: *drijvt hen wech van mijn aengezicht, en laetze uitgaen.* Er wordt ondersteld, dat de menigte des Joodschen volks thans stond voor het aengezicht des HEEREN, om de afwending der bedreigde oordeelen aftesmeeken. Maer zy worden onverhoord afgewezen. Zelvs verklaert de HEER, dat zy het Heiligdom verlaten moesten, omdat Hy de tegenwoordigheid van zulk een volk niet langer dulden konde.

2. Ende het sal geschieden, wanneer sy, na deze afwijzing, tot u sullen seggen, Waer henen sullen wy uytgaen? en waer zullen wy, in dezen bangen nood, uitkomst zoeken? dat gy uit Mijnen naem tot hen sult seggen, Soo seyt de HEERE; (*d*) Wie ter doot geschikt is, om door de pestilentie te sterven, vergel. Kap. 14: 12. gae uit ter doot; ende wie ten sweerde geschikt is, om door het zwaerd der vyanden verslagen te wor-

(*d*) Zach. 11. 9.

worden, gae uit ten fweerde; ende wie ten honger gefchikt is, om van honger te fterven, gae uit ten honger; ende wie gefchikt is ter gevanckenisse, gae uit ter gevanckenisse. Ik bemoei my met hen niet langer; laetze gaen waerheen ze willen, zy alle zullen overal Mijne ftraffende hand, maer op verfchillende wijzen ondervinden.

3. Want ick fal befoeckinge over hen doen [*met*] vier (*e*) geflachten of foorten van allergeduchtfte plagen, fpreeckt de HEERE; met den oorlogs-fweerde, om te dooden; ende met de honden, om de doode lichamen der verflagenen, die niet zullen begraven worden, langs de aerde te fleypen en te fleuren: ende met (*f*) het gevogelte des hemels, ende met het verfcheurend gedierte der aerde, om de doode lichamen op te eten, te fchenden ende te verderven.

Door de verfchillende oordeelen, het oorlogs-zwaerd, den honger, en de pestilentie, zouden de Joden worden omgebracht. De overblijvende zouden geen vermogen hebben, of door den geduurigen aenval der vyanden zou 'er geen tijd zijn, om de lijken der verflagenen te begraven. Zelvs door de gevangelyke wechvoering, zouden 'er nog velen vallen in de woeste plaetfen, ver weg van Jerufalem, en aldaer blijven liggen. Vergel. Kap. 22: 19.

4. Ende ick falfe overgeven tot eene (*g*) beroeringe, allen Koninckrijcken der aerde: van wegen Manasse, fone van Jehizkia, Koningh van Juda; om 't gene hy te Jerufalem gedaen heeft.

Alle Koningrijken der aerde, dat is alle Heidenfche volken, zouden *beroerd* zijn over de Joden. Zy zouden zich ontzetten over de wegen, welke de HEER met zijn oude volk had ingeflagen. Ook kan de fpreekwijs, *overgegeven te worden tot eene beroering*, *aen alle Koningrijken der aerde*, te kennen geven, dat alle heidenfche volken zich vereenigen zouden, om Juda te fchudden en te beroeren. Vergel. Deut. 28: 25. — De verdienende oorzaek van deze geduchte ftrafgerichten wordt

(*e*) Levit. 26: 16. (*f*) Jer. 7: 33. (*g*) Deuter. 28: 25.

dus voorgedragen: *van wege Manasse, zoon van Jehiskia, Koning van Juda, om het gene hy te Jerusalem gedaen heeft.* De zonden van dezen grouwzamen Koning MANASSE worden omstandig opgegeven 2 Kon. 21: 2-9. De nadere teekening van zijn persoon, *zoon van* JEHISKIA, diende zeer om zijne schuld te verzwaren; daer hy uit zulken braven Vader geboren, en door denzelven zeer Godsdienstig opgevoed was. Ten tijde van dezen godlozen Koning, had de HEER reeds bedreigd, dat Hy Juda aen Israël, het welk reeds door de Assyriers was te ondergebracht, zou gelijk maken 2 Kon. 17: 10. Ter volvoering van deze bedreiging, zou nu het Joodsche volk worden uitgeroeid; gelijk ook geschied is, wanneer JOJAKIM van NEBUCADNEZAR afviel, en de HEER hem liet beroeren, door de Chaldeeuwen en andere volken, 2 Kon. 24: 4.

5. Dit oordeel, hoe geducht ook, zal alleszins rechtvaerdig zijn. Want wie soude uwer (*h*) verschoonen, of de oordeelen matigen, o Jerusalem? ofte wie soude medelijden met u hebben? ofte wie soude aftreden om u nae vrede te vragen?

De HEER verklaert hier, dat de oordeelen, welke eerlang over de Joden komen zouden, zeer rechtvaerdig waren. De inwooners van Jerusalem hadden zich geheel onverschoonbaer gemaekt; zy waren alle beklag en medelijden onwaerdig Zy zouden van allen verlaten worden. Niemand zou zich hunne oordeelen aentrekken. Dit geevt de laetste vraeg te kennen: *wie zou aftreden, om u naer vrede te vragen?* niemand zal zoo veel belang in u stellen, dat hy naer uwen welstand vernemen zoude.

6. Gy hebt my en mijnen dienst (*i*) verlaten, spreeckt de HEERE, gy zijt achterwaerts gegaen: in plaets van tot My weder te keeren, zijt gy al verder en verder van My afgeweken: daerom sal ick mijne straffende hant tegen u uytstrecken, ende u geheel verderven; ick ben des berouwens moede geworden. Gelijk de mensch, door een aenhoudend bedrijv, vermoeid en

(*h*) Jes. 51: 19. (*i*) Jer. 5: 7.

en daervan afkeerig wordt, zoo wil en kan Ik my ook niet langer ophouden met dit volk te verschoonen, en mijne rechtvaerdige oordeelen uit te stellen of te matigen.

7. Ende ick salse, door zware strafgerichten, eerst dorschen, en daerna (*k*) wannen met eenen wan, om hen onder de heidenen te verstrooijen; dat zal geschieden niet alleen te Jerusalem, maer zelvs in de poorten of op de uiterste grenzen des lants: Ick hebbe de Joden, die Ik oudtijds tot mijn volck had aengenomen, van kinderen berooft, [*ende*] hen zelve op veelerlei wijzen verdaen, en hunnen ondergang door verschillende oordeelen bevorderd; maer sy en zijn onder dit alles, van hare wegen niet wedergekeert.

Nadat het koorn gedorscht is, pleegt men het zelve te *wannen*, om het te zuiveren van het kaf, het welk als dan door den wind wechstuivt. Dan het zinbeeldig wannen der Joden zou niet geschieden om hen te zuiveren, en het kwaed uit hun midden wech te doen, maer om hen onder de heidenen te verstrooijen. De zaek is deze, nadat zy door veelerlei voorafgaende oordeelen als gedorscht waren, zouden zy in de landen der heidenen verstrooid worden. — Dit zoude geschieden *in de poorten des lands*, dat is, op de uiterste grenzen van Kanaan. De HEER zou, als het ware staende op de uiterste grenzen van Kanaan, de Joden wannen; zoodat zy uit hun Vaderland zouden verdreven, en op het grondgebied van hunne vyanden geworpen worden.

8. Hare weduwen zijn my meerder geworden dan zant der zeen; zy maken een zeer groot getal uit, vermits Ik hare mannen, in de nederlaeg van Josias, door Pharao Necho heb laten verslaen, en deze slagting is nog maer een voorspel geweest van die, welke de Chaldeeuwen zullen aenrichten. Ick hebbe hen over de moeder doen komen eenen jongelingh, een verwoester op den middagh: ick hebbe [*hem*] haestelick haer doen overvallen; de stadt met verschrickingen.

Door de *moeder* wordt de hoofdstad Jerusalem bedoeld,

(*k*) Jer. 4: 11.

daerom heeten de Joden zeer gemeenzaem, de dochter van Zion of Jerusalem; ook kan deze hoofdstad beschouwd worden, als de moeder der mindere steden en vlekken. — De *jongeling*, dat is een mansperfoon in den bloei van zijne jaren, is NEBUCADNEZAR. Dezen zou de HEER over Jerusalem doen komen, om die hoofdstad te belegeren en te overmeesteren. — Hy zou komen, *als een verwoester op den middag*; hy zou zich niet van de duisternis bedienen, om zijne lagen en aenslagen te verbergen, maer openlyk en op den vollen middag, tegen Jerusalem aenvallen, om die hoofdstad te verwoesten. — NEBUCADNEZAR zou de hoofdstad Jerusalem *haestelyk* en onverwachts *overvallen*. Dusdoende zou *de Stad* vervuld worden, *met verschrikkingen* en *zidderingen*.

9. Sy, die voorheen ongemeen vruchtbaer was, en seven baerde, is uitgeput van krachten, en te swack geworden, om kinderen te baren. Jerusalem, het welk voorheen zoo ongemeen volkrijk was, zal van inwooneren beroovd worden; sy heeft hare ziele uytgeblasen, Jerusalem is geheel verwoest, en ongeschikt geworden ter inwooning; hare (*l*) sonne is ondergegaen als het nogh dagh was, de voorige bloei en gelukstaet van Jerusalem is geheël verdwenen en geeindigd; sy is beschaemt ende schaemroot geworden: zy heeft allen haren roem en luister verlooren, ende haerlieder overblijffel, de weinige Joden die nog hier en daer in het land zijn overgebleven, sal ick ten sweerde overgeven, voor 't aengesichte harer vyanden, spreeckt de HEERE.

Vs. 10-21. *vinden wy het vervolg der onderhandelingen, tusschen den* HEER *en den Propheet.*

Zy bestaet in twee zamenspraken. — A. De eerste behelst eene moedeloze weeklacht van den Propheet vs. 10, welke door den HEER beantwoord wordt, vs. 11-14. B. De tweede vervat een gebed van JEREMIA vs. 15-18, het welk wederom door den HEER beantwoord wordt, vs. 19-21.

De

(*l*) Amos 8: 9.

De moedeloze weeklacht van den Propheet ontmoeten wy vs. 10.

10. Ik moet my beklagen over den dag van mijne geboorte. Wee my, mijne moeder, dat gy my (*m*) gebaert hebt! eenen man des twifts, ende eenen man des krackeels, den gantfchen lande: omdat ik met alle inwooneren des lands moet twisten, hun de fchandelykfte overtredingen verwijten, en de meest geduchte oordeelen bedreigen. Daerom ben ik een voorwerp van den algemeenen haet. Mijn lot is allerbeklaeglykst, daer ik allen lastig ben met mijne onaengename boodfchappen, en van allen verachtelyk bejegend wordt. Ondertusfchen behandelen de Joden my zeer ònredelyk. Ick en hebbe [*hen*] niet op woecker gegeven, oock en hebben fy my niet op woecker gegeven. Geldleeningen veroorzaken doorgaends twisten en krakeelen; wanneer de ontleener te onvrede is, als de leener zijn geld terug eischt, of wanneer de leener onvernoegd is, als de ontleener onmachtig of onwillig is, om de fchuld aftedoen. Màer iets van dien aert heb ik met de Joden niet uit te ftaen; en evenwel, [*nogh*] vloeckt my een yeder van hen.

Deze klacht fproot voort uit diepe moedeloosheid. — Trouwens het viel hard voor het vleesch en bloed van den Propheet, dat hy, zoo jong zijnde, uit hoofde van zijne getrouwheid, in het volvoeren van zijnen post, het voorwerp was van aller haet en verachting; te meer daer hy, met alle zijne voorbiddingen, niets verwerven konde.

11. De HEERE feyde, op deze mijne moedeloze klachte: So niet uw overblijffel ten goede fal zijn! Gy zult door mijne bewarende hand, overblijven en niet omkomen, gelijk de valfche Propheten, die door de pestilentie, het oorlogszwaerd, den hongersnood, en in de gevangenis, zullen verteerd worden. Daer komt nog by, dat dit uw overblijven *ten goede zal zijn*, tot nut en zegen; fo ick niet in tijt des quaets, ende in tijt der benaeuwtheyt, by

(*m*) Job 3: 1, &c. Jerem. 20: 14, &c.

den vyant voor u tusschenkome! zoo Ik, ten tijde van de algemeene slagting, u niet zal beveiligen, en voorkomen dat gy eenig nadeel lijdt, zal Ik geen God zijn.

12. Sal oock [*eenigh*] (*n*) yser het yser van 't noorden ofte koper verbreken?

Dit voorstel is zekerlyk zinbeeldig. — Doorgaends verstaet men door het *yser*, het Joodsche volk, het welk dus zoude genaemd worden, wegens deszelvs hardnekkigheid. Maer men verschilt over het *yser* en *koper*, of gelijk anderen het vertalen, het *stael van het Noorden*. — In het Noorden smeedde men de beste wapenen, het beste stael kwam uit het Noorden van Juda, en uit het ervdeel van Aser Deut. 8: 9. Sommigen denken aen den Propheet JEREMIA, welken de HEER gesteld had tot eenen koperen muur, en eenen yzeren pylaer; anderen aen NEBUCADNEZAR, die het kwaed uit het Noorden zou aenbrengen. Het laetste begrip komt best overeen, met het verband der zaken, daer vs. 13-14, van de berooving der Joden door de Chaldeeuwen gehandeld wordt; zoodat de meening deze zy, dat de Joden, hoe verhard ook, niet bestand zouden zijn voor de wapenen van NEBUCADNEZAR, die uit het Noorden zou opkomen, om hen te berooven en te verwoesten.

13. Ick sal uw vermogen, uwe bezitting welke voor handen is, ende ook uwe verborgene schatten tot eenen (*o*) roof geven, in de handen van uwe vyanden, sonder prijs of eenige vergelding: ende dat tot eene rechtvaerdige straf, om alle uwe sonden, ende afgoderyen in alle uwe lantpalen gepleegd, zoodat het gansche land grouwzaem is, en gy alle uwe zegeningen verzondigd hebt.

14. Ende ick sal [*u*] of liever uw vermogen, uwe schatten, overvoeren met uwe vyanden, die dezelve zullen geroovd hebben, in een vreemd lant, [*dat*] gy niet en kent: want een verteerend (*p*) vyer is aengesteken in mijnen toorn, het sal over u branden tot dat gy verteerd zijt.

(*n*) Jer. 6: 28. (*o*) Jerem. 17: 3. (*p*) Deuter. 32: 22.

De

De tweede onderhandeling, tusschen den HEER *en* JEREMIA, *komt voor vs.* 15-21.

Zy begint. met een gebed van den Propheet, vs. 15-18.

15 O HEERE, gy weet [*het*] of *kent* my en mijne vyanden; gedenckt mijner in gunst, verlaet my niet in de tegenwoordige ongelegenheid, ende besoeckt my met de blijken van uwe goedertierenheid, ende (*q*) wreeckt my van mijne vervolgers; en neemt my niet wech in uwe lanckmoedigheyt [*over haer*]. Wanneer Gy o HEER, niet op eene byzondere wijs voor my zorgt, zullen zy my nog ombrengen, geduurende dien tijd van uitstel, welken Gy hun nog vergunt in Uwe langmoedigheid: weet dat ick om uwent wille versmaetheyt drage, en mishandeld worde, om het getrouwelyk uitvoeren van dien last, welken Gy my hebt opgelegd.

16. Van mijne vroegste jeugd immers, heb ik my aen Uwen dienst toegewijd. [*Als*] uwe woorden gevonden en my bekend geworden zijn, so heb ickse opgegeten, ik heb my dezelve, op alle mogelyke wijzen, eigen gemaekt, en getracht daermede, ter verlichting van mijn verstand, en verbetering van mijn hart, winst te doen. Het onderzoeken ende betrachten van uw woort is my geweest tot vreugde ende tot blijtschap mijns herten: want ick ben nae uwen name genoemt, o HEERE, Godt der heyrscharen. Nimmer heb ik my bemoeid met afgodery, maer my altoos oprechtelyk aen Uwen dienst verpand.

Als uwe woorden gevonden zijn, zegt de Propheet, maer niet als *ik* uwe woorden gevonden heb. — Dit verdient zeer onze opmerking. Hy schijnt vry duidelyk het oog te hebben, op het vinden van het Wetboek, in het 18de jaer van JOSIA, het welk het 5de was der bediening van JEREMIA 2 Kon. 22: 8. 2 Chron. 34: 14. — Toen had het volk, en daer onder ook de Priesters en de Propheten, het verbond met den HEER plechtig vernieuwd, 2 Kon. 23. By het grootste gros, was

(*q*) Jer. 11: 20.

dit alles slechts eene vertooning geweest; maer onze Propheet meende het van harte.

Men moet zich verwonderen, dat niemand der Uitleggeren aen die byzonderheid gedacht hebbe. Ik ben deze waerneming verschuldigd aen den Wel Eerw. Heer 's GRAVEZANDE, die my dezelve vriendelyk heeft medegedeeld.

17. Ick en hebbe in den raet der (*r*) bespotters, die Uwen dienst beschimpen, niet geseten, noch van vreugde opgesprongen, gelijk de zulken doen, die in allerlei overdaed en dartelheid, zorgloos en losbandig henen leven: van wegen uwer hant, welke over ons volk was uitgestrekt, om het zelve te straffen, heb ick alleen geseten in het eenzame, afgescheiden van de gezelschappen der godlozen; want gy hebt my [*met*] de gestrenge voorzeggingen van uwe geduchte gramschap vervult. Mijne gansche ziel is geheel bezet, met indrukken van uwe vreesselyke Majesteit.

18. Waerom is mijne (*s*) pijne en mijn druk steetsduerende, ende mijne plage onophoudelyk en zonder tusschenpozing, zoo smertelick? sy weygert geheelt te worden, en is ten eenemael ongeneeslyk: soudt gy my gantschelick zijn als een leugenachtige, dat Gy uwe belovten niet vervullen zoudt? Dit is onmogelyk. Zouden uwe belovten zijn, [*als*] wateren [*die*] niet (*t*) bestandigh en zijn? als sneeuwwateren, die van de bergen afvlieten, en in tijd van hitte, wanneer zy het meest zouden te pas komen, opdroogen en verdwijnen?

19. Daerom seyt de HEERE, *zeide* of antwoordde my alsoo; So gy uit uwe moedeloosheid, welke u ongeschikt maekt tot uw ambt, sult wederkeeren, met mijnen weg te vrede zijn, en u bedaerdelyk onderwerpt aen alle schikkingen van Mijne Voorzienigheid, so sal ick u doen wederkeeren, en op nieuws in Mijnen dienst aennemen, gy sult voor mijn aengesichte staen, om met Mijne openbaringen vereerd te worden; ende so gy het kostelicke

(*r*) Psalm 1: 1. (*s*) Jer. 30: 15. (*t*) Job 6: 15, &c.

licke van het ſnoode uyttreckt, zoo gy Mijn woord, het welk gewichtig en kostelyk is, van het woord der menſchen, het welk ligt en van geene waerde is, wel onderſcheidt en getrouw verkondigt, den rechtvaerdigen het goede, en den zondaer het kwade aenzeggende, ſult gy als mijn mont zijn, en Mijnen raed bekend maken, ſprekende uit Mijnen naem. Het is hoogstnoodig, dat de Joden tot betere gedachten komen: laet hen tot u wederkeeren, om naer uwe lesſen en vermaningen te hooren, maer gy ſult tot hen niet wederkeeren, en u naer hunne zondige begeerten ſchikken, al ware het ook dat zy u altoos vyandig bleven.

20. Want ick hebbe u tegen dit volck geſtelt tot eenen koperen vaſten (v) muer, dat is, tot eene bevestigde Stad met koperen muuren, voor zoo ver zy vruchteloos tegen u zullen aendruisſchen; ſy ſullen wel tegen u ſtrijden, en zich met geweld tegen u pogen te verzetten, gelijk men eenen muur beſtormt; maer u niet overmogen of overmeesteren: want ick ben met u, ter uwer hulpe, om u te behouden ende om u uyt te rucken, uit de benauwdheden, ſpreeckt de HEERE.

21. Ja ick ſal u rucken uyt de hant der booſen: ende ick ſal u verloſſen uyt de hantpalme der tyrannen, van aenzienlyke en machtige vyanden.

Het zakelyke van deze belovte vinden wy reeds, by de inhuldiging van JEREMIA tot het Prophetisch ambt, Kap. 1: 18; maer nu wordt het herhaeld, ter vertroosting van den Propheet, in eenen tijd van diepe moedeloosheid.

(v) Jer. 1: 18.

HET XVI. KAPITTEL.

Dit en het volgende 17de Kapittel maken eene Prophetische leerreden uit.

MAer tot welken tijd moet deze redevoering gebracht worden? — Sommigen denken aen den tijd van Koning JOSIAS. Uit het bevel vs. 1, aen JEREMIA gegeven, om geen huwelyk aen te gaen, besluiten zy, dat hy nog zeer jong moet geweest zijn, toen hy dezen last ontving; ook omdat het by de Joden de gewoonte was, zeer vroeg te huwelyken. Nu heeft JEREMIA, nog een jongeling zijnde, zijne Prophetische bediening onder Koning JOSIA aenvaerd. Maer onzes erachtens, gaet deze gevolgtrekking in het geheel niet door. Alleenlyk kunnen wy dit uit het gemelde bevel afleiden, dat JEREMIA thans ongehuwd ware. Hy kan derhalven zoo wel weduwnaer zonder kinderen geweest zijn, als een ongehuwd jongeling.

Wy voegen ons by de zulken, die deze Godspraek tot den tijd van JOJAKIM brengen. — Kap. 16. komen verscheidene byzonderheden voor, welke met den regeeringstijd van Koning JOJAKIM best overeenkomen. Hiertoe behoort. A. De vleeschelyke gerustheid van het volk, welke zoo ver ging, dat zy, in weerwil van de drukkende en dreigende rampen, zich evenwel met vreugdemaeltijden bezig hielden vs. 9. Zulk eene hardnekkige zorgloosheid had vooral plaets, ten tijde van den verharden JOJAKIM. B. De algemeene afgodery, zoodat zy daerin zelvs hunne vaderen overtroffen vs. 12. Deze trap van boosheid ziet meer op den tijd van JOJAKIM, dan die van JOSIA. C. Het bevel aen den Propheet om geenen rouw te bedrijven, past niet op de regeering van JOSIAS; daer de Propheet, over den dood van dien Vorst, wel degelyk rouw bedreven, en zelvs klaegliederen gemaekt heeft, 2 Chron. 35: 25. D. De

God-

Godlyke verklaring, dat Hy den Joden geene genade bewijzen zou, ſtrookt best met den tijd van JOJAKIM, wanneer de Godlyke langmoedigheid geheel geeindigd is; daer 'er, ten tijde van Koning JOSIAS, nog zoo vele bewijzen waren van 's HEEREN goedertierenheid. E. Vs. 9. wordt verklaerd, dat het bedreigde oordeel zoo naby was, dat het in deze zelvde dagen, en voor de oogen der Joden, zou uitgevoerd worden. Dit wijst ons allerduidelykst naer den tijd van Koning JOJAKIM; daer 'er tusſchen den dood van dien Vorst, en de uitvoering van het hier bedreigde oordeel, ſlechts 11 jaren verloopen zijn. — Voeg 'er by, dat deze openbaring ſchijnt gevolgd te zijn op de voorige Kap. 14, 15, en dat Kap. 17, het welk tot dezelvde Prophetiſche redevoering behoort, verſcheidene zaken voorkomen, welke onze onderſtelling blijkbaer begunstigen.

In dit 16de Kapittel vinden wy eene eigenaertige afbeelding van een allergeduchtst oordeel over het Joodſche land, om de hoogstgaende boosheden van het volk; doch gepaerd met eene heuchlyke belovte van eene gezegende herſtelling. — Wy onderſcheiden 'er derhalven twee hoofdbyzonderheden in.

I. Eene levendige afteekening van een allerſchroomelykst oordeel, waermede de Joden rechtvaerdig zouden geſtraft worden, vs. 1-13.

II. Eene zeer merkwaerdige belovte, dat de HEER dit volk, na die voorafgaende tuchtiging, wederom herſtellen zoude, vs. 14-21.

1. Ende des HEEREN woort geſchiedde wederom tot my, in eene andere openbaring, ſeggende:

2. Gy en ſult u, daer gy thans ongehuwd zijt, geene vrouwe nemen: ende gy en ſult geene ſonen noch dochteren hebben in deſe plaetſe.

Door *deze plaets*, behoeven wy niet bepaeldelyk te denken aen Anathoth, de plaets van zijne geboorte, of Jeruſalem, de plaets van zijne openbare ambtsbediening; maer liever in eenen ruimeren zin, aen het ganſche Joodſche land, omdat de rampen welke JEREMIA, in zijn perſoon

moest uitbeelden, niet flechts Anathoth, Jerufalem, of eenige andere bepaelde plaets betreffen zouden, maer het gansche Joodsche land. Trouwens de benaming van *deze plaets* wordt vs. 3, met die van het *land* verwisseld.

Het huwelyk is eerlyk onder allen. De oorzaek derhalven van dit zonderling verbod moet niet gezocht worden, in JEREMIAS Prophetische bediening of Priesterlyke afkomst; maer daerin dat hy als Propheet, in zijn persoon, de akelige rampen moest afbeelden, welke het Joodsche volk treffen, en zoo geducht wezen zouden, dat het verkiesbarer zijn zou ongehuwd te zijn, dan vrouw en kinderen te hebben. Dit blijkt nader uit vs. 3, 4, alwaer de reden van dit zonderling bevel wordt opgegeven.

3. Want foo feyt de HEERE van de fonen ende van de dochteren die in defe plaetse, in het Joodsche land geboren worden: daer toe van hare moederen diese baren, ende van hare vaderen diese gewinnen in desen lande:

4. Sy fullen, al te zamen Ouders en kinders, pijnlicke (*a*) dooden fterven, zy zullen eenen buitengewoonen en zeer smertelyken dood ondergaen, die met zware pijnen zal vergezeld wezen; fy en fullen niet (*b*) beklaegt worden. Er zullen zoo velen aen dien pijnlyken dood fterven, dat 'er geene gelegenheid wezen zal, om de afgeftorvenen, met een ftatelyk rouwbeklag te vereeren. Zy zullen niet beklaegd, nochte zelvs (*c*) begraven worden, fy fullen onbegraven liggen rotten, en tot (*d*) mift op den aerdbodem zijn: ende fy fullen door 't fweert ende door den honger, op eene zeer smertelyke wijs verteert worden, ende hare (*e*) doode lichamen fullen 't gevogelte des hemels ende 't gedierte der aerde tot fpijse zijn.

In zulk een akelig tijdgewricht, was het zekerlyk veel beter ongehuwd te blijven, dan vrouw en kinderen te hebben. — Hierop volgt een tweede bevel, in het welk JEREMIA

(*a*) Jer. 15: 2. (*b*) Jer. 25: 33. (*c*) Jer. 14: 16. (*d*) Jer. 9: 22. (*e*) Jer. 7: 33. ende 15: 3. ende 34: 20.

MIA wederom moet beschouwd worden, als vertoonende het gansche volk in zijn persoon, vs. 5-7.

5. Want soo seyt de HEERE; En gaet niet in het huys des genen die eene rouwmaeltijt houdt, alwaer men eenen dooden heeft, en over zijn verlies rouw bedrijvt, ende en gaet niet henen in zulk een huis, om te rouwklagen en treurliederen te zingen, gelijk anders gebruikelyk is, noch en hebt geen medelijden met hen: Heb geen medelijden over zulke treurige omstandigheden, of ten minsten geev 'er geene blijken van, met woorden of gebaerden: want ick hebbe van desen volcke (spreeckt de HEERE) wechgenomen mijne vrede, al dien voorspoed, zegen en welvaert, die wel eer uit mijne gunstige betrekking tot dit volk voortvloeide, als mede alle blijken van goedertierenheyt, ende barmhertigheden, zoo dat Ik my over hunne ellenden niet meer ontfermen zal. Hun zullen allerlei rampen en smerten overkomen, zonder dat Ik my dezelve aentrekken, of hen daervan verlossen zal.

Dit zonderlinge bevel aen JEREMIA gegeven, om niet in een klaeghuis te gaen, en geen medelijden te toonen, met het ongeval van zijnen evenmensch, moet wederom verklaerd worden uit de betrekking, in welke zich de Propheet bevond; voor zoo ver hy, in zijn persoon, moest afbeelden de ongelukkige omstandigheden der Joden, welke zoo zwaer wezen zouden, dat zy, by God noch mensch, eenig medelijden vinden zouden.

6. So dat groote ende kleyne, ouders en kinders in desen lande, op eene zeer pijnlyke wijs sullen sterven, sy en sullen niet begraven worden: ende zy zullen by de menschen ook geen medelijden vinden: want men salse niet beklagen, noch sichselven (*f*) insnijden, nochte kael maken om harent wille.

7. Oock en sal men hen niets uytdeylen over de rouwe, om yemant te troosten over eenen dooden: nochte hen te drincken geven uyt den

(*f*) Lev. 19: 28. Deut. 14: 1.

troostbeker, zelvs niet over yemants vader ofte over yemants moeder.

Omtrent de uitdrukkingen vs. 6[b], 7, merken wy in het algemeen aen, dat dezelve ontleend zijn van de plechtigheden, met welke men by de Oosterlingen gewoon was, openbaren rouw te bedrijven. — Sommige waren geoorloovd, andere waren ontleend van de afgodische heidenen. — Men kan dezelve tot twee hoofdsoorten brengen.

I. Sommigen behoorden tot het plechtig rouwbeklag: als met woorden het *beklagen* en zingen van treurliederen; en met daden het *insnijden*, waerdoor men insnijdingen in zijn vleesch maekte; en het *kaelmaken*, door het scheeren van het hoofd, en het uittrekken van den baerd.

II. Behalven deze teekenen van plechtig rouwbeklag, worden 'er nog andere gemeld, waermede men zijn medelijden, met zulk een ongelukkig huisgezin betoonde; *het uitdeelen over den rouw*, wanneer men aen zulk een huisgezin, het welk over eenen dooden treurde, en waervan men onderstelde dat het, door die treurige omstandigheden, noch gelegenheid noch lust had om spijzen te bereiden, deelen van de aengenaemste spijzen ter verkwikking toezond: hier mede ging nog eene andere gewoonte gepaerd; dat men aen de stervhuizen, versterkende dranken in daertoe gebruikelyke troostbekers toeschikte, om de treurigen op te beuren en te verkwikken.

Hier by kwam nog een derde bevel aen JEREMIAS, vs. 8, 9.

8. En gaet oock niet in een huys der maeltijt, daer men een vreugdefeest houdt, om by hen te sitten: om te eten ende te drincken.

Het bywoonen van vreugdemaeltijden, in tijden wanneer men tot vreugde geroepen wordt, is op zich zelvs geoorloovd; maer de tijdsomstandigheden kunnen van zulk een treurig en akelig vooruitzicht wezen, dat 'er om geene vreugdemaeltijden behoort gedacht te worden. Dit was het

het geval van JEREMIA; die in zijn gedrag, de zwaerheid der rampen moest vertoonen, welke het Joodſche volk zouden treffen, en zoo akelig zijn, dat niemand gelegenheid of lust hebben zou, om vreugdemaeltijden te houden en by te woonen.

9. Want ſoo ſeyt de HEERE der heyrſcharen, de Godt Iſraëls; wiens vermogen onbeperkt is, en die zijn woord altoos geſtand doet: Siet (*g*) ick ſal van deſe plaetſe, en in het ganſche land, voor ulieder oogen ende in ulieder dagen doen ophouden, de ſtemme der vreugde ende de ſtemme der blijtſchap, de ſtemme des bruydegoms ende de ſtemme der bruyt. Van wegens de algemeene en hoogstgaende rampen, zullen alle vreugdeteekenen onbekend wezen.

Hier wordt derhalven een ontzettend en buitengewoon oordeel bedreigd. Een oordeel waerin het blijken zou, dat God *zjnen vrede*, *goedertierenheid en barmhartigheden had wechgenomen* vs. 5; een oordeel, het welk *door zwaerd en honger* zou worden uitgeoeffend vs. 4; een oordeel, het welk zulk eene groote menigte van ouden en jongen zou wechnemen, en met zoo vele verwarrende omſtandigheden gepaerd gaen, dat 'er geene gelegenheid wezen zou, om vreugdefeesten te houden, of om openbaren rouw te bedrijven, of zelvs om de dooden te begraven vs. 6-9. — Dit bedreigde oordeel is werkelyk gekomen, by de verwoesting van het Joodſche volk door de Chaldeeuwen, en in de ſchroomelyke omſtandigheden, welke daermede zijn gepaerd geweest.

10. Ende, zoo vervolgde de HEER met my te ſpreken, in die zelvde openbaring, het ſal geſchieden, (*h*) als gy deſen volcke alle deſe woorden ſult aenſeggen, ende ſy tot u ſeggen; Waerom ſpreeckt en bedreigt de HEERE, op welken wy zulk eene zeer byzondere betrekking hebben, al dit groot quaet over ons, ende

(*g*) Jeſ. 24: 7, 8. Jer. 7: 34. ende 25: 10. Ezech. 26: 13. (*h*) Jer. 5: 19.

welck is onse misdaet, ende welck is onse sonde, die wy tegen den HEERE onsen Godt gesondigt hebben?

11. Dat gy tot hen sult seggen; Om dat uwe voorvaders, die van de vroegste tijden af, tot op de dagen van de Koningen Manasse en Amon leevden, my verlaten hebben, spreeckt de HEERE, ende hebben andere goden nagewandelt, ende die gedient, ende sich voor die nedergebogen: maer my verlaten, ende mijne wet niet gehouden en hebben:

12. Ende gylieden nog (*i*) erger gedaen hebt dan uwe afgodische vaderen: daerom zijn u deze schroomelyke rampen overgekomen. De boosheid van uwe vroege voorvaderen was groot, maer de uwe is nog hooger geklommen: want siet gylieden wandelt, een yegelick na sijns boosen herten (*k*) goetduncken, om nae my niet te (*l*) hooren, en naer de waerschouwingen, welke Ik u van tijd tot tijd gedaen heb, om u van de afgoden af te trekken. Gy zijt derhalven een geheel onverbeterlyk volk, erger dan uwe Vaders; naedien gy door hun voorbeeld niet zijt afgeschrikt, noch door alle mijne waerschouwingen tot inkeer gekomen.

13. Daerom sal ick ulieden (*m*) uyt dit gezegend lant werpen en u verbannen in een vreemd lant, dat gy niet gekent en hebt, gy noch uwe vaders: Ik zal u gevangelyk laten wechvoeren naer het land der Chaldeeuwen: ende aldaer sult gy gedwongen worden, om andere goden dan gy tegenwoordig vereert, te dienen, dagh ende nacht; om dat ick u geene genade sal geven, in de oogen uwer vyanden: zoodat gy hen, in den dienst hunner afgoden, willens of onwillens, zult moeten naevolgen.

(*i*) Jer. 7: 26. (*k*) Jer. 3: 17. ende 9: 14. ende 13: 10. (*l*) Jer. 11: 10. ende 13: 10. ende 17: 23. (*m*) Deuter. 4: 27. ende 28: 64, 65.

Vs. 14-21. volgt daerop eene heuchlyke belovte van de herstelling der Joden.

Eerst wordt deze belovte op zich zelve voorgesteld vs. 14-18, daerop volgt eene tusschenspraek van den Propheet, tot den HEER vs. 19, en eindelyk een vervolg der Godlyke woorden vs. 20, 21.

14. Daerom, (*n*) siet de dagen komen, spreeckt de HEERE; dat 'er niet meer sal geseyt worden, [*Soo waerachtigh als*] de HEERE leeft, die de kinderen Israëls uyt Egyptenlant heeft opgevoert:

15. Maer, [*Soo waerachtigh als*] de HEERE leeft, die de kinderen Israëls heeft opgevoert uyt den lande van 't noorden, ende uyt alle de landen daer henen hyse gedreven hadde: want ick salse wederbrengen in haer lant, dat ick haren vaderen gegeven hebbe.

De belovte komt hier op uit, dat 'er dagen komen zouden, wanneer zeker eed-formulier by den HEER, als den Verlosser van Israël uit Egypten, zou veranderd worden, in een eed-formulier by den HEER, als den *opvoerer* van Israëls zaed, *uit het land van het Noorden, en uit alle landen hunner verstrooijing.* — Hier wordt derhalven eene tweederlei opvoering onderscheiden: eene uit het land van het Noorden of Chaldæa, welke betrekking had tot Juda en Benjamin; en eene andere uit alle de landen der verstrooijing, meer betrekkelyk tot de andere stammen, die naer Asfyrien en elders waren wechgevoerd.

De verlossing van Israël uit Egypte, en de opvoering uit Chaldæa en andere landen der verstrooijing, kwamen daerin overeen, dat het beide zonderlinge weldaden waren, aen JACOBS zaed bewezen, in welke de Godlyke Almacht en Goedheid blijkbaer doorstraelde. — Maer de tweede verlossing was, in eenige opzichten, nog aenmerkelyker weldaed dan de eerste. De zedelyke gesteldheid der Israëlieten,

(*n*) Jerem. 23: 7, 8.

by de verlossing uit Egyptenland, was wel zeer verdorven, maer het volk was toen onkundig door de diepe slaverny: daer nu, niet tegenstaende al hunne voorrechten, het bederv nog merkelyk was toegenomen, en wel in dien trap, dat God dit volk, om de algemeene en hoogstgaende boosheid, naer Chaldæa en andere landen der heidenen had moeten verstrooien. In de laetste weldaed derhalven zou de HEER den rijkdom van zijne genade nog duidelyker openbaren dan in de eerste. Daerenboven had de verlossing uit Egypte, alleen eenen tijdelyken welvaert ten gevolge gehad; maer de tweede weldaed zou de komst van den MESSIAS, en zijne eeuwige zegeningen ten gevolge hebben. — Om deze reden zou ook het gemelde eed-formulier veranderd worden. Daer men te vooren in den eed, aen de verlossing uit Egypte gedacht had, zou men nu aen de tweede en nog grootere weldaed gedenken.

Het woord *daerom*, waermede vs. 14. begint, vertalen sommigen door *voorzeker*, of *evenwel nochtans* enz. — Wy houden ons, met onze Overzetteren, liever aen de gewoone beteekenis *daerom*: zoodat de belovte vs. 14, 15. hier inkome, deels ter bevestiging van het oordeel der verwoesting en gevangelyke wechvoering, het welk in het voorige bedreigd was, en in deze belovte der wederbrenging ingewikkeld lag opgesloten; deels ter bemoediging der oprechten, op dat de voorheen gedane bedreigingen hen niet geheel en al zouden ter neder slaen, als of de HEER zijne genade aen Israël, geheel en voor altoos onttrekken zoude.

Wijders beschrijvt de HEER de wijs en de werktuigen, op en door welke de beloovde verlossing zou worden daer gesteld, vs. 16.

16. Siet ick sal senden tot vele visschers, spreeckt de HEERE, die sullense visschen: ende daer na sal ick senden tot vele jagers, die sullense jagen van op allen berge, ende van op allen heuvel, ja uyt de kloven der steenrotzen.

Deze woorden zijn duister, en werden daerom verschillendlyk begrepen. — Sommigen, en dat is eene vry algemeene gedachte, merken deze woorden aen, als eene bedrei-

dreiging aen het Joodsche volk, aengaende de gevangelyke wechvoering naer Babylonien. Volgens dit begrip, zijn de *visschers* en de *jagers* de Chaldeeuwen; en dan zullen de visschen en het wild het Joodsche volk beteekenen. Maer deze opvatting schijnt niet wel te strooken, met het beloop van zaken. Vs. 14, 15. vonden wy eene heuchlyke belovte, omtrent de herstelling der verbannen Joden, in het land van hunne Vaderen. Maer zou nu, onmiddelyk, op die belovte, zulk eene ontzettende bedreiging volgen? Voeg 'er by, dat 'er niet alleen van *visschers*, maer ook van *jagers* gesproken worde. Dit wijst ons niet slechts naer verschillende personen, maer het woord *daerna* ook naer onderscheidene tijden. Hoe zal dit nu, op het oordeel door de Chaldeeuwen uitgeoeffend, kunnen worden toegepast? — Wy vereenigen ons daerom met de gedachten van anderen, dat vs. 16. eene nadere opheldering voorkome van de belovte, welke vs. 14, 15. gedaen is; en dat de HEER hier vertoone, hoe Hy Juda en Israël, door middel van zekere uitmuntende mannen, welke Hy daertoe verwekken zou, naer hun Vaderland zou wederbrengen.

De belovte behelst dan twee deelen; het eerste is betrekkelyk tot Juda, en het tweede tot Israël, even gelijk ook vs. 14, over het lot van Juda en Israël onderscheidenlyk gesproken is. — In het eerste lid komen zinbeeldige *visschen* voor, die door zekere *visschers* zouden worden opgevischt. Deze *visschen* vertoonen het Joodsche volk, zoo als het zich in Babels gevangenis bevinden zou, en eigenaertig onder het zinprent van visschen wordt voorgesteld: naedien zy aldaer waren aen eene vergadering van wateren, aen de riviere Chebar, aen den Euphraet, en andere waterrijke oorden; onder het genot van zoo vele tijdelyke voorrechten, dat zy, die geen hooger uitzicht hadden dan het aerdsche, aldaer als in hun element waren. Nu zou de HEER *zenden tot vele visschers, die hen visschen zouden*; dat is mannen verwekken, met macht en kundigheid voorzien, om de gevangelyk wechgevoerde Joden, uit derzelver verblijfplaetsen uit te halen, en in andere wateren over te brengen, het land van Kanaan namelyk, alwaer

zy wederom, als visschen, overvloedig zouden voortteelen. — *Daerna zou de* HEER *zenden tot vele jagers, die hen jagen zouden, van op allen berg, en van op allen heuvel, ja uit de kloven der steenrotzen.* Door het geheimzinnig wild worden de X stammen van Israël bedoeld, die naer Asfyrien gevangelyk waren wechgevoerd, en zich niet, gelijk de Joden, in eene bepaelde landstreek bevonden, maer allerwegen verstrooid waren. Tot deze zou de HEER *jagers* zenden, dat is mannen van gezach en kundigheden, die de Israëlieten uit alle de plaetsen, in welke zy verstrooid waren, zelvs uit de verst afgelegene gewesten, werwaerds zy gevlucht waren, zouden opspooren, en alle pogingen aenwenden, om hen ook weder naer hun Vaderland te brengen.

Volgens dit begrip, dient het 16de vers, ter nadere opheldering van de belovte vs. 14, 15, alwaer niet alleen eene opvoering van de kinderen Israëls was toegezegd, uit het land van het Noorden, met uitzicht op de wederkeering der Joden uit Babel, maer ook tevens eene opvoering uit alle de landen, waerin de HEER hen verdreven had, het welk duidelyk ziet op de herstelling der X stammen.

Ook is deze belovte aenvangelyk vervuld, toen de HEER verscheidene beroemde mannen, als ZERUBBABEL, EZRA, en NEHEMIA gezonden heeft, om deze geheimzinnige visschen op te visschen; met dat gevolg, dat 'er ook verscheidenen uit de verstrooide X stammen, naer Kanaan zijn wedergekeerd. — In vollen nadruk zal deze belovte nog eens vervuld worden, by de algemeene bekeering en herstelling van het Joodsche volk, in het laetst der dagen.

Wijders geevt de HEER vs. 17, 18. de redenen op, welke Hem tot deze herstelling bewegen zouden, als mede den tijd, op welken dezelve zou plaets hebben.

17. Want mijne (*o*) oogen zijn op alle hare wegen; op alle de omstandigheden, in welke zy zich, ten tijde van hunne gevangenis en verstrooijing, bevinden zullen, vergel. Jes. 57: 18, sy en zijn voor mijn aengesichte niet verborgen, Ik gedenk in gunst, aen hunne treu-

(*o*) Job 34: 21. Spr. 5: 21. Jer. 32: 19.

treurige omstandigheden; uit dit beginsel, en om deze beweegreden, zal Ik hen in hun Vaderland herstellen. Ondertusschen heeft mijn volk zwaerlyk gezondigd, en deze geduchte oordeelen rechtvaerdig verdiend; dit is my geenszins onbekend, nochte hare ongerechtigheyt verholen van voor mijne oogen. Ik zal zoo wel hunne ongerechtigheid, als hunne treurige omstandigheden, in aenmerking nemen.

18. Dies sal ick eerst hare ongerechtigheyt, ende hare sonde dobbel en overvloedig vergelden, om dat sy mijn lant, door allerlei boosheden, en byzonder door afgodery, (*p*) ontheyligt hebben: sy hebben, Kanaan, het welk als mijne erffenisse is, met (*q*) de doode lichamen harer verfoeysfelen ende harer grouwelen of vuiligheden vervult.

De doode lichamen der verfoeiselen is eene nadere omschrijving der afgoden; welke dus genaemd worden, naedien zy, als doode krengen, Gods land zouden verontreinigen.

19. Deze heuchlyke belovte van de herstelling der Joden, maekte zulk een indruk op mijn gemoed, dat ik uitriep: O HEERE, gy alleen zijt mijne sterckte, ende mijne sterckheyt, ende mijne toevlucht, en zult het zijn, ten dage der benaeuwtheyt: in alle die nooden en ongelegenheden in welke ik komen zal, wanneer Gy de bedreigde oordeelen zult uitvoeren, zal ik al mijn vertrouwen op U stellen. Ja al verworpt Gy ook dit volk te eenemael, tot u sullen eens de Heydenen komen van de eynden der aerde, ende seggen; Immers hebben onse vaders leugen erflick beseten, [*ende*] ydelheyt, daer in doch niet en was dat nut dede.

Deze tusschenspraek van den Propheet vervat twee deelen. — Het eerste slaet op het onzachlyk oordeel van verwoesting vs. 1-13, gelijk wy in de uitbreiding hebben aengewezen. — Maer het tweede lid is betrekkelyk tot de belovte van herstelling vs. 14-18, en daerby

(*p*) Jer. 3: 2. (*q*) Ezech. 43: 7.

moeten wy nog een weinig stilstaen. *Tot U zullen de Heidenen komen* enz.

De Heidenen zouden *van de einden der aerde tot den* HEER *komen*. De verst afgelegen volken zouden den dienst der afgoden verlaten, en zich tot den levendigen God bekeeren. Hier toe zouden zy bewogen worden, door een levendig inzien van de ydelheid hunner voorige afgoderyen. Zy zouden zeggen, *immers hebben onze vaders leugen ervlyk bezeten*, enz. Hunne Vaders hadden, van de vroegste tijden, den Aertsvaderlyken Godsdienst verlaten, en de afgoden gediend. Maer nu zouden ze zien, dat de afgoden enkel *leugen* en *ydelheid* waren; dat de afgoden op welke zy vertrouwden, hunne dwaze verwachting hadden te leur gesteld, en dat deze gewaende Godheden hun geen het minste voordeel konden aenbrengen. — Hunne vaders hadden deze ydelheid *ervelyk bezeten*, dat is, zy hadden zich eenen geruimen tijd aen de verfoeilykste afgodery verslaevd, en die dwaesheid was, als by erfvenis, van de ouderen tot de kinderen overgegaen.

Na de verlossing van het Joodsche volk uit Babel, zijn 'er verscheidene Heidenen, tot den waren Godsdienst overgegaen. Dit zal hier de Propheet wel in de eerste plaets bedoeld, maer tevens het oog gehad hebben, op de ruimere toebrenging der Heidenen, welke onder het Euangelie zou plaets hebben.

Op deze tusschenspraek van den Propheet, vervolgt de HEER zijne rede vs. 20, 21. — Sommigen verbinden vs. 20, aen vs. 19, en merken het zelve aen, als een vervolg van de erkentenis des Propheten, als woorden, met welke hy de bekentenis der Heidenen, omtrent de nietigheid der afgoden, zou bekrachtigen. Maer vermids vs. 20 en 21, door *daerom* aen één verbonden zijn, houden wy den HEER zelven voor den Spreker, in beide de laetste versen. — Het oogmerk van den Godlyken Spreker is, zijne handelwijs te billyken, dat Hy zijne belovte vs. 14-17[a], gedaen, niet eerder vervullen zou, dan nadat hy vooraf hunne afgodery, op de gestrengste wijs gestraft had.

20. Sal een mensche sich goden maken? sy en

zijn

zijn doch geene Goden. Wat kan 'er ongerijmder bedacht worden, dan dat een mensch, die alles wat hy is, heeft en vermag, aen My, als zijnen Schepper en Onderhouder verschuldigd is, andere goden met zijne eigene handen zal gaen maken, om die eer en hulde, welke My alleen toekomt, aen het maeksel van zijne eigen handen te bewijzen? En evenwel tot zulk eenen trap van boosheid zijn de Joden opgeklommen, die Ik, boven alle andere Natien, zoo blijkbaer begunstigd had.

21. Daerom, om deze grouwelen, in welke zy nog hunne Vaderen overtroffen hebben, vergel. vs. 11, 12. siet ick sal hen bekent maken, op dit mael; op dat tijdstip, wanneer Ik het oordeel vs. 13. bedreigd zal uitoeffenen, dan zal Ik hunne misdaden, met die van hunne Voorvaderen, op eenmael en te gelijk rechtvaerdig te huis zoeken; ick sal hen bekent maken en doen ondervinden, hoe geducht mijne hant, ende mijne macht is, in het uitvoeren van Mijne strafgerichten: ende sy sullen by ondervinding weten, dat mijn (*r*) naem is HEERE, die niet dulden kan, dat Mijne eer den afgoden gegeven worde, en die niet kan nalaten Mijne gekwetste Majesteit te handhaven.

(*r*) Jer. 33: 2.

HET XVII. KAPITTEL.

Dit Kapittel behelst drie deelen.

I. HEt vervolg van des HEEREN antwoord, aen den Propheet, vs. 1-11.
II. Daerop begint de Propheet te spreken, vs. 12-18. en
III. Eindelyk geevt de HEER een bevel aen JEREMIAS, vs. 19-27.

I. In het eerste deel ontmoeten wy de volgende byzonderheden. A. Eene zeer geduchte bedreiging over de Joden, van wegens hunne grouwzame afgodery, vs. 1-4. Wijders wordt het verschillend lot beschreven van menschen, die op den HEER *en die op ydelheden vertrouwen, vs. 5-8, en uit de Godlyke Volmaektheden afgeleid, vs. 9-11.*

1. De sonde van Juda, byzonder de verfoeilyke hoofdzonde der afgodery, is als eene stellige wet, openlyk voorgeschreven met eene ysere griffie, en als met het punt eens diamants gegraveerd in tafelen, welke openlyk voor ieders oogen hangen: de afgodery wordt zoo openlyk gepleegd, als of zy, door een stellig gebod van de Wetgeveren en Overheden, openlyk was voorgeschreven. Deze grouwzame misdaed is gegraven in de tafel van haerlieder herte, de Joden zijn zoo gewoon en dermate verkleevd aen de afgodery, als of dezelve by wijs van eene Wet, in hunne gemoederen gegraveerd ware, ende aen de hoornen uwer (*a*) altaren: o Joden! De laetste woorden zijn nog wel de duisterste. — Sommigen onderstellen, dat het de gewoonte ware de namen der afgoden, op de hoornen der altaren te schrijven. Maer voor

(*a*) Jer. 11: 13.

voor deze onderftelling is geen genoegzame grond. — Men zou de woorden dus vertalen kunnen, *en gelijk de hoornen uwer altaren* is de zonde van Juda, dat is: de afgodery der Joden is zoo blijkbaer en openbaer, als de hoornen op de altaren kenbaer zijn; en zy ftellen daerop geen minder vertrouwen, als men op de hoornen der altaren pleegt te vestigen. — Dan het verband der voorige redeneering fchijnt ons, naer eene graveering der afgodery, op de hoornen der altaren te wijzen; de uitdrukkingen geven derhalven leenfpreukig te kennen, dat de hoornen der altaren openbare bewijzen waren van de heerfchende en algemeen geworden afgodery.

2. Kinders zoo wel als bejaerde perfonen, zijn aen den afgodsdienst verkleevd. Gelijck hare kinderen harer altaren met genoegen gedencken, ende harer bosfchen of *afgodsbeelden*, by 't groen (*b*) geboomte, op de hooge heuvelen, zoo hebben ook de ouders het hart vol van afgodery, en denken byna aen niets anders.

3. Maer zulke grouwelen kan Ik, de rechtvaerdige Richter, niet ongeftraft laten. Ick fal mijnen bergh Sion, met den Tempel die daerop gebouwd is, met het velt, ja al (*c*) uw vermogen en uwe ganfche bezittting, [*ende*] alle uwe fchatten, ten roove geven, gy hardnekkige Joden; [*mitsgaders*] uwe hoogten, om de fonde van afgodery, welke gy op dezelve gepleegd hebt, in alle uwe lantpalen.

4. Alfo fult gy aflaten (ende dat om u felfs) of *gy zult u zelven losmaken* van uwe erffeniffe, die ick u gegeven hebbe, gy zult dit ervdeel verliezen, het land laten rusten en niet bearbeiden: want gy zult uit Kanaan verbannen worden, ende ick fal u uwen vyanden doen (*d*) dienen, in een vreemd lant, dat gy niet en (*e*) kent: want gylieden hebt een (*f*) vyer aengefteken in mijnen toorn, tot in eeuwigheyt fal 't branden, dat is zeer lang, en tot den bepaelden tijd.

(*b*) Jerem. 2: 20. (*c*) Jer. 15: 13. (*d*) Deuter. 28: 68. (*e*) Jer. 16: 13. (*f*) Jer. 15: 14.

5. Evenwel zullen de Godvruchtigen, die op den HEER vertrouwen, in het midden der ellenden van het gansche volk, mijne gunst en voorzorg ondervinden. Soo seyt de HEERE; Vervloeckt is de man, hoe veel hy zich ook moge laten voorstaen, die op eenen mensche vertrouwt, ende vleesch [*tot*] sijnen arm stelt, ende wiens herte van den HEERE afwijckt. Zulk een man, hoe machtig en vermogende hy ook wezen moge, die zijne hulp zoekt by menschen, en zijn vertrouwen vestigt op aerdsche goederen en voorrechten, met verloochening van den Allerhoogsten God, by wien alleen bystand te vinden is; zulk een man is allerlei onheilen waerdig, en zy zullen hem ook zekerlyk, in dit en in het volgend leven overkomen.

6. Want hy sal zijn als de heyde in de wildernisse, die 't niet en gevoelt wanneer het goede komt: maer blijft [*in*] dorreplaetsen in de woestijne, [*in*] souten ende onbewoonden lande.

Het Hebreeuwsche woord door *heide* vertaeld, baert hier vry wat duisterheid. — Sommigen verstaen 'er in het gemeen een heestergewas door; anderen hebben zich moeite gegeven, om eene bepaelde plant aen te wijzen, welke hier zou bedoeld zijn. Maer die verklaring schijnt niet wel te strooken, met het denkbeeld van *woonen* (*blijven* hebben onze Overzetters) *in dorre plaetsen*; planten immers en gewassen kunnen niet, dan eenigzins gedrongen, gezegd worden, ergens te woonen. — Het Hebreeuwsche woord, *heide* overgezet, wordt Ps. 102: 18. genomen, voor iemand die gansch ontbloot is, en wanneer wy deze beteekenis hier behouden, zal alles klaer wezen.

De zakelyke zin is derhalven deze: „ Zulk een man, „ die met verlochening van den hoogen God, zijn vertrouwen vestigt op nietige menschen en aerdsche voorrechten, is rampzalig; want *hy zal* van alle hulp, van allen voorspoed, geheel verstoken *wezen*, het zal hem „ gaen *als iemand, die van alles ontbloot* zijnde, in de eenzaemste wildernis woont; *hy zal niet zien dat het goede komt*, hy zal van allen voorspoed, van alle voordeel en

„ ge-

„ genoegen kan aenbrengen, verstoken zijn; *en* hy zal
„ zijn als iemand, *die de dorre* en brandende *plaetsen* be-
„ woont *in de woestijne*, die zich ophoudt *in eene zoute*
„ *landstreek*, welke niemand bewoont, omdat men 'er door
„ de brandende hitte van dorst moet smooren."

Oordeelt men echter dat, uit hoofde der tegenstelling vs. 6 en 8. de *heide* hier een gewas der wildernis, een zeer dor, van sieraed gansch ontbloot plantgewas, beteekenen moet; dezelvde zaken zullen nogtans in de overbrenging opgesloten zijn. — Hoe dit zy, de gansche teekening is daertoe ingericht, om aen te wijzen, dat zulk één, die zijn vertrouwen van den HEER aftrekt, en op menschen vestigt, van allen voorspoed en troost zal verstoken zijn, ook zelvs dan wanneer *het goede komt*, wanneer de HEER zegen schenkt aen anderen. — Deze bedreiging behelst wel eene algemeene waerheid; maer de Joden zouden het, in de gevangenis van Babel, meer byzonder en by uitnemenheid ondervinden.

7. (*g*) Gesegent [*daerentegen*] is de man, die op den HEERE vertrouwt: die zal allen mogelyken voorspoed genieten, zoo in den tijd als in de eeuwigheid; ende hy wiens vertrouwen de HEERE is, zal op allerlei wijzen blijkbaer gezegend worden.

8. Want hy sal zijn als een (*h*) boom, die aen 't water, in eenen vetten en wel bevochtigden grond, geplant is, ende sijne wortelen uytschiet aen eene riviere, ende en gevoelt het niet en heeft 'er geen nadeel by, wanneerder eene verschroeiende hitte komt, maer sijn loof blijft groen, omdat hy genoegzaem vocht trekt, uit de naest gelegen riviere, daer het water rondom zijne wortelen loopt: ende in een jaer van droogte en sorgt hy niet, en heeft voor geen kwaed te duchten; ende zelvs hoe ongunstig de uiterlyke omstandigheden ook wezen mogen, en houdt zulk een boom niet op van vrucht te dragen, vermids hy overvloedig voedsel trekt uit de naest gelegen rivier.

Soortgelijk eene gelijkenis vinden wy ook Job 8: 16, 17. Ps. 1: 3. Ezech. 19. 10. 31: 4, en ze geevt eenvouwig te

(*g*) Ps. 2: 12. ende 34: 9. Spr. 16: 20. Jes. 30: 18. (*h*) Psalm 1: 3.

kennen, dat een man die op den HEER vertrouwt, zelvs in tijden van algemeene rampen, voorspoedig en welgemoed wezen zal. — Deze herinnering was, in ons geval, zeer gepast, om de weinige oprechten onder de Joden, tegen de ellenden der aenstaende gevangenis in Babel te bemoedigen.

9. Ik, de Alwetende en Rechtvaerdige Richter, vergeld elk nae zijne daden. Arglistigh is het herte meer dan eenigh dingh, ja dootlick is het: wie sal het kennen?

Gemeenlyk verklaert men deze woorden van de arglistigheid des harten, en het algemeen zedelyk bederv. De zaek zelve komt in geene bedenking; maer de vraeg is of zy hier bedoeld worde? — Indien men met het verband, en het oogmerk van den Godlyken Spreker raedpleegt, kan het zedelyk kwaed hier niet te pas komen; en het woord, *doodelyk* vertaeld, wijst ons nae een gemoed het welk bedrukt is en neergebogen; het wordt daerom voor eenen verslagen geest genomen, die door veelerlei onheilen, bitterlyk bedroevd en radeloos is Spr. 18: 14.

Wy voegen ons daerom by hen, die van oordeel zijn, dat deze woorden eene tweeledige bedenking behelzen, tegen het gene onmiddelyk te vooren gezegd is, omtrent het verschillend lot der genen die op den HEER, en die op ydelheden betrouwen. — De eerste bedenking is dan deze: „ *het hart is zoo vol kuilen*, gaten en verborgen hoeken, „ *dat het niet kan gemeten worden*, dat is: een veinsaert kan, „ uit hoofde van de diepte en verborgen drivten zijnes „ harten, niet van de Godvruchtigen onderkend werden, „ zoodat men zich zeer dikwijls bedriege in zijn oordeel, „ over het zedelyk karakter der menschen." De andere bedenking is ontleend, uit de treurige omstandigheden, in welke de oprechten meermalen gesteld werden; „ *Wie zal* „ *eenen verslagen geest kennen*? dat is: het gemoed der op- „ rechten, die op den HEER vertrouwen, is somtijds door „ rampen en droevheden zoodanig neergeslagen, dat het „ onmogelyk schijne het zelve op te beuren.

Op deze bedenking antwoordt nu de HEER vs. 10.

10. Ick de HEERE ben het die alles weet, wat 'er in het menschelyk hart, ook van den listigsten huichelaer,

om

omgaet, en die het neergeslagen gemoed der oprechten wederom opbeur. Ik de HEER doe het een en ander: want Ik (*i*) doorgronde het herte, [*ende*] proeve de nieren, zoodat de heimelykste gedachten en begeerten voor My niet verborgen zijn: Ik ben ook de rechtvaerdige Richter, een belooner der gener die my zoeken, ende dat om eenen yegelicken te geven nae sijne wegen, nae of *als* de vrucht sijner handelingen.

11. [*Gelijck*] een velthoen [*eyeren*] vergadert, maer en broedtse niet uyt, [*alsoo*] is hy die rijckdom vergadert, doch niet met recht: in de helft sijner dagen sal hy dien moeten verlaten, ende in sijn laetste een dwaes zijn.

Men vraegt, welk eene bepaelde vogel bedoeld worde met het Hebreeuwsche woord, het welk de Onzen door een *Veldhoen* vertaeld hebben? Maer voor ons is dit algemeene genoeg, dat 'er gesproken worde van eenen vogel, die in het Oosten zeer bekend is, die vreemde eijeren uitbroedt. — De Onzen hebben, *een veldhoen dat eijeren vergadert, maer broeitse niet uit.* Maer de oorspronkelyke woorden, en vooral de gelijkenis hier voorkomende, vorderen, dat wy denken aen eenen vogel, *die eijeren uitbroeit, welke zy niet gelegd heeft;* met een woord, die op vreemde eijeren zit.

Aen zulk een vogel nu is hy gelijk, *die rijkdom vergadert, doch niet met recht:* want hy matigt zich aen, het gene hem niet toekomt. Evenwel zal hy zijnen rechtvaerdigen loon ontvangen: *in de helft zijner dagen zal hy dien* onrechtvaerdig vergaderden rijkdom *moeten verlaten*; het onrechtvaerdige goed zal hem worden afgenomen, *ende in zijn laetst zal hy een dwaes* zijn. — Wil men het woord, door *dwaes* vertaeld, voor eenen eigenen naem nemen, *in zijn laetste zal hy een* NABAL *zijn*, dan geevt het te kennen, dat hy soortgelijk een uiteinde hebben zal als NABAL, die in het midden van zijne vermaken, onverwachts is omgekomen; vergel. 1 Sam. 25: 25, 26.

(*i*) 1 Sam. 16: 7. Ps. 7: 10.

Vs. 12-18. begint de Propheet te spreken.

Wy vinden 'er in twee byzonderheden. A. Eene geduchte bedreiging aen allen die God verlieten, hoe zeer zy des HEEREN heiligdom in hun midden hadden, vs. 12, 13. B. Daerna bidt de Propheet, dat hy van de onheilen welke hem boven het hoofd hingen, zoo van de Joden als van de Chaldeeuwen, gunstig mogt verlost worden, vs. 14-18.

12. Een throon der heerlickheyt, eene hoogheyt van den eersten aen, is de plaetse onses heyligdoms.

13. O HEERE, Israëls verwachtinge, (*k*) alle die u verlaten, sullen beschaemt worden: ende die van my afwijcken, sullen in de aerde geschreven worden; want sy verlaten den HEERE, den (*l*) sprinck-ader des levendigen waters.

Deze woorden worden verschillendlyk begrepen. — De oorzaek der duisterheid is gelegen, in de willekeurige en verkeerde verdeeling der zoogenaemde versfen. Wanneer men de eerste woorden van vs. 13. *de* HEER *Israëls verwachting*, tot die van vs. 12, brengt; zal alles duidelyk wezen, en blijkbaer beantwoorden aen het verband van zaken.

Volgens deze opvatting zegt de Propheet: *Een throon der heerlykheid, eene hoogheid van den eersten tijd af aen, de plaets van ons heiligdom, de verwachting van Israël, zijt Gy o* HEER. — Door *den throon der heerlykheid*, heeft de Propheet het oog op het Koningrijk van DAVID, het welk het Koningrijk van God zelven was. Dit Koningrijk was *eene hoogheid*, voor zoo ver het volk daerdoor grootelyks vereerd, en onder deszelvs bestuur veilig was. Zodanig was het geweest *van den eersten aen*, van den vroegsten tijd af. De *plaets van het Heiligdom* was de Tempel. De HEER was *Israëls verwachting*, voor zoo ver zy tot Hem veilig de toevlucht nemen konden. — Het is derhalven als of de Propheet vs. 12. zeide. „ Verweg het grootste gros van ons volk vertrouwt, op „ de

(*k*) Ps. 73: 27. Jes. 1: 28. (*l*) Jer. 2: 13.

„ de uiterlyke en indedaed heerlyke voorrechten, met
„ welke Gy HEER, hen begunstigd hebt; dat het Koning-
„ rijk van DAVID, zedert deszelvs eerste oprichting nog
„ stand houdt, dat zy onder dit Koninglyk bestuur veilig
„ zijn, en dat de Tempel in hun midden staet; maer alle
„ deze uiterlyke voorrechten kunnen, zonder Uwen gunst-
„ rijken zegen, niet met al baten. Gy alleen zijt onze Ko-
„ ning, onze Beschermer, ons Heiligdom, en de verwach-
„ ting van Israël. Te vergeevsch vertrouwt het volk op
„ deze voorrechten, welke in het geheel niet baten kun-
„ nen, wanneer zy aen U en uwe gunst geen deel
„ hebben."

Dit verklaert de Propheet meer eigenlyk vs. 13. *Alle die u verlaten*, en hun vertrouwen vestigen op ydelheden, *zullen beschaemd*, in hunne verwachting te leur gesteld *worden*; *ende die afwijken* van uwen dienst, *zullen* niet in marmer of eenige andere duurzame stof, maer als zaken van weinig waerde, *in de aerde geschreven worden*, zoodat hunne naem en gedachtenis spoedig vergaen zal: *want zy verlaten den* HEER, by welken men altoos hulp en vertroosting vinden kan, zoodat men Hem, als de bestendige *springader des levendigen waters*, als de bronwel van alle zegeningen beschouwen moet.

14. Geneest my, HEERE, daer ik door droevheid en smerten, over de aennaderende rampen van het Joodsche volk, als krank en geheel verbrijzeld ben. Beur mijn gemoed op, so sal ick genesen en mijn treurig hart bemoedigd worden; behoudt en verlos my, uit het doods gevaer het welk my dreigt; so sal ick behouden worden: want gy zijt alleen het voorwerp van mijn lof; aen U alleen zal ik mijne behoudenis te danken hebben.

15. Siet ik ben blootgesteld, aen de bespotting en verachting der hardnekkige Joden; sy seggen tot my: (m) Waer is de vervulling van het woort des HEEREN? laet het nu komen, het welk gy uit 's HEEREN

(m) Jes. 5: 19 2 Petr. 3: 4.

naem bedreigd hebt. Wy zien 'er noch schijn noch schaduw van, en het is blijkbaer dat wy u als eenen leugen Propheet beschouwen en behandelen moeten.

16. Ick en hebbe doch, gy ongeloovige Joden! niet aengedrongen, meer dan eenen herder achter u [*betaemde*]; die u op den rechten weg, van welken gy zoo jammerlyk zijt afgedwaeld, zocht weder te brengen. Ik heb niets anders gedaen, dan de getrouwe uitvoering van mijn Prophetisch ambt vorderde; oock en heb ick den dootlicken dagh niet begeert, noch 'er eenig vermaek in gesteld, dat ik u den aennaderenden ondergang heb moeten aenwijzen. In tegendeel, ik heb het gedaen met ontroering en medelijden. Gy HEER weet [*het*]: wat uyt mijne lippen is gegaen, is voor uw aengesichte geweest. Ik heb in Uwe tegenwoordigheid, en volgens Uw bevel gesproken.

17. En weest gy getrouwe God, my niet tot eene verschrickinge: geev my niet over in de handen van mijne vyanden. Immers gy zijt mijne veilige (*n*) toevlucht ten dage des quaets.

18. (*o*) Laet mijne vervolgers beschaemt, en in hunne boosaertige aenslagen te leur gesteld worden, maer en laet my niet beschaemt, en in de verwachting van Uwe hulp niet verydeld worden; laet hen die my vervolgen, verschrickt worden, maer en laet my niet verschrickt worden: brengt over hen den dagh des quaets, het welk zy my hadden toegedacht, ende verbreecktse met eene dobbele verbrekinge, door hen aen zwarer onheilen te onderwerpen, dan zy my dachten aen te doen.

De Propheet stelt de voorzegging der aenstaende onheilen van zijne vyanden, by wijs van eenen wensch voor, omdat dezelve zeker komen zouden.

(*n*) Jer. 16: 19. (*o*) Ps. 35: 4. ende 40: 15. Jer. 15: 15.

Vs. 19-27. spreekt wederom de HEER, *den Propheet bevelende, om by het volk, op het onderhouden van den Sabbath, ernstig aen te dringen.*

De Propheet moest openlyk op Gods bevel verkondigen, dat de behoudenis of de ondergang des Joodschen Koningrijks, van de onderhouding of schending des Sabbathdags afhing. — Maer waerom zoo byzonder van den Sabbath gesproken? Zekerlyk niet, dat de Joden zouden behouden worden, wanneer zy slechts den Sabbath onderhielden, hoe zeer zy de andere geboden overtreden mogten; maer omdat het zeer gemakkelyk was, den Sabbath waer te nemen. Wanneer zy derhalven daerin nalatig bleven, zou het een blijk wezen van eene hardnekkige ongehoorzaemheid. Voeg 'er by, dat de Sabbath een teeken was van het Sinaitisch Verbond, en een bewijs, dat God de Israëlieten tot het volk van zijn byzonder eigendom had aengenomen Ezech. 20: 12. De Sabbath was niet alleen ingesteld, ter nagedachtenis van de schepping der waereld, maer ook ter herinnering van Israëls verlossing uit Egypte, Deut. 6: 15. Wanneer derhalven een Jood den Sabbath ontheiligde, kon hy gerekend worden, het gansche Verbond geschonden te hebben.

19. Alsoo heeft de HEERE tot my geseyt; Gaet henen ende staet in de voornaemste Hoofd-poorte der kinderen des volcks, door dewelcke de Koningen van Juda ingaen, ende door dewelcke sy uytgaen: ja vervolgens van tijd tot tijd, in alle andere poorten van Jerusalem;

20. Ende segt tot hen, Hooret des HEEREN woort met de vereischte aendacht, en gehoorzaemt het bevel, het welk ik u uit Gods naem voorschrijv, gy Koningen van Juda, ende gantsch Juda, ende alle inwoonders van Jerusalem, die gy door dese poorten ingaet.

21. Soo seyt de HEERE; (*p*) Wachtet u op

(*p*) Nehem. 13: 19.

uwe zielen, en beteugelt de tegenkanting van uwe wederspannige harten: ende en draget geenen last op den Sabbathdagh. onthoud u van alle gewoon werk, noch en brenget [*niet*] in door de poorten van Jerusalem, om koophandel te drijven op den Sabbath, vergel. Neh. 13: 18.

22. Oock en sult gylieden geenen last uytvoeren uyt uwe huysen op den Sabbathdagh, om neering te drijven, nochte eenigh werck doen: maer gy sult den Sabbathdagh heyligen, en denzelven tot rust afzonderen, gelijck als ick uwen (*q*) vaderen uitdrukkelyk geboden hebbe.

23. Maer sy en hebben niet (*r*) gehoort, nochte hare oore geneygt, om mijne geboden te gehoorzamen: maer sy hebben haren necke verhardet, om niet te hooren, ende om de tucht niet aen te nemen. Daerom heb Ik hen ook, van tijd tot tijd, blijkbaer gestraft.

24. 't Sal dan geschieden, indien gy vlijtiglick nae my sult hooren, en mijn bevel gehoorzamen, spreeckt de HEERE, dat gy geenen last door de poorten deser stadt op den Sabbathdagh inbrenget, ende gy den Sabbathdagh heyliget, dat gy geen werck daer in en doet:

25. (*s*) So zal uw Koningrijk bestendig zijn. Dan sullen door de poorten deser stadt ingaen, Koningen ende Vorsten, gerust en veilig sittende op den throon Davids, rijdende, in voorspoed en overvloed, op wagenen ende op peerden, sy ende hare Vorsten, de mannen van Juda, ende de inwoonders van Jerusalem: ende dese beroemde stadt Jerusalem, sal door u en uwe nazaten bewoont worden in eeuwigheyt.

26. Ende dan zal ook de plechtige Godsdienst, tot op de komst van nog betere dagen, bestendig bloeijen: want sy sullen komen uyt de overige steden van Juda, ende uyt

(*q*) Exod. 20: 8. ende 23: 12. ende 31: 13. Ezech. 20: 12. (*r*) Jer. 11: 10. ende 13: 10. ende 16: 12. (*s*) Jer. 22: 4.

uyt de plaetſen rontom Jeruſalem, ende uyt den lande Benjamins, ende uyt de leegte, ende van 't gebergte, ende van het zuyden, aenbrengende brand-offer ende ſlacht-offer, ende ſpijs-offer, ende wieroock: ende aenbrengende lof-offer, ten huyſe des HEEREN.

27. Maer indien gy, zoo heeft 'er de HEER aen den anderen kant bygevoegd, nae my niet en ſult hooren en mijn bevel niet gehoorzamen, om den Sabbathdagh te heyligen, ende om geenen laſt te dragen, als gy op den Sabbathdagh door de poorten van Jeruſalem ingaet; ſo ſal ick, Jeruſalem door middel der Chaldeeuwen verwoesten, een verteerend vyer zal Ik in hare poorten doen aenſteken, dat de paleyſen van Jeruſalem ſal verteeren, ende niet worden uytgebluſcht.

HET XVIII. KAPITTEL.

HEt is allerduidelykst, dat hier eene nieuwe redevoering begint. — De HEER had den Propheet gelast, zich in het huis van eenen pottenbakker te begeven. Daer zag hy een vat maken, het welk verdorven werd, terwijl 'er een ander in deszelvs plaets werd toebereid. Dit leerzaem zinnebeeld paste de HEER toe, op den ſtaet van het Joodſche volk. Maer toen JEREMIAS deze dingen aen den Joden voorſtelde, werden zy zoodanig tegen hem verbitterd, dat zy geweld tegen hem pleegden.

Het is derhalven meer dan waerſchijnlyk, dat JEREMIAS deze redevoering gedaen hebbe, onder het begin van JOJAKIMS regeering, althans na den dood van den Godvruchtigen Koning JOSIAS. Dit blijkt duidelyk uit vs. 15: want de afgodsdienst was nu wederom openlyk onder de Joden ingevoerd. Evenwel ſchijnt deze Godſpraek geſchied te zijn voor de openbare vervolging, welke de Priesters, de

Propheten, en al het volk, tegen JEREMIAS, ten tijde van Koning JOJAKIM hebben in het werk gesteld, Kap. 26: 7. — Het een en ander wijst ons, naer het begin der regeering van JOJAKIM.

Na het opschrivt vs. 1. behelst dit Kap. drie hoofddeelen.

I. Het bevel van JEREMIAS, om zich by eenen pottenbakker te begeven, vs. 2-4.
II. De openbaring welke hy, by die gelegenheid, ontvangen heeft, vs. 5-17.
III. De verbittering van het volk tegen zijn persoon, toen hy deze openbaring bekend maekte, vs. 18-23.

1. Het woort, dat tot den Propheet Jeremia, in eene openbaring geschiet is, van den HEERE, seggende:
2. Maeckt u op, ende gaet af [*in*] des pottebaeckers huys: ende aldaer sal ick u mijne woorden, in eene openbaring doen hooren.
3. So dra ik dit bevel ontvangen had, gingh ick aenstonds af [*in*] des pottebackers huys: ende siet, hy maeckte een werck op de schijven en nae de vormen.
4. Ende het vat, dat hy maeckte, wert verdorven en verbroken, eer het gebakken werd, en nog als leem was in de hant des pottebackers, omdat het hem niet behaegde: doe maeckte hy daer van weder, van dat zelvde leem, het welk reeds eene gedaente had gehad, een gansch ander vat, gelijck als het recht was in de oogen des pottebackers te maken, en dit vat behaegde hem veel beter, daerom werd het gebakken.
5. Doe ik deze handelwijs van den pottenbakker gezien had, geschiedde des HEEREN woort tot my, seggende in eene openbaring:
6. (*a*) En sal ick ulieden niet konnen doen, gelijck

(*a*) Jes. 45: 9. Rom. 9: 20.

lijck dese pottebacker, o huys Israëls? spreeckt de HEERE: Staet het niet in Mijne macht, om met het nageslacht van Jacob, op dezelvde wijs te handelen? Ik heb u wel eer tot mijn volk gemaekt en aengenomen: maer Ik zou u even zoo gemakkelyk verwoesten, en daerna wederom herstellen kunnen, als een pottenbakker, nae zijn welgevallen, een vat verbreekt en wederom opmaekt; zonder dat Ik u daervan eenige rekenschap zou schuldig wezen. Siet, (*b*) gelijck leem in de hant des pottebackers, alsoo zijt gylieden in mijne hant, o huys Israëls, en gelijk het aen den pottenbakker staet, over het leem te beschikken, zoo is het ook in mijne macht, om over uwe lotgevallen te beschikken.

Wy vinden hier derhalven eene beschrijving van Gods volstrekte vrymacht. De HEER verklaert hier niet wat hy wil; maer wat hy, nae zijne hoogste vrymacht en Opperheerschappy, zou kunnen doen.

Vervolgens beschrijvt de HEER de wegen, welke Hy gewoon is, in zijne Voorzienigheid, met volken en Koningrijken te houden. — In het bestuuren van volken en Koningrijken handelt de HEER niet, volgens de rechten van zijne evengemelde vrymacht, maer overeenkomstig met zijne Volmaektheden, en de zedelyke hoedanigheden der Natien, vs. 7-10.

7. [*In*] een oogenblick en zonder tijdsverzuim, verander Ik mijne handelwijs met een volk, naemate het deszelvs gedrag inricht. Nae gelang der zedelyke hoedanigheden van een volk, sal ick een vonnis spreken, over een volck ende over een Koninckrijck; dat ick 't sal (*c*) uytrucken, ende afbreken, ende geheel verdoen.

8. Maer [*indien*] dat selve volck, over het welcke ick [*sulcks*] gesproken hebbe, sich van sijne boosheyt bekeert; so sal ick berouw hebben over 't quaet, dat ick het selve gedachte te doen,

(*b*) Jes. 64: 8. (*c*) Jer. 1: 10:

en met zulk een boetvaerdig volk, eenen geheel anderen weg inslaen.

9. Oock sal ick [*in*] een oogenblick, en zonder uitstel, een gunstig vonnis spreken over een volck, ende over een Koninckrijck; dat ick 't sal bouwen ende planten, en in eenen bestendigen voorspoed bevestigen:

10. Maer [*indien*] het doet dat quaet is in mijne oogen, dat het nae mijne stemme niet en hoore; so sal ick berouw hebben over 't goede, [*met*] het welcke ick geseyt hadde het selve te sullen weldoen, en zal mijne handelwijs, omtrent zulk een ondankbaer volk, aenstonds veranderen.

11. Nu dan, spreeckt nu uit mijnen naem, tot de mannen van Juda, ende tot de inwoonders van Jerusalem, seggende; Soo seyt de HEERE, Siet, ick formeere een quaet tegen ulieden, en ben reeds werkelyk bezig, om schikkingen te maken tot geduchte oordeelen, ende ik dencke tegen ulieden eene zeer ongunstige gedachte: Ik ben voornemens, om u op eene schroomelyke wijs te straffen. [*So*] (*d*) bekeert u nu zonder uitstel, een yegelick van sijnen boosen wegh, ende maket uwe wegen ende uwe handelingen goet, om mijne aennaderende oordeelen nog in tijds aftewenden.

12. Doch sy seggen, of hebben gezegd, toen ik hun uit Gods naem deze boodschap bracht; (*e*) 't Is buyten hope: 'er is aen ons niets te doen, gy doet vergeevsche moeite, met ons te waerschouwen en te vermanen, wy willen nae u niet hooren; maer wy sullen na onse gedachten, eigene lusten en zinnelykheden wandelen, ende wy sullen doen, een yegelick het goetduncken sijns boosen herten.

13. Daerom, soo seyt de HEERE; hunne hardnekkigheid is ongehoord en zonder voorbeeld. (*f*) Vraget nu onder de Heydenen, die Ik in hunne wegen heb

(*d*) 2 Kon. 17: 13. Jer. 7: 3. ende 25: 5. ende 26: 13. ende 35: 15.
(*e*) Jer. 2: 25. (*f*) Jer. 2: 10.

heb laten wandelen, en uitgesloten van de voorrechten, met welke Ik Jacobs nageslacht begunstigd heb; wie heeft alsulcks gehoort? zag men ooit, onder de blinde heidenen, de wedergae van zulk eene snoode wederspannigheid? De jonckvrouwe Israëls, aen welke Ik zoo vele proeven van mijne byzondere lievde gegeven heb, doet eene seer affchouwelicke sake.

14. De handelwijs der hardnekkige Joden is even zoo onbezonnen als grouwzaem. Sal men oock om eenen onvruchtbaren rotzsteen des velts verlaten den sneeuw Libanons, die gesmolten zijnde het omliggend land bevochtigt en vruchtbaer maekt? zal iemand dwaes genoeg zijn, om eenen dorren rotssteen, op welken niets kan groeien, te verkiezen boven de bergen van Libanon, die met den smeltenden sneeuw, de vruchtbaerheid rondom verspreiden? Of sullen oock de vreemde, koude, vlietende wateren verlaten worden?

Met eene kleine invulling, welke het verband der zaken zelvs aen de hand geevt, zullen de laetste woorden aenstonds duidelyk wezen. *Zullen ook*, OM of voor *de vreemde* wateren, *de koude vlietende wateren verlaten worden.* — *Vreemde wateren*, zijn afgelegen wateren, welke op eenen aenmerkelyken afstand verwijderd zijn. *Koude vlietende wateren* zijn verkoelende wateren, die altoos stroomen. — De zin is derhalven deze: „Kan men grooter dwaesheid zich verbeelden, dan dat iemand de verkoelende wateren, welke in zijne nabuurschap altoos stroomen, verlaten zal; om in een vreemd land wateren te gaen opzoeken? en evenwel aen soortgelijk eene verregaende dwaesheid, welke geen voorbeeld kent, maken zich de hardnekkige Joden schuldig."

15. Nochtans heeft mijn volck mijner (*g*) vergeten, zy hebben My verlaten, die de algenoegzame bron ben van alle zegeningen, en hunne hulp gezocht by onvermogende afgoden; welk eene dwaesheid! sy roocken der ydelheyt; de valsche Propheten en de voor-

(*g*) Jer. 2: 32. ende 3: 21. ende 13: 25.

ſtarders van den afgodsdienst, hebben hen misleid: want ſy hebbenſe doen aenſtooten en ſtruikelen, op hare wegen, die hun waren voorgeſchreven, [*op*] de (*h*) oude en rechte paden, op dat ſy, naer het bedrieglyk voorgeven van die valſche Propheten, mochten wandelen in ſtegen of *op eenen Koninglyken weg*, maer in plaets van dat bevinden zy zich op eenen wegh die niet opgehoogt en onbruikbaer is. De valſche Propheten hebben den Joden wijs gemaekt, dat zy hun eenen goeden en Koninglyken weg aenwezen, maer die weg was indedaed geheel onbruikbaer.

16. Indien zy het volk voorbedachtelyk hadden willen ongelukkig maken, zouden zy niet anders hebben kunnen doen. Het was als of zy geen ander oogmerk hadden, dan Om haer lant te ſtellen (*i*) tot eene ontſettinge, [*tot*] eeuwige aenſluytingen: en dit zal ook het gevolg wezen van de onbezonnen handelwijs der hardnekkige Joden. Hun land zal ten eenemael verwoest worden: al wie daer voorbygaet ſal ſich ontſetten, ende met ſijn hooft ſchudden, over den rampzaligen toeſtand van een land, het welk voorheen zoo by uitnemendheid gezegend was.

17. Als een (*k*) ooſte wint het water beroert en wechjaegt, zoo ſal ickſe ook (*l*) verſtroyen, en allerwegen doen wechvlieden voor het aengeſichte des vyants: Ick ſal hen, den vervolgenden vyand, den necke der vluchtende Joden, ende niet het aengeſichte laten ſien, ten dage hares verderfs.

Hierop verhaelt JEREMIA *het gevolg dezer voorzegging*, *vs.* 18-23.

18. Doe de Joden my deze woorden, uit 's HEEREN naem hoorden ſpreken, ſeyden ſy; Komt aen, laet ons gedachten tegen Jeremia dencken; en middelen by de hand nemen, om hem ons ongenoegen te doen gevoelen. Hy heeft de aenzienlykſte perſonen gelasterd. Hy is een valsch Propheet, en het gene hy bedreigd heeft zal nimmer komen: want (*m*) de wet en ſal niet vergaen

van

(*h*) Jer. 6: 16. (*i*) Jer. 12: 11. ende 19: 8. ende 49: 13. ende 50: 13. (*k*) Jeſ. 27: 8. ende 29: 6. Jer. 4: 11, 12, 13. (*l*) Jer. 13: 24. (*m*) Mal. 2: 7.

van den Priester, de Priesters worden door Jeremia gelasterd, als of zy verkeerde verklaringen van de Wet gegeven hadden; maer wy kunnen ons op hun onderwijs veilig verlaten, en zy zullen hunnen dienst bestendig blijven waernemen; noch de raet zal van den Wijsen wijken, 'er zijn onder ons mannen, die in wijsheid uitmunten, en in staet zijn, om ons in voorkomende zaken van goeden raed te dienen, noch het vertroostend woort zal van den Propheet wijken; zoo ver is het 'er van daen, dat wy door valsche Propheten zouden misleid worden, en dat de ondergang van ons Koningrijk kort op handen wezen zou. Komt aen, ende laet ons hem slaen met de (*n*) tonge, door te verklaren, dat hy eene misdaed des doods waerdig begaen hebbe, ende en laet ons niet luysteren nae eenige van sijne woorden, zy zijn geene de minste aendacht waerdig.

19. In dezen nood HEERE, neem ik tot U de toevlucht; luystert gunstig nae my en mijne smeekingen: ende hoort nae de stemme mijner twisteren, oordeel Gy tusschen my en mijne vyanden, die mijn bederv hebben vastgesteld.

20. Sal dan quaet voor goet ongestraft vergolden worden? zult Gy Allerhoogste Richter toelaten, dat ik, die mijn volk zoo trouwhartig gewaerschouwd heb, zoodanig mishandeld worde? want sy hebben mijne ziele eenen kuyl gegraven en vastelyk besloten, om my te verderven: Gedenckt dat ick voor uw aengesichte, als Voorbidder voor dit volk gestaen hebbe, om goet voor hen te spreken, om uwe grimmigheyt van hen af te wenden.

21. Daerom, geeft hare sonen den (*o*) honger over, dat zy door gebrek omkomen; laet zy zelve gedood worden, ende doetse wechvloeyen door 't gewelt des sweerts, ende laet hare wijven van kinderen berooft ende, door het omkomen van hare mannen, weduwen worden, ende laet hare mannen of *vrienden* door de doot omgebracht, [*ende*] hare jongelingen met den sweerde geslagen worden in den strijt.

(*n*) Jer. 9: 8. (*o*) Psalm 109: 10.

22. Laet 'er een geschrey en een jammerlyk gekerm, op het onverwachtst, uyt hare huysen gehoort worden, wanneer gy haestelick eene bende van vyanden over hen sult brengen: dewijle sy eenen kuyl gegraven hebben om my te vangen, ende stricken verborgen voor mijne voeten.

23. Doch gy, HEERE, weet allen haren raet tegen my ter doot, en alle hunne boosaertige ontwerpen; en maeckt dus geene versoeninge over hare ongerechtigheyt, ende en delgt hare sonde niet uyt van voor uw aengesichte: maer laetse nedergevellet worden voor uw aengesichte; handelt [*alsoo*] met hen, ten tijde uwes toords.

Even als Kap. 17: 18, zijn deze vloekwenschen weder Prophetische uitspraken, met welke de Propheet zich vereenigde als belang stellende in Gods geschondene eer; dus geenszins uit wrevel of wraekzucht.

HET XIX. KAPITTEL.

HIer schijnt eene nieuwe Prophetische redevoering te beginnen. Immers zy is op eene andere plaets uitgesproken, als de onmiddelyk voorgaende Kap. 18. Evenwel is zy niet veel later geschied, onder het begin der regeering van Koning JOJAKIM. Dit blijkt duidelyk uit het gedrag van PASHUR, Oversten des Tempels, die den Propheet in de gevangenis stelde. Dit geval is evenwel geheel onderscheiden van die openbare vervolging, welke de Priesters, Propheten, en al het volk, naderhand tegen JEREMIAS hebben aengericht, Kap. 26: 7—

Wy ontmoeten hier wederom eene aenkondiging van Jerusalems verwoesting, en de omkeering des ganschen Rijks door de Chaldeeuwen. — Dit oordeel wordt zinbeeldig voorgesteld, onder de teekening van een aerden vat, het welk in Topheth onherstelbaer verbroken wordt. — Het wordt tweemalen aengekondigd. — I. Het eerste voorstel vinden wy vs. 1-13. II. Het tweede vs. 14, 15.

1. Soo seyt de HEERE; of *heeft de* HEER tot my *gezegd*, in eene buitengewoone openbaring: Gaet henen, ende koopt een pottebackers kruycke, een aerden vat, het welk ligtelyk kan verbroken en daerna niet weder kan hersteld worden; ende [*neemt tot u*] van de Oudtsten des volcks, ende van de Oudtsten der Priesteren, zijnde leden van den Grooten Raed, die het gansche volk vertegenwoordigen.

2. Ende gaet, in het gezelschap van deze aenzienlyke lieden, uyt de Stad Jerusalem, en begeev u nae het dal des soons Hinnoms, dat voor de deure der sonnepoorte is: ende roept aldaer uyt de woorden, die ick tot u spreken sal:

Het dal des zoons Hinnoms was, in de nabuurschap van Jerusalem, zuidwaerds van die Stad gelegen. Het wordt genaemd *het dal Hinnoms* of *des zoons Hinnoms;* ook wel der kinderen Hinnoms, omdat het wel eer aen eenen zekeren HINNOM, en vervolgens aen zijne nakomelingen, heeft toebehoord. Waerschijnlyk was dit dal, onder dezen naem zeer berucht, omdat de gemelde HINNOM de eerste geweest was, die zijnen zoon, ter eere van MOLOCH, in het zelve door het vuur had opgeofferd. — Dit dal was *voor de deur der zonnepoorte.* De benaming van deze poort wordt nergens anders gevonden. Onze Randschrijvers zijn van oordeel, dat dezelve zoo genoemd zy, of omdat zy in het Oosten, tegen den opgang der zonne van het voorhov des Tempels gelegen was; of omdat zy tegen het Zuiden, tegen de hitte van de Middagzon gestaen hebbe. Anderen denken liever aen de Mest- of pottebakkers poort; of het gene nog waerschijnlyker is, nemen het voor de *Potschervpoort*, dus genaemd, omdat aldaer niet alleen de vuiligheid van de Stad en van den Tempel, maer ook de scherven, de stukken der gebrokene aerden vaten van het Heiligdom, werden neergeworpen. — Hoe het wezen moge, zoo veel is zeker, dat de Propheet zich begeven moest, naer het *dal van Hinnom*, het welk onmiddelyk buiten die poort gelegen was.

In dit dal, alwaer zulke schroomelyke grouwelen gepleegd

waren, moest de Propheet *de woorden welke de* HEER, in eene openbaring, *tot hem spreken zou*, met eene harde stem overluid uitroepen, op dat de Oudsten des volks, die met hem waren, het duidelyk verstaen zouden.

3. Ende segt, Hoort des HEEREN woort, gy Koningen van Juda, ende inwoonders van Jerusalem: Alsoo seyt de HEERE der heyrscharen, die het bewind voert over alle geschapene wezens, de Godt Israëls, die Jacobs nakomelingen, tot het volk van zijn byzonder eigendom heeft aengenomen; Siet ick sal een quaet brengen over dese plaetse, [*van*] het welcke eenen yederen, die 't hoort, sijne ooren (*a*) klincken sullen.

De Propheet moest zijne aenspraek richten, *tot de Koningen van Juda*, dat is tot den Koning JOJAKIM, de Vorsten en de aenzienlykste personen van het Rijk, als mede tot *de inwooneren van Jerusalem*, dat is tot het gansche volk. — Deze alle werden verbeeld, in de personen der Oudsten van het volk en de Priesteren, welke de Propheet met zich had medegenomen.

De HEER zou *een kwaed*, dat is een zeer groot onheil, eene geheele verwoesting door de rampen van den oorlog, *brengen over deze plaets*, dat is over het gansche Koningrijk van Juda, over alle de steden en inwooneren, die in deze plaets hunne gruwelen bedreven hadden. *Een ieder die het hoorde, zouden zijne ooren klinken;* het bedreigde onheil zou zoo zwaer en schroomelyk wezen, dat het de gemoederen niet alleen van hen die 'er mede bezocht werden, maer zelvs van allen die 'er by geruchte van hoorden, met verbaesdheid vervullen zoude; op soortgelijk eene wijs, als onze gehoorzenuwen, door het geweldig geluid van eenen zeer zwaren donderslag, plegen te trillen. Vergel. 1 Sam. 3: 11. 2 Kon. 21: 12. — Het wijst zich van zelvs, dat hier de aennaderende verwoesting van het Joodsche Rijk door de Babyloniers bedoeld worde.

4. Zulk een schroomelyk oordeel zal om rechtvaerdige re-

(*a*) 1 Sam. 3: 11. 2 Kon. 21: 12.

redenen, over het Joodsche volk komen. Om dat sy my (*b*) verlaten, ende dese plaetse, het dal Hinnoms vervreemdet, en zoodanig door hunne grouwelen verontreinigd hebben, dat deze plaets My tot een afgrijzen geworden is, ende omdat zy anderen goden daer in geroockt en geofferd hebben, die sy niet gekent en hebben, sy, noch hare vaders, noch de voorige Koningen van Juda, en van welke zy, voor hunne verkeering met de afgodische Heidenen, nooit gehoord hadden; ende zelvs hebben zy dese plaetse vervult met (*c*) bloet der onschuldigen, der onnozele kinderen, die zy, in dit dal, aen den Moloch hebben opgeofferd.

5. Want sy hebben de hoogten Baals gebouwt, om hare sonen met vyer te verbranden, den Baal [*tot*] brand-offeren: het welcke ick niet geboden, noch gesproken en hebbe, noch in mijn herte is opgekomen.

Door den BAAL wordt hier bepaeldelyk de Moloch bedoeld. Beide benamingen komen overeen, in de eigenlyke beteekenis van eenen Heer of Koning; en het was dezelvde afgod, die van sommigen, onder den naem van *Baal*, en van anderen onder dien van *Moloch* of *Melech*, als de Opperste God gediend werd, vergel. Kap. 32: 35. — Ter eere van dezen afschuwelyken afgod hadden de Joden *hoogten* of *verhevene altaren gebouwd*, *om hunne zoonen met vuur te verbranden*. Dan dit had de HEER *niet geboden noch gesproken*, dat is Hy had het by alle gelegenheden, door MOSES en de Propheten, ten strengsten laten verbieden. Zelvs *was het in het hart des* HEEREN *niet opgekomen*; het was 'er zoo ver van daen, dat Hy 'er eenen innerlyken afkeer van had, en deze grouwelen op de meest geduchte wijs straffen zou.

6. Daerom, siet (*d*) de dagen komen, de tijd nadert en is zeer naby, spreeckt de HEERE, dat dese plaetse niet meer sal genoemt worden, het

(*b*) Jes. 65: 11. Jer. 2: 13, 17, 19. ende 5: 7, 19. ende 15: 6. ende 17: 13. (*c*) Jer. 7: 6. (*d*) Jer. 7: 32.

Topheth, ofte, dal des soons Hinnoms; maer Moortdal.

Topheth was eigenlyk eene hoogte, op welke de afgodsdienst in het dal van HINNOM gepleegd werd 2 Kon. 23: 10, en nae die hoogte, wordt meermalen het gansche dal genaemd. — *Topheth* zegt, volgens de kracht van het grondwoord, zoo veel als *trommelplaets*. Volgens het gemeene begrip van Joden en Christenen, was de gemelde heuvel dus genaemd, nae eene gewoonte, welke by de onmenschelyke offeranden aen den Moloch plaets had, dat men namelyk het gekerm der kinderen die geofferd werden, door het slaen op trommelen zocht te verdooven. Anderen evenwel zijn van oordeel, dat deze heuvel en het gansche dal, *Topheth* genaemd zy, van het geluid der trommelen, en andere Musikale werktuigen, met het welk zich de inwooners van Jerusalem, tot vermaek en uitspanning derwaerds begaven. Neemt men het op de laetste wijs, dan is hier eene zeer treffende tegenstelling: „ Deze plaets „ zal niet meer *Topheth*, eene plaets van vermaek genaemd „ werden, alwaer de lucht dagelyks weergalmt van het „ geluid der trommelen en andere Musikale werktuigen; „ maer zy zal *moorddal* heeten, van wegens het jammerlyk „ moordgeschreeuw, het welk aldaer zal worden opgeheven. Zy zal met recht, het dal der vermoorden of „ verslagenen genaemd worden."

7. Want ick sal den raet of de raedslagen der mannen van Juda ende der inwooneren van Jerusalem, waerdoor zy zich verbeelden, dat zy den vyandelyken inval der Chaldeeuwen zouden voorkomen, in dese zelvde plaetse verydelen, en tot schande maken, ende salse voor het aengesichte harer vyanden doen vallen door het sweert, ende door de hant der gener die hare ziele soecken: ende ick sal hare doode lichamen, welke onbegraven zullen blijven liggen, (*e*) 't gevogelte des hemels, ende 't gedierte der aerden tot spijse geven.

Het

(*e*) Jer. 15: 3. ende 16: 4.

Het is letterlyk vervuld, dat de raed der Joden *in deze plaets*, in dit zelvde dal zou verydeld worden enz. — Toen de Chaldeeuwen de Stad Jerusalem stormenderhand innamen, vluchteden alle de Krijgslieden naer de vlakke velden van Jericho. Ten dien einde moesten zy door het vyandelyk leger heenbreken, en by die gelegenheid zijn 'er zeer vele verslagen, in dit zelvde *dal* HINNOMS 2 Kon. 25: 4, 5; en dat in zulk eene groote menigte, dat het in Topheth aen begraevplaetsen ontbrake, en 'er een aental van lijken op het veld liggen bleve. — Men merke 'er in op de rechtvaerdige straf, volgens de Wet der wedervergelding. Dit zelvde dal het welk de Joden, door den verfoeilykften afgodsdienst, verontreinigd en den HEER walgelyk gemaekt hadden, zou nu door hunne lijken verontreinigd worden. *Topheth* zou een *moorddal* genaemd worden, een dal der verslagenen, niet van onnozele kinderen, maer van hen, die den HEER door de snoodste grouwelen getergd hadden.

8. Ende ick sal dese stadt Jerusalem, die My voorheen tot eene eer, en een lust der gansche aerde geweest is, setten tot eene ontsettinge, tot eene geheele verwoesting, welke verbaesdheid in het gemoed van elken aenschouwer verwekken zal, ende tot eene aenfluytinge of algemeene beschimping: al wie voorby haer gaet, sal sich ontsetten ende fluyten over alle hare plagen, en over de geduchte oordeelen, met welke de HEER die beroemde Stad, om hare grouwelen, bezocht heeft. Vergel. Klaegl. 2: 15-17.

9. (*f*) Ende ick sal haerlieden het vleesch harer sonen, ende het vleesch harer dochteren doen eten, ende sy sullen eten, een yegelick het vleesch sijnes naesten: in de belegeringe, ende in de benaeuwinge, daer mede hen hare vyanden, ende die hare ziele soecken, benaeuwen sullen.

Deze zelvde bedreiging had de HEER, reeds door MOSES

(*f*) Lev. 26: 29. Deut. 28: 53. Klaegl. 4: 10.

aen Israël gedaen, wanneer zy zijne ſtemme niet gehoorzaem waren Lev. 26: 29, 30. Deut. 28: 53. — De zin is allerduidelykst; dat namelyk de Babyloniers de Stad Jeruſalem zouden belegeren, en zoo nauw inſluiten, dat alle toevoer zou worden afgeſneden, en dat de een het vleesch des anderen, door den razenden hongersnood geperst, zonder aenmerking van bloedverwandſchap eten zoude. — Dit ook duidelyk vervuld; zie 2 Kon. 25: 3. Klaegl. 4: 10.

Opdat nu deze ontzettende bedreiging des te meerderen invloed hebben zou, op de verſteende harten der Israëlieten, moest de Propheet dezelve niet alleen uitſpreken, maer ook door een treffend zinbeeld afſchilderen.

10. Dan wanneer gy die bedreiging, in Mijnen naem gedaen hebt, ſult gy de kruycke, het aerden vat in ſtukken verbreken; voor de oogen der mannen die met u in het dal Hinnoms gegaen zijn:

11. Ende ſult tot hen, tot de Oudſten van Israël, die het ganſche volk in hunne perſonen vertegenwoordigen, uit Mijnen naem ſeggen, Soo ſeyt de HEERE der heyrſcharen, de hooge Beſtaurer van alle geſchapene wezens; Alſoo ſal ick dit volck ende deſe ſtadt verbreken, gelijck als men een pottebackers vat verbreeckt, dat niet weder geheel kan worden: ende ſy ſullenſe in Topheth (g) begraven, om dat 'er geene [*andere*] plaetſe ſal zijn om te begraven.

Door de zinbeeldige handeling met de aerden kruike, vertoonde de Propheet, dat het volk en de Stad niet alleen ſtond verbroken te worden, maer dat ook de verbreking onherſtelbaer wezen zou. De HEER zou hen aen eene geheele en eindelyke verwoesting overgeven. — Men moet dit evenwel zoo niet verſtaen, als of het Gemeenebest der Joden nooit weder zou herſteld worden; maer deze herſtelling zou geene plaets hebben, ten aenzien van het tegenwoordig geſlacht en van Jeruſalem; het welk geheel

(g) Jer. 7: 32.

heel en al ſtond verwoest te worden. Het zou een volgend geſlacht zijn, het welk herſteld, en als eene geheel nieuwe Stad, welke herbouwd werd.

In het tweede lid is de inlasſching van het woord *andere* niet noodig. Men kan dus lezen, het gene beter met den grondtext overeenkomt: Zy, de Babyloniers namelyk, *zullen* de verſlagenen *in Topheth begraven, tot dat 'er geene plaets meer zal zijn om te begraven;* het aental der verſlagenen zal zoo verbazend groot zijn, dat het dal Topheth, ter begraving, niet toereikende wezen zal. De Chaldeeuwen zullen 'er zoo velen in begraven, als de uitgeſtrektheid van die plaets toelaet; de overige zullen onbegraven blijven liggen, tot eene prooi van het gevogelte des hemels, en het gedierte der aerde.

12. Soo ſal ick deſer plaetſe, der Stad Jeruſalem doen, ſpreeckt de HEERE, ende haren inwoonderen: ende dat, om deſe ſtadt te ſtellen als een Topheth. Geheel Jeruſalem zal worden als Topheth; het zal met de lijken der verſlagenen vervuld worden.

13. Ende dit zal niet alleen plaets hebben, van de ſtraten, markten, en opene plaetſen, maer zelvs van de huizen en Koninglyke Paleizen; de huyſen van Jeruſalem, ende de prachtige huyſen der Koningen van Juda, de Paleizen van den Koning, de Vorsten, en alle aenzienlyke mannen, ſullen gelijck de plaetſen van Topheth, onreyn worden, door de ſtinkende lijken der verſlagenen: met of liever, *van wegen* alle de huyſen, op welcker platte daken ſy, in naevolging der heidenen, allerlei vreemde Goden geofferd, en byzonder allen heyre des hemels geroockt ende vreemden goden (*h*) dranck-offeren geoffert hebben.

14. Doe nu Jeremia van Topheth quam, daer henen hem de HEERE geſonden hadde, om te propheteeren, en aldaer zijnen last volledig had uitgevoerd, ſtont hy in den buitenſten voorhof van des HEEREN huys, alwaer de Joden, vooral op de uure

(*h*) Jer. 7: 18.

des gebeds, in groote menigte gewoon waren te vergaderen, ende ſeyde tot al het volck, voorziende, dat de Oudſten zijne bedreiging zouden in den wind ſlaen:

15. Soo ſeyt de HEERE der heyrſcharen, de Godt Iſraëls, die alle ſchepſelen onder zijn beſtuur heeft, en Jacobs nakomelingen wel eer onder zijne byzondere beſcherming had aengenomen; Siet ick ſal over deſe ſtadt Jeruſalem, over alle de Joden, ende over alle hare andere ſteden, al het quaet brengen, dat ick over haer ten aenhooren der Oudſten, in het dal der kinderen Hinnoms, door den mond van mijnen Propheet geſproken hebbe: om datſe haren (*i*) necke verhardet hebben, om mijne woorden niet te hooren, omdat de Joden zich tegen alle mijne weldaden, belovten, bedreigingen, vermaningen en waerſchouwingen, verhard hebben.

HET XX. KAPITTEL.

I. Vs. 1-6. verhaelt de Propheet, wat hem, by het uitſpreken der Prophecy, Kap. 19. vermeld, wedervaren zy. Een zeker Prieſter, met name PASHUR, deed hem in de gevangenis werpen vs. 1, 2. en by zijn ontſlag uit de gevangenis, verkondigde de Propheet den gemelden PASHUR, en gansch Jeruſalem, Gods geduchte oordeelen, vs. 3-6. II. Daerna geevt JEREMIAS de uitwerking op, welke het een en ander had op zijn perſoon vs. 7-18. 𝔄. Eerst verdeedigt hy zich tegen den laster zijner vyanden, als of hy zijn vermaeck ſtelde, in het aenkondigen van bittere dingen vs. 7-9. 𝔅. Wijders verklaert hy zijn vertrouwen op den HEER, door het welk hy zich veilig achtte, tegen de listen en de aenvallen van zijne vyanden, vs.

(*i*) Jer. 7: 26. ende 17: 23.

vs. 10-13. 3. Eindelyk beschrijvt hy het rampzalig lot, het welk PASHUR te wachten had, vs. 14-18.

1. Als Pashur, de sone en nazaet van Immer, door Koning David tot het hoofd der zestiende dagordening gesteld 1 Chron. 24: 14, de Priester, (dese Pashur nu was een man van zeer groot aenzien, die zeer vele aenhangeren had, die van zijnen mond afhingen, vergel. vs. 4, 6, zelvs was hy Bestelde Voorganger in den huyse des HEEREN, dat is de Overste van den Tempel, die het hooge opzicht had over het Heiligdom, en de eerste persoon was naest den Hoogepriester); Deze Pashur, een man van zoo veel gezach en waerdigheid, dacht dat de bedreigingen van Jeremia, mede voor zijne ooren uitgesproken, welke zoo vele onheilen over het volk, de Stad en den Tempel voorspelden, niet konden geduld worden: en daerom als hy Jeremiam hoorde die selve woorden, welke zoo even vermeld zijn, Kap. 19, propheteerende,

2. So sloegh Pashur zijne handen aen den Propheet Jeremia: ende hy stelde hem in de gevanckenisse. Hy liet den Propheet zeer nauw opsluiten, en aen een blok leggen in den kerker, dewelcke is in de bovenste poorte Benjamins, die aen den huyse des HEEREN is, omdat hy de bedreigingen van den Propheet aenmerkte, als lasteringen tegen God en den Tempel.

3. Maer Jeremia bleev slechts eenen nacht, in dien akeligen kerker opgesloten: want het geschiedde des anderen daegs, dat Pashur Jeremia uyt de gevanckenisse voortbrachte en op vrye voeten stelde: denkelyk omdat hy hem niet langer durvde gevangen houden, hoewel hy hierin op eene byzondere wijs bestuurd wierd, vs. 11, 13. Doe seyde Jeremia tot hem; De HEERE noemt uwen naem niet Pashur, maer Magor missabib, dat is *schrik van rondomme*; de HEER zal u zoodanig straffen, dat men, van wegen uwe rampzalige omstandigheden, in nadruk zal mogen zeggen, Pashur is allerongelukkigst, en gesteld tot *eenen schrik van rondomme.*

4. Want soo seyt de HEERE, Siet ick stelle u tot eenen schrick voor uselven, ende voor alle

uwe liefhebbers; Ik zal u zodanige onheilen toezenden, dat gy 'er zelvs niet alleen van schrikken zult, maer dat ook alle uwe vrienden en aenhangers deswegen zullen verbaesd staen. Zy die uwe vrienden zijn, sullen vallen door 't sweert harer vyanden, in uwe tegenwoordigheid, dat het uwe oogen aensien: ende ick sal zelvs gantsch Juda geven in de hant des Konings van Babel, diese nae Babel gevanckelick sal wechvoeren, ende slaense met den sweerde. De Joden zullen ten deele door de Babyloniers verslagen, en ten deele gevangelyk wechgevoerd worden.

5. Oock sal ick geven al 't vermogen, de rijkdommen en schatten deser stadt, ende de vruchten van allen haren arbeyt, ende alle hare kostelickheyt, ende alle schatten der Koningen en Vorsten van Juda, ick salse geven in de hant harer vyanden, die sullense (*a*) rooven, ja die sullense nemen, ende sullense brengen nae Babel.

6. Ende wat uw eigen persoon aengaet; gy Pashur, ende alle inwoonders van uw huys, zoo kinders als bedienden, gylieden sult naer Babel gaen in de gevanckenisse: ende gy sult te Babel komen, ende aldaer sterven, ende aldaer begraven worden. Op zulk eene wijs zult gy gestraft worden, ende met u alle uwe vrienden, den welcken gy valschelick geprophetteert hebt, door hun wijs te maken, dat mijne bedreiging niet zou vervuld worden.

7. HEERE, Gy weet het, dat ik geen vermaek gesteld heb, in den Joden akelige rampen te voorspellen, en dat ik gevoelig ben aengedaen geweest over de onheilen, welke ik mijnen landgenooten heb moeten aenkondigen: gy hebt my overredet, ende ick ben overredet geworden, gy zijt my te sterck geweest, ende hebt overmocht: Ick ben den gantschen dagh tot een belacchen, een yeder van hen bespott my.

Het woord door *overreden* vertaeld, zegt eigenlyk misleiden

(*a*) Jes. 15: 13. ende 17: 3.

den en bedriegen. Zoo wordt het zeer gemeenzaem genomen Exod. 22: 16. Job 31: 9. Spr. 16: 29. 20: 19. In dien zin wordt het duidelyk gebruikt, in dit zelvde Kap. vs. 10. — Deze gewoone beteekenis kan men, ter dezer plaets, ook zeer wel behouden. Te weten de Propheet was in zoo ver *misleid*, als hy zich verbeeld had, aengename dingen te zullen voorzeggen, daer hy in tegendeel genoodzaekt was allerlei onheilen te verkondigen, en zich daer door den haet van het volk had op den hals gehaeld. In dezen zin was hy *bedrogen*, en wel door den HEER zelven; HEER *Gy hebt my misleid, en ik ben misleid geworden*; voor zoo ver de HEER hem tot het Prophetisch ambt geroepen had. Niet dat de HEER hem iets beloovd had, het welk Hy niet was naegekomen; maer in zoo ver als hy, uit zijne aenſtelling tot Propheet had opgemaekt, dat hy geſchikt zou zijn om het volk eene aengename boodſchap te brengen.

De HEER heeft *was hem te ſterk geweest en had overmogt*, voor zo ver JEREMIA de Prophetiſche bediening niet gezocht, of ligtvaerdig aenvaerd had, maer tegen alle zijne verſchooningen aen was overgehaeld, om dien gewichtigen post, reeds in zijne jonge jaren, op zich te nemen Kap. 1. — *Ik ben*, voegt 'er de Propheet by, *den ganſchen dag tot een belacchen, een ieder van hen beſpot my*. Hy werd onophoudelyk, van de hardnekkige Joden, beſpot en verſmaed. De uitſlag van zijne Prophetiſche bediening was gansch anders, dan hy zich verbeeld had: hy had gedacht, dat hy met zijne prediking, lov en goedkeuring verwerven zou; maer hierin was hy geweldig bedrogen.

8 Daer ik gedacht had, eene aengename boodſchap te brengen, ben ik ſteeds genoodzaekt de ſchroomelykſte onheilen te bedreigen. Want ſint dat ick als Propheet, openlyk tot het volk ſpreke, roep' ick geduurig de aenkomst van rampen uyt, ick roepe gewelt ende verſtooringe, welke door de Babyloniers zullen worden aengericht: Ik ben geheel te leur geſteld in de verwachting, welke ik by het aenvaerden der Prophetiſche bediening had opgevat: om dat my des HEEREN woort, het welk ik als

Propheet verkondigen moet, den gantschen dagh (*b*) tot smaet ende tot schimp is.

9. Dies seyde ick, en overleide by my zelven, uit lievde tot het Joodsche volk: het verdriet my zulk een onaengenaem woord bekend te maken, Ick en sal sijner niet gedencken, ende niet meer in sijnen name spreken; maer toen gevoelde ik eenen geweldigen en onwederstaenbaren aendrift in mijn binnenste; het woord des HEEREN, het welk ik zoo gaerne zou verzwegen hebben, wert in mijn herte als een brandende vyer, besloten in mijne beenderen: ende ick bemoeyde my om zulks te verdragen en Gods woord binnen te houden, maer ik en konde niet.

10. Want ick hebbe gehoort de nasprake en den verachtelyken laster van velen, [*van*] Magor missabib. Men gav my na, dat ik geheel verschrikt en gansch radeloos was. Om my te verstrikken, maken zy de vertooning van een leergierig gemoed, [*seggende*;] Geeft [*ons*] te kennen, hoedanig het lot van ons volk wezen zal, ende wy sullen 't te kennen geven; terwijl hun oogmerk is om mijne woorden te verdraeijen, alle mijne vredegenooten, dat is zy, die voorwenden mijne vrienden te wezen, nemen acht op mijne hinckinge, zy beraedslagen hoe zy my zullen doen struikelen, en in het verderv nederstorten: [*sy seggen*,] Misschien sal hy overredet worden, en zich door onze schoonschijnende vertooningen laten misleiden, dan sullen wy hem overmogen, ende onse wrake van hem nemen.

11. Maer onder alle deze listige lagen, vertrouw ik gerust op den Godlyken bystand: want de HEERE is (*c*) met my en gereed om my te helpen, als een verschrickelick helt, tegen welken mijne vyanden niets vermogen, (*d*) daerom sullen mijne vervolgers struyckelen, ende niets vermogen: sy zijn seer beschaemt geworden, om dat sy van achteren en by de

(*b*) Jes. 57: 4. (*c*) Jerem. 1: 8, 19. ende 15: 20. (*d*) Jer. 17: 18.

de uitkomst zien, dat zy niet verstandiglick gehandelt en hebben; (*e*) 't sal eene eeuwige schande zijn, sy en sal niet vergeten worden.

12. Gy dan, o HEERE der heyrscharen, die hooger zijt dan alle de hoogen, die den rechtveerdigen (*f*) proeft en alle zijne handelingen nauwkeurig onderzoekt; die de nieren, de binnenste neigingen, ende al wat 'er in het herte omgaet, als van naby siet; Laet my uwe (*g*) wrake van hen sien, want ick hebbe u mijne twistsake ontdeckt, en aen uwe richterlyke beslisscbing overgelaten.

13. Singet den HEERE blymoedig, alle gy oprechten, prijset den HEERE: want hy heeft de ziele des nootdruftigen en des onvermogenden uyt de hant der boosdoenders verlost, toen Hy my uit de gevangenis geslaekt heeft, in welke ik door PASHUR geworpen was. Daerom vertrouw ik ook, dat de HEER my verder beveiligen, en uit alle zwarigheden verlosfen zal.

Vs. 14-18. voert de Propheet eenen godlozen in, die zijnen rampzaligen toestand beschrijvt, en den dag van zijne geboorte wanhopig vervloekt; om te leeren, dat het lot der boosdoeneren, en byzonder dat van PASHUR, geheel anders zijn zou dan het zijne. — Zoodanig eene vervloeking van den dag zijner geboorte kon zekerlyk, in den Propheet zelven niet vallen. Nimmer is het lot van JEREMIA zoo akelig geweest, dat hy tot zulk eene vervloeking zou kunnen vervoerd zijn. Daerenboven heeft hy onmiddelyk te vooren verklaerd, dat hy zijne twistzaek aen den HEER had aenbevolen, en dat hy, door den Godlyken bystand, uit de hand van PASHUR verlost ware, vs. 12, 13. — Voor het naest schijnt de Propheet den meermalen gemelden PASHUR sprekende in te voeren, het welk met het beloop van zaken zeer wel overeenkomt.

14. (*h*) Vervloeckt zy de dagh, zal Pashur zeg-

(*e*) Jer. 23: 40. (*f*) Jer. 11: 20. ende 12: 3. (*g*) Jer. 11: 20. ende 15: 15. ende 18: 19, &c. (*h*) Jer. 15: 10.

gen, wanneer de voorheen bedreigde oordeelen hem zullen overkomen, in welcken ick geboren ben: de dagh, in welcken mijne moeder my gebaert heeft, en zy niet gesegent.

15. (*i*) Vervloeckt zy de man, die mijnen vader geboodschapt heeft, seggende; U is een jonge soon geboren: verblijdende hem grootlicks.

16. Ja de selve man sy aen soortgelijk een oordeel onderworpen, als de steden Sodoma en Gomorra, die de HEERE op zulk eene ontzettende wijs heeft (*k*) omgekeert, ende 't en heeft hem niet gerouwt, zoodat zy nimmer hersteld zijn: ende hy hoore in den morgenstont een geroep van eenen invallenden vyand, ende op den middagstijt een akelig krijgs-geschrey.

17. Dat hy of waerom heeft God my niet gedoodt en heeft my doen sterven van de baermoeder aen! ofte waerom is het dat mijne moeder mijn graf niet geweest en is, ofte hare baermoeder [*als*] eener die eeuwiglick swanger is!

18. (*l*) Waerom ben ick doch uyt de baermoeder voortgekomen, om moeyte ende droeffenisse te sien? ende dat mijne dagen in beschaemtheyt vergaen, gelijk my door den Propheet Jeremias bedreigd is? vergel. vs. 11.

(*i*) Job 3: 3. (*k*) Genes. cap. 19. (*l*) Job 3: 20.

HET

HET XXI. KAPITTEL.

De gelegenheid, by welke JEREMIA *deze Prophetische redevoering heeft uitgesproken, vinden wy vs.* 1, 2, *en daerop volgt de Godspraek zelve, vs.* 3-14.

1. HEt woort, dat van den HEERE, in eene openbaring, geschiet is tot Jeremia: als de Koningh Zedekia tot hem sondt Pashur den sone van Malchia, ende Zephanja den sone van Maaseja, den Priester, seggende:

Koning ZEDEKIA dan had een plechtig gezantschap, aen den Propheet afgevaerdigd. Kap. 37: 1-10. vinden wy ook melding van soortgelijk een gezantschap. Maer uit vergelijking van beide de verhalen, zal het aenstonds blijken, dat deze gezantschappen geheel onderscheiden geweest zijn, ten aenzien van de gezanten en van de boodschap, en van den tijd, en van het oogmerk, en van het Godlyk antwoord. — Het gezantschap het welk wy hier ontmoeten, werd bekleed door PASHUR *den zoon van* MALCHIA, en door ZEPHANJA *den zoon van* MAASEJA *den Priester*, en dat het welk wy Kap. 37. vinden, door JUCHAL, den zoon van SELEMJA, en ZEPHANJA den zoon van MAASEJA den Priester. — Hier deden de gezanten deze boodschap vs. 2. *vraegt toch den* HEER enz.; maer Kap. 37: 3. is het: *bid voor ons tot den* HEER onzen *God.* — Het gezantschap Kap. 37. was blijkens vs. 5, aen JEREMIA afgevaerdigd, toen de eerste belegering van Jerusalem was opgeslagen, maer volgens dit Kap. 21, had Koning ZEDEKIA de gemelde mannen tot den Propheet gezonden, toen NEBUCADNEZAR voor de tweede reis, naer Jerusalem was opgetogen, om die Stad andermael te belegeren. — Het oogmerk van het gezantschap, Kap. 37. vermeld, was om den HEER raed te vragen, welke gevolgen NEBUCADNEZARS aftocht van Jerusalem om te strijden

tegen PHARAO, over hunne Stad hebben zou; waerop de HEER antwoordde, dat PHARAO naer Egypten zou terug keeren, en NEBUCADNEZAR Jerusalem andermael belegeren. Maer het oogmerk van het gezantschap, in dit Kap., was, om den HEER raed te plegen, over den uitslag van NEBUCADNEZARS tweeden optocht tegen Jerusalem; waerop de HEER antwoordde, dat deze tweede optocht het bederv van Jerusalem ten gevolge hebben zou.

Het gezantschap derhalven in dit Kap. 21, is later voorgevallen, dan dat, het welk wy Kap. 37. ontmoeten. — Dit levert ons een nieuw bewijs op, dat de verzamelaer van JEREMIAS Godspraken, in het byeen voegen van zijne Prophetische Redevoeringen, de tijdorde niet hebbe in acht genomen.

De Vorst, die in ons geval het gezantschap afvaerdigde, was ZEDEKIA' Koning van Juda, zoon van den braven JOSIA, maer die van zijnen vromen Vader zeer ontaert was, verg. Kap. 52: 2. Evenwel had hy nog zoo veel eerbied voor den HEER, dat hy Hem tot tweemalen toe raedpleegde, en de voorbidding van onzen Propheet begeerde. — De gezanten waren PASHUR en ZEPHANJA. Deze PASHUR moet wel onderscheiden worden van dien PASHUR, welken wy Kap. 20: 1. ontmoet hebben. Beide waren zy van een Priesterlyk geslacht; maer de laetste stamde af van IMMER, die van de 16de Priesterlyke dagordening was 1 Chron. 24: 14, deze in tegendeel van MALCHIA, aen welken DAVID de 5de dagordening had aengewezen 1 Chron. 24: 9. By dezen PASHUR was ZEPHANJA gevoegd; zijnde een zoon, dat is een afstammeling van MAASEJA, aen welken de 20ste dagordening was te beurt gevallen 1 Chron. 24: 18. Dees werd uitdrukkelyk een *Priester* genaemd, tot een teeken dat hy het Priesterambt werkelyk bekleedde, niet slechts als een gemeene Priester, maer als een tweede Priester, die in rang op den Hoogepriester volgde; dit kan men nog nader opmaken uit Kap. 52: 24. Deze zelvde ZEPHANJA komt ook voor in het gezantschap, Kap. 37 vermeld; en gevolgelyk werd hy thans voor de tweedemael tot den Propheet afgevaerdigd.

Dit

Dit aenzienlyk gezantschap deed, uit 's Konings naem, deze boodschap aen den Propheet JEREMIA.

2. Vraegt doch den HEERE voor ons raed; hoedanig toch de uitkomst der onderneming van Nebucadnezar wezen zal; of wy nog uit zijne hand zullen verlost worden, dan of deze vyandige inval tot onzen ondergang strekken zal; en bid tevens voor ons tot den HEER, dat het kwaed nog van ons worde afgewend: want Nebucadrezar, de Koningh van Babel, strijdt tegen ons: nadat Pharao Hophra nae Egypte is wedergekeerd, is de Babylonier terug gekeerd, om Jerusalem andermael te belegeren: misschien sal de HEERE met ons doen nae alle sijne wonderen, dat hy van ons optrecke. Wy zijn thans in den uitersten nood; indien 'er Gods wonderdoende hand niet tusschen beide kome, is het met ons geheel gedaen; indien gy voor ons intreedt, zal de HEER misschien bewogen worden, om zijne wonderdoende Almacht, van welke ons volk zoo menigmalen de kennelykste proeven ondervonden heeft, ter onzer Verlossing te koste te leggen, en Nebucadnezar noodzaken om terug te trekken.

Er was in dit gezantschap vry wat goeds. ZEDEKIA toonde zich daerin een Vorst van beter geaertheid dan JOJAKIM, ACHAZ, en andere godloze Koningen van Juda. In den nood neemt hy zijne toevlucht tot den HEER, en eerbiedigt Hem als dien God, die alleen wonderen doet. Maer met dit alles, werkte hy niet uit het rechte grondbeginsel. Hy bleev de afgodery aenkleven, en zich schuldig maken aen de meest schreeuwende onrechtvaerdigheden vs. 11, 12. Ook spreekt hy in het geheel niet van schuldbelijdenis, of billyking der Godlyke wegen.

Het antwoord des HEEREN vinden wy vs. 3-14.

3. Doe seyde Jeremia op Gods bevel tot hen: Soo sult gylieden tot Zedekia seggen: en den Koning dit Godlyk antwoord terug brengen.

4. Soo seyt de HEERE, de Godt Israëls; Siet ick sal de krijgswapenen omwenden, die in ulie-

der hant zijn, met dewelcke gy ſtrijdet tegen den Koningh van Babel ende tegen de Chaldeen, die u belegeren, van buyten aen den muer: ende ick ſalſe verſamelen in 't midden van deſe ſtadt.

Tot nader verſtand van deze Godſpraek, heeft men op te merken; — dat Jeruſalem eene zeer ſterke Stad was; niet alleen door hare natuurlyke ligging, als zijnde rondom van bergen omringd, maer ook door hare hooge, en met torens verſterkte muuren; — dat de Chaldeeuwen, ſchoon zy de Stad met hun leger omcingeld hadden, dezelve evenwel niet ten nauwſten hadden ingeſloten; — dat de Joodſche Krijgsbenden thans, buiten de muuren van Jeruſalem gelegerd waren, om de Chaldeeuwen ware het mogelyk aftekeeren, en eene nauwere inſluiting voor te komen.

Nu zou de HEER de *krijgswapenen*, met welke de Joden zich buiten de Stad, tegen de Chaldeeuwen verdeedigden, *omwenden*, en de zaek door zijnen verborgenen invloed zoodanig beſtuuren, dat de Joodſche wapenen, in plaets van den Chaldeeuwen te benadeelen, hen zelve zouden beſchadigen. — De HEER voegt 'er by: *Ik zal ze*, te weten de Chaldeeuwen van buiten de muuren, *in het midden van deze Stad* zelve *verzamelen*; dat is, de vyanden zouden Jeruſalem bemachtigen.

5. Ende ick ſelfs, die u voorheen zoo menigmalen en blijkbaer beſchermd heb, ſal tegen ulieden ſtrijden, met een' uytgeſtreckte hant, ende met eenen ſtercken arm, gelijk Ik weleer, voor u, tegen de Egyptenaren geſtreden heb: ja met toorne, ende met grimmigheyt, ende met groote verbolgenheyt, naedien gy Mijne gramſchap, door uwe tergingen, op eene ſchroomelyke wijs hebt opgewekt.

6. Ende ick ſal de inwoonders deſer ſtadt ſlaen, onmiddelyk met mijne ſtraffende hand, geſtrengelyk *ſlaen*, ſoo wel de menſchen als de beeſten: door eene groote peſtilentie ſullenſe ſterven.

7. Ende daer na, ſpreeckt de HEERE, ſal ick Zedekia den Koningh van Juda, ende ſijne knechten of Hovelingen, ende het volck, ende die in deſe ſtadt

ſtadt overgebleven zijn van de peſtilentie, van het ſweert, ende van den honger, geven in de hant en in de macht Nebucadrezars des Konings van Babel, ende in de hant der Chaldeeuwen harer vyanden, ende in de hant der gener die hare ziele ſoecken: ende hy ſalſe ſlaen met de ſcherpte des ſweerts; hy en ſalſe niet ſparen, noch verſchoonen, noch ſich ontfermen over hun gekerm.

Deze bedreiging is duidelyk vervuld. — Terwijl de Chaldeeuwen bezig waren, om Jeruſalem te belegeren, ſtreed de HEER tegen de Joden, door hun de pestilentie toe te zenden: en by het innemen van de Stad werd ZEDEKIA gevangen en verblind; en zijne zoonen, met zijne Hovelingen, en eene menigte des volks, door den Koning van Babel geſlagt. Vergel. Kap. 52: 24-27.

8. Ende tot dit volck, dit was de verdere inhoud van het Godlyk bevel, ſult gy ſeggen; Soo ſeyt de HEERE: Siet ick ſtelle voor ulieder aengeſichte, den wegh des levens, om het leven te behouden, ende den wegh des doots, om het leven te verliezen. Dezen tweederlei weg ſtel ik u voor, om daeruit eene keus te doen.

9. Die in deſe ſtadt (*a*) blijft, tot dat zy door de Chaldeeuwen wordt ingenomen, ſal ſterven door het ſweert, ofte door den honger, ofte door de peſtilentie: maer dieder in tijds uytgaet ende valt tot de Chaldeen, die ulieden belegeren, om zich aen de vyanden te onderwerpen, die ſal leven, ende ſijne ziele ſal hem tot eenen buyt zijn, hy zal 'er het leven afbrengen.

10. Want ick hebbe mijn aengeſicht tegen deſe ſtadt geſtelt ten quade, ende niet ten goede, ſpreeckt de HEERE, zoodat Jeruſalem niets goeds, maer allerlei kwaed te wachten hebbe: want Sy ſal gegeven worden in de hant en in de macht des Konings van Babel, ende hy ſalſe met vyer verbranden.

(*a*) Jer. 38: 22.

11. Ende aengaende, liever *tot* het huys des Konings van Juda, zult gy zeggen, hooret des HEEREN woort.

12. O huys en geslacht Davids, soo seyt de HEERE; (*b*) Richtet des morgens, den gewoonen tijd van plechtige gerichtshandelingen, recht, velt een rechtvaerdig oordeel, zonder aenneming des persoons, ende verlost den beroofden uyt de hant en het geweld des verdruckers: op dat mijne gramschap niet uyt en vare als een vyer, ende brande dat niemant blusschen en konne; van wegen de boosheyt uwer handelingen.

Dezen raed had de HEER meermalen, aen DAVIDS huis laten geven: dezelve wordt hier nog eens, aen ZEDEKIA herhaeld, of hy 'er nog naer hooren mogt; en langs dien weg het verderv van de Stad, of immers van zijn huis voorkomen.

13. Siet ick [*wil*] aen u, gy inwoonersse des dals, gy rotze der pleyne, spreeckt de HEERE: gylieden die segget, Wie soude tegen ons afkomen? ofte, Wie soude komen in onse wooningen?

Wie is hier de *inwooneres des dals*, *en de rots der pleine?* — Gemeenlyk denkt men aen Jerusalem, en derzelver inwooneren. Volgens dit begrip, zal het *dal*, de *rotse*, en de *pleine* of vlakte, drie verschillende gedeelten der Stad aenwijzen. Dan 'er staet eigenlyk in het Hebreeuwsch: *gy inwooneres van dat dal Zoor en van die vlakte.* Het *dal Zoor* en de *vlakte* is derhalven een en het zelvde. Wy worden gewezen naer dat gedeelte van Jerusalem, het welk in het diepste der Stad gelegen was, die vallei namelyk, welke tusschen de bergen Acra en Sion inlag, en Zach. 14: 5. de vallei der bergen genaemd wordt.

De inwooners van deze vallei komen hier voor als lieden, die met de voorige bedreiging, omtrent de verwoesting van de Stad, den spot dreven, en zeiden: *wie zal tegen ons afkomen, of wie zou komen in onze wooningen?* zy verbeel-

(*b*) Jer. 22: 3.

beelden zich dat zy veilig genoeg waren, omdat de Stad omringd was met hooge bergen, van welke 'er vele zeer versterkt waren. — Dan de HEER kondigt hun het uiterste verderv aen, zeggende: *ziet ik wil aen u, gy inwooneres* enz. Eigenlyk staet 'er: *Ik tegen u*, Ik zelvs zal tegen u komen, om u te verdelgen.

14. Ende ick sal over ulieden, als een vertoornd Richter, besoeckinge doen nae de vrucht uwer handelingen, en u ook naer uwe trotsche tael vergelden, spreeckt de HEERE: ende ick sal een (*c*) vyer aensteken in haer wout; dat is in de huizen, welke in de gemelde vallei digt by één staen, en de gansche vlakte beslaen, even als 'er in een woud, eene groote menigte van boomen by één staen, dat vuur sal verteeren al wat rontom haer is, en dusdoende zal uwe trotschheid beschaemd worden.

HET XXII. KAPITTEL.

MEn kan niet onderstellen, dat hier eene nieuwe redevoering beginne. De Propheet gaet op de gewoone wijs voort, *alzo zegt de* HEER enz. — Sommigen merken dit Kap. aen, als een vervolg der redevoering, welke Kap. 20. gevonden wordt; en dan zou de redevoering Kap. 21. vervat, welke ten tijde van Koning ZEDEKIA is uitgesproken, door de Verzamelaers van JEREMIAS Godspraken, ter verkeerder plaets zijn ingelascht. Dan hoe zeer wy gaerne erkennen, dat de tijdorde, in het byeenvoegen der Prophetische redevoeringen van JEREMIA niet zy in acht genomen, komt ons evenwel zoodanig eene kwalyk geplaetste inlassching van Kap. 21, in het midden van eene redevoering, welke daermede niets gemeens heeft, zeer onwaerschijnlyk voor. — Wy beschouwen daerom dit 22ste Kapittel, als een vervolg van het onmiddelyk voorgaende 21ste, doch zoo, dat JEREMIA hier Kap. 22, aen de afgezanten van Koning ZEDEKIA, eene

(*c*) Jer. 17: 27.

redevoering herhaeld hebbe, welke hy voorheen, ten tijde van Koning JOJAKIM had uitgesproken.

Althans dat de Propheet hier tot den Koning JOJAKIM gesproken hebbe, is allerblijkbaerst uit vs. 18.

I. Vs. 1, 2. vinden wy het Godlyk bevel aen den Propheet; om den Koning van Juda en zijn hovgezin des HEEREN woord voor te dragen.

II. Hierop volgt de Godspraek zelve vs. 3-30. behelzende:

א. Een bevel aen dit Koninglyk huis, om recht en gerechtigheid te handhaven, vs. 3-9.

ב. De lotgevallen der Koningen van Juda, vs. 10-30.

A. Van SALLUM, den onmiddelyken opvolger van den vromen JOSIAS, vs. 10-12.

B. Van JOJAKIM, vs. 13-19.

C. Van JECHONIA, vs. 20-30.

1. Alsoo seyt de HEERE, *of heeft de* HEER *tot my gezegd*, ten tijde van Koning Jojakim; Gaet af [*in*] het huys des Konings van Juda, ende spreeckt aldaer dit woort, uit Mijnen naem.

2. Ende segt, Hoort het woort des HEEREN, gy Koningh van Juda, gy Jojakim, die thans sitt op Davids throon, gy, ende uwe knechten, Hovelingen en Ambtenaers, ende al uw volck, die door dese poorten van uw Vorstelyk Paleis ingaen.

3. Soo seyt de HEERE; (*a*) Doet recht ende gerechtigheyt, zoo menigmael gy op den Rechterstoel gezeten zijt; ende reddet den beroofden uyt de hant en het geweld des verdruckers: ende den (*b*) vreemdelingh, den weese, noch de weduwe, en onderdruckt niet, en doet geen gewelt, ende en vergietet geen onschuldigh bloet in dese plaetse.

4. Want indien gylieden dese sake ernstelick sult doen en mijne bevelen gehoorzamen, (*c*) so sullen door de poorten van dit huys Koningen ingaen, el-

(*a*) Jer. 21: 12. (*b*) Jer. 7: 6. (*c*) Jer. 17: 25.

elkander onmiddelyk opvolgende, en sittende als opvolgers van den voortreffelyke David op sijnen throon, rijdende op wagen ende op peerden, hy, ende sijne knechten, ende sijn volck zullen zeer voorspoedig wezen.

5. Indien gy daerentegen dese woorden niet en sullet hooren en mijne geboden verachten, so hebbe ick by my gesworen, spreeckt de HEERE, dat dit Koninglyk huys tot eene woestheyt worden sal.

6. Want soo seyt de HEERE van den huyse des Konings van Juda; Gy zijt my en zult my zijn als een Gilead, eene hoogte Libanons: [*maer*] so ick u, wanneer mijne geboden langer versmaed worden, niet en sette [*als*] eene woestijne, [*ende*] onbewoonde steden! zoo zal ik geen God zijn.

Gilead was ongemeen vruchtbaer, inzonderheid in grasrijke weiden. Het gebergte en de *hoogte van Libanon* was eene zeer aengename plaets, zeer beroemd door de menigte der cederen. — De zin der belovte is derhalven deze, dat het huis des Konings van Juda, wanneer hy recht en gerechtigheid handhaevde, by uitnemendheid zou gezegend worden, en in alle opzichten voorspoedig zijn. Maer in geval van verharding, zou het Koninglyk huis, met het gansche land verwoest worden.

7. Want ick sal (*d*) verdervers, de alles verwoestende Chaldeeuwen, tegen u heyligen en afzonderen, elck met sijn gereetschap en wapentuig: die sullen uwe paleizen, van uytgelesene cederen gebouwd, omhouwen, ende in 't vyer werpen.

8 Dan sullen vele Heydenen voorby dese verwoeste stadt gaen, ende sullen seggen een yeder tot sijnen naesten; (*e*) Waerom heeft de HEERE alsoo gedaen, aen dese groote stadt?

9. Ende sy sullen seggen; Dit is het gevolg der hardnekkige ongehoorzaemheid der Joden, Om dat sy het verbont des HEEREN hares Godts hebben verlaten; ende hebben sich voor andere goden neder-

(*d*) Jer. 15: 6. (*e*) Deuter. 29: 24. 1 Kon. 9: 8.

gebogen, ende die gedient, daerom zijn zy zoo voorbeeldig gestraft.

10. En weenet niet over den dooden Koning Josias. De dood van dien braven Vorst is wel eene zware slag, maer hy is gelukkig voor zich zelven, en boven alle rampen verheven, ende daerom en beklaget hem niet: Weenet vry over dien Koning, die wechgegaen is, over Sallum namelyk, die door Pharao afgezet, en naer Egypten gevoerd is: want hy en sal nimmermeer wederkomen, dat hy het lant sijner geboorte sie, hy zal in Egypte sterven.

11. Want soo seyt de HEERE, van Sallum den sone van Josia, Koningh van Juda, die in de plaetse van sijnen vader Josia regeerde; die uyt dese plaetse is uytgegaen naer Egypte: Hy en sal daer nimmermeer wederkomen.

12. Maer in de plaetse, daer henen sy hem gevanckelick hebben wechgevoert, sal hy sterven: ende dit lant en sal hy niet meer sien.

Door dezen SALLUM wordt JOAHAZ bedoeld, die kort na zijne verheffing tot Koning, uit Jerusalem werd wechgevoerd, en te Ribla gevangen gezet, waerna hy in Egypten gestorven is, 2 Kon. 23: 31 - 34. Hy was een jonger zoon van Koning JOSIAS, en werd door het volk des lands Koning gemaekt 2 Kon. 23. Maer PHARAO NECHO zette hem af, en stelde JOJAKIM, eenen ouderen zoon van JOSIAS, met voorbygang van JOHANAN den eerstgeboornen, indien die niet reeds vroeger gestorven was, tot Koning aen, verg. 1 Chron. 3: 15. — Deze JOAHAZ wordt hier zinbeeldig SALLUM genaemd, omdat hy de eerste was der Koningen uit DAVIDS huis, die aen den vyanden werd *overgeleverd:* want het oorspongelyk woord SALLUM beteekent eene *overgaev*, tot slaverny namelyk en gevangenis.

13. Wee (*f*) dien onrechtvaerdigen Koning Jojakim, die sijn huys bouwt met ongerechtigheyt, van geld door onrecht en verdrukking byéén geschraept, ende sijne oppersalen met geld door onrecht verzameld: die sijns nae-

(*f*) Lev. 19: 15. Deuter. 24: 14, 15. Hab. 2: 9.

naeſten dienſt om niet gebruyckt, ende en geeft hem ſijn arbeytsloon niet.

14. Die daer ſeyt; Ick ſal my een ſeer hoogh en prachtig huys bouwen, ende doorluchtige opperſalen: ende hy houwt ſich venſteren uyt, ende het is bedeckt met ceder, ende aengeſtreken met de kostbare verwe menie.

15. Soudt gy lang en voorſpoedig regeeren, om dat gy u mengt met den ceder en wellustig leevt, in een prachtig paleis van ceder? heeft niet uw brave vader Joſias geheel anders gehandeld? Hy heeft wel gegeten ende gedroncken, doch daermede heeft hy zich niet vergenoegd, maer ook zijnen plicht yverig betracht; ende recht ende gerechtigheyt gedaen, [*ende*] het gingh hem doe wel? Was hy niet voorſpoedig en gezegend?

16. Hy heeft de rechtſake des elendigen ende nootdruftigen gerichtet en gehandhaevd, doe gingh het [*hem*] wel: is dat niet my te kennen en te erkennen? ſpreeckt de HEERE.

17. Maer gy doet juist het tegendeel: uwe oogen ende uw herte en zijn niet dan op uwe gierigheyt; gy zijt geheel aen de vuile ſchraepzucht overgegeven, ende gy zijt geduurig bedacht op onſchuldigh bloet, om dat te vergieten, ende op verdruckinge ende overlaſt, om [*die*] te doen.

18. Daerom ſeyt de HEERE alſoo van Jojakim, ſone van Joſia, Koningh van Juda; (*g*) Sy en ſullen hem na zijnen dood niet beklagen, door het opzingen van treurliederen. Niemand zal over hem treurig wezen, noch als bloedverwant, en zeggen Och mijn broeder, ofte de Koningin weduw beklagen, en zeggen Och ſuſter! ſy en ſullen hem niet beklagen als Koning; en zeggen Och heere, ofte, Och ſijne majeſteyt!

19. Met eene eſelsbegraveniſſe ſal hy op de verachtelykſte wijs begraven worden, naedien een ezel, boven alle andere onreine dieren veracht is: men ſal [*hem*]

(*g*) Jerem. 16: 4, 5, 6.

na zijnen dood, op de smadelykste wijs, even als eenen doden ezel, (*h*) sleypen ende daer henen (*i*) werpen, verre wech van de poorten Jerusalems.

JOJAKIM werd door PHARAO NECHO, Koning van Egypte, op den throon van Juda geplaetst 2 Kon. 23: 34. Maer toen hy drie jaren geregeerd had, werd hy door den Koning van Babel, gevangen en in boejen gesloten 2 Kon. 24: 1. 2 Chron. 36: 6. Naderhand slaekte NEBUCADNEZAR zijne gevangenis, en maekte hem tot eenen schatplichtigen Koning. Maer na drie jaren, viel hy wederom af van NEBUCADNEZAR, hopende op den bystand van Egypte. NEBUCADNEZAR zond daerom een leger in het Joodsche land; en sloeg het beleg voor Jerusalem 2 Kon. 24: 2. — Wy lezen niet, dat JOJAKIM in Babel gekomen, of dat hy door NEBUCADNEZAR gedood zy. Denkelyk is hy onder den weg gestorven, en zijn lijk, aen den gemeenen weg, als het doode aes van eenen ezel wechgeworpen.

20. Klimt o Jerusalem, als eene treurige vrouw, op den Libanon ende roept, klagelyk kermende, ende verheft uwe treurstemme op den berg Basan: roept oock van de veyren en overtochten, of liever van het gebergte *Habarim*; maer alle uwe liefhebbers, de Koningen, Vorsten, en alle uwe begunstigers zijn verbroken.

21. Ick sprack u aen, met bestraffingen en vermaningen, in uwen grooten voorspoet, [*maer*] gy seydet, Ick en sal (*k*) niet hooren of gehoorzamen: Dit is uwe wegh en uwe gewoone handelwijs geweest van uwer jeugt aen en van de vroegste tijden, dat gy mijner stemme niet en hebt gehoorsaemt.

22. De wint sal alle uwe herders weyden, die u met wind gevoed hebben. Uwe Koningen, Vorsten, en Overheden, die u misleid hebben, zullen als door eenen geweldigen wind, overal verstrooid worden; ende deze uwe liefhebbers sullen in de gevanckenisse gaen en jammer-

(*h*) Jer. 15: 3. (*i*) Jer. 36: 30. (*k*) Jer. 5: 23. ende 7: 23, 24. 25, 26, 27, 28. ende 11: 7, 8. ende 13: 10, 11. ende 16: 12. ende 17: 23. ende 18: 12. ende 19: 15.

merlyk omkomen: dan ſult gy ſekerlick beſchaemt ende te ſchande worden, van wegen alle uwe booſheyt.

23. O gy die nu in prachtige paleizen, gebouwd uit het kostbaerſte hout van den Libanon woont, [*ende*] als het ware, in de cederen neſtelt; hoe begenadigt ſult gy zijn, wat zal alle uwe pracht u baten? wat nut zult gy hebben van alle uwe weelde, als u de ſmerten ſullen aenkomen, het wee als eener barender [*vrouwe*]!

24. [*Soo waerachtigh als*] ick leve, ſpreeckt de HEERE, of ſchoon Jechonia, die wel by verkorting Chonia mag genoemd werden, omdat de Koninglyke waerdigheid, in zijn huis, van eenen zeer korten duur wezen zal; offſchoon deze Jechonia de ſone Jojakims, des Konings van Juda, een ſegelringh ware aen mijne rechterhant; offſchoon Ik hem zoo veel achting en lievde toedroeg, als men heeft voor eenen zegelring, welken men aen de rechtehand draegt; ſo ſal ick u JECHONIA, wanneer gy uw gedrag niet verbetert, doch met verſmading van daer wechrucken.

25. Ende ick ſal u geven in de hant van uwe vyanden, in de macht der gener die uwe ziele ſoecken, ende in de hant der gener, voor welcker aengeſichte gy ſchrickt: namelick in de hant Nebucadrezars, des Konings van Babel, ende in de hant der Chaldeen.

26. Ende ick ſal u, ende uwe moeder, die u gebaert heeft, uytwerpen in een ander lant, daer in gylieden niet geboren en zijt: ende daer ſult gy ſterven.

27. Ende in het lant Kanaan, nae 't welcke hare ziele verlangt om daer weder te komen, daer henen en ſullen ſy niet wederkomen.

28. Is dan deſe man Chonia een veracht verſtroyt afgodiſch beelt? zal men als dan wel vragen mogen. Is hy met verachting wechgeworpen, even als men een Afgodsbeeld verbreekt, nadat men ondervonden heeft, dat het geene hulp kan aenbrengen? of is hy een onbruikbaer vat,

daer aen men geenen luft en heeft? Waerom zijn, hy ende fijn zaet, uit Kanaan nytgeworpen? ja wechgeworpen in een lant, dat fy niet en kennen?

29. O inwooners van het lant, van dit zondig lant, van dit lant! het welk de Godlyke oordeelen zoo rechtvaerdig verdiend heeft! Hoort des HEEREN woort. Hoe ongeloovbaar deze bedreiging u ook moge voorkomen, het zal evenwel gefchieden.

30. Soo feyt de HEERE; Schrijvet defen felven man JECHONIA, in de Koninglyke geflachtregisters kinderloos, opdat 'er altoos een openbaer gedenkteeken zy van deze voorzegging; teekent hem aen, als eenen man [*die*] niet voorfpoedigh en fal zijn in fijne dagen: want daer en fal niemant van fijnen zade voorfpoedigh zijn, fittende op den throon Davids, ende heerheerfchende meer in Juda.

Dit *kinderloos fchryven* moet niet volftrektelyk verftaen worden, maer alleen betrekkelyk de Kininglyke waerdigheid. — Hy was de Vader van SALATHIEL, Matth. 1: 12., en 1 Chron. 3: 17. 18. worden hem niet minder, dan zeven zoonen toegefchreven. Maer zijne zoonen *zijn niet voorfpoedig geweest, zittende op den throon van David en heerfchende meer in Juda.*

HET XXIII. KAPITTEL.

Vermids hier geen het minfte blijk is, van eene nieuwe redevoering, behoort dit Kap. nog tot de voorige. — De aenfpraek is derhalven gericht, tot den Koning en zijne knechten, verg. Kap. 22: 2. en dat het volk hier geenszins moet worden uitgefloten, blijkt allerduidelykst uit het volgende 33ste vers.

De inhoud van dit Kap. beftaet, in zware beftraffingen en bedreigingen, waeronder tevens troostredenen en belovten ge-

gemengd zijn, betreffende twederlei soort van personen, *Herderen* en *Propheten*.

I. De redevoering tot de *Herderen* vinden wy vs. 1 - 8.
II. Het overige is betrekkelyk tot de *Propheten*, vs. 9 40.

I. In de redevoering tot de Herderen, ontmoeten wy א. *Eene bedreiging vs.* 1, 2. ב. *Eene vertroosting vs.* 3, 4. ג. *Eene belovte vs.* 5, 6. ד. *Eene nadere bevestiging der vertroosting vs.* 7, 8.

1. Wee den (*a*) herderen, die de schapen mijner weyde ombrengen ende verstroyen, spreeckt de HEERE.

Door de *Herderen*, hebben wy zekerlyk de opzieners van den Burgerstaet te verstaen. Zy worden blijkbaer onderscheiden, van de *Propheten*, van welken vs. 9-40 gehandeld wordt. — Tegen deze herders, wordt de Opperherder, de MESSIAS overgesteld; niet als Propheet, maer als Koning. — De *schapen* van Gods *weide* zijn de Joden, de Ingezetenen van Kanaan, en de Burgers van Jerusalem; die even als schapen door de herderen, door de burgerlyke Overheden bestuurd worden.

Deze *herders*, en burgerlyke Overheden, hadden de Joden de *schapen van Gods weide*, het volk van Gods byzonder eigendom, wel verre van hen te bezorgen, en hunnen welvaert te bevorderen, door hunne onderdrukking *omgebraeht*, en hen *verstrooid*. Zy waren de oorzaaken van het verderv des volks.

2. Daerom seyt de HEERE, de Godt Israëls, alsoo van de gemelde burgerlyke Overheden, die zich als herderen hadden behooren te gedragen, en die mijn volck hadden moeten weyden; Gylieden hebt mijne schapen verstroyt, ende hebtse verdreven, ende en hebtse niet besocht: In plaets van het heil des volks te bevorderen, hebt gy hunnen ondergang berokkend:

(*a*) Ezech. 34: 2.

siet ick sal over u met rechtvaerdige straffen, besoecken de boosheyt uwer handelingen, spreeckt de HEERE.

3. Ende ick sal het overblijffel mijner schapen selfs vergaderen, uyt alle de landen, daer ickse henen verdreven hebbe: ende ick salse wederbrengen tot hare koyen, ende sy sullen vruchtbaer zijn ende vermenigvuldigen.

Hier wordt van het Joodsche volk gesproken, onder de zinneprent van *Schapen*. De *koyen* wijzen ons derhalven naer het land Kanaan. — Elk ziet van zelvs, dat hier de verlossing uit Babels gevangenis beloovd worde. De HEER spreekt van het *overblijfsel zijner schapen*, omdat zeer veele Joden zouden omgekomen zijn, en ook sommigen verkiezen om daer te blijven. Zoo velen dan een hart hadden om weder te keeren, zou de HEER *wederbrengen*; Hy zelvs zou daertoe den weg banen, en, na hunne wederkeering, zouden zy, in hun Vaderland, wederom aenmerkelyk vermeerderen.

4. Ende ick sal (*b*) herderen, opzieners in den Burgerstaet, Overheden, die zich by uitnemendheid lovwaerdig gedragen zullen, over haer verwecken, diese weyden, bestuuren, verzorgen, en beschermen sullen: ende zy zullen in eenen staet van bloejenden voorspoed leven, sy en sullen niet meer vreesen, noch verschrickt worden, zy zullen niet meer, onder de geduchte oordeelen van zwaerd, pestilentie, of dergelijke zuchten, noch gemist worden, spreeckt de HEERE.

Door deze *Herders*, worden ZERUBBABEL, EZRA en NEHEMIA, en dergelijken bedoeld.

Hier op volgt vs. 5, 6 eene bemoedigende belovte, omtrend de komst van den MESSIAS, die uit het zaed van DAVID zou geboren worden, de Koninglyke waerdigheid bekleeden, voorspoedig en rechtvaerdig zijn in zijn Rijksbestuur, Israël vrede verschaffen, en de oorzaek wezen van heil en zaligheid.

De MESSIAS komt hier voor, onder den naem van SPRUITE.

Leen-

(*b*) Ezech. 34: 11, 12.

Leenspreukig worden iemands kinders zijne Spruiten genaemd, verg. Job. 5: 25. Dat deze SPRUIT, welke aen DAVID zou verwekt worden, deze zoon van DAVID by uitnemendheid, de MESSIAS zy, is, uit het gansche beloop van zaken, zoo blijkbaer, dat het niet alleen de Chaldeeuwsche Uitbreider JONATHAN, maer zelvs velen der Joodsche Rabbijnen, uitdrukkelyk erkennen. Trouwens de hoedanigheden en verrichtingen, welke hier aen deze SPRUIT van DAVID worden toegeschreven, zijn van dien aert, dat zy aen niemand anders, dan den MESSIAS kunnen geëigend worden. De verheven eertytel van HEER ONZE GERECHTIGHEID kan, op geen bloot schepsel, worden toegepast. — ZERUBBABEL, aen welken sommigen gedacht hebben, kan hier in geene aenmerking komen. Behalven alleen de afkomst uit DAVID, welke hy met veele anderen gemeen had, is 'er, in de gansche Godspraek, niets op ZERUBBABEL toepasselyk. Voeg 'er by, dat ZERUBBABEL, hoe groot een Vorst ook, nimmer Koning geweest zy.

5. Siet, ik voorspel eene gansch zeer merkwaerdige gebeurtenis; hoe akelig het 'er thans, voor ons volk en onzen Koning, moge uitzien, (c) de gelukkige dagen zullen evenwel eens komen, in welke de grootste aller Vorsten, uit Davids vernederd nageslacht, zal geboren worden. De tijd nadert al vast, en zal ontwijffelbaer zeker komen; spreeckt de HEERE, dat ik den David eene rechtveerdige SPRUYTE, eenen geheel onzondigen en vlekkeloos heiligen, op eene bovennatuurlyke wijs sal verweken: die een wettig recht zal hebben, op den throon van David. Hy sal Koningh zijnde regeeren, en niet gelijk de tegenwoordige Koning van Juda, slechts als een leenman van eenen anderen, maer op zijn wettig en onbetwistbaer recht, over zijne eigene onderdanen, uit alle volken heerschen. Dan zal de oude voorspoed van Davids throon, by uitnemendheid herleven, ende die groote Koning zal voorspoedigh zijn, zijne verstandige maetregelen zullen welgelukken, Hy zal het beminde voorwerp zijn van

(c) Jes. 4: 2. ende 40: 11. Jerem. 33: 14, 15. Dan. 9: 24: Luc. 1: 32, 33.

den eerbied zijner onderdanen; de grootheid van zijne heerlykheid zal, door het gedurig toenemen zijner onderdanen, van tijd tot tijd vermeerderd worden, ende Hy zal eindelyk eens, over alle zijne vyanden, volkomen zegepralen. Ook zal hy recht ende gerechtigheyt doen, zonder aenneming des persoons; en dat niet slechts, gelijk David, in bepaelde landschappen. maer op der geheele aerden, en onder alle volken.

6. (*d*) In sijne dagen, onder het voorspoedig Rijksbestuur van den MESSIAS, het welk tot in de eeuwigheid, eindeloos zal voortduuren, sal Juda verlost worden, ende Israël seker woonen: ende dit sal sijn naem zijn, daer mede men hem sal noemen, de HEERE ONSE GERECHTIGHEIT. *Juda* en *Israël* hadden, na de ongelukkige scheuring van het Koningrijk, onder den dwingeland REHABEAM, twee onderscheidene volken uitgemaekt; maer dit onderscheid zou eens geheel worden wechgenomen. *Juda* en *Israël* zouden één volk uitmaken, en daerom worden zy in de Godspraken, welke op de dagen van den MESSIAS zien, meermalen zamengevoegd. — *Juda zal verlost worden; en Israël zeker woonen.* Doorgaends vat men deze belovte zinbeeldig op; zoodat Juda en Israël, die onderdanen waren van Koning DAVID, alle gelovigen van het Nieuwe Testament beteekenen, die de onderdanen van Koning MESSIAS uitmaken. Het *verlost worden* sluit dan het gansche werk der zaligheid in zich, en het *zeker woonen* ziet dan, op den inwendigen vrede van het gemoed. De zaek zelve duldt geene tegenspraek; maer het is de vraeg, of zy hier bedoeld worde? Wy voor ons zouden lievst by den letterlyken zin blijven; te meer omdat dit *verlost worden* en *zeker woonen* blijkbaer overstaet, tegen de gevangenis in Babel, met alle de rampen, vrees en verdrukking, welke in dezelve zou plaets hebben, volgens vs. 1-4. Het is ons daerom zoo voorgekomen, dat hier een tijd beloovd worde, in welken alle de nakomelingen van JACOB, zoo uit Juda als Israël, van alle rampen en vervolgingen hunner vyanden, zullen verlost worden, en zeker leven

(*d*) Deut. 33: 28.

leven in Kanaan, zonder vrees of verschrikking. Dit zal eens plaets hebben, na de algemeene bekeering der Joden, in het laetst der dagen; en het is gansch niet ongewoon, in de Schrivten der Propheten, dat te gelijk met de komst van den MESSIAS, zijne zegeningen beloovd worden, niet slechts in 't algemeen, maer zoo als zy in het laetst der dagen, by uitnemendheid, zullen plaets hebben.

Voorts zou de MESSIAS eenen verhevenen eeretytel dragen, die op geen geschapen wezen kan worden toegepast; eenen eeretytel, die niet alleen te kennen geevt, dat de MESSIAS de eenige oorzaek zy van rechtvaerdiging, daer Hy eene eeuwige gerechtigheid heeft aengebracht, maer dat hy ook de waerachtige God zy, de JEHOVAH, eenswezens met den Vader. *Dit zal zijn naem zijn, daer mede men*, in Juda en Israël, *Hem*, den MESSIAS, *zal noemen: de* HEER ONZE GERECHTIGHEID, dat is, met een woord: „ De bekeerde Jo„ den, in het laetst der dagen, zullen in het openbaer met „ blijdschap en dankzegging belijden, en tot zijnen roem er„ kennen, dat de MESSIAS Gods eigen Zoon zy, en de oor„ zaek der rechtvaerdiging," verg. Jes. 45: 25.

Vs. 7, 8. *wordt de zekerheid der voorheen gemelde verlossing uit Babel, nader bevestigd.*

7. Daerom, omdat de MESSIAS, uit het volk van Juda, moet voordspruiten, zal het zelve uit Babels gevangenis verlost worden, siet (*e*) de dagen komen, spreeckt de HEERE, datse niet meer sullen sggen, [*Soo waerachtigh als*] de HEERE leeft, die wel eer de kinderen Israëls uyt Egyptenlant, met zulke kennelyke proeven, van zijn onbeperkt Alvermogen, heeft opgevoert:

8. Maer, [*Soo waerachtigh als*] de HEERE leeft, die het zaet des huyses Israëls heeft opgevoert, ende die 't aengebracht heeft uyt den lande van 't noorden, ende uyt alle de landen, daer ick-

(*e*) Jerem. 16: 14, 15.

ſe henen gedreven hadde: want ſy ſullen wederom woonen in Kanaan in haer lant.

De verloſſing uit Egypteland hadden de Joden altoos, en met recht, beſchouwd als eene alleraënmerkelykſte gebeurtenis. Zy gedachten 'er aen, byzonder in eedzweringen, als een eene zeer kennelyke proev van het Godlyk Alvermogen. Maer in de wederbrenging der Joden, uit Babels gevangenis in hun Vaderland, waerby zich veelen voegen zouden, die oorſpronglyk tot het Rijk der X Stammen behoord hadden, zou de HEER een nieuw en zeer in het oog loopend bewijs geven, zoo van zijne macht, als van zijne trouw voor JACOBS zaed; het welk zoo veel indruk maken zou op de Joden, dat zy nu daeraen, vooral in hunne eeden, met eerbied en dankzegging, gedenken zouden.

Het overige van dit Kapittel is betrekkelyk, tot de Propheten, de opzieners van den Joodſchen Kerkſtaet, vs. 9-40. Wy ontmoeten 'er in. A. veelerlei beſtraffingen aen de Propheten, vs. 9-32. B. En daerna eene waerſchouwende bedreiging, aen het volk, vs. 33-40.

Maer welke Propheten worden hier bedoeld? Uit vs. 16, en vervolgens, is het blijkbaer genoeg, dat 'er gezien worde, op valſche Propheten, die bedrieglyk Godlyke openbaringen voorwenden.

9. Aengaende de valſche Propheten, heb ik een zeer geducht oordeel bekend te maken; mijn herte wort in mijn binnenſte als van droefheid gebroken, wanneer ik my herinner hoe jammerlyk zy het volk misleiden, alle mijne beenderen bewegen ſich daerover van ontzetting; ick ben als een droncken man, voor zoo ver ik, van ontroering, nauwlyks op mijne beenen ſtaen kan, ende als een man dien de wijn te boven gaet, en die daerdoor geheel bedwelmd is, zoo ben ik ook ten eenemael radeloos: van wegen den HEERE, en zijne gramſchap, die tegen deze bedriegers ontſtoken is, ende van wegen de woorden ſijner heyligheyt, van wegen de oordee-

len,

len, welke de Heilige God, ter handhaving van zijne Majesteit bedreigd heeft.

10. Want het bederv der zeden is allerwegen doorgedrongen, het lant is (*f*) vol overspeelders, zoo eigenlyke, als afgodendienaers, want het lant treurt van wegen den vloeck, welken God 'er rechtvaerdig op doet rusten, de weyden der onbebouwde woestijne, welkers anders zoo grasrijk zijn, verdorren: om dat de ingezetenen geheel verdorven zijn, zoo dat haer loop boos is, vermids zy door hun gedrag, en kwade voorbeelden, anderen verleiden en mede sleepen; de invloed der Propheten, welke veel goeds konde en behoorde te weeg te brengen, is allerverdervelykst geworden, ende deze hare macht gaet niet gepaerd met recht en braevheid.

11. Want beyde de valsche Propheten ende zeer velen onder de Priesters (*g*) zijn huychelaers: selfs in mijnen huyse vinde ick hare boosheyt, zoodat zy zich, zelvs onder het verrichten van den heiligen dienst in den Tempel, niet van boosheid onthouden kunnen, spreeckt de HEERE.

12. Daerom sal hen hare wegh zijn, als (*h*) seer gladde plaetsen, zoodat zy geduurig struikelen zullen, en het gevaer van struikelen op deze gladde plaetsen, zal des te gevaerlyker zijn, naemate zy in de (*i*) donckerheyt zullen wandelen. Zy zullen van het eene onheil in het andere storten, zonder eenig licht van vertroosting, zonder dat zy eenig middel zullen weten uit te denken, om zich te redden; sy sullen aengedreven en voortgestuuwd worden, zoodat zy op hunnen gevaerlyken weg niet zullen kunnen staen, ende daer in zullen moeten vallen: want ick sal een allergeduchtst quaet over hen brengen, [*in*] het jaer op den vast bestemden tijd harer rechtvaerdige besoeckinge, spreeckt de HEERE.

13. De valsche Propheten te Jerusalem zijn nog veel

(*f*) Jerem. 5: 7, 8. ende 9: 2. (*g*) Jer. 6: 13. ende 8: 10. ende 14: 18. (*h*) Ps. 35: 6. ende 73: 18. (*i*) Jer. 13: 16.

erger, dan die voorheen te Samaria geweest zijn. Ick hebbe wel ongerijmtheyt en dwaesheid gesien in de Propheten van Samaria, [*die*] door of *in* den Baal, in den naem van stomme afgoden, propheteerden, ende mijn volck Israël, het welk het Rijk der X stammen uitmaekte, verleydden, om my en mijnen dienst dwaesselyk te verlaten:

14. Maer in de valsche Propheten van Jerusalem sie ick afschouwelickheyt, en misdaden welke eenen uitersten afkeer moeten inboezemen; sy bedrijven niet alleen eigenlyk, maer ook zinbeeldig overspel, door mijne eer en hulde, aen de stomme afgoden toe te brengen, ende gaen om met valscheyt, voor zoo ver zy het volk, tegen hun beter weten aen, wijs maken, dat zy door my met openbaringen verwaerdigd worden, ende stercken de handen der boosdoenders, niet alleen door hunne verleidende voorbeelden, maer zelvs door het kwaed aen te prijzen, op dat of *zoodat* se sich niet en bekeeren, een yegelick van sijne boosheyt: Sy alle zijn my als (*k*) Sodom, ende hare inwoonders als Gomorra. De leer en de voorbeelden van deze valsche Propheten zijn recht geschikt, om de inwooners van Jerusalem hoe langs zoo meer te bederven, en zelvs aen den grouwzamen burgeren van het oude Sodoma en Gomorra gelijk te maken. De valsche Propheten derhalven, die thans de Joden verleiden, zijn veel erger dan de Propheten van Baal, die in voorige tijden te Samaria, de hoofdstad van het Rijk der X stammen geweest zijn. De laetste waren verdwaesd, en wisten zy niet wat zy deden; maer de valsche Propheten te Jerusalem bedriegen het volk met voordacht, en tegen hun beter weten aen. Die van Samaria daerenboven kwamen voor den dienst van Baal openlyk uit; maer die van Jerusalem wenden voor, dat zy van My gezonden zijn. De eerste vergenoegden zich met het volk, tot het vereeren der afgoden te bewegen; maer de laetste spooren het volk aen, tot het bedrijven van allerlei boosheden, en leg-

(*k*) Jes. 1: 9.

ſeggen zich daerop toe, om de burgeren van Jeruſalem, aen die van Sodoma en Gomorra, zoo berucht van hunne hemeltergende grouwelen, gelijk te maken.

15. Daerom ſeyt de HEERE der heyrſcharen van deſe valſche Propheten, die de ingezetenen van Jeruſalem zoo zeer bederven en ongelukkig maken, alſoo; Siet ick ſalſe met (*l*) alſſen ſpijſigen, ende met (*m*) gallewater drencken: Ik zal hun de bitterſte en ſmertelykſte rampen toezenden: want van Jeruſalems valſche Propheten, even als van vergivtige planten, is de huychelye uytgegaen in 't gantſche lant.

16. Soo ſeyt de HEERE der heyrſcharen, tot de burgers van Jeruſalem; En hooret niet nae de woorden der valſche Propheten, die u bedrieglyk in Mijnen naem propheteeren; ſy maken u ydel en opgeblazen, zy voeden u met wind, en vleien u met eene ydele hoop: ſy ſpreken het geſichte en het verdichtſel hares herten; het gene zy ſpreken, wat zy ook mogen voorwenden, hebben zy niet uyt des HEEREN mont.

17. Sy (*n*) ſeggen ſteets tot de gene die my laſteren, tergen en tegen my opſtaen: Weest wel gemoed; De HEERE heeft 'et geſproken en gy kunt 'er ſtaet op maken, Gylieden ſult vrede hebben, en in alles voorſpoedig zijn: ende [*tot*] allen, die nae ſijns herten goetduncken in allerlei boosheid wandelt, ſeggen ſy, als uit mijnen naem; Ulieden en ſal geen quaet overkomen.

18. Want wie van de valſche Propheten, heeft in des HEEREN raet geſtaen, om van den Alwetenden kennis te ontvangen van verborgene zaken, ende wie van hen heeft in gezichten ſijn woort geſien ofte in droomen zijn bevel gehoort? wie heeft ſijn woort aengemerckt ende gehoort? Nimmer heeft iemand van hen allen eenige openbaring ontvangen, hoe zeer zy het mogen voorwenden.

(*l*) Jer. 9: 15. (*m*) Jer. 8: 14, ende 9: 15. (*n*) Jer. 6: 14, ende 8: 11. Ezech. 13: 10. Zach. 10: 2.

19. Siet, een (*o*) onweder des HEEREN, een alles verwoestend oordeel, met allerlei uitwerkselen van eene lang getergde grimmigheyt, is reeds uytgegaen, wat u de valsche Propheten ook mogen wijs maken, ja een pijnlick onweder, een allersmertelykst oordeel: het sal blijven op der godtloosen kop.

20. Des HEEREN toorn en sal sich niet afwenden, maer voortduuren; tot dat hy sal hebben gedaen, al wat zijne getergde wraek vordert, ende tot dat hy sal hebben daergestelt de gedachten sijns herten: tot dat Hy zijn voornemen volkomen zal uitgevoerd hebben. Dit is het woord, het welk de HEER aen den waren Propheten geopenbaerd heeft, en 't gene zekerlyk zal vervuld worden: in 't laetste der dagen, in volgende tijden, hoe zeer gy u nu met eene ydele hoop moogt vleien, sult gy [*met*] verstant daer op letten, gy zult het zien en ondervinden, wanneer het te laet zal wezen.

21. Ick en hebbe die valsche Propheten, die u vrede, en voorspoed belooven, (*p*) niet gesonden, nochtans hebben sy met hunne gewaende openbaringen rond geloopen: ick en hebbe tot hen niet gesproken, nochtans hebben sy geprophetêert.

22. Maer so sy in mijnen raet hadden gestaen, en door My met openbaringen verwaerdigd waren, so souden sy mijn volck mijne woorden hebben doen hooren, ende soudense afgekeert hebben van haren boosen wegh, ende van de boosheyt harer handelingen, derhalven zijn zy valsche Propheten.

23. Ben ick een Godt van naeby? spreeckt de HEERE, zoodat Ik alleen zou weten wat 'er in den hemel omgaet: ende niet een Godt van verre, zoodat Ik onkundig wezen zou van het gene 'er op aerde voorvalt?

24. Soude sich yemant in (*q*) verborgene plaetsen

(*o*) Jerem. 30: 23, 24. (*p*) Jer. 14: 14. (*q*) Psalm 139: 7, &c. Amos 9: 2, 3.

ſen konnen verbergen, dat ick hem niet en ſoude ſien noch zijne handelingen gadeſlaen? ſpreeckt de HEERE: en ben Ik niet overal tegenwoordig, zoodat niets voor My verborgen zy? vervulle ick niet den hemel ende de aerde? ſpreeckt de HEERE.

25. Ick hebbe zeer wel gehoort, wat de gewaende Propheten ſeggen, die in mijnen name leugen propheteeren, ſeggende: Ick hebbe gedroomt, ick hebbe gedroomt, en by die gelegenheid openbaringen ontvangen.

26. Hoe lange zullen zy met ſoortgelijke bedriegeryen voortgaen? *Is* 'er dan [*een droom*] in 't herte der Propheten, die de leugen propheteeren? neen waerlyk, nimmer zy zy met openbaringen verwaerdigd. Ja 't zijn Propheten van hares herten bedriegerye; die niets anders voortbrengen, dan het gene zy zelve verdicht en verzonnen hebben.

27. Het is uit het oogmerk van hunne handelingen klaer genoeg, dat Ik hen niet gezonden hebbe, daer zy My zelvs van mijne eer zoeken te berooven. Zou Ik zulke gewaende Propheten gezonden hebben? Die daer dencken om mijn volck mijns naems te doen (*r*) vergeten, en zich daer op toe leggen, om het volk van mijnen dienst aftetrekken, door hare voorgewende droomen en gewaende openbaringen, die ſy, een yeder ſijnen naeſten, vertellen: gelijck als hare vaders mijns naems vergeten hebben door de bedriegeryen der Propheten van den Baal.

28. De Propheet, by welcken een droom is, en die, in dien droom, indedaed eene openbaring ontvangen heeft, die vertelle, of *die vertelt* den droom, en geevt de geopenbaerde zaek nae waerheid op, zoo als hy dezelve van My ontvangen heeft; ende by welcken mijn woort is, die ſpreke, of *die ſpreekt* mijn woort waerachtiglick: wat heeft het ſtroo met het koorn te doen? ſpreeckt de HEERE.

(*r*) Richt. 3: 7. ende 8: 33, 34.

Wat heeft het ſtroo met het koorn te doen? Dit was in dien tijd, een ſpreekwoordelyk voorſtel: en geevt te kennen, dat de waerheid van de leugen, gelijk het koorn van het kaf, moet onderſcheiden worden; en dat 'er derhalven geene gemeenſchap was tusſchen Godlyke openbaringen, en menſchelyke verdichtſelen, welke als zoodanig werden uitgevent.

29. Is mijn woort, het welk Ik mijnen Propheten in den mond leg, eenigzins te vergelijken by de verdichtſelen van bedriegeren? Is het woord, het welk Ik mijnen Propheten door openbaringen bekend maek, en door hunnen mond laet bekendmaken, niet alſoo, als een vyer? ſpreeckt de HEERE, het welk krachtig werkt, op de gemoederen der menſchen: ende verbrijzelt mijn woord niet de verſtokte harten, even als een hamer, [*die*] een ſteenrotze te morſel ſlaet? Dit vermogen hebben de valſche Propheten niet; aen de uitwerkſelen derhalven, zijn ook hunne verdichtſelen, van Godlyke openbaringen, ligtelyk te onderkennen.

30. Daerom, ſiet (*s*) ick [*wil*] aen de Propheten, of *ik ben tegen* de valſche Propheten; en zal hun mijn rechtmatig ongenoegen gevoelig doen ondervinden, ſpreeckt de HEERE; Ik zal die valſche Propheten rechtmatig ſtraffen, die mijne woorden ſtelen, een yeder van ſijnen naeſten, en door hunne bedriegeryen te weeg brengen, dat niemand geloov geevt aen het gene de Propheten zeggen, die Ik indedaed gezonden heb.

31. Siet ick [*wil*] aen of *Ik ben tegen* de valſche Propheten, Ik ben zeer vertoornd op, en zal my wreken van die bedriegers, ſpreeckt de HEERE; die hare tonge nemen, om leugens voorttebrengen, ende ſpreken, Hy die alles weet, heeft [*het*] geſproken.

32. Siet ick [*wil*] aen en zal my blijkbaer verzetten tegen de gene die valſche en voorgewende droomen propheteeren, ſpreeckt de HEERE, ende vertellen die, ende verleyden mijn volck met hare leu-

ge-

(*s*) Deuter. 18: 20. Jerem. 14: 14, 15.

genen ende met hare (*t*) lichtveerdigheyt: daer ickse niet gesonden, ende hen niets bevolen en hebbe, ende sy desen volcke gantsch geen nut en doen, maer het zelve geheel bederven, spreeckt de HEERE.

33. Wanneer dan dit volck, ofte een valsch Propheet ofte een Priester, die met de valsche Propheten zamenspant, u Jeremia vragen sal, seggende; Wat is des HEEREN last? wat heeft de HEER u, ten aenzien van onze toekomende lotgevallen geopenbaerd? so sult gy tot hen seggen, Wat last? vraegt gy nog nae het woord des HEEREN? dit behoevt gy niet eens te vragen, en gy kunt het uit het beloop van zaken ligtelyk opmaken. Dit is de last, dat ick ulieden geheel verlaten sal, en overgeven in de handen van uwe vyanden, spreeckt de HEERE.

34. Ende aengaende den valschen Propheet, ofte den trouwlozen Priester, ofte het volck, dat seggen sal, Des HEEREN last, om daermede den spot te drijven; zoo zult gy antwoorden: alzoo heeft de HEER gesproken, wees verzekerd dat ick eene geduchte besoeckinge sal doen over dien man, die met mijne woorden durvt spotten, ende over sijn huys.

35. Aldus sult en behoordet gylieden, met eerbied en belangneming, te seggen, een yegelick tot sijnen naesten, ende een yegelick tot sijnen broeder: Wat heeft de HEERE geantwoordt, ende wat heeft de HEERE gesproken? dat wy ons nae zijne woorden gedragen, en zijne bedreigde oordeelen ootmoedig billyken.

36. Maer des HEEREN last en sult gy niet meer gedencken, om zijne vermaningen en bedreigingen door die benaming voor eenen ondraeglyken last te verklaren, u daer tegen te verharden, of daermede den spot te drijven: want eenen yegelicken sal sijn eygen

(*t*) Zeph. 3: 4.

woort een last zijn, uwe spotterny zal u lastig genoeg vallen, en rampzalige gevolgen hebben, dewijle gy op zulk een wijze verkeeret de woorden des levendigen Godts, des HEEREN der heyrscharen, onses Godts, en dezelve in een bespottelyk licht voorstelt.

37. Aldus sult gy seggen tot den Propheet, wanneer gy hem raedpleegt, met eerbied: Wat heeft u de HEERE geantwoordt? ende wat heeft de HEERE gesproken? opdat wy zijne woorden mogen hooren, billyken gelooven en gehoorzamen.

38. Maer dewijle gy op zulk eene onbetamelyke wijze segget, Des HEEREN last en u daer tegen verstokt, of daermede den draek steekt; daerom, soo seyt de HEERE; Om dat gy dit verachtelyk woort segget, Des HEEREN last, en my, door deze spotterny, op eene grouwzame wijs blijvt tergen: daer ick tot u gesonden, en door mijnen Propheet bevolen hebbe, seggende, Gy en sullet zoo niet seggen, Des HEEREN last;

39. Daerom siet, ick sal uwer oock gantschelick vergeten: Ik zal u geheel laten varen, ende u, mitsgaders de stadt Jerusalem, die ick u ende uwen vaderen gegeven hebbe, van mijn aengesichte laten varen, en u Mijnen bystand geheel onttrekken.

40. Ende ick sal u, omdat gy My versmaed hebt, eeuwige smaetheyt aendoen: ende (*v*) eeuwige schande, die niet en sal worden vergeten.

(*v*) Jer. 20: 11.

HET XXIV. KAPITTEL.

HIer vinden wy eene zeer korte redevoering, behelzende een gezicht van twee korven, in welkers eene goede, en in het andere kwade vijgen waren, het welk aen den Propheet vertoond was, met de verklaring daervan.

De tijd, op welken dit gezicht aen JEREMIA vertoond is, wordt bepaeld vs. 1[b]: *nadat Nebucadnezar, Koning van Babel, gevangelyk had weghgevoerd Jechonia, den zone Jojakims, den Koning van Juda, mitsgaders de Vorsten van Juda, en de timmerlieden, en de smeden van Jerusalem, en hen te Babel gebracht had.*

Onder de regeering van JOJAKIM, in 't begin van zijn 5[de] jaer, werd het Koningrijk van Juda aen NEBUCADNEZAR, den Koning van Babel onderworpen. De laetstgemelde Vorst, maekte zich de Joden schatplechtig, en drong zelvs door tot Jerusalem, alwaer hy een deel der Tempelvaten roovde; en een aental gevangenen maekte, waeronder zelvs Koning JOJAKIM; dien hy in ketenen bond om hem naer Babel te voeren. 2 Kon. 36: 6, 7. Dan JOJAKIM werd in zijn Rijk hersteld, als een leenman van NEBUCADNEZAR, nadat hy dezen Vorst had trouw gezwooren. Maer drie jaren later, viel JOJAKIM van NEBUCADNEZAR af; en weigerde hem, op aendrijven van den Egyptischen Koning, langer schattingen te betalen. Dit gav aenleiding, dat NEBUCADNEZAR op nieuws optoog tegen JOJAKIM. 2 Kon. 24: 2. Na den dood van JOJAKIM beklom zijn zoon JOJACHIN of JECHONIA, den throon van Juda, als een leenman van NEBUCADNEZAR. Maer toen de Koning van Babel vernomen had, dat JECHONIA onder de hand met den Egyptischen Koning zamenspande, om het Babylonisch juk afteschudden, kwam hy in persoon voor Jerusalem, om de Stad te belegeren. Hy voerde weder eenen aenzienlyken roov mede, en bracht den Koning JECHONIA,

met zijne Vorsten, en de nuttigste burgeren, als timmerlieden en smeden, gevangelyk naer Babel. — Deze wechvoering geschiedde, in het 8[ste] jaer van NEBUCADNEZAR 2 Kon. 24: 12, die ZEDEKIA, in de plaets van JOJACHIN, als zijnen leenman, op den throon van Juda plaetste.

Ter dezer tijd nu, na de gemelde wechvoering, zag JEREMIA het hier bedoelde gezicht.

I. Het gezicht zelvs vinden wy vs. 1, 2.
II. De verklaring daervan vs. 3-4, zoo A. ten aenzien van de goede vijgen vs. 3-7, als B. van de kwade, vs. 8-10.

1. De HEERE dede my sien, in eene verrukking van zinnen, een zeer merkwaerdig gezicht; ende siet daer waren twee vijgekorven, gesett voor den Tempel des HEEREN: gelijk gebruikelyk is, by de aenbieding der eerstelingen Deut. 26: 2. Dit gezicht werd my vertoond, na dat (*a*) Nebucadrezar, Koningh van Babel, gevanckelick hadde wechgevoert Jechonia den sone Jojakims, den Koningh van Juda, mitsgaders de Vorsten van Juda, ende de timmerlieden, ende de smeden, van Jerusalem, ende hen te Babel gebracht hadde

2. [*In*] den eenen korf waren seer goede en smakelyke vijgen, als de eerste rijpe vijgen zijn: maer [*in*] den anderen korf waren seer boose onrijpe en nog harde vijgen, die van wegen de boosheyt en onrijpheid niet en konden gegeten worden.

3. Ende de HEERE seyde tot my; Wat siet gy Jeremia? ende ick seyde, Vijgen: de goede vijgen zijn seer goet, ende de boose seer boos, die van wegen de boosheyt niet en konnen gegeten worden.

4. Doe geschiedde des HEEREN woort tot my, seggende, ter verklaring van dit zinbeeldig gezicht:

5. Soo seyt de HEERE, de Godt Israëls; Gelijck

(*a*) 2 Kon. 24: 15. 2 Chron. 36: 10.

lijck die goede vijgen zeer aengenaem zijn om te eten; alſoo ſal ick in gunst en lievde kennen de gevanckelick wechgevoerde van Juda; die ick uyt deſe plaetſe nae 't lant der Chaldeen hebbe wechgeſchickt, ten goede.

De *goede vijgen* vertoonden de nakomelingen van JECHONIA, en die genen, die met hem, door NEBUCADNEZAR, naer Babel waren wechgevoerd. Deze zou de HEER in gunst kennen, in hun land terug brengen, en met allerlei zegeningen overladen. — Zy komen hier voor, onder de afbeelding van goede vijgen; omdat zy, immers veele van hun, zich bekeeren, en in zoo ver den HEER aengenaem wezen zouden.

6. Ende ick ſal mijn ooge en gunstige voorzorg op haer ſtellen ten goede, ende ſalſe (*b*) wederbrengen in dit lant hunner Vaderen, na verloop van 70 jaren: ende ick ſalſe bouwen en voorſpoedig maken in Kanaan, ende niet afbreken, ende ſalſe planten, ende niet minder dan uytrucken

7. (*c*) Ende ick ſal haer een herte geven om my te kennen en te erkennen, dat ick de HEERE ben: zy zullen alsdan eenen algemeenen afkeer hebben van de afgodery, (*d*) ende ſy ſullen my tot een volck zijn om my te dienen, ende ick ſal haer tot eenen Godt zijn, om hen te begunstigen en te verzorgen: want ſy ſullen ſich tot my met haer gantſche herte bekeeren, en den afgodsdienst geheel verlaten.

8. (*e*) Ende gelijck de booſe vijgen in den anderen korv, die van wegen de booſheyt en onrijpheid niet en konnen gegeten worden; zoo zal het ook geſteld zijn met die Joden, die na de gemelde gevangelyke wechvoering in Kanaan zullen overblijven, en naer Egypte vluchten 2 Kon. 24: 26: (want aldus ſeyt de HEERE,) gelijk men gewoon is, met zulke oneetbare vijgen te handelen, alſoo ſal ick maken Zedekia den Koningh van Juda, mitſgaders ſijne Vorſten, ende het over-

(*b*) Jer. 16: 15. ende 36: 26, 27. (*c*) Deut. 30: 6. Jer. 32: 39. Ezech. 11: 19. (*d*) Jer. 30: 22. ende 31: 33. ende 32: 38. (*e*) Jer. 29: 17.

blijffel van Jerusalem, die in desen lande zijn overgebleven, ende die in Egyptenlant woonen; deze zullen in den evengemelden voorspoed, in het geheel niet deelen.

9. (*f*) Ende ick salse overgeven tot eene beroeringe, zoodat zy op allerlei wijzen, zullen geschud en geschokt worden, ten quade, allen Koninckrijcken der aerde, onder welke zy zullen verspreid worden: zy zullen wezen tot smaetheyt, ende tot een spreeckwoort, tot eene spotrede, ende tot eenen vloeck, in alle de plaetsen, daer henen ickse gedreven sal hebben, zoo zal het gaen met die Joden, die zich, met ZEDEKIA hunnen Koning, tegen alle mijne bedreigingen aen hardnekkig verzet, en dezelve tot het uiterste toe in den wind geslagen zullen hebben, of die zich tot SALLUM naer Egypte begeven zullen.

10. Ende ick sal onder haer, die in Kanaan zullen overblijven, senden het sweert, den honger ende de pestilentie: tot dat sy verteert sullen zijn uyt den lande Kanaan, dat ick haer ende haren vaderen gegeven hadde.

Deze Voorzegging is, door de uitkomst, allerduidelykst bevestigd, vergel. 2 Kon. 25. Jer. 39: 52.

HET XXV. KAPITTEL.

DE Prophetische redevoering, welke hier voorkomt, is gehouden, *in het* 4[de] *jaer van* JOJAKIM, waermede *het eerste jaer van* NEBUCADNEZAR, ten deele overeenstemt vs. 1. JEREMIA had toen de Prophetische bediening 23 *jaren* waergenomen, hebbende dezelve aenvaerd in het 13[de] *jaer van* JOSIA, *Koning van Juda* vs. 3. Zie VII Deel. Inleiding bl. 73. — Deze tijdsomstandigheid is zeer merkwaerdig. NE-

(*f*) Deuter. 28: 25, 37. 1 Kon. 9: 7. 2 Chron. 7: 20. Jerem. 15: 4. ende 29: 18. ende 34: 17. ende 42: 18.

NEBUCADNEZAR, zoon van NABOPOLASSAR de eerste Koning van Babel, had op last zijns Vaders, 1 jaer te vooren in JOJAKIMS derde jaer Dan. 1: 1, eenen Krijgstocht ondernomen tegen de Egyptenaers; deze Krijgstocht gelukkig uitgevallen zijnde, maekte zijn Vader hem Koning in JOJAKIMS 4de jaer, van welke aenstelling de Bijbel overal NEBUCADNEZARS jaren rekent, behalven in het Boek van Daniël, alwaer begonnen wordt van zijns Vaders dood ruim 1 jaer later. — Nu wordt hier voor 't eerst voorspeld dat deze nieuwe Koning van Babel de roede van Gods toorn wezen zoude om alle reeds voorheen gedane bedreigingen ter uitvoering te brengen, en tevens bepaeld hoe lang die roede op het Joodsche volk zou blijven rusten.

Deze Godspraek is dus gedaen even voor die welke wy Kap. 36. vinden. — Wy zien 'er wederom uit, dat de tijdorde, in de rangschikking van JEREMIAS redevoeringen, niet zy waergenomen. Voorheen hebben wy reeds redevoeringen ontmoet, welke onder Koning ZEDEKIA gehouden zijn. Ook komen 'er in het vervolg andere voor, welke mede tot den tijd van gemelden ZEDEKIA behooren.

Na het opschrivt der redevoering vs. 1, 2. *vinden wy hier*,

I. Eene beschrijving van de oordeelen, welke de HEER over de Joden, door NEBUCADNEZAR, zou uitoeffenen, vs. 3-14.
II. Een gezicht van eenen drinkbeker, welken de Propheet allen volken moest toedienen, met de verklaring van dit zinbeeld, vs. 15-29.
III. Eene nadere bekrachtiging van het een en ander, vs. 30-38.

1. Het woort, dat tot Jeremia, in eene openbaring geschiet is, behelzende een voorstel van zaken, welke over het gantsche volck van Juda komen zouden. Die openbaring ontving Jeremias; in den vierden jare van Jojakim, sone van Josia, Koningh van Juda, (dat was gedeeltelyk overeenkomende met het eerste jaer der regeering van Nebucadrezar Koningh van Babel,) behelzende het woord.

2. Het welcke de Propheet Jeremia gesproken

heeft tot den gantschen volcke van Juda, ende tot alle de inwoonders van Jerusalem, seggende:

3. Van den dertienden jare Josie, des soons Amons, des Konings van Juda, wanneer ik eerst tot de Prophetische bediening geroepen werd, tot op desen dagh toe, (dit is het drie en twintigste jaer,) dat ik in dezen gewichtigen post bezig ben, is het woort des HEEREN, van tijd tot tijd, in buitengewoone openbaringen, tot my geschiet: ende ick hebbe tot ulieden uit Gods naem gesproken, vroegh op zijnde, noch tijd noch vlijt ontziende, ende ter uwer waerschouwing sprekende, maer gy en hebt niet gehoort, en in tegendeel alle mijne woorden veracht.

4. Oock heeft de HEERE tot u, behalven my, door andere mannen gesproken, en van tijd tot tijd gesonden alle sijne knechten de Propheten, (*a*) vroegh op zijnde ende sendende; (maer gy en hebt (*b*) niet gehoort, noch zelvs uwe oore geneygt om te hooren,) even als of Gods woorden niet eens aendacht waerdig waren.

5. Seggende; dit was de hoofdzakelyke inhoud van Gods woorden, welke u door my en andere Propheten, by aenhoudendheid werden voorgesteld: (*c*) Bekeeret u doch, een yegelick van sijnen boosen wegh, ende van de boosheyt uwer handelingen; ende woonet dan gezegend in 't lant Kanaan, dat de HEERE u ende uwen vaderen gegeven heeft, om het zelve gerust en ongestoord te bewoonen, van eeuwe tot in eeuwe.

6. Ende en wandelt andere goden niet na, om die te dienen, ende u voor die neder te buygen: ende en vertoornet my niet door uwer eigener handen werck aen te bidden, op dat ick u geen quaet en doe, en naer uwe boosheid vergelde.

7. Maer gy en hebt nae my niet gehoort, spreeckt de HEERE: en hebt u zoo gedragen, als of het

(*a*) Jerem. 7: 13, 25. ende 11: 7. (*b*) Jerem. 11: 7, 8, 10. ende 13: 10, 11. ende 16: 12. ende 17: 23. ende 18: 12. ende 19: 15. ende 22: 21. (*c*) 2 Kon. 17: 13. Jer. 18: 11. ende 35: 15. Jona 3: 8.

het uw oogmerk was my te tergen: op dat gy my vertoorndet door 't werck uwer handen te eeren, uselven ten quade, en tot uw eigen verderv.

8. Daerom, soo seyt de HEERE der heyrschaeren: Om dat gy mijne woorden niet en hebt gehoort:

9. Siet ick sal senden, ende nemen alle geslachten van 't noorden, spreeckt de HEERE; ende deze volken brengen tot of onder de heerschappy van Nebucadrezar den Koningh van Babel, dien Ik mijnen knecht mag noemen, voor zoo ver Ik hem, als een middel in mijne hand, gebruiken zal om u te straffen. Dezen Vorst, met de Natien welke onder zijn gebied staen, zal Ik roepen; ende salse brengen over dit lant Kanaan, ende over de inwoonders van dien, ende over alle dese volcken rontomme, byzonder over de Egyptenaers, op welke gy zoo dwaesselyk uw vertrouwen vestigt: ende ick salse verbannen, zoodat zy algemeen zullen veracht worden, ende salse stellen tot eene ontsettinge, ende tot eene (*d*) aensluytinge, ende tot eeuwige woestheden.

10. Ende ick sal alle stof en teekenen van vreugde doen ophouden. Ik zal van hen doen vergaen (*e*) de stemme der vrolickheyt, ende de stemme der vreugde; de stemme des bruydegoms, ende de stemme der bruyt: het geluyt der meulens, zoodat 'er, by gebrek van koorn, niet meer zal gemalen worden, ende zelvs het licht der lampe, zoodat men geheel in duisternis en treurigheid woonen zal.

11. Ende dit gantsche lant sal worden tot eene woestheyt, tot eene ontsettinge: ende dese volcken sullen den Koningh van Babel dienen tseventigh jaer.

Men zie over deze 70 jaren, de Inleiding tot het VII Deel, bl. 85—87.

12. Maer 't sal geschieden, als de (*f*) tseven-

(*d*) Jer. 19: 8. (*e*) Jes. 24: 7, 8. Jerem. 7: 34. ende 16: 9. Ezech. 26: 13. (*f*) 2 Chron. 36: 21, 22. Ezra 1: 1. Jer. 29: 10. Dan. 9: 2.

tigh jaren vervult zijn of ten einde loopen, [*dan*] ſal ick over den Koningh van Babel, ende over dat volck, het welk aen dien geweldigen Alleenheerſcher onderworpen is, ſpreeckt de HEERE, hare ongerechtigheyt beſoecken, mitſgaders over het lant der Chaldeen, mijne rechtvaerdige oordeelen uitzenden, ende ſal dat ſtellen tot eeuwige verwoeſtingen.

13. Ende ick ſal over dat lant der Chaldeeuwen, brengen alle mijne woorden, die ick daer over geſproken, en alle de oordeelen welke Ik bedreigd hebbe: al wat in dit boeck geſchreven is, dat Jeremia geprophetеert heeft, over alle deſe volcken, vergel. Kap. 50 en 51.

14. Want (*g*) van haer ſullen ſich doen dienen, die oock machtige volcken ende groote Koningen zijn, de Perſianen namelyk en hunne Vorsten, byzonder Cyrus, Darius en Xerxes: alſo ſal ick haer vergelden nae haer doen; ende nae 't werck harer handen. Ik zal hun, door de Perſianen, op dezelvde wijs doen handelen, als zy met de Joden gedaen hebben.

15. Dit alles is my in een geheimzinnig gezicht vertoond. Want alſoo heeft de HEERE, de Godt Iſraëls, in eene openbaring tot my geſeyt; Neemt deſen beker des vergivtigen (*h*) wijns, welken gy daer ziet; het is een beker der grimmigheyt, van mijner hant; ende geeft dien te drincken allen den volcken, tot welcken ick u ſende:

De Propheet moest dezen beker nemen, en denzelven aen allen volken te drinken geven. — Het ſpreekt van zelvs, dat dit alles in een Prophetisch gezicht geſchied is, gelijk meermalen gebeurde. Het kwam den Propheet, in eene verrukking van zinnen, zoo voor, als of hy eenen beker van Gods hand nam, en denzelven aen allen volken overgav om 'er uit te drinken.

16. Datſe uit dien beker, en van dien wijn drincken, ende beeven, ende dul worden, als dronken men-

(*g*) Jer. 27: 7. (*h*) Jer. 13: 12.

menschen; van wegen des sweerts, dat ick onder hen sal senden.

De *beker* vertoonde derhalven de schroomelyke verwoestingen, welke het oorlogszwaerd zou aenrichten. Het *drinken* beteekent de dadelyke onderwerping aen die geduchte oordeelen. Het *beven* en het *dul worden*, de gevolgen van het drinken, byzonder van eenen vergivtigen drank, schilderen de verslagenheid der Joden, en de vruchteloze pogingen, om die oordeelen te ontwijken.

17. Ende ick nam, in dat zelvde gezicht, den gemelden beker van des HEEREN hant: ende ick gaf te drincken allen den volcken, tot welcken de HEERE my gesonden hadde:

18. [*Namelick*] Jerusalem, ende de steden van Juda, ende haren Koningen, ende haren Vorsten, om die in volle kracht te stellen tot eene woestheyt, tot eene ontsettinge, tot eene aensluytinge, ende tot eenen vloeck, gelijck het reeds by aenvang is te desen dage.

Hier worden Jerusalem en de steden van Juda het eerst genoemd: om dat JEREMIA als Propheet zijne betrekking byzonder op dat Rijk had; en ook omdat de Godlyke oordeelen met dat volk beginnen zouden. Het is wel, uit vergelijking van Kap. 36: 1, 9. met Kap. 46: 2. klaer, dat NEBUCADNEZAR, zijnen Krijgstocht, die nae Dan. 1: 1, in JOJAKIMS 3de jaer begonnen was, in het volgende 4de eerst wendde tegen de Egyptenaers, eer hy Juda dadelyk aenviel; maer men beschouwe dit verslaen der Egyptenaren by Carchemis hier vooral in de byzondere betrekking die zulks had tot Juda, aen welk Rijk daer door zijnen eenigen steun ontrukt werd, zoo dat dit het begin was der oordeelen over 't Joodsche volk. Vergel. vs. 29.

Maer wat zegt dan de uitdrukking: *Gelijk het is ten dezen dage*? Zy schijnt in den eersten opslag, te zien op dien tijd, toen deze bedreiging, omtrent de verwoesting van Jerusalem, en der overige steden van Juda, reeds vervuld was. — Sommigen hebben 'er uit besloten, dat deze Prophecy van lateren tijd zy, dan die in het begin van dit Kap., na de wechvoering namelyk van JOJACHIN. Maer dit begrip is blijkbaer strijdig

met het verband van zaken; daer dit zinbeeldig vertoog, en de verklaring daervan, ter nadere bevestiging dient van het gene voorheen bedreigd was, vergel. vs. 15. — Andere meenen dat deze woorden, na de vervulling, door den verzamelaer van JEREMIAS Godspraken, zijn ingelascht: maer schoon in die onderstelling geen ongerijmdheid is, dezelve is hier niet noodzakelyk. Het kan niet anders of Judaes Rijk was nu reeds in merkelyke mate ten schimp en ontzetting geworden; als men bedenkt hoe 't zelve onlangs aen den Egyptenaer cijnsbaer geworden, nu door deszelvs nederlage van alle bescherming ontbloot, gereed stond de eerste prooi van den alverwinnenden Babylonier te worden.

19. Daerna gav ik dien beker aen Pharao, den Koningh van (*i*) Egypten, op welken de Joden hun vertrouwen zoo dwaesselyk gevestigd hadden; ende sijnen knechten, ende sijnen Vorsten, ende al sijn volck:

20. Ende den gantschen gemengden hoop, die onder de Egyptenaren woonen; ende wijders gav ik dien beker allen Koningen des lants van Uz, in het steenachtig Arabie: ende vervolgens aen allen Koningen van der (*k*) Philistijnen lant, ende van de steden Askelon, ende Gaza, ende Ekron, ende het overblijfsel van Asdod, welke voorheen reeds aenmerkelyk verwoest was: eerst door de Assyriers in den tijd van Achaz of Hiskia, Jes. 20, maer vooral toen het, in Manasses dagen, door de Egyptenaers na een 29 jarige belegering, aen de Assyriers weder ontnomen is.

21. Voorts gav ik dien beker aen de Koningen der kinderen van (*l*) Edom, ende (*m*) Moab, ende den kinderen (*n*) Ammons.

22. Ende allen Koningen van (*o*) Tyrus, ende allen Koningen van Zidon: ende den Koningen der eylanden, die aen gene zijde der Middenlandsche zee zijn: Tegen alle deze volken heeft NEBUCADNEZAR, meest in denzelvden tocht, zoo voor als na dat hy JOJAKIM zich onderworpen had, zijne overwinningen voortgezet.

23. Ook aen den volken van het wijduitgestrekt Arabie, den

(*i*) Jerem. cap. 46. (*k*) Jerem. 47: 4, &c. (*l*) Jerem. 49: 7, &c. (*m*) Jerem. cap. 48. (*n*) Jerem. 49: 1, &c. (*o*) Jer. 47: 4.

den nakomelingen van (*p*) Dedan, uit Abraham en Ketura oorspronglyk, Gen. 25: 3. ende Thema den Ismaelieter Gen. 25: 15, ende Buz, uit Nachor oorspronglyk Gen. 22: 21, ende allen die aen de (*q*) hoecken afgekort zijn. Vergel. Kap. 9: 26.

24. Ende allen Koningen van het gelukkig Arabien: ende allen Koningen des (*r*) gemengden hoops, die in de woestijne van Arabien woonen.

25. Ende allen Koningen der kinderen van Zimri, die uit Abraham en Ketura schijnen voortgesproten, Gen. 25: 2, ende allen Koningen der Persianen, kinderen van (*s*) Elam Gen. 10: 22, ende allen Koningen van Meden:

26. Ende deze drinkbeker zal ook gegeven worden, aen allen Koningen van 't noorden, of Vorsten van Syrie en de omliggende landen, die naeby ende die verre zijn, den eenen met den anderen, ja allen Koninckrijcken der aerde, die op den aerdbodem zijn, voor zoo ver zy onder de Alleenheersching der Chaldeeuwen staen: Ende de Koningh van Sesach, of Babel, sal na hen en de laetste van alle drincken.

Het is uit Kap. 51: 40. allerduidelykst, dat *Sesach* hier Babel beteekene, zonder dat wy de reden van deze benaming kunnen aenwijzen. Men heeft hier omtrent verscheidene gedachten opgegeven, ontleend uit de Oostersche Letterkunde. Het zou derhalven geheel buiten ons bestek wezen, wanneer wy ons in dit onderzoek wilden inlaten; behalven dat alles nog zeer onzeker is. Voor 't naest schijnt die benaming ontleend van een bras- en zuipfeest; gelijk werkelyk gevierd werd in den nacht van Babels inneming, volgens Dan. 5, waermede de ongewijde Schrijvers ook overeenstemmen.

27. Gy Jeremia, zoo vervolgde de HEER, in dat gezicht te spreken; gy sult dan by het overgeven van dien drinkbeker aen alle de gemelde volken, tot hen seggen, Soo seyt de HEERE der heyrscharen, de bestuurer van het Geheelal, die wel in eene byzondere betrekking de Godt Israëls is, maer tevens het bewind

(*p*) Jer. 49: 8. (*q*) Jer. 9: 26. (*r*) Jer. 49: 31. (*s*) Jer. 49: 34.

voert over alle volken der waereld; Drincket uit dezen beker, ende wordet droncken, ende spouwet, gelijk dronkene lieden gewoon zijn, ende vallet neder, dat gy niet weder op en staet: alzoo zal het ulieden gaen, gy zult den zwijmelwijn van Gods toorn drinken, en onherstelbaer nedervallen, van wegen des sweerts, dat ick onder u sal senden.

28. Ende 't sal geschieden, wanneer sy weygeren sullen den beker van uwer hant te nemen om te drincken: dat gy tot hen seggen sult; Soo seyt de HEERE der heyrscharen, Gy sult evenwel sekerlick drincken.

29. Want siet, (*t*) in de stadt Jerusalem, die nae mijnen name genoemt is, en onder de Joden, die het volk van mijn byzonder eigendom uitmaken, beginne ick te plagen, in dien zin als wy by vs. 18. gezien hebben; ende soudet gy dan, die Ik als heidenen, in uwe eigene wegen heb laten wandelen, eenigsins onschuldigh gehouden worden? gy en sult niet onschuldigh worden gehouden, maer geheel worden uitgeroeid: want ick roepe of *ben roepende* het sweert over alle inwoonders der aerde, Ik maek my gereed, om alle volken, die tot de Alleenheersching van Babel behooren, met de schroomelykste rampen van den oorlog te straffen, spreeckt de HEERE der heyrscharen, die over alles het bewind voert.

30. Gy sult dan alle dese woorden, welke Ik tot dus ver tot u gesproken heb, openlyk tot hen propheteeren: ende gy sult tot hen uit mijnen naem seggen; De HEERE sal vreesselyk (*v*) brullen, even als een leeuw, die op den roov aenvalt, uyt der hoogte, ende sijne ontzettende stemme verheffen uyt den hemel, de wooninge sijner heyligheyt, hy sal schrickelick brullen over het Joodsche land, het welk tot nog toe, in eene meer byzondere betrekking sijne woonstede is; hy sal een vreugdengeschrey, als de [*druyven*]treders, uytroepen, tegen alle inwoonders der aerde. Hier

(*t*) 1 Petr. 4: 17. (*v*) Joël 3: 16. Amos 1: 2.

Hier worden de oordeelen zinbeeldig vertoond, welke de HEER als een vertoornd Richter, het eerst over het Joodsche land zou uitoeffenen; de spreekwijzen zijn ontleend van eenen brullenden leeuw. Dit *brullen*, of gelijk 'er eigenlyk staet, *brullende brullen*, wijst ons nae de aenkondiging van een ontzachlyk oordeel; het welk de HEER eerlang, als een vertoornd Richter, zou ter uitvoering brengen. In dezen zin zou de HEER uit den hemel brullen, *over zijne woonstede*; dat is Jerusalem en den Tempel, welken de HEER zich tot zijne woonstede verkozen had.

Maer wat zegt de volgende uitspraek: de HEER *zal een vreugdegeschrei, als de druiventreders uitroepen, tegen alle inwoonders der aerde?* — De spreekwijs is ontleend van de *druiventreders*, die elkanderen, al zingende, tot het werk aenmoedigen. Op soortgelijk eene wijs zou de HEER ook zingen, *tegen alle inwooners der aerde*, zoo velen 'er namelyk aen de Chaldeeuwsche Monarchy onderworpen waren: dat is met één woord te zeggen; de HEER zou hen, met eenen opgewekten yver, in zijnen toorn vertrappen, even als de druiven vertreden worden.

31. Het krijgsgeschal het welk alles verwoesten zal, sal komen, is reeds op weg, en zal zich uitstrekken tot aen het eynde der aerden; want de HEERE heeft eenen Richterlyken twist met alle de gemelde volcken, hy sal gerichte houden met of liever *ten aenschouwen*, in de tegenwoordigheid van allen vleesche: de godtloose die heeft hy den sweerde overgegeven, en veroordeeld om door de rampen van den oorlog vernield te worden, spreeckt de HEERE.

32. Soo seyt de HEERE der heyrscharen; Siet een quaet gaet 'er uyt en het zal van het eene volck tot het ander volck overgaen: ende een groot onweder, het welk alles staet te vernielen, salder verweckt worden van de zijden of het uiterste gedeelte der aerde, dat is uit het land der Chaldeeuwen, vergel. Kap. 6: 22.

33. Ende de verslagene des HEEREN, die door Gods geduchte oordeelen zijn omgekomen, sullen te dien

dage [*liggen*] van het [*een*] eynde der aerde tot aen 't [*ander*] eynde der aerde: sy sullen niet (*x*) beklaegt, nochte opgenomen, nochte begraven worden; tot mist op den aerdbodem sullense zijn.

34. (*y*) Huylet gy herders, Koningen, Vorsten en Overheden, vergel. Kap. 23: 1, ende schreeuwet het uit van weedom en droevheid, ende wentelt u, tot een teeken van rouwe, [*in der asschen*] gy heerlicke van der kudde; gy hoofden en voornaemsten des volks; want uwe dagen zijn vervult en de tijd is gekomen, dat men u ook (*z*) slachten sal: ende de tijd is gekomen van uwe (*a*) verstroyingen, dat gy nae vreemde landen zult vervoerd worden; dan sult gy vervallen en spoedig tot gruis verbroken worden, even als een kostelick en broos vat.

35. Ende 'er zal geen ontkomen aen wezen, de vlucht sal vergaen van de herders, ende de ontkominge van de heerlicke der kudde, zelvs voor de machtigste lieden zullen geene middelen overblijven, om zich te beveiligen.

36. Daer sal zijn eene stemme des treurigen geroeps der nog overgeblevene herderen, Overheden en Leidslieden des volks, ende een gehuyl der heerlicken van der kudde: om dat de HEERE hare weyde verstoort, en het land verwoest heeft.

37. Want de landouwen of *wooningen* des vredes, de plaetsen, daer men voorheen gerust en voorspoedig woonde, sullen uytgeroeyt worden: van wegen de hittigheyt des toorns des HEEREN.

38. De HEER heeft Jerusalem, alwaer Hy voorheen zijne woonplaets had, verlaten. Hy heeft, als een jonge leeuw, sijne hutte verlaten: want haerlieder lant is geworden tot eene verwoestinge, van wegen de hittigheyt des verdruckers, dat is van wege de woede des alles vernielenden zwaerds, ja van wegen de hittigheyt sijns toorns.

De

(*x*) Jer. 16: 4. (*y*) Jer. 4: 8. ende 6: 26. (*z*) Jes. 65: 12. Jer. 12: 3. (*a*) Jer. 9: 16. ende 13: 14, 24. ende 18: 17.

De Hoofdsom der zaken welke hier voorspeld worden is deze, dat de HEER zich van de Chaldeeuwen, als werktuigen in zijne hand, bedienen zoude, om de hardnekkige Joden nae verdiensten te straffen. Hier mede was de HEER reeds bezig, men zag 'er al de beginselen van. Maer daerom moesten de Chaldeeuwen, en alle de volken welke onder hunne heerschappy stonden, zich niet verbeelden, dat hunne boosheden zouden ongestraft blijven. De HEER zou van tijd tot tijd zijne rechtvaerdige oordeelen uitoeffenen, over de Heidensche volken; van wegens derzelver wangedragingen, en de Babyloniers zouden ook eens hunne beurt krijgen.

HET XXVI. KAPITTEL.

DE inhoud van dit Kap. is geschiedkundig. — De Propheet verhaelt, hoe hy last van den HEER ontvangen had, om eene boetrede tegen Juda te prediken, en dezelve had ter uitvoering gebracht; met dat gevolg dat hy in doodsgevaer geraekte, waeruit hy evenwel zonderling gered werd. — Dit alles was voorgevallen, in het begin der regeering van Koning JOJAKIM, en derhalven voor de Godspraek, in het voorige Kap. 25. vermeld, welke tot het 4de jaer van den evengemelden Koning gebracht wordt.

Ter dezer tijd waren de zaken der Joden zeer treurig gesteld. — PHARAO NECHO, de Koning van Egypte, had den braven JOSIAS overwonnen, en in den strijd gedood. JOACHAZ zijn zoon, regeerde slechts drie maenden, wanneer PHARAO hem afzette, gevangen nam, en JOJAKIM op den throon van Juda plaetste 2 Kon. 23. — In het begin nu der regeering van dezen JOJAKIM, ontving de Propheet den last die hier voorkomt, om het verharde volk, zo zy zich niet bekeerden, de verwoesting van Stad en Tempel te bedreigen.

Wy vinden hier de volgende hoofdbyzonderheden.

I. Den last des HEEREN aen den Propheet, om eene boetrede, tot de Joden te prediken, vs. 1-6.

II. De uitvoering van dezen last, vs. 7.
III. De gevolgen daervan, vs. 8-24.
A. Het doodsgevaer, waerin hem de uitvoering van 's HEEREN last gebracht heeft, vs. 8-11.
B. De zonderlinge uitredding uit het zelve, vs. 12-24.

1. In 't begin des Koninckrijcks Jojakims, des soons Josia, Konings van Juda, geschiedde dit woort van den HEERE tot my, seggende in eene openbaring:

De groote VENEMA is van oordeel, dat de zaken hier verhaeld, onder Koning ZEDEKIA zijn voorgevallen, en dat men in de plaets van JOJAKIM moet lezen ZEDEKIA; of dat de redevoering eerst onder JOJAKIM gehouden, en daerna onder ZEDEKIA herhaeld zy; en wel om deze redenen: — (1) omdat in het oordeel, vs. 11, geen gewag gemaekt wordt van den Koning, maer van de Vorsten; die wel veel gezach hadden onder ZEDEKIA, volgens Kap. 38: 5, maer niet onder JOJAKIM, — (2) omdat vs. 20-23. een geval verhaeld wordt, het welk URIAS den Propheet, onder JOJAKIM gebeurd is; en derhalven zou het gene JEREMIA is overgekomen, niet onder dien zelvden JOJAKIM, maer in lateren tijd moeten zijn voorgevallen.

Maer nae ons inzien, is het eerste bewijs van geene genoegzame kracht: want de Vorsten hebben gehandeld, met kennis en op last van den Koning; en het geval vs. 20-23. verhaeld, zal dienen om het zonderlinge der redding van JEREMIA aen te toonen.

2. Soo seyt de HEERE; Staet in den voorhof van den Tempel, het huys des HEEREN, ende spreeckt tot de inwooneren van alle steden van Juda, die komen om aen te bidden, [*in*] den huyse des HEEREN; alle de woorden, die ick u geboden hebbe tot hen te spreken: en doet 'er niet een woort af.

De inwooners van Jerusalem kwamen dagelyks, op de uuren van het gebed, als mede op den Sabbath, in den Tempel; maer de bewooners der andere steden van Juda deden zulks alleen by plechtige gelegenheden, gelijk de drie hooge Feesten,

ten, als mede op de mindere feesten, als de nieuwe maenden Num. 28: 11-15, vooral de nieuwe maen van de zevende maend, zijnde een dag des geklanks Lev. 23: 24. Num. 29: 1, en den grooten verzoendag, op den 10den der 7de maend Lev. 23: 27. Num. 29: 7. — Hier wordt derhalven eene van deze plechtigheden bedoeld, by gelegenheid van welke alle de inwooners des lands zich naer den Tempel begaven.

Tot deze moest JEREMIA *alle de woorden ſpreken, welke de* HEER *hem geboden had.* — Er is die denken, dat 'er meer woorden door den HEER tot JEREMIA geſproken zijn, dan hier worden opgegeven, en dat alle de Prophecyen van JEREMIA tegen Juda bedoeld worden. — Maer 'er ſchijnt duidelyk gezien te worden, op eene bepaelde rede, welke de HEER aen JEREMIA gelast had te ſpreken. Voor het naest wordt die redevoering bedoeld, welke wy Kap. 7. gevonden hebben (1). Het begin van die redevoering komt ten naesten by overeen, met vs. 2. Daerenboven (2) de hoofdzakelyke inhoud van die redevoering ſtemt blijkbaer overeen met dit Kapittel; de opwekking is dezelvde, om de wegen en handelingen goed te maken Kap. 7: 3, 5. 26: 13. de belovte is in beide gevallen, eene beſtendige inwooning in Kanaan Kap. 7: 3, 7. Kap. 26: 3, 13; het verwijt is, over eene wederſpannige ongehoorzaemheid, aen de vermaningen des HEEREN Kap. 7: 13. Kap. 26: 5; de bedreiging is, dat de HEER Jeruſalem, in geval van verharding, even als Silo zou behandelen Kap. 7: 12, 14. 26: 6, 9.

Dit alles moest de Propheet in 's HEEREN naem ſpreken, in de tegenwoordigheid van het ganſche volk, het welk afgodisch en godloos was, en ook aen de Priesteren en gewaende Propheten, die zijne grootſte vyanden waren, en veel gezach hadden by het volk. — De HEER voegt 'er deze waerſchouwing by: *doe 'er niet een woord af.* Het grondwoord, door *afdoen* vertaeld, zegt eigenlyk eenig vocht ſlorpen, opſlorpen; en geevt derhalven zeer eigenaertig die handelwijs te kennen, waerdoor men de woorden bedektelyk opſlorpt en niet uitſpreekt, vergel. Deut. 4: 2.

Pred. 3: 14. — JEREMIA moest geen enkel woord van de genen, welke de HEER hem gelast had te spreken, inhouden of verzwijgen, door het zelve bedektelyk in te slorpen. Ook moest hy de zaken niet bemantelen, of zachtere uitdrukkingen gebruiken.

3. Misschien sullense met opmerkzaemheid hooren, ende sich bekeeren, een yegelick van sijnen boosen wegh: so soud' ick (a) berouw hebben over het quaet dat ick hen dencke te doen, van wegen de boosheyt harer handelingen, en hun in tegendeel het goede doen toekomen.

Het woordje *misschien* geevt geenszins eene gissende onkunde, of onzekerheid aen des HEEREN kant te kennen; maer het is een voorstel van mogelyke uitwerking der middelen: omdat God redelyk handelt, en den Joden de zedelyke middelen niet zou laten ontbreken; zoodat men redelyker wijs, hunne bekeering zoude verwacht hebben, en zy, in geval van verdere verharding, ten eenenmale onverschoonbaer waren.

4. Segt dan tot hen; Soo seyt de HEERE: So gylieden nae my niet en sult hooren en mijnen raed gehoorzamen, dat gy wandelet in mijne wet, die ick voor uw aengesichte gegeven hebbe:

5. Hoorende nae de woorden mijner knechten, der Propheten, die ick tot u sende, selfs (b) vroegh op zijnde, noch tijd noch vlijt ontziende, ende sendende; doch gy niet gehoort en hebt, en u tegen alle zedelyke middelen ter verbetering blijvt verharden:

6. So sal ick dit huys en dezen Tempel stellen als (c) Silo: ende dese stadt Jerusalem sal ick stellen tot eenen vloeck, allen volcken der aerde, alle de Heidenen zullen dezelve aenmerken, als liggende onder eenen blijkbaren vloek, en dien vloek zelvs moeten billyken, vergel. Kap. 22: 8, 9.

Silo was eene Stad in Ephraim, alwaer de Tabernakel ge-

(a) Jer. 18: 8. (b) Jerem. 7: 13, 25. ende 11: 7. ende 25: 3.
(c) 1 Sam. 4: 12. Psalm 78: 60. Jerem. 7: 12, 14.

geplaetst werd, nadat de Israëlieten het land Kanaan hadden ingenomen Jos. 18: 1. Maer naderhand had de HEER deze plaets, van het uitnemend voorrecht zijner inwooning beroovd; toen de Verbonds-Ark door de Philistijnen geroovd was 1 Sam. 4. — Op deze zelvde wijs, zou ook de HEER met den Tempel handelen, en ophouden van in dezelve te woonen.

7. Ende Jeremia voerde dezen last des HEEREN, op den bepaelden tijd en de aengewezene plaets, getrouwelyk uit: want de Priesters, ende de gewaende Propheten, ende al 't volck, het welk by die plechtige gelegenheid het voorhov van den Tempel intrad; hoorden Jeremia dese woorden spreken in den huyse des HEEREN.

Door de *Propheten* verstaen wy gewaende Propheten, die Godlyke openbaringen voorwendden; anders mag men denken aen de Levieten, welker werk het onder andere was, om het volk te onderwijzen 2 Chron. 35: 3. Althans de Levieten, in zamenvoeging met de Priesteren, worden meermalen met de Propheten verwisseld; die zelvde personen, die 2 Kon. 23: 2. *Propheten* genaemd worden, heeten in de gelijkluidende plaets 2 Chron. 34: 20, de *Levieten*.

8. So geschiedde 't, als Jeremia ge-eyndigt hadde te spreken alles wat de HEERE geboden hadde tot al het volck te spreken; dat de Priesters ende de Propheten ende al het volck hem grepen en de handen aen hem sloegen, seggende, Gy sult den doot sterven.

Dit was een woeste handel van doldrivtige en verbitterde menschen, soortgelijk als naderhand omtrent STEPHANUS plaets had Hand. 7: 57. zy roepen alle met een woest getier, zonder de zaek te onderzoeken, *gy zult den dood zekerlyk sterven*, gy zijt een man des doods.

9. Waerom hebt gy in den name des HEEREN geprophetecrt, seggende; Dit huys sal worden als Silo, ende dese stadt sal woeste worden, dat 'er niemant en woone? Het is onmogelyk, dat de HEER

u deze zaken geopenbaerd zou hebben; dit komt in het geheel niet overeen met de betrekking, welke de HEER heeft tot ons volk. De woede werd hoe langs zoo grooter, ende het gantsche volck wert vergadert tegen Jeremia, in den huyse des HEEREN. Verscheidene lieden die in het eerst bedaerd geweest waren, voegden zich nu by den woesten hoop. Elk had het nu toegelegd op het leven van den Propheet.

10. Dan de HEER droeg zorg, dat deze woeste handel gestuit wierd, door tusschenkomst der Vorsten van Juda. Als nu de Vorsten van Juda de Hovelingen des Konings, die verscheidene ambten aen het Hov bekleedden, door berichten dese woorden hoorden, zoo die Jeremia geprophet͡eerd had, als het woest geschreeuw der verbitterde menigte, trokken zy zich deze zaek aen, en gingen sy op uyt den huyse des Konings [*nae*] 't Huys des HEEREN: ende sy setteden sich als Richters, afgevaerdigd van den Koning, by de deure der nieuwe poorte des HEEREN, om kennis te nemen van deze buitengewoone bewegingen.

Uit ongodsdienstigheid schijnen die Vorsten zelve niet in den Tempel te zijn opgekomen. Maer nu schikte het de HEER zoo, dat zy zeer spoedig bericht kregen van het gene 'er gaende was, en door den Koning gezonden wierden, om de zaek gerechtelyk te onderzoeken. — Wy kunnen niet bepalen, welk eene poort hier bedoeld zy. Gemeenlyk denkt men aen de poort van NIKANOR, die het voorhof der vrouwen affcheidde, van het voorhov van Israël en der Priesteren. — Het is ook onzeker, waerom deze poort de *nieuwe poort* genaemd zy, ten ware het die zelvde poort geweest zy, welke door Koning JOTHAM gebouwd werd 2 Kon. 15: 35. — Althans by deze poort, plaetsten zich de Koninglyke Hovelingen, om nader kennis te nemen van de beroeringen.

11. Doe spraken de Priesters ende de Propheten tot de evengemelde Vorsten, ende tot al 't volck, het welk middelerwijl wat aen het bedaren gekomen was, seggende: Aen desen man is een oordeel des doots;

hy

hy heeft zich aen eene misdaed, des doods waerdig, schuldig gemaekt: want hy heeft geprophetéert tegen dese heilige stadt, dat dezelve eerlang zou verwoest worden, gelijck als gy, die 'er by tegenwoordig geweest zijt, met uwe ooren gehoort hebt.

De Priesters en Levieten handelden hier zeer boosaertig. — Zy gaven maer een deel op van JEREMIAS prophecy. Hy had niet alleen tegen de Stad, maer ook tegen den Tempel gesproken. Het laetste verzwijgen zy, omdat de Vorsten, als zeer ongodsdienstig, daerin minder belang stellen zouden. Zy spreken wel van de bedreigingen, maer niet van de misdaden, welke de Propheet als de oorzaken daervan had opgegeven. Ook verzwegen zy de belovte van het goede, aen eene waerachtige bekeering vastgehecht.

12. Maer Jeremia verantwoordde zich op eene mannelyke wijs, en sprack met alle vrymoedigheid tot alle de Vorsten, ende tot al 't volck, seggende: Het gene ik gesproken heb, dat heb ik op 's HEEREN uitdrukkelyken last, en met zijne eigene woorden gesproken: want De HEERE heeft my gesonden, om tegen dit huys, tegen dezen Tempel, ende tegen dese stadt Jerusalem te prophetéeren alle de woorden, die gy gehoort hebt.

13. Nu dan, (d) maeckt uwe wegen ende uwe handelingen goet, ende gehoorsaemt der stemme des HEEREN uwes Godts, om de bedreigde oordeelen nog in tijds af te wenden: so sal 't den HEERE berouwen over het quaet, dat hy tegen u gesproken heeft, en de bedreiging zal niet vervuld worden.

14. Doch wat mijn persoon betreft; ick ben in uwe macht, siet, ick ben in uwe handen: doet my als het goet, ende als het recht is in uwe oogen, ik zal 'er my niet tegen verzetten, en mijn lot geduldig dragen.

15. Maer ziet toe voor u zelven, en weest bedacht op de gevolgen; wetet voorseker, dat gy, so gy my

(d) Jer. 7: 3.

doodet, gewisselick de wraek van onschuldigh bloet sult brengen op u, ende op dese stadt, ende op hare inwoonders: want in der waerheyt, de HEERE heeft my tot u gesonden, om alle dese woorden voor uwe ooren te spreken.

16. Doe seyden de Vorsten, ende al 't volck, het welk nu beter onderricht was, als by eene eenparige uitbarsting, tot de Priesteren ende tot de Propheten: Aen desen man en is geen oordeel des doots; hy heeft niets gedaen, waerdoor hy zich des doods schuldig zou gemaekt hebben; want hy heeft tot ons gesproken in den name des HEEREN onses Godts, het gene hem in eene openbaring gelast was te spreken.

17. Oock stondender mannen op, van de Oudtsten des lants; Overheden der mindere steden van Juda, ende spraken tot de gantsche gemeynte des volcks, tot de zaemgevloeide menigte, seggende:

18. (*e*) Micha de bekende Propheet, de Moraschtiter, die oorspropgelyk was van Morescheth, het welk in de nabuurschap van Gath, maer evenwel in het land van Juda gelegen was, vergel. Mich. 1: 14; deze Micha heeft in de dagen van Hizkia, Koningh van Juda, geprophetеert; ende tot al 't volck van Juda, by soortgelijk eene plechtige gelegenheid als deze is, gesproken, seggende; Soo seyt de HEERE, de God der heyrscharen, de hooge Bestuurer van alle geschapene wezens; de burcht (*f*) Zion, waerop de Stad van David is, sal [*als*] een acker geploegt, en door het verwoesten der prachtige gebouwen geheel geslecht worden, zoodat men de oppervlakte van dien berg tot zaeilanden gebruiken zal, ende het benedenste gedeelte van Jerusalem zal [*tot steen*] en puinhoopen worden, ende wat den Tempelberg aengaet, de bergh deses huyses zal tot hoogten eenes wouts, en in eene woeste wildernis veranderd worden.

Deze Prophecy van MICHA is niet alleen tot het volk gespro-

(*e*) Mich. 1: 1. (*f*) Mich. 3: 12.

ſproken, maer ook beſchreven. Mich. 3: 12. — Deze MICHA was een tijdgenoot van JESAIAS, propheteerende onder de Koningen JOTHAM, ACHAZ en HISKIA.

19. Hebben oock Hizkia, de Koningh van Juda, ende gantſch Juda hem oyt gedoodet? immers neen. Nimmer hebben zy de handen aen hem geſlagen, of zich verbitterd om zijne woorden. Hiskia had ontzach voor de woorden dezes Propheten, als voor de woorden des HEEREN zelven; en vreeſde hy niet den HEERE, die ſprak door den mond van den Propheet Micha? ende ſmeeckte hy niet des HEEREN aengeſichte, ſo dat het den HEERE berouwde over het quaet, dat hy tegens hen geſproken hadde, en de bedreiging voor dat mael niet wierd uitgevoerd? wy dan, of wat ons betreft; wy doen een groot quaet tegen onſe zielen, wy bezondigen ons ſchroomelyk, door Jeremia te mishandelen tot ons eigen verderv.

20. Daer was oock daerentegen een man, die in den name des HEEREN propheteerde, te weten Uria de ſone van Semaja, oorſprongelyk van Kiriath Jearim, eene der ſteden van Juda 2 Sam. 6: 21; die propheteerde tegen deſe ſtadt, ende tegen dit lant, nae alle de woorden van Jeremia, zijne bedreiging was, in het zakelyke, van den zelvden inhoud als die van Jeremia.

21. Ende als de thans regeerende Koningh Jojakim, mitſgaders alle ſijne Geweldige of Krijgsoverſten, ende alle de Vorſten of Hovelingen, welke in verſcheidene bedieningen aen het Hov geſteld waren, ſijne woorden hoorden, ſochte de Koningh hem te dooden: Als Uria [*dat*] voornemen des Konings hoorde, ſo vreeſde hy, ende vluchtede, ende quam in Egypten.

22. Maer hy kon de hand van zijnen machtigen vervolger niet ontkomen: want de Koningh Jojakim ſondt mannen [*nae*] Egypten, te weten zijnen Hoveling Elnathan den ſone Achbors, ende [*andere*] mannen

met hem, en deze kwamen op bevel van den Koning, in Egypten, om den Propheet van daer te halen.

23. Die voerden Uria, met bewilliging van Pharao Necho, gevangelyk uyt Egypten, ende brachten hem tot den Koningh Jojakim, ende hy floegh hem met den fweerde: ende hy wierp fijn doot lichaem in de graven der kinderen des volcks. Jojakim behandelde het lijk van den gedooden Propheet op eene verachtelyke wijs, en wierp het in de gemeene begraevplaetfen van het geringfte foort der menfchen.

24. Maer Jeremia werd uit het oogenfchijnlyk doodsgevaer gered, de hant Ahikams, des foons Saphans, die Geheimfchrijver was ten tijde van Koning Jofia 2 Kon. 22: 12. was met Jeremia; Ahikam befteedde het vermogen het welk hy had, om den Propheet te redden; waertoe hy bewogen werd door de overreding, dat Jeremia uit Gods naem en op zijn bevel gefproken had. 's Mans gunstige pogingen, ter uitredding van Jeremia, hadden ten gevolge, dat men hem niet over en gaf in de hant van dat gedeelte des volcks, het welk de zijde der Priesteren en Propheten gekozen had, en voornemens was om hem te dooden.

By de laetfte byzonderheid vs. 20-24. moeten wy een weinig ftilftaen.

Sommigen befchouwen het, als een vervolg van de redenen des Oudften van het land, die de voorige gefchiedenis van URIA hadden opgegeven. Maer zouden die Oudften een geval hebben opgegeven, het welk tegen hen was, en had moeten ftrekken, om den Koning en de Vorsten nog meer te verbitteren? — Anderen hebben daerom het verhael omtrent URIA opgevat, als woorden van de Priesteren en Levieten, waermede zy de Oudften des lands wilden wederleggen. Maer 'er is geen het minste teeken, dat de Schrijver verfchillende fprekeren zou invoeren. — Voor het naest zouden wy denken, dat de Verzamelaer van

JEREMIAS prophecyen dit geval, by deze gelegenheid, hebbe aengeteekend, om ons te doen opmerken, dat de redding van JEREMIA alleen eene vrucht was van Gods byzondere voorzorg, aengezien het niet ontbrak aen voorbeelden van Propheten, welke men mishandeld en gedood had. Het geval van URIA schijnt in lateren tijd gebeurd te zijn; want hy wordt gezegd gepropheteerd te hebben, *nae alle de woorden van Jeremia*. Maer het was evenwel gebeurd in de dagen van JEREMIA; en onder de regeering van denzelvden Koning JOJAKIM. Had de HEER derhalven, door zijne byzondere Voorzienigheid, de pogingen van AHIKAM niet gezegend, volgens vs. 24, JEREMIA zou het zelvde lot ondergaen hebben, het welk kort naderhand URIA is overgekomen.

HET XXVII. KAPITTEL.

DE verhalen en redevoeringen in dit Kap. vervat, worden gebracht tot het begin der regeering van Koning JOJAKIM vs. 1. — Maer deze tijdsbepaling veroorzaekt eene aenmerkelyke zwarigheid, daer het gansche beloop van zaken, byzonder vs. 3, ons duidelyk henen wijzen, naer den volgenden Koning ZEDEKIA. — De LXX Grieksche Overzetters hebben het geheele opschrivt vs. 1. overgeslagen; maer mag men daeruit besluiten dat het onecht zy? of met anderen onderstellen, dat hier eene fout der afschrijveren zy, die JOJAKIM, in de plaets van ZEDEKIA, zouden gesteld hebben? Het een en ander komt ons niet aennemelyk voor. — Wy zouden ons voor het naest voegen by de zulken, die de zaek zoo begrijpen, dat JEREMIA deze openbaring wel ontvangen hebbe, in het begin der regeering van Koning JOJAKIM, om hem den loop der aenstaende lotgevallen van het Joodsche volk bekend te maken, maer dat hy dezelve moest geheim houden tot de dagen van ZEDEKIA. Ten zy iemand de volgende opvatting verkieze,

dat JEREMIA dezen last, reeds onder JOJAKIM hebbe beginnen te volbrengen, en daermede voortgegaen zy, tot dat hy 'er, met meerder gezetheid, zijn werk van maekte, in de dagen van ZEDEKIA; zoodat hy zich, geduurende allen dien tijd, nu en dan eens, met jukken en banden om zijnen hals vertoonde, tot dat hy, onder Koning ZEDEKIA, deze jukken verzond tot de heidensche Koningen, die vs. 3. vermeld worden.

Hoe het wezen moge, dit Kapittel vervat, behalven het opschrivt vs. 1, drie hoofdzaken.

I. Het zinbeeldig bevel aen JEREMIA gegeven, om jukken en banden aen zijnen hals te doen, en dezelve aen eenige heidensche Koningen te zenden, vs. 2, 3.
II. De verklaring van dit zinbeeldig bedrijv; dat alle die Koningen, zoo wel als ZEDEKIA, aen NEBUCADNEZAR zouden onderworpen worden, vs. 4-11.
III. Hierop volgt eindelyk eene ernstige vermaning aen den Koning, de Priesteren, en het volk der Joden, vs. 12-22.

1. In 't begin des Koninckrijcks van Jojakim, sone van Josia, Koningh van Juda, geschiedde dit woort in eene openbaring, tot Jeremia, van den HEERE, seggende: gy zult den last, welken Ik u thans oplegge, getrouwelyk volbrengen.

2. Alsoo seyde de HEERE tot my; Maeckt u banden ende jocken, dat is koop en verschaf u jukken met banden, ende (a) doet die aen uwen hals. Vertoon u nu en dan, met deze jukken aen uwen hals, in het openbaer; om het Joodsche volk aftebeelden, dat zy aen den Koning van Babel, en het juk van zijne overheersching, zullen onderworpen worden.

3. Ende sendtse vervolgens tot de nabuurige Vorsten, tot den Koningh van Edom, ende tot den Koningh

(a) Jer. 28: 10

ningh van Moab, ende tot den Koningh der kinderen Ammons, ende tot den Koningh van Tyrus, ende tot den Koningh van Zidon: door de hant der boden en gezanten, die te Jerusalem tot Zedekia, den Koningh van Juda, komen.

ZEDEKIA was door NEBUCADNEZAR, als zijnen schatting-plichtigen leenman, op den throon van Juda geplaetst. 2 Kon. 24: 17. Denkelyk waren de gemelde gezanten te Jerusalem gekomen, om ZEDEKIA met het aenvaerden van zijn Koningrijk geluk te wenschen. Het kan ook zijn, dat zy hem by deze gelegenheid hebben aengezocht, om zich by hunne meesters te voegen, en zich dan, met vereenigde krachten, tegen de toenemende overheersching van NEBUCADNEZAR aen te kanten. Hoe het wezen mogt, de Propheet moest dezen vreemden gezanten, by hun vertrek, elk een paer jukken, voor den Koningen hunnen meesteren mede geven.

4. Ende beveelt hen hare heeren te seggen: Soo seyt de HEERE der heyrscharen, de Godt Israëls, ter verklaring van deze zinbeeldige handelwijs; en Soo sult gy gezanten ook tot uwe heeren, uit naem van den Allerhoogsten God seggen:

5. Ick de eenige en ware God, ben de Schepper van het verbazend Geheelal; Ik hebbe gemaeckt de aerde, den mensche, ende het vee, die op den aerdbodem zijn, door mijne groote kracht, ende door mijnen uytgestreckten arm: ende ick, die de onafhangelyke Opperheer van alles ben, (*b*) gevese het bezit der aerdsche dingen aen welcken het recht is in mijne oogen, en elk zoo veel als het my goeddunkt.

6. Ende nu, ick hebbe alle dese landen over welke de Koningen van Edom, Moab, van de Ammonieten, van Tyrus, en Zidon, tot dus ver het bewind gevoerd hebben, gegeven in de hant en in de macht Nebucadnezars des Konings van Babel, (*c*) mijns

(*b*) Dan. 4: 17, 25. (*c*) Jer. 25: 9.

knechts: die een werktuig in mijne hand is, om mijnen Raed ter uitvoering te brengen. Ik maek reeds schikkingen, om alle de gemelde Koningrijken, aen dien machtigen Vorst te onderwerpen, selfs oock het gedierte des velts, heb ick hem gegeven om hem te dienen. Zijne overheersching zal volkomen zijn; zoo dat hy zich niet alleen de menschen onderwerpen zal, maer hy zal over alle hunne bezittingen, waervan het vee het voornaemste is, nae zijn welgevallen beschikken.

7. Ende alle de gemelde volcken sullen hem, ende sijnen sone, ende sijns soons sone dienen: tot dat oock de tijt sijns eygenen lants kome; in welken hy zelvs aen DARIUS den Meder zal onderworpen worden, vergel. Dan. 5: 30, dan sullen sich machtige volcken ende groote Koningen van hem doen dienen, dan zal het Rijk van Babel zelve door de Persen en Meden overheerscht worden.

Alle de gemelde volken zouden NEBUCADNEZAR, *en zijnen zoon, en zijns zoons zoon* dienen. In den Canon van PTOLOMEUS, worden na NEBUCADNEZAR, de volgende Alleenheerschers van Babel opgeteld, EVILMERODACH, NERIGLISSOR, LABOROSOARCHOD, en NABONADIUS, die of dezelvde is die in de Heilige Schrivt BELSASAR genaemd wordt, of een Medereegeerder met BELSASAR, die terwijl deze zich aen de Hovvermaken overgav, de klem der regeering had. — Maer men dient te weten, dat NERIGLISSOR en LABOROSOARCHOD niet rechtstreeks, uit de Koninglyke linie van NEBUCADNEZAR waren voortgesproten. NERIGLISSAR was de schoonbroeder van EVILMERODACH en LABOROSOARCHOD de zoon van NERIGLISSAR. — Wanneer wy derhalven deze beide, om de gemelde reden, uit de geslachtlijst wechlaten, hebben wy de drie Babelsche Alleenheerschers, van welke de Propheet melding maekt; NEBUCADNEZAR, EVILMERODACH, en NABONADIUS, of BELSASAR.

8. Ende 't sal geschieden; Het volck ende het Koninckrijck, die hem, Nebucadnezar den Koningh van Babel, niet en sullen willen dienen, ende

dat

dat ſijnen hals niet en ſal geven onder 't jock des Konings van Babel, en zich met geweld, tegen zijne overheerſching verzetten; over dat ſelve volck ſal ick, ſpreeckt de HEERE, beſoeckinge doen door het ſweert, ende door den honger, ende door de peſtilentie, tot dat ickſe ſal verteert hebben door ſijne hant, en onderworpen gemaekt aen Nebucadnezar.

9. Gylieden dan, en hoort niet nae uwe Propheten, ende nae uwe waerſeggers, ende nae uwe droomers, ende nae uwe guychelaers, ende nae uwe tooveraers: dewelcke tot u ſpreken, ſeggende; Gy en ſullet den Koningh van Babel niet dienen.

10. Want ſy propheteeren u valſcheyt: en hunne bedriegeryen zullen tot geen ander einde ſtrekken, dan om u verre uyt uwen lande te brengen, ende dat ick u door de hand van Nebucadnezar uytſtoote, ende gy omkomet.

11. Maer het volck, dat ſijnen hals ſal brengen onder 't jock des Konings van Babel, ende hem, zich gewillig onderwerpende, dienen; dat ſelve ſal ick in ſijnen lande en in zijne bezittingen laten, ſpreeckt de HEERE, ende het ſal dat land bouwen ende daer in gerust woonen.

12. Daer na ſprack ick tot Zedekia, den Koningh van Juda en alle zijne Vorsten, nae alle deſe woorden, ſeggende: Brenget uwe halſen onder 't jock des Konings van Babel, ende dienet hem ende ſijnen volcke, ſo ſullet gy leven, naedien gy Zedekia, den Koning van Babel, met eenen plechtigen eed hebt trouw gezworen 2 Kon. 24: 17.

13. Waerom ſoudet gy ſterven, gy ende uw volck, door het ſweert, door den honger, ende door de peſtilentie? gelijck als de HEERE geſproken heeft van het volck, dat den Koningh van Babel niet en ſal dienen, en zich tegen zijne overheerſching, zal zoeken te verzetten.

14. En hooret dan niet nae de woorden der Propheten, die tot u spreken, seggende; Gy en sullet den Koningh van Babel niet dienen; want sy propheteeren u (*d*) valscheyt.

15. Want ick en hebse niet gesonden, spreeckt de HEERE, ende sy propheteeren valschelick in mijnen name: op dat ick u uytstoote, ende gy omkomet, gy ende de Propheten die u propheteeren. Dit zal het gevolg zijn, wanneer gy het oor leent aen deze bedriegeren.

16. Oock sprack ick tot de Priesteren ende tot dit gantsche volck, seggende: Soo seyt de HEERE, En hooret niet nae de woorden uwer gewaende Propheten, die u valschelyk in 's HEEREN naem propheteeren, seggende; Siet, de vaten van des HEEREN huys, welke Nebucadnezar, onder Jojakim en Jechonia, heeft wechgevoerd, sullen nu (*e*) haest uyt Babel wedergebracht worden; want sy propheteeren u valscheyt.

17. En hooret niet nae hen, [*maer*] dienet den Koningh van Babel, aen welken gy thans, als uwen Leenheer onderworpen zijt, so sult gylieden leven: maer zo gy, met verbreking van den plechtigen eed der hulde, van Nebucadnezar afvalt, en tegen hem opstaet, zal Jerusalem en de Tempel verwoest worden: waerom soude dese heerlyke stadt [*tot*] een woestheyt worden? zulk eene poging zou de schroomelykste gevolgen nae zich slepen; en 't zoude alleen aen uwe hardnekkigheid te wijten zijn.

18. Maer so sy, die u verleiden, ware Propheten zijn, ende so des HEEREN woort by hen is, en zy met Godlyke Openbaringen verwaerdigd worden; laetse nu by den HEERE der heyrscharen voorbidden, op dat de vaten, die nog in den Huyse des HEEREN, ende den huyse des Konings van Juda, ende te Jerusalem zijn overgebleven, niet nae Ba-

(*d*) Jer. 14: 14. ende 23: 21. ende 29: 8. (*e*) Jer. 28: 3.

Babel en komen, en zo zy dit door hunne voorbiddingen verwerven kunnen, dan zal het blijken dat zy ware Propheten zijn. Maer het zal geheel anders uitvallen.

19. Want soo seyt de HEERE der heyrscharen, die de lotgevallen van alle volken bestuurt, van de pilaren Jachin en Boaz, ende van de koperen zee, ende van de stellingen; ende van het overige der vaten, die in dese stadt nog zijn overgebleven,

20. Die Nebucadnezar, de Koningh van Babel, niet heeft wechgenomen, als hy Jechonia, den sone Jojakims Koningh van Juda, van Jerusalem nae Babel (*f*) gevanckelick wechvoerde: mitsgaders alle de Edelen van Juda ende Jerusalem.

21. Ja soo seyt de HEERE der heyrscharen, de Godt Israëls; van de vaten, die [*in*] den Huyse des HEEREN, ende den huyse des Konings van Juda, ende te Jerusalem zijn overgebleven:

22. Nae Babel sullense eerlang (*g*) gebracht worden, ende aldaer sullense zijn en blijven: tot den dagh toe, dat ickse, na het voleindigen van de LXX jarige gevangenis, besoecken, en de Babyloniers aen den Persen en Meden onderwerpen sal, spreeckt de HEERE; dan sal Ik de gemelde vaten in het Joodsche land terug brengen, dan zal ickse opvoeren, ende salse (*h*) wederbrengen tot dese plaetse.

De vervulling van het een en ander is allerblijkbaerst; zoo ten aenzien der gevangelyke wechvoering van de gemelde vaten naer Babel, 2 Kon. 25: 13. 2 Chron. 36: 18; als met opzicht tot derzelver wederbrenging in Kanaan, nadat de Meders en Persianen het Rijk der Chaldeeuwen overweldigd hadden Ezr. 1: 7, 8.

(*f*) 2 Kon. 24: 14, 15. (*g*) 2 Kon. 25: 13. 2 Chr. 36: 18.
(*h*) 2 Chron. 36: 22. Jer. 29: 10.

HET XXVIII. KAPITTEL.

Dit Kapittel behelst het verhael van eene valsche voorzegging, door den Propheet HANANJA aen JEREMIA gedaen, in het voorhov des tempels, ten aenhooren van eene groote en zeer aenzienlyke menigte; verzekerende den val van Babel, en de herstelling van Juda, onder de regeering van Koning ZEDEKIA. — Tot deze voorzegging had de handelwijs van JEREMIA aenleiding gegeven; die in het openbaer, op Gods bevel, met een juk om zijnen hals verschenen was, tot eene zinbeeldige afteekening van de geheele onderwerping der Joden, aen de overheersching der Chaldeeuwen.

Het vervat drie hoofdbyzonderheden.

I. De valsche voorzegging van HANANJA, vs. 1-4.
II. De verdere onderhandelingen tusschen onzen Propheet en den gemelden HANANJA, vs. 5-11.
III. De prophecey van JEREMIA tegen HANANJA, vs. 12-17.

1. Voorts geschiedde 't in 't selve jaer, toen Jeremia zijnen last, welken hy reeds ten tijde van Jojakim ontvangen had, onder de regeering van Zedekia ter uitvoering bracht, gelijk in het voorige Kap. 27. verhaeld is, in 't begin des Koninckrijcks van Zedekia Koningh van Juda, in 't vierde jaer, in de vijfde maent, [*dat*] Hananja, sone van Azur, de gewaende en valsche Propheet, die zich dezen naem ten onrechte aenmatigde, en van Gibeon, eene Priesterlyke Stad, in het ervdeel van Benjamin Jos. 21: 17, geboortig was, tot my sprack, in het voorhov van den huyse des HEEREN, voor de oogen en in de tegenwoordigheid der Priesteren ende des gantschen volcks, het welk by eene plechtige gelegenheid aldaer vergaderd was, seggende:

In de tijdsbepaling doet zich, zoo het schijnt in den eersten opslag, eene zeer groote schijnstrijdigheid op. *Het geschiedde*, is het, *in het begin des Koningrijks van Zedekia, Koning van Juda*, en aenstonds wordt 'er bygevoegd, dat het geschied zy, *in het vierde jaer, in de vijfde maend.* Het vierde jaer nu van ZEDEKIA was zeker niet meer het begin van zijn Koningrijk.

Sommigen redden zich uit deze zwarigheid, door de toevlucht te nemen tot de onachtzaemheid der afschrijveren; zoodat zy met de LXX Grieksche Overzetters lezen, en *het geschiedde, in het vierde jaer des Koningrijks van Zedekia, Koning van Juda, in de vijfde maend*, met uitlating van deze woorden, *in het zelvde jaer in het begin:* of met uitlating der woorden, *in het vierde jaer*, op deze wijs, *het geschiedde in dat zelvde jaer, in het begin des Koningrijks van Zedekia, Koning van Juda, in de vijfde maend.* — Maer dit alles heeft geenen genoegzamen grond.

Onder de genen die zich aen de lezing van den text houden, zijn 'er:

1. Die de woorden zeer eenvouwig met elkanderen overeenbrengen; door de elvjarige regeering van Koning ZEDEKIA, in twee tijdperken te onderscheiden, het begin en het einde, en daerom het *vierde* jaer van zijne regeering, nog tot het *begin* van zijn Koningrijk, betrekkelyk maken.

2. Anderen brengen het gemelde *vierde* jaer, niet tot de regeering van Koning ZEDEKIA, maer tot de Sabbath weke. — Te weten de Joodsche Schrijvers, en velen van de beste tijdrekenaren, stemmen hierin overeen, dat het elvde jaer van ZEDEKIA, toen Jerusalem door NEBUCADNEZAR verwoest is, een Sabbathjaer geweest zy. Gevolgelyk was dan het eerste jaer van ZEDEKIAS regeering, het vierde na het laetste Sabbathjaer. — De wet omtrent de Sabbathjaren, was met vele andere, lang voor dezen tijd, by de Joden verwaerloosd; doch op de waerschouwing van JEREMIA, had zich de Koning met het volk plechtig verbonden, om dit gebod te onderhouden, vergel. Kap. 34: 8. — Maer uit dat Kap.

blijkt eerder, en daermede komt ook de Tijdrekening in ons VII Deel overeen, dat even voor de belegering in ZEDEKIAS 9de jaer, een Sabbathjaer geweest zy; en dan zou deze oplossing vervallen.

3. Eindelyk zijn 'er nog, die het vierde jaer van ZEDEKIA aenmerken, als het begin van zijn Koningrijk, voor zoo ver hy toen eerst in zijn Rijk, door NEBUCADNEZAR ten volle bevestigd is. — Tot deze gedachte, die misschien de waerschijnlykste is, krijgt men aenleiding, uit het volgende Kap. 51: 59, alwaer verhaeld wordt, dat de Propheet JEREMIA bevel gav aen SERAJA, *als hy van*, of gelijk men het ook vertalen kan, *als hy* MET ZEDEKIA, *den Koning van Juda naer Babel toog, in het vierde jaer van zijne regeering*. Deze reis is misschien geschied, om NEBUCADNEZAR geluk te wenschen met de overwinning, welke hy op de Assyriers behaeld had, toen hy Ninive verwoestte. Of om hem te verzekeren van zijne getrouwheid tegen de aenzoeken der nabuurige Vorsten Kap. 27: 3. vergelijk Kap. 29: 3. Dit eerbewijs van ZEDEKIA zal den Koning van Babel zeer aengenaem geweest zijn; zoodat hy hem in zijn Rijk bevestigde, en voor zijn leven lang, tot Koning van Juda verklaerde. — Wanneer men dit aenneemt, dan wordt het vierde jaer van ZEDEKIAS regeering met recht een nieuw begin genaemd van zijn Koningrijk; voor zoo ver hy op dien tijd, als Koning van Juda op den throon bevestigd, en hem de Koninglyke waerdigheid, geduurende zijn leven is opgedragen.

Deze opvatting wordt bevestigd, door het bericht der Joodsche meesteren, die op het gezach van de Thalmudisten verhalen, dat NEBUCADNEZAR, by gelegenheid der gemelde begroeting, ZEDEKIA tot Onderkoning over die vijf volken, welke Kap. 27: 3. genoemd zijn, hebbe aengesteld.

Ter dezer tijd nu, sprak de gewaende Propheet HANANJA tot JEREMIA, in de tegenwoordigheid der Priesteren en des ganschen volks, om hem openlyk tegen te spreken, en voor eenen leugenpropheet te doen doorgaen, zeggende:

2. Soo spreeckt de HEERE der heyrscharen,

de Godt Israëls, die my met zijne openbaringen verwaerdigd heeft, seggende: Ick de HEER, hebbe het jock des Konings van Babel verbroken, en hem de macht benomen, om het Joodsche volk langer te overheerschen; en derhalven hebt gy, voor de bedreiging van Jeremia, niet te vreezen.

3. In en binnen nogh (*a*) twee volle jaren, sal ick tot dese plaetse wederbrengen alle de vaten van het huys des HEEREN; die Nebucadnezar, de Koningh van Babel, onder Jojakim en Jechonia, uyt dese plaetse heeft wechgenomen, ende deselve [*nae*] Babel gebracht.

4. Oock sal ick Jechonia, den sone van Jojakim, Koningh van Juda, ende alle die gevanckelick wechgevoert zijn van Juda, die te Babel gekomen zijn, tot dese plaetse wederbrengen, spreeckt de HEERE: want ick sal gelijk Ik gezegd heb, het jock des Konings van Babel verbreken, en een einde maken van zijne overheersching.

Het mag in den eersten opslag vreemd voorkomen, dat HANANJA ook de wederkomst van JECHONIA beloovde; het welk, voor ZEDEKIA, niet dan zeer onaengenaem wezen konke, omdat JECHONIA, de zoon van Koning JOJAKIM, de rechte ervgenaem was van den Joodschen thoon. Maer men herinnere zich dat deze belovte, aen den anderen kant, zeer geschikt was, om het volk in te nemen; daer zy ZEDEKIA niet anders beschouwen konden, dan als eenen Onderkoning van den Chaldeeuwschen Alleenheerscher, en derhalven als een bewijs der Babylonische overheersching. De wederkeering derhalven van JECHONIA, den wettigen Koning van Juda, kon niet anders, dan ongemeen aengenaem wezen voor het volk; en, wanneer dit geschiedde, zou het blijken, dat Babel juk geheel verbroken ware.

5. Doe sprack de Propheet Jeremia tot den Propheet Hananja: voor de oogen der Priesteren, ende voor de oogen des gantschen volcks, die in het

(*a*) Jer. 27: 16.

voorhov van het huys des HEEREN ſtonden: met alle vrymoedigheid.

6. Ende,de Propheet Jeremia ſeyde; Amen. Het geſchiede, gelijk gy Hananja gezegd hebt! Daerover zou ik my hartelyk verblijden; de HEERE doe alſoo, en brenge Jechonia met alle de gevangenen, en met de wech-gevoerde vaten, binnen den omloop van twee jaren, in dit land terug: de HEERE beveſtige uwe woorden, die gy geprophetεert hebt, dat hy de vaten van des HEEREN huys, ende alle die gevanckelick zijn wechgevoert, van Babel wederbrenge tot deſe plaetſe.

Maer hoe kon de Propheet JEREMIA verklaren, hartelyk te wenſchen, dat de HEER dede, gelijk HANANJA gezegd had, daer hy wist dat de onveranderlyke God het tegen-deel verklaerd had, en doen zoude? — Sommigen nemen deze woorden van Jeremia, als eene verontwaerdigende ſpotrede, zoodat zy juist het tegendeel zouden te kennen geven van het gene zy letterlyk zeggen; zoodat de meening zijn zoude: „ De HEER zal uwe woorden bevestigen; zou „ Hy? Niets minder dan dit, juist zal het tegendeel plaets „ hebben." — Maer deze opvatting is volſtrekt ſtrydig, met het woordje AMEN, het welk blijkbaer te kennen geevt; dat de Propheet hier ernſtig ſpreke. Ook zijn 'er geene redenen, waerom men de gemelde woorden niet als eenen oprechten wensch zou kunnen opvatten. De Propheet verzekerde wel, uit s' HEEREN naem, dat het tegengeſtelde van HANANJAS zeggen zou plaets hebben; maer dit belet niet, dat hy oprechtelyk wenſchen konde, de zaek mogt anders uitvallen: deels om zijne zucht tot het behoud van het Joodſche volk te kennen te geven, even als PAULUS ſpreekt Rom. 9: 3, deels om den Joden te doen opmerken, dat het kwade het welk hy voorſpelde, niet uit zijne eigene beweging, maer uit Godlyke aendrijving voortvloeide; deels om aen te duiden, dat hy vuurig begeerde, de Joden mogten zich nog door oprechte boetvaerdigheid verootmoe-digen, en daer door den HEER bewegen, om berouw te hebben van het kwade, het welk Hy geſproken had.

7. Maer

7. Maer hoe ik wenschte, Hananja! dat uwe voorzegging mogt vervuld worden, de zaek zal geheel anders uitvallen. Daerom hoort nu dit woort, dat ick openlyk en vrymoedig, uit s'HEEREN naem, spreke voor uwe ooren; ende voor de ooren des gantschen volcks; neem het ter harte, en vestig 'er uwe aendacht op.

8. De Propheten, die voor my ende voor u van oudts geweest zijn; die hebben tegen vele landen ende tegen groote Koninckrijken geprophetéert; van krijgh, ende van quaet, allerlei rampen des vernielenden oorlogs, ende van pestilentie. Dit is eene algemeen bekende zaek.

9. De Propheet, die geprophetéert sal hebben van vrede, van allerlei heil en voorspoed; als het woort van dien Prophete komt, en zijne Voorzegging vervuld wordt, [*dan*] sal die Propheet bekent worden, dat hem de HEERE in der waerheyt gesonden heeft: dan eerst zal het blijken, dat hy een waer Propheet is, van God gezonden; die niet zijne eigene verdichtselen, maer in de daed Gods woorden gesproken heeft.

Maer wat wil JEREMIA vs. 8, 9 te kennen geven? Wil hy 'er door aenduiden, dat de ware Propheten, die in de daed van God gezonden waren, nooit iets anders, dan allerlei rampen hadden aengekondigd; en dat men zich daerom op voorzeggingen, welke heilrijke belovten behelzen, niet verlaten kan, voor dat zy door de uitkomst bevestigd worden?

Dit kan hy zekerlyk niet bedoeld hebben. — Zulk eene verklaring zou blijkbaer strijdig zijn, met het oogmerk der Voorzeggingen, en met eene groote menigte van voorbeelden; naedien vele Propheten, in vroegere dagen, ook aenkondigers van het goede geweest waren. — Wanneer men zich de omstandigheden, in welke JEREMIA verkeerde, levendig voor den geest brengt, is de zaek niet moeilyk te begrijpen. Onze Propheet had niet alleen tegen Juda, maer ook tegen de nabuurige volken, tegen groote en machtige Koningrijken geprophetéerd, verg. Kap. XXVII;

XXVIII, van oorlog, honger en pestilentie. In dezen opzichte ſtemden zijne Voorzeggingen volkomen overeen, met Godſpraken van vroegere Propheten, als van MICHA, NAHUM, JESAIAS en anderen. Deze hadden, even als onze JEREMIA, voorſpeld, dat Juda, en vele andere machtige volken, eerlang, aen de overheerſching van Babel, zouden onderworpen worden. HANANJA daer tegen verzekerde, zonder dat hy eenige melding maekt van boete en bekeering, dat Juda vrede en voorſpoed erlangen zoude. Deze zoogenaemde Voorzegging moest derhalven aen ieder eenen geheel verdacht voorkomen: ja zulk eene verzekering, geheel ſtrijdig met die der voorige Propheten, kon en mogt niet geloovd worden, ten zy dezelve, door de uitkomst bevestigd, en het even daer door openbaer wierde, dat zulk een Propheet waerlyk van God gezonden ware.

Op deze wijs gevolglyk wilde de Propheet de ongegrondheid der gewaende voorzegging van HANANJA aentoonen.

10. Doe Jeremia deze woorden geſproken had, nam de zoogenaemde Propheet Hananja het jock van den halſe des Propheten Jeremia, het welk hy ſedert eenigen tijd, en vooral by gelegenheid van deze plechtigheid, gedragen had; tot een teeken, dat het volk aen het juk van Babels overheerſching zoude onderworpen worden: ende hy verbrack het, om te kennen te geven, dat het juk der Chaldeeuwſche overheerſching ſpoedig zou verbroken worden, en dat Jeremia gevolglyk een leugenpropheet ware.

11. Ende Hananja ſprack voor de oogen in de tegenwoordigheid, en ten aenhooren des gantſchen volckcks, ſeggende; Soo ſeyt de HEERE; Alſoo gelijk dit juk, het welk Jeremia aen zijnen hals gedragen heeft, verbroken is, ſal ick verbreken het jock Nebucadnezars Konings van Babel, in en binnen den omloop van nogh twee volle jaren, van den halſe niet alleen den Joden, maer ook aller der volcken, die thans aen de Chaldeeuwſche overheerſching onderworpen zijn: Ende de Propheet Jeremia gingh ſtilzwijgende

ſijns

ſijns weegs, tot een bewijs van zijnen zachtmoedigen aert; maer tevens met kennelyke teekenen van zijne verontwaardiging, willende niet meer met zulken bedrieger te doen hebben, maer afwachten wat de HEER zelvs, ter verdeediging van zijne zaek, doen of bevelen zoude.

12. Doch des HEEREN woort geſchiedde tot Jeremia, in eene nadere Openbaring, (na dat de gewaende Propheet Hananja het jock van den halſe des Propheten Jeremia verbroken hadde,) en zich nog, met het volk, in het voorhov van den Tempel bevond, ſeggende:

13. Gaet henen, keer weder terug naer het voorhov van den Tempel, ende ſpreeckt tot Hananja, ſeggende ten aenhooren des ganſchen volks: Soo ſeyt de HEERE, wat gy ook het volk mogt zoeken wijs te maken; Houtene jocken hebt gy verbroken: nu ſult gy, in plaetſe van dien, yſere jocken maken.

Het komt hier aenſtonds in bedenking, hoe tot HANANJA konde gezegd worden, *houten jukken hebt gy verbroken*, daer hy maer één juk van JEREMIAS hals genomen en verbroken had; en vooral hoe 'er kon worden bygevoegd, *nu zult gy, in plaets van die, yzeren jukken maken?*

Ten aenzien van de eerſte bedenking, herinnere men zich, dat het juk, het welk JEREMIA aen zijnen hals droeg, eene zinbeeldige vertooning ware van de onderwerping der Joden niet alleén, maer ook der nabuurige volkèn, aen de Chaldeeuwſche overheerſching. Vermids nu het juk van JEREMIA de onderwerping van verſcheidene volken beteekende, kon 'er met recht tot HANANJA gezegd worden: *houten jukken hebt gy verbroken*, voor zoo ver hy daerdoor had willen aenduiden, dat NEBUCADNEZARS juk, het welk op den hals van vele volken rustte, zou verbroken worden, verg. vs. 11.

Vele Uitleggers begrijpen de volgende woorden, *nu zult gy, in de plaets van die, yzeren jukken maken*, als JEREMIA rakende, op deze wijs: *houtene jukken hebt gy* HANANJA *verbroken, nu zult gy* JEREMIA, *in plaets van die, yzeren jukken ma-*

ken. Maer nergers vindt men, dat JEREMIA aen dit bevel gehoorzaemd, en yzeren jukken gemaekt hebbe. Daerenboven vordert de eenvouwige lezing der woorden, dat men de laetste, zoo wel als de eerste, van HANANJA opvatte. — Eigenlyk staet 'er in het oorsprongelyke: *houten jukken hebt gy verbroken, en gy hebt, in de plaets van dien, yzeren jukken gemaekt;* dat is, gy HANANJA hebt te weeg gebracht, dat het nu, in plaets houten, yzeren jukken wezen zullen. Het yzer is niet alleen veel sterker dan het hout, zoo dat het niet met handen kunne verbroken worden, maer ook veel zwarer en moeilyker om te dragen. De Yzeren jukken beelden derhalven af, niet alleen dat de overheersching van Babel zoo vast besloten ware, dat zy door geene menschelyke middelen zou kunnen worden afgewend, zoo dat Juda en de omliggende volken, willens of onwillens, onder het juk van NEBUCADNEZAR zouden moeten bukken; maer ook dat hunne aennaderende onderwerping aen de Babelsche Alleenheersching, veel harder en onverdraeglyker wezen zou, dan de HEER hun bevoorens bedreigd had. Verg. Deut. 28-48. Dit nu had HANANJA in zoo ver te weeg gebracht, voor zoo ver hy en zijne gewaende voorzegging, de middeloorzaken waren, dat de Joden des HEEREN vermaning, om zich aen Babel gewillig te onderwerpen, niet gehoorzaemden. In zulk een geval, zouden zy in hun land gebleven zijn, het zelve gebouwd hebben, en 'er in voorspoed gebleven zijn, verg. Kap. XXVII: 11. Deze gewaende voorzegging spoorde de Joden aen, om zich tegen Babel te verzetten, en daerom zou NEBUCADNEZAR, in plaets van houten, yzeren jukken om hunne halzen leggen. — Dit heeft ook de uitkomst bevestigd.

14. Want soo seyt de HEERE der heyrscharen, de Godt Israëls; Ick heb een yseren jock gedaen aen den hals van alle dese volcken, om Nebucadnezar den Koningh van Babel te dienen. Omdat Juda en de andere volken, aen welke Ik jukken ter hunner waerschouwing heb gezonden, meer geloov geven, aen de ongegronde verzekeringen der valsche Propheten, dan aen mijne woorden, zoo zullen zy aen Nebucadnezar,

onderworpen worden, ende sy sullen hem dienen: ja zijne overheerfching zal zich uitstrekken, over hun gansche land, en over hunne geheele bezitting, zoodat niemand, zelvs zy niet die de woeste plaetsen bewoonen, alwaer zich het gedierte des velds ophoudt, zijne harde slaverny ontkomen zullen: want ick heb hem oock zelvs het (*b*) gedierte des velts gegeven, om 'er over te heerschen.

15. Ende de Propheet Jeremia seyde tot den valschen Propheet Hananja; Hoort nu Hananja: Ik heb aen u in het byzonder nog een woord, hoor 'er naer, met aendacht en eerbied, als naer het woord van den levendigen God; wat gy ook mogt zeggen en voorwenden, om het volk wijs te maken dat gy een waer Propheet zijt, van God gezonden. De HEERE en heeft u niet gesonden, noch met zijne Openbaringen verwaerdigd, maer gy hebt door uwe gewaende Godspraken, gemaeckt dat dit volck, ter verzwaring van hun aennaderend oordeel, op leugen vertrouwt, zoodat de Joden, zich met eene ydele hoop vleiende, mijne waerschouwingen versmaed hebben.

16. Daerom omdat gy zulk eene schenddaed begaen, en onder het bedrieglyk voorwendsel van Gods naem, leugenen geprophetеerd hebt, soo seyt de HEERE, die zijn woord en eer zal handhaven; Siet ick sal u wechwerpen, van den aerdbodem: gy zult geene plaets meer bekleeden onder de levendigen. Binnen dit zelvde jaer, waervan reeds een gedeelte verloopen is, sult gy sterven, binnen zulken korten tijd zal uw dood de waerheid van mijn woord, en het leugenachtige van uw gewaende voorzegging, beslisschen. Dit oordeel zal u overkomen, om dat gy eenen (*c*) afval gesproken hebt tegen den HEERE, omdat gy, met eene opzettelyke stoutheid tegen den HEER, leugens geprophetеerd, en daer door veroorzaekt hebt, dat de Joden zich, ter verzwa-

(*b*) Jer. 27: 6. (*c*) Deuter. 13: 5. Jer. 29: 32.

ring van hun onheil, tegen NEBUCADNEZAR zullen aenkanten.

17. Alſo als de HEER, die niet liegen kan, bedreigd had, geſchiedde het ook. Volgens deze Godlyke bedreiging, ſterf de Propheet Hananja in dat ſelve jaer: in de ſevende maent, en gevolglyk ſlechts twee maenden na deze onderhandeling met Jeremia, verg. vs. 1.
De dood derhalven van dezen HANANJA was eene zeer ſterk ſprekende waerſchouwing, voor het Joodſche volk, om toch acht te geven, op des HEEREN vermaningen en bedreigingen, door den mond van den Propheet JEREMIA.

HET XXIX. KAPITTEL.

Dit Kap. behelst eene boodſchap, welke JEREMIA op Gods bevel, by eenen briev gezonden heeft, aen de Joden in Babel, die derwaerds met JECHONIA waren wechgevoerd. — Dit is geſchied, onder de regeering van Koning ZEDEKIA, zonder dat wy het bepaelde jaer nader kunnen aenwijzen.

Soortgelijke brieven ſchijnt JEREMIA meermalen gezonden te hebben. Behalven den briev vs. 1-23, vinden wy melding van een later ſchrijven vs. 30-32, en vs. 25 wordt van brieven geſproken, welke SEMAJA de Nechelamiter had afgezonden, tot al het volk te Jeruſalem, en tot ZEPHANJA, den zoon van MAASEJA, rakende het gene JEREMIA geſchreven had. Deze briev was door ZEPHANJA, aen onzen JEREMIA voorgelezen; die daerop een nieuw bevel ontving, om eene boodſchap, aen de gevangelyk wechgevoerden, ten opzichte van dezen SEMAJA te ſchrijven, vs. 31.

Er waren onder de gevanglyk wechgevoerden, de zulken, die zich voor Propheten uitgaven, en den Joden wijs

wijs maekten, dat zy eerlang naer Kanaan zouden wederkeeren. Hiertoe behoorden vooral de valsche Prophecyen van ACHAB, en ZEDEKIA, als mede de verleidende handelingen van SEMAJA den Nechelamiter. — Onze JEREMIA verzekerde daerentegen, den wechgevoerden naer Babel, dat zy niet eerder dan na verloop der 70 jaren, Kap. 25: voorspeld, in hun Vaderland zouden wederkeeren.

Wy vinden hier:

I. Den briev, welken JEREMIA, aen den wechgevoerden naer Babel, geschreven en gezonden heeft, vs. 1 23.

II. Het gevolg van dien briev; zijnde het wederom schrijven van eenen zekeren SEMAJA, aen de Priesters te Jerusalem, vs. 24-32.

I. Betreffende den briev van JEREMIA; א. *Vooraf gaet een geschiedkundig voorbericht, vs.* 1-3, *en* ב. *daerop volgt de inhoud van den briev zelven, vs.* 4-23.

1. Voorts zijn dit de woorden des briefs, dien of des boeks, des geschrivts, het welk de Propheet Jeremia op Godlyken last schreev, en sondt van Jerusalem, tot de overige Oudtsten, die gevanckelick waren wechgevoert, mitsgaders tot de Priesteren, ende tot de Propheten, ende tot den gantsche volcke, dat Nebucadnezar van Jerusalem gevanckelick hadde wechgevoert nae Babel;

Tot de overige Oudsten; eigenlyk staet 'er, *tot het overschot der Oudsten.* — De *Oudsten* zijn de hoofden der Vaderen van Israël; of die in hun Vaderland, Overheden der mindere Steden van Juda geweest waren. Aen dezen wordt een *overschot* toegeschreven. Men denke aen de overgeblenen, daer sommigen reeds gestorven waren; of dat alle de Oudsten, die in Babel verkeerden, in onderscheiding van hunne ambtgenooten die nog te Jerusalem waren, het overschot genaemd worden.

De *Propheten*, die hier by de Priesters gevoegd worden,

den, zijn de Levieten, welker werk het was, om het volk in den Godsdienst te onderwijzen, vergel. Kap. XXVI: 7.

2. (Na dat de Koningh (*a*) Jechonia, ende de Koninginne, ende de Kamerlingen, de Vorſten van Juda ende Jeruſalem, mitſgaders de timmerlieden ende ſmeden, van Jeruſalem waren uytgegaen.)

Deze gevangelyke wechvoering is omſtandig verhaeld, 2 Kon. 24: 12. — Te weten, onder Koning JOJAKIM, geſchiedde de eerſte gevangelyke wechvoering der Joden naer Babel, en van daer moet het begin der 70 jarige gevangenis gerekend worden. NEBUCADNEZAR had Jeruſalem belegerd, de Stad ingenomen, een deel der Tempelvaten geroovd, en een aental gevangenen naer Babel gevoerd, onder welke zelvs velen van het Koninglyk zaed waren, als DANIEL, SADRACH, MESACH, en ABEDNEGO, die te vooren HANANJA, MISAEL, en ASARJA heeten, Dan. 1: 1-7. De Koning JOJAKIM zelvs was reeds in ketenen gebonden, om hem naer Babel te voeren, 2 Kron. 36: 6, 7. Dan. 1: 1, 2; maer nadat hy NEBUBADNEZAR trouw gezworen had, werd hy in zijn Rijk herſteld. — Drie jaren later viel JOJAKIM af, van den Babelſchen Alleenheerſcher. NEBUCADNEZAR zondt daerop een leger in het Joodſche land, om het zelve te verderven; en na verloop van 2 jaren, kwam hy zelvs in Juda, vermeesterde vele plaetſen, en trok met 3023 gevangenen weder naer Babel, Jer. 52: 28. Dit was de tweede gevangelyke wechvoering. — Inmiddels bleev Jeruſalem belegerd, en JOJAKIM werd in eenen uitval gewond, en gevangen; kort daerna is hy geſtorven. JOJACHIN zijn zoon volgde hem op; maer het beleg van Jeruſalem werd zoo ſterk voortgezet, vooral nadat NEBUCADNEZAR zelvs in het leger gekomen was, dat JOJACHIN zelvs met de geheele Koninglyke Familie, aen den Babelſchen Alleenheerſcher zich onderwerpen moest. NEBUCADNEZAR nam Jeruſalem in bezitting, roovde de nog overgeblevene ſchatten van den Tempel en het Koninglyk Paleis; en met JECHO-

(*a*) 2 Kon. 24: 12, &c.

CHONIA, zijne moeder, wijven, en hovelingen, voerde hy de voornaemste en nuttigste lieden, met zich naer Babel. Dit was de derde gevangelyke wechvoering, welke geschied is in het 8ste jaer van NEBUCADNEZAR. By die gelegenheid werd ZEDEKIA tot Koning van Juda aengesteld.

Aen dezen Joden nu, die met JECHONIA of JOJACHIN, naer Babel gevoerd waren, schreev JEREMIA eenen briev, en verzond denzelven.

3. Door de hant van Elasa den sone Saphans, die ten tijde van Koning JOSIAS, Geheimschrijver geweest was, ende door de hand van Gemaria den sone van Hilkia: die Zedekia de toenmalige Koning van Juda, nae Babel sondt, tot Nebucadnezar den Koningh van Babel. In dezen briev sprak Jeremia tot de Joden, die in Babel gevangen waren, seggende:

Er wordt niet aengeteekend, by wat gelegenheid, en met welk een oogmerk, dit gezantschap naer Babel gegaen zy. — Het kan zijn, dat het een gewoon gezantschap geweest zy, om de jaerlyksche schatting te betalen; misschien was het eene buitengewoone bezending. Volgens Kap. 27: 3. had ZEDEKIA aenzoek gehad van de Edomieten, Moabieten, Ammonieten, Tyriers, en Zidoniers, om met hun, het juk van NEBUCADNEZAR aftewerpen. Uit vergelijking met Kap. 28: 1. is misschien op te maken dat dit in zijn 4de jaer zal geweest zijn. Het kan zijn, dat hy, by die gelegenheid, het hier gemelde gezantschap naer Babel hebbe afgevaerdigd, om plichtplegingen by NEBUCADNEZAR afteleggen, en voor tekomen, dat hy, wegens den bedoelden afval, geen argwaen mogt opvatten. Maer dan moet deze bezending onderscheiden geweest zijn van die welke Kap. 51: 59 verhaeld wordt als in dat zelvde 4de jaer geschied. — Hoe dit zy, van deze gezanten bediende zich JEREMIA, om den gevangenen Joden dezen zijnen briev tedoen toekomen; nae alle gedachten op Gods bevel.

Hierop nu volgt de inhoud van den briev zelven, vs. 4-23.

4. Soo seyt de HEERE der heyrscharen, de God Israëls: tot alle die gevanckelick zijn wechgevoert, die ick als een vertoornd Richter, door Nebu-

cadnezar, als een werktuig in mijne straffende hand, gevanckelick hebbe doen wechvoeren van Jerusalem nae Babel:

5. Zorgt in Babel voor uw verblijv en onderhoud. Bouwet huysen, ende woonet [*daer in*]: ende plantet hoven, met vrugtdragend boomgewas, ende etet de vrucht van dien.

6. Nemet wijven, ende gewinnet sonen ende dochteren, ende nemet wijven voor uwe sonen, ende gevet uwe dochteren aen mannen, dat sy sonen ende dochteren baren: plant zoo uw geslacht voort in Babel, ende wordet aldaer vermenigvuldigt, ende en wordet niet vermindert.

By de wechvoering der Joden naer Babel, wordt geene melding gemaekt van vrouwen, dan alleen 's Konings moeder en wijven, 2 Kon. 24; nochthans is het zeer vermoedelyk, dat 'er onder de gevangenen, vrouwen geweest zijn, te meer omdat 'er, zoo wel van dochteren, als van zoonen gesproken wordt. Het was den Joden niet geoorloovd, zich aen vreemden te verzwageren, en men vindt ook niet, dat deze wechgevoerden zulks gedaen hebben. — Hun wordt hier bevolen, hun geslacht, door wettige huwelyken, te bewaren en uit te breiden; als mede alle zulke voorzorgen te gebruiken, welke dienen konden, om den tijd van hun verblijv in Babel aengenaem te maken.

7. Ende soecket den vrede der hoofdstadt Babel, en der andere plaetsen in het land der Chaldeeuwen, daer henen ick u gevanckelick hebbe doen wechvoeren. Legt u, nae uw beste vermogen, daerop toe, om den bloei en welstand van Babel en andere Chaldeeuwsche Steden en plaetsen te bevorderen, ende biddet voor haer tot den HEERE: want in haren vrede en voorspoed sullet gy vrede hebben, en deelen in den algemeenen bloeistaet, geduurende den tijd dat gy in deze gevangenis verkeeren moet.

8. Want soo seyt de HEERE der heyrscharen, de Godt Israëls; En latet uwe zoogenaemde Propheten, ende uwe waerseggers, die in 't midden van

u zijn, u niet (*b*) bedriegen, laet u niet wijsmaken, dat gy eerlang naer uw Vaderland zult wederkeren: noch en hooret niet nae uwe droomers, die gy doet droomen, voor zoo ver gy u zoo zeer gezet toont op aengename voorspellingen, hoe ongegrond ze dan ook wezen mogen.

9. Want sy propheteeren u valschelick in mijnen name, bedrieglyk voorwendende, dat Ik hen met Openbaringen verwaerdigen zoude; want, wat zy ook zeggen mogen, Ick en hebse niet gesonden, spreeckt de HEERE.

10. Want soo seyt de HEERE, wiens verklaringen onfeilbaer zijn; Sekerlick zal de Babylonische gevangenis zeventig jaren duuren, maer als die tseventigh jaren te Babel sullen vervult zijn, sal ick ulieden besoecken: dan zal Ik naer u omzien, dan zal Ik doen blijken, dat Ik uwer ten goede gedachtig ben: ende ick sal mijn goet woort over u verwecken, Ik zal de belovte van zegen en voorspoed, welke Ik gedaen heb, verg. Kap. 24: 6, alsdan vervullen; u wederbrengende tot dese plaetse, in het land van uwe Vaderen.

De zeventig jaren van deze Babylonische gevangenis moeten gerekend worden, begonnen te zijn, even na het 4de jaer van JOJAKIM, zijnde het eerste van NEBUCADNEZAR, verg. Jer. 25: 1. Dan. 1: 1, 2, zoodat dezelve geëindigd zijn in het eerste jaer van CYRUS, toen hy den Joden vryheid gav, om naer hun Vaderland weder te keeren, en den Tempel te herbouwen, 2 Chron. 36: 21 - 23. Ezr. 1: 1-3. Echter zijn, na die eerste, nog verscheidene wechvoeringen voorgevallen, tot dat Stad en Tempel eindelyk geheel verwoest werden, in het 18de jaer van NEBUCADNEZAR, zijnde het 11de van ZEDEKIA, 2 Kon. 25: 2, 8.

11. Want ick weet' de gedachten, die ick over u dencke, Mijn besluit, omtrent uwe lotgevallen, heb Ik onherroepelyk beraemd, en zal Ik onfeilbaer ter uitvoering brengen, spreeckt de HEERE: gedachten des vredes, ende des voorspoeds, maer niet

(*b*) Jer. 14: 14. ende 23: 21. ende 27: 15.

des quaets, heb Ik over u beraemd en vastgesteld, dat ick u geve het eynde, ende de verwachtinge.

Het einde en de verwachting. — Sommigen denken, aen éene en dezelvde zaek, door twee bewoordingen uitgedrukt, en vertalen het, door *het einde der verwachting*, of het verwachte einde; zoodat 'er de vervulling van s' HEEREN belovten door zou worden aengewezen. — Maer al zoo wel kan men de bewoordingen onderscheiden: verstaende door het *einde*, de voleinding der Babylonische gevangenis, en door de *verwachting*, de wederbrenging der Joden in hun Vaderland, welke by het gemelde einde zou plaets hebben, en waer naer zy reikhalzende uitzagen. — Het een en ander zou de HEER hun geven, en zijne belovte daeromtrent gedaen, ter bepaelder tijd, zekerlyk vervullen.

12. Dan wanneer die bepaelde 70 jaren ten einde loopen, sullet my gy (*c*) aenroepen, onder het gevoel van uwe rampen, met erkentenis van uwe schuld, en uit overtuiging, dat Ik alleen machtig ben om u te verlossen, ende gy zult henen gaen, ende ernstig tot my bidden; ende ick sal gunstig nae u hooren.

Wat zegt de uitdrukking *gy zult henen gaen?* — Sommige verstaen het van den inhoud der gemelde gebeden, *gy zult my aenroepen*, *dat gy* uit het land van uwe gevangenis *mogt henen gaen.* Anderen beschouwen het, als eene hoedanigheid van het aenroepen, *gy zult my aenroepen*, en ten dien einde, in uwe binnenkameren *henen gaen.* Anderen merken het aen, als een gevolg van het aenroepen: *gy zult my aenroepen*, met dat gevolg, dat gy uwen wensch erlangen zult, en *henen gaen* in uw Vaderland.

Voor het naest evenwel, moet deze uitdrukking, uit eenen gewoonen spreekttrant der Hebreeuwen verklaerd worden, waerdoor het gaen, by eenig bedrijv gevoegd, de bestendigheid en gedurigen voortgang daervan te ken-
nen

(*c*) Dan. 9.

nen geevt; zoo lezen wy by voorbeeld van ABRAHAM, dat hy was gaende en trekkende, dat is geduurig trekkende naer het Zuiden Gen. 12: 9, vergel. Jos. 6: 9, 13 Richt. 14: 9. 2 Kon. 2: 11. — Volgens deze opvatting, geevt het *aenroepen* en *henen gaen* te kennen, dat de Joden den HEER ernstig en aenhoudende zouden aenroepen.

13. Ende gy sullet my ernstig, vuurig, en met eene aenhoudende werkzaemheid soecken, als uwen God, en als het hoogste goed, ende alsdan zult gy My ook vinden: Ik zal u met kennelyke proeven van mijne onderscheidende gunst vereeren, wanneer gy nae my sullet vragen, en u daerop toeleggen om my te dienen, met uw gantsche herte, en in ongeveinsde oprechtheid.

14. Ende ick sal van ulieden in gunst gevonden worden, spreeckt de HEERE, ende ick sal uwe gevanckenisse wenden, uw ballingschap doen ophouden, ende u (*d*) vergaderen uyt alle de volcken, ende uyt alle de plaetsen, staende onder de Chaldeeuwsche Alleenheersching, daer henen ick u, door eene geweldige macht, doch in alles van mijne bestuuring afhangende, gedreven hebbe, spreeckt de HEERE: ende ick sal u wederbrengen in uw Vaderland, tot de gezegende plaetse, van waer ick u gevanckelick hebbe doen wechvoeren. Mijne Almachtige hand, die geslagen heeft, zal ook wederom heelen.

15. Om dat gy u door bedriegers laet misleiden, en doorgaends segget: De HEERE heeft ons Propheten gezonden uit ons Vaderland, en nae Babel verweckt: omdat gy aen deze gewaende Propheten geloov geevt; die u wijs maken, dat gy eerlang naer uw Vaderland zult wederkeeren, en dat Zedekia, met de overige Joden, die nog te Jerusalem zijn, niet zullen beoorloogd worden:

16. Daerom seyt de HEERE alsoo, van den Koningh Zedekia, die thans op Davids throon sitt, ende van al 't volck, dat nog in dese hoofdstadt

(*d*) Jer. 23: 3.

Jerusalem woont: [*te weten*] uwe broederen die met u voor als nog niet en zijn uytgegaen in de gevanckenisse.

17. Alsoo seyt de HEERE der heyrscharen, die alle schepselen in zijne hand heeft; Siet ick sal (*e*) het sweert, den honger, ende de pestilentie, drie meest geduchte plagen, onder hen senden: ende ick salse maken, als de afschouwelicke vijgen, die van wegen de boosheyt niet en konnen gegeten worden.

Hier is eene blijkbare toespeling, op het gezicht van de beide vijgenkorven, het welk onzen Propheet vertoond was, Kap. 24. — Het schijnt dat de wechgevoerden kennis bekomen hadden van dit merkwaerdig gezicht. Althans met toespeling op dit gezicht, verklaert hy dat de HEER met de overgeblevene Joden handelen zou, gelijk men gewoon is te handelen met onrijpe vruchten, die nergens toe dienen kunnen, dan voor den mesthoop.

18. Ende ick salse achter na jagen met den sweerde, met den honger, ende met de pestilentie: alle hunne pogingen om deze oordeelen te ontvlieden, zullen geheel vruchteloos wezen, ende ick salse (*f*) overgeven tot eene beroeringe, allen Koninckrijcken der aerde; zoodat alle de heidenen zich, over hun rampzalig lot, ontzetten zullen. Ik zal hen zetten tot eenen vloeck, zoodat zy zullen beschouwd worden als menschen, die aen eenen byzonderen vloek onderworpen zijn, ende tot eenen schrick, ende tot eene aenfluytinge, ende tot eene smaetheyt, onder alle de volcken, aen de Chaldeeuwsche Overheersching onderworpen, daer ickse, door een onwederstaenbaer geweld, van mijne bestuuring afhangende, henen gedreven sal hebben.

19. Om dat sy nae mijne woorden niet gehoort en mijne geboden versmaed hebben, spreeckt de HEERE:

(*e*) Jer. 24: 8, 10. (*f*) Deut. 28: 25, 37. Jer. 15: 4. ende 24: 9. &c.

RE: als ick mijne knechten, de Propheten, tot hen ſondt, vroegh op zijnde ende ſendende, om hen, met allen mogelyken ernst en yver, tot bekeering te bewegen, maer gylieden en hebt niet gehoort, en zijt in de boosheid hardnekkig voortgegaen, ſpreeckt de HEERE.

20. Gy dan, hooret toch nu naer des HEEREN woort, met de verſchuldigde aendacht en eerbied, gelooft en gehoorzaemt dit woord, en geen ander, gy alle die gevanckelick zijt wechgevoert, die ick van Jeruſalem nae Babel hebbe wechgeſonden.

Hierop volgt eene voorzegging, welke niet de wechgevoerden in het gemeen betreft, maer zekere byzondere perſonen onder dezelve, die de HEER *ſtellen zoude tot toonbeelden van zijne gramſchap, vs.* 21-23.

21. Soo ſeyt de HEERE der heyrſcharen, de Godt Iſraëls, van Achab, ſone van Kolaja, ende van Zedekia, ſone van Maaſeja, die ulieden in mijnen name valſchelick propheteeren: Siet, ick ſalſe geven in de hant Nebucadrezars des Konings van Babel, ende hy ſalſe voor uwe oogen ſlaen.

Er worden twee perſonen genoemd, ACHAB en ZEDEKIA. — Zy waren valſche Propheten; voor het overige zijn zy ons geheel onbekend. Zy waren verleiders van de gevangelyk wechgevoerden nae Babel, en derhalven ſchuldig aen gekweste hoogheid van God, wiens naem en gezach zy misbruikt hadden. Zy zouden daerom een rampzalig uiteinde hebben. De HEER zou hen, op eene meer byzondere wijs, in de hand geven van NEBUCADNEZAR, dees zou hen op eene geweldige wijs, *ſlaen* en ter dood brengen, *voor de oogen* der gevangelyk wechgevoerden, door een openbaer halsgericht, in hunne tegenwoordigheid.

22. Ende het ſtrafgericht van deze beide Volksverleiders zal zeer diep geprent worden, in het hart van u allen, die thans in Babel verkeert; van hen ſal een vloeck genomen worden by alle de gevanckelick wechge-

voerde van Juda, die in Babel zijn, zoo dat men eenen vloek uitſprekende, denzelven van dit geval ontleenen zal, en dat men ſegge: De HEERE ſtelle u als Zedekia, ende als Echab, die de Koningh van Babel aen den vyere briedt.

De ſoort van doodſtraf, welke deze bedriegers ondergaen zouden, ſchijnt het zelvde geweest te zijn, het gene wy blakeren noemen, en waervan de ſtraf des brandenden ovens onderſcheiden was, welke geſchiedde door eene geheele verbranding Dan. 3: 6. — De reden, welke den Koning van Babel tot dit ſtrafgericht bewegen zou, wordt niet aengeteekend. Men gist, dat deze valſche Propheten het volk, door hunne gewaende voorzeggingen, onrustig maekten, en dat zy daerom als oproermakers zouden behandeld worden. — Wat 'er ook van wezen moge, des HEEREN handeling in dit geval, wordt gebillykt vs. 23.

23. Om dat ſy eene dwaeſheyt deden in Iſraël, eene zeer ergerlyke misdaed bedreven, vergel. Gen. 34: 7. Richt. 19: 23. 20: 6, 10, ende overſpel bedreven met de wijven harer naeſten, ende ſpraken het woort valſchelick in mijnen name, dat ick hen niet geboden en hadde: ende ick ben geen ledig aenſchouwer van hunne misdaden, maer de gene die 't weet en werkelyk opmerk, ende Ik ben ook een getuyge [*daer van*], die wel zorg zal dragen, dat dit hun ſchroomelyk wanbedrijv zal geſtraft worden, ſpreeckt de HEERE. Schoon zy by de menſchen, voor brave lieden en zelvs voor Propheten doorgaen, zal Ik evenwel middelen weten, om hen te ontdekken en te ſtraffen.

Des HEEREN weg was derhalven rechtvaerdig, wanneer Hy zorg droeg, dat beide deze booswichten, op eene zeer voorbeeldige wijs geſtraft wierden. — Op deze wijs zou het openbaer worden, dat zy ſnoode deugnieten waren, en valſche Propheten; ook zouden de wechgevoerden daeruit zien, dat God hen niet gezonden had, en dat hunne voorzeggingen geene aendacht verdienden.

II. *De*

II. *De gevolgen van dezen briev, welken* JEREMIA *den gevangenen Joden in Babel toezond, vinden wy vs.* 24-32.

Wanneer men dit verhael aendachtig beschouwt, ligt 'er meer in dan men, in den eersten opslag, wel denken zoude, naedien de orde van zaken, niet by wijs van een geschakeld geschiedverhael wordt voorgesteld, maer alleen by wege van tusschen inschietende berichten. — Het is zeer vermoedelyk, dat deze briev, in Babel gekomen zijnde, den vereischten ingang niet gevonden hebbe by de wechgevoerden, en dat de valsche Propheet SEMAJA, de Nechelamiter, daervan wederom de oorzaek geweest zy. Hy zal de Godspraek in den briev van JEREMIA, gezocht hebben krachteloos te maken, door hem te doen doorgaen voor eenen onzinnigen; en dus te weeg gebracht hebben, dat de wechgevoerden op leugenen vertrouwden. — Dit gav gelegenheid, dat JEREMIA nieuwen last kreeg om te schrijven, en het God-onteerend oogmerk van SEMAJA te verydelen.

24. Tot, liever *over* of aengaende Semaja nu, den Nechelamiter, sult gy in eenen briev spreken, tot de gevangelyk wechgevoerden, seggende:

25. Soo spreeckt de HEERE der heyrscharen, de Godt Israëls, die my gelast heeft, u den wechgevoerden in Babel dezen tweeden briev te schrijven, seggende: Om dat gy Semaja, rondgaende brieven in uwen name en op uw eigen gezach gesonden hebt tot al 't volck, zoo Overheden als ingezetenen, dat nog te Jerusalem is, ende tot Zephanja, den sone van Maaseja, den tweeden Priester, die den naesten rang heeft na den Hoogepriester, vergel. Kap. 52: 24. en 2 Kon. 25: 18, ende tot alle de overige Priesteren, seggende:

Vs. 26-28. ontmoeten wy den briev, die aen ZEPHANJA den Priester gezonden was, en hem byzonder betrof. De brieven aen het volk en de overige Priesteren, zullen daeraen gelijk geweest zijn; alleenlyk met zoodanige veranderingen, welke geschikt waren nae de betrekkingen, in

welke zy ſtonden. — In dezen briev aen ZEPHANJA gaet vooraf eene herinnering van 's mans post vs. 26, en daerop volgt eene ſcherpe beſtraffing van plichtverzuim, ten opzichte van JEREMIA vs. 27, 28.

26. De HEERE heeft u tot Prieſter geſtelt, in plaetſe van den Prieſter Jojada, dat gy Opſienders ſoudet zijn [*in*] des HEEREN huys, over allen man, die onſinnigh is, ende ſich voor een Propheet uytgeeft, dat gy dien ſtellet in de (*g*) gevanckeniſſe, ende in den ſtock.

SEMAJA had geſchreven aen ZEPHANJA, den tweeden Priester, dat de HEER hem *tot Priester geſteld had, in de plaets van den Priester* JOJADA. — Men denke hier niet aen den Priester JOJADA, die zeer beroemd was ten tijde van Koning JOAS 2 Kron. 24: 17, maer aen eenen JOJADA van lateren tijd, die misſchien onder JOJACHIN naer Babel gevoerd was. — SEMAJA had ZEPHANJA herinnerd, dat de HEER hem geſteld had tot Priester, in de plaets van JOJADA, en dat hy derhalven aen den HEER, rekenſchap van dien gewichtigen post verſchuldigd was. — Hy voegt 'er by, *dat gy opzieners zoudt zijn in des* HEEREN *huis*, in het meervouwig getal, omdat deze post ook aen anderen Priesteren was toevertrouwd, van welke ZEPHANJA het hoofd was. — Dit opzicht moest gaen, *over allen man die onzinnig is*, *ende zich* dwaesſelyk *voor een Propheet uitgeevt.* Zulke dwaze en valſche Propheten moest ZEPHANJA, met zijne mede-opzieners, *ſtellen* en doen opſluiten, *in de gevangenis en in den ſtok*, dat is in boeien en banden.

27. Nu dan, dewijl dit uw ambt en plicht medebrengt, waerom en hebt gy Jeremia, den Anethothiter, niet geſcholden, en voor eenen onzinnigen verklaert? waerom hebt gy dien dwazen, die ſich te Jeruſalem by ulieden voor een Propheet uytgeeft, niet in bewaring geſteld? Hy is of een krankzinnige, of een bedrieger; in beide gevallen was het uw plicht geweest, hem te laten opſluiten.

28. Want

(*g*) Jerem. 20: 1, 2, 3.

28. Want daerom, omdat hy een dwaes of een bedrieger is, heeft hy eenen briev tot ons [*nae*] Babel gesonden, seggende, Het sal lange dueren, eer gy uit de gevangenis van Babel zult verlost worden: bouwet u daerom huysen, ende woonet [*daer in*]; ende plantet hoven, met allerlei vruchtdragende boomen, ende etet de vrucht van dien. Maekt de noodige schikkingen, om u het langduurig verblijv in het land der Chaldeeuwen, zoo aengenaem te maken als mogelyk is.

Het oogmerk van SEMAJA was, om aen JEREMIAS voorzeggingen alle gezach te ontnemen, en de gemoederen der Joden tegen den Propheet te verbitteren. Dit had hy in Babel reeds mondeling gedaen; en om de Joden die nog in Kanaan waren, van JEREMIA aftetrekken, schreev hy dezen briev uit Babel, aen den tweeden Priester ZEPHANJA, terwijl zijn geschrijv aen de overige Priesteren, van soortgelijken inhoud zal geweest zijn.

29. Zephanja nu, de meermalen gemelde tweede Priester, had aen Jeremia bericht gegeven van Semajas geschrijv, en hy hadde desen brief gelesen voor de ooren des Propheten Jeremia, om hem de verkeerdheid van Semaja te ontdekken, en hem te waerschouwen voor de lagen, welke hem gelegd werden. Dit maekte ook, dat het schrijven van Semaja geenen ingang vond te Jerusalem, en dat zijn boosaertige toeleg ontdekt wierd.

30. De HEER droeg ook zorg, dat zijne verkeerde aenslagen in Babel mislukten. Daerom geschiedde des HEEREN woort, in eene openbaring, tot Jeremia, seggende:

31. Sendt eenen briev henen tot alle die gevanckelick wechgevoert zijn, seggende; Soo seyt de HEERE, van of *over* Semaja, den Nechlamiter: Om dat Semaja ulieden valschelyk geprophetеert heeft, dat gy spoedig in uw Vaderland zoudt wederkeeren, daer ick hem niet gesonden en hebbe, ende heeft gemaeckt dat gy (*h*) op leugen vertrouwet:

(*h*) Jer. 28: 15.

32. Daerom ſeyt de HEERE alſoo; Siet ick ſal eene rechtvaerdige beſoeckinge doen over Semaja den Nechlamiter, ende over ſijn zaet; hy en ſal niemant hebben, die in 't midden deſes volcks woone, hy zal met zijn ganſche geſlacht worden uitgeroeid, ende hy of iemand zijner nazaten, en ſal het goede niet ſien, dat ick mijnen volcke doen ſal, hy en zijn geſlacht zullen de wederbrenging van mijn volk naer Kanaan niet beleven, ſpreeckt de HEERE: want hy heeft eenen (*i*) afval geſproken tegen den HEERE. Vergel. Kap. 28: 16.

HET XXX. KAPITTEL.

DE Prophetiſche redevoering, welke hier eenen aenvang neemt, is vervat in dit en het volgende Kap. — Zy is ingericht tot gansch Israël; en behelst zeer merkwaerdige en troostrijke belovten, welke niet alleen by de ſlaking der Babyloniſche gevangenis, maer vooral in de dagen van den MESSIAS, zouden vervuld worden.

De tijd, op welken JEREMIA deze redevoering heeft uitgeſproken, is niet aengeteekend; maer vermids hier de verwoesting van Stad en Tempel onderſteld wordt, mag men beſluiten, dat het na dien tijd, en de wechvoering van het ganſche volk, geſchied zy. — Uit deze onderſtelling kan men ook reden geven, waerom JEREMIAS deze Godſpraek in een boek moest ſchrijven; opdat dezelve namelyk van het ganſche volk, het welk nu allerwegen verſpreid was, zoude kunnen gelezen worden.

Wy vinden, in dit Kap.:

I. Eene algemeene belovte, by wijs van Inleiding, omtrent de wederkeering der Joden in hun Vaderland, vs. 1-3.

II.

(*i*) Jer. 28: 16.

II. Eene meer byzondere toezegging van de verlossing uit Babel, welke in de dagen van den MESSIAS zou voltooid worden, vs. 4-24.

א. Deze toezegging wordt vs. 4-11. voorgesteld, en daerna

ב. Nader uitgebreid, vs. 12-24.

1. Het woort, dat tot Jeremia in eene openbaring geschiet is, van den HEERE, seggende:

2. Soo spreeckt de HEERE, de Godt Israëls, seggende; Schrijft u alle de troostrijke woorden en belovten, omtrent de herstelling van mijn verstrooide volk, die ick op verschillende tijden tot u gesproken hebbe, in een boeck, tot eene altoosduurende gedachtenis, en tot een blijvend teeken van mijne onfeilbare waerheid.

3. Want siet, de heuchlyke dagen naderen, en zullen gewisselyk komen, spreeckt de HEERE, dat ick de gevanckenisse mijns volcks, beide Israëls ende Juda, die door de Assyrische en Babylonische wechvoering, allerwegen verspreid zijn, wenden sal en doen eindigen; seyt de HEERE: ende ick salse wederbrengen in het lant Kanaan, dat ick haren vaderen gegeven hebbe, ende sy sullen 't weder erflick besitten.

4. Ende dit zijn de woorden die de HEERE, van tijd tot tijd gesproken heeft, omtrent de verlossing van Israël ende van Juda, die beide uit hun Vaderland verbannen zijn.

5. Zy hebben nu den moed, in hunne ballingschap, geheel verloren. Want soo seyt de HEERE; Wy hooren, dat is 'er wordt gehoord, eene stemme der verschrickinge: de wechgevoerde en verstrooide nakomelingen van Jacob, zijn moedeloos en klagen daerom bitterlyk: daer is onder hen eene algemeene neerslagtigheid, angst, vreese ende geen vrede, zy hebben alle hoop op herstelling laten varen.

6. Deze moedeloosheid komt niet te pas, daer de tijd der verlossing zeker komen zal. Vraget doch ende

ſiet, of een manſperſoon baert? Immers is dit onmogelyk; en evenwel gedragen zich de mannen, onder mijn verſtrooide volk, zoo moedeloos en angſtig, als of zy barende vrouwen waren. Waerom ſie ick [*dan*] eens yegelicken mans handen op ſijne lendenen? waerom vertoont zich elk een man in die benaeuwde houding, als die eener (*a*) barender [*vrouwe*]? ende waerom zijn alle aengeſichten verandert in bleeckheyt, als of 'er in het geheel geene hoop meer ware?

7. (*b*) O wee! want die dagh, toen Israël naer Asſyrien, en naderhand Juda naer Babel, gevangelyk werden wechgevoerd, is ſoo groot geweeſt, dat ſijns gelijcke niet geweeſt en is. Hoe akelig was de dag, toen zy geen volk meer werden, en alle voorrechten verlooren; ende het is nog een tijt van benaeuwtheyt voor het nageſlacht van Jacob; nogh ſal hy evenwel daer uyt verloſt worden.

Anders zou men het Hebreeuwſche woord, het welk de Onzen voor eene klagende uitroeping nemen, en door *O wee* overzetten, in eenen opwekkenden zin nemen kunnen, gelijk het zoo voorkomt Jeſ. 55: 1. O alle gy dorstigen enz. — Het volgende *want* kan ook de beteekenis hebben van *offchoon*, zoodat de meening deze zy: „ O wordt toch „ niet geheel moedeloos, wordt toch niet wanhopig: „ *offchoon die dag*, op welken wy uit ons Vaderland ver„ bannen zijn, *zoo groot* en vreesſelyk *geweest zy*, *dat zijns* „ *gelijke niet geweest is*, ſedert dat wy een volk hebben „ uitgemaekt; *en het* thans *een tijd* zy *van* groote *benauwdheid* „ *voor* het nageſlacht van *Jacob*; *zal het* evenwel, uit die „ ellende, zekerlyk *eens verlost worden*."

8. Want het ſal te dien heuchlyken dage der gemelde verlosſing geſchieden, ſpreeckt de HEERE der heyrſcharen, die het bewind voert over alle dingen, en derhalven ook over de lotgevallen der volken, [*dat*] ick ſijn jock van uwen halſe verbreken, ende uwe banden verſcheuren ſal: de overheerſching der

Chal

(*a*) Jer. 4: 31. ende 6: 24. (*b*) Joël 2: 11. Zeph. 1: 15.

Chaldeeuwen zal, door mijn merkwaerdig beſtuur, een einde nemen, ende vreemde ſullen ſich niet meer van hem doen dienen. Jacobs nakomelingen zullen eens weder een afzonderlyk en onafhangelyk volk uitmaken.

9. Maer ſy ſullen, geheel afkeerig van de afgodery, aen welke zy zoo lang zijn verſlaevd geweest, met een vry en bly gemoed dienen den HEERE haren Godt; ende haren Koningh, den tegenbeeldigen (*c*) David, den lang beloovden MESSIAS, dien ick na de ſlaking der Babyloniſche gevangenis, hen ten meest geſchikten tijd verwecken ſal.

Deze belovte vs. 8, 9. is blijkbaer vervuld. — Toen CYRUS de Chaldeeuwen aen zijne heerſchappy had onderworpen, heeft hy den Joden verlov gegeven, om in hun Vaderland wedertekeeren, en den Tempel te herbouwen. Er voegden zich verſcheidene Israëlieten by, die oorſpronгelyk tot het Rijk der X ſtammen behoord hadden, en door de Asſyriſche wechvoering, allerwegen verſtrooid waren. Van dien tijd af, begonnen de nakomelingen van JACOB weder een afzonderlyk en onafhangelyk volk uit te maken. Het is waer, zy bleven den Perſen onderworpen; doch niet als Overheerſchers, maer als vrienden en beſchermers. Ook hebben zy naderhand veel moeten lijden van de Syriers, byzonder van ANTIOCHUS EPIPHANES; maer onder de Maccabeeuwſche Vorsten, hebben zy eene algemeene rust en volkomene vryheid genooten: tot dat ten laetſten de MESSIAS, als de tegenbeeldige DAVID verwekt is.

10. Gy dan, en vreeſt niet, (*d*) o mijn volk, die nakomelingen zijt van mijn knecht Jacob, ſpreeckt de HEERE, en ontſet u niet gy nageſlacht van Iſraël; zijt in tegendeel welgemoed: want ſiet, hoe onwaerſchijnlyk het u ook moge voorkomen, Ick ſal u uyt verre [*landen*], in welke gy thans onder de Heidenen verſtrooid zijt, verloſſen, ende uw zaet uyt den lande harer

(*c*) Ezech. 34: 23, 24. ende 37: 24. Hoſ. 3: 5. (*d*) Jeſ. 41: 13. ende 43: 5. ende 44: 1. Jer. 46: 28.

gevanckenisse wederbrengen: ende het nageslacht van Jacob sal in Kanaan wederkomen, ende stille ende gerust zijn, onder het genot van eenen bestendigen voorspoed, ende daer en sal niemant zijn die [*hem*] verschricke.

Deze belovte is aenvangelyk vervuld, aen den wedergekeerden Joden, vooral ten tijde der Maccabeen; en zal in het laetst der dagen, by de herstelling der bekeerde Joden in hun Vaderland, by uitnemendheid bewaerheid worden.

11. Want ick ben met u, met mijnen Almachtigen bystand, spreeckt de HEERE, om u te verlossen: want ick sal eene voleyndinge maken met alle de Heydenen, daer henen ick u verstroyt hebbe; dit zal ik doen door de Babylonische Alleenheersching, en alle de volken welke onder dezelve staen, aen den Persen en Meden te onderwerpen; (e) maer met u en sal ick geene voleyndinge maken: maer wel verre daervan daen, ick sal u kastijden met (f) mate, of met billykheid, omdat gy lang en hard tegen my had overtreden, ende Ik zal u niet gantsch onschuldigh houden, of *Ik zal u niet geheel verdelgen.*

12. Want soo seyt de HEERE, Uwe breucke, O Zion, waerdoor uw land geheel verwoest ligt, is (g) dootlick, en nae den uiterlyken schijn ten eenemael ongeneesbaer: uwe plage is smertelick, zoodat zy onherstelbaer schijne.

13. Daer en is niemant die uwe sake oordeelt, die zich uw leed aentrekt; of die in staet is, om u van de overheersching der Chaldeeuwen te bevrijden. En aengaende het geswel, geen menschelyk vermogen is in staet, om het te genezen: want gy en hebt geen heelplaesters, alle middelen, welke gy zoudt by de hand nemen, om u uit Babels gevangenis en uwe verstrooijing te verlossen, zouden geheel vruchteloos wezen.

De toestand der verbannene Israëlieten wordt zinbeeldig ver-

(e) Jer. 4: 27. ende 5: 10, 18. ende 46: 28. (f) Jes. 27: 8. Jer. 10: 24. (g) Jer. 10: 19. ende 15: 18.

vergeleken, by dien van eenen kranken, die met wonden, breuken, plagen, en ſtinkende gezwellen beſoekt, en door menſchelyk vermogen geheel ongeneesbaer is.

14. Alle de nabuurige volken, die voorheen uwe (*h*) liefhebbers geweest zijn, byzonder de Egyptenaers, van welke gy gewoon waert zoo veel heil te verwachten, hebben u vergeten, ſy en vragen niet nae u: zy laten zich aen u in het geheel niet gelegen leggen: want ick heb u geſlagen, nu niet meer als een Vader, om u zachtelyk te tuchtigen, maer [*met*] eens vyants plage, omdat Ik u, van wegens de onverbeterbare verharding, in eenen vyand verkeerd was, [*met*] de kaſtijdinge eens wreeden; zoodat uw Koningrijk ten eenemael geſloopt zy: en daertoe had Ik rechtvaerdige redenen, om de grootheyt uwer ongerechtigheyt, [*om dat*] uwe ſonden machtigh veel zijn.

15. Wat (*i*) krijt gy, op eenen wanhopigen toon, over uwe tegenwoordige rampen, welke wel by eene zware breucke mogen vergeleken worden, [*dat*] uwe ſmerte dootlick, en uwe toeſtand onherſtelbaer is? Ik heb u wel zwaer geſtraft; om de grootheyt uwer ongerechtigheyt, [*om dat*] uwe ſonden (*k*) machtigh veel zijn, heb ick u deſe dingen gedaen, en u deze oordeelen doen overkomen; maer evenwel Ik heb u niet geheel en voor altoos verworpen.

16. Daerom, omdat uwe vyanden zullen verdelgd worden, vergel. vs. 11, alle volken die u op eten, of door het zwaerd als het ware hebben opgegeten, ſullen weder op hunne beurt, op dezelvde wijs (*l*) opgegeten worden; ende alle uwe wederpartijders, ſy alle, die u benauwen en verdrukken, ſullen ter hunner tijd insgelijks gaen in gevanckeniſſe: ende die u berooven, ſullen ter beroovinge zijn, ende alle die u plunderen, ſal ick ter plunderinge overgeven aen vyanden, die machtiger wezen zullen dan zy.

(*h*) Jer. 22: 20. (*i*) Jer. 13: 17. (*k*) Jer. 5: 6. (*l*) Exod. 23: 22. Jeſ. 41: 11. Jer. 10: 25.

17. Want schoon uwe krankheid voor menschen ongeneesbaer zy, ick zelvs sal, door mijne machtige tusschenkomst, u de gesontheyt doen rijsen, ende u van uwe plagen genesen, spreeckt de HEERE: Ik zal u, hoe onmogelyk het u in den uiterlyken schijn moge voorkomen, uit alle uwe ellenden verlossen: omdat uwe voorige vrienden u geheel verlaten hebben, en sy u daerom noemen, De verdrevene; 't Is Zion [*seggen sy*], niemant en vraegt nae haer, niemand laet zich aen haer gelegen leggen.

18. Soo seyt de HEERE; Siet ick sal de gevanckenisse der thans onbewoonde tenten Jacobs wenden, en mijn volk wederbrengen in hun Vaderland, het welk nu woest ligt, ende Ik zal my over hare ledige en verlatene wooningen in Kanaan ontfermen: ende zelvs de stadt Jerusalem sal herbouwt worden op haren hoop, liever op haren *heuvel*, vergel. Jos. 11: 13, op dezelvde plaets alwaer zy voorheen gestaen heeft; ende het heerlykste paleys, mijn heilige Tempel, sal liggen en bestendig blijven nae sijne wijse, op de voorige manier, even als de Tempel door Salomo gebouwd, die verwoest is.

19. Ende van hen, uit hun midden, sal blijde dancksegginge uytgaen, ende eene stemme (*m*) der spelenden: 'er zal onder mijn volk, wanneer het in hun Vaderland is wedergekeerd, eene algemeene en dankbare blijdschap heerschen. Ook zullen zy zeer voorspoedig zijn, ende Kanaan wederom spoedig bevolken: want ick salse door eenen byzonderen zegen vermeerderen, ende sy en sullen niet vermindert worden, ende ick salse verheerlicken, ende sy en sullen niet geringe worden. Dusdoende zal Jacobs nageslacht spoedig op nieuw een zeer talrijk volk uitmaken.

20. Ende sijne sonen sullen zijn als eertijts in menigte, ende sijne gemeynte sal voor mijn aengesichte, in eenen uitnemenden bloeistaet, bevestigt worden: ende ick sal besoeckinge doen over alle sijne on-

(*m*) Jer. 31: 4.

onderdruckers, die hem wel eens geweldig benauwen, maer evenwel niet wederom onderwerpen zullen.

De *onderdrukkers* zijn alle de vyanden van Israël, die hen, nadat zy in hun Vaderland waren wedergekeerd, op verschillende tijden en wijzen, meer of min verdrukt hebben, byzonder ANTIOCHUS EPIPHANES,

21. Ende sijn Heerlicke sal uyt hem zijn, ende sijn Heerscher uyt het midden van hem voortkomen; ende ick sal hem doen naederen, ende hy sal tot my genaken: want wie is hy die met sijn herte borge worde, om tot my te genaken? spreeckt de HEERE.

Er word hier van eenen *Heerlyken* en eenen *Heerscher*, in het eenvouwig getal gesproken. Evenwel nemen het sommigen in eenen verzamelenden zin, voor heerlyken en heerschers; zoodat 'er, volgens deze belovte, geene vreemden meer over de Joden heerschen, maer zy Regeerers uit hun eigen volk hebben zouden. Dit zou dan letterlyk vervuld zijn, in ZERUBBABEL en andere Vorsten van die dagen; maer byzonder in CHRISTUS, het tegenbeeld van ZERUBBABEL.

Dan laten wy deze doorluchtige Godspraek wat meer van naby beschouwen. — Men zou door den *Heerlyken*, de aenzienlyken uit het volk verstaen kunnen, byzonder de Maccabeesche Vorsten, welke uit *Jacob* zouden zijn; zoodat de Joden, door Overheden uit hun eigen volk, zouden bestuurd worden. De *Heerscher* is dan de MESSIAS, die vs. 9. DAVID *de Koning* genaemd is. Dees zou *uit het midden* van JACOB voortkomen. — Het woord *doen naderen* en *genaken* wordt bepaeldelyk gebruikt, van iemands aenstelling tot het Priesterambt, en de bediening daervan; verg. Num. 16: 5. — *Wie is hy, die met zijn hart borg wordt, om tot my te genaken?* zou men kunnen vertalen, *wie durvt 'er met zijn hart voor instaen*, verg. Gen. 44: 32, *om tot my*, ter bediening van het Priesterambt, te *genaken?* — Op deze gelegde gronden, zou de Godspraek de volgende zaken te kennen geven: 1. Dat zeer aenzienelke mannen, uit het Joodsche volk, het Burgerlyk bestuur

voeren zouden: 2. dat de MESSIAS, die Heerſcher en groote Koning, uit hun midden zoude voortkomen: 3. Beide deze heerlyken, dat is de Maccabeeſche Vorſten, en MESSIAS, zouden het Priesterambt bekleeden, en als zoodanigen tot God naderen: 4. Dit zou geſchieden, volgens eene Goddelyke aenſtelling. God zelvs zou de Maccabeeſche Vorſten, zoo wel als den MESSIAS, *doen naderen om tot Hem te genaken.* Te vooren was dit niet gebruikelyk; en Koning UZZIA werd 'er voorbeeldig over geſtraft, dat hy zich het Priesterambt had aengematigd. Maer nu zou het volgens eene Godlyke aenſtelling geſchieden, dat de Maccabeeſche Vorſten tevens Hoogepriesters waren. Daerom wordt 'er bygevoegd, *wie zou 'er anders met zijn hart voor inſtaen*, en zich ondervinden durven, *om* als Priester, tot den HEER te naderen, wanneer hy reeds de hoogſte waerdigheid, in het Burgerlyke, bekleedde?

Maer onzes erachtens, ziet deze Godſpraek geheel en alleen op den MESSIAS. — Beide de benamingen *de Heerlyke* en *de Heerſcher* wijzen ons, naer eenen en denzelven perſoon, en de eene bepaelt de ware beteekenis van de andere. Schoon het eerſte woord, door *heerlyke* vertaeld, wel eens, gelijk Kap. 25: 34, 36, in het algemeen gebruikt worde van Overheden, die macht hebben over anderen, zoo beteekent het tweede, door *heerſcher* vertolkt, evenwel by uitnemendheid eenen Opperheer, die de hoogſte macht bezit, verg. Joſ. 12: 2, 5. Richt. 14: 27. JEREMIAS ſpreekt derhalven van zulken Vorst, die de hoogſte oppermacht bezitten zoude. — Deze *Heerlyke* en *Heerſcher*, deze oppermachtige Koning, zou *uit* JACOB *zijn*, *en uit het midden van hem voortkomen*; dat is: Hy zou uit JACOB afſtammen, en ten aenzien van zijn geſlacht, tot het Joodſche volk behooren. — De ſpreekwijs *tot God te naderen*, hebben wy reeds opgemerkt, wordt bepaeldelyk gebruikt van de Priesteren en hunne bediening, De HEER zou dien gebiedenden Vorst *tot Hem doen naderen*, dat is tot Priester aenſtellen; *en*, wordt 'er bygevoegd, *Hy zal tot My genaken*, of gelijk men het ook vertalen kan, *omdat*

Hy

Hy tot My nadert, dat is omdat hy zich zelven vrywillig tot Priester heeft aengeboden. — De volgende woorden: *want wie is hy, die met zijn hart borg wordt, om tot My te genaken?* kan men ook dus vertalen: *Wie is deze*, welk een groot en uitmuntend persoon is hy, *die zijn hart*, dat is zijn leven, *verpandt*, *om* mijn Priester te worden, en als zoodanig *tot My te genaken*? Het Hebreeuwsche woord, het welk de onzen vertalen door borg te worden, heeft meermalen de beteekenis van verpanden of verzetten, zie Neh. 9: 33.

De uitmuntende persoon derhalven, welken de Propheet bedoelt, zou de volgende merkteekenen bezitten. — 1. Hy zou een oppermachtig Koning zijn. — 2. Hy zou uit het Joodsche volk afstammen. — 3. De Koninglyke en Priesterlyke waerdigheid zouden in Hem vereenigd zijn. — 4. Hy zou zich vrywillig tot Priester aenbieden. — 5. Hy zou als zoodanig zijn hart en leven verpanden.

Dat nu deze merkteekenen, alle en ook alleen, op den MESSIAS passen, heeft geen betoog noodig.

22. Ende gy sullet (*n*) my, vooral na de komst van den MESSIAS, tot een volck zijn, voor zoo ver Ik u met het aenbod van Verzoening en van alle geestelyke zegeningen vereeren zal: ende ick sal u, zo veelen gy den MESSIAS geloovig omhelzen zult, in nadruk tot eenen Godt zijn. Maer wanneer gy u, onder dit alles, in het ongeloov verhardt, zal Ik u straffen met zulke geduchte oordeelen, als nooit te vooren bekend waren.

23. Siet, een (*o*) onweder des HEEREN, eene grimmigheyt, is uytgegaen, of *zal uitgaen*, by de verwoesting van Stad en Tempel, door Titus Vespasianus. Dan zal 'er, over de hardnekkige Joden, een ontzachelyk en langduurig oordeel worden uitgestort, het zal een aenhoudend' onweder zijn: het sal veele eeuwen lang blijven op den kop der godtloosen.

24. De hettigheyt van des HEEREN toorn en sal haer niet afwenden, tot dat hy gedaen zal hebben, alles wat 'er behoort tot de volkomenste uit-

(*n*) Jer. 24: 7. ende 31: 1, 33. ende 32: 38. (*o*) Jer. 23: 19. ende 25: 32.

ſtorting van den vloek, ende tot dat hy daergeſtelt ſal hebben de gedachten ſijns herten: alle de oordeelen, welke Hy beſlooten heeft over de hardnekkige Joden uitteoeffenen, in 't laetſte der dagen ſult gy daer op letten, en het, by de verwoesting van Jeruſalem, waermede deze bedeeling een einde nemen zal, ontwaer worden.

HET XXXI. KAPITTEL.

Het eerſte vers behoort nog tot Kap. XXX, waertoe het ook CALVYN gebracht heeft.

1. Ter ſelver tijt, wanneer de HEER de voorheen gemelde langduurige oordeelen, over de hardnekkige Natie der Joden, volkomen zal hebben uitgeoeffend, ſpreeckt de HEERE, ſal ick niet ſlechts den weinigen, gelijk in de dagen van MESSIAS, verg. Kap. 30: 22, maer het geheele volk, allen geſlachten Iſraëls, nadat zy zich, in het laetst der dagen, tot My zullen bekeerd hebben, tot eenen Godt zijn: Ik zal hen met allerlei geestelyke zegeningen begunſtigen, ende ſy alle ſullen my tot een volck zijn, door my oprechtelyk te dienen.

Hier volgt nu een nieuw deel der Prophetiſche Redevoering, vs. 2-40.

Sommigen brengen dit alles, op de latere tijden van het Nieuwe Testament. — Maer dit ſchijnt ons zeer gedrongen. Waerlyk indien men dit alles in eenen geestelyken zin verklaren wil, moet 'er vry wat geplooid en gedrongen worden. Ons is het zoo voorgekomen, dat dit deel der Prophetiſche Redevoering twee hoofdbyzonderheden behelze.

I. De eerſte is eene nadere uitbreiding van de tijdelyke ze-

zegeningen, welke Kap. 30, aen Israël en Juda gedaen waren, vs. 2-30.

II. De tweede ziet op de latere dagen van het Nieuwe Testament, vs. 31-40.

Uit deze vooronderstelling, laten zich alle de uitdrukkingen zeer natuurlyk verklaren.

Vooraf gaet eene zeer sierlyke voorrede, vs. 2, 3.

2. Soo seyt de HEERE; Het volck der overgeblevenen van den sweerde, heeft genade gevonden in de woestijne: [*namelick*] Israël, als ick henen gingh om hem tot ruste te brengen.

3. De HEERE is my verschenen van verre [*tijden*]: Ja ick heb u lief gehadt [*met*] eene eeuwige liefde, daerom heb ick u getrocken [*met*] goedertierenheyt.

Deze voorreden is vry duister, en wordt daerom op verschillende wijzen begrepen. — De woorden vs. 2, 3a. zijn zekerlyk van den Propheet; dit blijkt allerduidelykst, uit vs. 3a. *de* HEER *is my verschenen van verre tijden.* Dan volgt de uitspraek van den hoogen God zelven; *Ja ik heb u liev gehad met eene eeuwige lievde.*

Wat word door de *woestijne* bedoeld? Sommigen zijn van oordeel, dat de Propheet hier spreke van de opvoering der Israëlieten uit Egypte, door de groote woestijne van Arabien, naer Kanaan; en van de Godlyke voorzorg, ten behoeve van dat volk, geduurende hunne moeilyke reis, door wildernissen in welke zy van alles beroovd waren. Dan, men kan van de oude Israëlieten niet zeggen, dat zy, by hunne verlossing uit Egypte, *van het zwaerd zijn overgebleven.* Wy denken daerom liever aen JACOBS nakomelingen, die het zwaerd der Assyriers en Chaldeeuwen ontkomen, en gevangelyk wechgevoerd waren. De *Woestijne* is dan de woestijne van Arabien door welke de gevangelyk wechgevoerde Joden, naer hun Vaderland zijn wedergekeerd. — Voor het overige hebben wy nog op te merken, dat 'er eigenlyk stae, *om hem te brengen*

tot rusten. De zakelyke zin is derhalven deze: „ *Zoo zegt*
„ *de* HEER, die het nageslacht van JACOB niet verlaten zal;
„ (trouwens de nakomelingen van dien Aertsvader, die na
„ de slagting, welke de Asſyriers en Chaldeeuwen onder
„ hen hebben aengericht, zijn overgebleven, hebben de
„ kennelykſte blijken van Gods gunſtige voorzorg, op hunne
„ reis door de Arabiſche woeſtijnen, ondervonden, toen zy naer
„ hun Vaderland terug gebracht werden, om aldaer in rust
„ en voorſpoed te leven. Van deze toekomende gebeurte
„ nis ſpreek ik, als of zy reeds werkelyk had plaets gehad,
„ omdat zy onfeilbaer zeker geſchieden zal, naedien de
„ HEER my reeds overlang in Openbaringen verſchenen is,
„ om my deze dingen bekend te maken). *Zoo zegt de* HEER
„ tot Israël: Mijne toegenegenheid, welke Ik van de vroeg-
„ ſte tijden voor u gehad heb, blijvt nog altoos dezelvde;
„ *daerom heb Ik u getrokken met goedertierenheid*, of zal Ik mij-
„ ne goedertierenheid uitſtrekken, en u met mijne weldaden
„ blijven beguuſtigen."

Op deze voorrede en algemeene belovte, volgen meer byzondere toezeggingen van tijdelyke zegeningen, vs; 4-30. Zy komen voornamelyk uit op de volgende byzonderheden. A. Jeruſalem zou herbouwd, Kanaan bewoond, en de Godsdienst in den Tempel herſteld worden, vs. 4-6. B. De wederkeering der Joden zou met groote blijdſchap gepaerd gaen, vs. 7-14. C. De voorige treurigheid zou geheel en al ophouden, vs. 15-22. D. Wijders wordt de voorſpoed der wedergekeerde Joden beſchreven, vs. 23-30.

4. Ick ſal u weder bouwen, en in uwen voorigen ſtaet herſtellen. Gy zult wederom eene plaets hebben, onder de onafhangelyke volken, ende gy ſult in zoo ver weder gebouwt worden, o jonckvrouwe Iſraëls: gy ſult weder verciert zijn met uwe trommelen, ende uytgaen met den rey (*a*) der ſpelenden. Het Joodſche volk zal eens wederom in voorſpoedige en heuchelyke omſtandigheden verkeeren.

5. Met u zullen 'er velen wederkeeren, die oorſpronge-lyk

(*a*) Jer. 30: 19.

lyk tot het Rijk des X Stammen behooren, en door de Assyriers verstrooid zijn. Met deze zult gy Kanaan wederom bewoonen. Gy sult wederom (*b*) wijngaerden planten op de bergen van Samaria: de planters sullen planten, ende de vrucht genieten.

6. Ook zal de plechtige Godsdienst hersteld worden. Want daer sal een feestdagh zijn, [*daer in*] de hoeders der Wijngaerden op Ephraims gebergte, elkander sullen toe-roepen: (*c*) Maeckt ulieden op, ende laet ons te zamen plechtig en Godsdienstig opgaen [*nae*] Zion, naer het herbouwde Heiligdom, tot den HEERE onsen Godt, om Hem aldaer openlyk en plechtig te dienen.

Er is geen twijffel aen, of hier wordt de herstelling van den Tempel, en den plechtigen Godsdienst beloovd. Maer zou dit het alles wezen? Onzes erachtens wordt 'er tevens verder gezien, op de dagen van den MESSIAS. De uitdrukking *een dag*, wijst ons naer eenen bestemden en plechtigen dag, en het *opgaen naer Zion* word Jes, 2: 3 gebruikt van de vereeniging met de Euangelie Kerk. Het is ons daerom zoo voorgekomen, dat hier, in het verder Prophetisch uitzicht, tevens geöogd worde op den grooten Euangeliedag; wanneer allerlei volken zich tot den waren Godsdienst vereenigen zouden, even als de Israëlieten en Joden zich, na de slaking der Babylonische gevangenis, vereenigen zouden, om den HEER, in den herbouwden Tempel, plechtig te dienen.

7. De wederkeering der gevangelyk wechgevoerden in hun Vaderland, zal met groote blijdschap gepaerd gaen. Want soo seyt de HEERE; Roepet luyde over Jacob [*met*] vreugde, ende juychet van wegen het Hooft der Heydenen: doet het hooren, lofsinget, ende segget; O HEERE behoudt uw volck, het overblijffel van Israël.

De Heidenen worden hier opgewekt, om zich te verblijden van wegens de herstelling der Joden. — Maer wien heb-

(*b*) Jes. 65: 21. (*c*) Jes. 2: 2, 3. Mich. 4: 1, 2.

ben wy door *het hoofd der Heidenen* te verstaen? De zaek word zeer verschillendlyk begrepen. Voor het naest zouden wy denken aen Koning CYRUS. Het hoofd beteekent zeer gemeenzaem den voortreffelykften, verg. Exod. 30: 23. Ps. 141: 5. enz. Het *hoofd der Heidenen* is derhalven de voortreffelykste, de machtigste van alle de volken: en deze was, ten tijde der slaking van de Babylonische gevangenis, CYRUS de Koning van Persien, die zich de geheele Monarchy der Babyloniers onderworpen had. — De belovte komt gevolgelyk zakelyk hierop uit: dat de Persianen en andere Heidensche volken zich zeer verblijden zouden, over de vryheid, welke de machtige Koning CYRUS, aen Jacobs wechgevoerde nakomelingen vergunnen zoude, om naer hun Vaderland weder te keeren, en den Tempel te herbouwen. Zy zouden over deze gebeurtenis, vreugdegalmen *doen hooren*, *lofzingen*, en *zeggen: o* HEER *behoud uw volk*, *het overblijvsel van Israël.* Eigenlyk staet 'er: *de* HEER *heeft zijn volk behouden*, of verlost, namelyk uit de gevangenis, en *het overblijvsel van Israël* in hun Vaderland weder gebracht.

8. Siet, ick salse aenbrengen uyt den lande van 't (*d*) noorden, ende salse beide Israël en Juda, vergaderen van de zijden der aerde, uit de gewesten, welke aen de Babylonische Monarchy onderworpen zijn. Ik zal hen, op de terug reis naer hun Vaderland, blijkbaer beveiligen; onder hen sullen zijn blinde ende lamme, swangere ende barende te samen: die men anders onder de wederkeerenden niet verwachten zou. Ik zelvs zal de noodige middelen beramen, om de wederkeerenden veilig over den weg te leiden, zoo dat zelvs lichamelyke gebreken niemand zullen doen terug blijven; ja zwangere vrouwen, welke naby den tijd van hare verlossing zijn, zullen mede de reis onbezorgd ondernemen: [*met*] eene groote gemeynte sullen sy herwaert in Kanaan wederkomen, offchoon ook veelen verkiezen zullen in Babel te blijven.

9. Sy sullen boetvaerdig komen met geween, en har-

(*d*) Jerem. 3: 18.

hartelyk berouw over hunne voorige misdaden, ende met smeeckingen om eene gunstige vergeving; bekeerd zijnde van hunne voorige boosheden, byzonder van de gehechtheid aen de afgodery, sal ickse naer hun Vaderland terug voeren. Ook zullen zy van het noodige, onder den weg verzorgd worden, want ick salse leyden aen de waterbeken, eenen rechten en effenbaren wegh, daer in sy sich niet en sullen stooten: want ick ben Israël tot eenen vader, die hem op allerlei wijzen verzorgt; ende Ephraim, die is mijn (*e*) eerstgeborene, welken Ik als zoodanig hartelyk beminne.

De naem van EPHRAIM, die zeer gewoon was aen het Rijk der X stammen, herinnert ons weder, dat 'er verscheidene Israëlieten, die door de Assyriers verstrooid waren, met de Joden naer Kanaan zouden wederkeeren.

10. Hooret des HEEREN woort, gy Heydenen, ende verkondiget in de eylanden die verre en de plaetsen, welke over de zee gelegen zijn, ende segget; Hy die de nazaten van Israël, tot eene rechtvaerdige straf van hunne hardnekkige boosheid, door hunne vyanden als werktuigen in zijne hand, verstroyt heeft, sal hem wedervergaderen, ende hem bewaren, met dezelvde zorg als een herder sijne kudde doet.

11. Want de HEERE heeft het nageslacht van Jacob als het ware vrygekocht: ende hy heeft hem verlost uyt de hant des genen (*f*) die stercker was dan hy, des Konings namelyk van Babel.

12. Dies sullen sy op de plechtige feestdagen, blymoedig in den Tempel komen, ende aldaer op de hoogte van Zion juychen, ende toevloeyen tot of van vreugde wechvloeien, *over* des HEEREN goet en zegeningen. Zy zullen toevloeien tot het koorn, ende tot den most, ende tot de olie, ende tot de jonge schapen ende runderen: ende de begeerte van hare ziele sal zijn als een (*g*) gewaterde hof, hunne wen-

(*e*) Exod. 4: 22. (*f*) Jes. 40: 10. ende 49: 24, 25. (*g*) Jes. 61: 11.

ſchen zullen vervuld worden, even als een hov die geduurig besproeid en vruchtbaer gemaekt wordt; ende ſy en ſullen voortaen niet meer treurigh zijn.

13. Dan zal 'er eene algemeene blijdſchap heerſchen onder de wedergekeerde Joden. Dan ſal haer de jonckvrouwe verblijden in den rey, daer toe de jongelingen ende oude te ſamen: want ick ſal haerlieder rouwe in vrolickheyt veranderen, ende ſalſe trooſten, ende ſalſe verblijden na hare droeffeniſſe, welke zy gehad hebben in Babel.

14. Ende ick ſal de ziele der Prieſteren [*met*] vettigheyt droncken maken: de dienaers van het Heiligdom zal Ik overvloedig verzorgen, ende mijn wedergekeerde volck ſal met mijn goet en rijke zegeningen verſadigt worden, ſpreeckt de HEERE.

15. Soo ſeyt de HEERE; (*h*) Daer is een ſtemme gehoort in Rama, eene klage, een ſeer bitter geween; Rachel weent over hare kinderen: ſy weygert haer te laten trooſten over hare kinderen, om datſe niet en zijn.

Deze woorden zijn zeer moeilyk; vooral omdat de Euangelist MATTHÆUS dezelve, op den kindermoord van Bethlehem, heeft toegepast, Matth. 2: 17, 18. — Laten wy eerst de woorden zelve beſchouwen, en daerna de gemelde toepasſing van MATTHÆUS.

A. De woorden zelve teekenen ons een allerakeligst weegeklag, gepaerd met zulk een treurig misbaer, als by de Oosterlingen gebruikelyk was. RACHEL, de moeder van JOSEPH en BENJAMIN, wordt hier by perſoonsverbeelding ingevoerd, als treurende en bitterlyk kermende, over het verlies van hare kinderen. — RACHEL was, ten tijde van JEREMIA, reeds vele eeuwen geſtorven; maer zy wordt hier verbeeld, als in haer grav zulk een jammerlyk misbaer te maken, dat het wijd en zijd kon gehoord worden. Dit grav van RACHEL was in de nabuurſchap van Bethlehem

(*h*) Matth. 2: 17, 18.

hem, Gen. 35: 19, 20. Maer hoe kan derhalven het geklag van RACHEL onderſteld worden, *in Rama* gehoord te zijn? daer *Rama* in het ervdeel van Benjamin, Noordwaerds van Jeruſalem gelegen was, op eenen afſtand van vier uuren gaens van Bethlehem Joſ. 18: 25. — Het is eene vergrootende manier van ſpreken; te kennen gevende, dat het misbaer van RACHEL zoo luidruchtig ware, dat het op eenen zeer verren afſtand, zelvs tot in *Rama* toe, konde gehoord worden.

Maer waerover wordt RACHEL onderſteld te weenen? *over hare kinderen, omdat zy niet meer zijn*, omdat zy haer door den dood, of gevangelyke wechvoering, ontrukt waren. — Het ganſche voorſtel geevt derhalven te kennen, dat de Israëlieten en de Joden, deels door het zwaerd zouden ſneuvelen, deels gevangelyk naer Aſsyrien en Babel worden wechgevoerd: zoodat RACHEL, indien zy kennis had van deze treurige omſtandigheden harer kinderen, zich daerover dermate in haer grav bedroeven zou, dat zy een jammerlyk misbaer zou maken, het welk zelvs op eenen aenmerkelyken afſtand kon gehoord worden. — Maer RACHEL wordt vs. 16. opgewekt, om hare klagten te ſtaken, uit aenmerking dat 'er velen van hare nazaten, naer Kanaan zouden wederkeeren.

B. Maer hoe kan dan de Euangelist MATTHÆUS deze woorden, als eene Godſpraek, op den kindermoord van Bethlehem toepasſen, en zeggen, *doe is vervuld geworden het gene geſproken is door den Propheet* JEREMIA? wat verband is 'er tusſchen de gevangelyke wechvoering van Israël en Juda, naer Aſsyrien en Babel, en tusſchen den kindermoord van Bethlehem?

Zou MATTHÆUS de woorden van JEREMIA, alleen by wijs van overbrenging, op den kindermoord te Bethlehem, en het vluchten van den Heer JESUS naer Egypte, hebben toegepast; en willen te kennen geven dat RACHEL, wanneer zy kennis had van deze gebeurtenis, daerover in haer grav geen minder misbaer maken zou, als zy voorheen door JEREMIA ingevoerd was gemaekt te hebben, over

het gene Israël en Juda, van de Asſyriers en Babyloniers, had moeten lijden? — Zoo begrijpen het velen. Maer deze opvatting ſchijnt ons niet overeen te komen, met het uitdrukkelyk zeggen van MATTHÆUS: *doe is vervuld geworden het gene geſproken is door den Propheet* JEREMIA.

Zou 'er dan iets voorbeeldigs liggen, in de gevangelyke wechvoering van Israël en Juda? zoodat dezelve de vlucht van den Heer JESUS naer Egypte zou hebben afgeſchaduwd; even in dien zin als JOHANNES zegt, Kap. 19: 36: *want deze dingen zijn geſchied, opdat de Schrivt vervuld worde, geen been van hem zal gebroken worden*, met toeſpeling op het voorbeeldig Paeschlam.

Al zoo liev evenwel zouden wy denken, dat de woorden van den Propheet, in den eerſten en letterlyken zin, op de akelige lotgevallen van Israël en Juda, in de Asſyriſche en Babyloniſche gevangenis, gezien hebben; maer tevens, in het verder vooruitzicht van den Prophetiſchen Geest, op den kindermoord te Bethlehem gedoeld hebben.

Eene vraeg is 'er nog overig, hoe namelyk de vermoorde kinders van Bethlehem kunnen aengemerkt worden, als kinders van Rachel; daer Bethlehem in de Stamme van Juda lag, en deze Juda een zoon was, niet van RACHEL, maer van LEA? — Dan men moet weten, dat de Joden, na hunne wederkeering uit Babel, zich door gansch Kanaan verſpreid hebben, zonder zoo nauwkeurig als voorheen te letten op de ervdeelen der onderſcheidene ſtammen: en de reden waerom hier bepaeldelyk RACHEL weenende wordt ingevoerd, is om dat hare beenderen in de nabuurſchap van dat treurtooneel rustten.

16. Soo ſeyt de HEERE, tot de kermende Rachel: Het is nu geen tijd meer, om een treurig misbaer te maken, over het verlies van uwe kinderen; Bedwingt daerom uwe ſtemme van geween, ende uwe oogen van tranen: want daer is loon voor uwen moeilyken arbeyt, ſpreeckt de HEERE; Gy hebt uwe beide zonen Joſeph en Benjamin, vooral den laetſten, met vele

ſmer-

ſmerten en eenen zwaren arbeid gebaerd: maer deze arbeid zal niet te vergeevsch wezen, gy zult 'er loon van genieten, in den beſtendigen bloeiſtaet van uwe nazaten; want ſy ſullen uyt des vyants lant, in het welk zy verſtrooid waren, wederkomen.

17. Ende daer is verwachtinge en eene gegronde hoop voor uwe nakomelingen, ſpreeckt de HEERE; want [*uwe*] kinderen ſullen wederkomen tot hare lantpale.

18. Ick hebbe wel gehoort, en door mijne Alwetendheid met genoegen vernomen, dat ſich Ephraim beklaegt en bitterlyk bedroevd is, om zijn akelig lot in de verſtrooijing; [*ſeggende*,] Gy HEER hebt my getuchtigt, ende ick ben zwaerlyk getuchtigt geworden, ik had my gedragen, en daerom hebt gy my ook behandeld als een ongewennet en wederſtrevig kalf: Ach dat ik van deze tuchtiging een recht gebruik maken mogt! Verleen my daertoe Uwe voorkomende en hartveranderende genade: (*i*) Bekeert my, ſo ſal ick, die zoo diep bedorven en geheel onvermogend ben, om mijn hart en wandel te verbeteren, werkelyk bekeert zijn; dit vraeg ik vrymoedig en met vertrouwen, want gy zijt de HEERE mijn Godt.

19. Sekerlick (*k*) na dat ick bekeert en tot inkeer gekomen ben heb ick berouw gehadt, over mijne ſchroomelyke en langduurige misdaden, ende na dat ick my ſelven ben bekent gemaeckt, en door Uw genadelicht gezien heb, hoe ſchandelyk ik van U was afgeweken, heb ick nae de gewoonte der rouwbedrijvenden op de heupe geklopt: ick ben beſchaemt, ja oock ſchaemroot geworden, om dat ick de ſmaetheyt mijner jeugt, en de ſtraffen, welke ik van de vroegſte tijden verdiend had, gedragen hebbe.

20. Is [*niet*] Ephraim my een dierbaer ſone, welken Ik tederlyk liev heb? is hy [*my niet*] een bemind troetelkint, het welk Ik enkel uit lievde getuchtigd heb? want

(*i*) Klaegl. 5: 21. (*k*) Deuter. 30: 2.

ſint dat ick tegen hem geſproken, en het volk van Israël, aen Sinai, als het ware getrouwd hebbe, dencke ick nogh ernſtelick en met groote toegenegenheid aen hem: daerom rommelt mijn ingewant over hem van medelijden, wegens de rampen welke hem zijn overgekomen; ick ſal my ſijner ſekerlick ontfermen, ſpreeckt de HEERE.

Tot of *van iemand te ſpreken* zegt hier, ten huwelyk te begeeren, vergel. Richt. 14: 7. Hoogl. 8: 8.

21. Richt u merckteeçkenen op, ter gedachtenis van uwe voorige misdaden, op ſoortgelijk eene wijs, als men merkteekenen by *begraevplaetſen*, ter gedachtenis van afgeſtorvenen opricht; ſtelt u ſpitſe-pilaren of *bitterheden*, bedrijvt rouw over uw wangedrag, ſet uw herte en let aendachtig op de verkeerde bane, [*op*] den wegh der boosheid, [*dien*] gy zoo lang en hardnekkig gewandelt hebt: keert weder, o jonckvrouwe Iſraëls, tot mijnen dienst; en keert langs dien weg, weder tot deſe uwe ſteden in Kanaan.

22. Hoe lange ſult gy u aen de blijdſchap onttrecken en de gunstige gelegenheid verwaerlozen, om in uw Vaderland weder te keeren, gy afkeerige dochter? want de HEERE heeft wat nieuws, wat groots en zonderlings op der aerden geſchapen; De vrouwe ſal den man omvangen.

De laetſte woorden: *want de* HEER *heeft wat nieuws* enz. worden verſchillendlyk opgevat. — Vooraf herinneren wy, en dit dient men wel in het oog te houden, dat deze woorden hier inkomen als eene beweegreden, door welke de dochter Iſraëls wordt opgewekt, om naer Kanaan weder te keeren, en alle zwarigheden worden wechgenomen, welke haer tegen dien optocht konden beſchroomd maken. Dit is allerduidelykst, uit het ganſche verband van zaken.

De HEER wordt gezegd *wat nieuws te ſcheppen*, wanneer Hy iets te weeg brengt, het welk niet alleen vreemd, maer ook te gelijk heuchlyk is, vergel. Jeſ. 43: 19, 20. — Dit nieuws zou plaets hebben *op de aerde*, dat is in het land Kanaan, het welk vs. 23. uitdrukkelyk *het land van Juda* ge-

genaemd wordt. — Het nieuws zou daerin beſtaen, *de vrouw zal den man omvangen.* Wat zegt nu deze uitſpraek?

A. Gemeenlyk denkt men aen de geboorte van den MESSIAS, welke by uitnemendheid, als zijnde een verbazend wonder, *wat nieuws* mag genaemd worden. Men neemt het woord *vrouw* voor eene algemeene benaming van menſchen, die tot het vrouwelyk geſlacht behooren, zoodat het ook eene maegd zou kunnen beteekenen. De uitdrukking *den man omvangen*, zou te kennen geven, een mannelyk zaed in de baermoeder te dragen en te omcingelen. Op deze gelegde grondſlagen, zou hier de wonderdadige ontvangenis van onzer Verloſſer, in de baermoeder van de maegd MARIA voorſpeld worden, en de Godſpraek zou volledig overeenkomen, met die van JESAIAS Kap. 7: 14. — Men voegt 'er by, dat deze belovte hier eigenaertig, in het verband van zaken te pas kome; om de verſtrooide Joden tot het wederkeeren naer Kanaan aen te moedigen: omdat het Joodſche land, door deze wonderdadige gebeurtenis, boven alle andere gedeelten van den aerdbodem zou verheven worden; en omdat dit nieuws de grondſlag was van alle verdere zegeningen en voorrechten.

Dan hoe oud en vry algemeen aengenomen deze verklaring ook wezen moge, kan zy evenwel geen ſteek houden; en hadden wy geene andere bewijzen voor JESUS Meſſiasſchap, zouden wy tegen het ongeloov niet veel kunnen uitrichten. — Deze uitlegging is niet wel beſtaenbaer met de oorſprongelyke woorden. Het woord *vrouw* kan niet bepaeldelyk van eene maegd verklaerd worden. Het woord *man* beteekent eenen volwasſenen man; en kan derhalven niet van een mannelyk zaed, nog in de baermoeder beſloten, genomen worden. Het *omvangen* wordt nergens van de dracht eener zwangere vrouw gebruikt. — Ook wordt deze verklaring, door het verband van zaken, geenszins begunſtigd. De belovte van MESSIAS wonderdadige geboorte was wel de voornaemſte en de grondſlag van alle andere belovten; maer

dit bewijst niet dat dezelve juist hier moet inkomen. Die belovte zou, in dien tijd welke hier bedoeld wordt, eerst na verloop van eenige eeuwen vervuld worden: nu eene belovte, welker vervulling nog zoo ver af was, schijnt minder geschikt te zijn, om de verstrooide Joden, tot het wederkeeren naer hun Vaderland aen te moedigen, dan wel eene toezegging van aengename gebeurtenissen, welke kort op handen zijn.

B. Anderen nemen het gansche voorstel zinbeeldig. — De *vrouw* zal het volk van Israël beteekenen, het welk de HEER, op Sinai, als het ware getrouwd had, door het zelve tot het volk van zijn byzonder eigendom aen te nemen; hoe zeer deze zinbeeldige *vrouw* den HEER verlaten had, en zich verloopen in afgodery, met de afgoden der heidenen. De *man* is derhalven de HEER, die deze overspelige vrouw, door de Assyrische en Babylonische gevangenis, met het hoogste recht verstooten had. Maer nu zou de vrouw den man wederom *omvangen* en omhelzen: dat is, Israël zou berouw hebben over de voorige boosheden, zich weder tot den HEER bekeeren, met eenen hartelyken afkeer van de afgodery, en Hem als het ware, met tedere lievde omhelzen. — Met een woord de Israëlieten, zoo lang van den HEER afgedwaeld, zouden zich op nieuw tot Hem bekeeren.

Het is waer, de bekeering van een volk, het welk zich zoo lang in de afgodery verhard had, was zekerlyk iets nieuws, het welk men, volgens het gewoone beloop der menschelyke zaken, niet zou hebben kunnen verwachten. — Maer met dit alles, komt deze verklaring onzes erachtens in het geheel niet overeen, met het verband van zaken, en het oogmerk tot het welk de woorden hier inkomen. Of zou eene belovte, omtrent de bekeering des volks, eene drangreden hebben kunnen wezen, om de wechgevoerde Israëlieten, tot het wederkeeren naer hun Vaderland op te wekken?

C. Voor het naest daerom zouden wy ons voegen by diegenen, die de gansche belovte verstaen van eenen zeer aengenamen vreugdetijd. — Te weten de enkelvouwige be-

benaming van *de vrouw* en *de man* wordt, in eenen verzamelenden zin genomen, voor het vrouwelyk en mannelyk geslacht. — Het woord *omvangen* zegt ook omringen, rondom gaen. — De *vrouw zal den man omvangen* en omringen; dat is dan: de vrouwen en de mannen zullen openbare vreugde bedrijven, zich in reijen, al zingende, speelende, en danssende zamenvoegen; zoodat de mannen als het ware, aen eenen troep zullen spelen en springen, terwijl de vrouwen dezen troep omringen zullen, en rondom denzelven blymoedig danssen.

Met een woord, het is eene beschrijving van eene algemeene blijdschap, vergel. Exod. 15: 20. Richt. 21: 21. 1 Sam. 18: 6, 7. — Dit zou wat *nieuws* en ongewoons zijn in het land van Juda, het welk zoo lang woest en onbewoond gelegen had. Hier van daen wordt de wederbrenging der verbannen Joden in Kanaan aengemerkt, als eene gebeurtenis nog ruim zoo zonderling en merkwaerdig, als de verlossing van het oude Israël uit Egypte Kap. 16: 14, 15. 23: 7, 8. — Deze opvatting voldoet by uitnemendheid aen het verband en oogmerk; om namelyk de zwarigheden der Joden wech te nemen, en hen tot den optocht naer hun Vaderland aen te moedigen. Zy moesten zich door geene twijffelmoedigheden laten terug houden: want de HEER zelvs zou een verschijnsel voortbrengen, geheel vreemd en onverwachts, dat men namelyk in Kanaan, het welk zoo lang had woest gelegen, allerlei vreugde bedrijven zoude.

Deze verklaring strookt ook ongemeen wel met het volgende, alwaer de HEER de kennelykste proeven belooft van zijne zegenende goedheid.

23. Soo seyt de HEERE der heyrscharen, de Godt Israëls; Dit woort sullen sy nogh eens weder blymoedig, de een tot den anderen seggen in den lande van Juda, ende in sijne steden, als ick hare gevanckenisse wenden sal, of *gewend zal hebben*, gelijk men voorheen, in den bloeistaet van het Koningrijk, gewoon was te zeggen: De HEERE segene u, gy, liever *uit*

de (*l*) wooninge der gerechtigheyt, gy of liever van den bergh der heyligheyt, dat is uit den Tempel, die wederom, ter meer byzondere inwooning van Israëls God, zal herbouwd worden.

24. Ende Juda, mitsgaders de ingezetenen van alle ſijne ſteden, ſullen t'ſamen in Kanaan voorſpoedig zijn, en gerust daer in woonen: de ackerlieden, ende [*die*] met de kudden reyſen, zullen den landbouw en de veefokkery ongeſtoord bevorderen.

25. Want ick hebbe de vermoeyde of dorstige ziele droncken gemaeckt: ende ick hebbe alle treurige of hongerige ziele vervult. De wedergekeerde Joden zullen eenen grooten overvloed van ſpijs en drank genieten.

26. De openbaring van deze wederkeering der verbannene Israëlieten heb ik Jeremia, in eenen droom ontvangen. (Hier op, toen de HEER zoo ver gevorderd was met ſpreken, ontwaeckte ick, ende ſagh toe: in eene verrukking van zinnen, zag ik de wederkeering der Joden, en hunne uitnemenden voorſpoed in Kanaan, als reeds werkelyk daer geſteld. Kort daerop viel ik wederom in ſlaep: ende mijn ſlaep was my ſoet en aengenaem.) In dien aengenamen ſlaep werd ik wederom verwaerdigd met eenen Prophetiſchen droom, van den volgenden inhoud:

27. Siet, de dagen komen, ſpreeckt de HEERE; dat ick het huys Iſraëls, ende het huys Juda, bezaeyen ſal, [*met*] zaet van menſchen ende zaet van beeſten.

Het ſpreekt van zelvs, dat hier eene zeer groote vermenigvuldiging van menſchen en beesten, in het land Kanaan beloovd worde. — Voorts verdient het zeer onze opmerking, dat het *huis van Israël*, en het *huis van Juda* worden te zaemgevoegd; ten blijke dat 'er ook velen uit het Rijk der X ſtammen, het welk door de Asſyriers verſtrooid was, met de Joden, naer Kanaan zouden wederkeeren.

28. Ende

(*l*) Jer. 50: 7.

28. Ende 't sal geschieden, gelijck als ick over hen gewaeckt en mijne macht te hulp geroepen hebbe, om de nakomelingen van Jacob, beide in het Rijk van Israël en Juda, uyt te rucken, ende af te breken, ende te verstooren, ende te verderven, ende quaet aen te doen, tot eene rechtvaerdige straf van hunne langduurige en hardnekkige boosheid: alsoo sal ick over hen waken en mijne macht gebruiken, om hen, nadat zy zich tot My zullen bekeerd hebben, wederom te bouwen ende te planten, en in alle opzichten voorspoedig te maken, spreeckt de HEERE.

29. In die dagen en sullen sy niet meer seggen; (*m*) De vaders hebben onrijpe druyven gegeten: ende der kinderen tanden zijn stomp geworden.

Dit zinbeeldig voorstel geevt eenvouwig, en volgens een gewoon spreekwoord, te kennen: de volksplagen zullen ophouden, zoodat de Joden geene aenleiding meer hebben zullen om te klagen, dat zy van wegens de misdaden van hunne voorvaderen gestraft worden. — Tot nader verstand van zaken, herinnere men zich dat de HEER, onder de oude huishouding, nationale straffen en algemeene volksoordeelen, op de overtreding van zijne wetten, bedreigd had Deut. 28, byzonder op de afgodery en den beeldendienst Exod. 20: 5. Maer de Joden hadden misbruik gemaekt van dit spreekwoord, om zich zelven te verschoonen, en te kennen te geven, dat zy, die geheel onschuldig waren, alleen om de misdaden van hunne voorvaderen gestraft werden. Zy beschuldigden derhalven den HEER van onrecht. Dan na de wederkeering in Kanaan, zouden zy dit spreekwoord niet langer zeggen, en daerdoor doen blijken, dat zy nu betere gedachten hadden omtrent de wegen des HEEREN. — Daerenboven, door de Babylonische gevangenis, zouden de afgoderyen van hunne voorvaderen zijn uitgewischt; en derhalven zouden zy, in dit opzicht,

(*m*) Ezech. 18: 2, &c.

niet meer zeggen kunnen, wy worden om de zonden van onze Vaderen gestraft, *onze Vaders hebben onrijpe druiven gegeten, en der kinderen tanden zijn stomp geworden.*

30. Maer een yegelick sal om sijne ongerechtigheyt sterven, en om zijne eigene personeele zonden gestraft worden: een yeder mensche die d' onrijpe druyven eet, sijne tanden sullen stomp worden. Elk zal de gevolgen van zijn eigen byzonder wangedrag moeten dragen; aen de boosheid en afgodery der voorvaderen zal dan niet meer gedacht worden.

II. De belovten vs. 31-40. *zien, op de latere dagen van het Nieuwe Testament.*

Wy vinden hier drie hoofdbyzonderheden. A. De Geestelyke voorrechten, welke de Joden, onder den dag van het Nieuwe Testament, zouden genieten, vs. 31-34. B. De bestendige bewaring van het Joodsche volk, vs. 35, 36. C. De herbouwing van Jerusalem, vs. 37-40.

A. De eerste belovte vs. 31-34. *heeft Apostel* PAULUS, *op de dagen van het Nieuwe Testament, allerduidelykst toegepast; Hebr.* 8: 8—

31. Siet nog eene allergewichtigste gebeurtenis zal 'er eens plaets hebben, (*n*) de dagen komen en zullen zekerlyk eens komen, spreeckt de HEERE: dat ick met het gansche nageslacht van Jacob, beide met den huyse Israëls ende met den huyse Juda een nieuw verbont sal maken.

Dit Verbond wordt *nieuw* genaemd, van wegen deszelvs voortreffelykheid. Het zou op zoodanig eene wijs geopenbaerd worden, als nimmer te vooren geschied was. De oude bediening was wel in heerlykheid, maer die van het nieuw Verbond zou in heerlykheid overvloedig wezen. — Een *nieuw* Verbond, omdat het altoos zal nieuw blijven, en nimmer afgeschaft worden.

Dit

(*n*) Hebr. 8: 8.

Dit Verbond wordt, van deszelvs zalige heilgoederen, nader beschreven vs. 32 - 34.

32. Niet nae 't oude Sinaitisch verbont, dat ick met hare vaderen gemaeckt hebbe, ten dage als ick, als een ontfermend Vader zijne kinderen pleegt te doen, wanneer zy in nood zijn, hare hant aengreep, om haer door eene aeneenschakeling van verbazende wonderen, uyt de harde dienstbaerheid van Egyptenlant uyt te voeren: welck mijn verbont tijdelyke zegeningen beloovde, op de gehoorzaemheid van mijne wetten, en aerdsche straffen bedreigde, op de overtreding van mijne geboden; terwijl de geestelyke weldaden, onder de schaduwen van moeilyke plechtigheden, wierden afgeteekend. Dit Sinaitisch Verbond hebben hunne Vaders niet onderhouden, daer sy het zelve al aenstonds na deszelvs oprichting vernietigt hebben, door de afgodery met het gouden kalv; en niettegenstaende de plechtige vernieuwing van dit Verbond, hebben zy het zelve naderhand zeer dikwijls, en byna geduurig, door aenhoudende afgoderyen verbroken. Ja zy zullen dit Verbond nog eens by uitnemendheid verbreken, door het verwerpen van den MESSIAS. Op zulk eene wijs hebben Jacobs nakomelingen het Sinaitisch Verbond vernietigd, hoewel ickse getrouwt hadde, spreeckt de HEERE.

Behoudt men onze overzetting, dan zal de laetste uitspraek, *hoewel ik hen getrouwd hadde*, ter verzwaring van Israëls overtreding dienen: en te kennen geven dat de HEER, op Sinai, een geestelyk huwelyk met Israël had aengegaen; maer dat zy zich, in weerwil van dit alles, aen een schandelyk overspel hadden schuldig gemaekt, door die eer en hulde, welke den HEER alleen toekwam, aen de stomme afgoden te bewijzen. — Apostel PAULUS vertaelt het in naevolging der LXX: *Ik heb op u niet geacht*, het welk eenen ganschen strijdigen zin oplevert. De Uitleggers hebben verschillende wegen ingeslagen, om het een met het ander over een te brengen. Wy merken slechts zeer kor-

telyk aen, dat het oorfprongelyk woord, door *trouwen* vertolkt, eigenlyk te kennen geve *zwellen*; en derhalven zeer voegzaem overgebracht worde tot iemand, die opgezwollen is van gramfchap, en byzonder tot de jaloersheid, welke eenen man doet opzwellen, over de ontrouw van zijn overfpelig wijv. — Men vertale dan: *En ik ben van gramfchap en jaloersheid, tegen hen opgezwollen:* dat is, „ Ik heb my „ fchrikkelyk vertoornd over Israëls afgodery, en daerom „ den ganfchen yver van mijne hittige gramfchap, ter „ wraekoeffening over hen uitgegooten."

Zulk een Verbond had de HEER, aen Sinai, met Israël opgericht; maer dit nieuw Verbond zou van eenen geheel anderen en meer verhevenen aert wezen, *niet nae het Verbond, het welk Ik met hunne vaderen gemaekt heb*, enz. — Het is waer, de geestelyke goederen zijn in het wezen der zake dezelvde; maer deze beide Verbonden zouden zeer veel verfchillen, in de omftandigheden en wijs van voorftelling. De openbaring en oprichting van het oude Verbond was gefchied, op eene ontzachlyke wijs, met verfchrikkelyke omftandigheden; de waerheden van den Godsdienst waren in dekkleeden van fchaduwachtige plechtigheden ingezwagteld; de belovten verkeerden voor een goed deel omtrent aerdfche voorrechten; 'er waren veelerlei lastige plechtigheden voorgefchreven, welke onder bedreiging van zware ftraffen moesten worden waergenomen. Dit alles maekte, dat Israël aen eene flaevfche dienstbaerheid onderworpen, en daerdoor geduurig met vrees des doods bevangen was Gal. 4: 1-3.

Maer het nieuw Verbond zou veel uitnemender en heerlyker wezen.

33. Maer dit is 't verbont, dat ick na die dagen van het voorige en oude Verbond, met den huyfe Ifraëls maken fal, fpreeckt de HEERE; Ick fal mijne wet, de altoosduurende wet van het Euangelie, vorderende het geloov in den Middelaer, blijkbaer door eenen heiligen wandel, niet in fteenen tafelen fchrijven, maer dezelve in haer binnenfte geven, Ik zal hunne harten door almachtige genade veranderen, en hen daerdoor

door in staet stellen om mijne Wet te gehoorzamen, ende Ik sal die wet in haer herte schrijven: ende ick sal hen (*o*) tot eenen Godt zijn, door hun blijkbaer te begunstigen, ende sy sullen my tot een volck zijn, door my oprechtelyk te dienen.

Maer onder het oude Verbond, heeft ook de HEER, in den gezegden zin, *zijne wet gegeven in het binnenste* der gelovige Joden, en *die geschreven in hun hart*: hoe kan dit derhalven als een voorrecht van het nieuw Verbond worden opgegeven? — Dan men herinnere zich, dat dit voorrecht, onder het oude Verbond, slechts aen byzondere personen geschonken wierd; maer in dien tijd welke hier bedoeld wordt, zou het algemeen wezen onder het gansche huis van Israël.

34. Ende sy en sullen niet meer, een yegelick sijnen naesten, ende een yegelick sijnen broeder, leeren, seggende; Kennet en erkennet den HEERE: want (*p*) sy sullen my alle kennen en dienen van haren kleynsten af tot haren grootsten toe, spreeckt de HEERE; (*q*) want ick sal hare ongerechtigheyt vergeven, ende harer sonden niet meer gedencken.

In het eerste deel van dit vers, wordt eene zeer overvloedige kennis, onder JACOBS overblijvsel beloovd; *zy zullen niet meer* enz. — Er is die meent, dat men de tweederlei uitdrukking, een *iegelyk zijnen naesten*, en een *iegelyk zijnen broeder*, onderscheiden moet opvatten; zoodat door de *naesten* de Heidenen, en door de *broeders* de Joden zouden bedoeld worden: dan zou de zin deze zijn; niemand zal noch heiden noch jood behoeven te leeren, zeggende *kent den* HEERE, enz. Men geevt 'er twee redenen van: deels omdat de latere Joden gewoon waren de Jodengenooten, die uit de heidenen tot de gemeenschap van hunne Kerk overkwamen, hunne *naesten*, maer de geboren Joden hunne *broeders* te noemen;

(*o*) Jer. 24: 7. ende 30: 22. bov. vs. 1. (*p*) Jes. 54: 13. Joh. 6: 45. (*q*) Jer. 33: 8. Mich. 7: 18. Hand. 10: 43.

deels omdat 'er anders eene nutteloze herhaling van woorden zou plaets hebben. — Maer deze onderſcheiding ſchijnt ons al te ſpitsvindig en ongegrond. In de ganſche Godſpraek wordt van de heidenen geene de minste melding gemaekt; zy handelt alleen van de algemeene bekeering der Joden, en de onderſcheiding tusſchen de namen *naesten* en *broeder*, voor Heidenen en Joden, is de Heilige Schrivt geheél onbekend. — Onzes erachtens zal de kracht der oorſprongelyke woorden de meening van de Godſpraek duidelyk genoeg kunnen aenwijzen. Het woord een *iegelyk* beteekent eenen man, en wel eenen man van gezach en aenzien; en het werkwoord *leeren* zegt eigenlyk met ſpooren ſteken, aenſpooren en aendrijven, zoodat de zin deze zy: „ *geen man van gezach zal zijnen naesten en broeder meer aendrijven, en zeggen* enz., dat is: de Joodſche Wetleeraers, „ die geſtrenge voogden en tuchtmeesters waren onder het „ oude Verbond, zullen de Israëlieten niet meer op eenen „ gebiedenden toon belasten, en nog veel minder, met „ geweldige middelen aendrijven, om den HEER te kennen „ en te dienen. Alle aenſpooringen zullen eenvouwig, in „ zachte en overredende drangredenen beſtaen. Ook zullen de Israëlieten, tot het kennen en dienen van den „ HEER, zulke harde aenſpooringen niet meer noodig hebben; alle zullen zy daertoe, met de uiterſte bereidwilligheid, volvaerdig wezen."

Trouwens ter nadere bevestiging, wordt 'er bygevoegd: *want zy zullen my alle kennen, van hunnen kleinſten af, tot hunnen grootſten toe, ſpreekt de* HEER. Dat is niet, van het kleinſte kind tot den volwasſen man; de pas ontluikende vermogens der tedere jeugd zullen altoos, door een redelyk onderwijs, moeten beſchaevd worden. Maer de HEER bedoelt menſchen van allerlei rangen en ſtaten, edel en onedel, rijk en arm, van den meest verachten tot den aenzienlykſten, van den daglooner tot den Vorst; verg. Kap. 6: 13. — Deze *allen* zouden den HEER *kennen*. Niet als of de maet van kennis, by alle de Israëlieten, even groot wezen zoude. Zulk eene opvatting is alleszins ſtrijdig met

de natuur der zake zelve. Maer de HEER wil dit zeggen: „ Elk een Israëlieter zal, naemate van zijne verfchillende „ vermogens en omftandigheden, eene genoegzame en op- „ gehelderde kennis hebben van den HEER en zijnen dienst; „ en deze kennis zal aen ieders hart, door de genade van „ den Geest, geheiligd wezen."

Maer wat zou den HEER bewegen, om aen gansch Israël zulke groote weldaden te bewijzen? Zouden zy het zich waerdig maken? Neen, de beweegreden zou geene andere wezen dan deze, dat de HEER zijnen toorn niet tot in eeuwigheid behoudt, en Israël alle de ongerechtigheden vergeven zal. Dit vinden wy vs. 34[b]: *want Ik zal hunne ongerechtigheid vergeven en hunner zonden niet meer gedenken.* — Het gansche beloop van zaken wijst ons naer eene bepaelde *ongerechtigheid*, *en zonden* by uitnemendheid; namelyk den Mesfiasmoord, de zwaerfte van alle de ongerechtigheden, aen welke de Israëlieten zich ooit hebben fchuldig gemaekt. De meening is derhalven onzes erachtens deze: dat de HEER, aen JACOBS nageflacht, hunne fchroomelyke ongerechtigheid, in het fmadelyk verwerpen en vermoorden van den MESSIAS, onder welker geduchte gevolgen deze hardnekkige Natie eeuwen lang zuchten zoude, eindelyk eens volkomen vergeven, en dezelve niet meer gedenken zoude; even als of zy zich daeraen nimmer hadden fchuldig gemaekt. — Door den Mesfiasmoord zouden de Joden eindelyk eens de maet van hunne ongerechtigheid dermate vervullen, dat de HEER hen, als een onwaerdig Lo-Ammi, geheel en al verftooten, en onder alle de Heidenen verftrooijen zoude. Zoo lang nu deze Mesfiasmoord hun niet vergeven was, zouden zy op des HEEREN gunst en zegen niet kunnen hopen. Maer evenwel eindelyk zou de HEER, die zijnen toorn niet tot in eeuwigheid behoudt, deze ongerechtigheid eens vergeven en vergeten, en hen uit dien hoofde, met eene algemeene bekeering, en eenen grooten overvloed van allerlei heil, rijkelyk verwaerdigen.

Uit al het gene wy nu, over vs. 31-34 gezegd hebben, ziet een iegelyk dat de dagen, waerin deze Godfpraek

volledig zal vervuld worden, nog niet gekomen zijn. — Het is waer, in het begin van den Euangelie dag, heeft de HEER met Israël een nieuw verbond gemaekt; ook heeft Hy 'er eenigen bekeerd, door zijne *Wet te geven in hun binnenste;* sommigen hebben den HEER *leeren kennen*, en *vergeving van hunne zonden* bekomen. Maer de Joden die toenmaels met deze voorrechten verwaerdigd werden, waren maer weinigen, in vergelijking met de geheele Natie. — De volledige vervulling is nog aenstaende, in het laetst der dagen, by de algemeene bekeering der Joden, Rom. 11: 27.

B. Vs. 35 - 37. *wordt de bestendige bewaring van het Joodsche volk beloovd.*

35. Soo seyt de HEERE, die den hemelsche lichten den bestendigen loop heeft vastgezet; die de (*r*) sonne ten lichte geeft, des daegs, en de vastgestelde ordeningen der mane ende der sterren ten lichte, des nachts onveranderlyk bepaeld heeft: (*s*) die de zee klooft en door de winden beroert, dat hare golven bruysen; zoodat ook de bewegingen der zee, aen vaste wetten bepaeld zijn, en zoo bestuurd worden, dat zy de vastgestelde wetten niet overtreden kunnen; HEERE der heyrscharen, Opperste Bestuurer van alle geschapene wezens, is sijn naem:

36. Indien dese vastgestelde wetten en ordeningen van voor mijn aengesichte sullen wijcken en veranderd worden, spreeckt de HEERE; so sal oock het zaet Israëls ophouden dat het geen volck en zy voor mijn aengesichte, alle de dagen. Zoo onmogelyk het is, dat de Zon, Maen, en Starren haren vastgestelden loop veranderen, zoo onmogelyk is het ook, dat het nageslacht van JACOB immermeer worde uitgeroeid.

37. Soo seyt de HEERE; Indien de hemelen daer boven, die ver boven 's menschen bereik verheven zijn;

(*r*) Gen. 1: 16. (*s*) Jes. 51: 15.

zijn; door eenigen sterveling gemeten, ende de diepste fondamenten der aerde beneden, doorgrondt konnen worden; so sal ick oock het gantsche zaet Israëls voor eens en altoos onherstelbaer verwerpen, en nimmer weder in genade aennemen, om alles dat sy gedaen hebben, spreeckt de HEERE. Neen, aen welke grouwzame misdaden zy zich mogen schuldig maken, vooral in het vermoorden van den Vorst des levens, zoo zullen zy evenwel niet voor altoos verworpen worden. Na dat zy eeuwen lang, en op de meest geduchte wijs rechtvaerdig zullen gestraft wezen, zal Ik my ten laetsten over mijn volk ontfermen, en hunne ongerechtigheid volkomen vergeven, vergel. vs. 34.

C. Eindelyk wordt de herbouwing van Jerusalem toegezegd, vs. 38-40.

38. Alsdan zal Jerusalem, het welk de Romeinen staen te verwoesten, op nieuws gebouwd worden. Siet, de dagen komen, spreeckt de HEERE; dat dese stadt Jerusalem, ter eere en tot den dienst van den HEERE sal herbouwt worden, van den toren Hananeël af tot aen de hoeckpoorte.

De tooren Hananeël was ten Oosten van Jerusalem, en *de Hoekpoort* ten Noordwesten, vergel. Neh. 3 en 12. De geheele Noordzijde derhalven van Jerusalem zou herbouwd worden, beginnende van het Oosten tot het Noordwesten.

39. Ende het meetsnoer sal wijders neffens deselve, of recht uit tegen over, vergel. Jos. 6: 5, 20. uytgaen tot aen den heuvel Gareb: ende sich nae Goath omwenden, langs de geheele Westzijde.

40. Ende het meetsnoer zal vervolgens uitgaen Zuidwaerds rondom het gantsche dal der doode lichamen, daer de Asfyriers zijn ter nedergeveld, ende het dal der assche of der verbranding, ter eere van Moloch, ende alle de velden tot aen de beke Kidron ten Zuidoosten, tot aen den hoeck van de peertspoorte tegen

't oosten, zoodat Jerusalem, in den geheelen omtrek, zal herbouwd worden; en zelvs aenmerkelyk vergroot, vermids verscheidene der hier genoemde plaetsen, onder anderen ook Goath, waerdoor Golgotha verstaen wordt, te vooren altijd buiten de muuren der Stad gelegen hebben, maer dan, volgens deze belovte, in dezelve zullen getrokken worden. Deze herbouwde Stad sal den HEERE eene heyligheyt zijn, voor zoo ver Hy, van alle de inwooneren, oprechtelyk zal gediend worden. Ook zal de Stad van eene bestendige geduurzaemheid wezen: daer en sal niets weder uytgeruckt, noch afgebroken worden in eeuwigheyt.

HET XXXII. KAPITTEL.

Omdat JEREMIA voorspeld had, dat Jerusalem door de Chaldeeuwen zou worden ingenomen, werd hy in de gevangenis gesteld; maer tot een teeken, dat de Joden in hun Vaderland zouden hersteld worden, en de voorige goederen weder bezitten, kocht hy, op Gods bevel, eenen akker van zijnen Neev. — Het een en ander vinden wy in dit Kapittel.

I. Eerst verhaelt de Propheet de geschiedenis van zijne gevangenneming, vs. 1-5.

II. Daerna bericht hy, dat hy, op Gods bevel, eenen akker gekocht had, vs. 6-15.

III. Eindelyk meldt hy, hoe de HEER, op zijn gebed, dit zinbeeldig bedrijv verklaerd had, vs. 16-44.

1. Het woort, dat tot Jeremia geschiet is, van den HEERE; in het einde van 't tiende jaer van Zedekia, Koningh van Juda: Dit jaer was het achttiende jaer van Nebucadrezar.

In deze openbaring, van welke vs. 1. gesproken wordt; is alles wat in dit Kap. voorkomt, niet aen JEREMIA bekend gemaekt: want vs. 26. vergel. met vs. 16, wordt duidelyk melding gemaekt van eene nieuwe openbaring. — Maer vs. 1. spreekt de

de Propheet van die eerste openbaring, in welke hy bevel kreeg, om den gemelden akker te koopen, en vs. 26. van die, door welke hem dit zinbeeldig bedrijv verklaerd wordt.

2. (Het heyr nu des Konings van Babel belegerde doe Jerusalem: ende de Propheet Jeremia was besloten in het voorhof der bewaringe, in het voorplein van de hoofdwacht; dat in 't huys des Konings van Juda is, dit was derhalven eene ligter en betere gevangenis dan de voorige, vergel. Kap. 37: 16, 20, 21.

3. Want Zedekia de Koningh van Juda, die weinig verstand had, en zich door vleijers liet leiden, vergel. Kap. 38: 5, hadde hem besloten, seggende: Waerom propheteert gy, seggende; Soo seyt de HEERE; Siet ick geve dese stadt in de hant des Konings van Babel, ende hy salse innemen.

4. Ende Zedekia, de Koningh van Juda, wat hy zich inbeelde, en door valsche Propheten late wijsmaken, en sal van de hant der Chaldeen niet ontkomen: maer (*a*) hy sal sekerlick gegeven worden in de hant des Konings van Babel, ende sijn mont sal tot desselven mont spreken, ende sijne oogen sullen desselven oogen sien.

5. Ende Nebucadnezar zal Jerusalem veroveren, en hy sal Zedekia gevangelyk nae Babel voeren, ende aldaer sal hy zijn, tot dat ick hem door den dood besoecke, om een einde te maken van zijn ellendig leven, spreeckt de HEERE: of gylieden schoon tegen de Chaldeen strijdet, gy en sult [*doch*] geen geluck hebben, en alle uwe pogingen, om u te redden uit de hand der Chaldeeuwen, zullen geheel vruchteloos zijn.)

6. Jeremia dan seyde: Des HEEREN woort is tot my geschiet, seggende:

7. Siet Hanameël, de sone Sallums, uwes ooms, die met u van het Priesterlyk geslacht is, sal tot u komen, seggende: Koopt u mijn velt, dat by

(*a*) Jer. 34: 3.

en onder het rechtgebied van de Stad Anathoth is, want gy hebt, als mijn naeste bloedverwant, het recht van lossinge, om dat veld te koopen:

Volgens de Godlyke Wet Lev. 25: 34. mogten de landeryen, in de voorsteden der Priesteren, niet vervreemd worden. Dit veld schijnt derhalven een stuk lands geweest te zijn, het welk in dit geslacht door aenkoop, of door het huwelyk gekomen was.

8. Also quam Hanameël, mijns ooms sone, nae des HEEREN woort, gelijk my in die openbaring gezegd was, tot my, in den voorhof der bewaringe, ende seyde tot my, Koopt doch mijn velt, het welcke is by Anathoth, dat in den lande Benjamins is; want gy hebt het erfrecht, als my de naeste in den bloede bestaende, ende gy hebt de lossinge, koopt [*het*] voor u: Doe merckte ick ten duidelykste uit die uitkomst, dat het des HEEREN woort en wil was, dat ik dit land koopen zoude.

9. Dies kocht ick van Hanameël, mijns ooms sone, het velt, dat by Anathoth is: ende ick woegh hem het gelt toe, seventien silvere sikelen.

Men kan niet bepalen hoe veel de *sikkel*, voor de Babylonische gevangenis geweest zy. — Sommigen rekenen het, op tusschen de 20 en 30 Guldens. — Dit was wel eene geringe somme, maer de tijden waren allerzorgelykst; de vyand was in het land en voor Jerusalem, zoodat alles scheen wech te wezen.

Maer wat bewoog HANAMEËL, om JEREMIA dit veld ter koop aen te bieden? — Het kan zijn, dat hy JEREMIA heeft willen bespotten, en op den toets zetten, omdat hy voorspeld had, dat Jerusalem door de Chaldeeuwen zou ingenomen, maer naderhand wederom herbouwd worden; en daerom heeft willen zeggen: koop gy dat land JEREMIA, volgens uwe voorzegging zult gy met uwe nazaten, 'er merkelyk voordeel mede doen kunnen. — Doch misschien ook heeft HANAMEËL zijn land uit nood, en uit hoofde van gebrek verkocht.

10. Ende ick onderschreef den brief ende verse-

ſegelde [*dien*], dat is, ik liet eenen koopbriev opſtellen, en droeg zorg, dat HANAMEËL denzelven onderteekende en verzegelde, ende ik dede [*het*] geſchrivt daerenboven door getuygen betuygen: als ick het gelt op de weegſchale gewogen hadde.

11. Ende ick nam den koopbrief; die verſegelt was [*nae*] 't gebodt ende de inſettingen, nae het gebruik van die tijden, om bewaerd te worden, ende ook den openen [*brief*]:

De *opene briev* ſchijnt een dubbeld, of origineele copy geweest te zijn.

12. Ende ick gaf den koopbrief aen Baruch, den ſone Neria, des ſoons Machſeja, mijnen Schrijver Kap. 36: 4, 26, voor de oogen van Hanameël mijns ooms [*ſone*], den verkoper, ende voor de oogen der getuygen, die den koopbrief hadden onderſchreven: en ook tevens voor de oogen aller der Joden, die in het voorhof der bewaringe ſaten, en zich by my bevonden.

13. Ende ick beval Baruch voor hare oogen, en in aller tegenwoordigheid, ſeggende:

14. Soo ſeyt de HEERE der heyrſcharen, de Godt Iſraëls; Neemt deſe brieven, deſen koopbrief, ſoo den oorſprongelyken en verſegelden, als deſen openen brief, die het dubbeld is van den eigenlyken koopbriev, ende doetſe beide in een aerden vat, op datſe vele dagen ongeſchonden mogen beſtaen, en voor den dag kunnen gehaeld worden, wanneer 'er gelegenheid zijn zal om 'er gebruik van te maken.

15. Want ſoo ſeyt de HEERE der heyrſcharen, de Godt Iſraëls; Daer ſullen, na de wederkeering des volks, uit de Babyloniſche gevangenis, nogh huyſen, ende velden, ende wijngaerden in dit lant gekocht worden.

16. Voorts, na dat ick den koopbrief aen Baruch den ſone van Neria gegeven hadde, en de omſtanders vertrokken waren, badt ick in het eenzame,

ernstig tot den HEERE, om eene nadere verklaring van dit zinbeeldig bedrijv, seggende;

17. Ach Heere HEERE, Siet, gy zijt de Almachtige, gy hebt de hemelen ende de aerde gemaeckt, door uwe groote kracht, ende door uwen uytgestreckten arm: geen dingh is u te wonderlick, dat gy niet machtig genoeg wezen zoudt, om het daer te stellen.

18. (*b*) Gy die goedertierenheyt doet aen duysenden geslachten van uwe gunstgenooten, vergel. Exod. 20: 6, ende de ongerechtigheyt der vaderen overvloedig vergeldt in den schoot harer kinderen, na hen, gelijk blijken zal in de Babylonische gevangenis: gy groote, gy geweldige Godt, wiens naem is HEERE der heyrscharen, die oneindig, boven de zoogenaemde Goden der Heidenen verheven, en de Bestierer zijt van het gansch Geheelal.

19. Groot van (*c*) rade ende machtigh van dade zijt gy, uwe Wijsheid en Almacht is onbeperkt: (want uwe (*d*) oogen zijn open, of *Gy, wiens oogen open zijn*, over alle wegen der menschen kinderen, zoodat alle de handelingen der stervelingen U volkomen bekend zijn, om eenen yegelicken te (*e*) geven nae sijne wegen, ende nae de vrucht sijner handelingen.)

20. Gy die teeckenen ende wonderen gestelt hebt in Egyptenlant, die nog tot op desen dagh, in levendige gedachtenis zijn, soo in Israël, als onder [*andere*] menschen, onder alle de Heidenen: ende hebt u eenen naem gemaeckt en eenen zeer grooten roem verworven, als hy is te desen dage.

21. Ende hebt uw volck Israël (*f*) uyt Egyptenlant uytgevoert: door teeckenen ende door wonderen, ende door eene stercke hant, ende door eenen uytgestreckten arm, ende door groote verschrickinge, over de Egyptenaren.

22. Ende

(*b*) Exod. 34: 7. (*c*) Jes. 28: 29. (*d*) Job 34: 21. Spr. 5: 21. Jer. 16: 17. (*e*) Jer. 17: 10. (*f*) Exod. 6: 6. 2 Sam. 7: 23. 1 Chr. 17: 21.

22. Ende gy hebt uw volk in Kanaan ingeleid, en haer dit lant gegeven, dat gy haren vaderen geſworen hadt haer te ſullen geven: een lant vloeyende van melck ende honich.

23. Sy zijnder oock ingekomen ende hebben 't verſcheidene eeuwen erflick beſeten, maer en hebben uwer ſtemme niet gehoorſaemt, ende in uwe wet niet gewandelt; ſy en hebben niets gedaen van alles, dat gy hen geboden hadt te doen, maer uwe geboden hardnekkig overgetreden: Dies hebt gy hen ten laetſten, wanneer de maet van hunne ongerechtigheid vervuld was, in de handen der Chaldeeuwen overgegeven, en hun al dit quaet doen bejegenen.

24. Siet, de wallen en verſchanſingen, welke de Chaldeeuwen tegen Jeruſalem hebben opgeworpen! ſy zijn gekomen aen de ſtadt om die in te nemen, ende de ſtadt is gegeven in de hant der Chaldeen, die tegen haer ſtrijden; van wegen de drie ſchroomelyke oordeelen, het ſweert ende den honger ende de peſtilentie, kunnen het de belegerden niet langer uithouden: ende wat gy zoo menigmalen, door my en andere Propheten, geſproken en bedreigd hebt, is geſchiet en wordt nu alles vervuld. Er is geen de minste hoop op uitkomst; ende ſiet, gy die alleen machtig zijt om ons te helpen, ſiet [*het*] alles aen, zonder ons den minſten byſtand te bieden.

25. Evenwel hebt gy onder dat alles tot my, in de laetſte openbaring geſeyt, Heere HEERE; Koopt u dat velt, het welk uw Neev Hanameël u zal komen aenbieden, voor gelt, ende doet [*het*] getuygen betuygen: ik heb dit bevel gehoorzaemd en het veld gekocht; maer wat nut zal ik 'er van hebben, daer de vyand meester is van het land, en zelvs de hoofdſtadt zoo goed als in der Chaldeen hant gegeven is!

26. Doe geſchiedde des HEEREN woort, in eene nadere openbaring, tot Jeremia, ſeggende:

27. Siet, Ick ben de HEERE, de (*g*) Godt

(*g*) Numer. 16: 22.

alles vleesches, de Bestuurer van alle menschen, die wat zy zich ook verbeelden mogen, zeer zwak en niet anders dan vleesch zijn: soude my dan eenigh dingh te wonderlick zijn, daer het leven en de werkzaemheden van alle menschen onder mijne beschikking staen?

28. Daerom, omdat Jacobs nakomelingen de maet van hunne ongerechtigheid vervuld hebben, en de tijd van mijne langmoedigheid geeindigd is; *daerom* seyt de HEERE alsoo: Siet ick geve dese stadt in de hant der Chaldeen, ende in de hant Nebucadrezars des Konings van Babel, ende hy salse innemen.

29. Ende de Chaldeen, die tegen dese stadt strijden, sullender inkomen, ende dese stadt met vyer aensteken, ende sullense (*h*) verbranden, met de huysen, op welcker daken sy, die 'er in woonen, den Baal geroockt, ende anderen goden dranckofferen geoffert hebben, om my te vertoornen.

30. Want of *omdat* de kinderen Israëls ende de kinderen Juda, zoo wel uit het Rijk van Juda, als uit dat der X stammen, die reeds voor lang naer Asfyrien verbannen zijn, My by aenhoudendheid getergd hebben, en van hare jeugt aen alleenlick gedaen dat quaet was in mijne oogen: want de kinderen Israëls hebben my, den Schepper van het Geheelal door 't werck harer handen te vereeren, van de eerste oprichting hunnes volks, alleenlick en geduurig vertoornt hebben, daerom geev Ik hen over, in de hand der Chaldeeuwen, spreeckt de HEERE.

31. Want tot ontsteking van mijnen toorn ende tot aenvuuring van mijne grimmigheyt is my dese stadt, door de boosheid van hare inwooneren geweest, van den dagh af dat syse gebouwt hebben, tot op desen dagh toe: en daerdoor is mijne grimmigheid op zulk eene hoogte geklommen tegen deze Stad, dat ick haer van mijn aengesichte wechdede, en overgeve in de hand van Nebucadnezar:

Deze

(*h*) Jer. 21: 10.

Deze uitbreiding schijnt ons de ware meening van dit vers uit te maken, het welk in den eersten opslag vry duister is. — Het woordje *tot* kan ook den hoogsten trap beteekenen. De spreekwijs *van den dag af, dat zy ze gebouwd hebben, tot op dezen dag*, geevt dan te kennen, dat de Godlyke gramschap, geduurende den tijd dat Jerusalem gestaen had, al hooger en hooger, en ten laetsten tot het uiterste geklommen ware. De Joden had den HEER, van de vroegste tijden af, by aenhoudendheid getergd; en nu was des HEEREN toorn, van tijd tot tijd al meer en meer ontstoken, eindelyk tot dien hoogen trap geklommen, dat hy Jerusalem niet langer dulden konde.

32. Om alle de boosheyt en de aenhoudende afgoderyen der kinderen Israëls ende der kinderen Juda, die sy gedaen hebben om my te vertoornen; is Mijne gramschap tot het hoogste toppunt opgeklommen. Het schroomelykst bederv der zeden is algemeen geworden, en tot allerlei rangen van menschen doorgedrongen onder de Joden; sy, hare Koningen, hare Vorsten, hare Priesteren, ende hare Propheten, ende de mannen van Juda, ende de inwoonders van Jerusalem, hebben alle op eene tergende wijs tegen My overtreden:

33. Die my den (*i*) necke verachtelyk hebben toegekeert ende niet het aengesicht, weigerende om naer my te hooren: hoewel ickse leerde, (*k*) vroegh op zijnde, alle vlijt aenwendende om hen te vermanen, ende leerende, hoe zy zich gedragen moesten, om voorspoedig te zijn, evenwel en hoorden sy niet, om tucht aen te nemen:

34. Maer sy verhardden zich in de boosheid, welke zoo ver gegaen is, dat zy hebben hare afgoden, welke zy als verfoeyselen hadden behooren te beschouwen, gestelt in den Tempel 't huys, dat nae mijnen name genoemt, en tot mijnen dienst geheiligd is, om dat op de meest tergende wijs te verontreynigen. Zoo ver is

(*i*) Jer. 2: 27. ende 7: 24. (*k*) Jerem. 7: 13, 25. ende 25: 3. ende 26: 5. ende 29: 19.

de boosheid gegaen, vooral ten tijde van de grouwzame Koningen, Achaz en Manasse.

35. Ende sy hebben zelvs de (*l*) hoogten Baals gebouwt, die in den dale des soons Hinnoms zijn, om hare sonen ende hare dochteren den Molech door ['*t vyer*] te laten gaen; het welcke ick hen zekerlyk niet en hebbe geboden, noch in mijn herte is opgekomen, dat sy desen grouwel souden doen: deze boosheden hebben sommige Koningen gedaen, op datse Juda mochten doen sondigen, en tot die grouwzame menschenofferen verleiden zouden; Vergel. Kap. 7: 31.

36. Ende nu, daerom seyt de HEERE de Godt Israëls alsoo, van dese verontreinigde stadt Jerusalem, daer gy lieden, in de kracht van uw ongeloov, van segget; Sy is gegeven in de hant des Konings van Babel, door 't sweert, ende door den honger, ende door de pestilentie: zy zal verwoest en nimmer herbouwd worden; van die zelvde Stad zegt de HEER, zy zal niet voor altoos verwoest worden.

37. Na het eindigen der zeventig jarige gevangenis in Babel, zullen de Joden naer hun Vaderland wederkeeren. Siet ick salse (*m*) vergaderen uyt alle de landen, daer henen ickse sal verdreven hebben, in mijnen toorn, ende in mijne grimmigheyt, ende in groote verbolgenheyt, tot eene rechtvaerdige straf van hunne langduurige tergingen: ende ick salse tot dese plaetse, in Kanaan en Jerusalem wederbrengen, ende salse seker doen woonen.

38. (*n*) Ja sy sullen my tot een volck zijn, om My, geheel afkeerig geworden van de afgodery, oprechtelyk te dienen: ende ick sal hen tot eenen Godt zijn, om hen met allerlei zegeningen te overladen.

39. Ende ick sal hen eenderley herte, een eendrachtig voornemen, ende eenderley wegh of levens-

wijs

(*l*) Jer. 19: 5. (*m*) Jer. 23: 3. ende 29: 14. ende 31: 10. (*n*) Jer. 24: 7. ende 30: 22. ende 31: 1, 33.

wijs geven, om my te vreesen alle de dagen van hun leven: hen ten goede, mitsgaders haren kinderen na hen.

40. Ende ick sal, in de dagen van den MESSIAS, een eeuwigh verbont met hen maken, dat ick van achter hen niet en sal afkeeren, op dat ick hen weldoe: ende ick sal mijne vreese in haer herte geven, datse niet van my af en wijcken.

41. Ende ick sal my over hen verblijden, dat ick hen weldoe: ende ick salse getrouwelick in desen lande (o) planten, met mijn gantsche herte, ende met mijne gantsche ziele.

De belovte vs. 38-41. komt blijkbaer overeen met die, welke wy Kap. 31: 31-34. gevonden hebben. — De nadruk der spreekwijzen schijnt ons allerduidelykst henen te wijzen, naer den gezegenden bloeistaet der bekeerde Joden, in het laetst der dagen. Het is den Geest der Godspraek gansch niet ongewoon, om de belovten welke aen den Joden, met opzicht tot vroegere tijden, gedaen worden, zoodanig voor te stellen, dat zy in den volsten nadruk verder zien, op dien uitnemenden voorspoed die voor de laetste dagen bewaerd wordt. — Zoo veel is ondertusschen zeker, dat vs. 43, 44, van de wederkeering der Joden, uit Babels gevangenis, gesproken worde.

42. Want soo seyt de HEERE, de onveranderlyke Vervuller van zijne belovten, die zijne belovten altoos gestand doet; Gelijck als ick over dit volck gebracht hebbe al dit groote quaet; alsoo sal ick over hen brengen al het goede, dat ick over hen spreke.

43. Ende daer sullen, na de wederkeering der Joden in Kanaan, velden gekocht worden in dit lant, daer van gy segget; Het is woest, dat 'er geen mensch noch beest in en is; het is in der Chaldeen hant gegeven, en ons volk voor altoos ontnomen.

44. Velden sal men voor gelt koopen en in eigendom bezitten. Gevolgelyk zal de koop, welken gy thans

(o) Jer. 24: 6. Amos 9: 15.

van uwen Neev Hanameël gedaen hebt, u, immers uw geslacht, zeer voordeelig wezen. Het veld, het welk gy thans voor eenen geringen prijs gekocht hebt, zal na de slaking der Babylonische gevangenis, van veel grooter waerde wezen. Men zal wederom als van ouds, vaste goederen koopen, ende de brieven onderschrijven, ende versegelen, ende getuygen doen betuygen, in den lande Benjamins, daer het veld het welk gy gekocht hebt gelegen is, ende in de plaetsen rontom Jerusalem, ende in de overige steden van Juda, ende in de steden van 't gebergte, ende in de steden der leegte, ende in de steden van 't zuyden: want de wechgevoerde Joden zullen in Kanaan wederkeeren, en ick sal hare gevanckenisse wenden, spreeckt de HEERE.

HET XXXIII. KAPITTEL.

Dit Kapittel behelst eene herhaelde bedreiging van het oordeel der Babylonische gevangenis, maer ook te gelijk eene heuchlyke belovte, dat de HEER die gevangenis eens wenden zou, het volk wederom in Kanaan herstellen, en hen met allerlei zegeningen verwaerdigen.

Behalven het opschrivt vs. 1, vinden wy in de Godspraek zelve,

I. Vooreerst eene gepaste voorrede, vs. 2, 3. en

II. Daerna de Godspraek zelve, vs. 4-26. — De Godspraek zelvs bestaet uit twee hoofdzaken.

א. Eene vernieuwde aenkondiging van het zeer geducht oordeel, het welk Jerusalem, door de hand der Chaldeeuwen, treffen zoude, vs. 4, 5.

ב. Eene heuchlyke belovte van de zegeningen, welke de Joden, na het slaken der Babylonische gevangenis, genieten zouden, vs. 6-16.

1. Voorts

1. Voorts geschiedde des HEEREN woort ten tweeden mael tot Jeremia, als hy nogh in den voorhof der bewaringe was opgesloten, verg. Kap. 32: 2, 3, seggende:

2. Soo seyt de HEERE, die al 't gene vervolgens zal vermeld worden, doet, en op den bestemden tijd zal daerstellen: de HEERE, die dat alles formeert, die de zaken, welke dadelyk zullen worden voorgedragen, niet alleen ontwerpt, maer ook tot dadelykheid brengt, op dat hy 't bevestige en met de daed doe gebeuren; HEERE, onveranderlyke God, getrouwe vervuller van zijne belovten, is sijn naem:

Deze voorrede laet de HEER voorafgaen, om de volgende toezeggingen des te meer te bevestigen, en het geloov der treurigen van Zion, in hunne moedeloosheid te versterken.

3. Roept tot my, voegde de HEER 'er by, ende ick sal u antwoorden: ende ick sal u bekent maken groote ende vaste dingen, die gy niet en weet.

Deze woorden behelzen deels een bevel, deels eene belovte. — Het bevel is *roept tot my.* Maer aen wien wordt dit bevel gegeven? Aen den Propheet JEREMIA: maer evenwel zoo, dat in zijn persoon, tevens alle de Godvruchtigen van dien tijd bedoeld worden. Over het algemeen denkt men, dat JEREMIA hier bevel ontvange, om van God opening der volgende zaken te begeeren. Maer het schijnt wat vreemd, dat de Propheet juist in dit geval, meer dan wel op eenen anderen tijd, zoodanig een bevel ontvangen zoude. Wy zouden het daerom liever zoo begrijpen, dat JEREMIA, en de overige Godvruchtigen in zijn persoon, bevel ontvangen, om tot God te roepen, om uitredding uit de aenstaende benauwdheden. — De belovte is: *en Ik zal u antwoorden, en Ik zal u bekend maken groote en vaste dingen, die gy niet weet. Ik zal u antwoorden* is eenvouwig te zeggen, Ik zal uwe bede verhooren, en uwen wensch vervullen. *Groote dingen* zijn zaken van zeer groote aengelegenheid, zeer gewichtige gebeurtenissen. *Vaste* of liever *hooge dingen, die gy niet weet,* dat is zaken, welke

zoo hoog verheven zijn, dat zy uw verstand te boven gaen, dat gy daeraen, wanneer Ik het u niet openbaerde, nimmer zoudt hebben kunnen of durven denken. Deze dingen zou de HEER *bekend maken*, of liever *daer stellen*, en dadelyk doen gebeuren. Dat deze groote en verborgene dingen ontwijffelbaer zouden worden daergesteld, kon by JEREMIA, en de overige Godvruchtigen, niet in bedenking komen, wanneer zy zich volgens vs. 2, herinnerden, dat het de HEER is, die doet het gene Hy gesproken heeft, en dat formeerde om het te bevestigen.

Hierop volgt nu de inhoud der Godspraek zelve, vs. 4-26. en wel

ℵ. *Eene vernieuwde aenkondiging van het zeer geduchte oordeel, het welk Jerusalem, door de hand der Chaldeeuwen, treffen zoude, vs. 4, 5.*

4. Want soo seyt de HEERE, de Godt Israëls, van de gemeene huysen deser hoofdstadt Jerusalem, ende van de prachtige huysen of Paleizen der Koningen van Juda; die door het geweld van de wallen of verschansingen, welke de Chaldeeuwen hebben opgeworpen, ende door het sweert, en ander oorlogstuig zijn afgebroken:

Wanneer men het woordje *door* dus vertaelt, *van wegen de wallen* en *van wegen het zwaerd*, zal *de zaek* veel klarer worden. Men begrijpe het op deze wijs: uit hoofde van Jerusalems belegering door de Chaldeeuwen, had men binnen de Stad, vele huizen en zelvs Koninglyke Paleizen afgebroken, om daerdoor meerder ruimte te maken, en in staet te zijn, om de Chaldeeuwen beteren wederstand te bieden.

5. Daer zijnder [*wel*] Joodsche Krijgsbenden van buiten, in die gemaekte ruimten, binnen de Stad ingekomen, om te strijden en om Jerusalem dapper te verdeedigen tegen de Chaldeen, maer 't zal alles te vergeevsch zijn. Deze poging is recht geschikt, en zal nergens anders toe dienen, dan om die selve ledige ruimten

te

te vullen met doode lichamen van menſchen, die ick, door de hand der Chaldeeuwen, by het innemen van de Stad, verſlagen hebbe in mijnen toorn ende in mijne grimmigheyt: ende om dat ick mijn aengeſicht en gunstige beſcherming van deſe ſtadt verborgen hebbe, om alle haerlieder booſheyt: om die rechtvaerdig te ſtraffen.

ב. Vs. 6-26. vinden wy eene heuchlyke belovte van de zegeningen, welke de Joden, na het ſlaken der Babyloniſche gevangenis, in hun Vaderland genieten zouden. A. Eerst worden de zegeningen voorgeſteld, welke de Joden, van de wederkeering uit Babel, tot de komst van den MESSIAS, *genieten zouden, vs. 6-13. B. Alle deze zegeningen zouden wijders vergroot worden, met de komst van den* MESSIAS *zelven, vs. 14-16. C. Vervolgens worden deze belovten nader bevestigd, vs. 17-22, en D. Eindelyk, tegen alle bedenkingen van het vleeſchelyk Jodendom verdeedigd, vs. 23-26.*

6. Siet ick ſal haer de geſontheyt ende de geneſinge doen rijſen, ende ſal haerlieden geneſen: ende ſal hen openbaren overvloet van vrede ende waerheyt.

De ſtaet van het Joodſche volk, onder de Babyloniſche gevangenis, wordt hier zinbeeldig als eene krankheid afgeteekend, zoo ten aenzien van het bederv der zeden, als van de uiterlyke rampſpoeden. — Ten aenzien van deze zinbeeldige krankheid beloovt de HEER: *Ik zal hun de gezondheid en de genezing doen rijzen*, met toeſpeling op wonden, in welke, wanneer dezelve beginnen te genezen, het vleesch als van den grond oprijst en aengroeit; tot aen de bovenſte deelen van de huid. Het zinbeeldig vertoog geevt te kennen, dat de HEER de gemelde krankheid, zoo het algemeen bederv der zeden onder de Joden, als hunne rampſpoedige omſtandigheden, van trap tot trap zou doen

ophouden, en de genezing, het vernieuwd genot van eenen volkomen voorſpoed, daerſtellen.

De HEER voegt 'er by: *Ik zal hun openbaren overvloed van vrede en waerheid.* — *Vrede* beteekent allerlei heil en voorſpoed. *Vrede en waerheid* zegt eenen waerachtigen vrede, eenen voorſpoed die wezenlyk en beſtendig is. — Daervan zou de HEER eene ruime maet ſchenken; Hy zou daervan eenen *overvloed openbaren*, en wel zoo dat dezelve, nae de kracht van het grondwoord, eenen ſterken en heerlyken geur alomme verſpreiden zoude.

7. Ende ick ſal de (*a*) gevanckeniſſe Juda, die door de Babyloniers gevangelyk zijn wechgevoerd, ende de gevanckeniſſe Iſraëls, die door de Asſyriers verſtrooid zijn, wenden. Ik zal de gevangenis van Babel, wanneer dezelve zeventig jaren zal geduurd hebben, doen ſlaken, ende dan zullen 'er vele Israëlieten, met de Joden, naer Kanaan wederkeeren. Ik ſalſe alsdan (*b*) bouwen, hunnen Kerk- en Burgerſtaet wederom oprichten, en hen doen groeien en bloeien als in 't eerſte begin van Israëls Koningrijk, onder de regeering van David en Salomo.

8. Ende ick ſalſe reynigen en verzoening verleenen van alle hare ongerechtigheyt, byzonder der grouwzame afgodery, [*met*] dewelcke ſy tegen my zoo ſchroomelyk, op zulk eene tergende wijs, en zoo langduurig geſondigt hebben: ende ick ſal (*c*) vergeven alle hare ongerechtigheden, [*met*] dewelcke ſy tegen my geſondigt, ende [*met*] dewelcke ſy tegen my overtreden hebben.

9. Ende het ſal my zijn tot eenen vrolicken name, tot eenen roem, ende tot eenen cieraet, by allen Heydenen der aerde, die al het goede ſullen hooren, dat ick hen doe; ende ſy ſullen vreeſen ende beroert zijn over al het goede, ende over alle den vrede, dien ick haer beſchicke.

Dit vs. 9. behelst eene opeenſtapeling van de krachtigſte bewoordingen: met welke de HEER verklaert; dat het Jood-

(*a*) Jer. 32: 44. (*b*) Jer. 24: 6. ende 31: 4. (*c*) Jer. 31: 34.

Joodsche volk, het welk Hem tot oneer geweest was, en menigmael aenleiding gegeven had dat Gods naem by de nabuurige volken gelasterd wierd, Hem nu in tegendeel, door het gene zijne genade aen hun bewezen had, en door de heerlykheid, welke Hy zelve op hen gelegd had, wezen zou tot eenen *naem*, tot eenen *roem*, en tot *cieraed*, *by alle heidenen*, die by geruchte vernemen zouden, welke uitnemende weldaden de HEER aen zijn volk bewezen had. — Zelvs zouden de Heidenen deswegens *vreezen en beroerd zijn*. Dit moet nae de geaertheid der voorwerpen opgevat, en zoo begrepen worden, dat 'er onder de heidenen, de zoodanigen zouden wezen, op welke het vernemen van al het goede, het welk de HEER aen het Joodsche volk bewezen had, geene andere uitwerking hebben zou, dan dat zy daerover stonden ontzet en beroerd te worden.

10. Alsoo seyt de HEERE; het land Kanaan, het welk eerlang door de Chaldeeuwen staet verwoest te worden, zal wederom bewoond worden, door menschen en beesten. In dese plaetse, (daer gy van segget; Sy is, door de verdervende wapenen der Chaldeeuwen, zoo woest, dat 'er geen mensch noch geen beest in en is:) te weten in de mindere steden van Juda, ende op de straten van de Hoofdstad Jerusalem, die [*soo*] verwoestet zijn, dat 'er geen mensche, noch geen inwoonder, noch zelvs geen beest in en is, sal wederom gehoort worden,

11. (*d*) De stemme der vrolickheyt ende de stemme der blijtschap, de stemme des bruydegoms ende de stemme der bruyt, de stemme der gener die seggen en zingen, Lovet den HEERE der heyrscharen, want de HEERE is goet, want sijne goedertierenheyt is in eeuwigheyt; [*de stemme*] der gener die lof aenbrengen ten huyse des HEEREN: want ick sal de gevanckenisse des lants wenden, en het volk in zulken gezegenden bloeistaet herstellen, als zy genooten hebben in 't eerste begin van Israëls

(*d*) Jer. 7: 34.

Koningrijk, onder de luisterrijke regeering van David en Salomo, ſeyt de HEERE.

Hier wordt de heuchlyke herſtelling van den Burgerſtaet, en van den Godsdienst voorſpeld. — Er zou in Kanaan wederom gehoord worden, *de ſtem der vrolykheid en de ſtem der blijdſchap*; het welk zulk eene geſteldheid van tijden en zaken uitbeeldt, in welke geen kommer of vrees, maer rust en veiligheid, zou plaets hebben. Er zou gehoord worden *de ſtemme des bruidegoms en de ſtemme der bruid*: het welk niet alleen eene zeer groote vreugde teekent; maer ook te kennen geevt dat de huwelyken, die door de benauwdheid der tijden merkelyk geſtremd waren, wederom gelijk voorheen zouden ſtand grijpen. — Met deze herſtelling van den Burgerlyken voorſpoed, zou ook die van den Godsdienst gepaerd gaen. De HEER zoude weder als voorheen, van zijn volk, met woorden en daden, openlyk verheerlykt worden. *Er zou weder gehoord worden de ſtem der gener die zeggen, lovet den* HEER enz. Ook zou de Tempel herbouwd worden: want men zou lovzangen zingen, *ten huize des* HEEREN.

12. Soo ſeyt de HEERE der heyrſcharen, In Kanaan, in deſe plaetſe, die [*ſoo*] woeſt is, dat 'er geen menſch, ſelfs tot het vee toe, in en is, mitſgaders in alle derſelver ſteden, ſullen wederom wooningen zijn van herderen, die de kudden, in de grasrijke weiden, doen legeren.

13. In de ſteden van 't gebergte, in de ſteden der leegte, ende in de ſteden van 't zuyden, ende in den lande Benjamins, ende in de plaetſen rontom Jeruſalem, ende in de overige ſteden van Juda, ſullen de kudden wederom des 's morgens als zy uitgaen, en des avonds als zy wederkeeren, onder de handen des tellers doorgaen, om te zien of 'er geene vermist worden, ſeyt de HEERE.

Het een en ander is aenvangelyk vervuld, onmiddelyk na de Babyloniſche gevangenis; maer voornamelyk by de voordeelige geſteldheid der zaken, onder de Hasmoneen, toen de Joodſche Natie, in getal, aenzien en vermogen,

zoo-

zoodanig toenam, dat de nabuurige volken hen niet alleen vreesden, maer zelvs tot de gemeenschap van hunnen Godsdienst overgingen.

14. Siet de gezegende dagen naderen al vast, en zullen eens onfeilbaer zeker komen, spreeckt de HEERE; dat ick het (*e*) goede woort verwecken, en de groote belovte, omtrent de komst van den MESSIAS, vervullen sal, wanneer Ik dat troostrijk woord bevestigen zal, het welk ick tot het huys Israëls, ende over het huys Juda gesproken hebbe.

15. In die heuchlyke dagen des Euangeliums, van welke Ik, door den mond van mijne Propheten, zoo menigmalen gesproken heb, ende te dier tijt sal ick den David eene (*f*) SPRUYTE der gerechtigheyt doen uytspruyten: ende hy sal recht ende gerechtigheyt doen op aerden. Vergel. Kap. 23: 5.

16. In die dagen sal Juda verlost worden, ende Jerusalem seker woonen: ende dese is die haer roepen sal, de HEERE ONSE GERECHTIGHEYT.

Dit komt wederom zakelyk overeen, met Kap. 23: 6; alleenlyk is 'er eenige verandering in de laetste woorden. — In de aengehaelde plaets is het: *en dit zal zijn naem zijn, waermede men Hem noemen zal, de* HEER ONZE GERECHTIGHEID. Hier is de belovte: *en deze is die haer roepen zal, de* HEER ONZE GERECHTIGHEID.

Wy brengen, met onze Overzetteren, het woordje *deze* tot den MESSIAS, die JEHOVAH ONZE GERECHTIGHEID genaemd wordt, en het woordje *haer* tot Juda en Jerusalem, of tot Jerusalem alleen. De zin is derhalven deze, dat de MESSIAS, die in vollen nadruk de HEER ONZE GERECHTIGHEID is, vergel. Kap. 23: 6, de Joden, en byzonder de inwooneren van Jerusalem, roepen zou tot zijne gemeenschap, en het genot van zijne heilgoederen.

17. De Joodsche Kerk en Burgerstaet zal, na het slaken der Babylonische gevangenis, zekerlyk in den voorigen

(*e*) Jer. 29: 10. (*f*) Jer. 23: 5.

luister hersteld worden. Want soo seyt de HEERE: David en sal niet worden afgesneden een man die op den throon des huyses Israëls sitte. Er zal, zoo lang de oude huishouding duurt, altoos een opvolger zijn van David, die even als hy gedaen heeft, over Israël regeeren zal; derhalven zal het Koninglyk bestuur bestendig wezen.

18. Oock zal het even eens gelegen zijn, met het bestuur van den Kerkstaet. Er en sal den Levitischen Priesteren, van voor mijn aengesichte niet worden afgesneden een man die brand-offer offere, ende spijs-offer aensteke, ende slacht-offer bereyde alle de dagen. Zoo lang de oude huishouding duurt, zullen 'er onder het Joodsche volk, altoos Priesters zijn uit de stam van Levi, die den offerdienst onafgebroken zullen waernemen.

Deze belovte is werkelyk vervuld. — Het heeft in den Burgerstaet, nooit ontbroken aen de zoodanigen, die het bewind van zaken in handen hadden, ja die, even als DAVID, op den throon van Israëls huis gezeten hebben. Men denke niet alleen aen ZERUBBABEL en andere Vorsten, die terstond na de wederkeering uit Babel, het burgerlyk bestuur hadden over het Joodsche volk, maer vooral aen de Hasmoneesche Vorsten; die zelvs den Koninglyken tytel gevoerd hebben. Het is waer, de Hasmoneesche Vorsten waren niet uit DAVID, maer uit de stam van LEVI afkomstig. Dan men heeft wel op te merken, dat 'er niet gezegd worde, DAVID zal geen *zoon*, maer DAVID zal geen *man* worden afgesneden. Ook wordt 'er niet gesproken, van het zitten *op den throon van* DAVID, maer op den *throon van het huis Israëls.* — Dat de belovte, omtrent de bestendigheid van LEVIS Priesterschap mede vervuld zy, heeft geen betoog noodig; daer de offerdienst tot de voleinding der oude huishouding heeft stand gegrepen.

19. Ende des HEEREN woort geschiedde, in die zelvde openbaring, al verder tot Jeremia, seggende:

20. Alsoo seyt de HEERE; Indien gylieden mijn

mijn verbont, en de vastgestelde bepalingen, omtrent de geregelde afwisseling van den dagh, ende mijn verbont en verordeningen, omtrent de bestendige afwisseling van de nacht, kont vernietigen: so dat dagh ende nacht niet en zijn op haren tijt: Vergel. Gen. 8: 22.

21. So sal oock vernietigt konnen worden mijn verbont met en mijne belovten, omtrent mijnen knecht David, dat hy geenen sone en hebbe, die op sijnen throon regeere: ende mijn verbond met, en belovten omtrent de Leviten de Priesteren, mijne dienaren, dat de burgerlyke regeering, en de bediening van het Priesterschap bestendig zijn zal, zoo lang de oude huishouding duuren zal.

22. Gelijck het heyr des hemels niet getelt, ende het zant der zee niet gemeten kan worden: alsoo sal ick vermenigvuldigen het zaet mijns knechts Davids, ende de Leviten, die my dienen zullen in den Tempel.

Men zou DAVID hier, in eenen geestelyken zin kunnen nemen voor den MESSIAS, en de Levieten zinbeeldig, voor ware geloovige en getrouwe dienaers van God. — Dan vinden wy vs. 19 22. eene nadere bevestiging van de belovte, omtrent den MESSIAS, als eenen eeuwigen Koning gedaen, vs. 14-16.

23. Voorts geschiedde des HEEREN woort in die zelvde openbaring tot Jeremia, seggende:

24 En hebt gy niet gesien en opgemerkt, wat dit ongeloovig en weerbarstig volck spreeckt? seggende; De twee geslachten, of twee gedeelten van Jacobs nageslacht, Juda en Ephraim, welke sedert de ongelukkige scheuring onder Rehabeam, twee afzonderlyke Rijken hebben uitgemaekt, en die de HEERE, met uitsluiting van alle andere Natien, tot het volk van zijn byzonder eigendom verkoren hadde, die heeft hy nu verworpen: en wel zoo, dat zy nooit wederom zullen aengenomen worden. Ephraim is naer Assyrien, en Juda naer Babel, gevangelyk wechgevoerd, om beide nooit terug te keeren:

ja ſy verſmaden mijn volck, voor zoo ver zy verklaren, dat Ik mijn volk geheel en voor altoos zou verſmaed hebben, ſo dat het geen volck meer en is voor haerlieder aengeſichte, en nae hunne ongeloovige gegedachten, nimmer weder een afzonderlyk volk zal uitmaken.

25. Soo ſeyt de HEERE; Indien mijn verbont niet en is van dagh ende nacht: of liever, *indien mijn verbond van dag en nacht* NIETS *is of wordt*; indien Ik de eenmael vastgeſtelde bepalingen, omtrent de beſtendige afwisſeling van dag en nacht, verbreken zal! [*indien*] ick de ordeningen des hemels ende der aerde niet geſtelt en hebbe: *geſteld heb tot* NIETS, en de vastgeſtelde wetten, omtrent den loop der hemelſche lichamen, zullen vernietigd worden!

26. So ſal ick oock het zaet Jacobs ende mijns knechts Davids verwerpen, dat ick van ſijnen zade niet en neme die daer heerſchen over het zaet Abrahams, Iſaacs, ende Jacobs: het een is even zoo onmogelyk als het andere. De Kerk en Burgerſtaet van Israël zal herſteld worden: want ick ſal haer gevanckeniſſe wenden, ende my harer (g) ontfermen.

(g) Jer. 31: 20.

HET XXXIV. KAPITTEL.

Dit Kapittel behelst twee afzonderlyke Prophetische redevoeringen.

DE eerste vs. 1-7. is ingericht bepaeldelyk tot den Koning ZEDEKIA, en uitgesproken, toen NEBUCADNEZAR bezig was om Jerusalem te belegeren. Zy voorspelt de verwoesting van Jerusalem, en de gevangenis van Koning ZEDEKIA.

1. Het woort, dat tot Jeremia, in eene openbaring geschiet is, van den HEERE; (*a*) (als Nebucadnezar Koningh van Babel, ende sijn gantsche heyr, ende alle de gewapende manschappen, uit de Koninckrijcken der aerde, die [*onder*] de heerschappye sijner hant aen hem onderworpen waren, ende alle de volcken tegen Jerusalem streden ende tegen alle hare mindere steden,) seggende:

Op het einde des negenden jaers van ZEDEKIAS Koningrijk, legerde zich NEBUCADNEZAR voor Jerusalem 2 Kon. 25: 1. 2 Chron. 36: 17. — In het volgende voorjaer trok HOPHRA, de Koning van Egypte op, om de Joden tegen NEBUCADNEZAR bystand te bieden. Dit gav gelegenheid, dat het beleg voor eenen korten tijd wierd opgebroken, en toen was JEREMIA nog niet gevangen gezet Jer. 37: 4, 5. Kort daerna trok de Egyptenaer wederom af, en de belegering werd wederom hervat; nadat JEREMIA in hechtenis genomen was Jer. 32: 1, 2. — De openbaring derhalven hier vermeld, is by de eerstgenoemde belegering voorgevallen.

2. Soo seyt de HEERE, de Godt Israëls; Gaet henen ende spreeckt (uit mijnen naem,) tot Zedekia

(*a*) 2 Kon. 25: 1, &c. Jer. cap. 52.

den Koningh van Juda: ende segt tot hem; Soo seyt de HEERE; Siet wat gy u ook van den bystand der Egyptenaren belooven moogt, ick geve dese stadt in de hant des Konings van Babel, Ik zal de zaek zoo bestuuren, dat Nebucadnezar deze hoofdstad zal overmeesteren, ende hy salse met vyer (*b*) verbranden.

3. Ende gy zelvs en sult van sijner hant niet ontkomen, maer sekerlick (*c*) gegrepen, ende in sijne hant gegeven worden: ende uwe oogen sullen de oogen des Konings van Babel sien, ende sijn mont sal tot uwen monde spreken, ende gy sult gevangelyk, naer het land der Chaldeeuwen vervoerd worden, en te Babel komen.

4. Maer evenwel gy zult geenen geweldigen dood sterven, hoort des HEEREN woort met eerbied, en geloov dat het onfeilbaer zeker zal vervuld worden, o Zedekia Koningh van Juda: Soo seyt de HEERE van u; Gy en sult door het sweert niet sterven, maer eenen natuurlyken dood ondergaen.

5. Gy zult sterven in vrede, en, volgens den gewoonen loop der natuur, zonder geweld uit het leven scheiden, ende nae de brandingen uwer vaderen, der voorige Koningen, die voor u geweest zijn, verg. 2 Kron. 16: 14. 21: 19, alsoo sullen sy over u, en ter uwer eere branden, ende u beklagen, [*seggende*,] Och heere! verg. Kap. 22: 18. Hierop kunt gy staet maken: want ick hebbe 't woort gesproken, spreeckt de HEERE de Onfeilbare.

Nadat NEBUCADNEZAR den Koning ZEDEKIA gevangen had, doodde hy wel zijne zoonen in zijne tegenwoordigheid, stak hem de oogen uit, en bond hem in ketenen Kap. 39: 7. maer doodde hem niet. — Van zijnen dood vinden wy ook geen nader bericht. Deze Godspraek laet 'er ons evenwel niet aen twijffelen, of hy is in Babel, eenen natuurlyken dood gestorven, en door de Joden aldaer, met eene plechtige lijkklacht vereerd.

6. Ende de Propheet Jeremia sprack alle dese woor-

(*b*) Jer. 21: 10. ende 32: 29. (*c*) Jer. 32: 4.

woorden tot Zedekia den Koningh van Juda te Jerusalem:

7. Als het heyr des Konings van Babel streedt tegen Jerusalem, ende tegen alle de overgeblevene steden van Juda, die nog niet in zijne macht gevallen waren; byzonder tegen Lachis, ende tegen Azeka, liggende ten Zuiden, niet ver van Jerusalem: want dese steden, welke Rehabeam gesterkt had, als zoo vele voorschansen van Jerusalem 2 Kron. 11: 9, [*zijnde*] derhalven vaste en sterke steden, waren overgebleven onder de steden van Juda, en nog niet overmeesterd door de Chaldeeuwen.

Vs. 8-22. vinden wy eene andere Prophetische redevoering, welke een weinig later is uitgesproken,

Wy ontmoeten hier,

I. De aenleiding tot deze Prophecy, vs. 8-11.

II. De Prophecy zelve, vs. 12-22.

Deze Prophetische redevoering heeft JEREMIA gedaen, toen NEBUCADNEZAR, op het aennaderen der Egyptische hulpbenden, het beleg van Jerusalem, voor eenen korten tijd had opgebroken, vs. 21.

8. Het woord, dat tot Jeremia, in eene openbaring, kort na de voorige geschiet is, van den HEERE: na dat de Koningh Zedekia een verbont gemaeckt hadde met den gantschen volcke dat te Jerusalem was, om (*d*) vryheyt voor hen uyt te roepen:

9. Dat een yegelick sijnen knecht, ende een yegelick sijne maegt, zijnde een Hebreer ofte eene Hebreerinne, soude laten vry gaen: wanneer de zes jarige dienstbaerheid geeindigd was, Exod. 21: 2. Deut. 15: 12. so dat niemant sich van hen, van eenen Jode, sijnen broeder, soude doen dienen, boven den behoorlyken tijd.

(*d*) Exod. 21: 2.

Onder alle de overtredingen der Godlyke wet, welke in deze diep bedorvene tijden, by de Joden in zwang waren, behoorde ook deze; dat velen hunne broederen, boven den bestemden tijd, in dienstbaerheid hielden. De HEER had den tijd van dienstbaerheid, voor geboren Joden, op zes jaren bepaeld; tegen het zevende jaer moest een Hebreeuwsche dienstknecht in vryheid gesteld worden Exod. 21: 2. Deut. 15: 12. Maer deze Wet was nu geheel in onbruik gemaekt. Dit was eene schandelyke onderdrukking. — Koning ZEDEKIA wilde nu dit misbruik doen ophouden. Misschien was het nu een Sabbathjaer. Denkelyk zal de boodschap, welke JEREMIA hem uit 's HEEREN naem, even te vooren gebracht had vs. 1-7, den Koning tot dit soort van hervorming hebben opgewekt: of het gevaer der tijden had hem daer toe aengespoord, en daerop was die boodschap tot Hem gebragt geworden. De Vorsten en al het volk verbond zich, op 's Konings voorstel, gereedelyk, om het gemelde misbruik te verbeteren, en alle Hebreeuwsche knechten en maegden, die hun zes jaren of langer gediend hadden, in vryheid te stellen. Ook brachten zy het werkelyk ter uitvoering, volgens vs. 10.

10. Nu hoorden alle de Vorsten, ende al 't volck, die 't verbont hadden ingegaen, dat sy, een yegelick sijnen knecht, ende een yegelick sijne maegt, die zes of meer jaren gediend had, souden laten vry gaen, so datse sich niet meer, boven den daertoe bestemden tijd, van hen souden doen dienen: sy hoorden dan, ende lietense gaen:

11. Maer sy keerden daer na weder om, tot de vorige onderdrukking, ende deden de knechten ende maegden weder in hunnen dienst komen, die sy hadden laten vry gaen: ende sy brachtense t' onder, tot knechten, ende tot maegden, zoodat zy nog meer verdrukt en mishandeld wierden dan te vooren.

Toen Jerusalem door NEBUCADNEZAR belegerd werd, heerschte 'er eene algemeene verslagenheid, en dit maekte dat het gemelde Koninglyk bevel gereedelyk gehoorzaemd wierd. —

wierd. — Maer toen de Chaldeeuwen het beleg hadden opgebroken, om den Egyptischen hulpbenden het hoofd te bieden, verbeeldden zich de burgers van Jerusalem, dat alle zwarigheid weder verdweenen was. Aenstonds hadden zy berouw over de hervorming, welke zy in den tijd van benauwdheid gemaekt hadden; en dwongen niet alleen de knechten en maegden, welke zy vry gelaten hadden, om tot hunnen dienst weder te keeren, maer mishandelden hen ook nog erger dan te vooren.

12. Daerom geschiedde des HEEREN woort tot Jeremia, van den HEERE, seggende:

13. Soo seyt de HEERE, de Godt Israëls, die Jacobs nageslacht tot het volk van zijn byzonder eigendom heeft aengenomen: Ick hebbe aen den berg Sinai een verbont gemaeckt met uwe vaderen, ten dage als ickse uyt Egyptenlant, uyt den diensthuyse, uytvoerde, en hun veelerlei billyke wetten voorgeschreven, seggende onder andere:

14. (*e*) Ten eynde van seven jaren sullet gy laten gaen, een yegelick sijnen broeder, eenen Hebreer, die u sal verkocht zijn, ende u ses jaren gedient heeft; gy sult hem dan van u laten vry gaen: maer uwe vaders en hoorden niet nae my, noch en neygden hare oore niet. Van de vroegste tijden, hebben zy deze wet, gelijk alle mijne geboden, schandelyk overtreden.

Ten einde van zeven jaren zegt, binnen den omtrek van zeven jaren, in het zevende jaer. De Wet had zes jaren tot de dienstbaerheid bepaeld, en hier wordt ook uitdrukkelyk gesproken van eenen Hebreer, die tot slaev verkocht was, en *zes jaren gediend heeft*.

15. Gylieden nu haddet kort geleden het misbruik, in het stuk der dienstbaerheid, op eene lovwaerdige wijs verbeterd; en waert heden wedergekeert, ende haddet gedaen dat recht is in mijne oogen, vryheyt uyt-

(*e*) Exod. 21: 2. Deut. 15: 12.

roepende, een yegelick voor sijnen naesten, die zes of meer jaren gediend had: ende gy haddet, op voorstel van Zedekia uwen Koning, een verbont gemaeckt voor mijn aengesichte, in 't huys, dat nae mijnen name genoemt is, en op u genomen, om het verder misbruik in dit geval te weeren.

16. Maer gy zijt, zoodra de Chaldeeuwen het beleg hadden opgebroken, weder-omgekeert tot de voorige onderdrukking, ende hebbet dusdoende mijnen name schandelyk ontheyligt, ende uwe plechtige belovte geschonden, vermids gy met geweld hebt doen wederkomen, een yegelick sijnen knecht, ende een yegelick sijne maegt, die gy haddet laten vry gaen, nae haren lust, daer zy zoo lang naer de vryheid verlangd hadden: ende gy hebtse t'ondergebracht, om ulieden te wesen tot knechten ende tot maegden, gy hebt ze nog harder dan voorheen gehandeld, en de slaverny merkelyk verzwaard.

17. Daerom seyt de HEERE alsoo; Gylieden hebt nae my niet gehoort, en mijne Wet niet gehoorzaemd, om vryheyt uit te roepen, een yegelick voor sijnen broeder, ende een yegelick voor sijnen naasten: Siet so riep' ick tot uwe rechtvaerdige straf, volgens de wet der wedervergelding, uyt tegen ulieden, spreeckt de HEERE, eene gansch andere vryheyt ten sweerde, ter pestilentie, ende ten honger; Ik geev aen deze drie gemelde plagen, vryheid u te vernielen, ende sal u overgeven ter (*f*) beroeringe, allen Koninckrijcken der aarde. Ik zal u verspreiden onder de Heidenen, alwaer gy in geduurige angst en beroering leven zult, zonder ergens rust te vinden.

18. Ende ick sal de mannen overgeven, die mijn verbont hebben overgetreden, die niet bevestigt en hebben de woorden des verbonts, dat sy voor mijn aangesichte op eene allerplechtigste wijs, gemaeckt

(*f*) Deut. 28: 25. Jerem. 15: 4, ende 24: 9, &c.

maeckt hadden; [*met*] het kalf, dat ſy by die gelegenheid in twee hadden gehouwen, ende waren tuſſchen ſijne ſtucken doorgegaen.

19. De vorſten van Juda, ende de Vorſten van Jeruſalem, de Kamerlingen, en Hovelingen van den Koning, ende de Prieſteren, ende al 't volck des lants; die door de ſtucken des kalfs zijn doorgegaen.

20. Ja ick ſalſe overgeven in de hant der Chaldeeuwen, harer bittere vyanden, ende in de hant der gener die hare ziele ſoecken: zy zullen door het zwaerd, den honger, en de peſtilentie omkomen, ende (*g*) hare doode lichamen ſullen niet begraven worden, maer den gevogelte des hemels ende den gedierte der aerde tot ſpijſe zijn.

Wy zien, uit vs. 18, 19, dat de Joden, by het doen van de plechtige belovte, dat zy het gemelde misbruik, in het ſtuk der dienstbaerheid, zouden doen ophouden, een kalv aen ſtukken gehouwen hadden, en tusſchen de tegen over elkander liggende ſtukken waren doorgegaen; om daerdoor te kennen te geven, dat zy zich, wanneer zy hunne belovte niet onderhielden, aen het Godlyk oordeel onderwierpen, om op ſoortgelijke wijs in ſtukken gehouwen te worden. Verg. Gen. 15: 9. —

21. Selfs Zedekia den Koningh van Juda, ende ſijne Vorſten, ſal ick overgeven in de hant harer vyanden, ende in de hant der gener die hare ziele ſoecken; te weten, in de hant des heyrs des Konings van Babel, die van ulieden [*nu*] by gelegenheid van de aennadering der Egyptiſche hulpbenden, zijn opgetogen, en het beleg van Jeruſalem hebben opgebroken. Verbeeld u niet, dat gy nu de zwarigheid te boven zijt. Niets minder dan dit. De Chaldeeuwen zullen het beleg zeer ſpoedig hervatten, en Jeruſalem overmeesteren.

22. Siet ick ſal in den weg van mijne alles beſtuu-

(*g*) Jer. 7: 33. ende 16: 4. ende 19: 7. (*h*) Jer. 37: 11.

rende Voorzienigheid bevel geven, en aen den Chaldeeuwen, en de Heidensche Natien, die aen de heerschappy van Nebucadnezar onderworpen zijn, spreeckt de HEERE, ende salse weder tot dese stadt brengen. om dezelve op nieuws te belegeren, ende sy sullen tegen haer strijden, ende sullense inneemen, verg. 2 Kon. 25: 3-7. Nebucadnezar zal, met de gevangenen, naer Babel trekken, verg. Kap. 52: 29, ende daerna zal Nebuzaradan met zijn volk, te Jerusalem komen, om den Tempel te verwoesten, zy sullense met vyer verbranden: Vervolgens zal gemelde Nebuzaradan al het volk naer Babel voeren, verg. 2 Kon. 25: 8-22. 2 Kron. 36: 18-20, ende ick sal langs dezen weg, de steden van Juda stellen [*tot*] eene verwoestinge, dat 'er niemant in en woone.

HET XXXV. KAPITTEL.

De Prophetische Redenvoering in dit Kap., behelst eene plechtige bevestiging van Gods bedreigde oordeelen, over Juda en Jerusalem, tot eene rechtvaerdige straf van de hardnekkige ongehoorzaemheid. Zy is voorgesteld by gelegenheid, dat de RECHABIETEN eene zeer merkwaerdige proev gaven van hunne gehoorzaemheid, aen het gebod van hunne Voorvaderen. De RECHABIETEN maekten een geslacht van menschen uit, het welk op eene wijs, zeer onderscheiden van de Joden, leevde, en die, van wegen NEBUCADNEZARS optocht naer het land Kanaan, veiligheid in Jerusalem gezocht hadden.

De tijd dezer Prophetische Redevoering wordt vs. 1, bepaeld, tot de dagen van Koning JOJAKIM en vs. 11. word 'er meer byzonder bygevoegd, dat NEBUCADNEZAR naer het land Kanaan was opgetrokken. — De tijdorde is derhalven, ook weder in dit geval, niet waergenomen.

I. Eerst

I. Eerst wordt een geschiedkundig bericht gegeven, omtrent de gehoorzaemheid der Rechabieten, aen het gebod van hunne Voorvaderen, vs. 1-11.

II. Daerna wordt dit geval, op het gedrag der Joden toegepast, vs. 12-19.

1. Het woort, dat tot Jeremia, in eene openbaring geschiet is, van den HEERE: in de dagen Jojakims, des soons Josia, des Konings van Juda, seggende:

De regeering van Koning JOJAKIM, zoon van den vroomen JOSIA, duurde 11 jaren, 2 Kon. 23: 36. — In het begin was hy dienstbaer aen den Koning van Egypten, die hem op den throon plaetste 2 Kon. 23: 35. Maer naderhand geraekte hy onderworpen aen NEBUCADNEZAR, die den Egyptischen Koning, te Carchemis aen de Phrath, geslagen had. Die slag geschiedde in het 4de jaer van JOJAKIM, 2 Kon. 24: 7. Jer. 46: 2. en kort daerop trok NEBUCADNEZAR naer het Joodsche land, met een talrijk leger, en verspreidde zulk eenen schrik, dat onder anderen ook de RECHABIETEN, naer Jerusalem vluchten. — Niet lang na dien tijd, ontving JEREMIA deze openbaring, met dit bevel.

2. Gaet henen tot der Rechabiten huys en geslacht, ende spreeckt met hen, ende brengtse in des HEEREN Huys, in ééne der kameren, ende geeftse wijn te drincken.

Het *huis der* RECHABIETEN is hier zekerlyk het geslacht of huisgezin der Rechabiten. — RECHABIETEN is zekerlyk eene volksbenaming; vs. 8. wordt een RECHAB genoemd; die een der vroege Voorvaderen van deze lieden geweest was. Behalven deze plaets, lezen wy tweemalen van eenen RECHAB 2 Kon. 10: 15. en 1 Chron. 2: 55.

De personen 1 Chron. 2: 55. gemeld, waren uit SALMA, den vader der Bethlehemiten vs. 51, 54. dees, was uit CALEB den jongen vs. 50, eenen zoon van HUR vs. 20. Deze HUR was een zoon van EPHRATH, en CALEB vs. 19, die een zoon was van HEZRON vs. 9, zoon van PEREZ vs. 5, zoon van JUDA uit THAMAR vs. 4. — De RECHABIETEN waren dershalven nakomelingen van ABRAHAM, uit Juda door PEREZ.

Meer byzonder worden zy befchreven, als *huisgezinnen der Schrijveren, die te Jabez woonden.* — Men denke niet aen *Jabes* in Gilead, maer vermoedelyk in Juda. Ook is deze Stadsbenaming dezelvde, met den naem van dien *Jabez*, die 1 Chron. 4: 9. gezegd wordt heerlyker geweest te zijn dan zijne broeders, en die afkomftig fchijnt uit ASSCHUR, den vader van Thekoa, vs. 5, eenen zoon van HEZRON, na zijnen dood uit Abja Machirs dochter gebooren 1 Chron. 2: 21, 24. — Waerom zy *huisgezinnen der Schrijvers* heeten, is met geene zekerheid te bepalen.

Wijders wordt 'er bygevoegd: *deze zijn de Kinieten, die gekomen zijn van Hamath, den vader des huizes van* RECHAB. — *Kinieten* was zekerlyk eene volksbenaming, vergel. Num. 24: 21. Richt. 1: 16. 4: 11. enz. Zy waren afkomftig van eenen KAIN Num. 24: 21, 22, 24, welken KAIN men onder de Midianieten zoeken moet, en uit wien HOBAB, de fchoonvader van MOSE, oorfprongelyk was Richt. 1: 16. Hunne wooning was ten Zuid-oosten van Kanaan, achter de Zoutzee, hebbende de Edomieten in het Westen, en de Moabieten ten Noorden. — Maer deze *Kinieten* worden 1 Chron. 2: 55. niet bedoeld: want 'er is een duidelyk onderfcheid in de benaming, de gemelde *Kinieten* heten altoos קִינִי, als een volksnaem van KAIN, maer 1 Chron. 2: 55. worden zy קִינִים genaemd. Daerenboven waren de gemelde *Kinieten* uit MIDIAN oorfprongelyk, maer 1 Chron. 2: 55. wordt van *Kinieten* gefproken, die uit JUDA waren voortgefproten. Zy waren bewooners van eenige fteden in Juda 1 Sam. 30: 29. — Zy waren *gekomen*, dat is zy ftamden af *van* HAMATH. Deze HAMATH is nergens dan hier bekend. Hy moet geacht worden een afkomeling geweest te zijn uit JUDA, door SALMA, den vader der Bethlehemieten. Hy was de vader van RECHAB, en zijne nazaten, die naer hem, RECHABIETEN genaemd zijn. Ondertusfchen fchijnen zy zich door aenhuwelyking vermengd te hebben met die *Kinieten* uit welke Mofes fchoonvader was; dit blijkt daer uit, dat deze mannen zich als vreemdelingen in Kanaan aenmerkten vs. 7.

Wan-

Wanneer men zich nu herinnert, dat de Boeken der Chronijken, en de geslachtlijsten welke in dezelve voorkomen, na de Babylonische gevangenis geschreven zijn, ziet men 'er uit, dat het huis der RECHABIETEN, na de wederkeering der Joden uit Babel, nog in wezen ware.

Het huis der RECHABIETEN was gevolgelyk een zeker geslacht van lieden, die uit JUDA door SALMA afkomstig, en in den tijd van JEREMIA zeer bekend waren. Thans bevonden zy zich, by de reeds gemelde gelegenheid, binnen Jerusalem. — De Propheet moest zich by deze menschen vervoegen. Hy moest *met hun spreken*, door hun des HEEREN last bekend te maken, en hen te nodigen om met hem te gaen. Wijders moest hy hen *brengen, in het huis des* HEEREN, dat is in den Tempel, en wel *in eene der kameren*, dat is *in* een der vertrekken, welke tot verscheidene einden, in de Voorhoven getimmerd waren. Aldaer moest hy hun *wijn te drinken geven.* — JEREMIA volvoerde dezen last gereedelyk vs. 3-5.

3. Doe nam ick Jaazanja, den sone Jeremia, des soons Habazinja, mitsgaders sijne broederen, ende alle sijne sonen, ende deze, die het gantsche huys der Rechabiten uitmaekten, gingen met my, in een der vertrekken van de Voorhoven des Tempels.

4. Ende ik brachtse in des HEEREN huys, in de kamer der sonen Hanans, des soons Jegdalia, des mans Godts, die een Propheet was; 't welcke is by der Oversten kamer, die daer is boven de kamer Maaseja des soons Sallums, des dorpelbewaerders.

Omtrent de personen die hier voorkomen, kunnen wy niets anders zeggen, dan dat zy in dien tijd zeer bekend waren.

De kamer, in welke JEREMIA de RECHABIETEN bracht, was *by de kamer der Oversten* of Vorsten, en deze was *boven de kamer van* MAASEJA *den zoon van* SALLUM, *den dorpelbewarer.* — Een *dorpelbewarer* is een poortier, en dit behoorde mede onder de ambten der Levieten. SALLUM was een van die poortiers in den Tempel, en hy had eenen zoon MAASEJA, die alleen ter dezer plaets voorkomt. Deze MAASEJA had

eene kamer, aen de Voorhoven van den Tempel, zijnde eene beneden-kamer, hebbende boven zich de kamer *der Overſten* of Vorsten. Het zy deze Vorsten Overſten waren in eenige Tempeldiensten, het zy Koninglyke Hovelingen, die dit vertrek tot eene raedzael gebruikten; by die kamer der Vorsten was het vertrek, alwaer JEREMIA de RECHABIETEN gebracht heeft. — Het was eene bovenkamer, welke boven de kamer was van eenen poortier, die dusdoende kennis kon hebben, dat de RECHABIETEN Tempelwaerds gebracht waren. Dit vertrek was by de kamer der Overſten; zoodat ook deze, wanneer zy vergaderd waren, getuigen wezen konden van JEREMIAS bedrijv.

Zekerlyk had JEREMIA wijze redenen, om deze plaets uit te kiezen. Hy nam 'er eene bekende openbare plaets toe, daer deze zaek aenſtonds kon bekend worden, niet alleen aen de Priesteren en Levieten, maer ook aen het ganſche volk, het welk buiten allen twijffel is toegeſchooten, zoo dra zy het geſlacht der Rechabieten, onder het geleide van JEREMIA, Tempelwaerds zagen optrekken.

5. Ende ick ſettede den kinderen van der Rechabiten huyſe koppen, of holle bakken, vol wijns ende bekers met wijn voor, welke ik van buiten deed aenbrengen: ende ick ſeyde tot hen, Drincket wijn.

6. Maer ſy weigerden het en ſeyden, Wy en ſullen geenen wijn drincken: want Jonadab de ſone Rechabs, onſe vader, heeft ons geboden, ſeggende; Gylieden en ſult geenen wijn drincken, gy, noch uwe kinderen, tot in eeuwigheyt.

Zy noemen JONADAB den zoon van RECHAB, *hunnen vader.* — Hy ſchijnt dezelvde man geweest te zijn, die 2 Kon. 10: 15. voorkomt; die zich bevond op de grenzen van Samaria en Galilea, alwaer hem JEHU ontmoette, die hem op zijnen wagen nodigde, om getuige te zijn van zijnen yver voor den HEER, in het verdelgen van den afgodsdienst. Hy was derhalven een bekend man, die achting had by JEHU, den dienst des HEEREN was toegedaen, en in dien omtrek zijn verblijv hield. Hy was een zoon van RECHAB, naer welken dit geſlacht den naem droeg van RECHABIETEN.

Van

Van dezen hadden zy een bevel als van *hunnen Vader*, dat is van hunnen Voorvader, het welk tweeledig was. Dit gebod vorderde; deels eene altoosduurende onthouding van den wijn, zy moesten *geenen wijn drinken, zy noch hunne kinders in eeuwigheid*, deels om geen vast verblijv of byzonder eigendom te hebben, gelijk 'er vs. 7. wordt bygevoegd.

7. Oock en ſult gylieden geen huys bouwen, om op eene vaste plaets, in ſteden of dorpen te woonen; ook zult gy u niet toeleggen op den landbouw, noch zaet zaeyen, noch wijngaert planten, ook zult gy geene eigendommen bezitten, noch landgoederen hebben: maer gy ſult veehoeders zijn en in tenten woonen alle uwe dagen; op dat gy vele dagen levet in den lande, alwaer gy als vreemdelingen verkeert.

Het blijkt derhalven, dat de RECHABIETEN niet rechtſtreeks tot Israël behoorden: want zy verkeerden in Kanaan *als vreemdelingen*. Ook mogen wy uit de drangreden: *opdat gy vele dagen levet in den lande, alwaer gy als vreemdelingen verkeert*, dat JONADAB zijnen nazaten het gemelde bevel had opgelegd, als eenen Vaderlyken raed, en eene lievderijke voorzorg ten hunnen beste; by welker onderhouding zy zich wel zouden bevinden, zoo ter bevordering van hunnen welſtand nae het lichaem, als ter afwending van die onheilen, welke de gevolgen zijn van onmatigheid en aerdsgezinde zorg. — Dit Voorvaderlyk bevel hadden de RECHABIETEN beſtendig gehoorzaemd, daerom zeggen zy vs. 8.

8. So hebben wy der ſtemme Jonadabs, des ſoons Rechabs, onſes vaders, gehoorſaemt, in alles dat, en ten aenzien van alle de byzonderheden, welke hy ons geboden heeft: ſo dat wy geenen wijn en drincken alle onſe dagen, wy, onſe wijven, onſe ſonen, ende onſe dochteren:

9. Ende dat wy geene huyſen en bouwen tot onſe wooninge: oock en hebben wy geenen wijngaert, noch velt, noch zaet:

10. Ende wy hebben in tenten gewoont: Alſo

hebben wy gehoort ende gedaen nae alles dat ons onse vader Jonadab geboden heeft.

Bijkans drie eeuwen lang hadden de RECHABIETEN dit Voorvaderlyk gebod bestendig onderhouden: want tusschen het geval 2 Kon. 10: 15. geboekt, en dezen tijd, was niet ver van de 300 jaren verlopen.

11. Het is waer, thans woonen wy niet in tenten, wy houden ons nu op binnen deze Hoofdstad Jerusalem. Maer dit is door nooddwang veroorzaekt: want het is geschiet, als Nebucadrezar, de Koningh van Babel, na het verslaen der Egyptenaren, nae dit lant Kanaan optoogh, dat wy seyden en elkander opwekten; Komt, ende laet ons nae Jerusalem trecken van wegen het heyr der Chaldeen, ende van wegen het heyr der Syriers, welke met vereende macht op ons aentrekken: alsso zijn wy veiligheidshalven te Jerusalem gekomen, en tot dus ver, binnen deze Stad gebleven.

12. Doe de Rechabieten dit antwoord gegeven hadden, geschiedde des HEEREN woort tot Jeremia, in eene verborgene openbaring, en door eene Godlyke inspraek in zijn gemoed, seggende:

13. Soo seyt de HEERE der heyrscharen, die het bewind voert over de geheele waereld, de Godt Israëls, die Jacobs zaed tot het volk van zijn byzonder eigendom heeft aengenomen; Gaet henen ende segt tot de mannen van Juda, ende tot de inwoonders van Jerusalem, die thans in den Tempel vergaderd zijn: En sult gylieden geene tucht aennemen, en u laten bewegen tot bekeering, dat gy hooret nae mijne woorden, en mijne bevelen gehoorzaemt? spreeckt de HEERE.

14. De woorden Jonadabs, des soons Rechabs, die hy sijnen kinderen geboden heeft, dat sy geenen wijn en souden drincken, zijn bevestigt; want sy en hebben geenen gedroncken tot op desen dagh, maer het gebodt haers vaders gehoort: ende

ende ick hebbe tot ulieden gesproken, (*a*) vroegh op zijnde ende sprekende, met allen ernst en yver, maer gy en hebt nae my niet gehoort, en zijt in tegendeel overgeslagen tot allerlei boosheid.

15. Ende ick hebbe tot u, hoe wederspannig gy ook wezen mogt, gesonden alle mijne knechten, de Propheten, vroegh op zijnde ende sendende, om uit mijnen naem, met allen ernst en aendrang te seggen, (*b*) Bekeeret u doch, een yegelick van sijnen boosen wegh, ende maket uwe handelingen goet, overeenkomstig mijnen heiligen wil, ende wandelt andere goden niet na, welke door de blinde heidenen geëerd worden, om hen te dienen; so sullet gy in den gezegenden lande Kanaan blijven, dat ick u ende uwen vaderen, tot eene ervelyke bezitting gegeven hebbe: maer gy en hebt uwe oore niet geneygt, geen werk gemaekt om te vernemen, wat Ik u bevolen had, nochte nae my gehoort, maer mijne bevelen smadelyk verworpen.

Welk een verschil, tusschen het gedrag der RECHABIETEN, en dat der Joden! — JONADAB had eens bevolen, en zijn bevel had een lang leven, in een vreemd land, ten oogmerke. Maer de HEER had den Joden zijnen wil dikwerv bekend gemaekt; en zijn voorstel aengedrongen, met eene stellige belovte van een ongestoord verblijv in Kanaan, het welk de HEER hun tot een ervelyk eigendom gegeven had. — JONADABS woorden waren gehoorzaemd, maer GODS geboden versmaed. — Even zulk een groot verschil zou 'er ook plaets hebben, tusschen het lot der RECHABIETEN en der Joden.

16. Dewijle [*dan*] de kinderen Jonadabs, des soons Rechabs, het gebodt haers vaders, dat hy hen geboden heeft, bevestigt hebben; maer dit volck nae my niet en hooren, schoon Ik lang en ernstig tot hen gesproken heb:

(*a*) Jer. 11: 7. ende 25: 3. ende 26: 5. ende 29: 19. ende 32: 33.
(*b*) Jer. 18: 11. ende 25: 5.

17. Daerom alsoo seyt de HEERE, de Godt der heyrscharen, de Opperheer der waereld, en de Godt Israëls, die met het hoogste recht, gehoorzaemheid van dit beweldadigd volk verwachten moest; Siet ick sal over Juda ende over alle inwoonders van Jerusalem brengen al het quaet dat ick, door mijne Propheten, tegen hen gesproken en bedreigd hebbe: deze bedreigde oordeelen zullen hun rechtvaerdig overkomen, om dat ick tot hen, met bevelen en vermaningen gesproken hebbe, maer sy niet gehoort en hebben, ende ick, door de boetredenen van mijne Propheten, tot hen geroepen hebbe, maer sy niet en hebben geantwoordt.

18. Tot het huys nu der Rechabiten seyde Jeremia, op Gods bevel en in zijnen naem; Soo seyt de HEERE der heyrscharen, de Godt Israëls; Om dat gylieden den gebode uwes vaders Jonadabs zijt gehoorsaem geweest, ende hebt alle sijne geboden, in alle de byzonderheden bewaert, getrouwelyk onderhouden, ende altoos gedaen nae alles wat hy ulieden geboden heeft:

Dit gedrag der RECHABIETEN vereerde de HEER, met zijne hooge goedkeuring: niet alleen omdat het zelve overeenkwam met zijne Wet, zoo veel de kinderlyke gehoorzaemheid betrof; maer de HEER schijnt de gansche zaek te hebben goedgekeurd, voor zoo ver dit bevel, of liever dien Vaderlyken raed, uit een goed beginsel was voortgekomen.

19. Daerom alsoo seyt de HEERE der heyrscharen, de Godt Israëls: Daer en sal Jonadab, den sone Rechabs, niet worden afgesneden een man, die voor mijn aengesichte stae, alle de dagen.

Wat is *een man, die voor Gods aengezicht staet?* — De uitdrukking *voor Gods aengezicht*, dat is, in zijne tegenwoordigheid *te staen*, wordt van bidders gebruikt Gen. 19: 27, byzonder van de Propheten Jer. 15: 19, en van de Levieten in het Heiligdom Deut. 10: 8. Nu waren de RECHABIETEN zekerlyk geene Propheten; en uit JUDA voortgesproten, waren zy ook niet gerechtigd tot het Priesterschap.

Maer

Maer als menfchen van eene voorbeeldige Godsvrucht, ftonden zy voor des HEEREN aengezicht; voor zoo ver zy gefchikt waren voor het eenzaem landleven, en als vreemdelingen op aerde den HEER oprechtelyk dienden. — Hun zou, *alle de dagen, geen man worden afgefneden, die voor Gods aengezicht ftae;* het geevt te kennen, dat het geflacht der Rechabieten, in het land van hunne vreemdelingfchap, beftendig zou bewaerd worden, geduurig blijven by de inftellingen van hunnen Voorvader, en Gods zegen in ruime mate genieten.

Aen de vervulling van deze belovte, kunnen wy uit kracht van Gods waerheid niet twijffelen, fchoon wy 'er geene mèlding van vinden.

HET XXXVI. KAPITTEL.

In dit Kapittel verhaelt de Propheet, hoe hy, op Gods bevel, aen BARUCH zijnen Schrijver gelast hebbe, om alle de Prophecyen, welke hy tegen Juda en Israël gedaen had, in een boek te fchrijven; hoe BARUCH dit boek, aen het volk in den Tempel, hebbe voorgelezen, met dàt gevolg, dat de Koning, daervan verftendigd, dit boek liet in ftukken fnijden en verbranden; hoe hy JEREMIA zelvs, den inhoud van dit verbrande boek herfchreven, en op nieuws zeer zware oordeelen, over den Koning en het volk, bedreigd hebbe. — Het behelst derhalven twee hoofdzaken.

I. Het fchrijven van JEREMIÀS Godfpraken, door BARUCH, in een boek, het welk de Koning liet verbranden, vs. 1 26.

II. Het herfchrijven van den inhoud des verbranden boeks, door JEREMIA zelven, vs. 27-32.

1. Het gebeurde oock in den vierden jare van de Koninglyke regeering Jojakims, des foons Jofia, des

Konings van Juda, [*dat*] dit volgende woort en bevel, in eene openbaring, tot Jeremia gefchiedde van den HEERE, feggende:

2. Neemt u eene (*a*) rolle des boecks, ende (*b*) fchrijft daer op, den hoofdzaeklyken inhoud van alle de woorden, die ick, in onderfcheidene openbaringen, tot u gefproken hebbe van de lotgevallen, welke in volgende tijden, over het reeds verbannen Ifraël, ende over Juda, ende over alle de volcken: vergel. Kap. 25: 15. enz.; alles wat Ik u daeromtrent, gedurende den ganfchen tijd van uwe Prophetifche bediening, geopenbaerd heb, van den dagh aen [*dat*] ick voor de eerftemael tot u gefproken hebbe, van de dagen Jofia, in wiens dertiende jaer Ik u tot het Prophetisch ambt geroepen heb aen, tot op defen dagh.

De HEER gelastte der Propheet den korten inhoud van alle de openbaringen, welke hy ontvangen had, op te fchrijven, en aen het volk voor te lezen; opdat de aenftaende oordeelen des te dieper in het geheugen der Joden zouden worden ingeprent, en zy daerdoor tot bekeering mogten bewogen worden. — Daerom voegt 'er de HEER by:

3. Miffchien fullen die van den huyfe Juda, met ontroering hooren al het quaet, dat ick hen gedencke te doen, wanneer zy zich langer in de boosheid verharden; ten minsten zou men dit redelyker wijs verwachten moeten: op dat fy daerdoor bewogen worden, om haer te bekeeren, een yegelick van fijnen boofen wegh, ende ick hare ongerechtigheyt ende hare fonde vergeve.

4. Doe riep Jeremia Baruch den fone van Neria, eenen van zijne discipelen, welken hy gewoon was tot zijnen klerk te gebruiken: ende Baruch fchreef uyt den mont van Jeremia den hoofdzakelyken inhoud van alle woorden des HEEREN, die hy in onderfcheidene openbaringen, geduurende den ganfchen tijd van zijne Prophetifche bediening, tot hem gefproken hadde,

(*a*) Jef. 8: 1. (*b*) Jer. 30: 2.

hadde, op onderscheidene bladen, welke te zamen opgerold, eene rolle des boecks uitmaekten.

5. Ende Jeremia geboodt Baruch, seggende: Ick ben opgehouden, en wordt verhinderd dit boek in eigen persoon aen het volk voor te lezen: want ick en sal in des HEEREN huys niet konnen gaen.

6. So gaet gy henen, ende leest in de rolle, [*in*] dewelcke gy uyt mijnen monde geschreven hebt, den korten inhoud van de woorden des HEEREN, voor de ooren des volcks, dat is, der Ingezetenen van Jerusalem, in het voorhov van des HEEREN huys, op den vastendagh: ende gy sultse oock lesen voor de ooren des gantschen volks van Juda, die uyt hare mindere steden, by deze plechtige gelegenheid, in den Tempel komen.

7. Misschien sal het volk zich voor God in eene ootmoedige gestalte vernederen, zoodat haerlieder smeeckinge om genade en verschooning van de bedreigde oordeelen, als het ware voor des HEEREN aengesichte nedervallen zal, ende sy sullen haer bekeeren, een yegelick van sijnen boosen wegh: want groot is de toorn, ende de grimmigheyt, die de HEERE tegen dit volck heeft uytgesproken, zoodat de bedreiging van die schroomelyke oordeelen recht geschikt is, om hen tot inkeer te brengen.

JEREMIA nam tot de openbare voorlezing van zijne Prophecyen, in de voorhoven van den Tempel, eenen *vastendag* waer, volgens vs. 6. omdat 'er als dan een zeer groote toevloed van volk wezen zou. — Dit schijnt een buitengewoone vastendag geweest te zijn, daertoe uitgeroepen, dat het volk zich verootmoedigen zou, over het schroomelyk gevaer 't gene hun door NEBUCADNEZAR dreigde, toen die de Egyptenaers, op welke de Joden hun grootst vertrouwen stelden, by Carchemis verslagen had, 2 Kon. 24: 7. Jer. 46: 2. en nu gereed stond, ja reeds in aentocht was, om hun ook op 't lijv te vallen.

8. Ende Baruch, de sone van Neria, dede nae alles dat hem de Propheet Jeremia geboden hadde: lesende in dat boeck de woorden des HEEREN, [*in*] het huys des HEEREN.

9. Want het geschiedde in den vijfden jare Jojakims, des soons Josia, der Konings van Juda, in de negende maent des jaers, [*dat*] sy een buitengewoon vasten voor des HEEREN aengesichte, uytriepen, allen volcke te Jerusalem: mitsgaders allen volcke, die uyt de overige mindere steden van Juda te Jerusalem quamen.

Er zijn die meenen, dat BARUCH dit boek twee malen hebbe voorgelezen, eens by gelegenheid van het gewoone vasten op den grooten Verzoendag, in het 4de jaer van JOJAKIM, waervan vs. 8. zou gesproken worden, en naderhand ten tweeden male in het volgende 5de jaer van JOJAKIM, volgens vs. 9.

Hunne bewijsredenen zijn de volgende: deels, omdat JEREMIA vs. 5. schijnt als gevangen, maer vs. 19. als op vrye voeten voor te komen; deels, omdat de openbare voorlezing, vs. 8. gemeld, geschied is in het 4de jaer van JOJAKIM, volgens vs. 1. daer 'er vs. 9. van eene voorlezing gesproken wordt, welke in het 5de jaer van JOJAKIM is voorgevallen. — Maer het eerste bewijs is van geen gewicht: want het oorsprongelyk woord, door *opgehouden* vertaeld, behoevt niet van eene gevangenis verklaerd te worden; maer beteekent in het algemeen allerlei beletsel, waerdoor iemand in een zeker werk verhinderd wordt. Hoedanig dit beletsel geweest zy, kunnen wy niet bepalen; ook schijnt het BARUCH onbekend geweest te zijn. Immers, ware JEREMIA in de gevangenis geweest, dan had hy aen BARUCH niet behoeven te zeggen: *ik ben opgehouden, ik zal in des* HEEREN *huis niet kunnen gaen.* Ook is het tweede bewijs niet voldoende. JEREMIA heeft het Godlyk bevel om zijne Prophecyen te doen opschrijven, in 't laetst van JOJAKIMS 4de jaer ontvangen, en kort daerna, toen intusschen JOJAKIMS 5de jaer begonnen, en de vastdag over het naderend gevaer uitgeroepen was, op denzelven de voorlezing laten doen. Zie Inl. VII Deel bl. 72 en 87. Dus wordt vs. 8. in het gemeen verhaeld, dat BARUCH de rol hebbe voorgelezen, en vs. 9. de juiste tijd meer byzonder aengewezen.

10. So las Baruch in dat boeck de woorden der Prophecyen van Jeremia [*in*] het voorhov van des HEEREN huys;

huys; in de kamer Gemaria, des soons Saphans, des Schrijvers, in den bovensten voorhof, [*aen*] de deure der nieuwe of Oost-poorte van 't huys des HEEREN, in dit vertrek staende, las Baruch uit een vengster, het gemelde boek in het openbaer, voor de ooren des gantschen volcks, het welk in het voorhov vergaderd was.

11. Als nu Michaja, de sone Gemaria des soons Saphans, alle de woorden des HEEREN uyt dat boeck van vooren tot achteren gehoort hadde;

12. So gingh hy af ten huyse des Konings in de kamer des Koninglyken Geheim-Schrijvers; ende siet, aldaer saten alle de Vorsten en voornaemste Ambtenaers: Elisama de gemelde Schrijver, ende Delaja de sone van Semaja, ende Elnathan de sone Achbors, ende Gemaria de sone Saphans, ende Zedekia de sone van Hananja, ende alle de verdere Vorsten en hooge Ambtenaers.

13. Ende Michaja maeckte hen bekent alle de woorden, die hy gehoort hadde: als Baruch uyt dat boeck las voor de ooren des volcks.

14. Doe sonden alle de Vorsten Jehudi, den sone Nethanja, des soons Selemja, des soons Cuschi, volgens een eenparig besluit, tot Baruch, om te seggen; De rolle, daer in gy voor de ooren des volcks gelesen hebt, neemt die in uwe hant, ende komt ons dezelve hier brengen: en Baruch was aenstonds gereed, om in eigen persoon voor de Vorsten te verschijnen. Also nam Baruch, de sone van Neria, de rolle in sijne hant, ende quam tot hen.

15. Ende sy seyden tot hem; Sit doch neder, ende leestse voor onse ooren: ende Baruch las al het gene hy in het meermalen gemelde boek geschreven had, vrymoedig voor hare ooren.

16. Ende het geschiedde, als sy alle de woorden hoorden, welke Baruch hun voorlas, [*dat*] sy verschrickten, d' een tegen den anderen ziende met ontroering: ende sy seyden tot Baruch; Voorseker

ſullen wy alle deſe woorden den Koningh bekent maken, in hoop dat hy nog maetregelen nemen zal, om al dat bedreigde kwaed voor te komen.

17. Ende ſy vraegden Baruch, ſeggende: Verklaert ons doch, hoe hebt gy alle deſe woorden uyt ſijnen monde geſchreven?

Hier is eene tweederlei vraeg. Men vertale het dus: *Verklaer ons, hoe hebt gy alle deze woorden geſchreven uit zijnen mond?* Onderrecht ons, hoe is het bygekomen, en wat heeft u bewogen, om alle deze woorden van JEREMIA op te ſchrijven? hebt gy dezelve uit zijnen mond opgeſchreven? heeft JEREMIA u voorgezegd, wat gy ſchrijven zoudt?

18. Ende Baruch ſeyde tot hen; Uyt ſijnen monde las hy tot my alle deſe woorden, zoo vaerdig als of hy dezelve uit een boek had voorgelezen, ende ick ſchreeffe met inckt in dit boeck, van woord tot woord.

19. Doe ſeyden de Vorſten tot Baruch; Gaet henen, verbergt u, gy ende Jeremia: ende niemant en wete, waer gylieden zijt.

Wy leeren 'er uit twee zaken. Voor eerst, dat JEREMIA niet in de gevangenis geſloten ware, dan had hy zich niet kunnen verbergen. Ten anderen, dat de Vorſten den Propheet en BARUCH een goed hart toedroegen. Vreezende, dat de Koning iets geweldigs tegen hunne perſonen ondernemen zoude, begeerden zy vooraf, dat JEREMIA en BARUCH zich verbergen en in veiligheid ſtellen zouden.

20. Sy dan gingen in tot den Koningh in den voorhof van het Paleis, om hem bericht te geven van het gene Baruch hun had voorgelezen; maer de rolle leydenſe wech in de kamer Eliſama des Schrijvers: ende ſy verklaerden alle die woorden, welke Baruch geſproken had, voor de ooren des Konings.

21. Doe ſondt de Koningh Jehudi om de rolle uit de kamer van Eliſama den Schrijver te halen; ende hy haeldeſe uyt de kamer Eliſama des Schrijvers: en-

ende Jehudi lasſe voor de ooren des Konings, ende voor de ooren aller der Vorſten, die ontrent den Koningh ſtonden.

22. (De Koningh nu ſat [*in*] den winterhuyſe, in de negende maent des jaers, komende overeen met onzen *November* en begin van *December*, om welken tijd het ook in 't Joodſche land guur is: ende daer was [*een vyer*] voor ſijn aengeſichte op den heert aengeſteken.)

23. Ende 't geſchiedde, als Jehudi drie ſtucken, ofte vier bladeren geleſen hadde, verſneedt hyſe met een ſchrijfmes, ende wierpſe met verontwaerdiging in 't vyer, dat op den heert was: tot dat de gantſche rolle verteert was in 't vyer, dat op den heert was.

Het was JOJAKIM de Koning, die de rolle in ſtukken ſneed en in het vuur wierp; maer niet JEHUDI de voorlezer: want de laetstgemelde zou zoodanig iets geenszins hebben durven ondernomen; ook wordt het vervolgens den Koning zelven uitdrukkelyk te laste gelegd, vs. 28-32.

24. Ende ſy en verſchrickten niet, noch en ſcheurden hare kleederen niet, tot een teeken van verootmoediging, de Koningh, noch alle ſijne knechten en hovelingen, die alle deſe woorden gehoort hadden.

25. Hoewel oock Elnathan, ende Delaja, ende Gemaria, zijnde van die Vorſten, die den inhoud van dit boek, door Baruch zelven, met zeer veel ontroering hadden hooren voorlezen, by den Koningh daer voor ſpraken, en hem op allerlei wijzen zochten te bewegen, dat hy de rolle niet en ſoude verbranden: doch hy en hoorde niet nae hen, en ſmeet dezelve in het vuur.

26. Daer toe geboodt de Koningh Jerahmeël den ſone Hammelechs, ende Seraja den ſone Azriëls, ende Selemja den ſone Abdeëls, om den Schrijver Baruch, ende den Propheet Jeremia te vangen: Maer zy waren niet te vinden, de HEERE hadſe verborgen, voor zoo ver Hy hunne vlucht zoodanig beſtuurde, dat zy veilig waren voor Jojakim, die voornemens was om hen van kant te maken.

27. Doe geschiedde des HEEREN woort tot Jeremia, In zijne schuilplaets: na dat de Koningh de rolle ende de woorden, die Baruch geschreven hadde uyt den mont van Jeremia, verbrandt hadde; seggende in eene openbaring:

28. Neemt u weder eene andere rolle: ende schrijft daer op alle de eerste woorden, die geweest zijn op de eerste rolle, die Jojakim, de Koningh van Juda, verbrandt heeft.

29. Ende tot of liever, *aengaende* Jojakim, den Koningh van Juda, sult gy seggen; Soo seyt de HEERE: Gy hebt dese rolle verbrandt, seggende als het ware tot Baruch, met verontwaerdiging; Waerom hebt gy daer op geschreven, seggende; De Koningh van Babel sal sekerlick komen, ende dit lant verderven, ende maken dat mensch ende beest daer in ophouden? want hy zal dezelve met geweld uitroejen. Nu, om deze uwe handelwijze, zullen alle die oordeelen allerzekerst en zeer spoedig vervuld worden, welke de HEER over u bedreigd heeft, en in die verbrande Rolle heeft laten schrijven.

30. Daerom seyt de HEERE alsoo, van Jojakim, den Koningh van Juda; Hy en sal geenen nazaet hebben, die op Davids throon eenigen tijd sitte: zijn zoon JECHONIA zal hem wel opvolgen, maer den Throon slechts drie maenden bezitten, 2 Kon. 24: 8. Hy zelve zal op eene verachtelyke wijs sterven: ende sijn (c) doot lichaem sal wechgeworpen zijn, zoodat het onbegraven zal blijven liggen, des daegs in de hitte, ende des nachts in de vorst.

31. Ende ick sal over hem, ende over sijn zaet, ende over sijne knechten, haerlieder ongerechtigheyt met geduchte oordeelen besoecken: ende ick sal over hen, ende over de inwoonders van Jerusalem, ende over de mannen van Juda, al het quaet brengen, dat ick tot hen gesproken hebbe, maer sy en hebben niet gehoort, of *omdat* zy niet gehoord hebben.

32. Je-

(c) Jer. 22: 19.

32. Jeremia dan nam uit kracht van dit bevel, eene andere rolle, ende gaffe aen den Schrijver Baruch, den fone van Neria; die fchreef daer op uyt den mont van Jeremia, alle de woorden des boecks, dat Jojakim, de Koningh van Juda, met vyer verbrandt hadde: ende tot defelve werden nogh vele diergelijcke woorden toegedaen, welke byzonder betrekking hadden, tot het rampzalig lot van JOJAKIM.

HET XXXVII. KAPITTEL.

I. Vs. 1-10. vinden wy eene voorzegging, welke JEREMIA gedaen heeft, by gelegenheid dat ZEDEKIA den Propheet verzocht had, om voor hem te bidden.

II. Het tweede deel is gefchiedkundig, en behelst een bericht van des Propheten gevangenis, vs. 11-21.

1. Ende Zedekia, fone van Jofia, regeerde, Koningh zijnde, in plaetfe van Jechonia, die by verachting Chonii genaemd wordt, zijnde Jojakims fone: welcken [*Zedekia*] Nebucadrezar, de Koningh van Babel, Koningh gemaeckt hadde in den lande van Juda.

Te weten, toen NEBUCADNEZAR in eigen perfoon de Stad Jerufalem belegerde, gav JECHONIA, die nauwlyks drie maenden op den Throon gezeten had, zich met de geheele Koninglyke familie over in de handen van den Babelfchen Alleenheerfcher, die daerop ZEDEKIA tot Koning van Juda aenftelde, 2 Kon. 24: 12, 17, 18. 2 Chron. 36: 10, 11.

2. Maer deze Zedekia was wederfpannig, hy en hoorde niet, hy, noch fijne knechten, noch het volck des lants, nae de woorden des HEEREN, die hy fprack door den dienft des Propheten Jeremia. De Koning, de Hovelingen, en al het volk achteden de bedreigingen van Jeremia, niet eens hunne aendacht waerdig.

3. Nochtans fondt de Koningh Zedekia, hoe weinig Godsdienst hy anderszins bezitten mogt, Juchal den

sone van Selemja, ende Zephanja den sone van Maaseja, den Priester, die de eerste na den Hoogepriester was, tot den Propheet Jeremia, om te seggen: Bidt doch voor ons, tot den HEERE onsen Godt, dat wy uit de benauwende omstandigheden, in welke wy thans verkeeren, mogen uitgered worden.

By Kap. 21: 1. hebben wy aengetoond, dat dit gezantschap onderscheiden was van, en vroeger dan het te dier plaets verhaelde, schoon één der gezanten dezelvde persoon was.

4. (Want Jeremia was toen [*nogh*] vry ingaende ende uytgaende in 't midden des volcks: ende sy en hadden hem [*nogh*] in 't gevangenhuys niet gestelt, gelijk kort daarna gebeurd is.)

5. Ende Pharaos heyr was uyt Egypten uytgetogen, om de Joden tegen Nebucadnezar by te springen: ende de Chaldeen, die Jerusalem belegerden, als sy 't geruchte van hen gehoort hadden, so waren sy (*a*) van Jerusalem opgetogen.)

In het begin des zevenden jaers van JECHONIAS gevangelyke wechvoering, was ZEDEKIA van NEBUCADNEZAR afgevallen, Kap. 21: 3. 2 Kon. 24: 20. 2 Chron. 36: 13. Twee jaren later legerde zich NEBUCADNEZAR, ten derden male, voor Jerusalem. Dit geschiedde op het einde des negenden jaers van ZEDEKIAS regeering, 2 Kon. 25: 1. 2 Chron. 36: 17. In het volgende voorjaer trok HOPHRA, de Koning van Egypte, tot hulp der Joden tegen NEBUCADNEZAR op, en dit gav gelegenheid, dat de Chaldeeuwen het beleg voor eene korte poos opbraken.

6. Doe geschiedde des HEEREN woort tot den Propheet Jeremia, seggende in eene Openbaring:

7. Soo zult gy spreken tot de gezanten van den Koning Zedekia: keert tot den Vorst weder, seyt de HEERE, de Godt Israëls; en Soo sult gylieden seggen tot den Koningh van Juda, die u tot my gesonden heeft, om my te vragen: Siet, Pharaos heyr, dat u ter hulpe uytgetogen is, sal wederkeeren in sijn lant, [*in*] Egypten. 8. Ende

(*a*) Jer. 34: 21.

8. Ende de Chaldeen fullen wederkeeren, ende tegen defe hoofdftadt Jerufalem ftrijden: ende fy fullenfe innemen, ende fullenfe met vyer verbranden.

Zoo is het ook gefchied. — Toen NEBUCADNEZAR het Egyptisch leger te gemoet toog, trok PHARAO HOPHRA wederom af, hy keerde naer 'zijn land terug, en de Chaldeeuwen hervatteden de belegering van Jerufalem: in het volgende jaer werd Jerufalem door NEBUCADNEZAR ingenomen, 2 Kon. 25: 3-7. en hier mede nam het Koningrijk van Juda een einde. Kort daerna kwam NEBUZARADAN te Jerufalem, verbrandde den Tempel, en deed de groote wechvoering van het ganfche volk, 2 Kon. 25: 8-22. 2 Chron. 36: 18-20.

9. Soo feyt de HEERE; En bedrieget uwe zielen niet, vleit u zelven niet met eene ydele hoop, feggende, De Chaldeen fullen fekerlick van ons wechtrecken: of *gaende zullen zy gaen*, zy hebben het beleg opgebroken en zullen niet wederkomen, om het zelve te hervatten: want fy en fullen niet voor altoos wechtrecken, maer zekerlyk wederkomen.

10. Want Ik heb de verwoefting van Jerufalem onherroepelyk vast gefteld, en alle uwe pogingen om het te verhinderen, zullen ten eenemael verydeld worden; ja zelvs al floegt gylieden het gantfche heyr der Chaldeen, die tegen u ftrijden, ende daer bleven van hen [*eenige*] verwondde mannen over; die niet in ftaet fcheenen om iets te kunnen ondernemen, fo fouden fich die, een yegelick in fijne tente opmaken, ende defe ftadt met vyer verbranden. De fterkte of zwakheid van het leger der Chaldeeuwen doet niets ter zake, maer Ik heb vastelyk befloten, om Jerufalem in hunne handen over te geven.

11. Voorts gefchiedde 't als het heyr der Chaldeen van Jerufalem was opgetogen, van wegen den aentocht van Pharaos heyr, die gekomen was om Jerufalem te ontzetten;

12. Dat Jeremia uyt Jerufalem uytgingh, om te gaen [*in*] den lande Benjamins: om Jerufalem te

verlaten en van daer te scheyden, of heimelyk weck te sluipen, door 't midden des volcks.

JEREMIA wetende, dat alle verwachting voor Jerusalem was afgesneden, besloot hy zich te wech te maken, om elders, en wel in of naby zijne geboorteplaets, veiligheid te zoeken. Dit was eene zwakheid welke de HEER geenszins heeft goedgekeurd, en gav ook gelegenheid dat hy wierd gevangen genomen.

13. Als hy het gemelde vooruemen volbrengen wilde, en reeds in de poorte Benjamins was, door welke men gewoon was naer het ervdeel van Benjamin te gaen, so was daer de Wachtmeester of Bevelhebber der Schildwachten, wiens naem was Jeria, de sone Selemja, des soons Hananja: welligt de valsche Propheet, Kap. 28 gemeld: die greep den Propheet Jeremia, seggende; gy zult ter Stad niet uit, Gy wilt tot de Chaldeen vallen en tot de vyanden overloopen.

14. Ende Jeremia seyde, 't Is valsch, ick en wil niet tot de Chaldeen vallen; het is in het geheel mijn voornemen niet, om tot de vyanden over te loopen; Doch de Schildwacht wilde Jeremia niet gelooven, hy en hoorde niet nae hem: maer Jeria greep Jeremia aen, ende bracht hem tot de Vorsten.

15. Ende de Vorsten werden seer toornigh op Jeremia, omdat zy hem voor eenen overlooper aenzagen, ende sloegen of geesselden hem: ende sy stelden hem in 't gevangenhuys, ten huyse Jonathans des Schrijvers; want sy hadden dat tot een gevangenhuys gemaeckt.

16. Als Jeremia in de plaetse des kuyls, in de onderaerdsche gevangenis, ende in de kotjens of boejen gekomen was; ende Jeremia aldaer vele dagen geseten hadde:

17. So sondt de Koningh Zedekia henen, ende liet hem halen; ende de Koningh vraegde hem in sijn huys, in 't verborgen, ende seyde, Is 'er oock een goed woort, iets bemoedigends omtrent deze Stad, van den HEERE in eene openbaring aen u bekend gemaekt? ende Jeremia seyde, Daer is een

woord des HEEREN aen my bekend gemaekt; maer van eenen gansch anderen aert a's gy verwacht en gaerne hoort; ende hy seyde verder, Gy sult in de hant des Konings van Babel gegeven worden.

18. Voorts seyde Jeremia tot den Koningh Zedekia: Wat heb ick tegen u, ofte tegen uwe knechten, Vorsten en Hovelingen, ofte tegen dit volck gesondigt, dat gylieden my in 't gevangenhuys gestelt hebt? Het is waer, ik heb akelige dingen verkondigd; maer dit heb ik gedaen op Gods bevel: is het dan eene misdaed, dat ik de waerheid gesproken hebbe?

19. Er zijn wel gewaende Propheten geweest, die aengename dingen voorspeld hebben; maer hoe zeer zijn zy door de uitkomst gelogenstraft? Waer zijn nu ulieder zoogenaemde Propheten, die u geprophetéert hebben, seggende: De Koningh van Babel en sal niet tegen ulieden, noch tegen dit lant komen?

20. Nu dan, hoort doch, o mijn heer Koningh, mijn eerbiedig en ernstig verzoek: laet doch mijne smeeckinge voor uw aengesichte nedervallen, welke ik voor u doe in de ootmoedigste gestalte, ende en brengt my niet weder [*in*] die akelige gevangenis, in Jonathans des Schrijvers huys, daer ik reeds zoo lang onschuldig gezeten heb, op dat ick aldaer van ongemak, en door de ongezondheid van die onderaerdsche plaets, niet en sterve.

21. Doe gaf de Koningh Zedekia bevel, dat Jeremia uit dien akeligen kerker zou ontslagen worden; ende sy bestelden Jeremia in den voorhove der (*b*) bewaringe, alwaer hy meerder vryheid had en ook zijne vrienden mogt opwachten, verg. Kap. 32: 2. ende men verzorgde hem van voedsel: want men gaf hem des daegs en telken morgen eene bolle broots uyt de backersstrate, tot dat al 't broot van de stadt op was, en men door den hongersnood genoodzaekt werd om Jerusalem aen de Chaldeeuwen over te geven: also bleef

(*b*) Jer. 32: 2.

Jeremia in den voorhove der bewaringe, tot dat Nebucadnezar de Stad veroverde.

Zoo had het moeten geschieden, volgens bevel van den Koning; maer naderhand kwam 'er verandering in, gelijk uit het volgende Kap. blijken zal.

HET XXXVIII. KAPITTEL.

Op bevel van Koning ZEDEKIA, was de gevangenis van den Propheet aenmerkelyk verzacht; uit den akeligen kerker in het huis van Jonathan, was hy overgebracht in het voorhov der bewaring, Kap. 37: 15, 16, 21. — Hier genoot hy meerder vryheid, een iegelyk had den toegang tot hem. Maer, vermids hy voortging met allen die tot hem kwamen, Gods vastelyk besloten oordeelen aen te kondigen, geraekte hy daerdoor in nieuwe ongelegenheden, in zoo ver zelvs dat hy gevaer liep van zijn leven; dan evenwel, door Gods gunstig bestuur werd hy nog behouden.

Twee voorname hoofdzaken komen ons voor.

I. De uitredding van den Propheet uit een oogenschijnlyk doodsgevaer, vs. 1-13.

II. Eene byzondere zamenspraek, welke hy met den Koning ZEDEKIA gehouden heeft, vs. 14-28.

1. Als Sephatja de sone Mattans, ende Gedalia de sone Pashurs, misschien van dien Pashur, Kap. 20 gemeld, ende Juchal de sone van Selemja, ende Pashur de sone van Malchia, welke beide laetste zelve gebruikt waren als gezanten des Konings tot Jeremia om voor het volk te bidden, Kap. 37: 3. en 21: 1. Als deze de woorden hoorden, die Jeremia in het voorhov der bewaring, tot al 't volck sprack, het welk kwam om hem te bezoeken, seggende zoo menigmael hy gelegenheid had om iemand te spreken:

2. Soo seyt de HEERE, de Onveranderlyke, wiens woor-

woorden altoos onfeilbaer zijn: (*a*) Wie in defe ftadt blijft, om het hardnekkig tegen Nebucadnezar uit te houden, fal door het fweert, of door den honger, ofte door de peftilentie fterven en ellendig omkomen: maer wie vrywillig tot de Chaldeen uytgaet en zich aen hun overgeevt, die fal leven en den geweldigen dood ontwijken, want hy fal, offchoon hy van zijne goederen niets zal kunnen behouden, evenwel fijne ziele tot eenen buyt hebben, ende hy fal 'er het leven afbrengen: verg. Kap. 21: 9.

3. Soo feyt de HEERE: Defe ftadt Jerufalem, hoe groot en machtig zy ook wezen moge, fal fekerlick gegeven worden in de hant des heyrs des Konings van Babel, dat felve falfe innemen: deze zaek ftaet paelvast, de tijd van Gods langmoedigheid is geheel ten einde, de gemelde rampen zijn over het Joodfche volk en de Stad Jerufalem onherroepelyk befloten.

4. Deze tael van den Propheet ftiet den Vorften geweldig; de geduurige herhaling en bevestiging van die fchroomelyke oordeelen was hun ondraeglyk, en deed hen by den Koning om zijnen dood ernftig verzoeken. So feyden de Vorften dan tot den Koningh Zedekia; Laet doch defen verachtelyken man die in den voorhov der bewaring gevangen zit, gedoodt worden; want hy doet niet anders, dan elk die by hem komt te verzekeren, dat deze Stad eerlang door de Chaldeeuwen zal veroverd en verbrand worden; hy brengt eene algemeene verflagenheid te weeg, en aldus maeckt hy de handen der krijgslieden, die in defe ftadt zijn overgebleven, zelvs de dapperfte helden, ende de handen des gantfchen volcks, flap, hy doet ieder eenen den moed ontzinken; alfulcke woorden tot hen fprekende: want defe man en foeckt defes volcks vrede niet, maer het quaet, en hy ftelt zijn vermaek in het aenkondigen van de meest geduchte rampen.

5. Ende hoe ongegrond deze befchuldiging ook wezen

(*a*) Jer. 21: 9.

mogt, Jeremia kwam daerdoor in een oogenschijnlyk gevaer van zijn leven: en de Koningh Zedekia seyde, op dezen onmenschelyken eisch der Vorsten; Siet hy is in uwe hant: want de Koningh en soude geen dingh tegen u vermogen.

De uitdrukking, *hy is in uwe hand*, schijnt hier niet te beduiden, „ ik geev hem over in uwe macht, om 'er mede „ te handelen naer uw welgevallen," gelijk dezelve zoo voorkomt, Gen. 16: 6. maer, „ hy is in uwe macht, gy „ hebt het vermogen, tegen het welk ik my niet verzetten „ kan, om met hem te handelen, gelijk gy het recht en „ billyk oordeelt." In dezen zin gebruikt onze Propheet die spreekwijs, Kap. 26: 14. Koning ZEDEKIA geevt dan ingewikkeld te kennen, dat hy schoorvoetende kwam, om zijne toestemming te geven. — Hy voegt 'er by: *want de Koning zoude geen ding tegen u vermogen.* Dit wil juist niet zeggen, dat de Koning niets in het geheel kon doen tegen de Vorsten; het tegendeel zal aenstonds blijken, daer hy JEREMIA uit dit doodsgevaer verloste: maer dat hy JEREMIA niet geheel kon rechtvaerdigen, en thans ook zoo veel vermogen niet had, om ondanks de begeerte der Vorsten, JEREMIA in vryheid te stellen. Dit schijnt ook de reden te zijn, dat hy heimelyk buiten weten der Vorsten met den Propheet handelde, en vervolgens zijne gevangenis wel verzacht, maer niet geheel geslaekt hebbe.

Het is dan als of de Koning zeide: „ Is het zoo uwe „ begeerte, wat zal ik 'er tegen doen? die zaek zal derhalven haren gang moeten hebben: de ervaring leert my, „ schoon ik Koning heet, dat ik voor ulieden moet wijken en „ onderdoen, zelvs in de beste en allerbillykste zaken."

Zulk eene vernedering was zekerlyk hard voor den Koning; dan hy had het zich waerdig gemaekt, door den HEER te verlaten en de woorden van zijnen knecht te versmaden. Daerenboven, was hy afgevallen van NEBUÇADNEZAR, die hem op den Throon gezet, en aen welken hy met plechtigen eede hulde gezwooren had; maer evenwel had hy in zijn gemoed van JEREMIAS onschuld overtuigd, zich met al zijn vermogen tegen den bloeddorstigen aenslag

der

der Vorsten moeten aenkanten; zonder zich door eenige vrees te laten overhalen, om zijne toestemming te geven, tot zulken onrechtvaerdigen handel, en zich daertegen verzetten, zoo lang het mogelyk was.

6. Doe de Vorsten bemerkt hadden, dat de Koning zich tegen hen niet durvde verzetten, namen sy Jeremia, ende wierpen hem door hunne dienaren, in den kuyl Malchie, des soons Hammelechs, die in den voorhove der bewaringe was, ende sy lieten Jeremia af met zeelen: in den kuyl nu en was geen water, maer slijck; ende Jeremia sonck in den slijck.

Men wierp JEREMIA in eenen akeligen kerker, die toen bekend was, onder den naem van *den kuil* MALCHIE; het zy dat zekere MALCHIA het opzicht had over dezen kuil, het zy dat die MALCHIA te vooren eigenaer geweest was van het huis, daer thans deze kuil gevonden werd. — In dezen naren kuil, had JEREMIA van gebrek en ellende moeten sterven; dezelve schijnt geschikt geweest te zijn, tot het ontvangen van water, gelijk blijkbaer is uit den slijk en modder: want *'er was nu geen water in, maer slijk.* — Zy lieten den Propheet, in dezen vunzen kuil, *af met zeelen* of touwen. *Hy zonk in den slijk*, waerin hy nog eenigen tijd het leven kon behouden.

Maer waerom den Propheet niet spoediger van het leven beroovd? — Misschien poogden zy hem te dooden, op eene wijs, waerin zy nog eenigen schijn van verontschuldiging vinden konden, en hem dus in stilte om te brengen. Of mogelyk geschiedde het, om hem eenen langzamen en akeligen dood aen te doen.

7. Maer de HEER verwekte aenstonds eenen moorman, om voor de gerechtigheid uittekomen, en zijnen getrouwen knecht, die in den akeligen kuil als levendig begraven was, van eenen jammerlyken dood te verlossen. Als nu Ebed-Melech, de Moorman, of *Cuschiter*, die uit het woeste Arabie oorspronglyk was, een der Kamerlingen of *gesnedenen*, een der Koninglyke Hovbedienden, die doe in

des Konings huys was, hoorde, datse Jeremia in den gemelden kuyl gedaen hadden: (de Koningh nu was thans afwezig en sat in de poorte Benjamins,) om rechtzaken te hooren.

8. So gingh Ebed-Melech uyt den huyse des Konings uyt, naer de poort van Benjamin, omdat de zaek spoed vereischte, zou Jeremia by het leven behouden worden: ende hy sprack tot den Koningh, zeer vrymoedig in de tegenwoordigheid der hovelingen, seggende:

9. Mijn heer Koningh, dese mannen, die uwe Vorsten en Staetsdienaers zijn, hebben qualick en op eene onmenschelyke wijs gehandelt in alles dat sy gedaen hebben aen den braven en onschuldigen Propheet Jeremia, dien sy in den kuyl geworpen hebben: alwaer hy, in den stinkenden slijk, jammerlyk zal omkomen, daer hy doch in sijne plaetse, alwaer hy gevangen zat in het voorhov der bewaring, soude gestorven zijn van wegen den honger, dewijle geen broot meer in de stadt en is, zy hadden derhalven zijnen dood niet moeten verhaesten, door hem in dien akeligen kuil te werpen.

10. Doe geboodt de Koningh den Moorman Ebed-Melech, seggende: Neemt van hier, uit deze lijvwacht welke my thans omringt, dertigh gewapende mannen onder uwe hant en gebied, ende haelt den Propheet Jeremia zonder uitstel op uyt den kuyl, eer dat hy sterve.

Dertig mannen waren 'er wel niet noodig, om JEREMIA uit den kuil op te halen; maer de Koning wilde den Moorman in staet stellen, om zich te verzetten tegen allen wederstand, welken de Vorsten bieden mogten.

11. Also nam Ebed-Melech de gemelde mannen onder sijne hant en onder zijn bevel, ende hy gingh in des Konings huys tot onder de schatkamer, of het voorraedhuis, alwaer de voornaemsten van 's Konings huis en hovgezin hunne oude en halv versletene kleederen nederworpen, opdat mindere bedienden daervan gebruik

ma-

maken konden, ende nam van daer eenige oude verscheurde ende oude versletene lompen: met oogmerk om den Propheet, door middel van dezelve, uit den kuil op te halen zonder hem te kwetsen, ende hy lietse met zeelen af tot Jeremia in den diepen kuyl.

12. Ende Ebed-Melech, de Moorman, seyde tot Jeremia; Legt nu dese oude verscheurde ende versletene lompen onder de oxelen uwer armen, van onder aen de zeelen, opdat deze u niet te zeer knellen mogen: ende Jeremia dede alsoo.

13. Ende de gemelde mannen deden, naer het bevel van Ebed-Melech, en sy trocken Jeremia by de zeelen, ende haelden hem op uyt den kuyl: ende Jeremia bleef in den voorhove der bewaringe, in Jonathans huis, daer hy te vooren geplaetst was.

14. Doe sondt de Koningh Zedekia henen, zoodra hy uit Ebed-Melech vernomen had, dat Jeremia weder in zijne voorige bewaerplaets gebracht was, ende liet den Propheet Jeremia tot sich halen, in den derden ingangh, die aen des HEEREN huys was: ende de Koningh seyde tot Jeremia; Ick sal u een dingh vragen, en verheelt geen dingh voor my.

Welk eene plaets 'er bedoeld worde, door *den derden ingang, die aen des* HEEREN *huis* was, is geheel onzeker. Over het algemeen denkt men, dat het die gallery geweest zy, waerdoor de Koning, uit zijn Paleis, in den Tempel opging. — Zoo veel is zeker, dat het eene plaets geweest zy, daer de Koning zeer heimelyk, met den Propheet spreken konde. Hier werd JEREMIA op Koninglyken last gebracht.

De zaek, over welke de Koning hem onderhield, is uit het antwoord vs. 17-23, genoegzaem op te maken. Het raekte namelyk de uitkomst, welke de tegenwoordige treurige omstandigheden, zoo voor de Stad en het volk, als voor den Koning zelven, hebben zouden. — Maer mag men denken, de Koning had de voorzeggingen van JEREMIA reeds meermalen gehoord; waer toe diende dan deze

ondervraging? Wy antwoorden: Koning ZEDEKIA was thans in de uiterste verlegenheid, hy had goeden raed noodig, en JEREMIA was onder het volk, zedert vele jaren bekend, als een Godvreezend man. Ook is het te denken, dat de Koning, uit alle de omstandigheden, al meer en meer eerbied voor JEREMIA zal hebben opgevat; daer hy blijkbaer zag, dat JEREMIA een oprecht man was, en een waer Propheet des HEEREN. Daer nu de Koning tusschen hoop en vrees geslingerd werd, is het niet vreemd dat hy, als een gejaegde, den Propheet zelven eens over de zaken spreken wilde. — Misschien heeft ZEDEKIA zich gevleid met de hoop, dat de Propheet, nu, door zijne gunst van den dood bevrijd, een aengenamer antwoord geven zoude.

15. Ende Jeremia seyde op de gemelde vraeg tot Zedekia; Als ick [*het*] gene 'er gebeuren zal, aen u onbewimpeld, gelijk gy begeert, verklaren sal, en sult gy my niet sekerlick dooden? Immers ja, ende als ick u raet sal geven, zal het geheel vruchteloos wezen, want gy en sult [*doch*] nae my niet hooren.

16. Doe swoer de Koningh Zedekia aen Jeremia in 't verborgen, seggende: [*Soo waerachtigh als*] de HEERE leeft, die ons dese (*b*) ziele gemaeckt heeft, Indien ick u sal dooden, of indien ick u sal overgeven in de hant deser mannen, die uwe ziele soecken! zoo onderwerp ik my aen Gods geduchte oordeelen.

De Koning stelde derhalven den Propheet gerust, dat hem geen leed geschieden zoude, en deed duidelyk blijken, dat het hem oprechtelyk te doen was, om de waerheid der zaek te weten. Of hy den raed van JEREMIA volgen zou zegt hy niet. Dit had de Propheet ook niet gevraegd, als zijnde van het tegendeel verzekerd.

17. Jeremia dan seyde tot Zedekia, zonder iets te verhelen: Soo seyt de HEERE, de Godt der heyrscharen, de hooge Bestuurer van het gansch Geheelal, de Godt Israëls, die Jacobs nageslacht, tot het volk van

zijn

(*b*) Jes. 57: 16.

zijn byzonder eigendom heeft aengenomen, en zijne woorden altoos gestand doet; Indien gy gewilliglick tot de Vorsten des Konings van Babel sult uytgaen, en u in hunne handen overgeven, gelijk Jechonias, met een goed gevolg voor zich en de Stad, gedaen heeft 2 Kon. 24: 12, so zult gy het leven behouden, dan sal uwe ziele leven, ende dese stadt en sal niet verbrandt worden met vyer: ende gy sult leven, gy, ende uw huys, geslacht, naestbestaenden en hovelingen.

18. Maer indien gy tot de Vorsten des Konings van Babel, die thans de Stad belegeren, niet en sult uytgaen en u wanhopig zult verdeedigen, so sal dese stadt, door den hongersnood geprangd, gegeven worden in de hant der Chaldeen, ende sy sullense met vyer verbranden: oock en sult gy, schoon gy u al meendet door de vlucht te redden, van haerlieder hant niet ontkomen.

19. Ende de Koningh Zedekia seyde tot Jeremia: Ick ben bevreest voor de Joden, die tot de Chaldeen gevallen en overgegaen zijn, dat sy my niet misschien in derselver hant overgeven, ende sy den spot met my drijven. Vermids ik van Nebucadnezar, die my op den throon geplaetst had, ben afgevallen, vrees ik dat hy my zal overgeven, in de handen der overgelopene Joden, en dat ik zoo doende de schimp en verguizing van mijn eigen volk worden zal.

20. Ende Jeremia stelde den Koning gerust, tegen deze zwarigheid, en seyde: de Chaldeeuwen zullen u wel ontvangen, Sy en sullen [*u*] niet overgeven, in de handen van de overgelopene Joden, zijt doch gehoorsaem der stemme des HEEREN, nae dewelcke ick tot u spreke; geev u gewillig aen de Chaldeeuwen over, so sal 't u wel gaen, ende uwe ziele sal leven.

21. Maer daerentegen, indien gy weygert uyt te gaen tot de Chaldeeuwen, en het hardnekkig tegen hen wilt uithouden: [*so*] is dit het woort, dat de HEERE my heeft doen sien, en de zaek, welke Hy my geopenbaerd heeft:

22. Siet daer, het gene ik u zeggen zal, ſtaet binnen korten en zeker te gebeuren, alle de wijven, die in den huyſe des Konings van Juda zijn overgebleven, en niet door de pest, honger, of andere rampen zijn omgekomen, ſullen uytgevoert worden tot de Vorſten des Konings van Babel, om daerover te beſchikken nae hun welgevallen: ende de ſelve ſullen, al ſpottende en ſchimpende ſeggen; Uwe vredegenooten, de *mannen des vredes*, uwe gemeenzame vrienden, op welken gy uw vertrouwen gevestigd had, de valſche Propheten en Priesters, die u vrede beloovd, uwe Vorsten en Raedslieden, die u aengezet hebben om van Nebucadnezar aftevallen, hebben u aengehitſt en ſteeds opgeſtookt, om wederſpannig te worden tegen den Koning van Babel, en het hardnekkig tegen hem uit te houden, ende hebben u overmocht, gy hebt u laten bewegen, om hunnen heilloozen raed op te volgen, uwe voeten zijn in de modder geſoncken, gy zijt in de uiterſte verlegenheid, waeruit gy u niet redden kunt, uwe voeten zitten vast in de modder, ſy zijn achterwaerts gekeert: alle pogingen om voort te komen en te ontvluchten, zijn geheel vruchteloos.

23. By deze grievende ſmaedheden, zullen ook bittere ſmerten komen. Uwe vredegenooten, die u nu nog ſtijven, om het tegen Nebucadnezar wanhopig uit te houden, zullen u het ondraeglykst verdriet aendoen. Sy ſullen dan alle uwe wijven, ende [*alle*] uwe ſonen tot de Chaldeen uytvoeren, die 'er nae hun welgevallen mede handelen zullen; oock en ſult gy ſelfs van hare hant niet ontkomen, hoe zeer gy u daermede vleijen mogt; maer gy ſult door de hant des Konings van Babel gegrepen worden, ende gy ſult deſe ſtadt met vyer verbranden, voor zoo ver uwe hardnekkigheid aenleiding geven zal, tot het verbranden van de Stad; daer zy anderszins zou verſchoond worden, wanneer gy u gewillig overgaevt.

24. Doe ſeyde Zedekia tot Jeremia; Dat niemant en wete van deſe woorden, en onze heimelyke

za-

zamenspraek, so en sult gy niet sterven, dat is *op dat gy niet stervt*, door de hand der Vorsten, die van deze dingen niet hooren willen.

25. Ende als de Vorsten sullen hooren, dat ick met u gesproken hebbe, ende tot u komen, ende tot u seggen; Verklaert ons nu, wat hebt gy tot den Koningh gesproken? en verheelt 'et niet voor ons, so en sullen wy u niet dooden: ende wat heeft de Koningh tot u gesproken?

26. So sult gy tot hen seggen; Ick wierp mijne smeeckinge voor des Konings aengesichte neder: en verzocht ootmoedig, dat hy my niet en soude weder laten brengen in Jonathans huys, om aldaer te sterven.

De Koning voorzag wel, dat deze zamenspraek met JEREMIA, hoe heimelyk ook gehouden, voor zijne Vorsten niet kon verborgen blijven. Zy zouden ras ontdekken, dat JEREMIA, uit zijne gevangenis, naer den Koning gebracht ware, en met hem alleen gesproken had. Zekerlyk zouden zy JEREMIA, over den inhoud van deze zamenspraek, onderhouden; en dan wilde de Koning, dat hy hun het voorgeschreven antwoord geven zou.

27. Als dan alle de Vorsten tot Jeremia quamen, ende hem vraegden, verklaerde hy hen, nae alle dese woorden, die de Koningh geboden hadde: zeggende dat hy verzocht had, om op vrye voeten gesteld te worden; ende sy lieten van hem af, om dat de sake niet en was gehoort, en zy onkundig bleven van 's Konings gesprek met hem.

28. Ende Jeremia bleef in den voorhove der bewaringe, tot op den dagh, dat Jerusalem wert ingenomen: ende hy was 'er [*nogh*], als Jerusalem was ingenomen. Niet lang daerna werd hy, door de Oversten des Konings van Babel, in vryheid gesteld, Kap. 39: 11-14. 40: 1-4.

Maer zou men kunnen vragen, mogt JEREMIA dit bevel van den Koning gehoorzamen? was het niet eene opzettelyke leugen, welken hy den Vorsten wijsmaekte, om zich

zelven te beveiligen? — CALVYN en anderen brengen dit geval, tot de zwakheden van JEREMIA. Maer heeft de Propheet werkelyk gelogen? Dit is niet te bewijzen. Hy had den Koning, in eene voorige zamenspraek, om ontslag van zijne gevangenis verzocht, Kap. 37: 20, dus mogelyk ook in deze. Hy verzweeg derhalven slechts een zaek, welke hy niet verplicht was om te openbaren, en sprak met dat alles de waerheid, in het gene hy zeide.

HET XXXIX. KAPITTEL.

De inhoud van dit Kap. is geheel geschiedkundig. Het behelst

I. Een verhael, omtrent de verovering van Jerusalem, vs. 1-14.

II. Een bericht van de belovte, welke de Propheet aen EBED-MELECH gedaen had, dat hy, in het midden der algemeene ellende, zou beveiligd worden, vs. 15 18.

1. In den (a) negenden jare van Zedekia, Koningh van Juda, in de tiende maent van het jaer, quam Nebucadrezar, de Koningh van Babel, ende al sijn heyr, tegen Jerusalem, ende sy belegerdense. vergel. 2 Kon. 25: 1. 2 Chron. 36: 17. De belegering duurde anderhalv jaren, en tusschen beide was zy eens opgebroken, toen de Chaldeeuwen heenen trokken, om den Egyptenaren, die tot hulp der Joden kwamen, het hoofd te bieden.

2. In den elfden jare van Zedekia, in de vierde maent, op den negenden der maent, wert de stadt doorgebroken en ingenomen. Jerusalem moest ten laetsten voor het geweld der Babyloniers bukken. De Chaldeeuwen drongen door de bresfen, welke zy gemaekt hadden, en door de poorten, ter Stad in.

(a) 2 Kon. 25: 1. Jer. 52: 4.

3. Ende alle Vorsten des Konings van Babel togen henen in, ende hielden by de middelste poorte halte: Er waren drie ringmuuren rondom Jerusalem. De voornaemste hoofden des Babylonischen legers drongen door, tot de poort in den middensten muur; maer verder durvden zy niet komen, vreezende, dat 'er binnen de Stad hinderlagen gelegd waren: [*namelick*] Nergal-Sarezer Samgar-Nebu, Sarsechim Rab-Saris; Nergal-Sarezer Rab-Mag, ende alle de overige Vorsten des Konings van Babel. Zy besloten daerom, hunne soldaten vooruit te zenden om alles te onderzoeken, eer zy zich dieper in de Stad begaven.

4. Ende het geschiedde, als Zedekia, de Koningh van Juda, ende alle de krijgslieden, die Jerusalem tot dus ver manmoedig verdeedigd hadden, hen sagen, en bemerkten, dat de Chaldeeuwen eerlang meesters van de Stad wezen zouden, so vloden sy, ende togen by nacht uyt de stadt, [*door*] den wegh van 's Konings hof, door de poorte tusschen de twee mueren: Er was namelyk eene kleine poort, tusschen de twee muuren, die aen het Paleis waren; door deze poort kwam Koning Zedekia, met zijne manschap, aen den buitenmuur, en in denzelven maekten zy eene opening, door welke zy ontkwamen. Op deze plaets hadden de Chaldeeuwen geene of slechts eene zwakke macht, omdat zy aldaer de belegerden in het geheel niet verwachteden. Ook ontsnapte de Koning zelvs, ende hy toogh, met zijne vluchtende krijgsknechten, uyt [*door*] den wegh des vlacken velts van Jericho. Vergel. 2 Kon. 25: 4.

5. Doch Nebucadnezar kwam 'er schielyk achter, en het heyr der Chaldeen jaegdese achter na; ende sy achterhaelden Zedekia in de vlacke velden van Jericho, ende vingen hem, terwijl zijne gansche manschap verstrooid werd, ende brachten hem opwaerts tot Nebucadnezar den Koningh van Babel nae Ribla, in den lande van Hamath, die zich aldaer geduurende de belegering van Jerusalem had opgehouden, omdat het eene zeer aengename plaets was: die sprack

oordeelen of een veroordeelend vonnis tegen hem uyt, van wegens zijnen meineedigen afval.

6. Ende de Koningh van Babel ſlachtede, ingevolge van het gemelde vonnis, de ſonen van Zedekia, die met hem gevlucht waren, te Ribla voor ſijne oogen en in zijne tegenwoordigheid, om hem des te meer ſmerten aen te doen: oock ſlachtede de Koningh van Babel alle Edelen van Juda.

7. Ende hy verblindde de oogen van Zedekia, ende bondt hem met twee kopere ketenen, om hem nae Babel te voeren.

Dus doende werd de voorzegging van onzen Propheet, omtrent dezen Koning, blijkbaer vervuld, Kap. 32: 5. 34: 3.

8. Kort daerna kwam Nebuzaradan, op het bevel van Nebucadnezar, te Jeruſalem, om de Stad te verwoesten en den Tempel te verbranden. Ende de Chaldeen verbrandden den prachtigen Tempel, welken Salomo gebouwd had, en het huys des Konings ende de huyſen des volcks de gewoone huizen der Stad, met vyer: ende ſy braken de mueren van Jeruſalem af, opdat 'er geene ſchaduw van haren voorigen luister zou overblijven. Dus doende eindigde het Rijk van Juda, 133 jaren en 9 maenden na dat der X ſtammen, 909 jaren en 3 maenden na den uittocht uit Egypte.

9. Het overige nu des volcks, die in de ſtadt waren overgebleven, ende de afvallige die tot hem gevallen en overgeloopen waren, met het overige des krijgsvolcks, die in Jeruſalem by de inneming overgebleven waren, voerde Nebuzaradan, de Overſte der Trauwanten, gevanckelick [*nae*] Babel. Dit was de groote wechvoering van het ganſche Joodſche volk 2 Kon. 25: 8-22. 2 Chron. 36: 18-20.

10. Maer van den volcke, die arm waren, die niet met allen en hadden, liet Nebuzaradan, de Overſte der Trauwanten, [*eenige*] overigh in den lande Juda: ende hy gaf hen te dien dage wijngaerden ende ackers in, om dezelve te bebouwen.

11. Maer God vervulde de belovte, welke Hy aen Je-

remia den Propheet, omtrent zijne personeele veiligheid gedaen had Kap. 15: 11, 21. Maer van Jeremia hadde Nebucadrezar, de Koningh van Babel, bevel gegeven in de hant van Nebuzaradan, den Oversten der Trauwanten, seggende:

12. Neemt hem, ende stelt uwe oogen op hem, draeg byzondere zorg voor zijn persoon, ende en doet hem niet quaets: maer gelijck als hy tot u spreken sal, alsoo doet met hem, voldoe aen alle zijne begeerten.

Denkelyk had de Koning, van de Joden, die uit Jerusalem waren overgeloopen, vernomen, dat de Propheet het volk en den Koning, geduurende de belegering, steeds aengemaend had om zich vrywillig in de handen der Chaldeeuwen over te geven; en dit schijnt hem middelyker wijs bewogen te hebben, om JEREMIA gunstig te behandelen.

13. So sondt Nebuzaradan, de Overste der Trauwanten, mitsgaders Nebuschazban Rab-Saris, ende Nergal-Sarezer Rab-Mag, ende alle de Overste des Konings van Babel:

14. Sy sonden dan henen ende namen Jeremia uyt den voorhove der bewaringe, alwaer hy by het innemen van Jerusalem nog gevangen zat; ende gaven hem over aen Gedalia, den sone Ahikams, des soons Saphans, eenen aenzienlyken Jood, welken Nebucadnezar had aengesteld, tot Oversten van het geringer soort des volks, het welk in het land van Juda was overgebleven: met bevel, dat hy hem henen uytbrachte nae zijn huys te Anathoth: also bleef hy in 't midden des geringen volcks, het welk in het Joodsche land werd overgelaten, vergel. vs. 10.

15. Het woort des HEEREN was oock tot Jeremia, in eene openbaring geschiet, als hy in den voorhove der bewaringe besloten was, seggende:

16. Gaet henen, ende spreeckt tot Ebed-Melech den Moorman, die het middel geweest is om uw

leven te beveiligen, vergel. Kap. 38: 7—; maek 'er uw werk van, om uwen weldoener, by de eerste gelegenheid, deze boodschap te doen, seggende; Soo seyt de HEERE der heyrscharen, de Godt Israëls; Siet ick sal mijne woorden en zoo menigmalen gedane bedreigingen brengen over dese stadt, ten quade ende niet ten goede: ende sy sullen te dien dage voor uw aengesichte zijn. Gy zult nog in leven zijn, wanneer die bedreigingen vervuld worden.

17. Maer ick sal u ter belooning van uwe weldadigheid, aen mijnen Propheet Jeremia bewezen, te dien dage redden, spreeckt de HEERE: u zal geen kwaed overkomen, wanneer de Chaldeeuwen deze Stad innemen, ende gy en sult ook niet overgegeven worden in de hant der mannen, voor welcker aengesichte gy vreest, van de Vorsten namelyk, die wegens het uitredden van Jeremia uit den akeligen kuil, grootelyks tegen u verbitterd zijn.

18. Want welke boosaertige aenslagen ook tegen u gesmeed worden, ick die alles bestuur, sal u sekerlick bevrijden, ende gy en sult door 't sweert niet vallen: maer gy sult uwe ziele tot eenen buyt hebben; en hoe zeer gy niets van uwe goederen behouden zult, uw leven zal evenwel beveiligd worden, om dat gy op my vertrouwt, en mijnen Propheet, ondanks alle gevaren welke met die onderneming verzeld waren, van den dood verlost hebt, spreeckt de HEERE.

Ook deze belovte aen Ebedmelech is zekerlyk ten vollen vervuld, schoon ons die vervulling niet is aengeteekend.

HET XL. KAPITTEL.

Hier begint het tweede deel van JEREMIAS Godspraken, het welk zich uitstrekt tot Kap. 45 ingesloten. — Het opschrivt vs. 1. komt zeer duidelyk overeen, met het opschrivt van het eerste deel Kap. I: 1-3. Het eerste deel behelsde die openbaringen, welke JEREMIA ontvangen had, onder de regeering van drie Joodsche Koningen, JOSIA, JOJAKIM, en ZEDEKIA, tot dat Jerusalem door de Chaldeeuwen verwoest, en het gansche volk gevangelyk naer Babel gevoerd was. Maer met dit 40ste Kapittel beginnen de Godspraken, welke de Propheet, na de sloping van het Joodsche Koningrijk, ontvangen heeft.

Dit tweede deel van JEREMIAS Godspraken is tweeledig. — Het eerste lid vervat die Godspraken, met welke hy, geduurende zijn verblijv in Kanaan, verwaerdigd is Kap. 40-42; het ander behelst die Openbaringen, welke hy in Egypte ontvangen heeft Kap. 43, 44.

Het eerste lid behelst: deels een geschiedkundig verhael van die dingen, welke, en den Propheet, en het overblijvsel des volks, in het Joodsche land zijn overgekomen, Kap. 40-42: 6, deels eene Prophetische aenkondiging, waerin JEREMIA zijne volksgenooten, uit 's HEEREN naem ernstig afmaent, om toch niet naer Egypte op te trekken; met byvoeging van zeer heerlyke belovten, zo zy des HEEREN bevel opvolgden, en van de vreesselykste bedreigingen, wanneer zy ongehoorzaem waren.

In dit 40ste Kapittel vinden wy de lotgevallen van den Propheet; hoe gunstig de HEER, volgens zijne gedane belovten, voor hem gezorgd heeft: benevens die van de verstrooide Joden, die zich met hem verzamelden, tot den Landvoogd GEDALIA, tegen welken eene verfoeilyke zamenzweering gesmeed werd.

Na het opschrivt dan van deze Godspraek vs. 1. vinden wy hier een geschiedkundig bericht.

I. Van de lotgevallen, welke JEREMIA, onmiddelyk na de verwoesting van Jerusalem, zijn overgekomen, vs. 2-6.
II. Van het gene den Joden bejegend is, zoo die in Kanaan waren overgelaten, als die onder de omliggende volken verstrooid waren, vs. 7-16.

1. Het woort, dat van den HEERE geschiet is tot Jeremia; na dat Nebuzaradan, de Overste der Trauwanten, hem hadde laten gaen van Rama: als hy hem hadde laten halen, daer hy met ketenen gebonden was in 't midden aller gevangenen van Jerusalem ende Juda, die nae Babel gevanckelick wierden wechgevoert.

De meeste Uitleggers zijn van oordeel, dat men het opschrivt; *het woord, dat van den* HEER *geschiet is tot* JEREMIA, moet beschouwen als een opschrivt van die Godspraek, welke JEREMIA van den HEER ontvangen, en bekend gemaekt heeft aen de hoofden des volks; die onder GEDALIA, als den Landvoogd van Judæa, verzameld waren, nadat deze op eene allergrouwzaemste wijs vermoord was. Deze Godspraek begint Kap. 42: 7. Het geschiedkundig bericht derhalven, het welk Kap. 40: 2— 42: 6. voorkomt, zou moeten beschouwd worden als eene tusschenrede, waerin de aenleiding tot die openbaring zou vermeld worden. — Maer zulk eene lange tusschenrede is geheel ongewoon. Daerenboven moet men, volgens dit begrip, de onmiddelyk volgende woorden, welke den tijd aenwijzen, op welken deze openbaring aen JEREMIA geschied is, *nadat Nebuzaradan* enz., in zulk eene ruimte opvatten, dat zy tevens al dien tijd behelzen die verloopen is, geduurende alle de gebeurtenissen, welke Kap. 40 en 41. vermeld worden.

Anderen daerom verklaren *het woord, het welk van den* HEER *geschied is tot* JEREMIA, bepaeldelyk van die belovte, welke

welke de HEER meermalen aen den Propheet gedaen had, omtrent zijne beveiliging, by de verwoesting van Jerusalem en de gevangelyke wechvoering van het volk naer Babel; en dan zouden wy hier de vervulling van dit woord vinden, met aenwijzing van alle de byzondere omstandigheden. — Dan deze opvatting is niet bestaenbaer met de oorspronkelyke woorden.

Voor het naest zouden wy ons voegen by de zulken, die hier een opschrivt meenen te vinden van een nieuw Prophetisch stuk, behelzende zoo wel geschiedkundige zaken, als byzondere openbaringen; het welk alles genaemd wordt *een woord van den* HEER *geschied*, omdat het door leiding van den Geest, ingegeven, gesproken, en geschreven is. De Hebreeuwsche uitdrukking *een woord*, komt meermalen, in eenen ruimeren zin voor een bericht, zoo wel van gebeurtenissen als van redenen, welke op last en door ingeving des HEEREN gemeld worden, vergel. Hos. 1: 1. Joel 1: 1. — Het opschrivt heeft dan dezen zin:
„ *Het woord*, het bericht van gebeurtenissen en voorzeg-
„ gingen, *het welk van den* HEER *geschied is tot* JEREMIA,
„ het welk JEREMIA, op 's HEEREN bevel, gesproken en ge-
„ schreven heeft."

De tijd wordt nader bepaeld, *na dat* NEBUZARADAN *de Overste der Trauwanten, hem had laten gaen van Rama* enz. — NEBUZARADAN ontsloeg den Propheet JEREMIA, die zich te Rama bevond onder zijne landgenooten, die met ketenen geboeid, gevangelyk naer Babel zouden worden wechgevoerd.

Maer hoe is dit alles overeen te brengen met het bevel, het welk NEBUCADNEZAR omtrent JEREMIA gegeven had, dat NEBUZARADAN eene byzondere zorg moest dragen voor den Propheet, en toezien dat hem geen leed geschiedde, ja dat hy alle de begeerten van den Propheet moest inwilligen, Kap. 39: 11-14? — Voor het naest zullen wy de zaek op de volgende wijs begrijpen moeten: dat NEBUZARADAN, of iemand anders van 's Konings wege, op den dag van Jerusalems inneming, wel gezorgd hebbe, dat JEREMIA uit zijne gevangenis ontslagen, en aen Gedalia ter

verzorging overgegeven wierd, Kap. 39: 14. Dan, middelerwijl werd ZEDEKIA, die met de Vorsten van Juda en de krijgslieden gevlucht was, nagezet, achterhaeld, en te Ribla gebracht tot den Koning van Babel, die de gemelde vonnisfen liet uitvoeren Kap. 39: 5 - 7. Ondertusfchen werd Jerufalem geplunderd, verwoest en verbrand; ook werden alle inwooners van eenig aenzien, die zich hier en elders verftoken hadden, gevangen genomen, en met ketenen, volgens de gewoonte van dien tijd, naer Rama gevoerd. Onder alle deze verwarringen en woestheden is het ligtelyk te begrijpen, dat JEREMIA, fchoon tegen het bevel van NEBUCADNEZAR, mede onder de gevangenen te Rama gekomen zy. Misfchien is ook het bevel van NEBUCADNEZAR wel algemeen geweest; dat alle inwooners van Jerufalem, naer Rama moesten gevoerd worden, opdat hy aldaer, na een behoorlyk onderzoek, de armen des volks, van de meer aenzienlyke zou afzonderen, om de eerfte in Kanaan te laten, en de anderen gevangelyk nae Babel te zenden.

JEREMIA dan was mede, onder de ingezetenen van het veroverde Jerufalem, die geboeid gevoerd waren naer Rama, de algemeene verzamelplaets der gevangene Joden. Maer zoodra NEBUZARADAN vernomen had, dat JEREMIA mede onder de geboeiden ware, gav hy niet alleen bevel om hem te ontflaen, en in vryheid te ftellen, maer hy liet zelvs den Propheet by zich halen, om nader met hem te fpreken.

2. Want de gemelde Overfte der Trauwanten liet Jeremia, nadat hy in vryheid gefteld was, tot zich halen, ende feyde tot hem; De HEERE uwe Godt, welken gy dient, en die zoo zonderling voor u gezorgd heeft, die groote God heeft al dit quaet, deze geduchte onheilen, over defe plaetfe, over het ganfche Jôodfche land, en byzonder over deszelvs hoofdftad Jerufalem, gefproken en aengekondigd, door zijne Propheten:

3. Ende de HEERE heeft 'et niet alleen laten voorfpellen, maer ook werkelyk doen komen, ende gedaen gelijck als hy gefproken hadde: door zijne machtige beftuuring zijn onze wapenen zoo voorfpoedig ge-

geweest, des HEEREN handelingen zijn in deze opzichten alleszins rechtvaerdig: want gylieden, uw gansche volk, de geheele Joodsche Natie, hebt gesondigt tegen den HEERE, ende sijner stemme niet gehoorsaemt; daerom is ulieden dese sake geschiet. De eenige reden van onzen voorspoed en van uwen ondergang, is alleen te zoeken in ulieder hardnekkige ongehoorzaemheid.

Welk eene merkwaerdige betuiging van eenen Heidenschen Overste! — Hy merkt des HEEREN hand in de overwinning van zijnen Koning, en den ondergang van het Joodsche volk, eerbiedig op; hy erkent 'er Gods waerheid en rechtvaerdigheid in: zekerlyk had hy eenige kennis gekregen van het Prophetisch woord, waerschijnlyk door de Joden, die geduurende de belegering van Jerusalem tot de Chaldeeuwen waren overgelopen, of wel door Koning JECHONIA en de Joden, die te vooren naer Babel gevoerd waren. — Althans, hy handelde zeer vriendelyk met den Propheet JEREMIA.

4. Nu dan, zeide hy verder tot JEREMIA, siet ick hebbe u die u aen de boosheden van uw volk niet schuldig gemaekt, maer dezelve ernstig bestraft hebt, heden losgemaeckt van de ketenen, die aen uwe hant waren, indien 't goet is in uwe oogen met my nae Babel te komen, so komt, ende ick sal mijn ooge op u stellen, en u onder mijne byzondere hoede nemen; maer indien 't quaet is in uwe oogen, en gy niet verkiest met my nae Babel te komen, so laet het: Siet het gantsche lant, zoo wel van Kanaan als van Babel, is voor uw aengesichte, om uw verblijv te nemen waer gy het goedvindt, waer henen het goet ende recht in uwe oogen is te gaen, daer gaet:

5. Ende dewijle hy nogh niet en sal wederkeeren, so keert gy tot Gedalia, den sone Ahikams, des soons Saphans, dien de Koningh van Babel over de steden van Juda gestelt heeft, ende woont

by hem in 't midden des volcks; ofte overal daer 't in uwe oogen recht is te gaen, gaet 'er henen: Ende de Overste der Trauwanten gaf hem reyskost ende een geschenck, ende liet hem gaen.

Dewijl hy nog niet zal wederkeeren. Wie is die HY? Het wordt van de Uitleggers zeer verschillendlyk begrepen. — De meest aennemelyke opvattingen, zijn de volgende:

A. Sommigen denken, dat NEBUZARADAN zijnen heer NEBUCADNEZAR bedoele; en dan zou de zin van vs. 5. deze wezen: „ Dewijl mijn heer de Koning NEBUCAD„ NEZAR, wegens de groote menigte van zaken welke „ moeten bezorgd worden, voor eerst nog niet naer „ Babel zal wederkeeren, en ik derhalven hem verge„ zellen moet; zoo keert gy JEREMIA tot den Land„ voogd GEDALIA: houd u in Kanaan onder het be„ stuur van GEDALIA op, om geduurende dien tijd te „ overweegen, of gy zult verkiezen met my naer Ba„ bel te gaen, wanneer ik met mijnen Koning der„ waerds zal wederkeeren."

B. Anderen verstaen het van JEREMIA zelven, op deze wijs: „ Dewijl hy, JEREMIA, nog niet was wedergekeerd, „ om in zijn Vaderland te blijven, zeide NEBUZARA„ DAN: ik bemerk uit uw stellingen, dat gy liever in „ Kanaan zoudt blijven, keer dan vryelyk naer GEDA„ LIA, of waer gy het anders in uw Vaderland verkie„ zen zult."

C. Anderen verklaren het van GEDALIA. Zy begrijpen het op deze wijs: dat NEBUZARADAN door zijne bezigheden genoodzaekt werd, dit gesprek met JEREMIA af te breken, en hem voor als nog niet onder zijne byzondere bewaring nemen konde; dat Rama, alwaer alle de gevangene Joden vergaderd werden, een tooneel van verwarring en ellende, en derhalven geene geschikte plaets was voor den Propheet, om 'er zich langer op te houden: en dat NEBUZARADAN, uit aenmerking van het een en ander, tot JEREMIA gezegd hebbe: „ De-

„ wijl

„ wijl hy, te weten GEDALIA, nog tot my niet zal wederkeeren, daer hy als Landvoogd te Mispa vereischt wordt; zoo keert gy tot GEDALIA, dan kunt gy by hem blijven tot dat hy by my zal komen, en dan kunt gy het goedvindende met hem komen, of u naer elders begeven, zoo als gy het maer verkiezen zult."

D. Nog anderen, vertalen de oorfpronglyke woorden op deze wijs: „ *En die*, die plaets namelyk welke gy misschien verkiezen zult, *nog niet bewoond zijnde*, naedien zy wegens de verwoestingen des Oorlogs van de Inwooneren verlaten is, *zoo keer gy weder tot* GEDALIA," enz.

Alle deze onderfcheidene opvattingen, leveren eenen voegzamen zin op. — Zoo wy iets moesten kiezen, zouden wy ons tot de eerste als de eenvouwigste bepalen.

Althans, NEBUZARADAN wilde geenen fchijn geven, van JEREMIAS vrye keus eenigermate te bepalen; hy *liet hem* daerom *gaen* werwaerds hy zou goedvinden: maer evenwel niet ledig, de Overste *gav* den Propheet *reiskost en een geschenk*. — JEREMIA fcheidde van NEBUZARADAN met betuigingen van dankbaerheid, en begav zich, volgens deszelvs vriendelyken raed, naer GEDALIA.

6. Alfo quam Jeremia tot Gedalia, den fone Ahikams, te Mizpa, eene Stad in het ervdeel van Benjamin, Jos. 18: 26. ende hy woonde by hem in 't midden des volcks, die in den lande waren overgelaten, het welk meest van het armste gedeelte was, vergel. Kap. 39: 10.

Vs. 7-16. vinden wy de lotgevallen der Joden, zoo die in Kanaan waren overgelaten, als die onder de omliggende volken verstrooid waren. — Eerst verhaelt de Propheet hoe de Joden, zoo die zich binnen als die zich buiten Kanaan bevonden, zich onder het bestuur van GEDALIA *begeven hebben, vs. 7-12. Daerna, hoe 'er eene verraderlyke toeleg tegen het leven van* GEDALIA *ontdekt zy, vs. 13-16.*

7. Doe nu alle Overste der heyren, die in 't velt waren, sy ende hare mannen, hoorden, dat de Koningh van Babel Gedalia den sone Ahikams, tot Landvoogd over het Joodsche lant gestelt hadde, om aldaer het bewind te voeren over de arme Joden die aldaer gelaten waren, ende dat hy aen hem bevolen hadde de mannen, ende de wijven, ende de kinderkens, ende of *namelyk* van de armste des lants, van de gene die niet nae Babel gevanckelick waren wechgevoert, om over deze het opzicht en bestuur te hebben, dezelve wel te behandelen, en tegen alle verdrukking te beschermen:

Alleenlyk is hier de vraeg wie 'er bedoeld worden, wanneer de Propheet spreekt van *alle de Oversten der heiren die in het Veld waren, zy en hunne mannen?* — Sommigen denken aen die Veld-Oversten, die door Koning ZEDEKIA in andere Steden van het Joodsche land waren aengesteld; en die zich, ziende dat zy niet bestand waren tegen het leger der Chaldeeuwen, naer de omliggende volken begeven hadden, die op dezen tijd niet in Oorlog waren, om aldaer veiligheid te zoeken: maer van deze wordt eerst vs. 11. gesproken, ten blijke dat hier andere persosonen bedoeld worden. — De Propheet heeft hier het oog op eenige legerhoofden, die ten tijde der belegering van Jerusalem, buiten de Stad het bevel voerden over eenige krijgsbenden: of liever, die binnen de Stad het bevel gevoerd hadden; maer die by de inneeming van Jerusalem, des nachts met den Koning ZEDEKIA en hunne onderhebbende manschappen gevlucht, en wanneer de Koning achter-

terhaeld en gevangen was verstrooid werden, vergel. Kap. 52: 7-9. — Deze Bevelhebbers, hadden zich, met de overgeblevenen van hun volk, op het land, in holen, spelonken en elders verstoken.

8. So drae deze vluchtelingen vernomen hadden, dat Gedalia, door den Koning Nebucadnezar, tot Landvoogd in het Joodsche land was aengesteld, om het bewind te voeren over de arme Joden, welke de Chaldeeuwen aldaer hadden laten blijven, quamen sy tot den gemelden Gedalia te Mizpa: namelick, Ismaël die van Koninglyken bloede was, vergel. Kap. 41: 1. zijnde de sone van Nethanja, de kleinzoon van Elisama eenen Vorst in Juda, bekleedende het ambt van 's Konings Geheimschrijver, Kap. 36: 12. ende Johanan ende Jonathan, de sonen van Kareah, ende Seraja, de sone van Tanhumeth, ende de sonen van Ephai de Netophathiter, ende Jezanja, de sone eens Maachatiters, sy ende hare mannen, mindere Bevelhebbers en Krijgslieden, kwamen te zamen tot Gedalia, en onderwierpen zich aen hem, welken Nebucadnezar tot Landvoogd had aengesteld.

9. Ende Gedalia de sone Ahikams, des soons Saphans, ontving de gemelde Bevelhebbers met groote vriendelykheid: want hy swoer hen ende haren mannen, seggende; En vreeset niet van den Chaldeen te dienen, en hun de opgelegde schatting te betalen: blijvet gerust in den lande Kanaan, ende dienet den Koningh van Babel, bewijst hem als zijne Onderdanen behoorlyke gehoorzaemheid, so sal 't u wel gaen, en gy zult voorspoed genieten.

Zeer waerschijnlyk hebben de Joodsche Bevelhebbers, aen GEDALIA te kennen gegeven, dat zy bevreesd waren voor NEBUCADNEZAR, dat hy hen misschien gevangelyk naer Babel zou laten voeren, of van het leven berooven, omdat zy zich met ZEDEKIA tegen hem verzet hadden. Dan, hier tegen stelt GEDALIA hen gerust door den gemelden eed; zelvs beloovde hy hun zijne voorspraek by de Chaldeeuwen, en dat zy een ongestoord genot

van hunne inkomsten hebben zouden, wanneer hy dus vervolgt:

10. Ende siet ick woone te Mizpa, om te staen voor 't aengesichte der Chaldeen, voor zoo ver ik, op den last van den Koning van Babel, als Landvoogd in deze Stad mijn verblijv houde, om het bewind te voeren over de overgeblevene Joden, en hunne belangen te behartigen. Van deze Landvoogdy moet ik rekenschap geven aen de Chaldeeuwsche Gezanten, die tot ons sullen komen: Gylieden dan versamelt u den noodigen voorraed tot een genoeglyk verblijv, den wijn, ende somervruchten, ende olie, ende doetse in uwe vaten, ende woonet in uwe steden, die ontvolkt geweest zijn door de gevangelyke wechvoering der Ingezetenen, en welke gy nu hebt ingenomen.

11. Het goed gerucht van Gedalias Landvoogdy werd spoedig verspreid; en dit maekte dat de Joden, die onder de omliggende volken verspreid waren, zich mede naer hun Vaderland en onder de bescherming van Gedalia begaven. Als oock alle de Joden, die zich, toen Nebucadnezar in Kanaan gevallen was en Jerusalem belegerd had, met der vlucht begeven hadden, in het land van Moab, ende onder de kinderen Ammons, ende in Edom, ende die in alle die landen der omliggende volken verstrooid waren, hoorden, dat de Koningh van Babel in Juda een overblijffel gelaten hadde: ende dat hy Gedalia, eenen aenzienlyken man van hunne eigene Natie, den sone Ahikams, des soons Saphans, over hen gestelt hadde tot Landvoogd, en dat deze Gedalia de gevluchte Krijgs-Oversten, met hunne manschappen, onder zijne bescherming genomen had:

12. So keerden alle de verstrooide Joden weder uyt alle de plaetsen, daer henen sy door vrees voor de Chaldeeuwen gedreven waren henen gevlucht, ende zy quamen in den lande Juda tot Gedalia te Mizpa: ende sy versamelden seer veel wijns ende somervruchten.

In

In de maend July werd Jerusalem ingenomen en verbrand; en kort daerop werd het gansche volk, eenige arme lieden uitgezonderd, gevangelyk wechgevoerd naer Babel. — De Graenoogst was derhalven in Kanaan reeds voorby; maer de druiven, zomervruchten, vijgen en olijven moesten nog ingezameld worden. De wedergekeerde Joden vonden daerom het land Kanaan wel verlaten van Inwooners, maer de velden waren vol van de gemelde vruchten: zy verzamelden 'er derhalven eenen grooten voorraed van.

Dusdoende zouden de Joden, onder eene zeer draegbare overheersching, wel ras wederom hun Vaderland bevolkt, en hun Gemeenebest in eenen aenmerkelyken bloeistaet hersteld hebben; maer deze hoop verdween zeer schielyk, door eene onverwachte omwenteling van zaken, veroorzaekt door het verraed van den voorheen gemelden ISMAËL.

13. Doch Johanan de sone van Kareah, een verstandig en ondernemend man, van een edelmoedig en getrouw karakter, ende alle Overste der heyren, die te vooren in 't velt waren verscholen, maer nu weder in Kanaan woonden, vergel. vs. 8-10. quamen tot Gedalia te Mizpa; om hem van wegens eenen verraderlyken aenslag tegen zijn persoon te waerschouwen.

14. Ende seyden tot hem; Weet gy wel, dat Baalis, de Koningh der kinderen Ammons, Ismaël, den sone van Nethanja, uytgesonden heeft, om u aen 't leven te slaen en geweldddadig te vermoorden? Maer Gedalia de sone Ahikams, en geloofde hen niet.

De Ammonieten, waren sedert veele eeuwen, bittere vyanden van de Joden; zy hadden daerom ook, in den voorigen Oorlog, hulpbenden aen de Babyloniers gezonden, 2 Kon. 24: 2. en en een gedeelte van het Joodsche Rijk onder hun gebied getrokken, Jer. 49: 1. Zy zullen nu misschien gevreesd hebben, dat het Gemeenebest der Joden, onder de bestuuring van GEDALIA, wederom in

voorigen bloeistaet zou hersteld worden. — Zy besloten daerom, om GEDALIA van kant te maken; en opdat het ongenoegen van NEBUCADNEZAR op de Joden zelve vallen mogt, bedienden zy zich daertoe van eenen Jood ISMAËL, eenen der gevluchte Oversten. Deze ISMAËL, zal zich tot dezen grouwzamen aenslag des te ligter hebben laten overhalen, omdat hy GEDALIA nijdig was, en waende dat hy, van wegens zijne hooge geboorte, meer gerechtigd was tot de Landvoogdy. — Het wordt ons niet aengeteekend, langs welken weg JOHANAN en de andere Vorsten, kennis gekregen hebben van dezen grouwzamen aenslag; zoo drae zy het ontdekt hadden, gaven zy 'er GEDALIA kennis van, maer GEDALIA geloovde hen niet. Hy kon niet vermoeden, dat ISMAËL zoo trouwloos wezen zoude, en zulk een grouwelstuk kon verrichten.

15. Johanan nochtans, de sone van Kareah, sprack tot Gedalia, in 't verborgen, te Mizpa, seggende; Laet my doch henen gaen, ende Ismaël, den sone van Nethanja, slaen en van kant maken, ende niemant en sal 't weten dat ik hem dood geslagen heb, en dat gy 'er vryheid toe gegeven hebt: waerom soude hy u aen 't leven slaen? het welk zekerlyk het gevolg wezen zal, wanneer gy niet toestaet dat ik hem heimelyk uit den weg ruime, ende waerom zou gantsch Juda, die tot u vergadert zijn, verstroyt worden? zoo drae wy u verloren hebben, zullen alle de Joden, die zich nu van alle kanten tot u vergaderd hebben, wederom wijd en zijd wechvluchten en allerwegen verstrooid raken; uit vrees dat de Chaldeeuwen den moord van uw persoon, aen hun hoe onschuldig ook, wreken zullen, ende waerom zal daervan wederom het gevolg wezen, dat het overblijfsel van Juda geheel zal verloren gaen?

16. Maer Gedalia, de sone Ahikams, wees niet alleen het voorstel van Johanan van de hand, en seyde tot Johanan den sone van Kareah; En doet dese sake niet: beroov Ismaël niet van het leven, maer zelvs

was

was hy 'er eenigszins onvergenoegd over, 'er byvoegende, ik heb geene vrees voor dergelijk een verraed: want gy spreeckt valsch van Ismaël, ik ben van zijne trouw en welmeenendheid verzekerd.

HET XLI. KAPITTEL.

Hier verhaelt de Propheet, hoe ISMAËL zijn verraderlyk voornamen volbracht, en GEDALIA vermoord hebbe; het welk de vlucht der Joden naer Egypte, ten gevolge had. — Wy vinden derhalven in dit Kapittel, twee hoofdbyzonderheden. I. Het vermoorden van den Landvoogd GEDALIA, vs. 1-3. II. De gevolgen daervan, vs. 4-18.

1. Maer 't geschiedde in de (*a*) sevende maent van dat zelvde jaer, dat Jerusalem ingenomen en verbrand was, [*dat*] de meermalen gemelde verrader, Ismaël de sone Nethanja, des soons Elisama, van Koninck-licken zade, ende eenigen uit de Overste en eerste Ambtenaren van Zedekia, des gewezenen Konings van Juda, te weten, tien mannen met hem, quamen tot Gedalia, den sone Ahikams, te Mizpa: de vertooning makende als of zy den Landvoogd een bezoek geven wilden. Gedalia ontving hen vriendelyk, hy nodigde hen ter maeltijd, ende sy aten aldaer broot te samen, te Mizpa.

2. Ende Ismaël de sone van Nethanja maeckte sich op, mitsgaders de tien mannen, die met hem waren, ende sy sloegen Gedalia den sone Ahikams, des soons Saphans, die nog geen twee maenden, als Stadhouder van Nebucadnezar, in het Joodsche land geweest had, met den sweerde: also doodde hy hem; dien de Koningh van Babel over 't lant gestelt hadde.

3. Oock sloegh Ismaël alle de voornaemste Jo-

(*a*) 2 Kon. 25: 25.

den, die met hem [*namelick*] met Gedalia te Mizpa waren en eenige ambten bekleedden, ende de Chaldeen, de krijgslieden die aldaer als lijvwachten van den Landvoogd gevonden wierden.

Het blijkt uit alle de omstandigheden, byzonder uit vs. 4. dat ISMAËL met zijne tien medeplichtigen, GEDALIA onvoorziens en verraderlyk vermoord, en dat hy tevens de lijvwachten van den Landvoogd, met alle de Joden die eenige ambten bekleedden, van kant gemaekt hebbe. — Denkelyk geschiedde zulks in den nacht, na het houden van den avond-maeltijd. JOSEPHUS bericht ons, dat GEDALIA door den wijn bevangen ware.

4. Het geschiedde nu op den tweeden dagh, na dat hy Gedalia gedoodt hadde, ende niemant [*het*] nog wiste;

5. So quamender lieden van Sichem, van Silo, ende van Samaria, tachtentigh man, hebbende den baert afgeschoren, ende de kleederen gescheurt, ende haerselven gesneden: ende spijs-offer ende wieroock waren in hare hant, om ten huyse des HEEREN te brengen.

De gemelde plaetsen *Sichem*, *Silo* en *Samaria* hadden voorheen behoord tot het Rijk der X stammen. Deze plaetsen werden thans bewoond door een gemengd volk, bestaende deels uit Israëlieten, deels uit Heidenen, welke de Koning van Assyrien aldaer, by wijs van eene Volkplanting, gezonden had. — Tot een teeken van droevheid, hadden zy *hunnen baerd geschooren* en *hunne kleederen gescheurd*, ook hadden zy *zich zelven gesneden*. De Heidenen waren gewoon ten blijke van treurigheid, insnijdingen te maken in het lichaem, byzonder in de handen; deze bygeloovige gewoonte hadden JACOBS kinders overgenomen, Kap. 48: 37. Maer, waer over waren deze menschen zoo zeer bedroevd? en wat wilden zy *met de spijsofferen en wierook* komen doen, daer het *huis des* HEEREN verbrand was? Voor het naest schijnt de zaek zoo te moeten begrepen worden, dat zy uitgaende wel vernomen hadden, dat Jerusalem door de Chaldeeuwen was ingenomen; maer dat

zy

zy nog onkundig waren omtrent het verbranden van den Tempel, het welk een maend later geschied was, dat zy spijsofferen en wierook hadden mede genomen, om dezelve in den Tempel te offeren. Onder weg kregen zy bericht, dat de Tempel ook verbrand ware: hier over zeer ontroerd, bedreven zy rouw door het afscheeren van den baerd, het scheuren der kleederen, en insnijdingen te maken in hare lichamen: Evenwel werden zy te rade de reis naer Jerusalem voort te zetten, verwachtende dat zy nog wel eenige Priesters vinden zouden, en eenen altaer, om de gaven welke zy mede brachten te ontvangen.

Men zou wel kunnen inbrengen, dat de gemelde plaetsen veel te naby waren om zoo lang onkundig te blijven van al die omstandigheden: maer men denke om de vyandschap tusschen de Joden en Samaritanen.

6. Ende Ismaël de sone Nethanja, de aenkomst van zoo veele vreemdelingen vernomen hebbende, werd zeer beschroomd, en wilde zorg dragen, dat de moord van Gedalia voor hun verborgen bleev. Ten dien einde gingh hy uyt van Mizpa hen te gemoete, al gaende ende weenende, hield hy zich als of hy ook bitterlyk bedroevd ware over het verbranden van den Tempel: ende het geschiedde, als hyse aentrof, dat hy hen binnen Mizpa lokte en seyde; Komet tot Gedalia den sone Ahikams, welken Nebucadnezar tot Landvoogd heeft aengesteld, en begeevt u onder zijne bescherming!

7. Maer 't geschiedde als sy in 't midden der stadt gekomen waren; dat Ismaël de sone van Nethanja haer keelde, [*ende wierpse*] in 't midden des kuyls, hy, ende de ondeugende mannen die met hem en zijne medestanders waren.

8. Doch onder hen werden tien mannen gevonden, die tot Ismaël seyden, En doodt ons niet; want wy hebben verborgene schatten in 't velt, van tarwe, ende gerste, ende olie, ende honich: deze zullen wy u geven wanneer gy ons leven verschoont: so liet hy af, ende en dooddese niet in 't midden harer broederen, die met hun gekomen waren.

9. De kuyl nu, daer in Ismaël alle de doode lichamen der zeventig mannen, die hy aen de zijde van Gedalia geslagen hadde, henen wierp om deze grouwzame moorden te verbergen; is de selve dien de Koningh Asa maeckte van wegen Baësa, den Koningh Israëls: desen vulde Ismaël, de sone van Nethanja, met de verslagene.

ASA de Koning van Juda had Mizpa als eene Grensstad, tegen BAËZA den Koning van Israël, gesterkt met hout en steen, het welk hy van de geslechte vesting Rama liet halen, 1 Kon. 15: 22. Maer de kuil van welken hier gesproken wordt, is nergens vermeld; tot wat einde die kuil gedolven was, kunnen wy mede niet bepalen; misschien diende dezelve tot het ontvangen van water, by gelegenheid van eene belegering: zoo veel is zeker, dat het een diepe kuil geweest zy binnen de Stad, en denkelyk naby het huis van GEDALIA, zoodat ISMAËL 'er alle die lijken heimelyk kon laten inwerpen.

10. Ende Ismaël voerde het gantsche overblijfsel des volcks, dat uit alle die deelen des lands te Mizpa gekomen was, om zich onder de bescherming van Gedalia te begeven, gevanckelick; [*te weten*] des Konings dochteren, die de navorschingen der Chaldeeuwen hadden weten te ontvluchten, ende al 't volck, die te Mizpa waren overgelaten, die Nebuzaradan de Overste der Trauwanten, aen Gedalia den sone Ahikams bevolen hadde, om 'er het opzicht over te hebben en hen te verzorgen: Ismaël dan, de sone van Nethanja, voerdese gevanckelick wech, ende zich niet langer veilig achtende te Mizpa, toogh hy henen om over te gaen tot de kinderen Ammons, welker Koning hem tot den grouwzamen moord van Gedalia had aengehitst, verg. Kap. 40: 14.

11. Doe nu Johanan de sone van Kareah, die Gedalia zoo trouwhartig gewaerschouwd had, verg. Kap. 40: 13, 14. ende alle de Overste der heyren, die met hem de navorschingen der Chaldeeuwen, toen Zedekia gevangen werd, ontweken waren, al het quaet hoor-

hoorden, dat Ismaël, de sone van Nethanja, gedaen hadde:

12. So namen sy alle de mannen, die by hem waren, ende togen henen om met Ismaël, den sone van Nethanja, te strijden: ende sy vonden hem aen 't groote water, dat by Gibeon is, zijnde de vijver by Gibea Sauls, verg. 2 Sam. 2: 13.

13. Ende het geschiedde als al het volck, dat met Ismaël was, en door dien geweldenaer gevangelyk werd wechgesleept, Johanan sagh, den sone van Kareah, ende alle de Overste der heyren, die met hem waren; so werden sy verblijdt, in de hoop, dat zy uit hunne banden zouden verlost worden.

14. Ende al 't volck, dat Ismaël van Mizpa gevanckelick hadde wechgevoert, wendde sich om: ende sy keerden sich ende gingen over tot Johanan den sone van Kareah, en Ismaël, van zoo weinig macht voorzien blijvede, was dus niet in staet om Johanan het hoofd te bieden.

15. Doch Ismaël, de sone van Nethanja nam de vlucht, en ontquam van Johanans aengesichte, met acht mannen: ende hy toogh tot de kinderen Ammons.

16. Doe nam Johanan, de sone van Kareah, mitsgaders alle de Overste der heyren die met hem waren, het gantsche overblijffel des volcks, dat hy wedergebracht hadde van Ismaël, den sone van Nethanja, die het zelve wechgevoerd had van Mizpa, (na dat hy Gedalia, den sone Ahikams, geslagen hadde:) [*te weten*] de mannen die krijgslieden waren, ende de wijven, ende kinderkens, ende Kamerlingen, die hy van den vijver by Gibeon of Gibea Sauls hadde wedergebracht:

17. Ende sy togen henen, ende sloegen haer neder te Geruth Chimham, dat by Bethlehem is: met oogmerk om na de behoorlyke uitrusting vervolgens voort te trecken, dat sy in Egypten quamen;

18. Voor 't aengesichte der Chaldeen wilden zy

naer Egypte vluchten; want sy vreesden voor haer-lieder aengesichte: om dat Ismaël, de sone van Nethanja, Gedalia den sone Ahikams geslagen hadde, dien de Koningh van Babel over 't lant gestelt hadde, beducht zijnde dat Nebucadnezar dien grouwzamen moord aen hun lieden wreken zoude.

HET XLII. KAPITTEL.

Dit Kapittel behelst twee hoofdzaken.

I. EErst wordt het geschiedkundig bericht van die dingen, welken den Propheet en het overblijvsel des volks in het Joodsche land zijn overgekomen, het welk Kap. 40: 1. begonnen was, ten einde gebracht, vs. 1-6.

II. Daerna volgt eene Prophetische aenkondiging, waerin JEREMIA zijne Volksgenooten uit 's HEEREN naem ernstig afmaent, om toch niet naer Egypte op te trekken; met byvoeging van zeer heerlyke belovten, zo zy des HEEREN bevel opvolgden, en van de vreesselykste bedreigingen, wanneer zy ongehoorzaem waren, vs. 7-22.

1. Doe traden toe alle de meermalen gemelde Overste der heyren, van welke Johanan de sone van Kareah, ende Jezanja de sone van Hosaja de voornaemste waren; ende al 't volck het welk thans by Geruth Chimham, in de nabuurschap van Bethlehem, gelegen was, verg. Kap. 41: 17. van den kleynsten tot den grootsten toe:

2. Ende seyden eenparig tot den Propheet Jeremia, die in hun midden was; Laet doch onse smeeckinge welke wy in de ootmoedigste gestalte doen, voor uw aengesichte nedervallen, zend gy dezelve in onze namen ten hemel op, ende bidt ernstig voor ons tot den HEERE uwen Godt, voor dit gantsche overblijfsel van Juda, daer alle onze Volksgenooten naer

Ba-

bel gevangelyk zijn wechgevoerd: want wy zijn weynigh van veel overgelaten, gelijck als uwe oogen ons ſien:

3. Dat ons de HEERE uwe Godt, die u met onmiddelyke openbaringen verwaerdigt, door uwen mond bekent make den wegh, dien wy ſullen ingaen, ende de ſake die wy ſullen doen, om ons te beveiligen tegen de wraek der Chaldeeuwen, over den moord van onzen Landvoogd Gedalia, aen welke wy geen deel hebben. Raedpleeg den HEER voor ons, werwaerds wy ons begeven, en welke middelen wy by de hand nemen moeten.

4. Ende de Propheet Jeremia ſeyde tot hen, Ick hebbe 't voorſtel gehoort het welk gylieden my gedaen hebt; Siet ick ſal aen uwe begeerte voldoen, en tot den HEERE uwen Godt bidden nae uwe woorden: ende 't ſal geſchieden, 't gantſche woort, dat de HEERE u door my ſal antwoorden, ſal ick u bekent maken, ick en ſal u niet een woort veronthouden.

5. Doe ſeyden ſy tot Jeremia; Wy zullen ook den raed volgen, welken gy ons uit 's HEEREN naem geven zult; daertoe verbinden wy ons met eenen zeer plechtigen eed: De HEERE die alles weet en lust heeft tot waerheid in het binnenſte, zy tuſſchen ons tot een waerachtigh ende gewis getuyge, die niet kan bedriegen en die de leugenſprekers verdoen zal: Indien wy niet nae allen woorde, [*met*] welcken u de HEERE uwe Godt tot ons ſal ſenden, alſoo en ſullen doen, zoo onderwerpen wy ons aen de meest geduchte oordeelen!

6. 't Zy dan goet ofte quaet in onze oogen, het zy de raed welken gy ons geven zult ons al of niet behage, wy ſullen der ſtemme des HEEREN onſes Godts, tot welcken wy u ſenden, om Hem voor ons raed te vragen, gehoorſaem zijn: (*a*) op dat

(*a*) Jer. 7: 23.

het ons wel gae, wanneer wy de ftemme des HEEREN onfes Godts fullen gehoorfaem zijn.

7. Ende het gebeurde ten eynde van tien dagen, na deze onderhandeling van den Propheet met het ganfche volk, dat des HEEREN woort tot Jeremia gefchiedde in eene openbaring.

8. Doe riep hy het opperhoofd Johanan den fone van Kareah, ende alle Overfte der heyren, die met hem waren; ende al 't volck van den kleynften af, tot den grootften toe, om hun des HEEREN antwoord bekend te maken.

9. Ende hy feyde tot hen; Soo feyt de HEERE, de Godt Ifraëls: tot welcken gy my gefonden hebbet, om uwe fmeeckinge voor fijn aengefichte neder te werpen, en Hem raed te vragen, wat gy in deze zorgelyke omftandigheden doen moet.

10. Indien gylieden in dit lant Kanaan fult blijven woonen, en u aldaer blijvt vestigen, fo fal ick u (*b*) bouwen ende uw Gemeenebest tot eenen aenmerkelyken bloeiftaet brengen, maer niet afbreken, ende ik zal u planten, ende voorfpoedig maken, maer niet uytrucken: want ick heb berouw over het quaet, dat ick u en uw volk, tot eene rechtvaerdige ftraf van uwe hardnekkige boosheid, aengedaen hebbe. Het Joodfche volk is nu genoeg geftraft, nu Jerufalem verwoest en ver weg het grootfte deel der Natie naer Babel gevoerd is. Nu zal Ik in mijne Voorzienigheid eenen anderen weg inflaen, en het geringe overblijvfel van het Joodfche volk, wanneer het in Kanaan blijvt, op eene blijkbare wijs zegenen en begunftigen.

11. En vreefet niet voor het aengefichte des Konings van Babel, dat hy u geheel verdelgen zal om den moord van Gedalia te wreken; zijt niet beducht voor de wraek van Nebucadnezar, voor wiens aengefichte gy te vergeevsch vreeft: En vreefet in het geheel niet voor hem, fpreeckt de HEERE; want ick fal

(*b*) Jer. 24: 6. ende 31: 4. ende 33: 7.

ſal met u zijn, om u te behouden, ende u van ſijne hant te redden. Vertrouwt op mijne voorzorg; bedenkt dat Ik het hart der Koningen, gelijk van alle menſchen, neigen kan naer mijn welgevallen. Ik zal zorg dragen, dat de Koning van Babel u geen leed doe.

12. Ende ick ſal ulieden barmhertigheyt geven, by den Koning van Babel, en te weeg brengen, dat hy ſich uwer erbarme, ende u weder in uw lant en vorige woonplaetſen brenge, waeruit gy nu gevlucht, of met geweld verdreven zijt, vergel. Kap. 40: 11, 12.

13. Maer ſo gylieden, in weerwil van deze Godlyke verzekering, nog ſult blijven vreezen, voor de wraek van Nebucadnezar, en tot elkanderen ſeggen; Wy en ſullen in dit lant niet blijven, maer elders onze veiligheid zoeken: op dat of *zoodanig dat* gy der ſtemme des HEEREN uwes Godts niet gehoorſaem en zijt;

14. Seggende; Neen, wy kunnen niet beſluiten om in Kanaan te blijven; wy rekenen ons niet veilig tegen de wraek des Konings van Babel, maer wy ſullen gaen in Egyptenlant, alwaer wy geenen krijgh en ſullen ſien, maer gerust en in vrede leven, noch 't geluyt der krijgsbaſuyne hooren, noch nae broot hongeren, ende daer ſullen wy blijven, en in overvloed leven, zonder vrees of eenig gebrek.

15. Nu dan, daerom hooret des HEEREN woort en gehoorzamet zijnen raed, gy zeer gering overblijfſel van Juda: Soo ſeyt de HEERE der heyrſcharen, de Godt Iſraëls; Indien gy gantſchelick uwe aengeſichten ſullet ſtellen om in Egypten te gaen, en u van dit voornemen niet wilt laten afraden, maer daerby hardnekkig blijvt; ende werkelyk in Egypte ſullet henen ingaen, om aldaer als vreemdelingen te verkeeren:

16. So ſal 't geſchieden, dat het ſweert, daer gy in Kanaan zonder grond voor vreeſet, u aldaer in Egyptenlant ſal achterhalen: ende de honger, daer gy in dit land, in weerwil van Gods plechtige belovte, ongeloovig voor ſorget, ſal u aldaer [*in*] Egypten

achter aen kleven, ende gy fullet aldaer fterven, en op eene ellendige wijs omkomen.

17. Soo fullen alle de mannen zijn, en zoo zal het gaen, met alle die hare aengefichten ftellen om in Egypten te gaen en hardnekkig by het voornemen blijven, om aldaer als vreemdelingen te verkeeren; fy fullen fterven door 't fweert, door den honger, ende door de peftilentie: ende fy en fullen niemant hebben, die overblijve ofte ontkome, van het quaet, dat ick over hen fal brengen.

De bedreiging wordt voornamelyk gedaen, aen de doordrijvers van het voornemen, om in Egypten veiligheid te zoeken, die hier genoemd worden, *alle de mannen die hunne aengezichten ftellen*, dat is die 'er onverzettelyk opftaen, *om in Egypte te gaen.* — Zekerlyk zijn 'er van de menigte des volks eenige verfchoond, en in Egypte overgebleven; de zoodanigen namelyk, die genegen waren Gods bevel te gehoorzamen en in Kanaan te blijven, maer tegen den ftroom niet op konden. Ook waren 'er, die willens of onwillens volgen moesten, gelijk alle de vrouwen en kinders.

18. Want foo feyt de HEERE der heyrfcharen, de Godt Ifraëls; Gelijck als mijn toorn, ende mijne grimmigheyt is (*c*) uytgeftort over de inwoonders van Jerufalem, alfoo fal mijne grimmigheyt over ulieden uytgeftort worden, als gy in Egypten fult gekomen zijn: ende gy fult wefen (*d*) tot eene vervloeckinge, men zal u befchouwen als menfchen, die van God kennelyk vervloekt zijn; ende gy zult wezen tot eene (*e*) ontfettinge, zoodat de Egyptenaers zelve, in welker midden gy verkeeren wilt, zullen verbaesd ftaen over de onheilen, met welke gy geftraft wordt; ende gy zult zijn tot eenen (*f*) vloeck, ende tot (*g*) fmaetheyt, ende en fult defe plaetfe niet meer fien, noch immer in uw Vaderland wederkeeren.

19. De

(*c*) Jer. 7: 20. (*d*) Jef. 65: 15. (*e*) Jer. 18: 16. ende 19: 8. ende 25: 9. ende 29: 18. (*f*) Jer. 24: 9. ende 25: 18. ende 26: 6. ende 29: 18. (*g*) Jer. 24: 9. ende 29: 18.

19. De HEERE heeft tegen of omtrent ulieden alle die woorden gesproken, welke ik u heb voorgesteld; gy overblijffel van Juda: gehoorzaemt dan des HEEREN bevel, gelijk gy met plechtigen eede beloovd hebt; vergel. vs. 5, en wat ik u bidden mag, gaet toch niet in Egypten, wetet sekerlick, dat ick heden tegen u, uit 's HEEREN naem ernstig betuygt hebbe, dat gy toch in Kanaan blijven zoüdet. Gy zult anders de treurige gevolgen van uwe ongehoorzaemheid, en van uwen meineed, te laet ondervinden.

20. Gewisselick gy hebt uwe zielen verleydet; gy voedt u zelve met eene ydele hoop. Gy handelt als dwazen, en bevordert uw eigen onheil: want gy hebt my tot den HEERE uwen Godt gesonden, om hem raed te plegen, wat gy in de tegenwoordige omstandigheden doen moet, seggende; Bidt voor ons tot den HEERE onsen Godt, dat Hy ons door uwen mond openbare, hoe wy best onze veiligheid bevorderen zullen: ende nae alles, wat de HEERE onse Godt sal seggen, alsoo maeckt 'et ons bekent, ende wy sullen 't doen. Zelvs hebt gy deze verklaring met eenen zeer plechtigen eed bevestigd.

21. Nu heb ick 't gene de HEER my in eene openbaring geantwoord heeft, u heden bekent gemaeckt: maer gy en hebt niet gehoort nae de stemme des HEEREN uwes Godts, noch nae al 't gene [*met*] het welcke hy my tot u gesonden heeft.

Wy mogen 'er uit besluiten, dat de voornaemste aenvoerers van het volk, zoodra zy de Godlyke boodschap uit den mond van JEREMIA gehoord hadden, stout en hardnekkig geantwoord hebben, dat zy voorgenomen hadden, om den wijk te nemen naer Egypte, en dat zy zich van dit voornemen niet zouden laten aftrekken. — Zekerlyk hebben zy het volk wijs gemaekt, dat JEREMIA in dit geval, een leugen Propheet ware, en dat de HEER hem zoodanig een antwoord niet gegeven had; en dat 'er geen twijffel aen ware, of NEBUCADNEZAR zou den moord van GEDALIA, aen hun lieden wreken, wanneer zy in Kanaan bleven, door

de voornaemsten ter dood te brengen, en de overigen gevangelyk naer Babel te voeren. — De Propheet poogt hen daerom, door het voorstellen der schroomelyke gevolgen, van hun hardnekkig voornemen aftetrekken.

22. So wetet nu sekerlick, en laet ik u nog eenmael op het ernstigste waerschouwen, dat gy door drie der meest geduchte oordeelen, door 't sweert, door den honger, ende door de pestilentie, op de allerellendigste wijs sterven sult in Egypte; ter plaetse, daer 't u tegen Gods uitdrukkelyken raed, gelust heeft henen te gaen, om aldaer als vreemdelingen te verkeeren, daer de HEER u, wanneer gy in uw Vaderland gebleven waert, by uitnemendheid zou gezegend hebben.

HET XLIII. KAPITTEL.

MEt dit Kapittel begint de Propheet de Godspraken op te geven, welke hy in Egypte ontvangen heeft. — Te weten het overblijvsel van Juda begav zich, tegen Gods uitdrukkelyk bevel, naer Egypte, sleepende JEREMIA en BARUCH zijnen Schrijver, derwaerds met zich mede. — In Egypte ontving de Propheet ettelyke openbaringen, welke in dit, en het volgende Kapittel beschreven zijn.

Wy ontmoeten hier derhalven twee hoofdzaken.

I. Vooreerst een geschiedkundig bericht van den optocht der overgeblevene Joden naer Egypte, vs. 1-7. en

II. Daerna eene Godspraek, welke den Propheet in Egypte geopenbaerd is, vs. 8-13.

1. Ende het geschiedde als Jeremia geeyndigt hadde tot den gantschen volcke te spreken alle de woorden des HEEREN hares Godts, [met] dewelcke hem de HEERE haer Godt tot hen gesonden

den hadde; [*te weten*] alle die woorden, met welke de HEER hen vermaende om in Kanaan te blijven, met verzekering, dat zy aldaer zouden gezegend worden; en om hun voornemen, om naer Egypte te vluchten niet te volbrengen, onder bedreiging, dat zy aldaer de meest geduchte onheilen ondergaen zouden:

2. So ſprack Azaria de ſone van Hoſaja, ende Johanan de ſone van Kareah, de voornaemſte Opperhoofden, ende alle de trotſe mannen, die het voornemen om naer Egypte te gaen, hardnekkig zochten door te drijven, dat zy nae den raed van den Propheet niet hooren zouden: ſeggende tot Jeremia; Gy ſpreeckt leugen; de HEERE, onſe Godt, en heeft u niet geſonden, om te ſeggen; Gylieden en ſult niet gaen in Egypten, om aldaer als vreemdelingen te verkeeren. Gy verdicht zoodanig eene openbaring, omdat gy 'er een perſoneel belang by ſchijnt te hebben, om in Kanaan te blijven. Nimmer heeft de HEER iets diergelijks tot u geſproken.

3. Maer Baruch, de ſone van Neria, uwe Schrijver, hitſt u tegen ons op; die heeft u aengeſpoord, om zoodanig eene openbaring te verdichten. Hy wil ons in Kanaan houden, op dat hy ons overgeve in de hant der Chaldeen, datſe ons dooden, ende ons gevanckelick [*nae*] Babel wechvoeren. Hier door hoopt hy zich by Nebucadnezar te veraengenamen, en zijn voordeel tot ons verderv te bevorderen.

4. Alſo en gehoorſaemde Johanan, de ſone van Kareah, noch alle de Overſte der heyren, noch al 't volck, der ſtemme des HEEREN niet: om in den lande Juda te blijven.

5. Maer Johanan de ſone van Kareah, ende alle de Overſte der heyren, namen het gantſche overblijfſel van Juda; die van alle de Heydenen, daer ſy waren henen gedreven, wedergekeert waren, om in den lande Juda, onder de beſcherming van den nu jammerlyk vermoorden Gedalia, te woonen;

6. De mannen, ende de wijven, ende de kinderkens, ende des Konings dochteren, ende alle ziele die Nebuzaradan, de Overste der Trauwanten, by Gedalia den sone Ahikams, des soons Saphans, gelaten hadde; oock den Propheet Jeremia, ende Baruch den sone van Neria:

7. Ende sy togen in Egyptenlant: want sy en waren der stemme des HEEREN niet gehoorsaem. Zy verhardden zich tegen den Godlyken raed, hun door Jeremia bekend gemaekt, om in Kanaan te blijven, zich naer Egypte begevende: ende sy quamen tot Tachpanhes, eene der voornaemste steden van het Egyptisch Rijk, daer de Koning zijn verblijv hield, vergel. vs. 9.

Dus doende werd het geheele Joodsche land woest en ledig. — Het grootste gedeelte van het volk was naer Babel gevangelyk wechgevoerd; een gedeelte der overgeblevenen was met GEDALIA vermoord; en de overigen vluchteden nu naer Egypte. — Nu werd het gezegend Kanaan, voor de draken en het wild gedierte overgelaten. Alleenlyk sloegen zich eenigen uit de nabuurige volken, in sommige gedeelten van het land neder, Ezech. 36: 4, 5. In dien staet bleev Kanaan, tot dat CYRUS de Babylonische Monarchy had te onder gebracht, en den Joden vryheid gav, om in hun Vaderland weder te keeren.

8. Doe de overgeblevene Joden in Egypte waren aengekomen, geschiedde des HEEREN woort, in eene openbaring, tot Jeremia te Tachpanhes, seggende:

9. Neemt groote en zware steenen in uwe hant, ende verbergtse in de kley, leg dezelve vast in cement, opdat zy van die plaets niet kunnen worden wechgenomen, in den tichel-oven, die by de deure van Pharaos huys te Tachpanhes is; voor de oogen der Joodsche mannen, om hen te verzekeren dat de Godspraek, welke door deze zinbeeldige handeling beteekend wordt, onfeilbaer zal vervuld worden.

Men verwondere zich niet, dat 'er een tichel-oven gevonden werd, digt by het Koninglyk Paleis te Tachpanhes. —

hes. — De Vorstelyke Paleizen hadden oudtijds eenen zeer grooten omtrek. Er was derhalven niets onvoegzaems in, dat een steen-oven ware, aen de deur van den buitenmuur, die op eenen aenmerkelyken afstand van de Koninglyke wooning verwijderd was.

10. Ende, wanneer gy deze steenen, voor de oogen der Joden, in het cement zult hebben vastgemaekt, segt dan tot hen, Soo seyt de HEERE der heyrscharen, de Godt Israëls; Siet ick sal henen senden, ende Nebucadrezar, den Koningh van Babel, welken ik (a) mijnen knecht mag noemen, voor zoo ver hy een werktuig in mijne hand is, om andere Natien te straffen, uit zijn land halen, ende ick sal sijnen throon setten boven op dese steenen, die ick door mijnen Propheet verborgen hebbe: ende hy sal sijne schoone veldtente daer over spannen.

Deze Godspraek schijnt te kennen te geven, dat de Koning van Babel niet alleen eenen throon in Egypte zou oprichten, maer dien zelvs doen vestigen op die bepaelde steenen, welke JEREMIA, ter gemelde plaets verborgen had.

11. Ende hy sal komen ende Egyptenlant slaen: (b) wie ter doot, door de pestilentie, ter doot; ende wie ter gevanckenisse, ter gevanckenisse; ende wie ten sweerde, ten sweerde, vergel. Kap. 15: 2.

12. Ende ick sal, door de hand van Nebucadnezar, een vyer aensteken in de huysen der goden van Egypten, ende hy salse verbranden, ende de meest kostbare, als eenen roov gevanckelick wechvoeren: ende hy sal Egyptenlant aentrecken, gelijck als een herder sijn kleet aentreckt, ende hy sal van daer uyttrecken in vrede.

NEBUCADNEZAR *zal Egyptenland aentrekken, gelijk een herder zijn kleed aentrekt.* — Deze zinneprent is zeer zonderling. Wordt hier door alleen de verwoesting van Egyptenland bedoeld? Die is reeds uitvoerig voorgedragen, in de on-

(a) Jer. 25: 9. ende 27: 6. (b) Jer. 15: 2. Zach. 11: 9.

middelyk voorgaende woorden. — Zonder alle de verſchillende gedachten op te noemen, merken wy maer alleenlyk aen, dat wy ons voor het naest voegen zouden by de zulken, die het dus vertalen: *Hy zal Egypten bedekken*, namelyk met ſchande en ſmaedheid, *gelijk die herder zijn kleed zal bedekken.* — *Die herder* is dan PHARAO HOPHRA, de toenmalige Koning van Egypte. Koningen en Vorsten heeten meermalen *herders*, voor zoo ver zy leidslieden van het volk zijn, vergel. Kap. 23: 1. Het *kleed* van dien herder is een zinbeeld van PHARAOS macht en heerlykheid. — Volgens deze vertaling, zal derhalven de zin hoofdzakelyk hierop nederkomen: „ NEBUCADNEZAR zal Egyptenland „ met ſchande en ſmaedheid bedekken, en de tegenwoor„ dige Koning HOPHRA zal, op de verachtelykſte wijs, „ van zijne Koninglyke macht en waerdigheid ontzet „ worden."

13. Ende Nebucadnezar zal alle de afgoden verdoen, op welke de Egyptenaers hun vertrouwen vestigen, hy ſal de opgerichte beelden van de vermaerde Stad Beth-Semes, welck in Egyptenlant is, verbreken: ende hy ſal de huyſen der goden van Egypten met vyer verbranden. Uit deze Godſpraek kunt gy, mijne Landsgenooten! ligtelyk opmaken, dat gy in Egypte die veiligheid niet vinden zult, welke gy u beloovd hebt.

NEBUCADNEZAR heeft ook met de daed Egypte ingenomen, en PHARAO HOPHRA gedood; of, volgens anderen, was die Koning, kort te vooren, door zijne eigene onderdanen omgebracht. Vervolgens ſtelde hy AMASIS aen tot zijnen Onderkoning. Zoo doende werd het Koningrijk van Egypte diep vernederd, vergel. Ezech. 29: 8-16, 18-20. Eindelyk is het door CAMBYSES, den zoon van CYRUS, geheel overmeesterd.

HET XLIV. KAPITTEL.

IN dit Kapittel, vinden wy een zeer merkwaerdig verhael van de laetste poging, welke de HEER heeft aengewend, om de Joden in Egypte, werwaerds zy zich, tegen Gods uitdrukkelyk bevel, hadden heen begeven, door onzen Propheet ernstig te bestraffen, over de grouwzame afgodery, tot welke zy zich hadden laten verleiden, en dat daer de HEER hun volk, om deze zelvde misdaed, zoo schroomelyk gestraft had. Dan zy bleven hardnekkig weigeren, om afstand te doen van hunne grouwelen; waerop de Propheet hun, uit 's HEEREN naem, eene geheele uitroejing aenkondigde.

Wy hebben hier derhalven twee hoofdzaken voor ons.

I. De zeer ernstige bestraffing van den Propheet, over de afgodery der Joden in Egypte, vs. 1-14.
II. De hardnekkige wederspannigheid der onbekeerlyke Joden, met de gevolgen daervan, vs. 15-30.

1. Het woort, dat tot Jeremia, in eene openbaring geschiedde, om het zelve uit 's HEEREN naem voor te stellen, aen alle de Joden, die in Egyptenlant woonden: die derwaerds gevlucht waren, tegen Gods uitdrukkelyk bevel aen, vergel. Kap. 43, die te Migdol woonden, eene Stad niet ver van de Roode Zee gelegen, zijnde de eerste vesting van Egypte, naer de zijde van Kanaan, welke de Grieken Magdolie noemen, vergel. Exod. 14: 2, Num. 33: 7, ende die zich gevestigd hadden te Tachpanhes, alwaer de Koning van Egypte een Paleis had, ende te Noph, wel eer eene Koninglyke Hovstad, in het benedenste gedeelte van Egypte, by de Grieken Memphis genaemd, ende in den lande Pathros,

waerschijnlyk zoo genaemd nae Pathrusin, den zoon van Mitzraim, den kleinzoon van Cham, vergel. Gen. 11: 14, waer van de hoofdstad Theben was, seggende:

De Joden hadden zich met der woon, in de gemelde plaetsen van Egyptenland neergeslagen. — De Propheet heeft deze Prophetische leerrede te Patros gedaen, volgens vs. 15. Of hy dezelve vervolgens, ook in de andere plaetsen uitgesproken, of derwaerds gezonden hebbe, kunnen wy niet bepalen. — Zy was althans van volgenden inhoud:

2. Alsoo seyt de HEERE der heyrscharen, de onafhangelyke Opperheer van hemel en van aerde, de Godt die Israëls nageslacht, tot het volk van zijn byzonder eigendom, heeft aengenomen; Gy hebbet voor uwe oogen gesien al het quaet, dat ick gebracht hebbe over Jerusalem, ende over alle steden van Juda: en gy alle zijt getuigen geweest van de meest geduchte oordeelen, met welk Ik de Joden in Kanaan gestraft heb: ende siet Jerusalem, die weleer zoo prachtige Stad, en alle de overige steden van het Joodsche land, zijn door de vyanden ingenomen en uitgeplunderd, derzelver muuren en sterkten zijn afgebroken, sy zijn eene woestheyt te desen dage; ende niemant en woont daer inne: Het gansche volk is gevangelyk naer Babel gevoerd; en de weinige overgeblevenen te Mizpa, onder het bestier van Gedalia, zijn ten deele door Ismael vermoord, en ten deele herwaerds gevlucht.

3. Van wegen hare grouwzame boosheyt, die sy gedaen hebben om my te tergen, gaende om te roocken, [*ende*] anderen goden te dienen: en in die verfoeilyke afgodery, tegen alle vermaningen volhardende, bewijzende die eer en hulde, welke My alleen toekomt, aen nietige wezens, die sy niet en kenden, en nooit bevonden hadden, dat het Goden waren, sy, gy, noch uwe vaders.

4. Ende ick hebbe tot u, gelijk ook geduurig tot uwe Voorvaderen, gesonden alle mijne knechten de Propheten, vroegh op zijnde ende sendende, voor

zoo vermijne getrouwe knechten geene moeite of arbeid ontzien hebben, om u van deze boosheid aftemanen, en met allen ernst te ſeggen: En doet doch deſe grouwelicke ſake niet, die ick hate, onthoud u van de grouwzame afgodery, van welke ik den hoogſten afkeer heb.

5. Maer ſy en hebben niet gehoort, noch mijne vermaningen gehoorzaemd, zelvs hebben zy hare oore niet geneygt, noch eenigen acht geſlagen op mijnen raed, om haer van hare booſheyt te bekeeren: datſe anderen goden niet en roockten.

6. Daerom dat zy, in deze grouwzame boosheid, hardnekkig zijn voortgegaen, is mijne grimmigheyt ende mijn toorn als een gloeiend metael (*a*) uytgeſtort, om hen geheel te verteeren, ende heeft gebrandt in de ſteden van Juda, ende in de ſtraten van Jeruſalem: ſo datſe tot eenſaemheyt [*ende*] tot verwoeſtinge geworden zijn, gelijck het is te deſen dage.

7. Ende nu, ſoo ſeyt de HEERE, de Godt der heyrſcharen, de Godt Iſraëls; daer gy zelve ooggetuigen geweest zijt van de geduchte oordeelen, met welke Ik de afgodery in Kanaan zoo blijkbaer geſtraft heb: Waerom doet gy [*ſulck*] een groot quaet tegen uwe zielen, om uw eigen verderv te berokkenen, op dat of *zoodat* gy u den man ende de vrouwe, ja zelvs het kindeken ende den ſuygelingh uyt het midden van Juda uytroeyet? op dat, of *zoodat* gy u geen overblijfſel over en latet? Door zulk een wangedrag, als aen het welk gy u thans ſchuldig maekt, zult gy te weeg brengen, dat het gering getal van uw volk, het welk nog is overgebleven, geheel en al zal uitgeroeid worden.

8. Tergende my door Godsdienstige hulde te bewijzen, aen de wercken uwer handen, roockende anderen goden in 't lant van Egypten, alwaer gy gekomen zijt om daer als vreemdelingen te verkeeren: op zulk een wangedrag kan niet anders volgen, dan

(*a*) Jer. 7: 20. ende 42: 18.

dat gy uselven uytroeyet, ende op dat gy wordet tot eenen vloeck, ende tot eene smaetheyt onder alle volcken der aerde?

9. Hebbet gy vergeten de boosheden uwer vaderen, ende de boosheden der Koningen van Juda, ende de boosheden harer wijven, ende uwe boosheden, ende de boosheden uwer wijven? Gedenkt gy niet meer, aen die grouwzame boosheden der afgoderyen, die sy over het algemeen gedaen hebben in den lande van Juda, ende in de straten van Jerusalem? Herinnert gy u de ontzachlyke oordeelen niet meer, welke zy zich daerdoor op den hals gehaeld hebben?

10. Maer hoe is het met de overgeblevene Joden gesteld, die herwaerds naer Egypte gevlucht zijn? Sy en zijn tot op desen dagh [*nogh*] niet verbrijselt [*van herten*]: zy blijven even hardnekkig in het kwaed voortgaen, ende sy en hebben niet gevreest voor verdere onheilen, nochte gewandelt in mijne wet, ende in mijne insettingen, die ick voor ulieder aengesichte, ende voor 't aengesichte uwer vaderen gegeven hebbe.

11. Daerom, omdat gy zoo hardnekkig in de boosheid voortgaet, soo seyt de HEERE der heyrscharen, de Godt Israëls; Siet (*b*) ick sal mijn aengesichte tegen ulieden stellen, ten quade, Ik zal als het ware alle mijne krachten te zamen roepen, om u geheel te verderven, ende om gantsch Juda, zoo velen 'er van in Egypte zijn overgebleven, uyt te roeyen.

12. Ende ick sal het overblijffel van Juda wechnemen, en ganschelyk verdoen van de aerde, die hare aengesichten gestelt, en het voornemen hardnekkig doorgedrongen hebben om in Egyptenlant te gaen, om aldaer als vreemdelingen te verkeeren; ende sy sullen alle in Egyptenlant verteert worden, door 't (*c*) sweert sullen sy vallen, door den honger sullen sy verteert worden, van den kleynsten tot den

(*b*) Jer. 21: 10. Amos 9: 4. (*c*) Jer. 42: 15, 16, 17, 22.

den grootsten toe; door 't sweert ende door den honger sullen sy sterven: ende sy sullen worden tot eene vervloeckinge, tot eene ontsettinge, ende tot eenen vloeck, ende tot eene smaetheyt. Vergel. Kap. 42: 18.

13. Want ick sal besoeckinge doen over de gene die in Egyptenlant woonen, gelijck als ick besoeckinge gedaen hebbe over hunne Volksgenooten te Jerusalem, en in andere plaetsen van Kanaan; door 't sweert, door den honger, ende door de pestilentie.

14. So dat het overblijffel van Juda, die in Egyptenlant gekomen zijn om aldaer als vreemdelingen te verkeeren, geenen en sal hebben die ontkome ofte overblijve: alle tot één toe zullen zy door het zwaerd, den honger en de pest, verteerd worden, zonder dat eenigen het ontkomen zullen: te weten om weder te keeren in den lande Juda, waer nae hare ziele verlangt weder te keeren om aldaer te woonen; maer sy en sullender niet wederkeeren; behalven die ontkomen sullen.

Maer hoe strookt de laetste uitdrukking, *behalven die ontkomen zullen*, met de voorige woorden, in welke uitdrukkelyk verklaerd wordt, dat 'er niemand zou ontkomen of overblijven, om weder te keeren in het land van Juda? — Men zou onderscheid kunnen maken, tusschen het overblijvsel van Juda in dezen tijd, en hunne nakomelingen in volgende dagen; en de zaek zoo begrijpen, dat de HEER in het eerste lid van vs. 14. het oog hebbe op dat overblijvsel van Juda, het welk zich tegen Gods uitdrukkelyk bevel naer Egypte begeven had. Van deze zou niemand in Kanaan wederkeeren, zy zouden alle tot één toe in Egypte jammerlyk omkomen. Dan zou 'er in het tweede lid van vs. 14. gezien worden, op de nakomelingen van die Joden die zich naer Egypte begeven hadden; zoodat ook deze in hun Vaderland nimmer zouden wederkeeren, *behalven die het ontkomen zouden*, dat is, uitgenomen eenige weinigen die dat voorrecht genieten

zouden. — Al zoo eenvouwig evenwel komt het ons voor, wanneer men de vertaling van de Onzen met eene kleine verandering behoudt, en de zaek op de volgende wijs begrijpt: dat het gansche overblijvsel van Juda, het welk zich naer Egypte begeven, en aldaer aen de grouwzaemste afgodery had schuldig gemaekt, in dit land hunner vreemdelingschap, hoe zeer zy ook verlangen zouden naer Kanaan weder te keeren, zoude omkomen; behalven eenige weinigen, welker getal niet noemenswaerdig wezen zoude, die ontkomen zouden. Eigenlyk staet 'er, *behalven de ontvliedenden*, dat is, uitgenomen eenige weinigen, die het gevaer voorziende by tijds naer Kanaan ontvlieden zullen; byzonder worden hier dan bedoeld JEREMIA, BARUCH en dezen en genen, die gedwongen waren om mede naer Egypte op te trekken, en zich met den grooten hoop niet hadden schuldig gemaekt aen afgodery.

15. Doe de Propheet deze Godspraek had voorgesteld, antwoordden aen Jeremia, alle de mannen, die wisten dat hare wijven anderen goden roockten; ende alle de wijven die daer stonden, zijnde eenen grooten hoop: mitsgaders al 't volck de Joden, die in Egyptenlant, en byzonder in Pathros, woonden, alwaer de Propheet deze Godlyke boodschap heeft uitgesproken.

Hier wordt de afgodery bepaeldelyk aen de wijven toegeschreven, het zy de mannen zich mede aen die grouwzame misdaed hadden schuldig gemaekt of niet; dit maekt in de zaek geene verandering. Zy waren in zoo ver schuldig, dat zy hunne wijven niet verhinderd hadden, om aen de Egyptische afgoden te rooken. Ook namen zy het woord op ter harer verdeediging, onbewimpeld verklarende, dat zy in den afgodsdienst zouden voortgaen, seggende:

16. Aengaende het woort, dat gy tot ons in des HEEREN name gesproken hebt, antwoordden zy met eene onbegrijpelyke hardnekkigheid; wy en sullen nae u niet hooren. Het is 'er zoo ver van daen, dat wy ons naer uwe woorden zouden gedragen,

dat wy niet eens het oor zullen leenen naer uwe voorstellen.

17. Maer wy sullen gantschelick en ontwijffelbaer zeker, doen al het gene dat uyt onsen monde is uytgegaen; wy hebben ons met eene plechtige gelovte verbonden om de goden der Egyptenaren te dienen, deze gelovte zullen wy zekerlyk gestand doen, en niets is in staet om ons daervan terug te houden. Wy zullen 'er ons met al ons vermogen op toeleggen, roockende (*d*) Melecheth des hemels, ende haer dranck-offeren offerende, gelijck als wy gedaen hebben, wy, ende onse vaders, onse Koningen, ende onse Vorsten, in de steden van Juda, ende in de straten van Jerusalem: doe wierden wy met broot versadigt, ende waren vrolick, ende en sagen geen quaet.

Melecheth of Koningin *des hemels* is de Maen, welke van de Ouden onder deze benaming gediend werd. — Deze *Melecheth* hadden de Joden, gelijk zy zelve erkennen, lang voor dezen in het openbaer gediend. Dit *hebben wy gedaen*, zeggen zy, *wy en onze Vaders, en onze Koningen en onze Vorsten, in de steden van Juda en in de straten van Jerusalem*, vergel. Kap. 7: 17, 18. Nu was die oude drivt tot afgodery, door het voorbeeld der Egyptenaers, wederom ontstoken in het overblijvsel van Juda; zy zouden nu weder op dezelvde wegen voortgaen, en daertoe hadden zy zich met eene plechtige belovte verbonden, vergel. vs. 25.

De oude Egyptenaers, schreven aen de Maen eenen zeer grooten invloed toe, byzonder op de vruchtbaerheid van het aerdrijk. — Uit dit zelve beginsel, zeggen de verdwaesde Joden: *doe* wy de Melecheth des hemels in ons Vaderland eerden, *werden wy met brood verzadigd, en waren vrolyk en zagen geen kwaed.* Toen, willen zy zeggen, leevden wy onder het vol genot van alles, wat tot ons

(*d*) Jer. 7: 18.

onderhoud en verkwikking dienen kon, en wy waren bevrijd van alle rampen.

18. Maer van doe af, van dat tijdstip af, dat wy opgehouden hebben Melecheth des hemels te roocken, ende haer dranck-offeren te offeren, hebben onze zegeningen een einde genomen, aenstonds hebben wy van alles gebreck gehadt, ende onze voorspoed is met allerlei rampen afgewisseld; zelvs zijn wy door 't sweert ende door den honger verteert. Ons belang vordert derhalven dat wy onze gelovte gestand doen, en Melecheth des hemels blijven dienen.

Niets is zekerer, dan dat juist het tegengestelde, van het gene de Joden hier verklaren, waerachtig zy. — Dit grouwzaem zeggen derhalven, door het welk de Hooge God op de meest tergende wijs beledigd werd, moet uit de razende zucht der Joden tot den afgodsdienst worden afgeleid.

De wijven der afgodische Joden, voegden 'er by:

19. Oock wanneer wy Melecheth des hemels roocken, ende haer dranck-offeren offeren; maken wy haer gebeelde koecken, om haer af te beelden, ende offeren wy haer dranck-offeren, sonder onse mannen?

De woorden van vs. 19. hebben de wijven gesproken, om zich te verontschuldigen, dat zy, niet zonder medeweten van hare mannen, de Melecheth des hemels geëerd hadden, en dat het met goedkeuring van hare mannen geschied ware. — De plechtige offerdienst, welken de Grieken en Romeinen aen sommige goden en godinnen toebrachten, werd door de vrouwen verricht. — De woorden van den Grondtekst staen in het mannelyk geslacht, omdat de vrouwen dezen offerdienst op openbaer gezach voor hare mannen verricht hadden. — Behalven allerlei offeranden, werden 'er ook koeken aen de afgoden toegewijd; daerom wordt hier gesproken van de *gebeelde koeken* om Melecheth *af te beelden*, eigenlyk kunstig gemaekte koeken, waerop zy misschien de beeldtenissen van de Maen fraei bewerkten.

20. Doe

20. Doe, sprack Jeremia tot al 't volck; tot de mannen, ende tot de wijven, ende tot al 't volck, die hem sulcks geantwoordt hadden, seggende:

21. Het roocken dat gylieden in de steden van Juda ende in de straten van Jerusalem geroockt hebt, gy, ende uwe vaderen, uwe Koningen ende uwe Vorsten, ende het volck des lants, en heeft de HEERE daer aen niet als een rechtvaerdig Richter gedacht, toen Hy ons volk op zulk eene schroomelyke wijs gestraft heeft? ende en is 't [*niet*] in sijn herte opgekomen, om u naer uwe boosheid te vergelden? Heeft dan de ondervinding u niet duidelyk geleerd, dat de afgodery de bron geweest zy van alle die geduchte onheilen, welke ons volk in Kanaan zijn overgekomen?

22. Is de afgodery niet in Kanaan tot zulken hoogen trap opgeklommen, dat de HEER, hoe langmoedig ook, dezelve niet kon ongewroken laten? So dat het de HEERE niet meer en konde verdragen; van wegen de boosheyt uwer handelingen, van wegen de grouwelen die gy dedet: daerom is uw lant geworden tot eene woestheyt, ende tot ontsettinge, ende tot eene vloeck, dat 'er niemant in en woont, gelijck het is te desen dage: Is dan de ware oorzaek van alle die rampen en onheilen, niet gelegen in uwe hoogstgaende ongerechtigheden? Dit alles is het gevolg geweest der afgoderyen.

23. Van wegen dat gy geroockt hebt, ende dat gy tegen den HEERE gesondigt hebt, ende des HEEREN stemme niet gehoorsaem en zijt geweest, ende in sijne wet, ende in sijne insettingen, ende in sijne getuygenissen niet en hebt gewandelt: daerom is u dit quaet wedervaren, gelijck het is te desen dage.

24. Voorts seyde Jeremia tot al het volck, ende tot alle de wijven, welke zich vooral beyverd hadden in het dienen van Melecheth: Hooret des HEE-

REN woort, gy gantsch Juda, die in Egyptenlande zijt, met den verschuldigden eerbied, en laet het woord van den eeuwig levenden God, invloed hebben op uwe verstokte harten.

25. Soo spreeckt de HEERE der heyrscharen, de Godt Israëls, seggende; [*Aengaende*] u ende uwe wijven, sy hebben doch met uwen monde gesproken, ende gy hebt 'et met uwe handen vervult, seggende; Wy sullen onse geloften, die wy belooft hebben, gantschelick houden, roockende Melecheth des hemels, ende haer dranckofferen offerende: [*nu*] sy hebben uwe geloften volkomelick bevestigt, ende uwe geloften volkomelick gehouden.

Tot nader verstand van vs. 25. hebben wy het een en ander aen te merken. — De tael des HEEREN, is hier ingericht tot de mannen en de wijven; dan, evenwel staen alle woorden in het Hebreeuwsch in het vrouwelyk geslacht; dit geschiedt, omdat de vrouwen de Godsdienstige plechtigheden omtrent de Melecheth des hemels verrichteden. — De HEER heeft hier duidelyk het oog op die verklaring, welke de Joden aen den Propheet gedaen hadden, volgens vs. 17. — Zy *hadden met hunne monden gesproken, en hadden het met hunne handen vervuld*, dat is, zy hadden hunne grouwzame belovte werkelyk bevestigd; hunne belovte bestond hierin, dat zy de *Melecheth des hemels zouden rooken en haer drankofferen offeren.* Deze gelovte nu hadden zy werkelyk bevestigd, zy hadden zich daervan, noch door belovten, noch door bedreigingen, laten aftrekken.

26. Daerom hooret des HEEREN woort, en ontzachlyke bedreiging met ontroering en verbaesdheid, gy gantsch Juda, die in Egyptenlande woonet: siet ick sweere by mijnen grooten name, seyt de HEERE, Ik doe als het ware ook eene zeer plechtige gelovte, en verbinde my met eenen eed, dat Ik dezelve ontwijffelbaer zal bevestigen: so mijn naem met den

mont

mont eeniges mans van Juda in gantsch Egyptenlant meer sal genoemt worden, die segge, [*Soo waerachtigh als*] de Heere HEERE leeft!

De zin van de Godlyke bedreiging is deze: „ Mijn af-
„ keer van dit volk is zoo groot, dat Ik niet wil, dat
„ eenig Jood mijnen naem meer noemen zal by het plechtig
„ eedzweeren; en opdat dit niet meer geschiede, zal Ik
„ het gansche overblijvsel van Juda, het welk thans in
„ Egypte woont, geheel uitroejen en verdoen van de
„ aerde." — Te weten, hoe zeer de Joden aen den afgodsdienst verkleevd waren, hielden zy zich evenwel aen het gewoon eedformulier, *zoo waerachtig als de* HEER *leevt*. Deze geveinsdheid en ontheiliging van 's HEEREN grooten naem, diende zeer ter verzwaring van hunne misdaed. — Meer dan waerschijnlyk, hadden de Joden zich, by hunne komst in Egypte, met dat gewoon formulier verbonden, om aen den Koning trouw te zweeren. — Maer niemand der Joden, zou zich van dit eedformulier meer bedienen.

Deze allergeduchtste bedreiging wordt vervolgens nader verklaerd.

27. Siet ick sal over hen (*e*) waken, Mijn Alziend oog, waer voor zich niemand verbergen kan, zal als dat van eenen wachter, met eene ingespannen aendacht, geduurig op hen gevestigd zijn ten quade, om toe te zien dat niemand hunner Mijne getergde wraek ontkome, ende niet ten goede om hen te verbergen en te beveiligen: ende alle mannen van Juda, die in Egyptenlant zijn, sullen door 't sweert ende door den honger verteert worden, tot datse ten eynde zijn; en niemand van hen meer in Egypte gevonden worde.

28. Maer die zeer weinigen, die van den sweerde ontkomen, sullen uyt Egyptenlant wederkeeren in 't lant van Juda, weynigh in getale: ende het gantsche overblijfsel van Juda, die in Egyptenlant gekomen zijn, om aldaer als vreemdelingen te verkeeren, sullen weten, en by ondervinding

(*e*) Jer. 31: 28.

leeren, wiens woort beſtaen ſal, het mijne of het hare, wanneer Nebucadnezar tegen Egypte zal optrekken, en aldaer de ſchroomelykſte verwoestingen aenrichten, vergel. Kap. 43: 10-13.

29. Ende dit ſal ulieden het teecken zijn, ſpreeckt de HEERE, dat ick in deſe plaetſe alwaer gy, tegen mijne vermaning aen, veiligheid gezocht hebt, over u beſoeckinge ſal doen: dit heb Ik vastelyk beſloten, ook ben Ik reeds bezig om daertoe de ſchikkingen te maken, Ik zal niet rusten tot dat Ik het zal volvoerd hebben, op dat gy by ondervinding wetet, dat mijne woorden volgens welke de Koning van Babel eerlang in Egypte komen zal, ſekerlick over u beſtaen ſullen ten quade.

30. Alſoo ſeyt de HEERE, Siet dat zal u het gemelde teeken zijn, ick ſal Pharao Hophra, den Koningh van Egypten, geven in de hant ſijner vyanden, ende in de hant der gener die ſijne ziele ſoecken: gelijck als ick Zedekia, den Koningh van Juda, gegeven hebbe in de hant Nebucadrezars des Konings van Babel, ſijns vyants, ende die ſijne ziele ſochte.

Deze PHARAO HOPHRA was een kleinzoon van PHARAO NECHO, den tijdgenoot van JOSIA Koning van Juda, die tegen hen ſtrijdende in den bloei zijner jaren geſneuveld was, 2 Kon. 23: 29. Ook regeerde PHARAO NECHO nog over Egypte, ten tijde van JOJAKIM, zoon en opvolger van JOSIA, Jer. 46: 2. — PHARAO HOPHRA was een machtig Koning, en daerom hebben de Joden zich onder zijne regeering allerlei voorſpoed en veiligheid beloovd; maer met de Cyreneërs in oorlog geraekt zijnde, werd zijn machtig leger verſlagen. Hier door viel hy in de ongunst der Egyptenaren, en zondt hun zijnen Veld-Overſten AMASIS, om hen gerust te ſtellen; maer, zy riepen dezen AMASIS tot Koning uit. — Toen is PHARAO HOPHRA, volgens de hier gedane bedreiging, gegeven in de hand zijner vyanden.

Dit nu was het teeken het welk de HEER aen de Joden

gav,

gav, wanneer zy den ondergang van PHARAO HOPHRA zagen, dan moesten zy 'er uit opmaken, dat de Godlyke wraek eerlang over hen zou worden uitgeoeffend. Zelvs schijnen de onlusten, by deze gelegenheid veroorzaekt, den weg gebaend te hebben ter vervulling van deze Godspraek, dat namelyk de Babyloniers zich meester maekten van het Egyptische Rijk. — Kap. 46: 13. zal het ons nader blijken, dat de HEER niet alleen het Rijk der Egyptenaren, door NEBUCADNEZAR, op eene allergeduchtste wijs verwoest hebbe, maer ook tevens wraek genomen van allen die op de Egyptenaren vertrouwden.

HET XLV. KAPITTEL.

Hier vinden wy eene Prophetische redevoering, welke JEREMIA tot BARUCH, zijnen Schrijver en byzonderen vriend, gedaen heeft in het vierde jaer der regeering van Koning JOJAKIM. — Zy schijnt ter dezer plaets, hoe zeer strijdig met de tijdorde, ingelascht, omdat de Godspraken van den Propheet omtrent het Joodsche volk waren afgeloopen, daer Kap. 46. zulke Voorzeggingen beginnen, welke andere volken raekten.

1. Het woort, dat de Propheet Jeremia, uit 's HEEREN naem gesproken heeft tot den gemelden Baruch, den sone van Neria: als hy den hoofdzakelyken inhoud van die woorden welke Jeremia, geduurende den ganschen tijd van zijne Prophetische bediening gesproken had, uyt den mont van Jeremia in een boeck schreef; vergel. Kap. 36: 1, 5. Dit geschiedde in den vierden jare Jojakims, des soons Josia, des Konings van Juda, wanneer Jeremia tot Baruch sprak, seggende:

2. Alsoo seyt de HEERE, de Onveranderlyke en Getrouwe Godt, die Israëls nageslacht tot het volk van

Zijn byzonder eigendom heeft aengenomen, van u, o Baruch.

3. Gy segt, Wee nu my; want de HEERE heeft droeffenisse tot mijne smerte gedaen: Ick ben moede van mijn suchten, ende en vinde geene ruste.

Wanneer wy de omstandigheden van den tijd in aenmerking nemen, zullen wy de oorzaek van BARUCHS droevheid ligtelyk verklaren kunnen. — Toen hy de bedreigingen van alle die onheilen, welke over Juda komen zouden, in een boek schreev, werd hy door de levendige herinnering van dit alles des te gevoeliger getroffen: hy zag nu als het ware alle de oordeelen, met welke het Joodsche volk zou gestraft worden, als in een kort tafereel voor zich; dit kon hem niet dan bitterlyk bedroeven. — Hier kwam nog by, dat hy last ontving om dit geschrivt openlyk voor het volk voor te lezen: deze onderneming was zeer gevaerlyk, hy kon zich daerdoor niets anders dan den algemeenen haet op den hals halen. Trouwens, hy werd ook van het volk verdacht, dat hy den Propheet tot het voorspellen van zulke geduchte oordeelen had aengehitst, vergel. Kap. 43: 3.

Het een en ander maekte BARUCH bedroevd. — Misschien was hy ook in het begin schroomachtig om dit boek openlyk voor te lezen, vreezende den haet van het volk. — Althans, hy werd door den Propheet uit 's HEEREN naem bemoedigd.

4. Soo sult gy tot hem seggen; Soo seyt de HEERE; Siet, dat Joodsche volk, het welk ick gebouwt en by uitnemendheid gezegend hebbe, breeck' ick af, ende dat ick geplant hebbe, ruck' ick uyt; selfs dit gantsche lant zal Ik geheel verwoesten.

5. Ende soudt gy u groote dingen soecken? zoudt gy naer rijkdom en eer staen in dit land het welk geheel zal verwoest worden? zoudt gy voorspoedig zijn daer alles te gronde gaet? en laet u daerom niet afschrikken van het gene de HEER u bevolen heeft, uit aenmer-

merking van tijdelyke belangen, soecktse niet: want siet ick brenge een quaet over allen vleesche, het welk in Kanaan woont, spreeckt de HEERE; maer wat gy ook by de algemeene rampen der Joden verliezen moogt, bemoedig u daermede dat gy uw leven behouden zult; ick sal u uwe ziele tot eenen (a) buyt geven, en in den weg van mijne hooge Voorzienigheid zorgen, dat gy uw leven blijvt behouden, niet alleen in Kanaan, maer ook in Egypten en in alle plaetsen, daer gy sult henen trecken.

HET XLVI. KAPITTEL.

Vs. 1, 2. vinden wy een tweeledig opschrivt. Het eerste vs. 1. is meer algemeen, en heeft betrekking tot den ganschen bundel van Godspraken, welke Kap. 46-51. vervat zijn. Het ander vs. 2. is meer byzonder, en raekt alleen dit Kapittel. — Laten wy

I. Dit tweeledig opschrivt beschouwen, vs. 1, 2. en dan
II. Den inhoud der Godspraek zelve, vs. 3-28.

1. Het woort des HEEREN, dat tot den Propheet Jeremia in eene openbaring geschiet is, tegen de Heydenen.

Uit dit algemeen opschrivt leeren wy, dat hier een nieuwe bundel Godspraken eenen aenvang neme. — Zy betreffen de *Heidenen*, en wel zekere bepaelde Heidenen, gelijk in het vervolg nader blijken zal. — Voor het grootste gedeelte, zijn zy van eenen bedreigenden inhoud, behelzende Voorzeggingen van eene uiterste verwoesting. De reden was, omdat deze Heidenen niet al-

(a) Jer. 21: 9. ende 38: 2. ende 39: 18.

leen door hunne grouwelen, de meest geduchte oordeelen verdiend; maer ook voornamelyk, omdat zy de verwoesting van het Joodsche volk bevorderd, of immers daerin genoegen genomen hadden.

Deze bundel van Godspraken, wordt in de Vaticaensche en Alexandrynsche uitgave der LXX geplaetst, achter Kap. 25: 13 of 14. alwaer gewag gemaekt wordt van een boek, het welk JEREMIA geprophetеerd heeft over alle deze volken: door dit boek verstaet men dan deze bundel van Godspraken, welke Kap. 46-51. voorkomen. — Dan, 'er is geene voegzame reden voor deze rangschikking: ook volgt deze bundel in de andere afschrivten en vertalingen achter Kap. 45. Trouwens, daer voorheen de lotgevallen der Joden voorspeld zijn, volgen nu zeer voegzaem die Godspraken welke de Heidenen betreffen.

2. Tegen Egypten: tegen het heyr van Pharao Necho, Koningh van Egypten; dat aen de riviere Phrath, by Carchemis was: dat Nebucadrezar, de Koningh van Babel, sloegh, in den vierden jare Jojakims, des soons Josia, des Konings van Juda.

Uit dit meer byzonder opschrivt leeren wy, dat de Godspraek Kap. 46. tegen Egypte zy ingericht, en eene bedreiging behelze van deszelvs verwoesting en ondergang. — Wy vinden meer Godspraken tegen Egypte, gelijk Kap. 43: 8-44: 30. Jes. 19. Ezech. 29-32. Maer deze welke wy hier ontmoeten, is veel uitvoeriger.

De inhoud van deze Godspraek was bepaeldelyk, *tegen het heir van* PHARAO NECHO, *Koning van Egypte, het welk aen de riviere Phrath by Carchemis was, het welk* NEBUCADNEZAR *de Koning van Babel sloeg, in het vierde jaer van* JOJAKIM, *Koning van Juda.* — PHARAO NECHO was de zoon van PSAMMITICHUS, en de grootvader van PHARAO HOPHRA; uit de bygevoegde omstandigheden is het blijkbaer, dat hier die tocht van den Egyptischen Koning bedoeld worde, welken hy naer de Phrath deed, om den toeleg van NEBUCADNEZAR tegen Carchemis te verydelen. — Het oog-

oogmerk nu van deze Godſpraek, was om den ongelukkigen uitſlag van dien tocht te voorzeggen.

De Godſpraek zelve vs. 3-28. *is drieledig.*

א. Het eerſte deel behelst eene Voorzegging, dat het leger van PHARAO NECHO by Carchemis, door NEBUCADNEZAR zou verſlagen worden, vs. 3-12.

ב. Het tweede voorſpelt de verwoeſting van Egypte zelve, met eene bygevoegde belovte, dat het in het vervolg van tijd weder zou bewoond worden, vs. 13-26.

ג. Het derde deel behelst eene belovte, dat het Joodſche volk eens uit de banden hunner gevangenis zou verlost worden, vs. 27, 28.

Vs. 3, 4. *vinden wy eene Prophetiſche beſchrijving van den toeſtel der Egyptenaren tot den krijg, tegen* NEBUCADNEZAR.

3. Ruſtet den ſchilt ende de rondaſſe toe, ende naederet tot den ſtrijt.

4. Spannet de peerden aen, ende klimmet op, gy ruyters, ende ſtellet u met helmen: (*a*) vaegt de ſpieſſen, trecket de panſiers aen.

Elk ziet dat de Propheet de Egyptenaren ſpotsgewijze opwekke, om zich tot den ſtrijd tegen NEBUCADNEZAR te bereiden. — Deze ſpotsgewijze opwekking, diende aen den eenen kant, om aen te toonen, dat de vyand welken de Egyptenaers by Carchemis te beſtrijden hadden, allergeduchtst ware; en aen de andere zijde, dat al die toeſtel welken PHARAO NECHO maekte, om NEBUCADNEZAR te wederſtaen, hem niets zou kunnen baten, naedien hy gewisſelyk de nederlaeg krijgen zoude.

Deze opwekking is tweeledig. — De eerſte vs. 3. ziet op het voetvolk, het welk zich bediende van *ſchilden* en *rondasſen.* De *ſchilden* waren alleen beſchermende wapenen,

(*a*) Jer. 51: 11.

dienende om de borst te beveiligen tegen de vyandelyke pijlen: de *rondasſen* waren te gelijk beſchadigende; als zijnde zulke ſchilden die in het midden uitſtekende punten hadden, om daer mede op den aenrukkenden vyand in te loopen. Deze wapentuigen moesten de Egyptenaers *toerusten*, dat is gereed maken en by de hand vatten; zoo toegerust moesten zy *tot den ſtrijd naderen*, dat is, met moed en dapperheid op den vyand aenvallen. — De andere opwekking vs. 4. is betrekkelyk tot de ruitery en krijgswagenen, waerin de voornaemſte macht der Egyptenaren gelegen was: zy moesten *de paerden aenſpannen*, namelyk voor de krijgswagenen; de Ruiters moesten op dezelve als mede op de losſe paerden *klimmen*, zy moesten zich *ſtellen met helmen*, of liever in orde ſchikken met helmen op het hoofd; zy moesten de *ſpiesſen* of lansſen, welke de Ruiters in hunne handen hielden, *vagen*, van den roest zuiveren, en ſcherpen; eindelyk moesten zy de *pansſiers* of harnasſen aentrekken.

Had nu de Propheet de Egyptenaren, ſpotsgewijs opgewekt tot den ſtrijd tegen NEBUCADNEZAR, hy kondigt hun vs. 5, 6. uit 's HEEREN naem ernſtig aen, dat al die toeſtel niet met al baten zoude. — Dit wordt wederom op eenen Poëtiſchen trant zeer ſierlyk voorgedragen, door het beantwoorden van eene vraeg welke JEREMIA aen den HEER voorſtelt.

5. Waerom ſie ick, [*dat*] ſy vertſaegt [*ende*] achterwaerts gedreven zijn? ſelfs hare helden zijn verſlagen, ende nemen de vlucht, ende en ſien niet om: daer is ſchrick van rontomme, ſpreeckt de HEERE.

Men moet zich de zaek zoo voorſtellen, dat JEREMIA in eene Prophetiſche verrukking gezien hebbe, hoe het wel toegerust leger van PHARAO NECHO, by Carchemis, tegen het heir van NEBUCADNEZAR was aengerukt, maer de nederlaeg gekregen had. — Over deze nederlaeg was hy in verwondering opgetogen, en vraegt daerom den HEER: *Waerom zie ik dat zy vertzaegd en achterwaerts gedreven zijn?* Hoe is het mogelyk, wil hy zeggen, dat zulk een wel toegerust leger, waervan men de roemrijkſte overwinning

ver-

verwacht had, de nederlaeg gekregen heeft, en zoo bloohartig gaet vluchten? — Op deze vraeg van verwondering nu, antwoordt de HEER: *zelvs hunne helden*, de dapperften onder de Egyptenaren, *zijn* gedeeltelyk *verslagen*, *ende* gedeeltelyk *nemen zy de vlucht*, *en* de vluchtelingen *zien niet* eens *om*. Zy durven niet eens achter om zien: want *daer is schrik van rontomme*: zy vreezen dat zy overal, waer zy zich keeren mogen, door den vyand zullen omringd worden.

6. De snelle en ontvliede niet, of *zal* door zijne rapheid het gevaer niet kunnen *ontvlieden*, ende de dapperste helt en ontkome niet, of *zal* niet *ontkomen*, maer den vyand in de hand vallen. Deze nederlaeg der Egyptenaren zal voorvallen, in een gewest, het welk ten aenzien van hun land, tegen 't noorden gelegen is: namelyk in Mesopotamien, aen den oever der riviere Phrath zijnse gestruyckelt verslagen ende gevallen.

Het gene vs. 3-6, omtrent het leger der Egyptenaren, in het gemeen voorspeld was, wordt vs. 7-12. meer byzonder, in de omstandigheden uitgebreid.

Dit gedeelte der Godspraek wordt tweezins opgevat; of als eene beschrijving van eenen tweeden optocht, welken de Egyptenaers, na de voorheen gemelde mislukte onderneming, maer met denzelvden ongelukkigen uitslag, tegen NEBUCADNEZAR gedaen hebben; of als eene meer omstandige beschrijving van dezelvde nederlaeg. Het laetste komt ons meest aennemelyk voor. — Wy vinden hier wederom eene zeer sierlyke en poëtische afteekening; A. van de toerusting en optocht der Egyptenaren, tegen den Koning van Babel vs. 7-9, en B. van hunne verschrikkelyke nederlaeg, vs. 10-12.

7. Wie is dese, [*die*] optreckt als een stroom? wiens wateren sich bewegen als de rivieren?

Deze vraeg doet JEREMIA wederom aen den HEER. — Zy vooronderstelt; dat de Propheet, in eene verrukking van zinnen, eenen machtigen Vorst gezien hebbe, die optrok als een stroom, wiens wateren zich bewogen als groote rivieren,

wanneer zy door ſtormwinden opgezet worden, en alles dreigen te overſtroomen. Dit is eene afbeelding van eenen Vorst, voorzien met een talrijk leger, het welk alles dreigt te verwoesten. Er wordt gezinſpeeld op groote rivieren, byzonder op den Nijl, welke op eenen gezetten tijd des jaers, het omliggend land pleegt te overſtroomen.

Op deze vraeg nu, wie die machtige Vorst ware, die met zulk een talrijk leger optrok, antwoordt de HEER zelvs, vs. 8-12.

8. Pharao Necho, de machtige Koning van Egypten treckt met een talrijk leger op als een ſtroom, ende [*ſijne*] wateren bewegen ſich als de rivieren: het is of hy alles onder zijne macht zal brengen, even als de rivieren, wanneer zy over hare oevers loopen, alles overſtroomen. Hy ſchrijvt zich de overwinning reeds toe, ende hy ſeyt al ſnorkende; Ick ſal met mijn onverwinbaer heirleger optrecken, ick ſal de Babyloniſche heerſchappy, welke zich de geheele aerde zoekt te onderwerpen, bedecken, overheerſchen, en onder mijne macht doen bukken, ick ſal de hoofdſtadt Babel, ende alle andere ſteden van den Chaldeeuwſchen Alleenheerſcher, met alle die daer in woonen, verderven en geheel verwoesten, zonder iemand te ſparen.

9. Trecket op, gy peerden, ende raſet, gy wagens; ende laet de helden uyttrecken: de Mooren, ende de Puteers, die den ſchilt handelen, ende de Lydiers, die den (*b*) boge handelen [*ende*] ſpannen.

Men kan de woorden van vs. 9. tweezins opvatten, of als een vervolg der trotſche tael van PHARAO NECHO, die zijnen helden en hulpbenden bevel geevt, om zich tot den krijg tegen de Babyloniers gereed te maken; of als de tael van den Propheet, die uit het antwoord des HEEREN vs. 8, den trotſchen waen van PHARAO vernomen hebbende, hem ſpotsgewijze opwekt, om met alle zijne macht, tegen de Baby-

(*b*) Jeſ. 66: 19.

byloniers te ſtrijden. — Wy begrijpen het op de laetſte wijs, omdat wy ook vs. 3, 4. ſoortgelijk eene ſpotsgewijze opwekking ontmoet hebben: en dan wil de Propheet wederom te kennen geven; aen de eene zijde, dat het een zeer machtige vyand ware, welken de Egyptenaers te beſtrijden hadden; en aen den anderen kant, dat alle hunne vreesſelyke toerusting niet met al zou kunnen baten.

Het poëtisch voorſtel is zeer levendig en vol vuur; recht geſchikt, om het vuur en den yver der Egyptenaren te vertoonen, in hunne toerusting tot dezen krijg. — De *paerden en de wagens*, dat is de Egyptiſche ruiters, die op paerden en krijgswagenen ſtreeden, worden aengeſpoord om *op te trekken* en te *razen*, of gelijk men het ook vertalen kan, *woedende aen te vallen.* — Wijders wendt zich de Propheet tot de hulpbenden, welke in den dienst van PHARAO NECHO waren: de *Mooren* of Cuſchieten, zijnde Arabiers; de *Puteers*, afkomſtig van PUTH, den zoon van CHAM, *die den ſchild handelden*, en door het vaerdig gebruik van hunne lange ſchilden, zeer beroemd waren; en de *Lydiers*, bewooners van dat deel van Ethiopien, het welk beneden Egypte lag, *die den boog handelen en ſpannen*, die zeer behendig waren, in het ſpannen en treden van den boog. Alle deze hulpbenden worden hier beſchreven als *helden*, en opgewekt om moëdig ten ſtrijde *uit te trekken.*

Hierop wordt de verſchrikkelyke nederlaeg van het Egyptisch leger afgeteekend, vs. 10-12.

10. Maer wat de trotſche Pharao Necho zich ook verbeelden moge, deſe dagh op welken Pharao tegen Nebucadnezar ten ſtrijde trekt, is des Heeren, des HEEREN der heyrſcharen; een dag, op welken de HEER zal doen blijken, dat hy de Beſtierer is van het gansch Geheelal, en ook het bewind voert over de lotgevallen der volken. Deze dag is een dagh der wrake, dat hy die de hoogſte Richter is, ſich wreke van de Egyptenaren ſijne wederpartijders, ende het ſweert ſal vreten, ende verſadigt, ende droncken worden van haer bloet: de Egyptenaers zullen eene geduchte nederlaeg krijgen, en het oorlogszwaerd der Chaldeeuwen zal onder hen zulk eene

ſchroomelyke ſlagting maken, dat het zelve als het ware, met hun bloed zal verzadigd worden: want de Heere HEERE der heyrſcharen heeft een ſlacht-offer, in den lande van 't noorden, aen de riviere Phrath.

Het geheele voorſtel is zinbeeldig. De toeſpeling is ontleend van plechtige feesttijden, in welke den HEER zulk eene groote menigte van vee, ten ſlagt-offer werd toegebracht; dat de werktuigen der ſlagting als het ware verzadigd en dronken waren van het bloed der offerdieren. — Zulk eene zinbeeldige afteekening wordt meermalen gebruikt van groote nederlagen, welke des HEEREN vyanden ondergaen hebben, vergel. Jeſ. 34: 5, 6. Trouwens zulk eene ſlagting onder de vyanden des HEEREN was ingericht, om aen zijne wraek te voldoen. — De Egyptenaers heeten hier de *wederpartijders* des HEEREN: niet alleen omdat zy, aen de ſnoodſte ſoort van afgodery ſchuldig ſtonden, maer voornamelyk omdat zy zich altoos als vyanden van de Joden gedragen hadden; vooral door het dooden van den braven Koning JOSIAS, en door de volgende Koningen tegen NEBUCADNEZAR op te hitſen. Aen deze zijne wederpartijderen daerom wilde de HEER zich wreken op den dag, wanneer zy ſlag leverden aen den Koning van Babel.

Deze wraek des HEEREN over de Egyptenaren, wordt hier afgeteekend als een geheimzinnige maeltijd; waerin God wordt aengemerkt als de Gastheer, de Egyptenaers komen voor als de ſpijs, de Chaldeeuwen als de gasten, die genodigd werden, om deze ſpijs te eten, en de plaets van dit gastmael zou wezen *het land van het Noorden*, dat is Meſopotamie; byzonder Carchemis, aen de rivier de Euphraet. — In deze toeſpeling wordt de HEER gezegd, *een ſlagt-offer te hebben, in het land van het Noorden, aen de riviere Phrath;* het geevt met een woord te kennen, dat de Chaldeeuwen, door het beſtuur der Voorzienigheid, de Egyptenaren en hunne hulpbenden geheel verſlaen zouden, en als verzadigd worden van derzelver bloed.

De gevolgen van deze nederlaeg zouden voor de Egyptenaren, ſchadelyk en ſchandelyk wezen, vs. 11, 12.

11. Gaet

11. Gaet henen op nae (*c*) Gilead, het welk, door deszelvs genezenden balsem, zeer beroemd was, vergel. Kap. 8: 22, ende haelt van daer balsem, om uwe wonden te doen herstellen, gy jonckvrouwe dochter van Egypten: maer uwe pogingen zullen vruchteloos wezen; te vergeefs vermenigvuldigt gy de medicijnen, daer en is geen heelinge voor u.

De *dochter van Egypte* is, volgens eene gewoone manier van spreken, het land van Egypten. Zy wordt als eene jongvrouw afgebeeld, om aen te toonen, dat Egypten voor deze nederlaeg ongemeen veel aenzien had, onder de volken der waereld, en nog nooit te vooren door andere volken was overheerd geworden. — Het *halen van balsem* vertoont ons, hoe de Egyptenaers zich, na die geduchte nederlaeg, zouden zoeken te herstellen. — Maer hunne vernederde staet zou onherstelbaer wezen. Zy zouden *te vergeevsch de medicijnen vermenigvuldigen, 'er zou geene heeling voor hun wezen.*

Dan de gevolgen van deze nederlaeg zouden niet alleen schadelyk, maer ook schandelyk wezen, vs. 12.

12. De omliggende volcken, o Jongvrouw dochter van Egypte! die voorheen zoo veel met u op hadden, hebben uwe schande in zulk eene vreesselyke nederlaeg gehoort, ende het lant van Mesopotamia, daer gy zoo deerlyk geslagen zijt, is vol van uw gekrijt: gy hebt al uw aenzien verlooren. Volken, die voorheen uwe vriendschap zochten, beschimpen u nu: want sy zeggen al spottende; de Egyptenaers hebben sich gestooten, helt tegen helt, toen zy, in de uiterste wanorde, voor Nebucadnezar vluchtten, sy zijn beyde t'samen gevallen.

ב. *Het tweede deel der Godspraek voorspelt de verwoesting van Egypten zelve; doch met eene bygevoegde belovte, dat het, in het vervolg, wederom zou bewoond worden, vs.* 13-26.

Dit tweede deel der Godspraek heeft een nieuw opschriv

(*c*) Jer. 8: 22.

vs. 13, om het onderscheid tusschen dit en het voorige gedeelte aen te toonen. Het eerste vs. 3-12. was gericht tegen het heir van PHARAO NECHO, by Carchemis, voorspellende de nederlaeg van de Egyptenaren. Maer dit gedeelte vs. 13-26. betreft Egyptenland zelvs, en behelst eene voorzegging van deszelvs verwoesting. Deze verwoesting zou wel een gevolg wezen der voorheen gemelde nederlaeg, doch een gevolg van lateren tijd.

13. Het woort, dat de HEERE, in die zelvde Openbaring, tot den Propheet Jeremia sprack; van de vyandige aenkomste Nebucadrezars, des Konings van Babel, om Egyptenlant te slaen en te verwoesten.

Na dit herhaelde opschrivt, vinden wy drie hoofdzaken: A. De voorzegging omtrent de verwoesting van Egypte, vs. 14-24. B. Eene nadere bekrachtiging daervan, vs. 25, 26a. C. Eene belovte, dat dit land wederom zou bewoond worden, vs. 26b.

Omtrent de verwoesting van Egypten, hebben wy vooraf op te merken, dat dezelve niet op eenmael, maer trapsgewijze geschieden zoude. Zy zou wel, door NEBUCADNEZAR begonnen, maer eerst door CAMBYSES den Persiaen, omtrent 50 jaren later, voltooid worden. — Men zou daerom, in dit gedeelte der Godspraek, twee hoofdbyzonderheden onderscheiden kunnen; α. eene beschrijving van het gene NEBUCADNEZAR vs. 14-18, en dan β. van het gene CAMBYSES, ter verwoesting van Egypten verrichten zoude, vs. 19-24. Al zoo liev evenwel zouden wy het zoo begrijpen, dat vs. 14-24. op de daden van NEBUCADNEZAR zien, in het verwoesten van Egypte; maer zoo, dat 'er tevens door afgebeeld worde, het gene CAMBYSES, in later tijd, tegen Egypten verrichten zoude.

14. Verkondiget in Egypten, ende doet 'et hooren te Migdol; doet 'et oock hooren te Noph, ende te Tachpanhes: segget; Stelt 'er u nae, ende maeckt u gereet; want het sweert heeft verteert wat rontom u is.

Hier wordt ons de aenkomst van NEBUCADNEZAR afgeteekend, om Egypten te verwoesten. — Dit geschiedt wederom,

op

op eenen dichtkundigen trant; deels door een bevel, om de aenkomst van NEBUCADNEZAR in Egypten te boodschappen, deels door eene spotsgewijze opwekking aen de Egyptenaren, om NEBUCADNEZAR moedig het hoofd te bieden.

De ontzettende boodschap van NEBUCADNEZARS aentocht moest geschieden, in het algemeen in *Egypten*, meer byzonder te *Migdol*, *Noph* en *Tachpanhes*, zeer aenzienlyke steden van Egypte, welke aen de grenzen van Kanaan en Arabien liggende, voor den eersten aenval van NEBUCADNEZAR waren blootgesteld, en in welke zich het overblijvsel van Juda bevinden zoude, vergel. Kap. 44: 1. — Aen gansch Egypten, en byzonder aen de gemelde steden, moest eene boodschap geschieden van het gene NEBUCADNEZAR had uitgevoerd in deze woorden, *het zwaerd*, namelyk der Chaldeeuwen, *heeft verteerd*, of gelijk 'er eigenlyk staet, *opgevreten*, *wat rondom u is*, dat is de omliggende volken, van de Euphraet tot den Nyl, en onder deze ook het Joodsche land, Syrien en Tyrus, welke den voormuur van Egypten uitmaekten. — Alle deze landen en volken waren door NEBUCADNEZAR overwonnen, eer hy Egypte naderde. — Daerom wordt 'er bygevoegd: *Stelt u nu*, of liever *stelt u te weer*, *en maekt u gereed* tot uwe verdeediging; men kan dit wederom opvatten als een spotsgewijs voorstel, dienende om den Egyptenaren aen te toonen, dat hunne tegenstand, tegen het aenrukkend leger van NEBUCADNEZAR, ten eenemael vruchteloos wezen zoude.

Wijders voorspelt de Propheet, wat 'er by de dadelyke inrukking van NEBUCADNEZAR in Egypten zou plaets hebben, namelyk eene overylende vlucht van het Egyptisch leger vs. 15, 16ᵃ. en een besluit der vreemdelingen, die zich in Egypten bevonden, om dit land spoedig te verlaten, vs. 16ᵇ, 17.

15. Waerom o gy trotsche Egyptenaers, zijn uwe stercke, uwe dapperste helden, die den bloem van uw leger uitmaken, als wechgeveegt, even als door eenen stortregen, die alles overstroomt en met zich medesleept? vergel. Spreuk. 28: 3. Waerom hebt gy u, door het leger van Nebucadnezar, het welk als een stortregen en eene overstroo-

ming in uw land gevallen is, in de uiterste wanorde laten op de vlucht drijven? Wie zou dit van zulke wakkere helden verwacht hebben? Sy en stonden niet tegen de Babyloniers, maer namen eene zeer schandelyke en overhaeste vlucht; om datse de HEERE voortdreef, omdat de hooge God hen, door zijnen verborgen invloed, den moed benam, zoodat zy, in plaets van kloekmoedig te staen, al vluchtende voortgedreven wierden, als een drooge stoppel voor den wind.

16. Hy maeckte der struyckelenden vele: het was de HEER zelvs, die de Egyptenaren met angst en vrees vervulde, en daerdoor te weeg bracht, dat 'er velen van hen, in hunne vlucht voor het aenrukkend leger van Nebucadnezar, op den weg struikelden en ter aerde vielen, ja d'een viel op den anderen. De vreemdelingen, die zich uit hoofde van den koophandel, of om andere redenen, in Egypten hadden nedergezet, namen het besluit om dat land te verlaten, en wekten daertoe elkanderen op; so datse seyden, de een tot den anderen, Staet op, ende laet ons Egypte hoe eer hoe liever verlaten, en wederkeeren tot ons volck, ende tot het lant onser geboorte, van wegen het verdruckende sweert, opdat het zwaerd der Chaldeeuwen, het welk alles dreigt te verwoesten, ons niet verteere.

17. Daer riepen sy: Pharao de Koningh van Egypten, is [*maer*] een gedruys; hy heeft den gesetten tijt laten voorbygaen.

Deze woorden werden verschillendlyk verklaerd en opgevat. — Het eerste lid zouden wy, volgens het meest gewoone begrip, liever vertalen: PHARAO, *de Koning van Egypten is eene verwoesting*, dat is, 'er is niets anders te verwachten, dan dat PHARAO, door het Babylonische leger, geheel zal verwoest worden. — Dan geven de volgende woorden den grond op van deze verwachting: *hy heeft den gezetten tijd laten voorbygaen*, om namelyk deze verwoesting voor te komen; het zy door zich met andere volken te verbinden, het zy door zich aen den Babylonier in tijds te onderwerpen, en het uiterste niet onbedachtzaem aftewachten. — De vreemdelingen *riepen* en verklaerden openlyk, dat 'er nu voor

PHA-

PHARAO niets anders, dan eene geheele verwoesting, te wachten ware, en wekten daerom elkanderen op, om Egypten zoo ſpoedig mogelyk te verlaten.

Wijders wordt de werkelyke verwoesting van Egypten beſchreven, zoo als dezelve, door NEBUCADNEZAR zou begonnen, en door CAMBYSES voltooid worden, vs. 18-24. — α. Eerst wordt de zekerheid van deze gebeurtenis aengewezen, vs. 18, β. daerna werd de verwoesting van Egypte meer algemeen beſchreven vs. 19, en γ. eindelyk meer byzonder afgeteekend, vs. 20-23.

18. [*Soo waerachtigh als*] ick leve, ſpreeckt de opperſte Koningh, door welken alle aerdſche Koningen regeeren, wiens naem is HEERE der heyrſcharen, naedien Hy het bewind voert over alle geſchapene wezens; de Koning der Chaldeeuwen zal Egypten verwoesten, hy ſal voorſeker, als Thabor onder de bergen, ende als Carmel by de zee, aenkomen.

De aenſtaende verwoesting van Egypten wordt hier, op de allerplechtigſte wijs verzekerd; omdat de Egyptenaers, op hunne dapperheid en vermogens, zoodanig vertrouwden, dat zy zulk eene verwoesting van hun land, als hier voorſpeld wordt, voor onmogelyk hielden.

De inhoud van deze allerplechtigſte verzekering zelvs, heeft eenige opheldering nodig.

Onder de bergen van het Joodſche land, waren *Thabor* en *Carmel* niet van de minst beroemde. — *Thabor* lag in de vlakte van Jisreël, aen den oorſprong der beke Kiſon, op de Noordelyke grenzen van den ſtam Isſaſchar; deze berg is zeer hoog, en boven alle de omliggende bergen van Galilea ver weg verheven. *Karmel* lag aen de Middellandſche zee, daerom hier nader beſchreven als *Karmel aen de zee*, in onderſcheiding van een ander Karmel, behoorende onder de bergſteden van Juda, Joſ. 15: 55. De hier bedoelde berg was zeer beroemd, niet alleen van deszelvs hoogte, maer ook van de ongemeene vruchtbaerheid, verg. Jeſ. 35: 2. — By deze bergen nu, wordt de komst van NEBUCADNEZAR in

Egypten vergeleken: *Hy zal voorzeker als Thabor en Karmel aenkomen*, enz. dat is met één woord te zeggen: „ Gelijk Thabor „ en Karmel, boven alle de bergen van het Joodsche land „ uitsteken, even zoo zeer zal ook de macht van NEBUCAD- „ NEZAR, wanneer hy tegen Egypten optrekt, boven die van „ PHARAO uitmunten."

19. Maeckt voor u gereetschap der gevanckelicke wechvoeringe, gy inwoonersse, gy dochter van Egypten: maekt u maer gereed, gy Egyptenaers, om gevangelyk te worden wechgevoerd: want zelvs uwe prachtige hoofdstad Noph of Memphis, sal ter verwoestinge worden, ende wel door vuur; die volkrijke Stad sal verbrandt worden, dat 'er niemant in en woone.

20. Egypten is een seer schoone veerse: de slachter komt, hy komt van 't noorden.

21. Selfs hare gehuerde, in haer midden, zijn als gemeste kalvers; maer die hebben sich oock gewendt, sy zijn t'samen gevlucht, sy en hebben niet gestaen: want de dagh hares verderfs is over hen gekomen, de tijt harer besoeckinge.

Het zinneprent, door het welk de verwoesting van Egypte meer byzonder wordt afgebeeld, is ontleend van eene schoone veerse, en wel van gemeste kalvers, welke door den Babylonischen Alleenheerscher zouden geslagt en verdreven worden.

Egypten wordt vs. 20. vergeleken by een *veerse*, om de verwijvdheid en dartelheid der Inwooneren te vertoonen; zy wordt *eene zeer schoone veerse* genoemd, dat is eene wel gemeste en vette veerse, om den rijkdom der Egyptenaren af te beelden. Maer de *slagter zou komen*: die *slagter* is NEBUCADNEZAR, die deze schoone veerse zou slagten, dat is, de Egyptenaren aen zich onderwerpen en hunne rijkdommen naer zich nemen; hy wordt nog eens gezegd te *komen* en wel *van het Noorden*, niet alleen omdat hy zeker komen zou, maer ook omdat hy JEREMIA in het Prophetisch gezicht vertoond wordt, als reeds werkelyk uit zijne Noordsche gewesten uitgetogen. — Dan, men zou het woord *slagter* ook

ook vertalen kunnen, door een wesp of horsfel, en dan zal de zin van vs. 20. deze zijn: „ *Egypte is*, van wegens „ deszelvs rijkdom en dartelheid, *eene schoone veerse*, maer „ 'er *komt een wesp* of horsfel *van het Noorden*, die deze „ schoone veerse zoo vinnig steken zal, dat zy als dol en „ woedende uit hare grazige weide zal wech vluchten." De Noordsche horsfel is dan wederom NEBUCADNEZAR, die de Egyptenaren zou op de vlucht drijven.

Het lot van de hulpbenden der Egyptenaren, wordt afgeteekend, vs. 21.

De *gehuurde* der Egyptenaren *in hun midden*, zijn de hulpbenden welke zy gehuurd hadden. Deze worden beschreven *als gemeste kalvers*, voor zoo ver zy door den overvloed van Egypten verrijkt waren, maer te gelijk even zoo verwijvd geworden als de Inwooners van Egypte zelve. — Tegen deze gemeste kalveren zou de Noordsche horsfel komen, en dezelve zoo steken dat zy het niet langer in Egypten zouden kunnen houden; maer *zich wenden* en *'t zamen vluchten*, 'er wordt in den voorledenen tijd bygevoegd, *zy hebben niet gestaen*, om de zekerheid van hunne vlucht aen te wijzen. — Trouwens, *de dag van hun verderv en de tijd van hunne bezoeking*, was over deze huurlingen zoo wel als over de Egyptenaren zelve gekomen.

Dezelvde zaek wordt ons nog eens voorgesteld, maer onder een ander zinneprent, het welk ontleend is van een digt bosch, dat door boomrooijers wordt uitgeroeid, vs. 22, 23.

22. Hare stemme, het geluid het welk de Egyptenaers maken zullen, wanneer de gemelde verwoesting over hen komen zal; deze stem sal gaen als het geluid eener slange: de Egyptenaers zullen wel vuur en vergivt tegen de Babyloniers uitspouwen; maer deze dreigende stem zal *wechgaen* en in rook verdwijnen, zonder den vyand eenig nadeel toe te brengen: want sy, te weten de Chaldeeuwen sullen met eene groote en dappere krijgsmacht daer henen trecken, ende in Egypte rukken, zy zullen tot haer met bijlen komen, gelijck houthouwers.

Van wegens de talrijkheid der Steden en Inwooneren, mogt Egypte eigenaertig vergeleken worden by een digt bosch, vergel. Jer. 10; 17-19. Maer de Chaldeeuwen zouden de boomen nederhouwen, en ten dien einde *komen met bijlen*, dat is, met allerlei vernielende werktuigen.

23. Sy hebben haer wout afgehouwen, dat is, de Chaldeeuwen hebben de Egyptische Steden van Inwooneren beroovd, spreeckt de HEERE, hoewel of liever *omdat* het getal der Babyloniers zoo groot is, dat het niet en is te ondersoecken en niet kan geteld worden: want sy zijn meerder dan de sprinckhanen, so dat mense niet tellen en kan.

De Springhanen storten, in het Oosten, meermalen neder met geheele zwermen, welke zich somtijds wel eens tot twaelv mijlen uitstrekken, en alles rondom vernielen. — Was nu het getal der Chaldeeuwen gelijk aen dat der Springhanen, dan had men zich niet te verwonderen, dat die zinbeeldige houthouwers het Egyptisch bosch, hoe groot en vrolyk het ook wezen mogt, zouden uithouwen.

24. De dochter van Egypten is beschaemt, de Ingezetenen van Egypten zijn door verwarring en beroering als verstomd: sy is gegeven in de hant des Chaldeeuwschen volcks, het welk van 't noorden gekomen is.

B. Deze bedreiging over Egypten wordt nader bekrachtigd, vs. 25, 26ª. maer 'er wordt C. tevens eene belovte bygevoegd, dat Egypten nog eens weder zou bewoond worden, vs. 26ᵇ.

25. De HEERE der heyrscharen, de hooge Bestuurer van alle geschapene Wezens, de eenige en ware Godt die Israëls nageslacht tot het volk van zijn byzonder eigendom heeft aengenomen, seyt; Siet ick sal besoeckinge doen en mijne rechtvaerdige, maer tevens zeer geduchte oordeelen uitzenden, over de menigte van

No,

No, ende over Pharao, ende over Egypten, ende over hare goden, ende over hare Koningen: Ja over Pharao, ende over de gene die op hem vertrouwen.

No was eene zeer groote en volkrijke Stad, en wordt daerom met Ninive vergeleken, Nah. 3: 8. *De menigte van No*, is derhalven het groot getal der Inwooneren van de gemelde Stad. — Dan, men zou het grondwoord door *menigte* vertaeld, ook voor eenen eigenen naem *Amon* nemen kunnen, en denken aen den Egyptischen afgod *Amon*, die dezelvde was met *Jupiter Hammon*, en te *No* in eenen prachtigen Tempel plechtig gediend werd; daerom werd die Stad ook genoemd *Diospolis*, dat is, *de Stad van Jupiter.*

De Godlyke oordeelen, zouden niet alleen komen over de Stad *No* en haren afgod *Jupiter Amon*, maer ook *over Pharao en over* gansch *Egypten*, *ende over* alle de menigte der zoo genaemde *Goden*, *en over hare Koningen*, dat is byzondere Landvoogden, Vorsten en eerste Ambtenaren, *ja over Pharao* en zijn gansche Rijk, en zelvs *over de genen die op hem vertrouwen.* — Men denke vooral aen de Joden die naer Egypte zouden vluchten, en zich begeven onder de bescherming van PHARAO.

26. Ende ick salse geven in de hant der gener die haerlieder ziele soecken, ende in de hant Nebucadrezars, des Konings van Babel, ende in de hant sijner knechten: Maer evenwel daer na, in volgende tijden, zal Egypten uit den staet der verwoesting verlost, en dan salse wederom bewoont worden als [*in*] de dagen van oudts, spreeckt de HEERE.

Ten aenzien der belovte vs. 26[b]. hebben wy op te merken, dat Egypten wederom *zou bewoond worden.* — Er staet niet, dat Egypten wederom ten vollen zou hersteld worden in den voorigen bloeistaet, en wederom zulk een luisterrijk Koningrijk uitmaken als voorheen; alleenlyk zou het *bewoond* en op nieuws bevolkt worden. — Dit zou

geschieden *daerna*, dat is ten einde van 40 jaren, gelijk wy leeren uit Ezech. 29: 13.

Ook heeft de HEER zijn woord bevestigd. — De bedreiging, welke hier aen PHARAO NECHO en gansch Egypten gedaen wordt, is blijkbaer vervuld. — PHARAO NECHO werd by Carchemis zoodanig door de Chaldeeuwen geslagen, dat NEBUCADNEZAR hem afnam alles wat hy bezeten had, van de rivier van Egypten tot de Phrath toe, 2 Kon. 24: 7. — Wijders is gansch Egypten verwoest. — Het eerste begin dezer verwoesting, kan men stellen ten tijde van PHARAO HOPHRA, den kleinzoon van den gemelden PHARAO NECHO. Dit geschiedde door NEBUCADNEZAR. De uitheemsche Schrijvers, byzonder MEGASTHENES, BEROSUS en JOSEPHUS, verhalen het volgende van PHARAO HOPHRA: dat NEBUCADNEZAR, Tyrus, na een dertien jarig beleg, hebbende ingenomen, naer Egypte trok, het zelve innam en verwoeste; dat deze overwinning NEBUCADNEZAR des te gemakkelyker viel, dewijl PHARAO HOPHRA door de Cyreneers geslagen zijnde, in zulken haet by zijn volk geraekte dat zy tegen hem opstonden; dat PHARAO HOPHRA zijnen gunsteling AMASUS gezonden hebbe om de oproerigen te beteugelen, dat AMASUS zich by de muitelingen voegde, PHARAO onttroonde, en naderhand worgde; dusdoende kwam PHARAO HOPHRA *in de handen der gener die zijne ziel zochten.*

Maer, schoon nu Egypten, by deze gelegenheid, door NEBUCADNEZAR merkelyk verwoest wierd, is evenwel deze verwoesting eerst naderhand voltooid ten tijde van PSAMMENITUS, door den Persischen Koning CAMBYSES. Dit geschiedde omtrent 60 jaren later, wanneer de gemelde CAMBYSES, na het verslaen der Egyptische hulpbenden, de hoofdstad Memphis innam, den Koning PSAMMENITUS onttroonde, in de gevangenis wierp, en eindelyk van het leven beroovde. CAMBYSES liet vervolgens het lijk van den voorigen Koning AMASUS, uit het grav halen en tot asch verbranden; ook liet hy den Egyptischen afgod *Apis* slagten, en de Priesteren geesselen: eindelyk maekte hy Egypten tot een wingewest van het Persische Rijk.

Even

Even zoo duidelyk is ook de belovte vervuld, dat Egypten wederom zou bewoond worden, vs. 26[b]. — Dit is geschied ten tijde van ALEXANDER DEN GROOTEN; die na dat hy de Persische en Medische Heerschappy vernietigd had, Egypten wederom in bloei deed toenemen. en vooral in de dagen der LAGIDEN: zoo evenwel, dat Egypten altoos een nedrig Rijk gebleven zy, in vergelijking van deszelvs voorigen luister.

3. *Het derde deel der Godspraek behelst eene belovte, dat het Joodsche volk eens uit de landen van hunne gevangenis zou verlost worden, vs.* 27, 28.

De nederlaeg van PHARAO, en de verwoesting van Egypten door NEBUCADNEZAR, zou eenen zeer gewichtigen invloed hebben op het Joodsche volk; ook zou NEBUCADNEZAR by die gelegenheid het Joodsche Koningrijk sloopen, Stad en Tempel verwoesten, en het volk gevangelyk naer Babel wechvoeren. — Deze Voorzegging zou derhalven de Godvruchtigen onder de Joden hebben kunnen beducht maken, of de belovte omtrent den MESSIAS wel zou vervuld worden. Om deze reden, wordt 'er eene toezegging bygevoegd, dat het Joodsche volk eens uit de landen van hunne gevangenis zou verlost worden, vs. 27. 28.

27. Maer (*d*) gy Godvruchtige nazaten van mijn knecht Jacob, die gevangelyk naer Babel zult worden wechgevoerd, en vreest niet dat de belovte omtrent de komst van den MESSIAS niet zal vervuld worden, ende en ontset u niet, o geloovige nakomelingen van Israël, over de rampen welke uw volk treffen zullen, spreekt de HEER; want siet ick sal u eens verlossen uyt verre [*landen*], in welke gy verstrooid zijt, ende uw zaet uyt den lande harer gevanckenisse: ende het nageslacht van Jacob sal in hun Vaderland wederkomen, ende in het zelve stille ende gerust zijn, ende niemant en sal [*hem*] verschricken.

(*d*) Jes. 41: 13. ende 43: 5. ende 44: 1. Jer. 29: 10.

Deze belovte, omtrent een ſtil en gerust leven der Joden in hun Vaderland, zoodat niemand hen verſchrikte, is zekerlyk niet toepasſelyk op den ſtaet der Joodſche zaken, kort na hunne wederkeering uit Babel, toen zy nog veelerlei vyanden hadden; hier wordt derhalven gezien op de Maccabeeuwſche tijden, wanneer de Joden eene volkomen rust genoten hebben, na de overwinningen, welke de Maccabeeuwſche Vorſten hebben te weeg gebracht.

28. Gy [*dan*], mijn knecht Jacob, en vreeſt niet, ſpreeckt de HEERE; want ick ben met u, om u, door mijnen machtigen byſtand, uit de gevangenis te verlosſen: want ick ſal eene voleyndinge maken met alle de Heydenen, daer ick u henen gedreven ſal hebben, en die de Joden in eenen ſtaet van gevangenis zullen gehouden hebben, gelijk de Babyloniers, Syriers en anderen; doch met u en ſal ick geene voleyndinge maken, gy zult een volk overblijven; maer Ik zal u (*e*) kaſtijden met mate, ende u van wegens de aenhoudende hardnekkigheid uwes volks, niet gantſch onſchuldigh houden.

HET XLVII. KAPITTEL.

Dit Kapittel behelst eene aenkondiging van Gods oordeelen over de Philiſtijnen, aengemerkt als medehelpers van de Tyriers en Sidoniers; dewelke door het oorlogszwaerd der Babyloniers zou worden uitgeroeid. — Na het opſchrivt vs. 1, wordt

I. Eerst het Godlyk oordeel over de Philiſtijnen, in het algemeen voorgeſteld, vs. 2, 3.

II. Daerna meer byzonder afgeteekend, vs. 4-7.

1. Het

(*e*) Jer. 10: 24. ende 30: 11.

1. Het woort des HEEREN, dat in eene Openbaring tot den Propheet Jeremia geschiedde, tegen de Philistijnen: eer dan Pharao Gaza sloegh.

Eer dat PHARAO *Gaza sloeg.* — *Gaza* was eene der vijf Vorstelyke Steden van de Philistijnen. — Maer welk een PHARAO, Koning van Egypten, wordt hier bedoeld? Ten tijde van JEREMIA staen 'er twee PHARAOS bekend, te weten PHARAO NECHO, Kap. 46: 2. en PHARAO HOPHRA, Kap. 44: 30.

Sommigen denken aen PHARAO NECHO; en meenen dat hy *Gaza geslagen* hebbe op den tocht naer Carchemis, toen JOSIA Koning van Juda gesneuveld is, 2 Chron. 35: 20. of toen hy van dezen tocht terug kwam, wanneer Judea hem leenroerig was. — Anderen denken aen PHARAO HOPHRA; en meenen dat hy Gaza veroverd hebbe in het 10de jaer van ZEDEKIA, wanneer NEBUCADNEZAR Jerusalem belegerd had, en de Egyptenaers waren opgetogen om die Stad te ontzetten: te weten, de Egyptenaers bevonden dat de Babyloniers, op hunne aenkomst, het beleg van Jerusalem hadden opgebroken; by hun wederkeeren nu zouden zy het land der Philistijnen afgeloopen, en Gaza verwoest hebben. — Er zijn 'er ook die denken, dat PHARAO HOPHRA de Stad Gaza geslagen hebbe, by gelegenheid dat de Egyptenaers, ter zee, de Cypriers en Phæniciers overwonnen hadden.

Wy zouden ons lievst voegen by de zulken, die aen PHARAO HOPHRA denken. Althans, uit het verhael van HERODOTUS, l. 2. c. 161. is het blijkbaer, dat deze Egyptische Koning met de Tyriers en Sidoniers in oorlog geweest zy; en uit het bericht van DIODORUS, l. 1. c. 43. dat hy met eene vloot in de Middellandsche Zee, en met een leger te land, niet alleen Cyprus, maer ook Phænicien benauwd hebbe, dat hy Sidon ingenomen, de Phænicische Steden met schrik vervuld hebbe, en met eenen grooten buit naer Egypten zy wedergekeerd; onder dit alles kan ook Gaza eenen byzonderen aenstoot geleden hebben.

JEREMIA ontving deze Openbaring, betreffende de ver-

deelen, welke over de Philistijnen komen zouden, *eer dat* PHARAO *Gaza sloeg*, en derhalven toen de Philistijnen nog in eenen gerusten bloeistaet leevden. — Hier uit kan men, eenigzins nader, over den tijd oordeelen. Men oordeelt, dat PHARAO HOPHRA Koning van Egypten wierd, in het 4de of 5de jaer van ZEDEKIA; en dat hy in het 10de jaer van ZEDEKIA, tot hulp van dezen Joodschen Koning, tegen de Babyloniers zy opgetrokken, is bekend uit Kap. 34 en 37. — Het kan derhalven wel zijn, dat JEREMIA deze openbaring ontvangen hebbe, eer PHARAO HOPHRA nog Koning van Egypten was; by gelegenheid dat de gezanten der nabuurige Vorsten, tot ZEDEKIA kwamen, onder welke ook die van Tyrus en Sidon waren Kap. 27: 3, het gene in het 4de jaer van ZEDEKIA gebeurd is, Kap. 28: 1. — Of misschien is deze Godspraek aen JEREMIA bekend gemaekt; in het 4de jaer van JOJAKIM, wanneer PHARAO NECHO naer Carchemis optrok en geslagen werd. Deze gedachte schijnt eenigen grond te hebben in Kap. 25, alwaer verhaeld wordt, hoe Gods oordeelen over de omliggende volken, in dat zelvde 4de jaer van JOJAKIM, aen den Propheet vertoond zijn, onder het zinnebeeld van eenen beker, die eerst gegeven werd aen Juda en Jerusalem, daerna aen den Koning van Egypten, vervolgens aen de Philistijnen, wijders aen andere volken, en eindelyk aen den Koning van Sesach, dat is Babel.

2. Soo seyt de HEERE; Siet, wateren komen op van 't noorden, ende sullen worden tot eene overloopende beke, ende overloopen het lant ende de volheyt van dien, de stadt ende die daer in woonen: ende de menschen sullen schreeuwen, ende alle de inwoonders des lants sullen huylen;

Wateren welke de aerde overstroomen, zijn zinbeelden van volken, van wegens derzelver veelheid. — *De wateren komende van het Noorden*, zijn de Babyloniers, die in eene zeer groote menigte uit Babel komen zouden. De toespeling is op de Euphraet, die vermaerde rivier van Babel. — Zy zouden *worden tot eene overloopende beek*, welke de landen overstroomt, en daerdoor zeer groote schade veroorzaekt. Het geevt te kennen, dat de Babyloniers wijd en zijd groote

ver-

verwoestingen zouden aenrichten. — Zy zouden *overloopen het land en de volheid van dien*, zy zouden het platte land afloopen, en alle inkomften des velds vernielen. — Ook zouden zy *de Stad*, dat is de fteden der Philiftijnen, byzonder Gaza, als een vloed overftroomen, *en die daer in woonen* vernielen. — Om deze reden zou 'er, in het land der Philiftijnen, eene algemeene jammerklacht opgaen, ende *de menfchen* zouden *fchreeuwen*, *en alle inwooners des lands huilen.*

3. Er zal een machtig Vorst, met een talrijk leger, uit het Noorden komen, en eene algemeene ontroering te weeg brengen; Van wegen het geluyt van 't geklater der hoeven fijner (*a*) ftercke [*peerden*], van wegen het geraes fijner krijgs-wagenen, [*ende*] het bolderen of dommelend gedruis fijner (*b*) raderen: De vaders en fien niet om nae de kinderen; om dezelve voor het geweld der vyanden te beveiligen, van wegen de flappigheyt der handen en de algemeene moedeloosheid:

4. Van wegen den geduchten dagh van Gods ontzachlyke oordeelen, dieder komt om alle Philiftijnen te verftooren en te verdelgen, om (*c*) Tyrus ende Zidon allen overgeblevenen helper af te fnijden: want de HEERE fal de Philiftijnen, het overblijffel des eylants van Caphtor, verftooren.

Er waren *helpers* geweest voor *Tyrus* en *Sidon.* Maer velen werden 'er reeds gemist; zoodat 'er flechts eenige waren *overgebleven.* — Wy leeren 'er uit, dat de Philiftijnen bondgenooten geweest zijn van de Tyriers en Sidoniers. — Maer zy zouden *afgefneden* en verdelgd werden: *want de* HEER *zou de Philiftijnen, het overblijvfel des eilands van Caphtor, verftooren.*

Wat hebben wy door het *eiland van Caphtor* te verftaen? De *Caphtorim* worden Gen. 10: 14, by de Philiftijnen gevoegd, omdat zy met dezelve uit MITSRAIM, den zoon van CHAM, oorfprongelyk waren. De *Caphtorim* zijn naderhand

(*a*) Jer. 4: 13. ende 6: 23. (*b*) Jef. 5: 28. (*c*) Jer. 25: 22.

uit *Caphtor* uitgetoogen Deut. 2: 23. Ook hebben de Philistijnen oudtijds in *Caphtor* gewoond. — Ondertusschen is men niet zeker, over de ligging van dit *Caphtor*. Sommigen verstaen 'er het eiland Kreta door, anderen een landschap, omgeven door de armen van den Nijl, omtrent Pelusium, nog anderen aen het halveiland, tusschen den Heropolitischen en Elanitischen boezem der roode zee. — Hoe het zy, de Philistijnen heeten *het overblijvsel des eilands van Caphtor*, om den ouden oorsprong der Philistijnen aen te wijzen, als mede de betrekking, welke zy tot Tyrus en Sidon hadden, als zijnde beide uit CHAM oorsprongelyk, en uit dien hoofde gereed, om hen tegen gemeene vyanden te helpen.

5. Kaelheyt, eene hoogstgaende droevheid, en de berooving van allen voorspoed en luister, is op Gaza, de naeste Stad der Philistijnen, welke aen Egypten grensde, gekomen; de zeer vermaerde Stad (*d*) Askelon, meer Noordwaerds, is op eene geweldige wijs uytgeroeyt, en met den grond gelijk gemaekt, [*met*] het overblijffel hares dals, met de inwooners van het platte land achter Askelon; en zoo is het ook gegaen, met de overige steden en plaetsen van het Philistijnsche land: hoe lange fult gy uselven (*e*) insnijdingen maken? tot een teeken van droevheid over uwe ellenden, om daerdoor uwe zoogenaemde Goden, tot bystand te bewegen? Zulke afgodische handelingen zijn dwaes, en zullen u niet met al baten kunnen.

6. O wee, ik heb medelijden met uwen treurigen toestand! gy sweert des HEEREN, het welk door den HEER gebruikt wordt, om de Philistijnen te straffen, hoe lange en fult gy niet stille houden, en rusteloos voortgaen, met het vergieten van menschen bloed? vaert in uwe scheyde, rustet, ende weest stille, laet de oorlogsrampen een einde nemen.

Deze woorden schijnen te moeten aengemerkt worden, als door den Propheet gesproken, die in eene Prophetische verrukking de rampen der Philistijnen ziende, uit menschen-

(*d*) Jer. 25: 20. (*e*) Deut. 14: 1. Jer. 16: 6.

ſchenlievde medelijden had, met hunnen deerniswaerdigen toeſtand. — Maer de HEER ſpreekt hem tegen, vs. 7.

7. Hoe ſoudt gy ſtille houden, gy oorlogszwaerd, en rusten van het bloed der Philiſtijnen te vergieten, eer gy Gods rechtvaerdig vonnis over dat volk volkomen hebt uitgevoerd? De HEERE heeft doch den [*ſweerde*] bevel gegeven, en het zelve, in den weg zijner vergeldende Voorzienigheid, den last opgelegd, om tegen de Philiſtijnen te woeden: tegen Aſkelon, ende tegen de zeehaven by die Stad, aldaer heeft hy 't vernielend zwaerd beſtelt.

Daer NEBUCADNEZAR te land Tyrus belegerde, konden de Philiſtijnen, uit de haven van Askelon, bekwame hulp aen de Tyriers toeſchikken, en deze ook veilig in hunne haven inloopen; maer het zwaerd des HEEREN zou deze helpers verdelgen.

Omtrent de vervulling van deze Godſpraek, heeft men geene zekere bewijzen. Maer men acht waerſchijnlyk, dat het gene hier voorſpeld wordt geſchied zy, geduurende de belegering van Tyrus, welke volgens JOSEPHUS *Antiq.* l. 10. c. 11, dertien jaren lang geduurd heeft. — Zoo veel is in het algemeen zeker, dat alle de landſchappen, ten Oosten en Westen van Kanaan, door NEBUCADNEZAR verwoest zijn. De Godſpraek voegt 'er geene belovte by, omtrent de herſtelling der Philiſtijnen. Na de Babyloniſche gevangenis herſtelden zich de Philiſtijnen eenigzins, en verdrukten de Joden. Maer Gaza, toen weder eene machtige Stad, is na een beleg van twee maenden, door ALEXANDER DEN GROOTEN veroverd; brengende de inwooners tot ſlaverny, en plaetſende eene nieuwe volkplanting in de Stad. Vervolgens heeft ANTIOCHUS *de Groote* deze Stad andermael verwoest. Naderhand is zy, door JUDAS *den* MACCABEER ingenomen en den Syriers ontrukt 1 Macc. 11: 61; ook heeft SIMON dezelve veroverd, van de afgodery gezuiverd, en met Joden vervuld 1 Macc. 13: 43, 44. Eindelyk heeft ALEXANDER JANNÆUS, toornig op die van Gaza, omdat zy PTOLOMÆUS hadden geholpen, de Stad geheel verwoest, JOSEPHUS *Antiq.* l. 13: 21.

HET XLVIII. KAPITTEL.

IN dit Kapittel worden zeer zware oordeelen voorfpeld, welke over de Moabieten komen zouden.

In deze Godfpraek, heeft JEREMIA vele uitdrukkingen ontleend, uit die van JESAIAS, Kap. 15, 16. Ondertusfchen zou het gene JESAIAS voorfpeld heeft, meerendeels door de Asfyriers, maer het gene hier bedreigd wordt, door de Chaldeeuwen worden uitgevoerd.

De tijd waerop JEREMIA deze Godfpraek ontving, wordt niet gemeld; denkelyk was het ook in 't 4[de] jaer van JOJAKIM of van ZEDEKIA: vergelijk het gezegde by het 1[fte] vers van 't voorige Kap.

Wy ontmoeten hier twee hoofdzaken.

I. Eene befchrijving van de oordeelen, welke door NEBUCADNEZAR, over de Moabieten zouden worden uitgeoeffend, vs. 1-46.

II. Eene belovte, omtrent de herftelling der Moabieten, vs. 47.

I. *De oordeelen over* MOAB *worden* א. *zeer omftandig befchreven, vs.* 1-39. *en dan* ב. *nog eens kortelyk herhaeld, vs.* 40-46.

א. *In de uitvoerige befchrijving der geduchte oordeelen, welke den Moabieten zouden overkomen, wordt*

A. *Eerst gefproken over de verwoesting van die gewesten, welke oorfprongelyk aen den Israëlieten behoord hadden, en naderhand door de Moabieten onderworpen waren, vs.* 1-2.

1. Tegen (*a*) Moab, of van de Moabieten, feyt de Opperheer der waereld, of heeft de HEERE der heyrfcharen, de Godt, die Ifraëls nakomelingen, tot het volk van zijn byzonder eigendom heeft aengenomen, tot my in eene openbaring gefproken, zeggende alfoo; Wee

(*a*) Jer. 25: 21. ende 27: 3.

Wee over de Stad Nebo, want ſy is verſtoort en verwoest; het machtige Kiriathaim is beſchaemt, ſy is tegen alle verwachting door de Babyloniers ingenomen: [*de ſtadt*] des hoogen vertrecks, of de zeer ſterke vesting, is beſchaemt ende verſchrickt.

2. Moabs roem van Heſbon en is 'er niet meer; De Moabieten roemden wel eer, op het bezet van Hesbon, de aloude hoofdſtad der Amorieten, welke hun door de Moabieten ontweldigd was, Num. 21: 26. maer vermids de vyanden nu die Stad vermeesterd hebben, heeft deze roem een einde genomen; ſy hebben quaet tegen of *in* haer gedacht, dat is de Babyloniers, meesters zijnde van Hesbon, hebben in die Stad beraedſlaegd om het ganſche Rijk van Moab uit te roeien, [*ſeggende*] onder elkanderen, Komet, ende laet ons haer uytroeyen, datſe geen volck [*meer*] en zy: oock gy, o Stad Madmen of Medeba, ſult nedergehouwen worden; het ſweert ſal achter u her gaen, en u o Moabieten, overal vervolgen.

De Propheet, en dit moet men in het ganſche beloop van deze Godſpraek in het oog houden, ſchildert hier de rampen en onheilen, welke den Moabieten overkomen zouden, gelijk zy hem in een Prophetisch gezicht vertoond waren, als of zy reeds werkelyk hadden plaets gehad. — De zin van vs. 1, 2. komt hoofdzakelyk hier op neder, dat die ſteden, welke de Moabieten, aen gene zijde van de Arnon, zch toegeeigend hadden, en die eertijds aen het Rijk van Israël behoorden, door de Babyloniers zouden verwoest worden, en dat de Chaldeeuwen, zich meesters gemaekt hebbende van die ſteden, aldaer beraedſlagen zouden, om het ganſche Koningrijk der Moabieten te verdelgen.

B. *Vs.* 3 5. *vertoont de Propheet, hoe de Moabieten, over de verwoesting van hun land, bitterlyk kermen zouden.*

3. Daer is eene ſtemme des gekrijts van Horonaim: eene Stad, op de uiterſte grenzen van het land der Moabieten, klagende over geweldige verſtooringe ende eene groote breucke!

4. Men hoort allerwegen die treurgalmen opgaen ; Moab is verbroken: hare kleyne [*kinderen*] hebben een gekrijt laten hooren, over de algemeene rampen, welke hun volk zijn overgekomen.

5. Want [*in*] den opgangh of hoogte van Luhith sal (*b*) geween by geween opgaen: want in den afgangh van Horonaim, hebben [*Moabs*] wederpartijders of liever hunne *krimpingen* en smerten, een jammergeschrey gehoort, of *doen hooren*. De beangste Moabieten, die van smerten wechkrimpen, vervullen alles met geschrei en jammerklachten.

C. Vs. 6-8. spreekt de Propheet regelrecht tot de Moabieten zelve, hen aenspoorende, om hoe eer zoo beter hun land te verlaten, wilden zy niet gedood of gevangen worden.

6. Vluchtet, reddet ulieder ziele: zoekt hoe eer hoe beter, uw leven door de vlucht te behouden, ende wordet als (*c*) de heyde in de woestijne, of liever zy, dat is uwe sterke steden, *zullen zijn als een ontbloote in de woestijne*, zy zullen geheel uitgeplunderd, en van inwooneren beroovd worden.

7. Want om uw dwaes vertrouwen op uwe wercken, op uwe sterke vestingen, ende op uwe schatten, sult gy o Moab, die u verbeelddet voor niets te vreezen te hebben, oock in uw eigen land, door de Babyloniers ingenomen worden: ende zelvs uwe afgod Camos sal henen uytgaen in gevanckenisse, sijne (*d*) Priesteren ende sijne Vorsten te samen.

8. Want Nebucadnezar, de onwederstaenbare verstoorder sal komen over elcke stadt van uw land, met zoo veel geweld, dat niet eene stadt ontkomen en sal, ende de voorspoed van zijne wapenen zal groot zijn, dat hy niet alleen de bergen, maer ook het dal sal verderven, ende het effen velt zal verdelgt worden: want de HEERE, die onveranderlyk is, heeft 'et geseyt.

D.

(*b*) Jes. 15: 5. (*c*) Jer. 17: 6. (*d*) Jer. 49: 3.

D. Vs. 9-15. spreekt de HEER *tot de Babyloniers, hun bevelende, om de Moabieten m-t geweld wech te voeren en hun land te verwoesten.*

9. Gevet Moab vederen, om spoedig zijn land te verlaten; want al vliegende sal sy uytgaen, en met grooten spoed gevangelyk worden wechgevoerd: ende hare steden sullen ter verwoestinge worden, dat niemant in deselve en woone.

10. Vervloeckt zy, die des HEEREN werck bedrieglick doet: de vloek zal over de Babyloniers komen, wanneer zy het strafgericht, het welk de HEER door hunne hand wil uitoefenen, niet yverig en met al hun vermogen uitvoeren: Ja vervloeckt zy, die sijn sweert van den bloede onthoudt en de Moabieten verschoont.

11. Deze oordeelen zullen rechtvaerdig over Moab komen, want hy is van sijner jeugt aen, van die tijd af dat zijne nazaten een volk hebben uitgemaekt, gerust en voorspoedig geweest, hem zijn wel zware rampen door de Assyriers overgekomen, vergel. Jes. 15. maer hy is nooit uit zijn land verdreven, ende hy heeft meerendeeels rust genoten, even als wijn, die lang op sijn (*e*) heffe heeft stille gelegen, ende en is van vat in vat niet geledigt of vergoten, hy is altoos in zijn eigen land blijven woonen, ende en heeft niet gewandelt in gevanckenisse: daerom is sijn smaeck in hem gebleven, ende sijn reuck niet verandert. Gelijk de wijn, zoo lang hy op de moer blijvt liggen, zijne kracht behoudt, zoo hebben ook de Moabieten, geduurende eenen langen voorspoed, in hunne afgodery, weelde en trotschheid volhardt.

12. Daerom, siet de dagen komen, spreeckt de HEERE, dat ick hem vreemde gasten of vervoerers, *overgieters* sal toeschicken, die hem in

(*e*) Zeph. 1: 12.

vreemde plaetsen sullen voeren; ende sijne vaten ledigen, ende haerlieder flesschen in stucken slaen. De Babyloniers zullen de Moabieten naer een vreemd land vervoeren, op soortgelijke wijs als de wijn uit het eene vat in het ander wordt overgegoten; hunne flesschen zullen in stukken geslagen, dat is hunne Steden, in welke zy gerust woonden, geheel verwoest worden.

13. Ende Moab sal beschaemt worden van wegen zijn ydel vertrouwen, op den afgod Camos, en alle zijne verwachting zien te leur gesteld: gelijck als het huys Israëls beschaemt is geworden van wegen de kalveren, welke Jerobeam te Dan en te Beth-El had opgericht, vergel. 1 Kon. 12: 29. op welke zy zoo dwaeslyk (*f*) haerlieder vertrouwen, als op zoo veele goden, gesteld hadden.

14. Hoe sullet gy trotsche Moabieten kunnen seggen; Wy zijn helden, ende dappere mannen ten strijde? daer gy voor de Babyloniers wanhopig zult wechvlieden?

15. Moab is verstoort, ende [*uyt*] sijne sterke steden opgegaen, om zijn behoud in de vlucht te zoeken: of het land van *Moab is verwoest*, *ende* zoo is het ook gelegen met *zijne Steden*; hy, de Koning van Babel is moedig *opgegaen*; er is een aental van Moabs Krijgsknechten verslagen, ende de keure sijner jongelingen is ter slachtinge afgegaen: spreeckt de groote Koningh der Koningen, wiens naem is HEERE der heyrscharen, Oppergebieder van het gansch Geheelal.

E. Vs. 16-20. vinden wy eene zeer levendige afteekening van de geheele verwoesting des Moabitischen lands.

16. Moabs geheel verderf is voor de deur, en naeby om te komen: ende sijn quaet, zijne geheele verwoesting haestet seer.

17. Be-

(*f*) 1 Kon. 12: 29.

17. Beklaget hem, en hebt medelijden met zijne groote rampen alle gy omliggende volken die rontom hem zijt, ende alle die sijnen name kennet en weet, hoe zeer hy voorheen is beroemd geweest: segget; Hoe onverwacht is de stercke staf, de cierlicke stock verbroken?

18. De beginselen van zijnen ondergang zijn reeds blijkbaer. Daelt neder uyt [*uwe*] heerlickheyt, verlaet alle uwe schatten en uwen geheelen luister, ende woont in dorst, in armoede en gebrek, gy inwoonersse, gy dochter van de vermaerde Stad Dibon: vergel. Num. 21: 30. want Nebucadnezar, Moabs verstoorder is tegen u opgetogen; hy heeft uwe vestingen verdorven en geslecht.

19. Staet aen den wegh om te vernemen wat 'er voorvalt, ende siet nauwkeurig toe, gy inwoonersse van de Stad Aroër, gelegen aen den oever van de riviere Arnon, Num. 32. 34. Deut. 2: 36. 3: 12. behoorende oorsprongelyk aen Israël, maer naderhand door de Syriers overheerd, 2 Kon. 10: 33. Vraegt den vluchtenden [*man*] ende d' ontkomene [*vrouwe*], segt, Wat is 'er geschiet? wat is de oorzaek van deze overhaeste vlucht?

20. Dan zullen zy u antwoorden: Moab is beschaemt, want hy is door de Babyloniers verslagen, (*g*) huylet ende krijtet over de ellenden van ons volk; verkondiget te Arnon, of aen de oevers van de beek Arnon, dat Moab verstoort is.

21. Ende het oordeel is gekomen over het vlacke lant der Moabieten, over de Steden Holon, ende over Jahza, ende over Mephaath, welke de Israë lieten eertijds bezeten hebben, vergel. Jos. 21: 15. 13: 18. 21: 37. en die naderhand weder in de handen der Moabieten gekomen zijn.

22. Ende over Dibon, Jos. 13: 9, 17. ende over Nebo, ende over Beth-Diblathaim, het welk tus-

(*g*) Jes. 16: 7.

fchen Dibon en Nebo fchijnt gelegen te hebben, vergel. Num. 33: 46, 47.

23. Ende over Kiriathaim, Jof. 13: 19. ende over Beth-Gamul, ende over Beth-Meon, Jof. 15: 2.

24. Ende over Kerioth, Jof. 15: 25. ende over Bozra: Deut. 4: 43. of Bethzer, Jof. 21: 36. Ja over alle fteden van Moabs lant, die verre ende die naeby zijn.

25. Moabs hoorn is afgefneden, zijn vermogen is te niet gedaen, ende fijn voorheen zoo machtige arm verbroken, fpreeckt de HEERE.

26. Maket hem droncken van den zwijmelwijn des Godlyken toorns, gy Chaldeeuwen! zoodat hy in zijne zinloosheid niet wete werwaerds hy zich wenden zal, om dat hy fich groot gemaeckt en aengekant heeft tegen den HEERE, toen hy Israël, het volk van God, verdrukte: fo fal Moab [*met de handen*] klappen in fijn uytfpouwfel, en als een dronken mensch, de uitwerkfelen van de Godlyke gramfchap, met een fchor geluid uitbraken; voor zoo ver hy zal openbaer maken dat de Godlyke wraek op hem ruste, even als een dronken man, door zijn uitfpouwfel, openbaer maekt dat hy overdadig gedronken hebbe, ende hy felfs fal oock ter belacchinge zijn, en van de geheele waereld befpot worden, gelijk hy het Rijk der X ftammen befpot heeft, toen zy naer Asfyrien gevangelyk wierden wechgevoerd, vergel. 2 Kon. 17.

27. Want en is u toen niet Ifraël [*ter*] belacchinge geweeft? daerom overkomt u nu rechtvaerdig dat zelvde onheil. Had Israël u ooit beroovd? was hy onder de dieven gevonden, dat gy u [*foo*] beweegdet, en al fpottende over hem het hoofd fchuddet? waerom hebt gy dan met het wechgevoerde Israël den fpot gedreven, van der tijt af dat uwe woorden van hem waren, en dat gy over zijne onheilen met vreugd en befchimping gefproken hebt?

28. Verlatet de vaste fteden, welke eerlang zullen ver-

verwoest worden, ende woonet in de kloven der steenrotze om u aldaer te verbergen, gy inwoonders van Moab: ende wordet gelijck eene duyve, die in de doorgangen, of aen de zijden van den mont eenes hols, dat is van eene holle steenrots neſtelt.

29. Wy hebben Moabs (*h*) hoovaerdye gehoort, of Moabs hovaerdy is gehoord, zijne onverdraeglyke trotschheid is overal bekend geworden, (hy is seer en buiten gemeen hoovaerdigh;) sijne trotsheyt, ende sijne hoovaerdye, ende sijnen hoogmoet, ende sijns herten hoogheyt is overal bekend geworden.

30. Maer deze trotschheid is ydel, en zal geheel verbroken worden. Ick kenne sijne verbolgenheyt of trotsche opgeblazenheid, spreeckt de HEERE, maer zy is niet alsoo: of zy is niet sterk en bestendig: sijne grendelen en doen 't soo niet, of hebben geene sterkte: alle de gronden van zijnen hoogmoed zijn hem geheel ontzonken.

F. *Vs.* 31-35. *schildert de Propheet de algemeene droevheid der Moabieten.*

31. Daerom, om de voorheen gemelde verwoesting van Moab, sal ick over Moab huylen, ja om den ondergang van gantsch Moab sal ick krijten: zoo zal de algemeene klaegstem der Moabieten wezen: over de lieden van Kir-Heres, eene der voornaemste hoofdsteden, sal men suchten.

32. Boven 't geween van Jaëzer sal ick u beweenen, gy wijnstock van Sibma: uwe wijnrancken zijn over zee gegaen, sy hebben gereyckt tot aen Jaëzers zee: [*maer*] de verstoorder is gevallen op uwe somervruchten, ende op uwen wijnoogst.

(*h*) Jes. 16: 6.

Jaëzer was eene Stad, gelegen by een groot meir van dien zelvden naem, aen de uiterste grenzen van het Overjordaensche land: *Sibma* was eene Stad wat meer naer de rivier Arnon gelegen. Beide lagen zy in eene zeer vruchtbare landsdouwe, rijkelyk voorzien van wijnstokken. — De Propheet, aengedaen over de verwoesting van zulke vruchtbare landsdouwen, welke hem in een Prophetisch gezicht vertoond was, mengt zich als het ware onder de rouwklagende Moabieten, over de verwoesting van hunne Steden, Velden en Wijnbergen. Hy weende bitterlyk over *Jaëzer*, maer nog meer over *Sibma*, daer de wijnstokken zoo welig tierden, dat de ranken zich als tot het groote meir van *Jaëzer* uitstrekten. Alle de wijnbergen waren geplonderd, NEBUCADNEZAR was 'er, met zijne benden, ten tijde van den oogst ingevallen.

33. So dat de (*i*) blijtschap ende verheuginge uyt het vruchtbaer velt, namelick uyt Moabs geheele lant, wechgenomen is: want ick hebbe den wijn doen ophouden uyt de kuypen; men sal geen [*druyven*] treden met vreugdengeschrey, het vreugdengeschrey en sal geen vreugdengeschrey zijn; het geluid het welk men in het land van Moab hooren zal, zal nies minder dan een vreugdegeluid, het zal een akelig krijgsgeschrei wezen. Verg. Jes. 16: 8, 9.

34. Van wegen Hesbons gekrijt, het welk gehoord wordt tot Eleale toe, ja tot Jahaz de uiterste grensstad toe, hebben sy hare stemme verheven, van (*k*) Zoar tot aen Horonaim, die driejarige veerse: dat is, het gekerm der Moabieten door hun gansche land, zal zo luid zijn als het geloei van eene sterke en driejarige veerse: want oock de wateren van Nimrim die het omliggend land vruchtbaer maken, sullen tot verwoestingen worden, de Babyloniers zullen die wateren afleiden.

35. Ende ick sal in Moab doen ophouden, spreeckt

(*i*) Jes. 16: 10. (*k*) Jes. 15: 5, 6.

spreeckt de HEERE, dien die [*op*] de hoogte offert, ende die sijnen goden roockt. Ook de Priesters zullen nevens de anderen omkomen.

G. *Vs.* 36-39. *kermt de Propheet van medelijden, over de geduchte onheilen der Moabieten.*

36. Ik ben zeer gevoelig aengedaen, over het vooruitzicht der schroomelyke verwoesting van de Moabieten. Daerom sal mijn herte en ingewand, uit medelijden over Moab een hoorbaer getier maken, soortgelijk als dat van de fluyten; oock sal mijn herte, uit dat zelvde beginsel en op dezelvde wijs, over de lieden van de vermaerde Stad Kir-Heres getier maken als de fluyten: om dat het overschot, [*dat*] hy gemaeckt, de rijkdommen, welken hy opgelegd hadde, verloren is, en naer Babel gevoerd.

37. Want alle (*l*) koppen der Moabieten zijn kael, ende alle baerden afgekort, tot een teeken van algemeenen rouw: op alle handen zijn (*m*) insnijdingen gemaekt, ten blijke van bittere droevheid, vergel. Kap. 47: 5, ende op de lendenen is om die zelvde reden een sack.

38. Op alle daken der huizen Moabs, ende op hare straten is overal misbaer, over de algemeene ellenden: want ick heb Moab verbroken, en zijn Koningrijk geheel te niet gedaen, even als men een vat in stukken breekt daer men geenen lust aen en heeft, en dat tot het gebruik niet meer dienen kan, spreeckt de HEERE.

39. Hoe deerlyk is het met Moab gesteld? Hoe is hy verslagen? Er heerscht eene algemeene droevheid onder de Moabieten; sy huylen: hoe heeft Moab, die anders zoo dapper was, den necke [*met*] schaemte gewendt, toen hy wechvlood voor de Chaldeeuwen? Also,

(*l*) Jes. 15: 2, 3. (*m*) Jer. 47: 5.

door de voorheen gemelde oordeelen, welke Nebucadnezar ſtaet uit te oeffenen, ſal Moab allen volken, die rontom hem zijn, tot belacchinge ende tot eene ontſettinge worden.

3. Wijders worden de oordeelen over de Moabieten, welke tot dus ver uitvoerig zijn afgeteekend, nog eens kortelyk herhaeld, vs. 40-46.

40. Want ſoo ſeyt de HEERE; Siet de vyand zal met eenen verbazenden ſpoed komen, hy ſal ſnel vliegen als een (*n*) arent: ende hy ſal ſijne vleugelen over Moab uytbreyden, voor zoo ver hy het ganſche land der Moabieten, met zijne heirlegers, bedekken zal.

41. Elck-een der ſteden is gewonnen, ende elck-eene der vaſtigheden is ingenomen: ende het herte van Moabs helden ſal te dien dage, zoo lafhartig en bevreesd weſen, als het herte eener vrouwe, die in barensnoot is.

42. Want Moab ſal verdelgt worden, dat hy geen volck en zy: om dat hy ſich groot gemaeckt en trotſchelyk verzet heeft tegen den HEERE, door zijn volk Israël te mishandelen, vergel. vs. 26.

43. Het is u, o Moab! gegaen als het wild, wanneer de jagers om het zelve te vangen, netten of ſtrikken ſpannen, kuilen delven, en zich van veelerlei kunstgrepen bedienen, even zoo hebben de Chaldeeuwen met u gehandeld, gy Moabieten. De vreeſe, ende de kuyl, ende het ſtrick: over u, gy inwoonder van Moab, ſpreeckt de HEERE. Verg. Jeſ. 24: 17.

44. Gy zult zekerlyk gevangen worden, het minste onheil zal u bevreesd maken, gy zult u zelven in de geſpannen ſtrikken verwarren, en een prooi van den vyand worden. Die van de vreeſe ontvliedt, om een geducht

(*n*) Jer. 4: 13.

ducht kwaed te ontwijken, ſal in den kuyl vallen; ende die uyt den kuyl opkomt, ſal in 't ſtrick gevangen worden: er zal geen ontkomen aen zijn; want ick ſal over haer, over Moab, het jaer van haerlieder beſoeckinge, en den tijd der meest geduchte rampen brengen, ſpreeckt de HEERE.

45. Die voor [*'s vyants*] macht vluchteden, bleven ſtaen in de ſchaduwe van Heſbon, zich verbeeldende dat zy, onder de beſcherming van die ſterke Stad, veilig wezen zouden: maer zy vonden zich te jammerlyk bedrogen; want een (*o*) vyer van vyandelyk geweld is uytgegaen van Heſbon, welke Stad reeds in de handen der Chaldeeuwen gevallen was, ende een vlamme van tuſſchen of *uit* Hesbon, anders genaemd Sihon, vergel. Num. 21: 28, ende heeft de hoecken of grenzen Moabs, ende den ſchedel, dat is de hoofdſteden der Moabieten, die van wegens hunne weelde en ongebondenheid, wel den naem der kinderen des gedruys hebben mogen, geheel verteert.

46. Wee u, Moab; het volck, het welk dienaers waren van den afgod Camos is verloren: want uwe ſonen zijn wechgenomen in gevanckeniſſe; oock zijn uwe dochters in gevanckeniſſe.

De Propheet past hier de woorden van een oud dichtſtuk, het welk by gelegenheid dat Sihon de Moabieten overmeesterd had, gemaekt was, en door MOSES is overgenomen Num. 21: 27— zeer gevoeglyk op nieuw toe, op de hier bedreigde verovering van het land der Moabieten, door NEBUCADNEZAR.

Deze bedreiging is door de uitkomst bevestigd. — De Moabieten zijn door NEBUCADNEZAR, geheel en al te onder gebracht: de HEER heeft hen, volgens de voorzegging van onzen Propheet Kap. 25: 21. 27: 3, 6, in het 5de jaer nadat hy Jeruſalem had ingenomen, in de handen der Chaldeeuwen gegeven, JOSEPHUS *Antiq.* l. 10. c. 11. — Te

(*o*) Num. 21: 28.

weten; toen NEBUCADNEZAR, na zijnen tweeden tocht in Judæa en Syrien, die landen wederom verlaten had, gingen de Moabieten, met ZEDEKIA en de Egyptenaren, een verbond aen tegen de Chaldeeuwen, het welk hunnen geheelen ondergang veroorzaakt heeft. — Naderhand ſtonden zy onder het gebied der groote heerſchappyen, en zijn allengskens verſmolten onder de nabuurige volken. JOSEPHUS verhaelt, dat zy in volgende tijden, door ALEXANDER JANNÆUS zijn te ondergebracht; en dat zy in zijnen tijd, nog een groot volk uitmaekten, *de bello Jud.* l. 1. c. 4. *Antiq.* l. 1. c. 11, naderhand evenwel hebben zy hunnen naem geheel verlooren, en zijn ſedert begrepen, onder den algemeenen naem van Arabieren.

II. *Vs.* 47. *wordt 'er eene belovte bygevoegd, omtrent de herſtelling der Moabiten.*

47. Maer in 't laetſte der dagen, ſal ick Moabs gevanckeniſſe wenden, en dit volk wederom in vryheid ſtellen, ſpreeckt de HEERE. Tot hier toe is de voorzegging omtrent Moabs oordeel.

Vermits Zeph. 2: 9. voorſpeld wordt, dat het Rijk van MOAB voor altoos, onherroepelyk zou verwoest worden, ſchijnt deze belovte te zien, op de bekeering der volken, onder welke de Moabieten zouden verſpreid worden, door het Euangelie.

HET XLIX. KAPITTEL.

Dit Kapittel behelst vijf onderſcheidene Godſpraken.

I. In de eerſte, worden de lotgevallen der *Ammonieten* afgeſchetst, vs. 1-6.
II. In de tweede, die der *Edomieten*, vs. 7-22.
III. In de derde, die van de *Syriers*, vs. 23-27.
IV. In de vierde, die van de Arabiſche *Kedarenen*, vs. 28-33, en
V. In de vijfde, die van de *Elamieten*, vs. 34-39.

De juiste tijd, wanneer deze Godſpraken den Propheet geopenbaerd zijn, kan niet bepaeld worden; uitgezonderd die van de vijfde tegen ELAM, welke de Propheet, volgens vs. 34, in het begin der regeering van Koning ZEDEKIA, heeft uitgeſproken. — De vier eerſte zullen den Propheet vroeger zijn bekend gemaekt; misſchien gelijktijdig met die tegen Egypten, in het vierde jaer der regeering van JOJAKIM, Kap. 46: 2.

I. *In de eerſte Godſpraek vinden wy, na het opſchrivt vs.* 1[a].
א. *Het kwaed, het welk de Ammonieten bedreven hadden vs.* 1[b].
ב. *De oordeelen, welke over hen komen zouden vs.* 2-5.
ג. *Eene belovte vs.* 6.

1. Tegen de kinderen Ammons, de oude vyanden der Joden, ſeyt de HEERE alſoo; Heeft dan Iſraël geene kinderen? en heeft hy geenen erfgenaem? immers zekerlyk ja; waerom is dan Malcam erfgenaem van (*a*) Gad? ende [*waerom*] woont ſijn volck in deſſelven ſteden?

(*a*) Amos 1: 13.

MALCAM, die 1 Kon. 11: 5, 33. MILCOM genaemd wordt; beteekenende eenen machtigen Koning, is de afgod der Ammonieten. Zy werden het *volk* van MALCAM genaemd, omdat zy hem als hunnen opperften God eerbiedigden, en op hem hun vertrouwen vestigden, even als de Moabieten het volk van *Camos* heeten, Kap. 48: 46. — De zin van vs. 1[b]. is derhalven hoofdzakelyk deze: „ Met wat recht „ hebben de Ammonieten het land van GAD in bezitting „ genomen? op wat grond bewoonen zy dat gedeelte van „ Gilead, het welk wel eer aen de ftamme van GAD was „ ten deele gevallen? Juda was immers de wettige ervgenaem en opvolger van de X ftammen, toen deze door de „ Asfyriers gevangelyk waren wechgevoerd: hoe onbillyk „ is het dan, dat de Ammonieten het land van de Stamme „ Gad hebben ingenomen, waerop zy geene de minste betrekking hadden? — Dit hadden zy zelvs al eenigermate „ gedaen, kort voor de regeering van Koning JEROBEAM den „ tweeden, toen het Rijk van Israël in eenen zeer vervallen „ ftaet was, Amos 1: 13."

2. Daerom, dewijl gy Ammonieten, uwe landpalen zoo onrechtvaerdig hebt uitgebreid, fiet, de dagen komen, en de tijd nadert, fpreeckt de HEERE, dat ick over (*b*) Rabba de hoofdftad der kinderen Ammons, een krijgsgefchrey fal doen hooren, want Ik zal eenen machtigen vyand aenvoeren, die de gemelde Stad zal belegeren, innemen en uitplunderen, ende, fy fal tot eenen woeften hoop worden, zoodat de gebouwen en muuren, in puinhoopen zullen veranderd worden, ende hare onderhoorige plaetfen eigenlyk *hare dochters*, de mindere fteden, welke aen haer onderworpen zijn, fullen met vyer aengefteken, en door de vlammen geheel verteerd worden: ende Ifraël fal erven, door de wapenen aen zich onderwerpen, en bezitten de gene die hem ge-erft en voorheen aen zich onderworpen hadden, feyt de HEERE.

3. Huylt o Moabieten, die Hefbon tot eene van uwe

(*b*) Amos 1: 14.

uwe voornaemſte ſteden hebt; vergel. Kap. 48: 2, 34, 35. Heft gylieden met de Ammonieten een treurgeſchrey op, omdat, de vestingen der Ammonieten verwoest zijnde, de weg tot de uwe gebaend is. De Ammonieten zijn reeds vernederd: want de Ammonietiſche Stad Ai is reeds verſtoort en verwoest; Krijtet gy dochteren van Rabba, gy mindere ſteden die aen Rabba onderworpen zijt; geevt allerlei teekenen van rouw en van verlegenheid, gordet ſacken aen, (*c*) drijvet miſbaer, ende loopet om by de tuynen, in de heggen en kreupelbosſchen om u te verſteken, of *in de dorpen*, om te zien of gy op het platte land nog veiligheid vinden kunt: want Malcam, dien gy als uwen beſchermgod eerbiedigt, ſal wandelen in gevanckeniſſe, ſijne (*d*) Prieſteren ende ſijne Vorſten te ſamen.

4. Wat roemt gy op [*uwe*] vruchtbare dalen? uw dal is wechgevloten of *is overvloeiende* van melk en honig, gy afkeerige dochter; die op hare (*e*) ſchatten en de inkomſten van uwe zoo ongemeen vruchtbare landsdouwe vertrouwt, [*ſeggende*,] (*f*) Wie ſoude tegen my, die tot zulk een toppunt van aenzien en vermogen ben opgeklommen, ten ſtrijde komen? Ik heb voor geenen vyand te vreezen.

5. Siet ick ſal vreeſe over u brengen, en u den moed benemen, wanneer Ik de vyanden tegen u zal doen optrekken, zoodat 'er duizend vlieden zullen, voor het ſchelden van eenen eenigen, ſpreeckt de Heere, de HEERE der heyrſcharen, die machtiger is dan alle de machtigen. Gy zult bevreesd zijn, voor de aenvallen van alle die rontom u zijn: ende gylieden ſult, een yegelick voor ſich henen, uytgedreven worden, zoodat elk maer op zijne eigene behoudenis zal bedacht zijn, en den weg inſlaen, die hem het eerſte voorkomt; ende niemant en ſal den omdoolenden vergaderen, niemand zal zich uwe zaek aentrekken, of eenige

(*c*) Jeſ. 32: 12. Jer. 4: 8. ende 6: 26. (*d*) Jer. 48: 7. (*e*) Jer. 48: 7. (*f*) Jer. 21: 13.

pogingen aenwenden, om u weder in uw Vaderland terug te brengen.

Deze Voorzegging welke wy ook elders aentreffen, Ezech. 25. Amos 1. en Zeph. 2. is duidelyk vervuld, volgens het bericht van JOSEPHUS *Antiq.* l. 10. c. 11. wanneer BAALUS, de Koning der Ammonieten, en de meesten der aenzienlyken zijn wechgevoerd, hun land te vuur en te zwaerd verwoest, en hunne hoofdstad omgekeerd is. — Ook heeft Israël, volgens vs. 2. *geërvd den genen die hem geërvd had*, toen de Maccabeeuwsche Vorsten JUDAS en JONATHAN, eene geweldige slagting in het leger der Ammonieten aengericht, en sommige van hunne Steden verwoest hebben, 1 Maccab. 5: 6, 7, 28. Naderhand hebben JOHANNES HYRCANUS en zijn zoon ALEXANDER, bykans het gansche Rijk der Ammonieten ondergebracht, JOSEPHUS *Antiq.* l. 13. c. 13. Evenwel wordt 'er eene belovte van herstelling bygevoegd, vs. 6.

6. Maer daer na sal ick de gevanckenisse der kinderen Ammons wenden, hen wederom in vryheid en voorspoed herstellen, spreeckt de HEERE.

Het Rijk der Ammonieten, was weder in eenen vry bloejenden staet hersteld, toen de Hasmoneesche Vorsten het gebied voerden over de Joden. — Of zy hier toe vryheid, immers aenleiding gekregen hebben by de verwoesting van het Babylonisch Rijk, het welk niet onwaerschijnlyk is, dan wel naderhand; kunnen wy by gebrek van genoegzame berichten niet bepalen. — Voor het naest evenwel, zouden wy de volledige vervulling van deze belovte, even als van de gelijkluidende nopens de Moabieten, Kap. 48: 47. zoeken onder de dagen van het Euangelie; wanneer zy, na dat hunne naem onder de volken was uitgeroeid, onder de Arabieren vermengd zijnde, velen van hunne nakomelingen tot het Christendom bekeerd zijn.

II. De

II. De tweede Godspraek is ingericht tegen de Edomieten, vs. 7-22. א. *Eerst wordt deze voorzegging opgegeven, vs. 7-11. en* ב. *vervolgens nader uitgebreid, vs. 12-22.*

א. *In het eerste deel, wordt de geheele verwoesting van Edom voorspeld, zoo als de* HEER *dezelve vastelyk besloten had, vs. 7-11.*

7. Tegen Edom, seyt de HEERE der heyrscharen, die het gebied voert over alle Koningrijken, alsoo; (*g*) Is 'er dan geene wijsheyt meer te Theman, die vermaerde Stad der Edomieten, alwaer de wetenschappen plegen te bloejen? bezitten dan de Inwooners van Theman, weleer zoo beroemd van hunne wijsheid, geen doorzicht meer om het dreigend kwaed af te wenden? Is de wijze raet vergaen en als water wechgevloeid van de verstandige? Is haerlieder wijsheyt onnut geworden en verdwenen? God heeft deze wijzen verdwaesd in hunne raedslagen.

8. Vliedet uit uw Vaderland, wendet u om schuilplaetsen op te zoeken, woonet in diepe [*plaetsen*] en onderaerdsche holen, om u voor den vyand te verbergen, gy inwoonders van Edoms land, en zelvs gy Ingezetenen van (*h*) Dedan: gelegen op de uiterste grenzen, vergel. Ezech. 25: 13. want ick hebbe Esaus verderf over hem gebracht, den tijt [*dat*] ick hem besocht hebbe, of het is tijd dat Ik Ezaus nakomelingen met geduchte oordeelen bezoeke.

9. Gy Edomieten, zult aen uwe vyanden, tot eene geheele berooving en uitplundering, worden overgegeven. (*i*) So daer wijnlesers tot u gekomen waren, en souden sy niet eene nalesinge hebben overgelaten? Immers ja, maer zoo zullen uwe vyanden niet handelen, zy zullen alles uitplunderen en niets overlaten: So daer dieven by nacht [*gekomen waren*], en souden sy [*niet*] verdorven, wechgeraept en geroovd hebben zoo

(*g*) Obadja vs. 8, 9. (*h*) Jerem. 25: 3. (*i*) Obadja vs. 5.

veel zy konden vinden en medenemen, latende het gene zy niet konden medepakken achter blijven? zouden zy niet genomen hebben soo veel hen genoegh ware? latende het overige blijven? immers ja,

10. Maer uwe vyanden zullen alles mede nemen en niets overlaten; ick hebbe Esau ontbloott, geheel beroovd en uitgeschudt, ick hebbe sijne verborgene plaetsen ontdeckt, en zal zorg dragen dat de Chaldeeuwen niet alleen als dieven alles wechnemen, het gene voorhanden is; maer ook de schatten welke de Edomieten in onderaerdsche holen verborgen hebben: ook zullen zy Ezau in alle zijne schuilhoeken opzoeken, zoo dat hy sich niet en sal konnen versteken: zelvs sijn zaet en nakomelingschap, en dus zijn gansche volk, is geheel verstoort, ganschelyk verwoest, oock sijne broeders, ende sijne naebueren, namelyk die volken welke met Edom ten nauwsten verbonden waren, hebben het zelvde lot ondergaen, de Moabieten, die zijne broeders zijn uit Lot den Neev van Abraham oorsprongelyk, en de naest belende Philistijnen. Edom is verwoest, ende hy en is 'er niet [*meer*], het gansche volk is uitgeroeid, alleenlyk zijn 'er eenige hulpelooze weezen en weduwen overgebleven.

11. Laet uwe weesen achter, want gy Edomieten zult door de Chaldeeuwen verslagen, en genoodzaekt worden, om uwe onnoozele weezen van alles beroovd na te laten; evenwel zal Ik voor hun zorgen, ende ick salse in 't leven behouden: ende laet uwe nablijvende weduwen op my vertrouwen.

D. Deze bedreiging omtrent de geheele verwoesting van Edom, wordt vervolgens nader uitgebreid, vs. 12-22. — *A. De zekerheid van dit aengekondigde oordeel, wordt nader voorgesteld, vs.* 12, 13. *en dan B. wordt de uitvoering van dit oordeel, in eenige byzonderheden, nader afgeteekend, vs.* 14-22.

12. Want of *voorzeker*, soo seyt de HEERE; Siet,

Siet, de gene, welcker oordeel het niet en is, of liever, *welker gewoonte het niet* is, den beker van mijne gramschap te drincken, sullen gantschelick of *drinkende drinken*, dat is, zy zullen zekerlyk drincken; de Joden, die niet gewoon zijn met langduurige plagen gestraft te worden, omdat Ik ten hunnen opzichte een vergevend God ben, zullen nu op eene gansch zeer geduchte wijs gestraft worden; naedien de maet van hunne ongerechtigheid nu volkomen vervuld is, ende soudt gy Edomieten dan eenigsins onschuldigh gehouden worden? zekerlyk neen, gy en sult niet onschuldigh worden gehouden, maer gy sult den beker van mijne gramschap gantschelick drincken, of *drinkende drinken*, dat is zekerlyk drinken. De aengekondigde wraek van den Allerhoogsten, zal u gewisselyk op de allerverschrikkelykste wijs treffen, en daeruit zal het blijken dat gy ten hoogsten schuldig zijt.

13. Want ick hebbe by my selven gesworen, spreeckt de HEERE, dat Bozra de hoofdstad der Edomieten, worden sal tot eene ontsettinge, tot eene smaetheyt, tot eene woestheyt, ende tot eenen vloeck: ende alle hare mindere steden sullen worden tot eeuwige woestheden.

14. Ick heb een (*k*) geruchte gehoort van den HEERE, ende daer is een gesante geschickt onder de Heydenen: [*om te seggen;*] Vergadert u, ende komet aen tegen haer, ende maket u op ten strijde.

De Propheet verhaelt hier, hoe hy den HEER in een gezicht gezien had, zittende op den Throon van het gansch Geheelal, om de volken te richten en derzelver lotgevallen te beslisschen. — *Ik heb*, zegt hy, *een gerucht*, liever een *vonnis*, eene Richterlyke uitspraek over Edom, *gehoord van den* HEER. Ook heeft de Hooge God aenstonds gezorgd voor de uitvoering van dat vonnis, *en daer is een gezant geschikt* of afgevaerdigd *onder de Heidenen*, bepaelde-

(*k*) Obadja vs. 1.

lyk tot de Chaldeeuwen, om hen tot de uitvoering van dat vonnis bevel te geven; die gezant was afgevaerdigd, *om* tot de Chaldeeuwen *te zeggen: vergadert u* tegen Bozra de hoofdstad der Edomieten, *ende komt aen tegen haer, en maekt u op ten strijde* tegen de Edomieten. — De Prophetische teekening geevt te kennen, dat de tijd gekomen was, op welken God besloten had, om zijne oordeelen over de Edomieten uit te oeffenen, en dat de HEER hunne vyanden door zijnen verborgen invloed zou opwekken, om tegen hen ten strijde op te trekken.

15. Want siet ick hebbe u o Edom, die zoo zeer verheven waert in rijkdom, aenzien en vermogen, kleyn gemaeckt onder de Heydenen; zoodat gy niet dan met versmaedheid zult genaemd worden onder de volken, en veracht zijn onder de menschen.

16. Uwe schricklickheyt heeft u bedrogen, [*ende*] de (*l*) trotsheyt uwes herten, gy die woont in de kloven der steenrotzen, die u houdt op de hoogte der heuvelen: al soudt gy uw (*m*) nest [*soo*] hoogh maken als de arent, so sal ick u van daer nederstooten, spreeckt de HEERE.

Het woordje *ende*, staet niet in den grondtekst. Ook kan het woord *uwe schrikkelykheid*, niet zamengevoegd worden met het werkwoord *heeft u bedrogen*, omdat het eerste van het vrouwelyk en het ander van het mannelyk geslacht is. — Wy zouden het daerom liever op deze wijs vertalen en opvatten: „ *Wat betreft uwe schrikkelykheid*, „ waerdoor gy waent dat gy voor andere volken meer „ geducht zijt, zoodat zy u niet zouden durven aenval- „ len, *de trotschheid uwes harten heeft u bedrogen*, gy zijt in „ uwe hoogmoedige verbeelding te leur gesteld; *gy die* „ als het ware *woont in de kloven der steenrotzen, die u* „ *houdt op de hoogte der heuvelen*, u verbeeldende, dat gy „ van wegens uwe bergachtige landstreek, voor de vyan- „ den ontoegangelyk zijt. Geene hoogte noch sterkte

„ is

(*l*) Jer. 48: 29. (*m*) Obadja vs. 4.

„ is in ſtaet om u te beveiligen tegen Mijne wraek, ge-
„ lijk een nedergeſtoten vogelnest geheel geſloopt wordt,
„ zoo zal Ik ook uwe ſterke vestingen en bykans ontoe-
„ gangelyke ſchuilplaetſen, aen eene geweldige en geheele
„ verwoeſting overgeven, *al zoudt gy uw nest zoo hoog maken,*
„ *als de arend, zoo zal ik u van daer nederſtooten, ſpreekt de* HEER."

17. Alſo ſal Edom worden tot eene geheele verwoeſting, welke ontſettinge en verbaesdheid in ieder gemoed verwekken zal: (*n*) al wie voorby gaet en hare verwoeſting aenziet, ſal ſich ontſetten, ende ter beſchimping fluyten over alle hare plagen.

18. (*o*) Gelijck de omkeeringe van Sodom ende Gomorra ende harer naebueren, ſal 't land der Edomieten zijn, het zal even als Sodoma en Gomorra, nimmermeer bewoond worden, ſeyt de HEERE: niemant en ſal daer woonen, noch geen menſchen kint daer in verkeeren.

19. (*p*) Siet, gelijck een leeuw van de (*q*) verheffinge der Jordane, ſal hy opkomen tegen de ſtercke wooninge; want ick ſal hem in een oogenblick daer uyt doen loopen; ende wie [*daer toe*] verkoren is, [*dien*] ſal ick tegen haer beſtellen: want wie is my gelijck? ende (*r*) wie ſoude my verdagvaerden? ende wie is die herder, die voor mijn aengeſichte beſtaen ſoude?

Deze woorden zijn op zich zelvs, en in het verband zeer moeilyk.

Eigenlyk ſtaet 'er: *Ziet, gelijk een leeuw zal hy opkomen uit de verheffing der Jordane tegen de ſterke wooning.* Wy hebben hier zekerlyk te denken aen eenen vyand der Edomieten, die wegens zijnen macht, trotschheid, en roovzucht by eenen *leeuw* vergeleken wordt. Hy zou *opkomen uit de verheffing der Jordane:* dit wijst ons naer eene landſtreek in de nabuurſchap van de Jordaen, welke door de verheffing der

(*n*) Jer. 50: 13. (*o*) Gen. 19: 25. Jer. 50: 40. Amos 4: 11. (*p*) Jer. 50: 44, &c. (*q*) Jer. 12: 5. (*r*) Job 41: 1. Jerem. 50: 44, 45.

der wateren van die rivier overstroomd wordt. Deze landstreek was met digte bosschen omringd, waerin zich leeuwen ophielden: gelijk zich nu een leeuw, uit de gemelde verheffing der Jordaen, naer de vruchtbare velden begeevt, alwaer eene menigte van vee is, om voor zich eenen roov te bejagen, zoo zou ook de hier bedoelde vyand opkomen *tegen de sterke wooning*, liever *tegen de vruchtbare weiden*, namelyk der Edomieten. — *Want*, dit zou de reden zijn; *Ik zal hem*, zegt de HEER, *in een oogenblik daer uit doen loopen*, dat is, Ik zal door mijnen verborgen invloed te weeg brengen, dat de leeuw, de machtige vyand van Edom, op hem zal aenvallen als een bliksemstrael, zoo ten aenzien van zijne spoedige komst, als van wegens zijne allesverwoestende kracht. — *En*, wordt 'er bygevoegd: *wie daertoe verkoren is dien zal Ik tegen haer bestellen*; dat is, hy welken Ik in mijnen raed bepaeld heb om tegen Edom op te trekken, zal Ik ter uitvoering van dezen mijnen raed in staet stellen: *want wie is My gelijk*, daer Ik over het lot der volken beslissche, zonder dat iemand zich tegen My zou kunnen verzetten? *en wie zou My* voor eenig gericht *kunnen dagvaerden* om met my te twisten? *ende wie is die herder die voor mijn aengezicht bestaen zoude?* wie is die Vorst die zich tegen My zou kunnen verzetten, zijne schapen beveiligen tegen den gemelden leeuw, en zijne onderdanen beschermen tegen de aenvallen van den hier bedoelden vyand? Ik zal daerom mijnen raed ter uitvoering brengen, Edom zal een prooi worden van zijne vyanden.

Maer hoe komt nu dit alles voor in het verband van zaken? — Voor het naest schijnen deze woorden te moeten begrepen worden, als een vervolg van het gene vs. 14. is voorgesteld, zoodat hier de manier beschreven worde op welke die vyand komen zoude, welken de HEER volgens vs. 14. stond op te wekken, om Edom aen te vallen. — Vs. 15-18. moet dan als eene tusschenrede beschouwd worden, dienende om de trotschheid en het ydel vertrouwen der Edomieten af te teekenen.

20. Daerom o volk van Juda, om welker wil al dit kwaed

kwaed over de Idumeërs komen zal; dewijl alle die dingen voorzeker gebeuren zullen, hooret des HEEREN raetſlagh, dien hy over Edom heeft beraetſlaegt, ende ſijne gedachten, die hy gedacht heeft en gewisſelyk zal ter uitvoering brengen, over de inwoonders van Theman, die vermaerde Stad der Edomieten: So de geringſte van de kudde hen niet en ſullen nedertrecken, en ſlepen gelijk een wild dier zijn aes doet om het te verſcheuren! Indien hy, of *indien men* haerlieder wooninge niet boven hen en ſal verwoeſten! zoo zal Ik geen God meer zijn.

Het is een geheel vreemd zinnebeeld, en is ten eenemael ſtrijdig met den aert der ſchapen, dat de *geringſte der kudde* eenen prooi zou wechſleepen: maer, daerdoor wordt het ongewoone van de hier bedoelde gebeurtenis aengewezen; dat namelyk de Edomieten, die zulk een machtig volk uitmaekten, zouden bloot geſteld worden aen de plundering van eene zeer zwakke Natie, welke hier de *geringſte der kudde* genaemd wordt.

Zy zouden, na door den ſterken Leeuw NEBUCADNEZAR, ondergebragt te zijn, niet in ſtaet meer zijn om de plondering van de zwakſten hunner nabuuren af te keeren.

21. De aerde heeft gebeeft van 't geluyt hares vals: [*van*] 't gekrijt, welckes geluyt gehoort is by de ſchelfzee. Er is een bange noodkreet opgegaen, waervan het geluid gehoord is tot by de Roode Zee.

De ſlooping van het Rijk der Edomieten, wordt zinbeeldig vergeleken by den val en het inſtorten van een zwaer gebouw, waerdoor de aerde beevde; om aen te duiden dat de omliggende volken, van angst en ontroering, zouden zidderen. — De bange noodkreet der Edomieten over hunne rampen, zou klinken door het gansche land tot aen deszelvs uiterſte grenzen, die aen de Roode Zee gelegen waren.

22. Siet, de vyand der Edomieten zal onverwacht opdagen, hy ſal opkomen (*s*) ende ſnel vliegen als

(*s*) Jer. 48: 40.

een arent, ende sijne vleugelen over Bozra, de hoofdstad van hun Koningrijk uytbreyden: ende het herte van Edoms helden sal te dien dage, zoo moedeloos en angstvallig wesen, als het herte eener (*t*) vrouwe, die in barens-noot is, vergel. Kap. 48: 40, 41.

Betreffende de vervulling van deze Godspraek, is het uit het geschiedverhael van JOSEPHUS bekend, dat NEBUCADNEZAR, weinige jaren na de verwoesting van Jerusalem, en wel waerschijnlyk geduurende de 13 jarige belegering van Tyrus, de schroomelykste verwoestingen in het land der Edomieten aengericht, hunne sterkten vermeesterd, en zich hun gansche Rijk onderworpen hebbe. — Ook leeren wy uit Jes. 21: 11, 12. dat de Edomieten zich, ten tijde der wederkeering van de Joden uit Babel, nog in denzelvden staet van slaverny bevonden; en het blijkt niet, dat zy ooit het gebergte Seir, de oude woonplaets van hunne Voorvaderen, wederom ingenomen hebben. Zy hebben zich wel gevestigd in de Zuider deelen van Judea, maer de Hasmoneesche Vorsten hebben hen tot dienstbaerheid gebragt, en gedwongen den Joodschen Godsdienst te omhelzen, 2 Macc. 10: 15, 16. JOSEPHUS *Antiq.* l. 12. c. l. 13. c. 17.

III. *De derde Godspraek betreft de Syriers*, *vs.* 23-27.

Zy is volgens het opschrivt ingericht *tegen Damascus*, de Koninglyke hoofdstad van Syrien. De rampen welke deze vermaerde Stad zouden overkomen, worden hier, nae den gewoonen stijl der Propheten, als reeds werkelyk aenwezig, in den voorledenen tijd afgeteekend; dewijl nu eene hoofdstad zeer dikwijls voor het gansche Rijk genomen wordt, zijn veele Uitleggers van oordeel, dat deze Voorzeggingen het gansche Koningrijk van Syrien betreffe. — Onder de regeering van ACHAZ Koning van Juda, was deze Stad door de Asfyriers geheel verwoest en in puinhoopen veranderd, Jes. 17: 2. 2 Kon. 16. Naderhand is zy herbouwd en in voorigen luister hersteld, tot dat zy door de Babyloniers, die niet alleen Palestina, maer

(*t*) Jer. 48: 41.

maer ook geheel Syrien aen hunne overheerfching onderworpen hebben, is ingenomen, uitgeplunderd en verwoest. — Deze aennaderende ondergang van Damascus, voorfpelt hier de Propheet in alle deszelvs verfchrikkelykheid.

23. Tegen (*v*) Damafcus; Befchaemt is Hamath ende Arpad, twee vermaerde Steden van Syrien; om dat fy een boos en ontzettend geruchte van Damascus verwoefting gehoort hebben, zijn fy gefmolten en hebben zy den moed geheel laten zinken, een foortgelijk lot te gemoet ziende: by hen, die de oevers van de zee bewoonen, is bekommerniffe, men en kander niet ruften, van angst en verlegenheid.

Eigenlyk ftaet 'er: *Zy worden geflingerd gelijk de baren der Zee, in Zee is bekommernis, zy kan niet rusten*; en dan wordt hier de angstvallige bekommernis zinbeeldig voorgedragen, welke het fchrikbarend gerucht by de Inwooneren van Hamath en Arpad verwekt had. De benauwende angften maekten, dat zy, als de golven der Zee, in de uiterfte verlegenheid, ginds en herwaerds geflingerd wierden. Ja de Syriers waren zelvs als eene voortgedreven Zee, en wel als eene Zee welker golven, door eenen geweldigen ftorm opgezet, niet tot bedaren komen kunnen.

24. Damafcus is flap geworden, de Inwooners van die vermaerde hoofdftad, hebben den ouden moed en voorige dapperheid verlooren, hunne handen hangen flap, de moed is hun ontzonken, zy durven de wapenen niet opvatten; de ganfche Stad is moedeloos, fy heeft haer gewendt om te vluchten, ende tfitteringe heeft haer aengegrepen: zy vlieden in de uiterfte verwarring, zy zijn geheel radeloos, benaeuwtheyt ende fmerten als eener (*x*) barender [*vrouwe*] hebben haer bevangen:

25. Hoe, dit zal de algemeene jammerklacht der Sy-

(*v*) Jef. 17: 1. (*x*) Jer. 4: 31. ende 6: 24. ende 30: 6.

riers wezen, *hoe* en is de beroemde ſtadt Damascus niet gelaten, liever *verlaten* en verwoest? hoe is de bloejende en aengename ſtadt Damascus, die Stad mijner vrolickheyt geheel verwoest, en veranderd in puinhoopen?

26. Daerom, naedien de ontroerde burgers van Damascus wanhopig zullen vluchten, vergel. vs. 24. ſullen hare jongelingen die de wapenen dragen, en den bloem der Syriſche Krijgsmacht uitmaken, vallen en ſneuvelen op hare ſtraten: ende alle [*hare*] krijgslieden ſullen te dien dage nedergehouwen worden, ſpreeckt de HEERE der heyrſcharen.

27. Ende ick ſal een (*y*) vyer aenſteken in den muer van Damaſcus: ende het ſal Benhadads paleyſen verteeren. De geheele Stad zal tot eene prooi der vlammen geſteld worden, zoodat zelvs de prachtigſte gebouwen, ja de aeloude Koninglyke paleizen, niet zullen verſchoond worden.

Schoon wy, by gebrek van geſchiedkundige bewijzen, de vervulling van alle de byzonderheden welke hier bedreigd worden niet kunnen aenwijzen, is 'er evenwel geen twijffel aen, of NEBUCADNEZAR heeft zich ook het Rijk van Syrien onderworpen.

IV. *De vierde Godſpraek betreft de Arabiſche Kedarenen,* *vs.* 28-33.

Dus luidt het opſchrivt vs. 28a. *tegen* KEDAR *en tegen de Koningrijken van* HAZOR, *welke* NEBUCADNEZAR, *Koning van Babel, geſlagen heeft.*

De KEDARENEN waren afſtammelingen van ISMAËL, vergel. Gen. 25: 13. en bewoonden een gedeelte van het woest Arabien. Zy hadden geene vaste wooningen, maer onthielden zich in tenten; welke zy dan hier dan elders opſloegen, alwaer zy het beste voeder voor hunne kudden vonden, leggende zich voornamelyk toe op de veefokkery. —

(*y*) Amos 1: 4, 14.

kery. — By deze Kedarenen, worden de *Koningrijken van* HAZOR gevoegd. Er was ook eene Stad HAZOR in Kanaan, van welke wy melding vinden Richt. 4: 2. De Hazorenen, van welke hier gesproken wordt, hadden geene vaste steden, volgens vs. 31. Men denke daerom onder den naem van HAZOR, aen een zeker gedeelte van het woest Arabien, het welk door nakomelingen van ISMAEL bezeten werd; die niet in tenten gelijk de Kedareenen woonden, maer in dorpen en gehuchten, vergel. Jes. 42: 11. Deze Hazorenen nu, of dorpelingen, waren in kleine onderscheidene volken verdeeld, welke elk hunnen Vorst hadden, en om deze reden wordt hier gesproken, van *Koningrijken van* HAZOR. — Zy werden gezegd, door NEBUCADNEZAR geslagen te zijn, om aen te wijzen dat de bedreiging, welke hier gedaen wordt, door den Koning van Babel zou vervuld worden.

ℵ. *Het eerste deel van deze Godspraek is ingericht, tegen de Kedarenen vs.* 28, 29.

28. Tegen Kedar, ende tegen de Koninckrijcken van Hazor, die Nebucadrezar, de Koningh van Babel, sloegh; seyt de HEERE alsoo: Maket u op gy Chaldeeuwen, als de roede van mijnen toorn, trecket op tegen Kedar, ende verstooret de kinderen van 't oosten, de nakomelingen van Ismael, die Oostwaerds van Kanaan woonen.

29. Het volk van Nebucadnezar zal de Kedarenen overweldigen. Sy sullen hare tenten, waerin zy woonen, ende hare kudden, waerin hunne voornaemste rijkdom gelegen is nemen, hare gordijnen, met welke zy hunne tenten bedekken, ende al haer gereetschap en bezitting, ende zy zullen hare kemelen voor sich wechnemen: met één woord, de Babyloniers zullen hen van alles berooven, ende sy sullen tegen hen uytroepen, of men zal *hen noemen*, Schrick van rontomme. De vyanden zullen den Kedarenen zoo veel angst en verschrikking aenjagen, dat zy wel mogen genoemd worden, *schrik van rondom.*

ב. Het tweede deel der Godspraek betreft de Koningrijken van HAZOR *vs.* 30-33.

30. Vliedet, swervet flucks henen wegh, woonet in diepe [*plaetsen*], gy inwoonders van Hazor, spreeckt de HEERE: want de rampen des oorlogs, welke u boven het hoofd hangen, zijn van dien aert, dat gy uwe veiligheid alleen in de vlucht vinden zult; zoodat gy als ballingen, van de eene plaets naer de andere zult omzwerven, en genoodzaekt worden u te onthouden in spelonken en onderaerdsche holen. Nebucadrezar, de Koningh van Babel, heeft eenen raetslagh tegen ulieden beraetslaegt, ende eene gedachte tegens hen gedacht, die machtige Koning heeft een vast besluit genomen, om Hazor te verwoesten, toen hy eene gedachte tegen de Kedarenen gedacht heeft.

31. Maket u op, gy Chaldeeuwsche legerbenden, treecket op, en gordet u ten strijde, tegen het volck dat ruste heeft, door geene oorlogen ontrust is, en dat in sekerheyt woont, zonder vrees voor aennaderende onheilen, spreeckt de HEERE: gy zult hen zeer gemakkelyk overweldigen; want het is een volk, dat geene deuren nochte grendel en heeft, het zijn menschen [*die*] in geene versterkte steden, maer alleen, met weinige huisgezinnen op zich zelve, zonder onderlinge verbintenissen woonen, zoodat zy niet bestand zijn tegen den minsten aenval.

32. Ende hare kemelen sullen ten roove zijn, ende de menigte haers vees, waerin de voornaemste rijkdom van deze dorpelingen gelegen is, sal ten buyte zijn; ende wat hunne personen betreft, ick zegt de HEER, salse verstroyen in alle winden, als kav dat door den wind wechvliegt, zy zullen zich door de vlucht, wijd en zijd verspreiden, [*te weten*] de gene die aen de (z) hoecken afgekort zijn: ende ick sal haerlieder verderf

(z) Jer. 9: 26. ende 25: 23.

derf van alle ſijne zijden aenbrengen, ſpreeckt de HEERE, zoodat hun allerlei rampen, van alle kanten zullen overvallen, en de eene ellende hen op de andere treffen zulle.

Die aen de hoeken afgekort zijn. De Arabiers hadden de gewoonte, om de hoeken van het hair aftekorten, zijnde dit eene afgodiſche plechtigheid, waermede zy zich aen den dienst der zoogenaemde Goden toewijdden. — Maer dit was geen onderſcheidend kenmerk van de Hazorenen. Men zou het ook vertalen kunnen, *die in benden verdeeld zijn.* Het woord door *afkorten* vertaeld, zegt gemeenlyk ſnijden, klieven, van elkanderen afſcheiden. Het kan derhalven ook eenen afgezonderden hoop beteekenen, gelijk het zoo voorkomt Neh. 9: 27. Dit past zeer wel op de Hazorenen, die niet gelijk andere volken, in groote maetſchappyen vereenigd leevden, maer afzonderlyk by kleine benden.

33. Ende Hazor zal worden tot eene (*a*) drakenwooninge, eene verwoeſtinge tot in eeuwigheyt: niemant en ſal daer woonen, noch geen menſchen kint daer in verkeeren.

Aen den nakomelingen derhalven van Ismaël wordt hier derhalven vs. 28-33, overeenkomſtig de voorzegging Gen. 16: 12, niet ſlechts eene gevangelyke wechvoering bedreigd, maer eene geheele verjaging uit hun land, en eene verſpreiding onder andere volken. Dit zou geſchieden door NEBUCADNEZAR. De byzonderheden kunnen wy, by gebrek van geſchiedkundige berichten, niet bepalen.

V. *De laetſte Godſpraek verkeert omtrent de Elamieten vs.* 34-39.

34. Het woort des HEEREN dat tot den Propheet Jeremia in eene Openbaring geſchiet is, tegen Elam: in 't begin des Koninckrijcks Zedekia, des Konings van Juda, ſeggende:

(*a*) Jer. 9: 11. ende 10: 22.

Door ELAM, hebben wy te denken aen de nakomelingen van ELAM, den zoon van SEM, vergel. Gen. 10: 22. — Zal men de vervulling van deze bedreiging aenwijzen, dan moeten zy wel onderscheiden worden van de Persianen, naedien die nimmer, op zulk eene wijs als hier voorspeld wordt, door NEBUCADNEZAR zijn te ondergebracht. Onder de regeering van CYRUS zijn de Elamieten, eerst, met de Persiaensche Heerschappy vereenigd, en in dezelve ingelijvd. Toen hebben zy CYRUS in het onderbrengen der Babyloniers geholpen; en sedert werd Susan, de voornaemste Stad van het land der Elamieten, de Rijkszetel der Persiaensche Heerschappy. — Eertijds waren de Elamieten aen de Assyriers onderworpen; en zy hebben, onder den Koning SANHERIB, tegen Jerusalem gestreden, vergel. Jes. 22: 6. Naderhand zijn zy van de Assyriers afgevallen; en wanneer vervolgens de Babylonische Monarchy, op de puinhopen der Assyrische is opgericht, zijn de Elamieten ook door NEBUCADNEZAR ondergebracht.

Omtrent deze Elamieten ontving onze Propheet eene Openbaring, *in het begin des Koningrijks van* ZEDEKIA, *Koning van Juda.* Toen ZEDEKIA den throon van Juda beklom, was hy cijnsbaer aen den Koning van Babel. Al aenstonds schijnt hy overleg gemaekt te hebben, om het juk afteschudden; en dit voornemen zal hy denkelyk aen den Elamieten, een oorlogzuchtig volk, hebben bekend gemaekt, op dat deze gelijktijdig de Babyloniers van achteren zouden aentasten, wanneer hy dezelve van vooren aenviel. De HEER liet ZEDEKIA van dit voornemen afmanen, door hem te verzekeren, dat ook de Elamieten zelve, eerlang, door NEBUCADNEZAR, zouden ondergebracht worden. Om die zelvde reden, moest onze Propheet omtrent dien zelvden tijd jukken maken, en tot de nabuurige volken zenden, vergel. Kap. 27 en 28. In dezen tijd nu ontving JEREMIA eene nadere openbaring, omtrent het lot der Elamieten, opdat Koning ZEDEKIA van zijn ydel vertrouwen, op den bystand van dit volk, zou worden afgetrokken.

Deze Prophecy om'rent de Elamiten behelst א. *Eene bedreiging vs.* 35-38. *en* ב. *Eene belovte vs.* 39.

35. Soo seyt de HEERE der heyrscharen, die het bewind voert over de lotgevallen der volken: de Elamieten zijn op het gebruik van pijl en boog zeer afgericht; vergel. Jer. 22: 6, maer hunne macht zal vernietigd worden; Siet ick sal verbreken Elams boge; het voornaemste werktuig van haerlieder gewelt.

36. Ende ick sal de vier winden uyt de vier hoecken des hemels over Elam aenbrengen, ende salse in alle die selve winden verstroyen: ende daer en sal geen volck zijn daer henen Elams verdrevene niet en sullen komen.

De heirbenden der Babyloniers, welke de Elamieten, op het onverwachtst en van alle kanten, overvallen zouden, wordt hier voorgesteld, onder het zinbeeld van de vier winden, waerdoor zy overal, en onder alle volken, zouden verstrooid worden. — Zoo is het ook geschied, en wy weten uit Dan. 8, dat het land der Elamieten, misschien gedeeltelyk door eene nieuwe volkplanting bewoond, aen den Chaldeeuwen eenen geruimen tijd zy onderworpen geweest.

37. Ende ick, zegt de HEER, sal Elam vertsaegt maken, liever *vergruizen* en geheel verwoesten, voor 't aengesichte harer vyanden, ende voor 't aengesichte der gener die hare ziele soecken, ende sal een zeer geducht quaet over hen brengen, de hittigheyt mijns toorns, spreeckt de HEERE, zal tegen hen branden: ende ick sal het sweert achter hen, die het bedreigde kwaed ontvlucht zijn, senden, tot dat ickse verteert sal hebben.

38. Ende ick sal mijnen richterlyken throon in Elam stellen, om hen voor mijne vierschaer te dagen, en op eene voorbeeldige wijs te straffen: ende Ik sal den Koningh ende de Vorsten van daer vernielen, spreeckt de HEERE:

Dat de Elamieten, door de Babyloniers verdelgd zijn, wordt bevestigd door EZECHIEL Kap. 32: 24.

39. Maer 't ſal geſchieden in 't laetſte der dagen, dat ick Elams (*b*) gevanckeniſſe wenden en hen in vryheid herſtellen ſal, ſpreeckt de HEERE.

Deze belovte is vervuld, in de laetſte dagen der Babyloniſche heerſchappy; toen de Elamieten, hunne zaken langzaem herſteld zijnde, van de Babyloniers zijn afgevallen, en zich by CYRUS gevoegd hebben; en zedert dien tijd, zijn zy met de Perſiaenſche heerſchappy zoo nauw verbonden, dat zy met dezelve één Rijk hebben uitgemaekt. — Voor het overige is deze belovte in nadruk vervuld, onder de dagen van het Euangelie, toen 'er in het Perſiaenſche Rijk, verſcheidene gemeenten van Christenen zijn opgericht; en onder de menigte, welke op den eerſten pinxterdag vergaderd was, worden ook de Elamieten geteld, van welke toen misſchien, reeds ſommigen tot het geloov in JESUS naem, bekeerd zijn.

HET L. KAPITTEL.

DIt Kapittel behelst eene voorzegging, tegen het volk van Babel, het welk de HEER gebruikt had, om andere volken, ook de Joden, te tuchtigen. — In dit, en het volgende Kapittel, vertoont de Propheet; hoe de HEER de Babyloniers, wegens hunne afgodery en godloosheid, als mede wegens het misbruik van hunne macht, vooral in de harde behandeling van de Joden, Gods oude volk, op zijnen tijd bezoeken zou, terwijl Hy aen de Joden zou gedenken, en hen van de Babyloniſche overheerſching geheel verlosſen.

Wy moeten ons de Babyloniſche heerſchappy voorſtellen, in hare volle kracht en gevestigden luister, nadat NE-

BU-

(*b*) Jer. 48: 47.

BUCADNEZAR zich wijd en zijd alles onderworpen, en Babel tot eene Koningin der Koningrijken verheven had. — JEREMIA voorſpelt hier, hoe die machtige heerſchappy, door de Meden en Perſen, van tijd tot tijd zou vernederd, en eindelyk aen eene volkomen verwoesting overgegeven worden, terwijl alle belovten, welke de HEER aen Juda gedaen had, zouden vervuld worden.

Dit alles wordt zoo onderling verbonden, en onder een gemengd voorgedragen, dat het zeer bezwaerlyk zy, eene juiste ontleding van deze voorzegging op te geven. Vijfmalen wordt die uitſpraek herhaeld, *zoo zegt de* HEER. Volgens deze herhaling onderſcheiden wy vijf hoofddeelen, in welke telkens dezelvde zaek, maer met eene aengename verſcheidenheid, wordt voorgedragen. I. Het eerſte deel ſtrekt zich uit in dit Kap. van vs. 1-32. II. Het tweede van vs. 33-46. III. Het derde Kap. 51. van vs. 1 tot 32. IV. Het vierde Kap. 51. van vs. 33 tot 57. V. Het laetſte Kap. 51. van vs. 58-64.

Meermalen vonden wy den ondergang van Babel, by onzen Propheet voorſpeld, maer hier wordt dezelve zeer uitvoerig afgeteekend. JEREMIA heeft deze openbaring ontvangen, voor het vierde jaer van ZEDEKIA, vergel. Kap. 51: 59. Zy was ongemeen geſchikt, om de Joden in hunne ballingſchap daermede te vertroosten, dat zy eens, uit het afgodisch Babel zouden verlost, en in hun Vaderland herſteld worden. Dan zou het blijken, dat Israëls God de beſtuurer was van het gansch Geheelal, die de Koningrijken doet op en ondergaen, en dezelve uitdeelt aen wie Hy wil. — Toen deze voorzegging gedaen werd, kon niemand daervan iets voorzien. Het Rijk van Babel was in den grootſten luister, zoodat deszelvs ondergang hoogst onwaerſchijnlyk, ja nae den mensch onmogelyk ware.

I. *In het eerste hoofddeel vinden wy, behalven het opschrivt vs. 1.*

א. *Het oordeel over Babel, en het hoofdoogmerk daervan, in het algemeen voorgesteld vs. 2-5.*

ב. *Eene nadere uitbreiding van het een en ander vs. 6-32.*

1. Het woort, dat de HEERE gesproken heeft tegen Babel, de hoofdstad van de Babylonische heerschappy, en tegen 't gansche lant der Chaldeen; door den dienst des Propheten Jeremie.

2. Verkondiget onder de Heydenen, ende doet hooren, ende werpet eene baniere op, of *stelt een teeken*, om de aenschouwers tot u te lokken, om te vernemen wat gy te boodschappen hebt; latet allerwegen hooren, en verbergt 'et niet: segget, Babel, die machtige Stad, is ingenomen, (*a*) Bel die vermaerde afgod der Chaldeeuwen, vergel. Jes. 46: 1. is beschaemt, de afgod Merodach is verplettert en te schande geworden, ja alle hare afgoden zijn beschaemt, hare dreckgoden zijn verplettert.

De Propheet zag in eene Openbaring, Babel ingenomen. Dit was eene zeer aengename gebeurtenis voor alle volken, welke door de Chaldeeuwen overheerscht werden. Hy roept daerom in die verrukking, alle snelle boden, om deze tijding allerwegen bekend te maken.

3. Want een volck komt tegen haer op van 't noorden, zijnde de Meden en Persen; dat volk sal haer lant setten in verwoestinge, dat 'er geen inwoonder in en sal zijn: van den menschen aen tot de beesten toe zijnse wechgesworven, doorgegaen, en met schrik bevangen, allerwegen heen gevloden.

4. In de selve dagen, ende ter selver tijt, als het gemelde volk uit het Noorden, Babel zal hebben ingenomen, spreeckt de HEERE, sullen de kinderen Israëls, uit het land van hunne gevangenis terug komen, sy

(*a*) Jes. 46: 1. Jer. 51: 44.

ſy ende de kinderen Juda te ſamen: wandelende ende weenende, met een hartelyk berouw over hunne zonden, ſullen ſy naer hun Vaderland henen gaen, ende den HEERE haren Godt ſoecken, om Hem oprechtelyk te dienen.

5. Sy ſullen nae Zion vragen, en Jeruſalem opzoeken; op den wegh herwaert ſullen hare aengeſichten zijn: ſy ſullen gelukkig in hun Vaderland komen ende den HEERE toegevoegt worden, om Hem, als hunnen Koning te dienen, [*met*] een eeuwigh verbont, [*dat*] niet en ſal worden vergeten.

Anders is de invulling niet noodig, en men kan het dus vertalen: *het eeuwig verbond*, het welk de HEER, aen Sinai, met Israël heeft opgericht, *zal niet vergeten worden*; de getrouwe God zal alle zijne belovten, welke Hy aen JACOBS zaed gedaen heeft, ontwijffelbaer vervullen.

ב. *Deze voorzegging, zoo omtrent het innemen van Babel, als omtrent de wederkeering van Israël, wordt vervolgens nader uitgebreid vs.* 6-32.

A. *Het een en ander wordt nader afgeteekend vs.* 6-16. *en*

B. *De vyanden der Chaldeeuwen worden tegen hen, op driederlei wijs opgeroepen vs.* 17-32.

6. Mijn volck Israël waren afgedwaelde en verlorene ſchapen, blootgeſteld aen alle gevaren, hare herders, Koningen in den Burgerlyken, en Leeraers in den Kerkelyken ſtand, haddenſe verleydt, ſy haddenſe gevoert [*nae*] de bergen, om aldaer nae de wijs der heidenen afgodery te plegen: ſy gingen van bergh tot heuvel, zy vervielen van de eene afgodery tot de andere, ſy vergaten hare legeringe en ſchaepſtal, zy verlieten moedwillig den dienst en de beſcherming van den Allerhoogſten.

7. Hunne toeſtand was daerom deerniswaerdig. De omliggende volken benauwden hen. Alle die haer vonden, aten haer op; ende hare machtigſte wederpartijders,

de Babyloniers seyden, Wy en sullen geene schult hebben, de God der Joden zal ons niet straffen, wanneer wy hen onderdrukken: daerom dat sy gesondigt hebben tegen den HEERE hunnen God, [*in*] Kanaan, dat de (*b*) wooninge der gerechtigheyt had behooren te zijn, ja [*tegen*] den HEERE, de verwachtinge harer vaderen.

In de wooning der gerechtigheid. De inlassching van het woordje *in* is niet noodig, en dan wordt de HEER zelvs *de wooning der gerechtigheid* genaemd, omdat Hy eene veilige schuilplaets is voor den rechtvaerdigen. Maer de Joden hadden, door afgodery, tegen den HEER gezondigd, en zich zijner bescherming onwaerdig gemaekt.

8. (*c*) Vliedet wech gy gevangene Joden, uyt het midden van Babel, ende gaet uyt, uyt der Chaldeen lant: ende weset als de bocken voor de kudde henen.

De Propheet teekent hier het onverwachte van Babels val, en den grooten spoed, welken de Joden maken zouden om naer hun Vaderland weder te keeren, zoodra zy daertoe vryheid van CYRUS gekregen hadden. — Zy zouden wezen *als de bokken voor de kudbe henen.* Het zinneprent is ontleend, van de ongemeene vlugheid der bokken; en wijst ons den spoed aen, welken de kloekmoedigsten onder de Joden, ten voorbeelde van hunne volksgenooten, maken zouden, om naer Kanaan weder te keeren.

9. Want siet, ick sal eene versamelinge van groote volcken uyt den lande van 't noorden verwecken, ende tegen de groote Stad Babel opbrengen; die sullen sich tegen haer rusten, van daer of om die reden, sal sy ingenomen worden: hare pijlen sullen zijn als eenes kloecken helts, zy zullen gewisselyk treffen, geene en sal ledigh wederkeeren.

10. Ende het land der Chaldeen sal ten roove zijn: alle die 't berooven, sullen versadigt en met den buit verrijkt worden, spreeckt de HEERE.

11. On

(*b*) Jer. 31: 23. (*c*) Jes. 48: 20. Jer. 51: 6. Openb. 18: 4.

11. Om dat gy u verblijdt hebt, o volk van Babel, over de onheilen van mijn volk Israël, om dat gy van vreugde hebt opgesprongen, by het innemen en berooven van Kanaan, gy plunderaers mijner erffenisse: om dat gy door uwen voorspoed geyl en dartel geworden zijt als een grasige veerse, [*ende*] van trotsheid hebt gebriescht als de stercke [*peerden*]:

12. Het is de grootste schande welke men bedenken kan, wanneer eene moeder zich schaemt over hare kinderen. So is het met u gelegen gy Chaldeers; de Stad Babel, uwe moeder is seer beschaemt; die u gebaert heeft, is schaemroot geworden: Siet, sy is geworden de achterste der Heydenen, uwe heerschappy, welke weleer de voorste en de eerste was onder de volken, is de achterste, de laegste, en geringste geworden; uw land is geworden tot eene woestijne, dorheyt ende wildernisse.

13. Van wegen de verbolgenheyt des HEEREN zal Babel, die machtige Stad, verwoest worden, dan en sal sy niet bewoont worden, maer sy sal geheelick eene verwoestinge worden: (*d*) al wie aen Babel voorbygaet, sal sich ontsetten, ende ter beschimping, fluyten over alle hare plagen.

14. Rustet u tegen Babel rontomme, alle gy die den boge spannet, schietet in haer, en sparet de pijlen niet: want sy heeft grootelyks tegen den HEERE gesondigt, vergel. vs. 7.

15. Juychet over haer rontomme, al gy volken, welke door de Babylonische heerschappy onderdrukt zijt. Zy is diep vernederd, sy heeft hare hant gegeven, aen den Persen en Meden, tot een teeken van onderwerping; hare sterke fondamenten zijn gevallen, hare hooge mueren zijn afgebroken: want dat is des HEEREN wrake, die nu al het kwaed rechtvaerdig te huis zoekt, dat de Babyloniers gedaen hebben; neemt deze gelegenheid

(*d*) Jer. 49: 17.

waer alle gy omliggende volken, wreket u aen haer, doet haer, gelijck als ſy gedaen heeft.

16. Roeyt uyt van Babel den zaeyer, ende dien die den ſickel handelt in den oogſttijt: Babel is zoo groot, dat 'er binnen hare muuren, tuinen, akkers en velden gevonden worden, zoodat zy eer naer een bemuurd landſchap, dan naer eene Stad gelijke; maer de akkerlieden zullen voor het oorlogszwaerd wechvlieden, ook zullen de vreemdelingen vluchten: laetſe van wegen het verdruckende ſweert, ſich keeren, een yegelick tot ſijn volck, ende vlieden, een yegelick nae ſijn lant.

Vs. 6-16. vinden wy derhalven eene Prophetiſche afteekening van de rampen, welke van tijd tot tijd over Babel, ter volkomene verwoesting komen zouden, terwijl Israël in vryheid zou herſteld worden.

D. *Het voorſtel der dingen, welke over Israël ten goede, en over Babel ten kwade komen zouden, wordt nog eens hervat, en ten aenzien van de wijs en de gevolgen, nader aengedrongen vs.* 17-32.

17. Gansch Iſraël is gelijk een verbijſtert lam, [*dat*] de leeuwen verjaegt hebben, voor zoo ver twee machtige Koningen de nakomelingen van Jacob, onder de Heidenen verſtrooid hebben: De eerſte, [*die*] hem heeft opgegeten, was de Koningh van Aſſur, dees heeft het vleesch gegeten, naedien hy de X ſtammen gevangelyk heeft wechgevoerd, ende deſe de laetſte, Nebucadrezar de Koningh van Babel, heeft hem de beenderen verbrijſelt, voor zoo ver hy Juda, de meest vermogende der ſtammen, vermeesterd heeft.

18. Daerom, ſoo ſeyt de HEERE der heyrſcharen, die het beſtuur voert over de lotgevallen der volken, de eenige en ware Godt, die Iſraëls nageſlacht, tot het volk van zijn byzonder eigendom, heeft aengenomen; Siet ick ſal beſoeckinge doen over den Koningh van Babel, ende over ſijn lant: gelijck als

ick

ick besoeckinge gedaen hebbe over den (*e*) Koningh van Assur.

De HEER had bezoeking gedaen over den Koning van Asfur, toen Ninive, de hoofdstad der Asfyrische Heerschappy verwoest, en het Asfyrische Rijk, aen de Babylonische Monarchy onderworpen was; zoo zou Babels Monarchy nu aen de Persiaensche onderworpen worden.

19. Ende wat mijn oude volk aengaet; ick sal Israël weder tot sijne wooninge brengen, hy zal gerust in Kanaan woonen, ende hy sal zijne kudden weyden [*op*] den vruchtbaren Carmel ende [*op*] den grasrijken berg Basan: ende sijne ziele sal op het gebergte Ephraims ende Gileads, aen deze en gene zijde der Jordaen, van de inkomsten des lands versadigt worden.

20. In die dagen ende te dier tijt, spreeckt de HEERE, sal Israëls ongerechtigheyt gesocht worden, maer sy en salder niet zijn; ende de sonden van Juda, maer en sullen niet gevonden worden: want ick salse den genen vergeven, dien ick sal doen overblijven. De zonden van Israël, om welke zy naer Asfyrien en Babylonien verbannen zijn, zullen niet meer gedacht worden; mijn oude volk zal in mijne gunst volkomen hersteld worden.

Vs. 21-32. worden de rampen, welke over Babel komen zouden, nader ontwikkeld, in eene driemael herhaelde aenspraek aen Babels vyanden, met bevel, om aen te vallen en te verwoesten; by welke gelegenheid de wijs en de gevolgen van deze aenvallen nader beschreven worden. — α. De eerste oproeping geschied aen CYRUS vs. 21-25. β. De tweede aen DARIUS HYSTASPIS vs. 26-28. γ. De derde aen XERXES vs. 29, 30. — Vs. 31, 32. behelst eene korte herinnering van het voorige.

21. Tegen het lant Merathaim zult gy Cyrus de wapenen wenden, treckt tegen 't selve op; ende tegen de inwoonders van Pekod: Verwoest ende verbannet achter hen, spreeckt de HEERE; Ende

(*e*) 2 Kon. 19: 35, 37. Jes. 37: 36, 38.

doet nae alles dat ick u geboden hebbe, en waertoe Ik u geschikt heb; om namelyk de Babyloniers onder te brengen, vergel. Jes. 44—

Voor het naest zouden wy denken, dat *Merathaim* en *Pekod* eigene namen zijn van twee landschappen, tot de Chaldeeuwsche heerschappy behoorende, welke CYRUS, op zijnen tocht tegen Babel, overmeesterd heeft.

22. Daer is een krijgsgeschrey in den lande der Chaldeeuwen gehoord: ende daer is een groote breucke, eene zware ellende.

23. Hoe is de Babylonische heerschappy, welke men eigenaertig de hamer der gantscher aerde noemen mogt, voor zoo ver zy vele volken verbrijzeld heeft; [*soo*] afgehouwen ende verbroken? wie zou iets van dien aert, omtrent dat waerelddwingend volk, hebben kunnen verwachten? hoe is het machtige en trotsche Babel geworden tot eene ontsettinge, onder de Heydenen?

24. Dit is van den HEER geschied. Ick, zegt daerom de Allerhoogste, *Ik* heb u een strick gestelt, dies zijt gy op het onverwachtst oock gevangen, wanneer gy niets van dien aert vermoed hebt, o Babel, even gelijk eenig wild in eenen strik gevangen wordt; op eenen tijd, dat gy 't niet en wistet, dat u eenig kwaed bejegenen zoude: gy zijt van uwe vyanden in den strik gevonden, ende oock gegrepen, dit alles heb Ik u, in den weg van mijne Voorzienigheid, doen overkomen, om dat gy u tegen den HEERE [*in strijt*] gemengt en Hem grootelyks verbitterd hebt.

Hier wordt de zeer onverwachte inneming van Babel eigenaertig afgeteekend. Trouwens deze Stad is door CYRUS, zeer onverwacht ingenomen, toen men niets dergelijks verwachtte, en de inwooners bezig waren, met te drinken en zich te vermaken. CYRUS bediende zich van eene krijgslist. Hy wist den Euphraet afteleiden, trok met zijn volk door de kil van die rivier, en verraste Babel zoo schielyk, dat men aen het eene einde der Stad niet wist, dat het ander was ingenomen.

25. De

25. De HEERE heeft als het ware sijn schatkamer opgedaen, ende de instrumenten sijner gramschap voortgebracht om de Babyloniers te straffen: want dat is een werck des Heeren, des HEEREN der heyrschaeren, het welk Hy, door het merkwaerdig bestuur van zijne Voorzienigheid, gewrocht heeft in den lande der Chaldeen.

Vs. 26-28. wordt DARIUS HYSTASPIS *opgeroepen; gelijk vooral blijkt uit vs. 28 dat deze wrake in het nu reeds herbouwde Zion moest worden verkondigd.*

26. Komet aen tegen haer van 't uyterste gedeelte der Persiaensche heerschappy, opent hare schuerern en koornmagazijnen, vertredet haer als [*koorn*]-hoopen, ende verbannetse: En laetse geen overblijfsel hebben.

Het zinneprent is ontleend van het dorschen der Oosterlingen, die de koornhoopen ter nederspreiden, en de osfen daerin lieten. — Het teekent ons de vernedering van Babel, door DARIUS HYSTASPIS; die, om een opstand tegen hem in de Stad voorgevallen, haer ontmantelde, de muuren en poorten deed slechten, en allen den overvloed wechroovde.

27. Doodet met den sweerde alle hare edele en aenzienlyke lieden, die vette varren zijn, van wegens hunnen rijkdom, laetse afgaen ter slachtinge: wee over hen, want haer dagh is gekomen, de tijt harer besoeckinge.

DARIUS HYSTASPIS liet 3000 edelen te Babel dooden.

28. Daer is eene stemme der gevluchten ende ontkomenen uyt den lande van Babel, by de herstelde Joden in Kanaan gekomen: om in Zion te verkondigen de wrake des HEEREN onses Godts, de wrake sijns Tempels, waermede Hy eindelyk wraek genomen heeft van de Babyloniers, over het verbranden van den Tempel.

Vs. 29, 30. wordt XERXES *tegen Babel opgeroepen.*

29. Latet [*u*] hooren tegen Babel, gy Persiaen-

fche fchutters, alle gy die, met eene meer dan gemeene handigheid, den boge fpannet, legert u tegen haer rontomme, laet niemant van haer ingezetenen ontkomen, vergeldet haer nae haer werck, doet haer nae alles dat fy aen den Joden en aen Jerufalem gedaen heeft: want fy heeft trotflick gehandelt tegen den HEERE, by het verwoesten van Jerufalem en het verbranden van den Tempel; zy heeft zwaerlyk gezondigd tegen den Heyligen Ifraëls, die het kwaed niet kan onvergolden laten.

30. Daerom fullen hare (*f*) jongelingen vallen op hare ftraten: ende alle hare krijgslieden te dien dage uytgeroeyt worden, zoodat zy geene wapenen meer dragen zullen, fpreeckt de HEERE.

XERXES heeft geweldig gewoed, tegen de afgoden en Tempelen der Babyloniers. Ook heeft hy onder hen eene zeer groote flagting veroorzaekt, en aen dien van Babel het gebruik der wapenen verboden.

Vs. 31, 32. behelst eene korte herhaling van het voorige, ziende op alle de verwoestingen, welke in het Rijk van Babel, door de Perfiaenfche Vorsten, zouden worden aengericht.

31. Siet ick [*wil*] aen u, gy trotfe of gy trotsheid die te Babel regeert; of Ik zal my *tegen u* krachtdadig verzetten, fpreeckt de Heere, de HEERE der heyrfcharen: want uw dagh is gekomen, de tijt dat ick u befoecken fal.

32. Dan fal de trotfe heerfchappy van Babel aenftooten, waggelen in gezach, ende zelvs vallen, den Koninglyken luister geheel verliezen, ende daer en fal niemant zijn die hem oprichte: Ja ick fal een vyer aenfteken in fijne fteden; dat fal alle plaetfen rontom hem verteeren.

(*f*) Jer. 49: 26.

II. *Het tweede deel van deze Godspraek vinden wy vs.* 33-46.

א. *Eerst worden de redenen van Gods geduchte oordeelen over Babel aengewezen, vs.* 33, 34.

ב. *Daerna worden die oordeelen, in eenige byzonderheden beschreven, vs.* 35-40.

ג. *Eindelyk worden de vyanden van Babel uitvoerig afgeteekend, vs.* 41-46.

33. Soo seyt de HEERE der heyrscharen; De kinderen Israëls ende de kinderen Juda zijn t'samen, door de Assyriers en Babyloniers, verdruckt geweest: ende alle diese gevangen hadden hebbense vastgehouden, sy hebbense geweygert los te laten, en in vryheid te herstellen.

34. [*Maer*] haer Verlosser is sterck; Hy bezit een onbeperkt Alvermogen. HEERE der heyrscharen, Opperste Bestuurer van het gansch Geheelal, is sijn naem: Hy zal niet dulden, dat zijn oude volk ongestraft mishandeld worde, hy sal haren twist sekerlick twisten, op dat hy het lant Kanaan in ruste brenge, maer de inwoonders van Babel beroere. De Allerhoogste zal, met de Babyloniers, volgens de Wet der wedervergelding handelen, en hen op soortgelijke wijs handelen, als zy met de Joden gehandeld hebben.

35. Het sweert sal zijn over de Chaldeen, spreeckt de HEERE: ende over de inwoonders van Babel, ende over hare Vorsten, ende over hare Wijsen, om hen zonder verschooning te verteeren.

36. Het sweert sal zijn over de leugenaers, die voorwenden, dat zy toekomende dingen voorzeggen kunnen, datse sot worden: Het sweert sal zijn over hare helden, datse vertsagen.

37. Het sweert sal zijn over sijne peerden, ende over sijne wagenen, ende over den gantschen gemengden hoop die in 't midden van haer is, datse

tot lafhartige wijven worden: Het fweert fal zijn over hare fchatten, datfe geplundert worden.

38. Droogte fal zijn over hare wateren, datfe uytdroogen: want het is een lant van gefnedene beelden, ende fy rafen en zijn als dol nae de fchrickelicke [*afgoden*].

Dit alles is letterlyk vervuld, by het innemen van Babel door CYRUS. Hy verraste de Stad by nacht, terwijl de inwooners dronken en vrolyk waren. Dit gav hem gelegenheid, om eene geweldige flagting aen te richten. Er heerschte by de Babyloniers eene algemeene verfchrikking, en alles was in de uiterfte verwarring. — Zelvs was 'er *droogte over de wateren*, voor zoo ver CYRUS het water van de Euphraet, door verfcheidene afleidingen, zoo laeg liet loopen, dat zijn volk die rivier doorwaden konde.

39. Babel zal geheel verwoest worden. Daerom fo fullen de wilde dieren der woeftijnen met de wilde dieren der eylanden [*daer in*] woonen; roovdieren, die hun prooi te water en te land zoeken, zullen zich aldaer onthouden; oock fullen de jonge ftruyffen daer in woonen: ende men falder geen verblijf meer hebben voor de menfchen in eeuwigheyt, noch fy en fal niet bewoont worden van geflachte tot geflachte.

40. (*g*) Gelijck Godt Sodom ende Gomorra, ende hare naebueren heeft omgekeert, dat 'er niemand woone, in die wel eer zoo aengename landftreek, fpreeckt de HEERE; [*alfoo*] en fal niemant aldaer woonen, nochte geen menfchen kint in haer verkeeren.

Toen ALEXANDER *de Groote*, als overwinnaer, uit de Indien wederkeerde, was hy voornemens Babel te herbouwen, en in den voorigen luister te herftellen: maer de dood verhinderde hem in de uitvoering.

41. Siet, (*h*) daer komt een volck uyt het noorden tegen Babel: ende eene groote natie, ende gewel-

(*g*) Gen. 19: 25. Jer. 49: 18. (*h*) Jerem. 6: 22, 23, 24.

weldige Koningen, Cyaxares namelyk en Cyrus, sullen van de zijden en uiterste einden der aerde opgeweckt worden.

42. Boge ende spiesse sullen sy voeren, zy zullen zeer afgericht zijn op den wapenhandel; wreet zijnse, ende en sullen niet barmhertigh zijn; hunne woede, altans van het Krijgsvolk, zal alle palen van menschelykheid te buiten gaen, en zich uitstrekken, zelvs tot weerloze voorwerpen, welke anders door edelmoedige vyanden verschoond worden; hare stemme en het geluid van het leger sal bruysen als de zee, wanneer zy onstuimig is, ende op peerden sullense rijden: het is toegerust als een man ter oorloge, tegen u, o dochter van Babel.

43. De Koningh van Babel heeft haerlieder geruchte zeer onverwacht, en met de uiterste ontroering gehoort, ende sijne handen zijn slap geworden van verslagenheid, wetende geene middelen by de hand te nemen, om wederstand te bieden: (*i*) benaeuwtheyt heeft hem aengegrepen, weedom als eener barender [*vrouwe*], toen Cyrus de Stad overrompeld had. Vergel. Dan. 5: 6.

44. (*k*) Siet, gelijck een leeuw van de verheffinge der Jordane, sal hy opkomen tegen de stercke wooninge: want ick salse in een oogenblick daer uyt doen loopen; ende wie [*daer toe*] verkoren is, [*dien*] sal ick tegen haer bestellen: want (*l*) wie is my gelijck? ende wie soude my verdagvaerden? ende wie is de herder, die voor mijn aengesichte bestaen soude?

45. Daerom hooret den (*m*) raetslagh des HEEREN, dien hy over Babel heeft beraetslaegt, ende sijne gedachten, die hy gedacht heeft over het lant der Chaldeen: So de geringste van de kudde hen niet en sullen nedertrecken! So hy de wooninge boven hen niet en sal verwoesten!

(*i*) Jer. 49: 24. (*k*) Jer. 49: 19, &c. (*l*) Job 41: 1. Jer. 49: 19. (*m*) Jer. 49: 20.

Vergelijk over vs. 44, 45, het gene wy by Kap. 49: 19-21. hebben aengeteekend. — Daer werd de handelwijs van NEBUCADNEZAR, tegen de Edomieten afgeteekend. Nu zouden de Babyloniers gehandeld worden, volgens de wet der wedervergelding, op dezelvde wijs als zy, tegen de Edomieten en andere volken, gehandeld hadden.

46. De (*n*) aerde is als het ware beevende geworden van 't geluyt der inneminge van Babel: alle de Natien van het Oosten hebben haren ondergang met ontroering vernomen, ende het gekrijt is gehoort onder de volcken.

HET LI. KAPITTEL.

Hier wordt de Godspraek tegen Babel, welke met Kap. 50: 1. begonnen was, vervolgd.

III. *Het derde deel van deze Godspraek is vervat vs. 1-32.*

ℵ. *Vs. 1-5. vinden wy een beknopt voorstel van het oordeel over Babel.*

1. Soo seyt de HEERE; Siet ick sal eenen verdervenden (*a*) wint opwecken, tegen Babel, ende tegen de gene die daer woonen in 't herte van de gene die tegen my opstaen.

Het oordeel over de Babyloniers wordt hier voorgesteld, onder het zinneprent van eenen geweldigen en *verdervenden wind*, die alles om ver rukt en vernielt. Zoodanige winden zijn in het Oosten zeer geducht. — Zulken wind zou de HEER, in het bestuur van zijne rechtvaerdige Voorzienigheid, *opwekken* en doen aenrukken *tegen Babel*, *ende* inzonderheid *tegen de genen die daer woonen*, *in het hart van de genen die*

(*n*) Jer. 49: 21. (*a*) Jer. 4: 11.

die tegen Hem opstonden, dat is tegen de Koninglyke hoofdstad zelve, gelegen in het midden van het land der Chaldeeuwen; dat volk, het welk tegen den HEER was opgestaen, en zich baldadig tegen Hem had aengekant, door het verwoesten van Kanaan, het wechvoeren van zijn volk, en het verbranden van zijn Heiligdom. — Deze geweldige wind teekent ons Koning CYRUS, met zijne heirmachten; die op eene geweldige wijs tegen het Koningrijk der Chaldeeuwen en de Stad Babel zou aenrukken.

2. Ende ick sal Babel (*b*) wanners toeschicken, diese wannen zullen en doen verstuiven, als kaf voor den wind, ende de Persianen zullen met de Babyloniers even eens handelen, als zy met de Joden gehandeld hebben, zoodat zy haer lant van inwooneren uytledigen sullen: want sy sullen ten dage des quaets van rontomme tegen haer zijn, zoodat 'er voor niemand eene veilige schuilplaets of ontkoming wezen zal.

3. De schutter spanne sijnen boge tegen [*dien*] die spant, ende tegen [*dien*] die sich verheft in sijn pansier: ende en verschoonet hare jongelingen niet, verbannet al haer heyr:

Men zou dit vers, met het voorige verbinden kunnen op deze wijs. „ De Persianen *zullen ten dage des kwaeds*, „ *van rondomme tegen hen zijn*, naemlyk tegen de Babyloniers, „ *tegen den schutter die zijne boog spant*, *en tegen hem*, die zich „ trotschelyk *verheft* of beroemt in zijn *pantsier*, zoodat de „ gewapende Babyloniers zich nauwelyks tegen hunne „ vyanden zouden durven verheffen. Hoe het zy, de za„ kelyke zin is zekerlyk deze: dat noch moed noch wa„ pentuig, den Babyloniers zou kunnen baten. — De vol„ gende woorden, *verschoont hunne jongelingen niet*, *verbant* „ *al hun heir*, geven te kennen, dat de beste manschap „ der Babyloniers zou vernield worden, zoodat 'er niets „ van hun heir, het welk wederstand bieden wilde, zou „ overblijven."

(*b*) Jer. 4: 11. ende 15: 7.

4. Dat de verslagene liggen in den lande der Chaldeen, ende de doorstekene op hare (*c*) straten. Het gansche land der Chaldeeuwen, en byzonder de hoofdstad Babel, zal met verslagenen en gewonden als bezaeid zijn.

Dit is letterlyk vervuld, by de inneming van Babel door CYRUS; die bevel gav, dat zy, die zich stil en gerust in hunne huizen hielden, zouden gespaerd, maer dat alle de overigen, die op de straten en in de wapenen gevonden werden, zonder verschooning moesten afgemaekt worden.

5 Dit geduchte oordeel over Babel zal dienen tot verlossing van Israël: Want Israël noch Juda, welke beide thans uit Kanaan verbannen zijn, en sal niet in weduwschap, in dien bedrukten staet, in welken zy thans verkeeren, gelaten worden van sijnen Godt, van den HEERE der heyrscharen, die het bestuur voert over de lotgevallen der volken; (hoewel haerlieder lant Kanaan, van wegens hunne voorige afgoderyen en boosheden, vol van schult is,) zy zullen evenwel niet geheel en voor altoos verlaten worden, van den Heyligen Israëls, dien rechtvaerdigen God, die zijn volk zal handhaven, tegen hunne onrechtvaerdige onderdrukkeren.

3. *Het oordeel over Babel wordt vervolgens, in de byzonderheden, nader afgeteekend, vs.* 6-32.

A *Vs.* 6-19. *wordt Babels onvermijdelyke val beschreven.*

B. *Vs.* 20-32. *wordt die zelvde gebeurtenis nog omstandiger afgeschilderd.*

6. (*d*) Vliedet uyt het midden van Babel, alle gy vreemdelingen, die u daer bevinden mogt; ende reddet, een yegelick sijne ziele, en wordet niet uytgeroeyt in de strafoeffening, met welke hare ongerechtigheyt zal bezocht worden: want dit is de tijt der (*e*) wrake des HEEREN, die haer de verdienste be-

(*c*) Jer. 49: 26. (*d*) Jer. 50: 8. Openb. 18: 4. (*e*) Jerem. 50: 15, 28

betaelt, die nu hun vergeldt, nae het gene zy aen andere volken gedaen hebben.

7. Babel was een gouden beker, van wegens den grooten luister en de uitnemende heerlykheid dezer Monarchy. Zoodanig was Babel, onder het bestuur der Godlyke Voorzienigheid, en in de hant des HEEREN, die het zelve gebruikte als een werktuig, om zijne oordeelen over andere volken uit te oeffenen. Zy is de beker, die vervuld met den wijn van Gods toorn, de gantsche aerde droncken maeckte, en vele volken onder haer geweld deed bukken: de volcken hebben van haren wijn gedroncken; daerom zijn de volcken dul geworden, van wegens de ellenden, welke hun zijn overgekomen.

8. Dat macht'ge Babel, het welk de schrik was aller Natien, is eensklaps vernederd. Schielick is Babel (*f*) gevallen ende verbroken: huylet over haer, alle Natien, maekt misbaer over hare rampen, nemet (*g*) balsem tot hare pijne, om hare smerten te verzachten, misschien salse genesen worden.

Babel zou spoedig en geheel *verbroken* worden. Dit ziet op de korte geduurzaemheid van dit Rijk; daer het, sedert deszelvs grondlegging door NABOPOLASSAR, tot den dood van BELZAZAR, slechts 87 jaren, en zedert den tijd van NEBUCADNEZAR, door wien het den meesten luister verkreeg, niet meer dan 66 jaren gestaen had. — Ook wijzen de uitdrukkingen ons, naer de onverwachte verovering van Babel, door CYRUS.

Het bevel, om Babels pijn met balsem te genezen, vs. 8b, en het antwoord, het welk daerop gegeven wordt vs. 9, geeft op eene sierlyke wijs te kennen, dat Babels val zeker en onvermijdelyk was, en dat alles, wat men ter voorkoming van haer geheel verderv mogt willen aenwenden, geheel vruchteloos wezen zoude. Wilden daerom de vreemdelingen geene deelgenooten zijn van hare rampen, dan zouden zy best doen haer in tijds te verlaten. — Dit alles ligt in het antwoord vs. 9.

(*f*) Jes. 21: 9. Openb. 14: 8. ende 18: 2. (*g*) Jer. 8: 22.

9. Wy hebben Babel gemeestert, maer (*h*) sy en is niet genesen; alle onze pogingen om haer te behouden zijn vruchteloos, verlaetse [*dan*] hoe eer zoo liever, gy alle die uw leven behouden wilt; ende laet ons, een yegelick in sijn lant trecken: want haer oordeel en onheil reyckt, even als hunne boosheid, tot aen den hemel, ende is verheven tot aen de bovenste wolcken.

Men kan dit antwoord opvatten, als de tael der vreemde hulpbenden, welke tot onderstand van Babel, gehuurd en gekomen waren; of ook van de vreemdelingen die in Babel verkeerden.

Dit onheil van Babel zou dienen, ten voordeele van Israël, die vs. 10. sprekende worden ingevoerd.

10. De HEERE heeft onse gerechtigheden hervoorgebracht, en de kennelykste proeven gegeven van zijne rechtvaerdigheid, in het handhaven van onze zaek, tegen onze verdrukkers: komet ende laet ons naer Kanaan wederkeeren, en te Zion, den berg, welken God weleer verkozen heeft, om daer zijnen naem te doen woonen, en alwaer hy voortaen wederom wil gediend worden, het werck des HEEREN onses Godts, en zijne grootmachtige daden, in het vernederen van onze vyanden, dankbaer vertellen.

Vs. 11-19. wordt het onvermijdelyke van Babels val, op eene zeer cierlyke wijs voorgedragen.

11. (*i*) Suyvert en slijpt de pijlen, om des te beter door te dringen, rustet de schilden volkomelick toe: eigenlyk *vult de schilden*, verzamelt dezelve, maekt derzelver getal vol, en rustet u volkomen toe ten strijde, gy Babyloniers, om te beproeven wat gy, tegen zulke machtige vyanden, zult vermogen. De HEERE heeft den geest der Koningen van Meden opgeweckt; want sijn voornemen

(*h*) Jer. 46: 11. (*i*) Jer. 46: 4.

men is tegen Babel, dat hyse verderve: want dit is (*k*) de wrake des HEEREN, de wrake sijns Tempels, om den Chaldeeuwen de mishandeling te vergelden, welke zy den Joden, en byzonder den Tempel te Jerusalem, hebben aengedaen.

Hier werden *de Koningen van Meden*, in het meervouwig getal genaemd; onzes erachtens niet zoo zeer, omdat verscheidene Vorsten, eerst CYRUS, naderhand DARIUS HYSTASPIS, en vervolgens XERXES, in den naem der Meden, elk het hunne hebben toegebracht, tot het geheel verderv van Babel; maer omdat de Koning der Meden, met die van de onderhoorige landschappen, te zaem tegen Babel zou opkomen. — Trouwens zoo is het ook geschied. Persien was, in dien tijd, slechts een klein gedeelte van Medien, en had nog geenen grooten naem onder de Koningrijken der waereld. Door CYRUS den Persiaen, is het eerst vermaerd geworden. CYAXARES II, die in de Heilige Schrivt DARIUS *de Meder* genaemd wordt, de Oom van CYRUS, was Koning van Medien. Het was eigenlyk zijn leger, het welk tegen Babel optoog. CYRUS kwam zijnen Oom te hulp, met een leger van 30000 Persianen. Ook droeg CYAXARES II. den gemelden CYRUS het opperbevel over het geheele leger op. Het waren derhalven de Meden, geholpen door de onderhoorige Vorsten, inzonderheid door CYRUS, die tegen Babel opkwamen, en de grondvesters wezen moesten van die nieuwe Alleenheersching, welke het Rijk der Meden en Persen, en na CYRUS tijd, enkel het Rijk der Persen genaemd is.

12. Verheffet de baniere op de mueren van Babel, plant aldaer den krijgsstandaert, gy Chaldeeuwen, versterckt en vermeerdert de wacht, stellet wachters, bereydet de lagen, om den vyand onverwacht te bespringen. Maer alle uwe pogingen zullen ten eenemael vruchteloos wezen: want gelijck de HEERE heeft voorgenomen, om Babel geheel te verderven, alsoo heeft hy gedaen wat hy over de inwoonders van Babel gesproken en menigmalen bedreigd heeft.

(*k*) Jer. 50: 28.

13. Gy Babel, die aen vele wateren woont, naedien gy gelegen zijt aen de groote rivier de Euphraet, die met vele takken door uw midden henen ſtroomt; die machtigh zijt van ſchatten, meerendeels verzameld door het geweld der wapenen: uw eynde is gekomen, en welke middelen gy ook mogt in het werk ſtellen, om uwen val voor te komen, de mate uwer gierigheyt en ſchraepzucht, daer gy zoo vele volken beroovd hebt, is thans vol geworden.

14. (*l*) De HEERE der heyrſcharen, die machtiger is dan alle de machtigen, heeft geſworen by ſijne ziele of leven, en het gene Hy bedreigd heeft zal zoo zeker vervuld worden als Hy leevt: Of ick u ſchoon met menſchen als [*met*] kevers vervult hebbe, nochtans ſullen de vyanden u innemen, en ſy zullen malkanderen een vreugdengeſchrey over u toeroepen, wanneer zy u overmeesterd hebben.

15. Vlei u niet met ydele overleggingen, of valſche Godſpraken. Hy die uwen ondergang bedreigd heeft, en gewisſelyk zal daerſtellen, is een groot Koning, oneindig in vermogen. Die HEER der Heirſcharen is de Schepper en Beſtuurer van het gansch Geheelal, Die de (*m*) aerde gemaeckt heeft door ſijne kracht, die de werelt bereydt heeft door ſijne wijſheyt; ende den hemel (*n*) uytgebreydt door ſijn verſtant:

16. Als hy ſijne ſtemme geeft, ſo is 'er een gedruys van wateren in den hemel, ende hy doet de dampen opklimmen van 't eynde der aerde: hy maeckt de blickſemen met den regen, ende doet den wint voortkomen uyt ſijne ſchatkameren.

17. Een yeder menſche is onvernuftigh geworden, ſo dat hy geen wetenſchap en heeft, een yeder goutſmit is beſchaemt van het geſneden beelt: want ſijn gegoten beelt is leugen, ende daer en is geen geeſt in hen.

18. Ydel-

(*l*) Amos 6: 8. (*m*) Gen. 1: 1. Jerem. 10: 12, &c. (*n*) Job 9: 8. Pſalm 104: 2. Jeſ. 40: 22. ende 44: 24. ende 51: 13. Jerem. 10: 12.

18. Ydelheyt zijnse, een werck van verleydingen: ter tijt harer besoeckinge sullense vergaen.
19. Jacobs (*o*) deel en is niet gelijck die; want hy is de formeerder van alles, ende [*Israël*] is de roede sijner erffenisse: HEERE der heyrscharen is sijn naem.

Dezelvde woorden, welke wy hier vinden vs. 15-19, hebben wy reeds ontmoet Kap. 10: 12-16. — Zy komen hierin als een betoog van Gods macht, om de bedreigde oordeelen te vervullen, en van het onvermogen der Heidensche afgoden, byzonder der Babylonische, om zich daer tegen te verzetten.

B. *Vs.* 20-32. *wordt Babels onvermijdelyke val nog omstandiger beschreven.*

20. Gy Babel, zegt de HEER, zijt my (*p*) een voorhamer, een beuk of drijvhamer, een heirbijl, welke de ruiters gebruiken, om de harnasfen en helmen van hunne vyanden te vermorzelen, [*ende*] krijgswapenen; voor zoo ver Ik u als eene geesfel in mijne hand gebruik, om volken te verbrijzelen: ende door u sal ick volcken in stucken slaen, ende door u sal ick Koninckrijcken verderven.

Eigenlyk staet 'er in den tegenwoordigen tijd, *door u heb Ik volken in stukken geslagen, en door u heb Ik Koningrijken verdorven.* Trouwens de zaken hier vervuld, waren ten deele reeds geschied, en zouden in het vervolg nog gebeuren, gelijk uit vs. 59. kan worden opgemaekt. De Babylonier had reeds verscheidene Koningrijken verdorven, en onder alle deze, was ook dat van Juda.

21. Ende door u sal ick in stucken slaen of *heb Ik in stukken geslagen* het peert ende sijnen ruyter: ende door u sal ick in stucken slaen, of *heb ik in stukken geslagen* den krijgswagen ende sijnen ruyter.
22. Ende door u sal ick in stucken slaen of *heb Ik in stukken geslagen*, den man ende de vrouwe, zonder

(*o*) Jer. 10: 16. (*p*) Jer. 50: 23.

onderscheid van kunne, ende door u sal ick in stucken slaen, of *heb Ik in stukken geslagen* den ouden ende den jongen, zonder onderscheid van jaren: ende door u sal ick in stucken slaen, of *heb Ik in stukken geslagen* den jongelingh ende de jonckvrouwe, zonder jeugd of ouderdom te sparen.

23. Ende door u sal ick in stucken slaen, of *heb Ik in stukken geslagen* lieden van allerlei rangen en standen, den herder ende sijne kudde, ende door u sal ick in stucken slaen, of *heb Ik in stukken geslagen* den ackerman ende sijn jock [*ossen*]: ende door u sal ick in stucken slaen, of *heb Ik in stukken geslagen* Lantvoogden ende Overheden.

De HEER had de Babyloniers, in den weg van zijne altijd wijze en rechtvaerdige Voorzienigheid gebruikt, als een hamer en krijgswapen in zijne hand; om verscheidene volken te onder te brengen, Steden te verwoesten, menschen te berooven van hunne bezittingen, legers op de vlucht te drijven, en onder allerlei rangen van menschen, geduurig nieuwe slagtingen te maken. — Dit is de hoofdzakelyke zin van vs. 20-23.

Maer in dit alles, hadden de Babyloniers zich schuldig gemaekt aen wreedheid, en vooral aen trotsheid, daer zy alle hunne overwinningen aen zich zelven, en aen hunne eigene dapperheid, hadden toegeschreven. In plaets van in dit alles, de hand van den God des hemels op te merken en te eerbiedigen, hadden zy zich op eene zeer verachtelyke wijs gedragen, omtrent den HEER, zijn volk en zijn Heiligdom. — Om deze reden zou de HEER, van de Babyloniers, rechtvaerdige wraek nemen. Dit wordt vervolgens op eene sierlyke wijs bedreigd, vs. 24 26.

24. Maer ick sal Babel, die trotsche Stad, ende allen inwoonderen van het land der Chaldeen vergelden alle hare boosheyt, die sy gedaen hebben aen Zion, aen de Stad Jerusalem en mijnen heiligen Tempel, voor ulieder oogen, en gy zult mijne geduchte wraek, over het schenden van mijn Heiligdom, ondervinden, spreeckt de HEERE.

25. Siet ick [*wil*] aen u en Ik zal my *tegen u* ver-

zet-

zetten, gy verdervende bergh, (spreeckt de HEERE,) die gy de gantsche aerde verderft: ende ick sal mijne hant tegen u uytstrecken, ende u van de steenrotzen afwentelen, ende sal u stellen tot eenen bergh des brants.

Koningrijken worden, in de beeldenspraek van Gods woord, meermalen by *bergen* vergeleken. Byzonder mogt Babel een berg genaemd worden, van wegens de hooge gebouwen, muuren en toorens. — Zy was een verdervende berg, met toespeling op de vuurbrakende bergen, voor zoo ver zy tot groot nadeel van anderen verstrekte, en de *gansche aerde verdorv*, naedien zy vele volken en Koningrijken verwoest had. — Maer de HEER zou *zijne hand tegen Babel uitstrekken*, en zijne macht openbaren, in hare vernieling. *Ik zal u*, voegt 'er de HEER by, *van de steenrotzen afwentelen*, dat is Ik zal u zwaer doen vallen, even als iets, het welk van eene hooge steenrots, met geweld afgeworpen en verbrijzeld wordt; Ik zal uwe sterkten, muuren en toorens vernielen; ja Ik zal allen uwen luister en uwe gansche heerschappy ter aerde werpen. *Ik zal u stellen tot eenen berg des brands*, dat is tot eenen brandenden of reeds uitgebranden berg, daer men niets anders vindt, dan asche en uitgebrande puinhoopen.

26. Ende sy en sullen uyt u geenen steen nemen tot eenen hoeck, oock [*geenen*] steen tot fondamenten: niets zal 'et van u worden overgelaten, het welk bekwame bouwstof tot uwe herstelling zou kunnen opleveren. Nimmer zult gy, o Babel! herbouwd worden: want gy sult [*tot*] eeuwige woestheden zijn, spreeckt de HEERE.

Vs. 27-32. geevt de Propheet eene meer byzondere afteekening der inneming van Babel.

27. Verheffet de baniere, of den krijgsstandaert in den lande, blaset de basuyne onder de Heydenen, heyliget de Heydenen, verbind hen door eenen plechtigen eed, om tegen Babel op te trekken, en haer te vernielen, roepet tegen haer by een de Koninckrijcken van Ararat, Minni ende Askenaz: bestellet eenen

Krijgs-overſten tegen haer, brenget peerden opwaerts, als ruyge kevers.

Deze opwekking aen de Heidenen geevt te kennen, dat de volken van alle kanten, als een éénig man zouden verzameld worden, om tegen Babel te ſtrijden. Verſcheidene volken en geheele Koningrijken, zouden zich tegen Babel verzamelen. — Bepaeldelyk worden hier vermeld *de Koningrijken van Ararat, Minni, en Askenaz*, zijnde landen en Vorſtendommen, welke onder het gebied der Meden ſtonden, en nae de gewoonte van dien tijd, Koningrijken genaemd worden. — *Ararat en Minni* worden gehouden, voor groot en klein Armenien, en *Askenaz* voor Phrygien en Troas, in klein Aſia by den Helleſpont gelegen. De verst afgelegene Koningrijken van Aſia derhalven, zelvs die aen Europa grensden, worden hier ten ſtrijde tegen Babel opgeroepen. — Volgens de berichten der Griekſche Geſchiedſchrijveren, had CYRUS, reeds voor zijnen tocht tegen Babel, verſcheidene andere volken overwonnen, van de Egeeſche zee tot aen den Euphraet. Waerſchijnlyk zijn 'er derhalven ook hulpbenden in zijn leger geweest, welke hem uit klein Aſia gevolgd waren; en XENOPHON zegt uitdrukkelyk, dat 'er Cappadociers en Phrygiers in zijne krijgsmacht waren. Ook was de eerſte onderneming van CYRUS, toen hy Babel zou belegeren, zich de Armeniers te onderwerpen, die van de Meden waren afgevallen, en die nu zekerlyk hulpbenden zullen hebben moeten leveren.

Beſtellet eenen Krijgs-Overſten tegen haer. — Het woord door *Krijgs-Overſten* vertaeld, komt nog maer eenmael voor Nah. 3: 17. Sommigen vertalen het, door een *ſterk en wel toegerust heirleger*; en dan zou de zin zijn, dat CYRUS, uit alle de gemelde volken, een wel toegerust heirleger, tegen Babel verzamelen zoude. Maer behoudt men onze Overzetting, dan wordt 'er een bekwaem Veldheer bedoeld, en dan denke men aen CYRUS zelven.

Brengt paerden opwaerds als ruige kevers, of als hairige ſpringhanen, die inzonderheid aen den kop recht over einde ſtaende hairen dragen. By zulke ſpringhanen, worden de paer-

paerden vergeleken, welke tegen Babel komen zouden, van wegens derzelver groote menigte, ſnelheid en kracht. Het ſchildert ons af, hoe die ruitery alles verwoesten zoude, even als een groote hoop ſpringhanen boomen en velden verwoest, als mede hoe zy met pijlen en ſpieſen, in de gedaente van ruighairige ſpringhanen, zouden komen aen-rukken.

28. Heyliget tegen haer de Heydenen, verbind hen met eenen plechtigen krijgseed, de Koningen of Vorſten van Meden, hare Lantvoogden, ende alle hare Overheden: ja het gantſche lant harer heer-ſchappye.

29. Dan ſal het lant der Chaldeeuwen beeven ende zeer zware pijne lijden, als eene barende vrouw: want elck-eene van des HEEREN gedachten en bedreigde oordeelen ſtaet vaſte tegen Babel, om Babels lant te ſtellen tot eene verwoeſtinge, dat 'er geen in-woonder en zy.

30. Babels helden hebben opgehouden te ſtrij-den, ſy zijn gebleven in de veſtingen, geen moeds genoeg hebbende, om den vyand onder de oogen te zien, hare macht is beſweken, hunne moed is verdweenen, ſy zijn tot lafhartige (q) wijven geworden: ja de Me-ders hebben Babel werkelyk ingenomen: Sy hebben hare wooningen, aen het einde der Stad, alwaer zy is inge-nomen, aengeſteken, hare grendels zijn verbroken.

De inneming van Babel werd JEREMIA, in een Prophe-tiesch gezicht, vertoond als werkelyk geſchied. — Het geevt te kennen, dat Babel zou overmeesterd, en dat alles, wat den vyand in den weg ſtond, als huizen, poorten, en grendels, zou verbroken en verwoest worden.

31. De onverwachte verrasſing van Babel zal, by de ingezetenen, byzonder by den Koning, eene zeer geweldige ontroering en verwarring te weeg brengen. De looper ſal den looper te gemoete loopen, ende de kund-

(q) Jer. 50: 37.

ſchapper den kundſchapper te gemoete: de eene looper, die op het vernemen van het eerſte gerucht word uitgezonden, zal ſpoedig eenen volgenden boodſchapper, in de uiterſte verwarring, te gemoet loopen, om den Koningh van Babel die ontzettende tijding bekent te maken, dat ſijne ſtadt van 't eynde is ingenomen;

32. Ende [*dat*] de veyren of overtochten ingenomen, ende de rietpoelen en meiren als met vyer verbrandt zijn, zoodat zy geheel uitgeledigd zijn: ende [*dat*] de krijgslieden verbaeſt zijn, zoodat zy van wegens de groote ontzetting, den vyand geenen wederſtand bieden.

Deze voorzegging is blijkbaer vervuld. — CYRUS, die reeds by de twee jaren vruchteloos voor Babel geweest was, en geenen kans zag, om de Stad door geweld te bemachtigen, ſtelde eene list in het werk. Hy wist het water van den Euphraet, door het graven van eene groote kom en graften, van Babel afteleiden. Hierdoor was het water zoo ver weg geraekt, dat het hem den toegang tot de Stad niet langer beletten konde. Tot de verrasſching van Babel nam hy eenen tijd waer, dat 'er een zeer groot feest gevierd wierd, op het welk de Babyloniers gewoon waren, zich in overmaet van drank te buiten te gaen, en den nacht in allerlei ongebondenheid door te brengen. De onverwachte inneming derhalven van Babel kon niet anders, dan de grootſte ſchrik, en de uiterſte verwarring, te weeg brengen.

IV. *Het*

IV. *Het vierde deel van de Godspraek tegen Babel is vervat, vs.* 33-57.

א. *Eerst worden de redenen van het oordeel over Babel opgegeven, vs.* 33-35.

ב. *Daerna wordt de ondergang van Babel beschreven, vs.* 36-44.

ג. *Eindelyk werden de voordeelige gevolgen van Babels ondergang, voor het Joodsche volk aengewezen, vs.* 45-57.

33. Want soo seyt de HEERE der heyrscharen, de Godt Israëls; De dochter van Babel is als een dorschvloer, 't is tijt dat mense trede: nogh een weynigh, dan sal haer de tijt des oogsts overkomen.

Babel wordt hier vergeleken, by eenen *dorschvloer* vervuld met koorn. — Men herinnere zich, dat het dorschen van het koorn, in het Oosten, niet met vlegels geschiedde, gelijk by ons, maer door het treden van osfen. — De tijd van Babels oogst was gekomen, de maet van hare ongerechtigheid was vervuld, zy was rijp voor het Godlyk oordeel. Dit oordeel stond haer eerlang over te komen, zoodat zy zijn zoude als rijp koorn, het welk ten tijde des oogstes, door de runderen, vertreden wordt.

34. Nebucadrezar, de Koningh van Babel, mag het Joodsche volk zeggen, heeft my opgegeten, even als een verslindend roovdier, hy heeft my verplettert, vertrapt, en verbroken, hy heeft my gestelt [*als*] een ledigh vat, door my van alles te berooven, hy heeft my verslonden, geheel opgeslokt en ingezwolgen, als een draeck, hy heeft als een onverzadelyk gedrocht, sijnen balgh gevult van mijne leckernyen, voor zoo ver hy zich verrijkt heeft, met den roov van alle mijne bezittingen: hy heeft my verdreven uit mijn Vaderland, en my met smaed en verachting uitgeworpen, gelijk iemand

de spijs uitwerpt, welke hy in te groote hoeveelheid gebruikt had.

35. Het gewelt, dat my ende mijnen vleesche is aengedaen, niet slechts in mijne berooving, maer ook in de smerten van mijn persoon, zy op Babel, segge d'inwoonersse van Zion: de schuld daervan ruste op Babel, ende mijn bloet zy op de inwoonders van het land der Chaldeen, en de Godlyke wraek vervolge hen deswegens, segge Jerusalem.

36. Daerom, soo seyt de HEERE tot het zaed van Jacob; Siet ick sal uwen twist twisten, uwe zaek handhaven en verdeedigen, ende uwe wrake wreken; door de Babyloniers op de meest geduchte wijs te straffen: ende ick sal hare (r) zee drooge maken, ende haren sprinck-ader opdroogen.

Het *droogmaken van* Babels *zee*, en het *opdroogen van haren springader*, kan men zinbeeldig opvatten, voor de berooving van hare bezittingen, en het wechnemen der bronnen van haren welvaert; of liever eigenlyk verklaren van de wijs, op welke de Stad Babel zou worden ingenomen, door het afleiden der wateren van de Euphraet, waerin hare voornaemste sterkte gelegen was.

37. Ende Babel sal geheel verwoest worden, die vermaerde Stad zal worden tot [*steen*]hoopen, eene wooninge der draken, eene ontsettinge, ende aenfluytinge, dat 'er geen inwoonder en zy. Vergel. Kap. 50: 39, 40.

38. De Chaldeeuwen zijn machtig en moedig. Sy sullen t'samen brullen als jonge moedige leeuwen, briesschen als leeuwenwelpen.

De Chaldeeuwen worden hier afgeteekend, als een moedig en strijdbaer volk. — Zoo gedroegen zy zich ook, in het begin der belegering. Zy schroomden CYRUS niet, maer scheenen hem veel eer uittetarten, als brandende van verlangen, om het leger der Persen en Meden te vernielen. Maer hoe machtig zy ook wezen mogten, de HEER zou

(r) Jer. 50: 38.

zou hen evenwel weten te onder te brengen, daer de dronkenschap hen buiten staet zou stellen, om tegenweer te doen.

39. Als sy verhittet zijn, door het overdadig inzwelgen van den wijn, sal ick haren dranck opsetten, en hun eenen anderen drank, een beker vol zwijmelwijn van mijne gramschap, te drinken geven, ende Ik salse droncken maken, op datse van uitgelaten vreugde: opspringen, maer sy sullen eenen eeuwigen slaep des doods slapen, ende niet opwaken; spreeckt de HEERE. In dien nacht van weelde en dartelheid, zullen zy door de Persen en Meden worden omgebracht.

De Propheet ziet hier allerduidelykst, op dat prachtig gastmael, het welk BELZAZAR voor zijne Grooten had aengericht, Dan. 5: 1, en het ongebonden feest, het welk toen, geduurende verscheidene dagen, binnen Babel gevierd werd; waerom CYRUS te betere gelegenheid kreeg, om zijn oogmerk te bereiken, wanneer het gros van het volk in dronkenschap verzopen lag.

40. Ick salse afvoeren als lammeren om te slachten: als rammen met bocken, om door het zwaerd van CYRUS te sneven.

41. Hoe is (s) Sesach, die machtige en onverwinbare Stad, [*soo*] verovert, ende de (t) roem der gantscher aerde, allerwegen zoo vermaerd, ingenomen? hoe is Babel geworden tot eene ontsettinge onder de Heydenen?

Sesach is hier, even als Kap. 25: 26, de Stad Babel. — Deze benaming schijnt eene groote kracht, en eene onverwinbare sterkte aen te duiden. — Volgens sommigen zou, in dezen naem, eenige toespeling wezen op het ongebonden feest, het welk ten tijde van Babels verovering gevierd werd, het feest van SESACH, of by verkorting SACH genaemd, nae eenen zekeren afgod; zijnde dit feest niet ongelijk, aen de Saturnalia of Bacchus feesten der oude Grieken en Romeinen.

(s) Jer. 25: 26. (t) Jes. 13: 19.

42. Een ganſche zee van vyandelyk geweld is over Babel gereſen, en heeft die machtige Stad overrompeld, door de veelheyt harer golven is ſy bedeckt. De talrijke krijgsbenden der Perſen en Meden hebben Babel, als het ware overſtroomd, eń zijn met groote kracht tegen haer aengerukt.

43. Hare ſteden, de onderſcheidene deelen van die groote Stad, welke als zoo vele kleinere ſteden konden aengemerkt worden, zijn geworden tot verwoeſtinge, een dorre lant, ende wilderniſſe: een lant, daer in niement en woont, ende daer door geen menſchen kint door en gaet.

44. Ende ick ſal beſoeckinge doen over Bel te Babel, den voornaemſten afgod der Chaldeeuwen, die in zijnen prachtigen tempel onmeetbare ſchatten bezit, welke hem van den geroovden buit zijn opgedragen, ende ick ſal uyt ſijnen muyl uythalen dat hy verſlonden heeft; Ik zal hem berooven van alle zijne rijkdommen, byzonder van mijne heilige vaten, welke Nebucadnezar in den Tempel van dien afgod gebracht heeft; vergel. 2 Chron. 36: 7, 18. Dan 1: 2, 3. ende de Heydenen, de volken van de wijd uitgeſtrekte Babyloniſche Alleenheerſching, en ſullen niet meer tot hem toevloeyen, om hem aen te bidden en geſchenken te brengen: [*want*] oock Babels muer, die groote en verwonderlyke muur, die onverwinbaer gerekend werd, reeds gevallen is.

Het vertrouwen der Babyloniers, op hunnen afgod en ſterken muur, zou hun niets kunnen baten. — Na den opſtand der Chaldeeuwen, heeft DARIUS HYSTASPESZOON den muur van Babel voor het grootſte gedeelte afgebroken, en de Stad ontmanteld. Ook bracht hy den Rijkszetel over naer Suſa, het welk het verder verval van Babel te weeg bracht. — De voorzegging, omtrent den afgod *Belus*, kreeg aenvangelyk hare vervulling, wanneer CYRUS den Joden vryheid gav, om den Tempel te Jeruſalem te herbouwen, en hem de heilige vaten liet ter hand ſtellen Ezra 1: 7. Maer in byzonderen nadruk is dit geſchied, ten tijde van XERXES; die, na zijnen ongelukkigen tocht, uit Griekenland

en

en klein Asia terug trekkende, de reis door Babylon naer Susa nam: wanneer hy, uit yver voor den Magischen Godsdienst, en uit afkeer van zulken, die God door beelden eerden, de tempels der afgoden, en onder deze ook dien van Belus, liet verwoesten. Langs dezen weg, wilde hy tevens de onnoemelyke kosten, welke hy in den Griekschen oorlog gespild had, uit den roov eenigzins goedmaken. Volgens het bericht der geschiedschrijveren, waren de schatten onmetelyk, welke hy bekwam, alleen uit het berooven van Belus Tempel. Trouwens, zedert vele jaren, waren deze schatten, in den Tempel van Bel, aengebracht en op een gestapeld.

Vs. 45-57. vinden wy eene zeer nadrukkelyke en herhaelde vermaning aen den Joden, om Babel met allen spoed te verlaten, en van de eerste gelegenheid daertoe gebruik te maken.

45. Verlaet Babel, hoe eer hoe liever, gy Joden. Gaet uyt mijn volck, uyt het midden van haer, ende reddet een yegelick sijne ziele; van wegen de hittigheyt des toorns des HEEREN, welke, nog na de eerste inneming van Babel, in volle kracht over haer komen zal.

Het herhalen van deze vermaning was des te noodzakelyker, naedien vele Joden zouden aersselen, om naer Kanaan weder te keeren, uit aenmerking van de betrekkingen en bezittingen, welke zy in Babylonien gekregen hadden. Zy hadden daer huizen gebouwd, hoven geplant, waervan zy vruchten aten, en velen waren ook, door verzwagering, het Chaldeeuwsche volk ingelijvd, vergel. Kap. 29: 5, 6, 7. Het had al wat in, alles in Babel te verlaten, en naer een Vaderland weder te keeren, het welk woest en onbewoond was. — Ondertusschen vorderde het wezenlyk belang der Joden, dat zy Babel verlieten; en gehoorzaemden zy dit bevel, dan hadden zy voor geen kwaed te vreezen.

46. Ende op dat ulieder herte misschien niet weeck en worde van ontroering, ende gy vreeset, van 't geruchte dat gehoort sal worden in den lande, dat namelyk de Meden en Persen in aentocht zijn

tegen Babel: want daer ſal een beroerend geruchte komen in 't [*eene*] jaer, ende daer na een dergelijk ontzettend geruchte in 't [*ander*] jaer: ende daer ſal gewelt zijn in den lande van Babel, heer over heer, of *heerſcher tegen heerſcher.* De Monarch van Perſien zal ſtrijden, tegen den Alleenheerſcher der Chaldeeuwen; en daerdoor zal, in Babel, een allerysſelykst ſchouwtoneel van moord en verwoesting worden opgericht.

De meening is eenvouwig deze; dat de Joden, wanneer zy Gods raed opvolgden, niet te vreezen hadden voor de beroerende geruchten, van den optocht der Meden en Perſen tegen Babel; naedien de HEER voor hun zorgen zou, en te weeg brengen, dat zy vry naer hun Vaderland konden wederkeeren. — Voorts leert ons de geſchiedenis, dat men, *het eene jaer*, een gerucht hoorde, van CYRUS optocht tegen Babel, terwijl het volgende jaer verliep, met zijnen tocht door Asſyrien, alwaer hy, in verſcheidene omſtandigheden, aenmerkelyken tegenſtand gevonden heeft. In het derde jaer, drong hy door tot in Chaldea, en na dat hy het leger van NERICLISSAR overwonnen had, ſloeg hy het beleg voor Babel, en brak het niet op, voor dat hy de Stad bemachtigt had.

47. Daerom of *voorts*, ſiet de dagen komen, en de tijd nadert al vast, dat ick beſoeckinge ſal doen over de géſnedene beelden van Babel en derzelver tempelen, ende haer gantſche lant ſal beſchaemt worden, over het ydel vertrouwen, het welk de inwooners op de nietige afgoden gevestigd hadden: ende alle hare verſlagene ſullen in 't midden van haer liggen.

48. In dit oordeel over Babel, zal de hand der rechtvaerdige Voorzienigheid zichtbaer te bemerken wezen. Ende de hemel ende d'aerde, mitſgaders al wat daer in is, ſullen juychen over Babel, ter eere van Israëls God, die deze zoo machtige heerſchappy, welke geheel onverwinbaer ſcheen, zoo blijkbaer vernederd heeft; om wraek te nemen van het geweld, het welk de Chaldeeuwen der Joodſche Natie hebben aengedaen: want van

't noorden ſullen haer de verſtoorders aenkomen, ſpreeckt de HEERE. De Asſyriers en Babyloniers waren, van het Noorden, tegen het Joodſche land gekomen; en daerom zal de HEER, volgens de wet der wedervergelding, een machtig volk, mede uit het Noorden, tegen Babel doen optrekken.

49. Gelijck Babel geweeſt is tot eenen val der verſlagenen Iſraëls: alſoo ſullen te Babel de verſlagene des gantſchen lants vallen, niet alleen de eigenlyke inwooners van Babel, maer ook zy alle, die uit alle de deelen der Chaldeeuwſche heerſchappy, tot hulp van Babel, die machtige Stad, zullen toekomen. Zoo doende zal de rechtvaerdige God de wreedheden, welke de Babyloniers aen het Joodſche volk gepleegd hebben, op hunnen kop wedergeven.

50. Gy ontkomene van den ſweerde, die by het innemen van Babel door Cyrus ontkomen zijt, gaet wech, en blijvet niet ſtaen: aerſelt niet om uit Babel te vertrekken, zoo drae u vryheid is uitgeroepen, gedencket des HEEREN, en der plaetſe van zijnen dienst op Zion, ſchoon gy daer van nog verre verwijderd zijt, ende laet Jeruſalem in ulieder herte opkomen, vertegenwoordigt u die plaets, welke de HEER zich ter wooning verkozen heeft, en laet dit uwe begeerten opwekken, om zonder dralen, naer uw Vaderland, weder te keeren.

51. [*Gy mochtet ſeggen;*] en deze tegenbedenking maken: Wy zijn beſchaemt geworden, want wy hebben verſmaetheyt gehoort, wanneer men ons van wegens onzen Godsdienst beſchimpte, ſchaemrootheyt heeft ons aengeſichte bedeckt: om dat uytlantſche over de heyligdommen van des HEEREN huys gekomen zijn, om dat Heidenen dezelven verwoest hebben.

52. Maer de HEER zal uwe verſmaedheid wechnemen. Daerom, juist om die zelvde reden, omdat de Chaldeeuwen mijnen Tempel verwoest hebben, ſiet de dagen komen, ſpreeckt de HEERE, dat ick beſoeckinge doen ſal over hare geſnedene beelden, en dus den afgodsdienst van Babel beſchamen zal. Er zal eene alge-

meene rouwkreet door gansch Babel opgaen, en het geheele land zal vervuld zijn, van het gekerm der verslagenen: ende de dootlick verwondde sal kermen in haer gantsche lant.

53. Het is waer, Babel is zeer machtig; maer dit zal de uitvoering van het bedreigde oordeel niet verhinderen. Al klom Babel ten hemel op, al waren hare muuren voor menschen geheel ontoegangelyk, ende al maeckte sy vast de hoogte harer sterckte, al waren hare hooge muuren en sterktens nog zoo onverwinbaer; so sullen haer [*doch*] verstoorders, die haer verwoesten zullen, van my, in den weg mijner Voorzienigheid overkomen, spreeckt de HEERE.

54. Daer is eene stemme des gekrijts uyt Babel voortgekomen: ende een bitter gekerm, over eene groote breucke uyt den lande der Chaldeen uitgegaen, en heeft de geheele waereld door geklonken.

55. Want de HEERE, die hooger is dan alle de hoogen, verstoort en verwoest Babel, ende sal de grootsche stemme, het pochen en snorken op hare macht en heerlykheid, uyt haer doen vergaen: want de Meden en Persen zullen haer, met een ontzachlyk leger, als overstroomen, en haerlieder golven sullen bruysen als groote wateren, het geruysch van haerlieder geluyt sal sich verheffen. Babel zal, tegen de macht van hare vyanden, al zoo min bestand zijn, als tegen de geweldigste overstroomingen, welke alles verwoesten en inzwelgen.

56. Want de verstoorder komt over haer, over Babel, ende hare helden sullen dan gevangen worden, haerlieder bogen zijn verbroken. De kracht der wapenen zal hun niet kunnen baten, want de HEERE, de Godt der vergeldinge, sal [*haer*] de boosheid, welke zy aen de Joden gepleegd hebben, sekerlick betalen.

57. Ende ick, zegt de HEER, sal hare Vorsten, ende hare Wijsen, hare Lantvoogden, ende hare Overheden, ende hare helden droncken en geheel bui-

buiten ſtaet maken, om Babel eenige hulp toe te brengen; ende ſy ſullen eenen eeuwigen ſlaep ſlapen, ende niet opwaken: vergel. vs. 39. Zoo ſpreeckt de opperſte Koningh, die het lot der volken beſlischt, en wiens naem is, HEERE der heyrſcharen, opperſte Beſtuurer van het gansch Geheelal.

V. *Het laetſte deel der Godſpraek tegen Babel, vinden wy vs.* 58-64.

א. *De verwoesting van Babel wordt vs.* 58. *afgeteekend en dan*

ב. *Nader bevestigd, vs.* 59-64.

58. Soo ſeyt de HEERE der heyrſcharen; Die breede en zeer ſterke muer van Babel ſal t'eenemael ontbloott en afgebroken worden, ende hare hooge poorten ſullen met vyer aengeſteken worden: ſo dat de volcken te vergeefs, ende de natien ten vyere ſullen gearbeydt hebben, datſe mat wierden.

De *muur van Babel* was, volgens het bericht van HERODOTUS, 87 voeten breed, en volgens dat van DIODORUS, konden daer op zes wagens nevens elkanderen rijden. Ook was zy van eene verbazende hoogte, van meer dan 200 ellen, dat is ver over de 300 voeten; hebbende 20 uuren gaens in den omtrek, en voorzien van 100 poorten, alle met koperen deuren, hengſels, en grendels. — Deze breede muur zou *ontbloot* en afgebroken worden; gelijk ten tijde van DARIUS werkelyk geſchied is, die ook de koperen deuren uit de poorten, liet wechnemen en vernielen.

De zin der laetſte woorden, *zoodat de volken te vergeevsch, en de natien ten vuure zullen gearbeid hebben, dat zy mat wierden*, ſchijnt eenvouwig deze te zijn: „ Dan zal het blijken, dat de volken en natien, immers die iets toebrachten, om Babel zoo geducht en onverwinbaer te maken, vruchteloos, ja ten vuure en ter verbranding, gearbeid hebben; en dat ganſche Natien zich vruchteloos hebben afgeſloovt, in het bouwen, vercieren en verſterken van Babel, het welk door Gods rechtvaerdige wraek geheel

„ zal verdelgd, en tot eeuwige woestheden gesteld wor-
„ den; zoodat men de plaets, alwaer die machtige Stad
„ gestaen heeft, nauwlyks meer kennen zal."

59. Het woort, dat de Propheet Jeremia beval aen Seraja, den sone Neria, des soons Machseja, den broeder van Baruch, vergel. Kap. 32: 12. 36: 4. als hy op last van Zedekia, den Koningh van Juda, nae Babel toogh, in 't vierde jaer sijner regeeringe: ende Seraja was een vreedsaem Vorst.

Wy leeren 'er uit, dat deze Prophecy gedaen zy, lang voor de verwoesting van Babel door CYRUS, en nog 7 jaren voor de verwoesting van Jerusalem: want ZEDEKIA heeft 11 jaren geregeerd. Vergel. 2 Chron. 36.

SERAJA was een *vreedzaem Vorst*. *Een Vorst*, dat is een der Rijksgrooten, *een vreedzaem Vorst*, of *een Vorst der ruste*. Hy behoorde derhalven niet tot die onrustige geesten, die zich tegen des HEEREN Propheten aenkantten. Hy was gevolgelyk een man, aen welken de last, hem door JEREMIA gegeven, veilig kon worden toevertrouwd.

60. Jeremia nu schreef al het quaet, dat over Babel komen soude, in één boeck of *rolle*: [*te weten*] alle dese woorden, die tegen Babel geschreven zijn, en aen die Stad een gewis verderv bedreigden.

61. Ende Jeremia seyde tot Seraja: Als gy te Babel komt, so sult gy die groote Stad sien, ende lesen alle dese woorden, welke den ondergang van Babel voorspellen, voor de ooren der Joden, die reeds met Jechonia derwaerds zijn heen gevoerd, vergel. 2 Kon. 24: 12, 14.

62. Ende dan sult gy ten blijke van uw geloov aen deze voorzegging, met ontroering seggen; O HEERE, gy hebt over dese beroemde plaetse gesproken, dat gyse sult uytroeyen, so dat 'er geen inwoonder in en zy, van den mensche tot op het beest: maer datse worden sal [*tot*] eeuwige woestheden; en hoe onwaerschijnlyk dit voorkome wanneer ik de verbazende magt en sterkte dezer Stad beschouwe, Gy zijt de waerachtige God, die alle uwe woorden, en ook dit woord, waerheid maken zult.

63. Ende

63. Ende het sal geschieden, als gy geeyndigt sult hebben dit boeck te lesen; [*dan*] sult gy eenen steen daer aen binden, ende werpen het in 't midden des Phraths, tot een zinbeeldig vertoog, dat Babel onherstelbaer zal verzinken onder de oordeelen, welke in dat boek bedreigd zijn.

64. Ende gy sult tot de Joden seggen; Alsoo sal Babel sincken, ende niet weder-opkomen, van wegen het quaet, dat ick over haer sal brengen, ende sy sullen mat worden. De Babyloniers zullen in eenen machteloosen staet geraken, waeruit zy zich al zoo min zullen kunnen uitredden, als een gezonken steen uit de rivier zou kunnen opkomen. Tot hier toe zijn de woorden van Jeremia.

Tot hier toe zijn de woorden van JEREMIA. — Dit geevt geenzins te kennen, dat JEREMIA, na deze Prophecy tegen Babel, geene andere meer zou hebben voortgebracht. Wy hebben verscheidene Godspraken ontmoet, welke later gedaen zijn, dan het *vierde jaer van* ZEDEKIA, wanneer deze Prophecy reeds naer Babel verzonden is. Maer het wijst ons aen, dat tot hier toe de Prophecyen van JEREMIA voorkomen, zoo als zy door den verzamelaer zijn by één gebracht; terwijl het volgende Kapittel 'er, door eene latere hand, van eenen Godlyken Schrijver is bygevoegd.

HET LII. KAPITTEL.

Dit Kapittel is geschiedkundig, en behelst een verhael van drie hoofdzaken.

I. VAn Jerusalems inneming en verwoesting, vs. 1-27.
II. Van drie byzondere wechvoeringen der Joden, vs. 28-30.
III. Van de voorrechten, welke Koning JOJACHIN te Babel geschonken werden, vs. 31-34.

1. Zedekia was (*a*) een en twintigh jaer oudt,

(*a*) 2 Kon. 24: 18.

als hy Koningh wert van Juda, ende hy regeerde elf jaer te Jerusalem: ende sijner moeder naem was Hamutal, een dochter van Jeremia, van Libna, dezelvde, uit welke ook Joahaz gebooren werd: en wier Vader JEREMIA, met niet onzen Propheet vermengen moet.

2. Ende hy dede dat quaet was in de oogen des HEEREN: nae alles wat Jojakim zijn voorzaet gedaen hadde.

3. Want het geschiedde om den toorn des HEEREN tegen Jerusalem ende Juda, tot dat hy haer, wegens de algemeene boosheid en verharding, van sijn aengesichte wechgeworpen en van zijne onmiddelyke bescherming uitgesloten hadde: Ende Zedekia rebelleerde tegen Nebucadnezar, den Koningh van Babel, aen welken hy by den HEER gezwooren had, dat hy hem getrouw zou blijven, 2 Chron. 36: 13.

4. Ende het geschiedde in 't (*b*) negende jaer sijner regeeringe, in de tiende maent, op den tienden der maent, [*dat*] Nebucadrezar, de Koningh van Babel, quam tegen Jerusalem, hy, ende sijn gantsche heyr, om Zedekia over zijnen afval en meineed te straffen, ende voor Jerusalem, de hoofd en hovstad gekomen zijnde, sloegen de Chaldeeuwen het beleg voor dezelve, en sy legerden sich tegen haer: ende sy bouwden tegen haer sterckten rontom, om de Stad stormenderhand aen te vallen.

5. Also quam de stadt in belegeringe: tot in het elfde jaer des Konings Zedekia, eer zy werd ingenomen: want Pharao Necho, Koning van Egypten, was inmiddels gekomen, om Zedekia te helpen; en dit had aenleiding gegeven, dat de Babyloniers het beleg voor eenigen tijd hadden opgebroken, vergel. Kap. 37: 12; maer de aenval werd naderhand herhaeld.

6. In de vierde maent van dat elvde jaer der regeering van Zedekia, op den negenden der gemelde maent, als de honger in de belegerde stadt sterck en dringende wert; ende het gemeene volck des lants geen broot

en

(*b*) 2 Kon. 25: 1. Jer. 39: 1.

en hadde: toen moest de Stad ten laetsten bukken, voor het geweld der Babyloniers. De Koning, de Rijksgrooten, en de Soldaten, hadden nog eenen genoegzamen voorraed, vergel. Kap. 37: 21, maer 'er was geen voedsel meer voor het gemeene volk; het welk, by den inval der Babyloniers in het land, van alle kanten naer Jerusalem gevlucht was, om zich aldaer te beveiligen.

7. Doe dan de hongersnood, by den gemeenen man, begon te nijpen, wert de beroemde stadt Jerusalem doorgebroken, de Chaldeeuwen drongen 'er in, door de bressen, welke zy gemaekt hadden, en door de poorten, verg. Kap. 39: 3, ende alle de krijgslieden, die de Stad dus lang zeer dapper verdeedigd hadden, vloden, door de duisternis begunstigd, ende trocken uyt des nachts, uyt de stadt, door den wegh der kleine poorte, die gemaekt was, tusschen de twee mueren, die aen des Konings hof waren, en door de gemelde binnenpoort, aen den buiten muur gekomen zijnde, maekten zy in denzelven eene opening, door welke zy ontkwamen; (de Chaldeen nu waren tegen de stadt rontom): maer op die plaets, alwaer de vluchtende Soldaten zich naer buiten begaven, hadden de Chaldeeuwen geene of slechts eene zwakke wacht; omdat zy aldaer de belegerden in het geheel niet verwachtten, ende sy togen met den Koning Zedekia, die mede ontsnapte, [*door*] den wegh des vlacken velts van Jericho.

8. Doch het heyr der Chaldeen jaegde den Koningh Zedekia, met zijne vluchtende krijgslieden na, ende sy achterhaelden Zedekia in de vlacke velden van Jericho: ende al sijn heyr wert van by hem verstroyt, ieder zocht een goed heenkomen, zoo hy het best konde.

9. Sy dan grepen den Koningh, ende voerden hem opwaert tot den Koningh van Babel nae Ribla, in den lande van Hamath: Die sprack oordeelen tegen hem, en vonniste hem, als eenen meinedigen afvaller.

10. Ende de Koningh van Babel ſlachtede, ingevolge het gemelde vonnis, de ſonen van Zedekia voor ſijne oogen, om hem des te meerder ſmerten aen te doen, ende hy ſlachtede oock alle de Vorſten van Juda te Ribla.

11. Ende hy verblindde de oogen van Zedekia: ende hy bondt hem met twee kopere ketenen; alſo bracht hem de Koningh van Babel nae Babel, ende ſtelde hem in 't gevangenhuys, tot den dagh ſijns doots toe. Dusdoende is Zedekia naer Babel gevoerd, en heeft evenwel die machtige Stad niet gezien. Vergel. Kap. 32: 5. 34: 3. Ezech. 12: 13.

12. Daer na in de vijfde maent, op den tienden der maent, (dit jaer was het negentiende jaer des Konings Nebucadrezars, des Konings van Babel:) als Nebuzaradan de Overſte der Trauwanten, die voor het aengeſichte des Konings van Babel ſtont, als een voornaem Hoveling, en Overſte der trawanten, te Jeruſalem gekomen was:

13. So verbrandde hy, op het bevel van zijnen Koning Nebucadnezar, het Huys des HEEREN, ende het huys des Konings: mitſgaders alle huyſen van Jeruſalem, ende alle huyſen der Grooten, alle aenzienlyke gebouwen, verbrandde hy met vyer.

Vs. 12. werd de komst van NEBUZARADAN te Jeruſalem op den *tienden*, maer 2 Kon. 25: 8, op den *zevenden* der vijfde maend bepaeld. — Maer deze ſchijnſtrijdigheid is van geen belang. NEBUZARADAN zal op den zevenden te Jeruſalem gekomen zijn, en op den tienden den Tempel verbrand hebben.

14. Ende het gantſche heyr der Chaldeen, dat met den gemelden Nebuzaradan, Overſten der Trauwanten was, brack alle mueren van Jeruſalem rontom af.

15. Van de armſte nu des volcks, ende het overige des volcks, die in de ſtadt overgelaten waren, ende de afvallige, die tot den Koningh van

Babel

Babel gevallen waren, ende het overige der menigte, die zich tot dus ver binnen Jerusalem hadden opgehouden, voerde Nebuzaradan, de Overste der Trauwanten, gevanckelick wech naer Babylonien.

16. Maer van de armste des lants liet Nebuzaradan, de Overste der Trauwanten, [*eenige*] overigh, tot wijngaerdeniers ende tot ackerlieden.

17. Voorder braken de Chaldeen de kopere (*c*) pilaren, die in 't huys des HEEREN waren, ende de stellingen, ende de kopere zee, die in het huys des HEEREN was, in stukken, omdat zy hoe kunstig ook gemaekt, van te grooten omslag waren, om geheel vervoerd te worden, ende sy voerden al het koper daer van nae Babel.

18. Oock namen sy de potten, ende de schoeffelen, ende de gaffelen, ende de sprengbeckens, ende de roockschalen, ende alle de kopere vaten, daer men den dienst met dede, en voerden dat alles, als buit naer Babel.

19. Ende de Overste der Trauwanten nam wech de schalen, ende de wieroockvaten, ende de sprengbeckens, ende de potten, ende de kandelaers, ende de roockschalen, ende de kroesen, wat geheel gout, ende wat geheel silver was, dit alles voerde hy ongeschonden naer Babel.

20. Maer het koperwerk, het welk van te grooten omslag was om vervoerd te worden, brak hy aen stukken. De twee pilaren, de eene zee, ende de twaelf kopere runderen, die in de plaetse der stellingen waren, die de Koningh Salomo voor het huys des HEEREN gemaeckt hadde: het koper daer van, [*te weten*] van alle dese vaten, was sonder gewichte.

21. Aengaende de (*d*) pilaren, achttien ellen was de hoogte éénes pilaers, ende een draet van

(*c*) Jer. 27: 19. (*d*) 1 Kon. 7: 15. 2 Kon. 25: 17. 2 Chr. 3: 15.

twaelf ellen omvingh hem: ende ſijne dickte was vier vingeren, [*ende*] hy was hol.

22. Ende het capiteel daer op, was koper, ende de hoogte des eenen capiteels was vijf ellen, ende een net, ende granaet-appelen op het capiteel rontom, alles koper: ende deſen gelijck hadde de ander pilaer, met granaet-appelen.

23. Ende de granaet-appelen waren ſes en tnegentigh, [*geſett*] nae den wint: alle granaet-appelen waren hondert, over het net rontom.

Vergel. 1 Kon. 7: 15—

24. Oock nam de gemelde Nebuzaradan, Overſte der Trauwanten Seraja den Hooftprieſter, ende Zephanja den tweeden Prieſter, of den Sahan, die de plaets van den Hoogepriester bekleedde, wanneer die door ziekte of anderzins belet werd, ende de drie dorpelbewaerders, aen welke de bewaring der heilige vaten was toevertrouwd.

25. Ende uyt de ſtadt nam hy éénen Hovelingh, die over de krijgslieden geſtelt was, ende ſeven mannen uyt de gene, die des Konings aengeſichte ſagen, en altoos by zijn perſoon tegenwoordig waren, die nog in de ſtadt gevonden werden; mitſgaders den overſten Schrijver des heyrs, die het volck des lants ter oorloge opſchreef: ende tſeſtigh mannen van het volck des lants, die in 't midden der ſtadt gevonden werden.

26. Als Nebuzaradan de Overſte der Trauwanten deſe mannen, die zich binnen Jeruſalem verſcholen hadden, om de gevangelyke wechvoering te ontwijken, genomen hadde; ſo bracht hyſe tot den Koningh van Babel nae Ribla.

27. Ende de Koningh van Babel ſloeghſe ende dooddeſe te Ribla, in 't lant van Hamath. Alſo wert Juda uyt ſijn lant gevanckelick wechgevoert.

Drie groote wechvoeringen der Joden, naer Babel, hebben 'er plaets gehad. De eerſte geſchiedde, in dat zelvde jaer, toen NABOPOLASSER, oud en zwak zijnde, het Babylo-

bieſch Rijk, aen zijnen zoon NEBUCADNEZAR, nevens hem in handen gav. Toen viel NEBUCADNEZAR, het Joodſche land rondom in hebbende, Koning JOJAKIM onverwacht op het lijv, hy trok op Jeruſalem aen, nam de Stad in, en bond JOJAKIM, om hem naer Babel te voeren. Maer toen JOJAKIM zich onderworpen had, keerde NEBUCADNEZAR, met een deel der Tempelvaten en een aental gevangenen, onder welke ook DANIEL was, naer Babel terug, vergel. 2 Chron. 36: 6, 7. Dan. 1: 2. — De tweede viel voor, in het zevende jaer van NEBUCADNEZAR, wanneer hy weder in Judæa viel, vele plaetſen innam, en met 3023 gevangenen naer Babel wederkeerde, latende Jeruſalem door zijn leger inſluiten, 2 Kon. 24: 10. — De laetſte en voornaemſte geſchiedde, in het negentiende jaer van NEBUCADNEZAR, wanneer NEBUZARADAN de groote wechvoering deed van het ganſche Joodſche volk, 2 Kon. 25: 8-22. 2 Chron. 36: 18-20. Jer. 29: 8-18.

Nu wordt hier vs. 28. melding gemaekt van de tweede wechvoering, en vs. 29, 30. wordt, van nog eenige mindere wechvoeringen, geſproken.

28. Dit is het volck, dat Nebucadrezar, op verſchillende tijden, uit Judæa naer Babel gevanckelick heeft wechgevoert: In 't ſevende jaer, drie duyſent ende drie en twintigh Joden:

29. In 't achttiende jaer Nebucadrezars, [*voerde hy gevanckelick wech*] acht hondert, twee en dertigh zielen uyt Jeruſalem, toen het voor de laetſtemael werd ingenomen.

30. In 't drie en twintigſte jaer Nebucadrezars voerde Nebuzaradan, de meermalen gemelde Overſte der Trauwanten, toen hy optrok om Tyrus te belegeren, nogmaels gevanckelick wech, van de Joden ſeven hondert, vijf en veertigh zielen: Alle zielen zijn vier duyſent, ende ſes hondert.

31. (*e*) Het geſchiedde daer na in 't ſeven en dertigſte jaer der gevanckelicke wechvoeringe

(*e*) 2 Kon. 25: 27, &c.

Jojachins, des voorheen gewezen Konings van Juda, die nu in het 55ste jaer van zijnen ouderdom was, verg. 2 Kon. 24: 8, in de twaelfde maent, op den vijf en twintigſten der maent; dat Evil-Merodach, de Koningh van Babel, in 't [*eerſte*] jaer ſijns Koninckrijcks, het hooft Jojachins, des Konings van Juda, verhief, hem in vryheid ſtelde, ende hem uyt het gevangenhuys uytbrachte.

Hier wordt geſproken van den *vijf en twintigſten* der twaelvde maend, maer 2 Kon. 25: 27. wordt deze gebeurtenis bepaeld, op den *zeven en twintigſten* van dezelvde maend. — Dan de zack laet zich zeer gevoegzaem verklaren op deze wijs: op den 25ſten des gemelde maend, nam de Koning van Babel het beſluit, om JOJAKIM uit de gevangenis te verlosſen, en twee dagen later werd het zelve ter uitvoer gebracht, nadat daertoe de noodige toebereidſelen gemaekt waren.

32. Ende Evil-Merodach, de Koning van Babel, liet Jojachin voor hem brengen, en hy ſprack vriendelick met hem; ende ſtelde ſijnen ſtoel boven den ſtoel der Koningen, die mede door zijnen Vader gevangen en by hem te Babel waren.

33. Ende hy veranderde de kleederen ſijner gevanckeniſſe, vercierende hem met een Vorſtelyk gewaed, ende hy at gedueriglick broot voor ſijn aengeſichte, hy ſpijsde van dien tijd af aen 's Konings tafel, alle de dagen ſijns levens.

34. Ende aengaende ſijne teeringe, eene gedueringe teeringe, en het onderhoud van zijn huisgezin en gevolg, wert hem van den Koningh van Babel gegeven, elck dagelicks beſtemde en aenzienlyk deel op ſijnen dagh, tot op den dagh ſijns doots; alle de dagen ſijns overigen levens.

Vergel. 2 Kon. 25: 27-30.

EINDE VAN DE PROPHEET JEREMIA.

DE
KLAEGLIEDEREN
VAN
JEREMIA.

DE
KLAEGLIEDEREN
VAN
JEREMIA.

HET I. KAPITTEL.

Dit Boek bestaet, uit vijf onderscheidene KLAEGLIEDEREN, en is daerom ook in vijf Kapittelen verdeeld.

Dit eerste KLAEGLIED is, gelijk ook de drie volgende, nae de volgorde van het Hebreeuwsche A, B, C, opgesteld, het zy om het geheugen te hulp te komen, het zy om deze stukken der jeugd, met de eerste beginselen der letteroeffeningen, al vroeg in te boezemen. — Twee waernemingen moeten wy 'er nog byvoegen: (1). dat Kap. 1, 2 en 4. elk uit 22 versen bestaen, en voor elke letter één vers hebben, maer Kap. 3. heeft, onder elke letter 3, en dus in alles 66 versen. (2). dat Kap. 2, 3 en 4. de letter פ stae voor de ע, maer Kap. 1. staet de ע, volgens de meest gewoone wijs voor de פ. Het is eene geestige opmerking, dat de letter ע. het getal van LXX beteekene, en, dus verplaetst zijnde, den Joden de LXX jaren kon herinneren, op welke hunne gevangenis bepaeld was.

Kap. 5. behelst een gebed, en bestaet mede uit 22 versen, hoewel de gemelde volgorde niet zy waergenomen. Dit Kap. 1. bevat een KLAEGLIED, waerin Jerusalem, Juda, en Zion, afgebeeld worden in de zwaerste rampen,

met welke zy bezocht waren, tot eene rechtvaerdige ſtraf, van hunne wederſpannigheid tegen den HEER.

Maer welk een tijd wordt hier bedoeld? — Sommigen denken aen de gebeurtenisſen onder Koning JOJAKIM, omdat Jeruſalem hier voorkomt als nog ſtaende, ſchoon Juda reeds in de gevangenis ware vs. 3. Het is waer, verſcheidene zaken hier gemeld, kunnen op de gevallen, die onder Koning JOJAKIM gebeurden worden toegepast; maer 'er wordt tevens geſproken van hongersnood en verwoeſtingen, welke plaets hadden by de laetſte inneming van Jeruſalem, onder Koning ZEDEKIA. — Wy denken daerom liever aen den laetstgemelden tijd.

Hier wordt eene vrouw verbeeld, welke eenzaem, en verlaten in diepen druk, aen den weg nederzit; in bittere klachten uitbarstende by gelegenheid, dat een medelijdend voorbyganger haren treurigen toeſtand gadeſlaet. — Overeenkomſtig deze dichtkundige verbeelding, is 'er een tweederlei Spreker. Vs. 1-11. is de beſchouwer der ellenden van die treurige vrouw de Spreker, alleenlyk mengt zy onder zijne woorden, hare verzuchtingen kort en afgebroken vs. 9b, 11b; maer in de 11 laetſte verſen, barst de klaegſter zelve uit, en wordt alleenlyk, door den medelijdenden beſchouwer van haren treurigen toeſtand, voor een ogenblik vervangen vs. 17.

Gelijk de ſtijl kort en op eengeſtapeld is, geduurig opklimmende, zoo zijn ook de zaken tevens ingericht, naer den aert der perſoons verbeelding, welke wel in het gemeen het Joodſche volk voorſtelt als eene vrouw, maer evenwel in onderſcheidene opzichten, dan als Juda, dan meer bepaeld als Zion. Hieruit vloeit nu van zelvs voort, dat de verdeeling niet kan ingericht worden, naer de regelen der Redenkunde. Het is een klaeglied, in het welk alle de hartstochten der klaegſter, zoo van ſmert over de ellenden, als aendoening over de zonden, elkander beurtlings vervangen, terwijl de aendoeningen van verbazing, en tevens van medelijden, zich by den beſchouwer onder een vermengen.

1. *Aleph.* Hoe ſitt die vermaerde ſtadt Jeruſalem, welke

welke wel eer by uitnemenheid gebloeit heeft, [*soo*] eensaem? is dan die groote Stad, die wel eer vol volcks was, geheel van inwooneren beroovd? Sy is als eene treurige weduwe geworden: sy die wel eer, door rijkdom macht en aenzien, groot en zeer geacht was onder de Heydenen, eene Vorstinne onder de lantschappen, hebbende het Vorstelyk gebod geoeffent, over de nabuurige landen der Syriers, Philistijnen, Moabieten, Ammonieten en Edomieten, 2 Sam. 8, 10, 12. 2 Kon. 1: 1. 3: 4. 8: 8. 2 Chron. 26: 6-8; die machtige Stad is cijnsbaer geworden, en onderworpen aen de overheersching der Babyloniers.

2. *Beth.* Hare staet is treurig en hulpeloos. (*a*) Sy weent steets, niet alleen den ganschen dag, maer ook zelvs des nachts, ende hare tranen [*loopen*] over hare kinnebacken en worden niet afgewischt; Sy en heeft geenen trooster onder alle hare liefhebbers, en de nabuurige volken, die wel eer hare vriendschap zochten; alle hare vrienden hebben trouwloosllick met haer gehandelt, sy die wel eer aen Jerusalem onderdanigheid bewezen, zijn haer tot vyanden geworden, voor zoo ver zy zich, met de legermacht der Chaldeeuwen, vereenigt hebben.

3. *Gimel.* Juda, het welk in Kanaan was overgelaten, is in gevanckenisse gegaen, eigenlyk heeft zich *ontbloot* of *is verhuist*, en heeft het Vaderland verlaten, van wegen de elende, ende van wegen de veelheyt der dienstbaerheyt, en van wegen de mishandelingen, welke hun door de Chaldeeuwsche opzieners werden aengedaen, sy woont onder de Heydenen, en heeft zich nedergezet onder de nabuurige volken, maer sy en vindt ook daer geen ruste: alle hare vervolgers achterhalense tusschen de engten, zoodat zy nergens veiligheid kunnen vinden.

4. *Daleth.* De wegen Zions, langs welken men naer den Tempel pleegt op te gaen, om den statelyken Gods-

(*a*) Psalm 6: 7.

dienst by te woonen, treuren als het ware, om dat zy niet betreeden worden, vermids 'er niemant op het feest en komt. De plechtige Godsdienst oeffening op Zion staet stil, alle hare poorten, door welke men ter Tempel inging zijn woest. De geheele Tempel is verbrand, hare Priesters suchten: hare jonckvrouwen, dat is de voornaemste burgers van Jerusalem, zijn bedroeft, ende sy selfs is als eene treurige weduw, in bitterheyt.

5. *He.* Hare tegenpartijders zijn ten hoofde geworden, de Babyloniers overheerschen haer, hare vyanden zijn gerust, genietende de vruchten van hare overwinning. Dit alles is Jerusalem rechtvaerdig overgekomen, om datse de HEERE bedroeft heeft van wegen de veelheyt harer overtredingen: hare kinderkens gaen henen [*in*] de gevanckenisse voor het aengesichte des tegenpartijders.

6. *Vau.* Zion heeft allen haren luister verloren: Ende van de dochter Zions is al haeren cieraet wechgegaen: hare Vorsten en aenzienlyke Voorgangers zijn als de herten, [*die*] geen weyde en vinden, en gebrek hebben aen noodig onderhoud, ende sy gaen krachteloos, zonder vermogen om eenigen wederstand te bieden, henen voor het aengesichte des vervolgers, die hen gevangelyk voor zich wechdrijvt.

7. *Zain.* Jerusalem is [*in*] de dagen harer elende, ende harer veelvoudiger ballingschap, indachtigh aller harer gewenschter dingen en uitnemende voorrechten, die sy, in het Burgerlyke en Godsdienstige, van ouden dagen af gehadt heeft. Dan deze herinnering diend alleen, om haer leed te vergrooten, dewijle haer volck door de hant des tegenpartijders valt, ende sy geenen helper en heeft; de tegenpartijders siense aen, en vestigen hunnen aendacht, op den vernederden toestand van Jerusalem, maer sy spotten met hare Rustdagen, met den stilstand van den Godsdienst, en voorts ook van den handel en landbouw.

8. *Cheth.* Jerusalem heeft swaerlick gesondigt, daerom

daerom is ſy als eene afgeſonderde [*vrouwe*] geworden, zy is met ſmaedheid verſtooten, alle de omliggende volken, dieſe voorheen eerden, achtenſe nu onweert, dewijle ſy (*b*) hare naecktheyt geſien en gemerkt hebben, dat zy van alles ontbloot is, ſy ſucht daerom oock van verdriet, ende ſy is achterwaerts gekeert van ſchaemte, om zich te verbergen.

9. *Teth.* Hare onreynigheyt is in hare zoomen, en voor elks ogen zichtbaer, ſy en heeft niet gedacht aen haer (*c*) uyterſte, noch wat het gevolg van haer ſchroomelyk wangedrag wezen moest, daerom is ſy wonderbaerlick om leege gedaelt, en in de diepſte ellende verzonken, ſy en heeft geenen trooſter: HEERE, zeide daerop Jeruſalem met eene diepe zucht; ſiet mijne elende aen met ogen van medelijden: want de vyant maeckt ſich groot, en beroemt zich, over de onderdrukkingen, welke hy my aendoet.

10. *Jod.* Hoe is Jeruſalem beroovd, van alle hare uitnemende voorrechten? De tegenpartijder heeft ſijne hant aen hare gewenſchte dingen uytgebreydt, en alle de heilige vaten van den Tempel geroovt; immers heeft ſy, tot hare grievende ſmert, voor hare ogen aengeſien, dat de Heydenen in haer heyligdom gingen, om den heiligen Tempel te verderven. Dit is geſchied door de Babyloniers, onreine Heidenen, daer van gy geboden hadt, datſe in uwe gemeynte niet komen en ſouden.

11. *Caph.* Al haer volck ſuchten, (*d*) broot ſoeckende, ſy hebben, in den prangenden hongersnood, hare gewenſchte dingen, kostbaerheden en kleinoodien, voor ſpijſe gegeven, om de ziele te verquicken: Siet HEERE, ende aenſchouwt my met ogen van medelijden, zeide daerop Jeruſalem met eene diepe zucht, ſlae dog gade, dat ick onweert geworden ben, zijnde, in plaets van eer en aenzien te hebben, een voorwerp van de diepſte verachting.

(*b*) Jeſ. 47: 3. (*c*) Deuter. 32: 29. (*d*) Jer. 52: 6.

Vs. 12-22. *barst Jerusalem zelve, verbeeld als eene treurige weduw, in bittere klachten uit, en wordt alleenlyk vs.* 17, *door eenen medelijdenden beschouwer van haren treurigen toestand, voor een ogenblik vervangen.*

12. *Lamed.* En gaet het ulieden niet aen, gy alle die over wegh gaet? maekt mijne ellende gene aendoening van verbazing op uw gemoed? hebt gy geen medelijden met mijne deerniswaerdige omstandigheden? schouwt het aen, ende siet met aendacht, wat my wedervaren is om te beoordeelen, of 'er eene smerte zy gelijck mijne smerte die my aengedaen is, daer mede de HEERE [*my*], door middel der Babyloniers, bedroeft heeft ten dage der hittigheyt sijnes toorns, welke zoo geweldig ontbrandt heeft?

13. *Mem.* Van de hoogte en uit den hemel heeft hy, die de rechtvaerdige Richter is, een vyer in mijne beenderen gesonden, daer over hy geheerscht heeft: hy heeft mijnen voeten een net uytgebreydt, hy heeft my achterwaerts doen keeren, hy heeft my woest ende sieck gemaeckt den gantschen dagh.

De zinbeelden zijn hier zeer onderscheiden. — De HEER had *een vuur*, de pijlen zijner gramschap, als blixemen *van de hoogte*, tegen de Joden uitgestort. — Als een jager met het wild doet, had de HEER met hun gehandelt. Hy had *een net, voor hunne voeten, uitgebreid.* Er schijnt gezien te worden op de hinderlagen, welke de Babyloniers, geduurende de belegering, gelegt hadden, waerdoor de strijdende Jerusalemmers, by hunne uitvallen, telkens in een strik gekomen waren. — De HEER had hen *achterwaerds doen keeren*, het geen op de vermindering van het volk schijnt te zien, en op de vlucht voor de vyanden. — Dit alles ging gepaerd met *verwoestingen*, welke de belegerende vyand aenrichte, gelijk ook met zwakheden en inwendige *ziekten*, den ganschen dag, waerdoor Jerusalem geheel onbestand was, voor hare vyanden.

14. *Nun.* Het jock der dienstbaerheid, het welk het gevolg is mijner overtredingen, is aengebonden en vastgeſtrikt, door ſijne machtige hant, zoodat het niet is aftewerpen; de banden der ſlaverny zijn onverbreekbaer, ſy zijn vast t'ſamengevlochten. De vyanden behandelen ons als lastdieren, ſy zijn op mijnen hals geklommen: hy, die my rechtvaerdig ſtraft, heeft mijne kracht doen vervallen, door het zware juk van mijne vyanden; de Heere heeft my in [*hare*] handen gegeven, ick en kan niet opſtaen.

15. *Samech.* De Heere heeft alle mijne ſtercke en dappere helden, die voorvechters en aenvoerers in den ſtrijd waren, in 't midden van my vertreden, en als plat getrapt; hy heeft eene byeenkomſte der volken, uit het Noorden, over my uytgeroepen, om mijne jongelingen, die de keur der heirbenden uitmaekten, te verbreken: de Heere heeft de wijnperſſe der jonckvrouwe der dochter Juda getreden.

Het treeden van eene wijnperſse, aen den HEER toegeeigend, vertoont des HEEREN geduchte wraek over zijne vyanden, en wel door een groot bloedbad, vergel. Jeſ. 63: 3. Openb. 14: 19, 20. 19: 15. Op deze wijs had de HEER gehandelt, met het Joodſche volk.

16. *Ain.* Om deſer dingen wille, om alle die ſchroomelyke onheilen, welke my zijn overgekomen, weene ick, (*e*) mijn ooge, mijn ooge vliet af van water, om dat de trooſter, die mijne ziele ſoude verquicken, namelyk de HEER, die alleen machtig is om my te redden, verre van my is: mijne kinderen, de inwooners van Jeruſalem, zijn verwoeſt en verdelgd, om dat de vyant d'overhant heeft.

17. *Pe.* Zion breydt hare handen uyt, als eene hopelooze in de uiterſte verlegenheid, daer en is geen trooſter voor haer, noch uitzicht op verlosſing, de HEERE heeft van Jacob geboden, dat de volken, die rontom hem zijn, ſijne tegenpartijders ſouden

(*e*) Jer. 13: 17.

zijn; Jerusalem is als eene afgesonderde [*vrouwe*] onder hen, die rondom haer zijn, en haer als eene onreine met afkeer verlaten.

18. *Tsade.* De HEERE is rechtveerdigh, want ick ben de beveelen van sijnen monde wedersspannigh geweest: hoort doch alle gy volckeren, ende siet mijne smerte; mijne jonckvrouwen, ende mijne jongelingen zijn in de gevanckenisse gegaen.

19. *Koph.* Te vergeevsch zag ik om, naer hulp van buiten. Ick riep tot mijne liefhebbers, zoekende bystand by de nabuurige volken, byzonder by de Egyptenaren, [*maer*] (*f*) sy hebben my bedrogen, zy kwamen wel om Jerusalem te verlossen, maer zy zijn onverrichter zaek weder afgetrokken; mijne Priesters, ende mijne Oudtste, hebben van gebrek in de stadt den geest gegeven; als sy spijse voor sich sochten, op datse hare ziele mochten verquicken.

20. *Resch.* Aensiet HEERE, mijne hoogstgaende ellende met oogen van medelijden: want my is bange, ik ben niet alleen door vyanden van buiten, maer ook door inwendige angsten, geprangd, (*g*) mijn ingewant is beroert, en *heeft* als het ware *gegist*, in eene heete ontsteeking, door inwendige aendoeningen, mijn herte heeft sich omgekeert in 't binnenste van my, zoodat ik ten eenemael, tot moedeloosheid, vervallen ben. Dit alles heb ik rechtvaerdig verdient: want ick ben seer wederspannigh geweest; van buyten heeft [*my*] daerom het sweert van kinderen berooft, van binnen is als de doot, veroorzaekt door den hongersnood, zoodat ik van alle kanten geprangd ben.

21. *Schin.* Mijne nabuuren zien mijne ellenden aen, zonder deernis. Sy hooren dat ick suchte, [*maer*] ick en hebbe geenen trooster; alle mijne vyanden hooren mijn quaet, [*ende*] zy verblijden 'er zich over: want sy zijn vrolick, dat gy het gedaen en my geheel verlaten hebt. Maer zy zullen mede hunnen loon erlangen,

(*f*) Jer. 30: 14. (*g*) Jes. 16: 11. Jer. 48: 36.

gen, [*als*] gy den dagh van geduchte oordeelen sult voortgebracht hebben, [*dien*] gy door den mond der Propheten, aengekondigt en plechtig uytgeroepen hebt, over alle de nabuurige volken, vergel. Jer. 46 49, byzonder over Babel, Jer. 50: 51. Jes. 13, 14, 46, 47. so sullen sy zijn gelijck ick-ben, en mede gebukt gaen, onder de schroomelyke uitwerksels van uwe geduchte gramschap.

22. *Thau.* Handel hen volgens de wet der wedervergelding. Laet al haer quaet, byzonder dat zy my hebben aengedaen, voor uw aengesichte en richterlyk oog komen, ende doet hen gelijck als gy my, door hunne hand gedaen hebt van wegen alle mijne overtredingen: want mijne suchtingen zijn vele, grootelyks vermenigvuldigd en als op één gepakt, ende mijn herte is mat of *hol*, geheel uitgeteerd, zoodat het geen vermogen meer hebbe.

HET II. KAPITTEL.

IN dit treurlied wordt de akelige toestand van Juda en Jerusalem afgeteekend, zoo als Jerusalem verwoest, de Tempel verbrand, en het geheele Koningrijk van DAVID gesloopt was. — Dit wijst ons naer dien tijd, toen het Joodsche volk, door de Babyloniers, geheel en al was ondergebracht. — De Spreker komt hier voor, als een lid der Joodsche Kerk: want hy noemt Zion *de dochter zijnes volks* vs. 11. Men denke aen den Propheet JEREMIA zelven.

Wy onderscheiden in dit Lied, drie hoofddeelen.

I. Eerst geevt de Propheet eene zeer aendoenlyke teekening van den deernüswaerdigen toestand der Joden, vs. 1-12.

II. Daerna breid hy het voorſtel van deze dingen, onder eene ſpraekwending tot Zion, nader uit vs. 13-19.

III. Eindelyk antwoord Zion, met eene bede tot God, vs. 20-22.

1. *Aleph.* Hoe heeft de Heere de dochter Zions in ſijnen toorn bewolckt, zoodat het Joodſche volk, in eenen zeer donkeren en treurigen toeſtand verkeere? hy heeft zelvs den Tempel, tot zijne eer geſticht, niet geſpaert, maer dit prachtig gebouw, het welk de voornaemſte heerlickheyt Iſraëls was, van den hemel [*op*] de aerde nedergeworpen: ende hy en heeft zelvs aen de Verbonds Ark, die de voetbanck ſijner voeten was, en boven welke Hy, tusſchen de Cherubs woonde, niet gedacht in den dagh ſijnes toorns, om dezelve te verſchoonen.

2. *Beth.* De Heere heeft alle de wooningen Jacobs, alle de ſteden van Juda, als verſlonden, ende en heeftſe niet verſchoont; hy heeft de vaſtigheden der dochter Juda, alle de ſterke vestingen van het Joodſche land, door de handen der Chaldeeuwen, afgebroken in ſijne verbolgenheyt, hy heeft gemaeckt, datſe de aerde raken en tot den grond toe zijn nedergeveld, hy heeft het Koninckrijcke van Juda, ende deſſelven Vorſten, die op den throon van David zaten, ontheyligt en behandelt als zaken, die onrein waren.

3. *Gimel.* Hy heeft in ontſtekinge des toorns, den geheelen hoorn, alle de kracht en ſchoonheid Iſraëls, byzonder het Koningrijk van David afgehouwen; hy heeft ſijne rechterhant, en den machtigen byſtand, met welken Hy Israël voorheen beſchermde, achterwaerts getrocken, doe de vyant quam, om Jeruſalem in te nemen, den Tempel te verbranden, en het volk gevangelyk wech te voeren, ende hy is tegen Jacob ontſteken, als eēn vlammende vyer, [*dat*] niet ſlechts hier en daer, maer rontom en alles verteert.

4. *Daleth.* Hy heeft ſijnen boge, tegen Jacob geſpan-

spannen als een vyant, hy heeft sich [*met*] sijne machtige rechterhant gestelt als een tegenpartijder, dat hy doodde alle de begeerlicke dingen der oogen: hy heeft sijne grimmigheyt in de tente der dochter Zions uytgestort als een vyer.

5. *He.* De Heere is geworden als een vyant; hy heeft Israël verslonden, hy heeft alle hare paleysen verslonden, hy heeft desselven vastigheden verdorven: ende hy heeft by de dochter Juda het klagen ende kermen vermenigvuldigt.

6. *Vau.* Ende hy heeft sijne hutte, den prachtigen Tempel, in welken Hy eertijds boven het Verzoendeksel woonde, als of het slechts eene geringe hutte ware, met gewelt afgeruckt, als eene hutte, welke een hovenier in eenen hof opslaet, om in dezelve eenige rust te genieten, heeft hy den Tempel behandeld, hy heeft sijne vergaderplaetse verdorven: de HEERE heeft in Zion doen vergeten den hoogtijt ende den Sabbath, naerdien de Godsdienst-oefening geheel heeft opgehouden, ende hy heeft in de gramschap sijns toorns den Koningh ende den Priester beide smadelick verworpen; zoodat de Kerk- en Burgerstaet te gelijk vernietigd zijn.

7. *Zain.* De Heere heeft sijnen altaer verstooten, hy heeft sijn heyligdom te niete gedaen; Hy heeft geheel Jerusalem verwoest, hy heeft de mueren harer paleysen, in des vyants hant, overgegeven: de Chaldeeuwsche Krijgsknechten hebben zich over dit alles verblijdt, sy hebben in het huys des HEEREN een stemme van gejuich verheven, even als 'er, op den dagh eenes gesetten hoogtijts, lov en dankzeggingen worden opgeheven.

8. *Cheth.* De HEERE heeft gedacht te verderven, de Stad Jerusalem, welke men beschouwen mogt, als den muer en de voornaemste sterkte der dochter Zions; ook heeft hy zijne gedachte en voorneemen werkelyk ter uitvoering gebracht; hy heeft het richtsnoer [*daer over*] getogen, om die Stad, volgens dat plan,

geheel ter neder te werpen, hy heeft ſijne hant niet afgewendt, dat hyſe niet en verſlonde: ende hy heeft den voormuer, ende den muer t'ſamen treurigh gemaeckt en doen beven, ſy zijn verſwackt.

9. *Teth.* Hare poorten zijn in de aerde verſoncken, hy heeft hare grendelen verdorven ende gebroken: haeren Koningh, ende hare Vorſten zijn onder de Heydenen gevangelijk wechgevoerd, daer en is geene wet, de Priesters en Levieten, die de Wet moesten voorlezen en verklaren, zijn in Babel gevangen: hare Propheten zijn mede wechgevoerd, en die 'er nog zijn, worden met geene openbaringen begunſtigd, deze vinden oock geen Geſichte van den HEERE.

10. *Jod.* De Oudſte der dochter Zions, die gewoon waren op ſtoelen te zitten, om recht te ſpreken, ſitten nu treurig op der aerde, ſy ſwijgen ſtille en ſpreken geene vonnisſen meer uit, ſy werpen ſtof op haer hooft, ten blijke van hunne droevheid, ſy hebben ſacken aengegordt: de jonge dochters van Jeruſalem laten haer hooft moedeloos ter aerde hangen.

11. *Caph.* Mijne oogen zijn verteert door het geduurig ſtorten van tranen, mijn ingewant wort beroert, vergel. Kap. 1: 20. de gal die onder mijn lever ligt, is van droevheid ter aerde uytgeſchudt, van wegen de breucke der dochter mijnes volcks: om dat het kindeken, ende de ſuygelingh op de ſtraten der ſtadt in onmacht ſincken, door den hongersnood.

12. *Lamed.* [*Als*] ſy tot hare moeders ſeggen, Waer is koorn ende wijn, dat wy eeten en drinken? als ſy op de ſtraten der ſtadt door gebrek in onmacht ſincken, als de verſlagene: als ſich hare ziele uytſchuddet en zy den geest geven, in den ſchoot harer moederen.

13. *Mem.* Wat getuygen ſal ick u brengen, welke voorbeelden van ſoortgelijke ellende zal ik u voor-

ſtel

ſtellen? wat ſal ick by u vergelijcken, gy dochter Jeruſalems? wat ſal ick by u vergelijcken, dat ick u trooſte, door de herinnering, dat ook anderen ſoortgelijke onheilen ondergaen hebben, gy jonckvrouwe, dochter Zions? want uwe breucke is [*ſoo*] groot en wijd als de zee breed is, en gevolgelijk geheel onherſtelbaer: wie kan u heelen?

14. *Nun.* Uwe valſche Propheten, die u met ongegronde belovten vleiden, hebben u ydelheyt, ende ongerijmtheyt geſien, ende ſy en hebben [*u*] uwe ongerechtigheyt niet geopenbaert, opdat gy u bekeeren zoud, om daerdoor uwe gevanckeniſſe af te wenden: maer ſy hebben u geſien ydele laſten, ende uytſtootingen, en u bezig gehouden met vertellingen, welke geene aendacht verdienden.

15. *Samech.* Niemand heeft medelijden met uwe ellenden. Alle die over wech gaen en uwe rampen aenſchouwen, klappen ſmadelyk met de handen over u, ſy fluyten om u te beſpotten, ende ſchudden haer hooft over de dochter Jeruſalems, tot een teeken van verachting: [*ſeggende*,] Is dit die zelve beroemde ſtadt, daer men van ſeyde, datſe volkomen van ſchoonheyt was, eene vreugde der gantſcher aerde? Welke gelijkheid heeft zy nu met den voorigen toeſtand?

16. *Phe.* Alle uwe vyanden ſperren haren mont op over u, tot een teeken van verſmading, ſy fluyten ende knerſſen met de tanden; ſy ſeggen, Wy hebbenſe verſlonden: dit is immers de dagh, dien wy verwacht hebben, om Juda geheel onder te brengen, wy hebben [*hem*] gevonden, wy hebben [*hem*] geſien, die lang gewenschte tijd is tot onze groote blijdſchap gekomen.

17. *Ain.* De HEERE heeft gedaen wat hy gedacht en rechtvaerdig beſlooten hadde, aen Juda te doen, hy heeft ſijn woort vervult, dat hy bevolen en voorſpeld hadde, reeds van ouden dagen, vergel. Lev. 26: 16. enz. Deut. 28: 5. enz. hy heeft het volk

van Israël afgebroken ende niet gespaert: ende hy heeft den vyant over u verblijdt, hy heeft den hoorn uwer tegenpartijders verhoogt, hunne macht en luister door uwen ondergang vermeerdert.

18. *Tsade.* Haer herte schreeuwde tot den Heere, toen de Babyloniers Jerusalem innamen en den Tempel verbrandden: o (*a*) gy Jerusalem, die den muer en sterkte zijt der dochter Zions, laet dagh ende nacht tranen afvlieten, als een beke; en geeft u selven geen ruste van te weenen, uw oogappel en houde niet op van tranen te storten.

19. *Koph.* Maeckt u op, maeckt geschrey des nachts in den beginne der nachtwaken, stort uw herte al biddende uyt voor het aengesichte des Heeren, als water: heft uwe handen tot hem in ernstige smeekingen op, voor de ziele en het leven uwer kinderkens, die in onmacht gevallen zijn van honger, voor-aen op alle straten.

20. *Resch.* Siet HEERE, aenschouwt doch, aen wien gy alsoo gedaen hebt, is het niet aen Israël, het welk Gy tot het volk van uw byzonder eigendom, en onder uwe onmiddelyke bescherming hebt aengenomen? (*b*) sullen dan de wijven, door hongersnood gedrongen, hare vrucht eten? de kinderkens die men op de handen draegt? sullen dan de Propheet, ende de Priester in 't heyligdom des Heeren gedoodt worden?

21. *Schin.* De jonge ende de oude liggen verslagen, op d' aerde [*op*] de straten; mijne jonckvrouwen, ende mijne jongelingen zijn door 't sweert gevallen: Gy hebtse in den dagh uwes toorns, door het overwinnend zwaerd der Babyloniers, gedoodt, gy hebtse geslacht, [*ende*] niet verschoont.

22. *Thau.* Gy hebt mijne verschrickingen van rontom geroepen, zoodat zy van alle kanten tot my ge-

(*a*) Jer. 14: 17. bov. 1: 16. (*b*) Klaegl. 4: 10.

gekomen zijn, op foortgelijk eene wijs, als het volk van alle kanten plagt aen te komen, [*tot*] het vieren van eenen dagh eenes gefetten hoogtijts; ende daer en is niemant aen den dagh des toorns des HEEREN ontkomen, of overgebleven: de kinderen, die ick met zoo veel zorg en tederheid op de handen gedragen, ende opgetogen hebbe, die heeft mijn vyant, zonder eenig mededoogen, wreedaertig omgebracht.

HET III. KAPITTEL.

DIt Kapittel beftaet uit een drievouwig Alphabeth, hebbende onder elke letter drie, en derhalven in alles 66 verfen.

Er wordt iemand fprekende ingevoerd, die de ellenden van het Joodfche volk zeer fierlyk en aendoenlyk afteekend. — Maer wie is de fpreker? — Het is ons voor het naest zoo voorgekomen, dat het ganfche volk, en wel toen het reeds eenen geruimen tijd in Babel was gevangen geweest, het woord voere. Van Jerufalem en Sion, wordt hier in het geheel geene melding gemaekt, en dit fchijnt ons naer eenen tijd te wijzen, in welken Jerufalem reeds lang verwoest, en het Joodfche Koningrijk gefloopt was. Het volk komt hier voor, als reeds lang in Babel gevangen, vs. 6-17. en hoopende op eene aenftaende verlosfing, vs. 22, 23, 56-58.

I. Eerst befchrijvt de fpreker de ellenden van het Joodfche volk, vs. 1-20.

II. Daerna bemoedigd hy zich zelven, door de herinnering van verfcheidene proeven der Godlyke goedheid, vs. 21-39.

III. Eindelyk vermaent hy het Joodfche volk, tot bekeering en ernftige fmeekingen om verlosfing, vs. 40-66.

1. *Aleph.* Ick ben de man, [*die*], in nadruk, ellende geleden en ondervonden heeft, welke de HEER my als een rechtvaerdig Richter heeft toegezonden, door de roede sijner verbolgenheyt.

2. *Aleph.* Hy heeft my geleydet, in een vreemd land onder de Heidenen, ende my gevangelyk gevoert [*in*] de duysternisse, van de hoogstgaende ellenden, ende niet [*in*] 't licht van voorspoed en blijdschap.

3 *Aleph.* Hy heeft sich immers als een vyand, tegens my gewendt, hy heeft sijne hant en Almacht, welke te vooren met my was tegen mijne vyanden, den gantschen dagh verandert, om my onophoudelyk slag op slag toe te brengen.

4. *Beth.* Hy heeft mijn vleesch, ende mijne huyt oudt gemaeckt, en door magerheid doen uitteeren, hy heeft mijne beenderen, in welke mijne kracht was, geslagen en als gebroken.

5. *Beth.* Hy heeft tegen my gebouwt, en de onderneemingen mijner vyanden voorspoedig gemaekt, ende hy heeft [*my met*] galle ende moeyte, met bittere smerten en verdrietelykheden, als geheel omringt.

6. *Beth.* Hy heeft my geset in duystere plaetsen, als de gene die over lange doot zijn.

De staet der Joden, in de gevangenis van Babel, wordt vergeleken by die van doodsbeenderen in het grav, omdat zy aldaer waren, als levenden in het midden der dooden.

7. *Gimel.* Hy heeft my toegemuert, dat ick 'er niet uytgaen en kan: het is my volstrekt ondoenlyk, om de Babylonische gevangenis te ontkomen: hy heeft mijne kopere boeyen verswaert, het is my even zoo onmogelyk om te ontkomen, als iemand die met kopere kluisters geboeid is,

8. *Gimel.* Oock wanneer ick roepe ende schreeuwe, sluyt hy [*de ooren voor*] mijn gebedt, en verhoort mijne smeekingen niet.

9. *Gimel.* Hy heeft mijne wegen toegemuert met uytgehouwene steenen, zoodat ik niet ontkomen

men kan, hy heeft mijne paden verkeert en krom gemaekt; zoodat ik niet weete, werwaerds ik my wenden zal.

10. *Daleth.* Hy is my een loerende beyr, een leeuw in verborgene plaetſen. Hy is met zwaer geweld op my aengevallen, als een roovdier op den prooi.

11. *Daleth.* Hy heeft mijne wegen afgewendt, alle middelen om my te behouden te leur geſteld, ende hy heeft my in ſtucken gebroken; hy heeft my woeſte gemaeckt, door het geheele Koningrijk van Juda te ſloopen.

12. *Daleth.* Hy heeft ſijnen boge geſpannen, ende hy heeft my den pijle als ten doele geſtelt. Hy heeft my geſteld tot het voorwerp van zijne geduchte wraek.

13. *He.* Hy heeft ſijne pijlen in mijne nieren doen ingaen, en heeft my doodelyk gewondt.

14. *He.* Ick ben allen mijnen volcke tot belacchinge geworden, haer ſnarenſpel den gantſchen dagh.

Zy, die den Propheet JEREMIA zelven, voor den ſpreker, houden, ontleenen hun voornaemſte bewijs uit dit 14de vers, omdat hy melding maekt van *zijn volk*, door het welk dan het Joodſche volk bedoeld zou worden. — Maer men kan het ook vertalen: *Ik ben allen volken*, alle andere Natien, *tot belagching geworden*, alle andere volken, by welke ik voorheen in groote achting was, drijven nu met my den ſpot.

15. *He.* Ik ben, met allerlei bittere ſmerten en verdrietelykheden, als geheel overladen. Hy heeft my in zoo ver met bitterheden verſadigt, hy heeft my met alſſem droncken gemaeckt.

16. *Vau.* Hy heeft mijne tanden met zantſteenkens verbrijſelt, hy heeft my in de aſſche nedergedruckt.

De uitdrukking, *Hy heeft mijne tanden met zandſteenkens verbrijzeld*, zinſpeeld op iemand die krakend brood eet, onder het welk zand en ſteenkens vermengd zijn, en tee-

kend gevolgelyk zeer onaengename en smertelyke omstandigheden.

17. *Vau.* Ende gy hebt mijne ziele verre van den vrede en den voorspoed verstooten, ick hebbe het goede in zoo lang niet genooten, dat ik als vergeten hebbe wat voorspoed is.

18. *Vau.* Doe seyde ick geheel moedeloos, Mijne sterckte is vergaen, ende mijne hoope van den HEERE, mijn kommervolle toestand is geheel onherstelbaer.

19. *Zain.* Gedenckt HEER, in gunst en met medelijden, aen mijne elende, ende aen mijn ballingschap, aen den alssem ende galle van bittere verdrietelykheden, met welke ik gedrenkt wordt.

20. *Zain.* Mijne ziele gedenckt 'er wel te degen aen, mijne gedachten verkeeren onophoudelyk omtrent mijne ellenden, mijne ziel is 'er geduurig over ontroerd, ende sy buckt haer neder in my.

21. *Zain.* Dit sal ick my nochtans ter herten nemen, en my daer mede bemoedigen, dat God eenen rijkdom bezitte van oneindige goedheid, daerom sal ick op uitkomst hopen, hoe donker het 'er ook moge uitzien.

22. *Cheth.* Het zijn immers (*a*) de kennelyke goedertierenheden des HEEREN, dat wy niet alle geheel vernielt en zijn, en dat ons gansche volk niet volkomen is uigeroeid; ook ondervinden wy nog in deze gevangenis allerduidelykst, dat sijne barmhertigheden geen volkomen eynde en hebben.

23. *Cheth.* HEER, de blijken van uwe goedertierenheid zijn nog veelvuldig. Sy (*b*) zijn alle morgen nieuwe, uwe trouwe is groot.

24. *Cheth.* De HEERE is mijn deel en mijn hoogste goed, seyt mijne ziele, (*c*) daerom sal ick op hem hopen.

25. *Teth.* De HEERE is goet den genen die hem

(*a*) Jes. 1: 9. Hab. 3: 13. (*b*) Ps. 30: 6. (*c*) Hab. 2: 3.

hem en zijne hulp geloovig verwachten, der ziele die hem ernstig soeckt.

26. *Teth.* Het is goet, betamelyk en voordeelig, datmen op des HEEREN bystand hope, dat men in den tegenspoed geduldig ende stille zy, wachtende op het heyl des HEEREN.

27. *Teth.* Het is goet, nuttig en voordeelig, voor eenen man, dat hy het jock van rampen, het welk de HEER hem oplegt, in sijner jeugt draegt, opdat hy zich vroeg vernedere onder Gods hand.

28. *Jod.* Hy sitte eensaem, om zijne overtreedingen te bedenken, hy zy onder het jok geduldig, ende swijge stille, om dat hy, die rechtvaerdig is in alle zijne handelingen, het hem opgeleyt heeft.

29. *Jod.* Hy steke sijnen mont in den stof, door zich op het diepst tot de aerde te vernederen, dit zal hem grond geven om te hopen, [*seggende*,] (*d*) Misschien is 'er verwachtinge, op uitkomst.

30. *Jod.* Hy geve sijne wange dien die hem slaet, en drage de mishandelingen geduldig, hy worde sadt van smaet, zonder tot ongeduld te vervallen.

31. *Caph.* Want de Heere en sal niet verstooten in eeuwigheyt, noch zijn volk voor altoos verlaten.

32. *Caph.* Maer als hy, gelijk een getrouw vader, zijne kinderen, ten hunnen beste, gekastijt en bedroeft heeft, so sal hy sich ontfermen nae de grootheyt sijner goedertierenheden.

33. *Caph.* Want hy en plaegt, nochte en bedroeft des menschen kinderen niet van herten, hy schept geen vermaek in het straffen, maer doet het alleen, om het gezach van zijne wetten te handhaven, en zondaren, tot bekeering, aen te spooren.

34. *Lamed.* De HEER zal de mishandelingen, welke de eene mensch den anderen aendoet, niet ongewroken laten. Dat men alle de gevangene der aerde, of tot de

(*d*) Hand. 8: 22.

aerde toe, als een toomeloze dwingeland, wreedaertig onder ſijne voeten verbrijſelt:

35. *Lamed.* Dat men het recht eenes mans buygt, en hem de ſchreeuwendſte onrechtvaerdigheden aendoe, voor het alziend aengeſichte des Allerhoogſten:

36. *Lamed.* Dat men eenen menſche verongelijckt in ſijne twiſtſake: ſoude 't de Heere alle deze mishandelingen niet ſien, met oogen van ongenoegen? zou Hy het niet rechtvaerdig vergelden?

37. *Mem.* (*e*) Wie ſeyt wat by zich zelven, en vat een zeker voornemen op, 't welck geſchiet, [*ſo 't*] de Heere niet en beveelt? Er geſchied niets, zonder Gods beſtel en toelating.

38. *Mem.* (*f*) Gaet niet uyt den mont des Allerhoogſten het quade, ende het goede? Geſchied niet, op het bevel van zijnen mond, en volgens zijne beſtuuring, het goed en het kwaed? Voorſpoed en onheilen hangen alleen van Gods beſtel af.

39. *Mem.* Wat klaegt [*dan*] een levendigh menſche, over het beſtuur der Godlyke Voorzienigheid, als of dezelve niet rechtvaerdig ware? Dit zou ten uiterſten onbillyk en Godonteerende wezen; maer een yeder [*klage*] van wegen ſijne ſonden, en beſchouwd dezelve, als de oorzaken van zijne rampen.

40. *Nun.* Laet ons daerom onſe wegen onderſoecken, ende onze gedragingen doorſoecken, om ons, over onze zonden, met ſchaemte en berouw te verootmoedigen, ende laet ons wederkeeren tot den HEERE en zijnen dienst.

41. *Nun.* Laet ons onſe herten, in gebeden opheffen, mitſgaders de handen, tot een teeken van onzen ernst en yver, tot Godt in den hemel, [*ſeggende,*]

42. *Nun.* Wy hebben ſchandelyk overtreden, ende wy zijn wederſpannigh geweeſt, [*daerom*] en hebt gy niet geſpaert, en ons Koningrijk uitgeroeit, Richter der ganſche aerde die recht doet. 43.

(*e*) Pſ. 33: 9. (*f*) Jeſ. 45: 7. Amos 3: 6.

43. *Samech.* Gy hebt [*ons*], met de geduchte uitwerkſelen van uwen rechtvaerdigen toorn, als het ware bedeckt, ende gy hebt veelen van ons vervolgt: Gy hebt [*ons*] gedoodt, gy en hebt niet verſchoont.

44. *Samech.* Gy hebt onze gebeden niet verhoort; maer u als het ware met een wolcke bedeckt, ſo dat 'er geen gebedt door en quam.

45. *Samech.* Gy hebt ons zeer verachtelyk gemaekt by de heidenen; Gy hebt ons [*tot*] een uytvaegſel, ende wechwerpſel geſtelt, in 't midden der volckeren.

46. *Pe.* Alle onſe vyanden hebben haren mont tegen ons opgeſperret, om ons te hoonen, en alle teekenen van verachting te bewijzen.

47. *Pe.* De vreeſe, ende de kuyſ zijn over ons gekomen. Allerlei verſchrikkingen zijn op ons gevallen, men heeft kuilen voor ons gegraven, opdat wy daerin zouden vallen, de verwoeſtinge ende de verbrekinge, is over ons gekomen.

48. *Pe.* [*Met*] waterbeken van tranen, loopt mijn ooge neder van wegen de breucke der dochter mijns volcks.

49. *Ain.* Mijn ooge vliet van tranen, ende en kan niet ophouden van weenen, om dat 'er geen ruſte noch verademing te vinden en is. Ik zal aenhouden, met kermen en weenen.

50. *Ain.* Tot dat [*het*] de HEERE van den hemel aenſchouwe, ende [*het*] ſie, met oogen van ontferming.

51. *Ain.* Mijn ooge, dat de ellende van ons volk geduurig aenziet, doet mijne ziele [*moeyte*] aen en krenkt mijnen geest, van wegen de algemeene ellenden van alle de dochteren mijner ſtadt Jeruſalem.

52. *Tſade* Die mijne vyanden zijn ſonder oorſake, hebben my als een vogelken dapperlick gejaegt, en niet geruſt, voor dat zy my in hunne macht hadden.

53. *Tſade.* Sy hebben mijn leven in eenen kuyl uytgeroeyt, ende ſy hebben eenen ſteen op my geworpen, om dien kuil toe te ſluiten, voor zoo ver zy my, in eene gevangenis geplaetst hebben, uit welke ik my niet kan uitredden.

54. *Tſade.* De wateren der verdrukkingen, vergel. Pſ. 18: 17, ſwommen over mijn hooft, ick ſeyde, Ick ben afgeſneden, 'er is geene hoop, op uitkomst meer overig.

55. *Koph.* HEERE, ick hebbe uwen name aengeroepen uyt den onderſten kuyl, en uit de diepte mijner ellenden ernſtig tot u geroepen, mijn God.

56. *Koph.* Gy hebt mijne ſtemme gehoort, en gunſtig acht gegeven op mijne gebeden, zodat ik verzekerd ben, dat de Babyloniſche gevangenis, ter bepaelder tijd zal geſlaekt worden, En verbergt verder uwe oore niet voor mijn ſuchten, voor mijn roepen.

57. *Koph.* Gy hebt u gunſtig tot my genaedert, en my, van uwen byſtand, verzekerd, ten dage als ick u aenriep, gy hebt geſeyt, En vreeſt niet.

58. *Reſch.* Heere, Gy hebt de twiſtſaken mijner ziele getwiſt, gy hebt mijn leven verloſt.

59. *Reſch.* HEERE, Gy hebt geſien de verkeertheyt die men my aengedaen heeft, oordeelt mijne rechtſake.

60. *Reſch.* Gy hebt alle hare wrake en de boosaertige mishandelingen, welke zy my aendeden geſien, alle hare gedachten tegen my.

61. *Schin.* HEERE, Gy hebt haer ſmaden gehoort, [*ende*] alle hare gedachten tegen my:

62. *Schin.* De boosaertige woorden van de lippen der gener die tegens my opſtaen, ende haer dichten en lasteren tegens my den gantſchen dagh.

63. *Schin.* Aenſchouwt haer ſitten ende opſtaen, met alle hunne handelingen en ondernemingen, ick ben haer ſnarenſpel, zy vermaken zich, met my te ſmaden en te mishandelen.

64. *Thau.* HEERE, geeft haer weder die vergel-

geldinge, nae het werck harer handen. Doe hun, volgens de wet der wedervergelding, zoo als zy my gedaen hebben.

65. *Thau.* Geeft haer een deckfel of verblinding des herten, dat zy het aennaderend kwaed niet zien en ontvlieden mogen, uwen vloeck zy over haer:

66. *Thau.* Vervolgtfe met toorn, ende verdelgtfe van onder den hemel des HEEREN.

Het geen vs. 48-66. wordt voorgefteld, verftaen fommigen van de mishandelingen, welke den Propheet JEREMIA zijn aengedaen, vergel. Jer. 38. Maer dit alles kan ook in het algemeen, op het ganfche Joodfche volk, in de Babylonifche gevangenis worden toegepast.

HET IV. KAPITTEL.

HIer wordt iemand der Joden fprekende ingevoerd, klagende over de ellenden, welke de Stad Jerufalem, by hare verovering door de Chaldeeuwen, zijn overgekomen, waerby eene troostrijke belovte gevoegd is.

I. In het treurlied zelve, worden de rampen befchreven, welke de Stad Jerufalem getroffen hebben, vs. 1-20. zo
א. Geduurende het beleg, vs. 1-10. als
ם. By de inneming van die Stad, vs. 11-20.
II. Daerop volgt de belovte, vs. 21, 22.

1. *Aleph.* Hoe jammerlyk is het gefteld, met de inwooneren van het eertijds zoo bloeiend Jerufalem, die van wegen den rijkdom, voorfpoed, en luister, wel by fijn goud mogten vergeleken worden! Hoe is 't gemelde gout [*foo*] verdonckert! het goede fijne gout [*foo*] verandert! [*hoe*] jammerlyk is het gefteld, met de inwooneren van Jerufalem, die van wegen hunne bevallig-

heid, wel by de gepolyſte ſteenen van den Tempel, mogten vergeleken worden, zie Pſ. 144: 12. hoe zijn de ſteenen des heyligdoms voor-aen op alle ſtraten verworpen!

2. *Beth.* De koſtelicke kinderen Zions, de edelſte en voornaemſte burgers van Jeruſalem, tegen fijn gout geſchatt; hoe zijnſe [*nu*] gelijck gerekent den aerdenen fleſſchen, en gedood, gelijk het werck van de handen eens pottebackers, wordt aen ſtuk geſlagen.

3. *Gimel.* Ook zijn de tedere zuigelingen ellendig omgekomen. Selfs laten de zeekalveren de borſten neder, ſy ſoogen hare welpen: [*maer*] de dochter mijnes volcks is als een wreede geworden, voor zoo ver zy, geduurende het beleg van Jeruſalem, door den nijpenden hongersnood, buiten ſtaet waren, om de tedere wichten te zogen. Zy gedroegen zich omtrent hunne kinderen, gelijck de ſtruyſſen in de woeſtijne, die hunne eijeren niet uitbroeden, maer in het ſtof begraven, zoodat zy menigmalen, door het gedierte, vertreden worden, vergel. Job 39: 17—

4. *Daleth.* De tonge des ſoogkints kleeft aen ſijn gehemelte van dorſte, omdat de borſten der moeders, door den hongersnood, zijn uitgedroogd, de kinderkens eyſſchen broot, daer en is, wegens het algemeen gebrek, niemant die [*het*] hen mededeyle.

5. *He.* Die leckernyen aten, verſmachten [*nu*] van honger op de ſtraten, rijke lieden, die in karmoiſijn opgetrocken zijn, die omhelſen den dreck, om eenig verachtelyk voedſel, op de mesthopen, te zoeken.

6. *Vau.* Ende deze oordeelen hadden de Joden rechtvaerdig verdiend: want de ongerechtigheyt der dochter mijnes volcks, is grooter dan de ſonde van Sodom; die als in eenen oogenblick, op eene ontzettende wijs, omgekeert wiert, ende geen menſchen handen en hadden arbeyt over haer. Dit oordeel werdt Sodom onmiddelyk van den HEER toegezonden, zonder dat 'er menſchen iets toegedaen hebben, maer de HEER heeft de Joden, door middel der Chaldeeuwen, geſtraft.

7. *Zain.*

7. *Zain.* Hare byſonderſte, die, in aenzien en vermogen, boven anderen verheven waren, hadden eene zeer ſchoone gedaente, en genooten eene bloeiende gezondheid; zy waren van lichaemsgeſtalte, reyner dan de ſneeuw, ſy waren witter dan melck: ſy waren rooder van lichaem, dan robijnen, gladder dan een Saphir.

8. *Cheth.* [*Maer nu*] is hare gedaente verduyſtert van ſwartigheyt. De hongersnood heeft hen zwart gemaekt van magerheid, men kentſe niet op de ſtraten: hare huyt kleeft aen hare beenderen, ſy is verdorret, ſy is geworden als een hout.

9. *Teth.* De verſlagene van den ſweerde, die zijn geluckiger, dan de verſlagene van den honger: want die vlieten daer henen, en waren ſpoedig van kant; zonder langduurige ſmerten te lijden, [*als*] doorſteken zijnde, maer zy, die door den hongersnood omkomen, ſterven langzaem, om dat 'er geen vruchten der velden en zijn, om hun voedſel te verſchaffen.

10. *Jod.* De handen der anderzins tedere en barmhertige wijven hebben hare eigene kinderen gekoockt: ſy zijn haer tot ſpijſe geworden in de verbrekinge der dochter mijnes volcks.

11. *Caph.* De HEERE heeft ſijne grimmigheyt volbracht, hy heeft de hittigheyt ſijnes toorns ten einde toe volkomen uytgeſtort: ende hy heeft te Zion een vyer aengeſteken, 't welck Stad en Tempel, tot hare fondamenten toe, verteert heeft.

12. *Lamed.* De Koningen der aerde en ſouden 't niet gelooft hebben, noch alle de inwoonders der werelt; dat de tegenpartijder ende vyant, tot de poorten van Jeruſalem ſoude ingaen. Zoo ſterk was die Stad, door natuur en kunst, vooral wanneer zy zich herinnerde, dat de Machtige van Jacob aldaer, in zijnen Tempel, woonde.

13. *Mem.* 't Is van wegen de ſonden harer valſche Propheten, [*ende*] de miſdaden harer Baals

Priesteren; die in 't midden van haer, het bloet der rechtveerdigen vergoten hebben.

14. *Nun.* Geheel Jerusalem is, in een bloedbad, veranderd; de overgeblevenen konden niet, over de straten gaen, zonder hunne kleederen te besmetten, met het bloed der verslagenen. Sy swerfden [*als*] blinde op de straten, en konden de besmetting hunner kleederen, door het bloed der verslagenen, even zoo min als blinde, ontwijken, sy waren met bloet besmett; so dat men niet, op eenige plaets, en konde zijn [*of*] men raeckte hare kleederen aen, de bebloede kleederen namelyk der verslagenen.

15. *Samech.* Sy riepen tot hen, de een tot den anderen, Wijckt, [*hier is*] een onreyne, draeg zorg, dat gy niet besmet wordt, door het aenraken van eenen dooden. Men hoorde niet anders roepen, dan wijckt, wijckt, en roert niet aen; Sekerlick sy zijn daerom, uit het benauwde Jerusalem, al vluchtende wechgevlogen, ja wechgesworven: sy seyden onder de Heydenen, Sy en sullender, te weten binnen Jerusalem, niet langer woonen.

16. *Pe.* Des HEEREN toornig aengesichte heeft se verdeylt en verstrooit; hy en salse voortaen niet meer in gunst aensien: sy en hebben het aengesichte der Priesteren niet ge-eert, sy en hebben den ouden geen genade bewesen.

17. *Ain.* Nogh besweken ons onse oogen, onder alle die ellenden, van verlangen naer bystand, [*siende*] nae onse ydele hulpe, welke wy uit Egypte verwachten, (*a*) wy gaepten als het ware, met ons gapen op een volck, [*dat*] niet en konde verlossen.

18. *Tsade.* Maer de Chaldeeuwen benauwden ons hoe langs hoe meer. Sy hebben onse gangen nagespeurt, dat wy op onse straten niet gaen en konden: van wegen de pijlen, welke zy van hunne hooge verschanzingen in de Stad schooten: Ons eynde en de

ge-

(*a*) Ezech. 29: 16.

geheele ondergang van ons Koningrijk, is genadert, onſe dagen van voorſpoed zijn vervult, ja ons eynde en geheele verwoesting is gekomen.

19. *Koph.* Onſe vervolgers zijn ſneller geweeſt, dan de arenden des hemels: ſy hebben ons op de bergen hittiglick vervolgt, werwaerds wy, by het innemen van de Stad, gevloden waren, om hunne woede te ontwijken, in de woeſtijne hebben ſy ons lagen geleyt.

20. *Reſch.* Zelvs onze Koning Zedekia, die met ons gevlucht is, welken wy beſchouwden als den adem onſer neuſen, en met wien wy alles verlooren, de geſalfde des HEEREN, is gevangen in hare groeven: [*van*] welcken wy ſeyden, Wy ſullen onder ſijne ſchaduwe en beſcherming gerust leven, onder de Heydenen.

21. *Schin.* Weeſt vrolick, ende verblijdt u vry, over onze ellende, gy dochter Edoms, die in 't lant Uz woont, vergel. Jer. 25: 20, [*doch*] bedenk, dat het ook eens uwe tijd worden zal, de beker van Gods toorn, welke ik reeds gedronken heb, ſal rondgaen van volk tot volk, vergel. Jer. 25: 15, 32, en op zijne beurt, oock tot u komen, Jer. 25: 20, 21. gy ſult van den beker der Godlyke oordeelen, ook op uwen tijd, dronccken worden, ende ontbloott worden, van alle voorrechten.

22. *Thau.* De ſtraf van Uwe ongerechtigheyt heeft een eynde, o gy dochter Zions; hy die elk vergeldt, naer zijne daden, en ſal u, van wegens de dus ver bedrevene misdaden, over welke gy zoo ſchroomelyk geſtraft zijt, niet meer gevanckelick doen wechvoeren: [*maer*] uwe ongerechtigheyt, o gy dochter Edoms, ſal hy beſoecken, hy ſal uwe ſonden ontdecken, en naer verdiensten openlyk ſtraffen.

HET V. KAPITTEL.

DIt Kapittel behelst een ernstig gebed, het welk JEREMIA den gevangenen Joden heeft voorgeschreven, om den HEER, onder alle hunne ellenden, ernstig te smeken, om verlossing en bekeering. — Het vervat twee hoofdzaken.

I. Eene zeer aendoenlyke klacht, over den ellendigen toestand der Joden, vs. 1-18.

II. Eene ernstige smeekbede, om verlossing en bekeering, vs. 19-22.

1. Gedenckt HEERE, wat ons geschiet zy, aenschouwt 'et, met mededogen, ende siet onsen smaet aen, met oogen van ontferming.

2. Ons gezegend Kanaan, het welk Gy ons, tot een erfdeel, gegeven hebt: is tot de vreemdelingen gewendet, onse huysen tot de uytlanders.

3. Wy zijn weesen sonder vader, voor zoo ver wy van onzen Koning beroovd zijn, onse moeders, de steden van ons land, zijn als de weduwen, voor zoo ver zy van inwooners ontbloot zijn.

4. Ons water moeten wy voor gelt drincken: ons hout komt [*ons*] op prijs te staen, daer wy, in Kanaan, zoo veel overvloed van water en hout hadden, dat wy het, voor het halen, bekomen konden.

5. Wy zijn slaven der Babyloniers geworden, wy lijden vervolginge, onder een zwaer juk van dienstbaerheid, het welk op onse halsen gelegd is, zijn wy moede, door de onophoudelyke diensten, welke wy verrichten moeten, men laet ons geen ruste.

6. Sommigen van ons zijn dienstbaer in Egypten, werwaerds zy gevlucht zijn, anderen in Assyrien, werwaerds zy gevangelyk zijn wechgevoerd. Wy hebben den Egyptenaer de hant gegeven, en ons aen hem onder-

wor-

worpen, [*ende*] anderen aen den den Assyrier, om [*met*] broot versadigt te worden.

7. Onse vaders hebben gesondigt, ende en zijn niet [*meer*]. Zy zijn gestorven, en daerdoor bewaerd, om de tegenwoordige rampen van ons volk te aenschouwen, ende wy dragen, in vollen nadruk, de straf van hare ongerechtigheden.

8. Knechten heerschen over ons, daer is niemant die [*ons*] uyt hare hant rucke.

9. Wy moeten of *moesten*, geduurende het beleg van Jerusalem, ons broot met perijkel onses levens halen, van wegen het sweert der woestijne. Vermits de Chaldeers rondom de Stad, in het vlakke land, gelegerd waren, konden wy niet buiten komen, om de gewassen in te zamelen, zonder gevaer te loopen van ons leven.

10. Onse huyt is swart geworden van magerheid; gelijck een oven, van wegen den geweldigen storm des hongers.

11. De Chaldeers hebben allerlei baldadigheid gepleegt. Sy hebben de wijven te Zion verkracht, [*ende*] de jonge dochters in de steden van Juda.

12. De Vorsten zijn door haerlieder hant opgehangen, de aengesichten der ouden en zijn niet ge-eert geweest.

13. Sy hebben de jongelingen wechgenomen, [*om*] slaven diensten te doen en koorn te malen, ende de jongers struyckelen onder het hout, het welk zy torsschen moeten.

14. De oude houden op van de poorte, alwaer zy gewoon waren recht te spreken, de jongelingen van haer snarenspel.

15. Onses herten vreugt houdt op, onsen rey is in treurigheyt verandert.

16. De kroone onses hoofts is afgevallen. Alle onze luister en heerlykheid heeft een einde genomen, o wee nu onser, dat wy [*soo*] gesondigt, en dat wy, door ons wangedrag, zulke geduchte oordeelen, over ons land en volk gebracht hebben.

17. Daerom is ons herte mat, of *hol* en geheel uitgeteerd, om dese dingen zijn onse oogen duyster geworden, door het geduurig weenen.

18. Om des bergs Zions wille, die verwoest en onbewoond is, daer nu de vossen en andere wilde dieren op loopen.

19. Gy, o HEERE, sitt als Koning, in eeuwigheyt, uwen throon is van geslachte tot geslachte. Uwe almacht, waerdoor gy het bestuur voert, over de geheele waereld, is eeuwig en onveranderlyk. Dit geevt ons grond om te hoopen, dat gy ons, uit onze ellenden, nog eens verlossen zult.

20. Waerom soudt gy ons steets en by aenhoudenheid vergeten? [*waerom*] soudt gy ons [*soo*] langen tijt verlaten?

21. HEERE, bekeert ons tot u, so sullen wy bekeert zijn: vernieuwt onse dagen, als van oudts. Herstel onzen vorigen bloeienden staet, opdat het ons welgae, als in oude dagen.

22. Want soudt gy ons gantschelick verwerpen, en voor altoos, in de gevangenis van Babel, laten? dit komt in het geheel niet overeen, met uwe belovten en onveranderlyke trouw, soudt gy soo seer tegen ons verbolgen zijn, dat gy ons nooit weder in gunst zoudt willen aennemen? Immers neen. Gy hebt beloovt, dat gy onze gevangenis, na het verloopen van zeventig jaren, wenden zult.

EINDE VAN DE KLAEGLIEDEREN VAN JEREMIA.